

Վեդինակին մասին

ՆԱԶԵԼԻ ԷՊԷԵԱՆ-ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Ծնած է Երևան, Հայաստան:

Աարված է Լիբանանի Հ.Բ.Մ. Մահակեան-Լեոն Մկրտիչեան Գոլթճը, ապա stylist-modelist-ի եւ graphic designer-ի մասնագիտական ուսման Կուգաիեռ աշխատած է «Արարար», «Զարթոնք», «Կանչ» թերթերու, ինչպէս նաեւ «Գիտակ» պարբերաթերթին մէջ որպէս սրբագրիչ եւ թարգմանիչ, էջադրող եւ գրաշար:

Graphic designer-ի իր մասնագիտութեան ծիրէն ներս, ձեւաւորած է շուրջ 25 գիրք:

«Արարար» օրաթերթի խմբագրական աշխատանքներուն մաս կապմած է նախ մանկապարտնէկան (1994-2000թթ.), ապա որպէս սինեմաշխարհի եւ հարցաւորոյցներու էջերը պարբերաւորող (2012-էն):

Խմբագրած է Հ.Մ.Մ. Պէյրութի սկաուտական խումբի պարբերաթերթ՝ «Հ.Մ.Մ.ի Արիներ»ը (2007-2008թթ.):

2007-ի Ապրիլէն ի վեր կ'աշխատի լիբանանեան «Future TV» պարկերասփիռի կայանի հայկական լուրերու բաժնին մէջ, որպէս հաղորդավար եւ լրագրող:

2007-ի Հոկտեմբեր 27-ին, իր սփռումին մեկնարկէն ի վեր, կ'աշխատակցի լիբանանահայ «Ռարիօ Մեւան» ձայնասփիռին, քաղաքական եւ այլապան լուրերու, սինեմաշխարհի եւ մշակութային յայտագիրներու բաժններուն մէջ, որպէս հաղորդավար:

1981-ին անդամակցած է Հ.Մ.Մ.ի սկաուտական խումբին, ապա «Նոր Մերունդ» Մշակութային Միութեան եւ Հ.Մ.Մ.ի պապերթպոլի աղջկանց կապմին:

2000 թուականին հրապարակած է «Հայ Սկաուտին Գիրքը»:

2007-ին՝ հաւաքած եւ համադրած է «Կարակ-Մարակ» գիրքը:

Պէյրութ 2015

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԻՆ ՌԵՅՈՅՑԸ

ՇԵՍՏԱԴԱՆ ՆՈՒՆԵՐՈՅՑԸ

Հովանաւորութեամբ՝
Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան

Համադրեց եւ խմբագրեց՝ Ընդհ. խմբապետուի
ՆԱԶԵԼԻ ԷՊԷԵԱՆ - ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Գիրքի հրատարակության
իրենց նիթական օժանդակությամբ նպաստեցին՝

ՎԱԶԳԷՆ ԳԱԼԹԱՔՃԵԱՆ
ԱԼԵՔՍԱՆ ՏՈՒՄԱՆԵԱՆ
ԱՊՈՒ ՏԱՊԻԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՍԻԼ ԱԳԸԼԵԱՆ
ԿԱՐՕ ԵՒ ՎԱՉԷ ԳԱԼԻՆՃԵԱՆ
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՄԻՍԱՔ ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Գիրքին խմբագրութիւնը, գրաշարութիւնը եւ էջադրումը
իրականացուցած է ընդհանուր խմբապետուհի
Նազելի Էպէեան-Նալպանտեան

Գիրքը ստանալու համար դիմել՝
Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան անդամներուն
Կամ հեղինակին՝ Նազելի Էպէեան - Նալպանտեանին:
Ել-նամակ՝ enazely@gmail.com
nazely.en@gmail.com

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ՝ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

1. ... Հերաքրքրուեցէք ձեր զակիմ սկաուրական աշ-
խարհանքներով:

2. ... Մի՛ թոյլատրէք, որ ան բացակայի իր հաւաքներէն,
ժողովներէն, արշաւներէն եւ բանակումներէն:

3. ... Յաճախեցէք սկաուրական ակումբներ եւ շփման
մէջ մտնէք սկաուր խմբապետներուն եւ կամ պարասխանա-
պումներուն հետ:

4. ... Օգնեցէք անոր բոլոր աշխարհանքներուն եւ դար-
ձէք անոր ամենամօտիկ աշխարակից բարեկամը:

5. ... Հսկեցէք անոր վրայ, որպէսզի ան գործադրէ իր
դաւանանքը՝ առօրեայ գործերուն մէջ:

6. ... Յիշեցէք, որ սկաուրիզմը կը հերաքրքրուի բոլոր
մանուկներով եւ պարանիներով:

Ամէն սկաուր խմբապետ եւ կամ այլ աստիճանաւոր,
առանց վճարումի եւ վարձատրութեան, գիտակից եւ
զոհաբերուող անձեր են:

Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան կազմ

ՎԱՍԻԼ ԱԳԸԼԵԱՆ	- Ատենապետ
ՄԻՍԱՔ ՆԱՃԱՐԵԱՆ	- Փոխ ատենապետ
ՉԱԽԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ	- Ատենադպիր եւ հաշուապահ
ՊՕՂՈՍ ԳԱՐԱՕՂԱՆԵԱՆ	- Գանձապահ
ՌԱՖՖԻ ՄԱԼԵԱՆ	- Խորհրդական
ԳՐԻԳՈՐ ԾԵՐԵՃԵԱՆ	- Խորհրդական (Ապու Տապի)
ՎԱԶԳԷՆ ԳԱԼԹԱՔՃԵԱՆ	- Խորհրդական (Պաթոն Ռուժ - ԱՄՆ)
ՎԱԶԳԷՆ ՀԱՄԱԼԵԱՆ	- Խորհրդական (Դամասկոս - Սուրիա)
ԴԱԽԻԹ ԽՊՈՅԵԱՆ	- Խորհրդական (Դամասկոս - Սուրիա)
ՎԱԶԳԷՆ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ	- Խորհրդական (Հալէպ - Սուրիա)
ՊԵՏԻԿ ԽՈՇԱՊԵԱՆ	- Խորհրդական (Հալէպ - Սուրիա)

* Այս կազմին մաս կը կազմէր նաեւ Ողբ. ՀԱՅԿԱՐԱՄ ԳԱԼԻՆՃԵԱՆ,
որպէս Պատուոյ անդամ:

Համադրեց եւ խմբագրեց՝
Ընդհ. Խմբապետրոհի
ՆԱԶԵԼԻ ԷՊԷԵԱՆ-ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՀԱՅ ՍԿԱՌԻՏԻՆ ՈՒՂԵՑՈՅՑԸ

Հովանաւորութեամբ
Հ.Մ.Մ.-ի ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

*Մնացեալ ժամանակին Ար. Գեորգի էր,
այսօրուան տպագրութեանը կը պայշապին ընդդէմ վապրին, չարին եւ անմաքտրին*

ՊԷՅՐՈՒԹ
2015

Չօն եղբորս՝

ԳՐԻԳՈՐ Գ. ԷՊԷՇԱՆԻՆ...

(1974 - 1990)

իսկական սկաուտի մը

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Անուն

Մականուն

Հօր անուն

Մոր անուն.

Ծննդեան թուական

Ծննդավայր

Տան հասցե

ՅՈՒՇԱԳՐՈՒԹՒՒՆ

Հ.Մ.Մ.-ի Սկսուրական խումբի անդամ եղած եմ՝

.....

Առաջին բանակումս կապարեցի՝

(Շրջան)

(Թուական)

Սկսուրական Նորընծայի երդումս արուի՝

(Շրջան)

(Թուական)

Սկսուրական Երկրորդ Կարգի աստիճան սրապայ՝

(Շրջան)

(Թուական)

Սկսուրական Առաջին Կարգի աստիճան սրապայ՝

(Շրջան)

(Թուական)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ԻՆՉՈՒՒ ԱՅՍ ԳԻՐՔԸ

Այս գիրքին նախատիպը՝ «Հայ Սկսուտին Գիրքը», պատրաստած էի 2001 թուականին, Հ.Մ.Մ.ի հիմնադրութեան 80-ամեակին առթիւ: 12 տարի ետք, նկատի առնելով համացանցի վրայ թէ այլ միջոցներով աւելի մատչելի դարձած սկսուտական գիտելիքներու ճոխութիւնը եւ միաժամանակ հայերէնով տուեալ գիտելիքներու խիստ աղքատութիւնը, փորձեցի անգամ մը եւս նախաձեռնել այս աշխատանքին, յուսալով որ այս անգամ ամբողջական եւ աւելի ընդարձակ ձեւով կրնամ անդրադառնալ սկսուտական կեանքի բոլոր երեսակներուն, անոր հնարագիտութիւններուն եւ նորարարութիւններուն, միաժամանակ կառչած մնալով անոր հիմնադրութեան օրէնքներուն, կանոններուն եւ աւանդոյթներուն:

Այս գիրքի հրապարակումը կը զուգադիպի նաեւ Հ.Մ.Մ.ի սկսուտական շարժման հիմնադրութեան 80 ամեակին (1935), ինչպէս նաեւ Հայոց Յեղասպանութեան 100-ամեայ տարելիցին, հետեւաբար այսպիսով ալ հայ ժողովուրդի համար ճակատագրական եւ անմոռանալի ոճիրի ոգեկոչման գծով ազգային պարտքին մեր համեստ նպաստը բերած կ'ըլլանք:

Բարի նախանձով կը հետեւէի եւրոպական եւ ամերիկեան կայքէջերուն, որոնք խորապէս ուսումնասիրուած, մասնագիտացած եւ յատուկ ուշադրութեան կ'արժանացնեն իրենց մատղաշ սերունդին որպէս սկսուտ կրթութեան, եւ առ այդ վիթխարի աշխատանք կը տանին թէ՛ գործնական եւ թէ՛ լսա-տեսողական ու համացանցային միջոցներով ծանուցելու այս շարժման կարեւորութիւնը՝ յատկապէս նոր սերունդի որպէս ազնիւ եւ լիարժէք մարդ աճին համար: Հայկական շրջանակներէ ներս այս շարժումը դեկավարողներու աշխատանքին՝ նուիրեալ եւ առաւելաբար սիրողական բնոյթին դիմաց, եւրոպական եւ ամերիկեան շրջանակներէ ներս կը նկատենք որ այս հարցով կը զբաղին հոգեբաններ, մասնագէտներ եւ յատուկ վկայականներու արժանացած անձեր:

Գեր-զարգացած եւ արդի այս աշխարհին մէջ, իսկապէս դժուար առաքելութիւն է մանուկն ու պատանին հեռու պահելը արհեստագիտութեան չարիքներէն եւ զանոնք ներգրաւելը ընկերային առողջ միջավայրի մէջ, զիրենք հասկնալը, անոնց հոգեկանը եւ մտածելակերպը ընկալելը, զանոնք հմայելը Աստուծոյ շնորհած բնութեամբ եւ կապելը ամէն ինչի ակունքը հանդիսացող այս բարիքին. մէկ խօսքով՝ զանոնք կրթելը բարոյական սկզբունքներով՝ ծառանալով լսա-տեսողական բոլոր տեսակի միջոցներուն մէջ տեղ գտած սանձարձակ, անբարոյ եւ ալլասերող երեւոյթներուն դէմ: Եւ այս բարի ու առաքինի նպատակներու իրագործման համար լուսագոյն ուսումնասիրուած միջոցներէն է սկաուտական շարժման անդամակցիլն ու սկաուտական սկզբունքներով առաջնորդուիլը:

Հայկական ժողովրդային ասացուածքը կ'ըսէ՝ «Երկաթը տաք-տաք կը ծեծեն», «Ծուռ աճած ծառը դժուար է շտկել»... կարելի է նաեւ վկայակոչել Ուշինսքին, որ ըսած է թէ «Մանուկը ծնած վայրկեանէն պէտք է կրթել», հետեւաբար՝ պատանին փոքր տարիքէն պէտք է ներգրաւենք սկաուտական շարժման մէջ, պատրաստելու համար վաղուան ազնիւ մարդը, տիպար քաղաքացին եւ հայրենասէր հայր:

Ի վերջոյ "նախկին" սկաուտ գոյութիւն չունի: Ենթական մէյ մը որ եղաւ սկաուտ, իր ամբողջ կեանքի ընթացքին կը մնայ այդպիսին:

Այս առթիւ, յատուկ շնորհակալական խօսք կ'ուղղեմ Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ Ընկ. Վասիլ Ազըլեանին, որուն նեցուկին շնորհիւ կարելի եղաւ իրականացնել այս գիրքի տպագրութիւնը:

Շնորհակալական խօսք ունիմ նաեւ՝ գիրքին բովանդակութեան մէջ, սրբագրութեամբ թէ խորհուրդներով իրենց անփոխարինելի նպաստը բերած Ընկ. Աւետիս Փռօղլեանին, Պրն. Սարգիս Նաճարեանին, Բժշկուհի Սիլվա Նալպանտեան - Բէօշկէրեանին, Վիգէն Թոսունեանին, Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան նախկին ատենապետ Ընկ. Տիգրան Սարաֆեանին իսկ երգարանին կից պատրաստուած խտասալիկին համար՝ «Ռատիօ Սեւան»ի տնօրէնութեան:

ՆԱԶԵԼԻ ԷՊԷՏԱՆ-ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Հ.Մ.Մ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

Գեղեցիկ զուգադիպությամբ մը, «Հայ Սկստուտին Ուղեցոյցը» հաստորին հրատարակութեան նախաձեռնութիւնը տեղի կ'ունենայ Հ.Մ.Մ.ի 90-ամեակի յոբելեանական տարուան շրջագիծէն ներս: Անով իսկ կ'ապացուցուի, որ Հ.Մ.Մ.ը, իր հիմնադրութենէն (1921) ասդին, որքա՛ն մեծ կարեւորութիւն տուած է Ռուսլըրթ Պէյտըն Փատուլի կողմէ 1907-ին հիմնուած սկստուտական շարժումի՝ հայ կեանքէն ներս ընդհանրացումին:

95 տարիներ առաջ, Մեծ Եղեռնին յաջորդող անմիջական տարիներուն, Սուրիոյ Տէր Զօրի արիւնոտ անապատներէն Հալէպ կայք հաստատած Հայ ժողովուրդի գաղթական բեկորներէն ծնունդ առած Հ.Մ.Մ.ը՝ առաջին հերթին կը նուիրուէր հայ երիտասարդութեան ֆիզիքականին առընթեր հոգե-բարոյական կրթանքին: Հ.Մ.Մ.ի հիմնադիր լուսամիտ ղեկավարները այդ կրթանքին հիմնական դարբնոցը համարելով սկստուտական շարժումը՝ հայ մանուկը, պարմանն ու պարմանուհին, Հ.Մ.Մ.ի դրօշին տակ կը հրաւիրէին հայկական ինքնութեան, արաբական հայրենիքներու քաղաքացիութեան եւ մայր հայրենիքի հաւատարմութեան կազմաւորման՝ վերամկրտութեան: Արդարեւ, մեծ է այսօր հայկական սփիւռքի տարածքին, Հ.Մ.Մ.ի սկստուտական դարբնոցին մէջ կազմաւորուածներու թիւը, որոնք անկախաբար ֆիզիքական կրթանքէն, սկստուտական միջազգային գիտելիքներէն ձեռք ձգելով մարդկային բարձր առաքինութիւններ եւ ազգային տոհմիկ նկարագրի առանձնախտկութիւններ՝ ծառայութեան ճամբով սատարեցին ազգակերտումի նպատակին, գործօն դերակատարները դառնալով հայ սփիւռքի կազմակերպչական կառոյցներուն եւ Հայրենիք-Սփիւռք ոսկի կամուրջին:

Բոլոր անոնք, որոնք անցան Հ.Մ.Մ.ի կամ այլ մարզական միություններու սկաուտական դպրոցէն, անպայման ունեցան դաստիարակչական կոփուածութիւն, նուիրումի ոգի եւ ծառայութեան նշանաբան՝ «Միշտ Պատրաստ»ը: Ըլլալ միշտ պատրաստ, ծառայելու համար Աստուծոյ եւ հայրենիքին: Օգնելու համար ուրիշներուն: Հնազանդելու համար միութեան սկաուտական դասանանքին, որ կը բարձրացնէ հայ պատանիին ազգային գիտակցութիւնը, հոգեկան կորովը եւ կ'ազնուացնէ մարդկային նկարագիրը, բարոյապէս տոգորելով զայն մարդկայնական վեհ գաղափարներով:

Ահա թէ ինչո՞ւ, սկաուտական շարժումները ամբողջացնելով կրթական հաստատութիւններու ջամբած ուսմունքը, ծառայեցին հայ նորահաս սերունդը հեռու պահելու այլասերիչ հոսանքներէն եւ բարոյագորկ ազդեցութիւններէն...:

Հայ պարմանին- պարմանուհիին համար սկաուտութիւնը ըլլալով հոգեմարմնական դաստիարակութեան դպրոց, ունի գիտելիքներու իր մթերքը: Այդ գիտելիքներուն ծանօթանալը եւ անոնցմով զինուիլը, պարտքը կը կազմէ իւրաքանչիւր սկաուտին, որ յանձնառու կը դառնայ սկաուտական կեանքէն ներս մտնելու, ինքզինք պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ օժտելու համար:

«Հայ Սկաուտին Ուղեցոյցը» համադրութիւնն է այդ գիտելիքներու մթերքին, որ իւրաքանչիւր սկաուտին համար օգտակար է եւ ուսանելի: Ասկէ մղուած՝ Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութիւնը անգամ մը եւս ձեռնարկեց անոր հրատարակութեան:

Ձեռնարկուած հրատարակութիւնը կարելի դարձուցին Հ.Մ.Մ. - Պէյրութի ընդհանուր խմբապետուհի Նազելի Էպէեան-Նալպանտեան, որուն գնահատելի աշխատանքին արդիւնքն է այս գիրքին նոր եւ բարեփոխուած բովանդակութիւնը եւ համակարգչային ձեւաւորումը, ինչպէս նաեւ Ընկ. Վասիլ Ագրլեանին եւ Ընկ. Միսաք Նաճարեանին, որոնց ջանքերուն շնորհիւ հայ սկաուտական մեղմ ըսած աղբատիկ գրադարանը հարստացաւ անփոխարինելի հատորով մը:

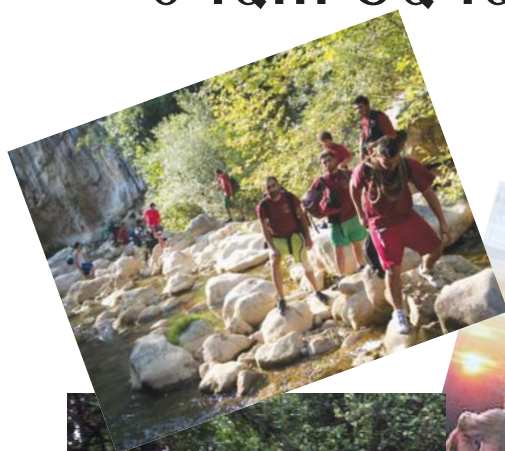
Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութիւնը սրտագին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ աշխատասիրողին եւ մեկենասներուն:

Հ.Մ.Մ.ի ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԿԱՌՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՐԺՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.- ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՀԱՐԺՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մկաուրութեան նպատակը՝ Ըստ Լեւոն Պայրամեանի	11
Ծառայել Հայրենիքին	13
Մկաուրական Ոգին	14
Մկաուրութիւնը Եւ Մենք	15
Մկաուրութեան Խօսուին Վիճակագրութիւն	17
Նշանաւոր Մկաուրներ եւ Արեւմուտներ	18

Մկաուրական շարժումը, սիրողական, ոչ քաղաքական եւ ուսուցողական շարժում է երիտասարդութեան համար: Ան նախապէս երիտասարդութեան համար՝ առանց որեւէ խտրականութեան՝ սեռի, ծագման, ազգութեան եւ կրօնի: Մկաուրական շարժումը կը համապատասխանէ անոր հիմնադրի կողմէ նշանակուած նպատակին, սկսբունքներուն եւ գործելաոճին:

Մկաուրական շարժման նպատակն է մասնակից դառնալ երիտասարդներու ֆիզիքական, մտային, սոցիալական, հասարակական եւ հոգեկան ներուժի վարճամանը, որպէս անհատ եւ յանձնառու քաղաքացի՝ իրենց համայնքային, ազգային ու համամարդկային հաւաքականութեան հանդէպ:

ՍԿԱՌԻՏՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

ԸՍՏ ԼԵՒՈՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ

Հ.Մ.Մ.Ի ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՄԲԱՊԵՏ

Ակառարությունն նպատակն է ազնուացնել փղուն սիրտը, սիրել միտքը, մշակել կարողությունը, եղբայրասէր և կորովի պատանիներ պատրաստել, որոնք ճշմարտապէս ծառայեն Աստուծոյ եւ Հայրենիքին, իսկ Հայ Մարմնամարզական Միության (Հ.Մ.Մ.) նպատակն է.

Ա) Հայաստանի պատանի ծառայող բոլոր պայմանները դարձնել իր գործունէության առանցքը...:

Բ) Ստատարել հայ երիտասարդության ֆիզիքական կրթության եւ փալ անոր բարոյական եւ մտային դաս- փարակություն,

Գ) Վառ պահել անոր մէջ ազգային հայրենասիրա- կան ոգին եւ Մայր Հայրենիքի սէրը:

Դ) Երախտագիտութեամբ փոգորել երիտասարդու- թիւնը զայն հիւրընկալող ժողովուրդներուն հանդէպ եւ փալար ու պարտաճանաչ բաղաբայի գիտակցությունը արթնցնել անոր մէջ:

Ե) Անկեղծ եւ անխախտ գոյակցություն մը ստեղծել մեզ հիւրընկալող ժողովուրդներու եւ մանաւանդ անոր երիտասարդության հետ:

Հ.Մ.Մ.Ի Ծրագիր-Կանոնագիր
Յօդուած 4

Սկառտութիւնը կը կիրարկէ այսպիսի սկզբունքներ, որոնք տղան կը մղեն երեւան բերելու իր թաքուն ձիրքերը ու կարողութիւնները, կը մղեն զինք երեւակայելու, մտածելու, տեսնելու եւ այսպիսով ալ գտնելու եւ հնազանդելու: Անոր հնարաւորութիւն կը տրուի մշակելու զանազան արհեստներ՝ որոնք կը ստացուին ձեռային աշխատանքներէ:

Ուրեմն, իրարու շաղախելով վերոյիշեալ բոլոր տուեալները՝ կ'ունենանք այն ամբողջականութիւնը, որ կրնայ անձի մը ապագան կերտել եւ նկարագիրը բիրեղացնել: Այս բոլորին կարեւորութեան ցայտուն փաստը այն է, թէ արդէն բոլոր պետութիւնները որդեգրած են այս նուիրական շարժումը:

Հայ սկաուտը վահան մըն է իր կրօնքին, Հայրենիքին եւ պատուոյն համար: Ան միշտ պատրաստ է ծառայելու հայրենիքին՝ պարտաւորիչ կերպով, քանի որ ան երդում կ'ընէ պաշտօնապէս Հայ ժողովուրդին առջեւ ըսելով «Պատուոյս վրայ կ'երդնում ըլլալ հաւատարիմ Աստուծոյ եւ ԾԱՌԱՅԵԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ»:

Ահա երկու բառեր, որոնք կը տոգորեն հայ հոգիները դէպի աշխատանք եւ գործունեութիւն՝ սրբացնելու եւ վսեմացնելու համար այդ երկու բառերուն էութիւնը:

Իւրաքանչիւր հայ սկաուտական կազմակերպութեան գործունեութեան նպատակը պէտք է ըլլան այդ երկու նուիրականութիւնները եւ ջանալ ջամբել զանոնք հայ նորածիլ սերունդներու հոգիներուն եւ զգացումներուն մէջ: Ո՞ր արժէքը կրնայ փոխարինել հայրենիքը, որուն համար պատմութեան երկայնքին եւ սերունդներ ամբողջ արեամբ եւ ծառայութեամբ պաշտպանեցին զայն, որպէս կտակ փոխանցելով նոր սերունդին:

Հո՛ս է Սփիւռքի հայ սկաուտական կազմակերպութեան գոյութեան դրդապատճառը, անոր կենսունակութեան աւիւնը: Երբե՛ք պիտի չտեսնէինք հարիւրաւոր, հազարաւոր հայ սկաուտներու՝ հպարտօրէն տողանցելը նուագելով, եթէ նպատակնին միայն «մարզանք» ըլլար: Պիտի չտեսնէինք հոծ բազմութիւն մը ծերերու եւ երիտասարդներու՝ խռնուած անոնց շուրջ:

Պիտի ապրի՛ն յաւետ բոլոր հայ սկաուտները, քանի որ այս նուիրական գործին կը նուիրուին եւ կ'երդնուն ... **ԾԱՌԱՅԵԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ:**

ՄԻՇՏ ԱՅԺՄԵԱԿԱՆ

ԾԱՌԱՅԵԼ ՀԱՅՐԵՆՆԻՔԻՆ

Ամեն հայ, ինչ դաւանանքի ալ պատկանի, պետք է առանց այլեւայլի նուիրուի հայրենիքի ծառայութեան սուրբ գործին: Նամանաւանդ, եթէ ան սկառու մը ըլլայ, քանի որ ան պաշտօնապէս եւ հրապարակաւ երդում կ'ընէ ԾԱՌԱՅԵԼ ՀԱՅՐԵՆՆԻՔԻՆ: Ահա ամեն հայ սկառուի պարտականութիւնը. երկու բառերու գործադրութիւնը, որոնք արդէն ցոյց կու տան այն հսկայ աշխատանքը, որը պետք է տարուի բոլորին կողմէ: Ինչ կայ աւելի վսեմ, աւելի գեղեցիկ՝ քան հայրենիքը: Եւ ինչ կայ աւելի քաղցր՝ քան ծառայել անոր: Հո՛ս է սկառուական կազմակերպութեանց գոյութեան իմաստը, անոնց կենսունակութեան գաղտնիքը: Երբեք պիտի չտեսնէինք հարիւրներով կամ հազարներով սկառուներ նուագելով շատ անգամ հպարտօրէն կը տողանցեն քաղաքին պողոտաները, եռուզեռ ստեղծելու եւ յիշել տալու ամեն հայու՝ իր քաղցր հայրենիքը:

... Եթէ սկառուութեան նպատակը միայն մարզանքը ըլլար, պիտի չտեսնէինք կրկնակի բազմութեան, մեծով պզտիկով հետեւիլը անոնց տողանցքին ժամեր անընդհատ եւ շատ անգամներ իրենք զիրենք մոռնալով երգելու սկսիլը:

Սկառուներուն պարտականութիւնը մեծ է՝ մանաւանդ ներկայ շրջանին:

Անոնք պետք է պատրաստեն բոլոր հայութիւնը, փոքրն ու մեծը՝ սիրելու հայրենիքը եւ ծառայելու անոր: Եթէ հայ էք, եւ եթէ իսկապէս կը մտահոգուիք ճակատագրովը սա շուարած ու անիրաւուած ցեղին, ինչպէ՞ս կը թոյլատրէք ձեզի մնալ հանդիսատեսի դիրքին մէջ:

Հ.Մ.Մ.ը կը հնչեցնէ փողը, կը բարձրացնէ դրօշը. հայութեան կը մնայ լսել զայն եւ պատասխանել:

**Հ.Մ.Մ.ի Շրջանային Սկառուական Ընդհանուր Խմբապետ
ԼԵՐՈՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ
(Յապաւումներով)**

1947

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՈՓԻՆ

Շատ դիրքին է պատանհի մը համար սկաուտութեան արձանագրուիլը, բայց այդքան ալ դիրքին չէ «ՍԿԱՈՒՏ» դառնալը: Տիպար սկաուտ դառնալու համար պէտք է ունենալ ձգտում եւ վճռակամութիւն: Այսօր՝ դուք հայ տղաք եք, վաղը պիտի դառնաք հայ մարդիկ եւ ձեր կեանքի նպատակներէն մէկը պէտք է դարձնէք այս երկրի տիպար քաղաքացիներ դառնալ՝ առողջ նկարագրով, մարմնապէս ուժեղ եւ առողջ, հոգեպէս արթուն: Սկաուտութիւնը կ'օգնէ պատանհին, վերածելով զինք օրինակելի քաղաքացիի, միեւնոյն ատեն պատանհին հրամցնելով ընկերային կեանք եւ հաճոյք: Այո, հաճելի է սկաուտ դառնալ, շատ անելի հաճելի են արշաւները, բանակումները, ինչպէս նաեւ բոլորուիլ խարոյկին շուրջ եւ մտածել, թէ քեզի համար ի՞նչ հրաշալիքներ պահուած են: Բայց սկաուտութիւնը միայն արշաւներ եւ բանակումներ չէ, սկաուտութիւնը միայն տարազ հագնիլ եւ տողանցք ընել չէ, սկաուտութիւնը անելի բարձր նպատակ կը հետապնդէ. ան կեանքի ձեւ մըն է. ան գիտակցութիւնն է դէպի ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՄԻՆ: Սկաուտին խոստումը, օրէնքը եւ դաւանանքը, պէտք է իրեն համար դառնան ուղեցոյց. անոնք կը պարունակեն ինչ որ կը պահանջուի սկաուտէն, անոնք կը նշեն սկաուտին պարտականութիւնը: Երբ անձ մը խոստում պիտի տայ որեւէ միութեան եւ կամ կազմակերպութեան, նախ պէտք է գիտնայ, հասկնայ եւ ըմբռնէ այդ խոստումին իմաստը եւ ապա որոշէ անդամակցիլ ու ծառայել անոր նպատակին ու սկզբունքներուն, ենթարկուելով անոր օրէնքներուն: Որպէս արիւնք կամ արեւուշներ, պայման է գիտնալ սկաուտական օրէնքներուն առանցքը նկատուող սկաուտական խոստումը եւ դաւանանքը, հասկնալ անոր բոլոր յօդուածները եւ գործադրել զանոնք, ինչպէս նաեւ յիշել, թէ խոստում տուած ենք հնազանդելու սկաուտական դաւանանքին: Խոստումի եւ Դաւանանքի ուսումնասիրութենէն, կ'անդրադառնանք հետեւեալ հիմնական իրականութիւններուն.

Ա.- Խոստումի եւ Դաւանանքի գործադրութիւնը պարտք մըն է քեզի համար, որուն համար դուն անձնապէս պատասխանատու ես, առանց ուրիշի միջամտութեան կամ իրաւասութեան, հակառակ, որ տարբեր մարզերու մէջ օրէնքներու կիրարկումը տեղի կ'ունենայ իրաւարարի մը կամ պաշտօնեայի մը հսկողութեան տակ, ինչպէս նաեւ օրէնքի եւ կարգապահութեան հանդէպ ունեցած բժախնդրութեանդ վրայ վստահած, սկաուտութիւնը քեզմէ կ'ակնկալէ այս բոլորի գործադրութիւնը:

Բ.- Սկաուտական Խոստումը կամ Դաւանանքը, բարի սովորութիւններու եւ առաջադրանքներու շարք մըն է, առանց արգելքի կամ ժխտումի բնոյթ ունենալու, որ յստակօրէն կը պատկերացնէ տիպար արիի մը կամ արեւուշի մը յատկանիշները:

Ն.

ՍԿԱՈՒՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Սկաուտական շարժումը մեր մեջ այնքան քիչ հասկցուած է կամ այնքան սխալ ճանչցուած, որ անհրաժեշտ է օգտուիլ ամեն առիթէ՝ առանց կրկնութեան վախի, խօսելու, միշտ խօսելու անոր մասին:

Մեր մէջ սկաուտութիւնը յաճախ նկատուած է մարմնակրթանքի ձեւ մը, ինչպէս ֆութպոլը, պասքէթ-պոլը, թենիսը եւ այլն:

Ան ո՛չ մին է, ո՛չ ալ միւսը՝ իր իսկական առումով: Սկաուտութեան իրական ձգտումն է՝ ապագային համար պատրաստել ազնիւ եւ գործունեայ քաղաքացիներ հայրենիքին, անոր յառաջդիմութեան եւ վերելքին խանդովը առջնուն:

«Սկաուտ» բառը անգլիական բանակին մէջ կը նշանակէ յառաջապահ զինուոր, որուն պարտականութիւնն է երբեմն իր կեանքին գնովն իսկ հետագօտել թշնամիին դիրքերը ու անվտանգ առաջնորդել բանակը դէպի ապահով յաղթանակ: «Սկաուտ»ը այսօր սակայն՝ դարձած է միջազգային բառ, քիչ մը տարբեր իմաստով. սկաուտը այսօր հոմանիշ է ասպետական վեհանձնութեան, հերոսական նուիրումի եւ յանդգնութեան տէր, ուղղամիտ, ձեռներեց, անշահախնդիր հայրենասէրի:

«Սկաուտ»ը արհեստով մարզիկ չէ՝, «սկաուտ»ը նպատակով զինուոր չէ՝, բայց ան չ'արհամարհէր մարմնական առողջութեան անհրաժեշտութիւնը (ընդհակառակը), ո՛չ ալ ինքնապաշտպանութեան արդար իրաւունքը (աւելի ճիշդ թերեւս պարտականութիւնը):

– Ժողովուրդ մը,– կ'ըսէ Լորտ Պէյտըն Փաուըլ,– պէտք է միշտ պատրաստ ըլլայ դիմաւորելու ո՛չ միայն հաւանական վտանգները, այլեւ մինչեւ իսկ՝ կարելի՛ դէպքերը:

Որքան տարբեր կ'ըլլային գոնէ՝ մեր վերջին 20-30 տարուան պատմութիւնը եւ գոյավիճակը, եթէ՝ ոչ թէ կարելի, այլ գոնէ հաւանական տեսանելի վտանգներու հանդէպ պատրաստուած ըլլայինք: Անգլիացի մը եթէ այդքան անհրաժեշտ նկատած է ապահովել ինքզինքը ապագային կարելի վտանգներուն դէմ, մենք ինչո՞ւ գոցէինք աչքերնիս իրական վտանգներու առջեւ:

Լորտ Պէյտըն Փաուըլ կ'ըսէ. «Խաղաղութիւնը նուիրականութիւն մըն է մեզի համար, բայց վա՛տ մըն է այն՝ որ երբ սուրը կը տեսնէ իր վզին մօտ, կը թողու որ ոչխարի մը պէս անջատեն իր գլուխը մարմնէն: Ջանացէ՛ք խուսափիլ հարուածէն, բայց մի՛ վախճաք անկէ, ընդհակառակը՝ զա՛րկէք անոր, որ գիտէք թէ պիտի չխնայէ ձեզի»:

Ամերիկայի Սիացեալ Նահանգներու նախագահը իր մէկ ճառին մէջ անդրադառնալով սկաուտութեան բարիքներուն, զարմանք կը յայտնէ

թէ, դեռ կան տղաք՝ իր երկրին մէջ, որոնք սկառուտական շարքերը մտած չեն:

Եթէ Ամերիկայի պէս երկիր մը անհրաժեշտ կը նկատէ իր պատանեկութիւնը ամբողջութեամբ սկառուտական վարժարանէ անցընել, ի՞նչ պէտք է ընելնք մենք՝ հայերս...:

Սկառուտութեան մասին մեր հասկացողութիւնը հասած է հո՞ն, որ ո՛չ միայն չենք օգնէր անոր զօրացման, այլ եւ յաճախ կը տեսնենք ամէն կողմէ առաջնորդներու արհամարհանքը, նոյնիսկ շատ անգամ կը զգանք անոնց հարուածը դեռ «պատանի» մեր սկառուտութեան: Դժբախտութիւն է այս ալ՝ մեր վզին կառչած:

Երիտասարդներու եւ պատանիներու թողուած են մեր մէջ սկառուտութեան կազմակերպումը եւ ղեկավարութիւնը, երբ ուրիշ ազգերու մէջ համալսարանի ուսուցիչներ կամ բարձր մտաւորականներ, ինչպէս եւ պետական ու զինուորական հռչակաւոր մարդիկ կը կատարեն այդ դերը:

Մեր մէջ յետին թաղին թաղականն իսկ չի գիշիր զբաղիլ այդ տեսակ "մանկական" խնդիրներով:

Պէտք է սակայն ըմբռնել վերջապէս, որ անհրաժեշտութիւն մըն է մանաւանդ մեզի համար՝ զօրաւոր սկառուտական կազմակերպութիւն մը, եւ ամէն հայ՝ ինչ դաւանանքի կամ կուսակցութեան ալ պատկանի, պարտի մօտէն հետաքրքրուիլ սկառուտական կեանքով, տալով անոր իր անվերապահ աջակցութիւնը, նիւթապէս կամ բարոյապէս՝ առանց սակարկութեան սակայն:

Վաղուան ազգը այսօրուան պատանին պիտի ըլլայ, այդ պատանին պէ՛տք է այժմէն պատրաստել:

Ըստ Լորտ Պէյտըն Փաուըլի՝

«Սկառուտութիւնը պիտի կատարէ այդ դերը:

«Սկառուտիզմը խանդավառող մարզանք մըն է, որ պատանիին մէջ կը զարգացնէ կորովը, ճկունութիւնը, ուժը եւ ոգեւորութիւնը, հասցնելով զայն այսպէս սկառուտիզմի մէկ ուրիշ նպատակին, այսինքն արի մարդիկ ըլլալու հնարաւորութեան:

«Ան իր մէջ պարունակելով հանդերձ մարզանքի բոլոր տեսակները, անոնց վրայ կ'աւելցնէ հաճոյալի խաղի առաւելութիւնը»:

**Յ.Մ.Մ.ի Շրջանային Սկառուտական Ընդհանուր Խմբապետ
ԼԵՐՈՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ
1947**

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԽՕՍՈՒՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա.Մ.Ն.Ի ՄԵՋ

Սկաուտներ կը հաշուեն.

- ✦ 64% -ը Օդային Ուժերու ակադեմիոյ շրջանաւարտներու:
- ✦ 70% -ը Ծովային Ուժերու ակադեմիոյ շրջանաւարտներու:
- ✦ 72% -ը գիտնականներու:
- ✦ 85% -ը F.B.I.-ի գործակալներու:
- ✦ 26-ը ամերիկացի առաջին 29 տիեզերագնացներու.
- ✦ Լուսնի մակերեսի վրայ անձամբ քալած 12 անձերէն 11-ը ներգրաւուած էին Սկաուտութեան մէջ:
- ✦ Հոգեւորական եւ ընկերային շրջանակներու ղեկավարներու անհաշուելի թիւ մը:
- ✦ Իրենց մանկութեան եւ պատանեկութեան ընթացքին սկաուտական խումբի անդամ եղած մարդոց 94% -ը համամիտ են թէ սկաուտութիւնը կ'օգնէ նկարագիրի կերտման:
- ✦ Այն տղաքը, որոնք սկաուտ եղած են 5 տարիէ ի վեր կամ աւելի, աւելի հաւանական են որ շրջանաւարտ ըլլան գոլէճէն, քան անոնք որոնք ոչ մէկ սկաուտական փորձառութիւն ունին՝ 40% -ով 16% համեմատութեամբ:

Ամբողջ երկրի տարածքով տեղի ունեցած հարցախոյզ մը բացայայտեց թէ՛

- ✦ 85% -ը ուսանողական խորհուրդներու նախագահներուն, եղած են սկաուտ:
- ✦ 89% -ը բարձրագոյն դասարաններու նախագահներուն եղած են սկաուտ:
- ✦ 80% -ը երկրորդական դասարաններու նախագահներուն եղած են սկաուտ:
- ✦ 75% -ը դպրոցական հրատարակութեանց խմբագիրներէն եղած են սկաուտ:

Սկաուտութիւնը կը մարզէ երիտասարդներ ըլլալու ապագայի լաւ քաղաքացիներ, անոնց մարզելով ըլլալու վաղուան ղեկավարները: Այս յատկութիւնները կան նաեւ Ա.Մ.Ն.Ի տիեզերական ծրագրին մէջ, որուն մաս կազմած 294 օդանաւորողներէն եւ գիտնականներէն, որոնցմէ ընտրուած են տիեզերագնացները 1959էն ի վեր, աւելի քան 180-ը եղած են սկաուտ կամ գործունեայ եղած են Սկաուտութեան մէջ: Այս գծով կ'արժէ նշել, որ Լուսնի վրայ քալած առաջին մարդը՝ Նիլ Արմսթրոնկ եղած է ամերիկեան բարձրագոյն՝ Արծիւ աստիճանի սկաուտ (Eagle scout), իսկ տիեզերքի մէջ առաջին ամերիկացի, գանատացի եւ բրիտանացի կին տիեզերագնացներ՝ Սելի Ռայտ, Ռոպերթա Պոնտար եւ Հելեն Շարմըն՝ նոյնպէս եղած են արեւուշներ, ինչպէս նաեւ Քրիսթա ՄըքՔոլիֆ որ առաջին քաղաքայինն էր տիեզերքի մէջ (զոհուած՝ Challenger-ի աղետի ընթացքին՝ 28 Յունուար 1986ին): Անոր ընկերակցող ճափոնցի ծագումով ամերիկացի տիեզերագնաց Onizuka, Ellison Shoji նոյնպէս արծիւ աստիճանի սկաուտ էր:

ՆՇԱՆԱԻՈՐ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐ ԵՒ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐ

Թագաւորական ընտանիքներէ՝

ԷԼԻԶԱԳԵԹ Բ. Թագուհի

Իշխանուհի ԱՆՆ Թագուհիի դուստրը

Իշխանուհի ՍԱՐԿՐԷԹ Թագուհիի քոյրը

ԿՐԷՅՍ ԶԵԼԻ Դերասանուհի/Մոնաքոյի իշխանուհին

ԳԱՐԼ Զ. ԿԻՍԹԱՒ Շուէտի թագաւոր

ԽՈՒՄԸ ԳԱՐԼՈՍ Սպանիոյ թագաւոր

ՍՈՒԴԱՍՍԵՏ ՊԸՆ ԶԱՅԵՏ Սեուտական Արաբիոյ գահաժառանգ իշխան

Նախագահներ՝

ՖՐԵՆԶԷԼԻՆ Տ. ՌՈՒԶԿԵԼԹ Ա.Մ.Ն.-ի 32-րդ նախագահ

ԹԵՆՏՈՐ ՌՈՒԶԿԵԼԹ Ա.Մ.Ն.-ի 26-րդ նախագահ: Արժանացած է Նոպելեան խաղաղութեան մրցանակին:

ՃՈՆ Ֆ. ԶԵՆԵՏԻ Ա.Մ.Ն.-ի 35-րդ նախագահ:

ՃԵՐԸԼՏ Ռ. ՖՈՐՏ Ա.Մ.Ն.-ի 38-րդ նախագահ:

ՌՈՆԱԼԸ ՌԻԿԸՆ Ա.Մ.Ն.-ի 40-րդ նախագահ եւ դերասան:

ՊԻԼ ԶԼԻՆԹԸՆ Ա.Մ.Ն.-ի 42-րդ նախագահ:

ՊԱՐԱԶ ՕՊԱՍԱ Ա.Մ.Ն.-ի 44-րդ նախագահ:

ԺԱԳ ՇԻՐԱԶ Ֆրանսայի նախագահ:

ՆԵՆՍՈՆ ՄԱՆՏԵԼԱ Հարաւային Աֆրիկէի նախկին նախագահ եւ քաղաքական բանտարկեալ: Արժանացած է Նոպելեան խաղաղութեան մրցանակին:

Առաջին տիկիներ՝

Տիկին ՌՈՒՏԻՐՕ ՌԻԼՍԸՆ

ԼՈՒ ԶԵՆՐԻ ԶՈՒԿԸՐ

ՌՈԶԱԼԻՆ ԶԱՐԹԸՐ

ԶԻԼԸՐԻ Ռ. ԶԼԻՆԹԸՆ (յետագային Ա.Մ.Ն.-ի արտաքին գործոց նախարար)

Քաղաքական դէմքեր՝

ՊՈՒԹՐՈՍ ՂԱԼԻ (եգիպտացի) ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար

ՃՈՆ ՄԷՅՃԸՐ Բրիտանիոյ վարչապետ

ՌՈՊԸՐԹ ԿԷՅԹՍ CIA-ի ղեկավար (1991-1993), ապա Ա.Մ.Ն.-ի պաշտպանութեան նախարար, նախագահ Պոլշ կրտսերի ապա Օպամայի օրով:

ՏՈՆԸԼՏ ՌԱՍԶՖԵԼՏ Ա.Ն.Ու պաշտպանութեան նախարար՝ նախագահ Ֆորտի եւ նախագահ Պուշի օրով:

ՄԱՏԵՆ ՕԼՊՐԱՅԹ Ա.Մ.Ն.-ի առաջին կին պետական քարտուղարը (արտաքին գործոց նախարար)

Այլազան մարգերու դէմքեր՝

ՊԻԼ ԿԷՅԹՍ Համակարգչային Microsoft Corporation-ի հիմնադիր եւ ղեկավար:

ՌԻՉԸՐՏ ՊՐԵՆՍԸՆ Virgin մակնիշի հիմնադիր

ՍԹԻՎԸՆ ՍՓԻԼՊԸՐԿ Բեմադրիչ, արտադրիչ

ՃԷՅՄԶ ՍԹԻՈՒԸՐԹ Դերասան (Silver Buffalo Award, Presidential Medal of Freedom)

ԶԵՐՐԻՍԸՆ ՖՈՐՏ Դերասան

ՃՈՆ ՌԻԹԸՐ Դերասան

ՄԱՅԶԸԼ Ճ. ՖՈԶՍ Դերասան

ԼՈՒՍԻԼ ՊՈԼ Դերասանուհի

ԿՈՒԻՆԸԹ ՓԱԼԹՐՈՒՐ Դերասանուհի

ՏԱԶՈԹԱ ՖԵՆԻՆԻԿ Դերասանուհի

Սըր ՓՕԼ ՄԸԶԶԱՐԹՆԻ Երգիչ

ԹԷՅԼԸՐ ՍՈՒԻՖԹ Երգչուհի

ՏԷՅՎԻՏ ՊԵԶՅԱՍ Ֆութպոլիստ

ՄԱՅԶԸԼ ՕՈՒԸՆ Ֆութպոլիստ

ՍՈՒԴԱՍՍԱ ՎԼԻ Բռնցքամարտ

ՄԱՐԹԱ ՍԹԻՈՒԸՐԹ Գործարար, գրող եւ հե-

ռատեսիլային անձնաւորութիւն

ՊԱՐՊԱՐԱ ՌՈՒԼԹԸՐԶ Հաղորդավարուհի, լրագրող, գրող եւ հեռատեսիլային անձնաւորութիւն

ՄԱՅԶԸԼ ՓԵՐՅԱՍ Ամենափոքր անձը (14 տարեկան) որ մինակը կտրեց Ատլանտեան ովկիանոսը

Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիրներ՝
Շաւարշ Զրիսեան, Յովհաննէս Յիւղեան եւ Գրիգոր Յակոբեան

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ԳԼՈՒԽ Բ.- ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Սկաուտական Շարժման Հիմնադիրը	21
Լորդ Պեյտրն Փաուրլի Վերջին Պարգամը	37
«Scouting For Boys» Գիրքին Նախաբանը	39
Սկաուտութեան Ամենայնապականչական Հանգրուանները	41
Լորդ Պեյտրն Փաուրլի Թեւաւոր Խօսքերէն	45
Հայ Սկաուտութեան Պարմութիւնը	47
Հ.Մ.Մ.ի Սկաուտութեան Պարմութիւնը	59
Հ.Մ.Մ.ի Պարմութիւնը	65

Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութիւնը, անգլերէնով՝ World Organization of Scout Movement՝ համառօտ կերպով WOSM՝ այն կազմակերպութիւնն է, որ այժմ կը տնօրինէ աշխարհի բոլոր ազգային սկաուտական կազմակերպութիւններու փոխ-յարաբերութիւնը:

WOSM-ի գլխաւոր գրասենեակը կը գտնուի ժընեւ:

Մարտ 21-ին Սկաուտական Համաշխարհային կազմակերպութեան քարտուղար նշանակուեցաւ Լուի Փանիսուտին (Luc Panissood):

WOSM-ի պաշտօնական կայքէջն է <http://www.scout.org/>

Անգլիոյ Սկաուտական կազմակերպութիւնը կը հրապարակէ «Scouting» խորագրով ամսաթերթ՝ սկաուտական աշխատանքներու ու գիտելիքներու վերաբերեալ, որուն ելեկտրոնային տեսակը՝ pdf կերպով կրնաք ստանալ՝ <http://scouts.org.uk/magazine> կայքէջէն: Կը տպագրէ նաեւ յաւելեալ համարներ, նոյն կայքէջին վրայ:

Ա.Մ.Ս.ի մէջ, Boy Scouts of America-ի պաշտօնական կայքէջն է usscouts.org, որ նոյնպէս խիստ օգտաշատ եւ ընդգրկուն կայք մըն է:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

ԼՈՐՏ ՌՈՊԸՐԹ ՊԵՅՏԸՆ ՓԱՌԸԼ

Ծնած է Ռոպըրթ Սթեֆընսըն Սմիթ Փաուըլ (Robert Stephenson Smyth Powell) անունով՝ 22 Փետրուար, 1857-ին, Լոնտոնի մէջ, Անգլիա, այն օրը երբ ամերիկացիներ կը տօնախմբէին ճորճ Ուաշինկթընի 125-րդ տարեդարձը:

Իր անունի առաջին երկու անունները կը պատկանին իր կնքաօր՝ Ռոպըրթ Սթեֆընսընին, որ եղած է ճանչցուած գիտարար, շոգեքարշի հեղինակ ճորճ Սթիվընսընի որդին: Հայրը՝ առաջնորդական տեղապահ (vicar), պատուելի Յ.Գ. Պէյտըն Փաուըլ (H.G. Baden Powell), երկրաչափութեան Սավիլեան փրոֆեսոր էր Օքսֆորտ համալսարանին մէջ: Ան 1845-ին ամուսնացած

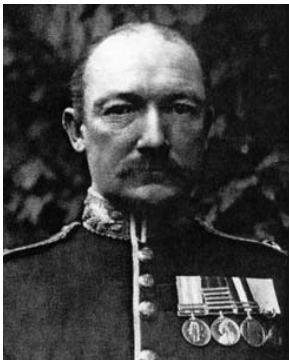
Եր Հենրիեթթա Կրէյս Սմիթին (Henrietta Grace Smyth) հետ, Պէյտըն Փաուըլին մայրը (մեծահամբաւ Սմիթ ընտանիքէն եւ հրամանատար հարիւրապետ [captain] ճոն Սմիթի սերունդէն, որ 1579-1631 թուականներուն մեծ համբաւ շահած էր Վըրճինիոյ յաղթանակով), որ եղաւ իր երրորդ կինը, Նախկին՝ երկրորդ կինէն ունենալով երեք զաւակ: Ռոպըրթ Պէյտըն Փաուըլ եղաւ անոր հինգերորդ զաւակը, բայց ոչ կրտսերագոյնը: 1858-ին ան ունեցաւ աղջիկ մը, որ կոչուեցաւ Ալկես, իսկ 1860-ին մանչ մը՝ Պէյտըն Ֆլէչըր: Պէյտըն Փաուըլի անդրանիկ եղբայրներն էին Ուարինկթըն, ճորճ, Օգոստոս եւ Ֆրանսիս:

Ռոպըրթ Պեյտըն Փաուլըին (ՌՊՓ) հայրը մահացավ 1860-ին, երբ ան տակալին 3 տարեկան էր, իր մօրը ձգելով 14 տարեկանէն վար 7 զաւակներ: Սակայն մօր անսահման եւ փոխադարձ սերը իր զաւակներուն հանդէպ, զանոնք մղեց յաղթահարելու կեանքի բոլոր դժուարութիւնները:

1869-ին, Յենրիէթթա ընտանիքի մականունը փոխեց Պեյտըն Փաուլըի, առ ի յարգանք իր հանգուցեալ ամուսնոյն:

Գրեթէ մինչեւ 12 տարեկան հասակը, ՌՊՓ իր սկզբնական կրթութիւնը կը ստանայ իր մօր շնորհիւ, որ իր զաւակները կը զարգացնէ արտատնային բացօթեայ պտոյտներու ընթացքին: Գիւղական շրջաններու մէջ երկար պտոյտներու ընթացքին, Յենրիէթթա իր զաւակներուն կը սորվեցնէ բոյսերու եւ կենդանիներու մասին: Անոնք նաեւ կ'ընթերցէին իրենց հօր բնագիտութեան պատմութեան հաւաքածուի գիրքերը: Մօր դաստիարակչական այս ոճին շնորհիւ, անոր զաւակներէն շատերը հասան բարձր եւ պատուաւոր դիրքերու, ինչպէս ՌՊՓ-ի կրտսեր եղբայրը՝ Պեյտըն Ֆլէչըր, որ յետագային եղաւ Բրիտանիոյ ռազմական օդանաւորդութեան ռահվիրայ մը եւ նախագահ՝ Արքայական Օդագնացութեան Ընկերութեան (Royal Aeronautical Society), իսկ ՌՊՓ-ի անդրանիկ եղբոր՝ Ուարինկթընի սերը ծովուն նկատմամբ, զինք մղեց նաւարկութեան, ապա Պալթեան ծովուն վրայ իր շրջագայութեան մասին գրքոյկի մը հրապարակման: Ան մաս կազմած էր Արքայական Ռազմածովային ուժերուն:

**Major Baden
F. S. Baden-Powell**

Agnes Baden-Powell

**Henry Warington Smyth
Baden-Powell**

Սկաուտութեան հիմնադիրի այս երկու եղբայրները, Արենուշներու առաջին նախագահուի՝ անոնց կրտսեր քրոջ Ակնեսի կողքին, ՌՊՓ-ին օժանդակեցին սկաուտական շարժման այլազան ճիւղաւորումներու հաստատման մէջ Նոյնպէս: Ուարինկթըն՝ 1908-ին Ծովային Սկաուտութեան (Sea Scouts), իսկ Պեյտըն Ֆլէչըր՝ 1911-ին Օդային Սկաուտութեան (Air Scouts) հիմնադրման: Չոյգ եղբայրներն ալ անդամ եղան Թագաւորական Աշխարհագրական Ընկերութեան (Royal Geographic Society):

ՌԴՓ-ի նախնական ուսումը կը սկսի Kensington Square-ի Dame's School-ի մէջ: 1868-ին ան կը յաճախէ Tunbridge Wells-ի Rose Hill դպրոցը, որմէ ետք, 1870-ին, կրթանպաստի արժանանալով ուսումը կը շարունակէ գիշերօթիկ՝ Charterhouse դպրոցին մէջ: Սկզբնական շրջանին դպրոցը կը գտնուէր Լոնտոն, յետոյ կը տեղափոխուի Godalming, որ գիւղական շրջան էր եւ շրջապատուած անտառներով: Մշտապէս բնութեան գիրկը գտնուելու հնարաւորութիւնը մեծ ազդեցութիւն կը ձգէ ՌԴՓ-ի կեանքին վրայ: Ան միշտ աչքի կը զարնէր Նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու իր մեծ ցանկութեամբ. կը նուագէր դաշնամուր, ջութակ, աշխուժօրէն կը մասնակցէր դպրոցին մէջ կազմակերպուող միջոցառումներուն եւ, որպէս կանոն, միշտ հանդէս կու գար ծաղրածուի դերով, հաճոյք ու զուարճութիւն պատճառելով դասընկերներուն:

ՌԴՓ ունէր նաեւ այլ իւրայատկութիւն մը. ան կրնար հաւասարապէս գործածել իր աջ թէ ձախ ձեռքերը:

ՌԴՓ աւելի հակում ունէր բնութեան: Ան կը սիրէր ուսումնասիրել եւ զննել բնութիւնը, անոր մէջ տեսնելով իր շուրջի հրաշալիքները: Իր երջանկութիւնը կը գտնէր հոն, ուր կրնար երեւակայել բնութեան գեղեցկութիւնը՝ անտառը եւ մայրամուտը: Սկաուտական շարժման հիմնադիրը ընդհանրապէս իր ազատ օրերը կ'անցնէր հետախուզութեամբ, նաւարկութեամբ եւ կամ արշաւով մը բնութեան մէջ:

Չարթըրհաուզի ուսման տարիներուն ան կը սկսի հետաքրքրուիլ բնութեան գիրկին մէջ ամենատարբեր զբաղմունքներով եւ փայտէ ձեռնայիններ պատրաստելով: Յաճախ կը պատահէր, որ ան թաքնուէր իր ուսուցիչներէն՝ դպրոցի շրջակայքը գտնուող անտառներու մէջ, ուր վայրի ճագարներ կ'որսար ու կը խորովէր զանոնք խարոյկի վրայ: Ըլլալով ուշադիր եւ զգոյշ, թոյլ չէր տար, որ խարոյկի ծուխը մատնէ իր գտնուած վայրը:

ՌԴՓ իր եղբայրներու հետ միասին մշտապէս արկածներ կը փնտռէր: Անոնք արշաւներու կ'երթային, գետանցումներ կը կազմակերպէին պարաններու ու ձեռքի տակ ինկած փայտերու ու տախտակներու միջոցով: Այսպիսի արշաւները արտասովոր էին այդ տարիներու սերունդին համար: Պատանեկան տարիներու ընթացքին անոր ձեռք բերած գիտելիքները շատ օգտակար դարձան իր յետագայ կեանքի ընթացքին:

ՌԴՓ իր աշակերտական շրջանին աւելի հետաքրքրուած էր մարզանքով, դերասանութեամբ եւ գծագրութեամբ քան դասերով: Իր մէջ յայտնի էր թեթեւ եւ զուարճալի հոգին՝ զուարթախոհութիւնը (sense of humor):

Դպրոցի մէջ ՌԴՓ գերազանցիկ աշակերտ մը չէր: Այդ մասին կը վկայէին ուսումնական տարուայ աւարտական վիճակացոյցերը: Օրինակ, անոնցմէ մէկուն մէջ գրուած էր. «Մաթեմաթիք - գրեթէ ոչինչ կատարած է պարապմունքներու ընթացքին», միւսին մէջ՝ «Ֆրանսերէն - կրնար աւելի լաւ սորվիլ, սակայն ծուլացած է եւ յաճախ քնացած դասերու ժամանակ»:

Անկախ ամեն ինչէ, ՌՊՓ բաւական յաջող կը յանձնէ զինուորական ուսումնարանի ընդունելութեան քննութիւնները եւ իր արդիւնքներով կը գրաւէ երկրորդ տեղը մի քանի հարիւր դիմորդներու մէջ:

Ուսումը աւարտելէ յետոյ, 19 տարեկանին՝ ան կը զինուորագրուի եւ 1876-ին կը միանայ անգլիական բանակին, ուր կը նշանակուի Յուսարներու 13-րդ հեծելազօր զօրագունդին մէջ, որոնց հետ կը գործուղուի Յնդկաստան մինչեւ 1883, որպէս սպայ եւ զինուորական հետախուզութեան, քարտեզագիտութեան մասնագետ: Յետագային, իր ուշիմութեան եւ կարողութիւններուն շնորհիւ անոր կը շնորհուի գնդապետի կոչում:

Իր յաջողութիւններուն եւ պաշտօնի բարձրացումներուն շնորհիւ, շուտով իրաւասութիւն կը ստանայ մարզելու նորակոչիկ զինուորները: ՌՊՓ-ի մեթոտները նորոյթ էին այդ ժամանակներուն համար:

Անոր անմիջական մասնակցութեամբ կը ստեղծուէին զինուորներու խմբակներ, որոնք կը գործէին մէկ հրամանատարի գլխաւորութեամբ: ՌՊՓ իր զինուորները կը պարզեւատրէր այդ ժամանակներու համար աւանդական դարձած կողմնացոյցի սլաքներու պատկերով փոքրիկ գործուածքներով (badges): Համաշխարհային սկաւտութեան խորհրդանշանը շատ նման է այդ նշանին:

Աւելի ուշ ՌՊՓ անգլիական բանակին հետ եղաւ Պալքաններու, Հարաւային Ափրիկէի եւ Մալթայի մէջ, որմէ յետոյ՝ 1887-ին զինք կը գտնենք Հարաւային Ափրիկէ՝ պատերազմական ատեանի փոխ քարտուղարի պաշտօնով: Ան մաս կը կազմէ Չուլուններու դէմ արշաւներուն, ապա՝ կը պայքարի ընդդէմ Աշանթիներու վայրագ ցեղախուժբերուն եւ վայրենի Մաթապելէ մարտիկներուն:

Տեղացիներ կը վախնային ՌՊՓ-էն՝ անոր խիզախութեան եւ հետախուզական ապշեցուցիչ կարողութիւններուն պատճառով, որուն համար Մաթապելէներ զինք կոչեցին «Impeesa», որ կը նշանակէ բնաւ չքնացող գայլ: Այս շրջանին, ՌՊՓ կը կատարէ առանձին պտոյտներ եւ կը զբաղի գրականութեամբ: Ան կը դառնայ տիպար զինուոր եւ իր յաջող արդիւնքներուն համար ինքնաբերաբար կ'արժանանայ աստիճանի բարձրացումի:

1895-ին, «The 5-th Dragoon Guard»-երու հրամանատար կարգուելով կը փոխադրուի Աշանթի, միեւնոյն ժամանակ կը ստանձնէ տեղական ոստիկանութեան հրամանատարի պաշտօնը:

ՌՊՓ փայլուն եւ սրամիտ զինուոր էր եւ յաճախ կը պարզեւատրուէր: Ան կրցաւ նորարարութիւն մտցնել մարզումի գետնի վրայ: Ան խմբակներու բաժանում կատարեց խումբին մէջ ու անոնց համար կազմակերպեց

մրցումներ եւ խաղեր: Այս ձեւով ան բանակի կազմակերպչական մարզին մէջ յաջող արդիւնքներ արձանագրեց:

ՌՊՓ 1899-ին կը դառնայ փոխ-հարիւրապետ (Colonel) եւ կը հասնի մինչեւ սպայի աստիճանին:

Ան բազմաթիւ յաջողութիւններ կ'ունենայ զինուորական գետնի վրայ: Այս յաջողութիւններուն ամենէն հանրածանօթը եղաւ այն դէպքը, երբ «Պոյեր»եան 2-րդ պատերազմի շրջանին, որպէս պատասխանատու, իր

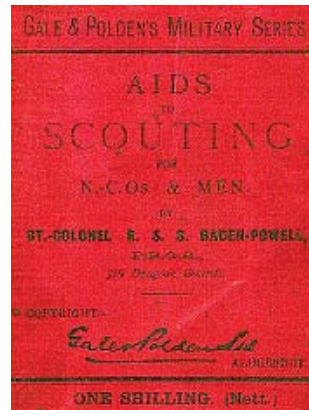
Համայնապատկեր մը Մէյֆքինկէն (1899)

1000 զինուորներով 217 օր պաշարուած մնաց աւելի քան 8000 պոյերներու կողմէ՝ Հարաւային Ափրիկէի Մէյֆքինկ (Mafeking) գիւղին մէջ՝ 1899-ի Հոկտեմբեր 16-էն սկսեալ: Մէյֆքինկ գիւղը կրցաւ դիմադրել մինչեւ օգնութեան հասնիլը՝ 1900-ի Մայիսի 17-ին: Երկարատեւ պաշարման շրջանին ՌՊՓ կրցաւ մարզել գիւղի եւ ամրոցի մէջ գտնուող պատանի տղաքը, վստահելով անոնց վտանգաւոր գործեր, ինչպէս շտապ օգնութիւն, նամակի փոխադրութիւն եւ դիրքերու լրտեսութիւն: Անոնք կը կատարէին սուրհանդակներու եւ հետախոյզներու դեր: Այդ

պատանիներու նուիրումն ունենալով, հնարամտութիւնը եւ եռանդը, որով անոնք կը կատարէին իրենց առաջադրանքները, կ'երեւի թէ ոգեշնչեցին ՌՊՓ-ը մտածելու աճող սերունդի դաստիարակութեան մասին: Այս պատերազմներու ընթացքին ՌՊՓ հասկցաւ, թէ որքան կարեւոր է զինուորներու համար բնութեան մէջ, վայրի պայմաններուն յարմարելու եւ գոյատեւելու կարողութիւնը: Ան համոզուեցաւ, որ այդ կարողութիւնները պէտք է մարդու մէջ մշակել տակաւին մանկութենէն եւ պատերազմէն յետոյ որոշած էր հիմնել պատանեկան շարժում, որ կը պատրաստէր հոգեպէս եւ ֆիզիքապէս կրթուած սերունդ՝ բանակին եւ հայրենիքին ծառայելու համար:

1899-ին, ՌՊՓ գինուորսներուն համար գրեց գրքոյկ մը, որ կոչուեցաւ «Aids To Scouting» (Յետախուզութեան Օգնութիւն), որ ուղեցոյց մըն էր թշնամին հետապնդելու, անկէ աննկատ գործելու եւ առհասարակ՝ բնութեան մէջ գոյատեւելու մասին: Ան իր գիտելիքները քաղած էր հնդկական եւ արաբական ցեղախումբերու հետախոյզներու հմտութիւններէն: Գիրքին մէջ ան կը խօսէր նաեւ իր բանակի մարզումի ձեւերու մասին: Գիրքը հրատարակուեցաւ Անգլիոյ մէջ՝ Մէյֆքինսկի պաշարման ժամանակ, որ մեծ արձագանգ ձգեց Անգլիոյ մէջ, ուր ամէն մարդ հետաքրքրուած էր Մէյֆքինսկի գիւղի պաշարումով:

Մէյֆքինսկի յաջող պաշտպանութենէն յետոյ ան դարձաւ ազգային հետոս: 1901-ին Զարաւային Ափրիկէէն վերադառնալով հայրենիք, ի զարմանս իրեն, տեսաւ թէ իր անհատական յաջողութիւնը մեծ ժողովրդականութիւն տուած էր նաեւ իր գիրքին, որ հակառակ յատկացուած ըլլալուն բանակային մարզումներու, սակայն լայնօրէն կը կիրառուէր վարժարաններու մէջ, ուսուցիչներու կողմէ երեխաներու ու պատանի տղոց ուսուցման եւ մարզումին համար եւ նոյնիսկ հրատարակուած էր պատանիներու յատուկ պարբերաթերթի մէջ: Անգլիոյ մէջ ան արժանացաւ մեծ պատիւներու:

ՌՊՓ այս իրողութիւնը նկատեց մեծ մարտահրաւեր մը: Ան գիտակցեցաւ թէ ասիկա մեծ առիթ մըն էր իրեն համար՝ օգնելու իր հայրենակից տղոց, անելի հաստատ քայլերով ուղղուելու չափահասութեան: Ան մտածեց թէ չափահասներու համար նախատեսուած հետախուզական մարզումներու յատուկ գիրք մը եթէ այսքան հրապուրիչ եւ ոգեւորիչ է տղոց, ապա ի՞նչ պիտի ըլլայ գիրք մը, որ գրուած է յատուկ իրենց համար:

Նոյն տարին ՌՊՓ վերադարձաւ Եոհաննէսբուրկ, Զարաւային Ափրիկէ, իսկ 1903-ին, երբ 48 տարեկան էր, ան նշանակուեցաւ անգլիական հեծելազուննոյի կրտսերագոյն սպան եւ մեկնեցաւ շրջագայութեան մը աշխարհի բազմաթիւ երկիրներ եւ յատկապէս Գանատա:

Երբ ՌՊՓ վերադարձաւ Անգլիա 1904-ին, ան վերատեսութեան ենթարկեց իր գրքոյկը, որպէսզի յարմարի պատանիներուն, օգտագործելով Զնդկաստանի եւ Ափրիկէի մէջ շուրջներու եւ ուրիշ վայրերի ցեղերու հետ իր ունեցած փորձը: Ան նաեւ ուսումնասիրեց բոլոր տարիքի տղոց մարզումներուն համար գրուած յատուկ գիրքերը – Սպարտակի տղոցմէ, հին բրիտանացիներէն, կարմիր հնդիկներէն մինչեւ իր օրերը:

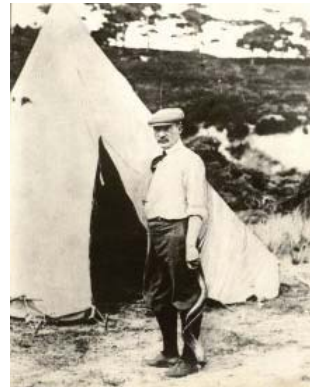
Ան նաեւ այդ գիրքին մէջ ընդգրկեց Ափրիկէի ցեղախումբերու հետախուզութեան ականդորները.- Փայտեայ նշանակի ուլունքահատիկը, ձախ ձեռքով ձեռնուիլը եւ Զուտու եղջիւրը (Kudu Horn): ՌՊՓ կովարածներէն քաղեց փողկապի գործածութիւնը:

Կամաց-կամաց եւ մեծ բծախնդրութեամբ ՌՊՓ մշակեց սկաուտութեան գաղափարը: Ան ուզեց նաեւ վստահ ըլլալ անոր գործնականութենէն եւ 1907-ի ամրան սկաուտական շարժումը հիմնելու իր առաջին փորձը ըրաւ:

1907-ի Յուլիս 29-էն Օգոստոս 9, արդէն 50 տարեկան ՌՊՓ կազմակերպեց սկաուտական առաջին բանակումը՝ Տորսթէի Փուլ Զարպըրի Պրաունսի կղզիին վրայ:

Բանակումի ընթացքին սկաուտները յաճախ կը փոխէին իրենց բանակավայրը, տեղանքը աւելի լաւ ճանչնալու եւ ուսումնասիրելու համար: Առաջին օրը տղաները բաժնուեցան խմբակներու եւ անոնց միջեւ բաժնուեցան պարտականութիւններ: Յաջորդ օրը անոնք սորվեցան բանակավայրի օրէնքները: Երրորդ եւ չորրորդ օրերը նուիրուեցան բնութեան, կենդանական ու բուսական աշխարհներու, աստղագարդ երկինքի ուսումնասիրութիւններուն: Հինգերորդ օրուան ընթացքին ՌՊՓ տղոց հետ զրուեցեց ասպե-

Պէյտըն Փաուըլ Պրաունսի կղզիի իր վրանին առջեւ 1907-ին, Զուտու եղջիւրը ձեռքին

Այս փորձը եղաւ անկիւնաքարը՝ համաշխարհային սկաուտական շարժումին:

Իր առաջին խումբը կազմուած էր 20 պատանիներէ՝ առանց դասակարգի կամ մակարդակի խտրութեան:

Պրաունսի կղզիին վրայ կանգնեցուած յուշաքարը, որ կ'ոգեկոչէ սկաուտական առաջին բանակումը

տական վարքի ու քաղաքավարության՝ պատուի, թագաւորի հանդէպ հաւատարմութեան, կանանց հանդէպ յարգանքի ու վարուելակերպի մասին: Վեցերորդ օրը նուիրուեցաւ առաջին բուժօգնութեան ցուցաբերման եւ արտակարգ իրավիճակներու պարագաներուն անհրաժեշտ գործողութիւններու վերաբերեալ գիտելիքներու ուսուցման: Եօթերորդ օրը պատանիները ծանօթացան Մեծն Բրիտանիոյ պատմութեան եւ քաղաքացիի պարտականութիւններուն: Վերջին օրը մասնակիցներու խմբակները խաղցան եւ մրցեցան իրար հետ:

ՌՊՓ կը խուսափէր դպրոցական դասախօսութիւններէ եւ անոնց փոխարէն ան պատանիներուն հետ կը գրուցէր խարոյկի շուրջը, կը յանձնարարէր ստացած գիտելիքները կիրառել գործնականօրէն, կը կազմակերպէր նաեւ հետաքրքիր խաղեր ու մրցոյթներ:

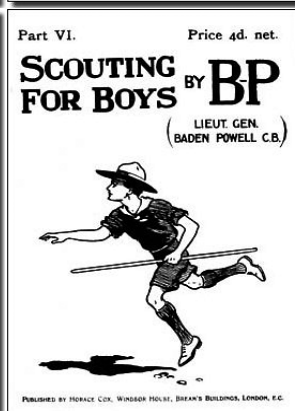
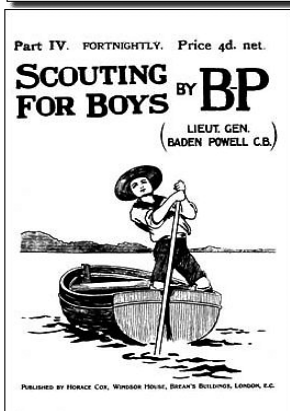
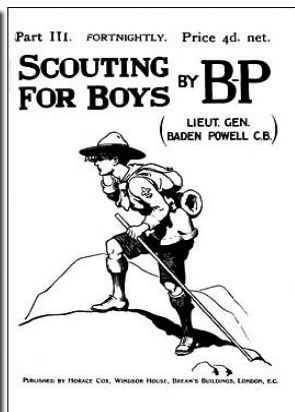
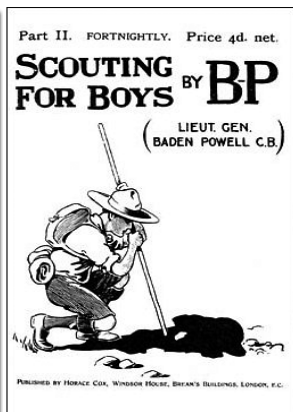
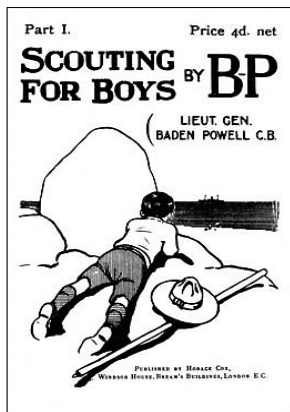

Բոլոր մասնակիցները կը կրէին լատուսէ շուշանածաղիկներ: Կենդանիներու հետքերը կարդալէ, հանգոյցներ կապելէ եւ այլ փորձութիւններ յաղթահարելէ յետոյ անոնց կը տրուէր եւս մէկ նշան եւ սուլիչ՝ «Միշտ Պատրաստ» փորագրութեամբ: Երբ տղաները կը հասնէին աւելի մեծ արդիւնքներու, անոնց կը տրուէր խաքի գոյնի փողկապ:

Երբ բանակումը յաջողութեամբ վերջացաւ, ՌՊՓ վստահ էր, որ սկաուտական շարժման յաջողութիւնը կարելի էր միայն սկաուտական փորձերով եւ խաղերով, առաւել՝ պատանիներու խոստումով՝ իրենց լաւագոյնը կատարելու:

Բանակումէն յետոյ, 1908-ի Յունուարէն մինչեւ Մարտ, ՌՊՓ առանձնանալով Լոնտոնի մերձակայ Ուիմպլըտընի մէկ հողմաղացի մէջ, երկշաբաթեայ դրութեամբ, 6 հատորներով ամբողջական ձեւով հրատարակեց «Scouting For Boys» («Պատանի Զետախոյզը») մարզումներու իր ձեռագիրքը, որուն մէջ տեղ գտած նկարները անձամբ գծագրած էր: Սակայն ան չէր երեւակայեր Նոյնիսկ, թէ այս գիրքը ազդանշանը պիտի հանդիսանար այնպիսի շարժումի մը, որ պիտի ազդէր համայն աշխարհի տղոց:

«Scouting For Boys» հազիւ թէ սկսած էր երեւիլ գրադարաններու եւ մամլոյ թերթակալներու վրայ, երբ սկսան թափ առնել սկաուտական խմբակներու ու ջոկատներու կազմութիւնը Անգլիոյ ամբողջ տարածքին եւ այլ երկիրներու մէջ Նոյնպէս: Այս գիրքը պատճառ եղաւ սկաուտական շարժման տարածման եւ ընդլայնումին:

Պատանիները կը հաւաքագրուէին սկաուտական խմբակներու մէջ, կ'իրականացնէին գիրքին մէջ ներառուած գործնական գիտելիքները: Գործող խումբերու համար նախատեսուած ուսուցողական ձեռնարկը վերածուեցաւ համաշխարհային շարժման Նոր գիրքի: Որպէս արդիւնք՝ «Scouting For Boys» գիրքը թարգմանուեցաւ անելի քան 35 լեզուներով:

«The Scout Magazine»-ը սկսաւ հրատարակուիլ 1908-ի Ապրիլ 14-ին, որմէ ետք խիստ կարիքը կար սկաուտական յատուկ կազմակերպութեան մը: Նոյն տարին, ՌԴԲ բացաւ գրասենեակ, աշխարհի տարբեր երկիրներէ եկող միլիոնաւոր նամակներուն պատասխանելու համար:

1909-ի Հոկտեմբեր 3-ին, ՌՊՓ արժանացավ Ասպետի (Knight) տիտղոսին՝ Մեծն Բրիտանիոյ Էտուարտ Է. թագաւորին կողմէ, իր բացառիկ զինուորական կարողութեան եւ մասնաւորաբար սկաւտական շարժումը հիմնելուն համար, մինչ ՌՊՓ-ի առաջարկով, թագաւորը համաձայնեցաւ, որ սկաւտութեան բարձրագոյն աստիճանը նուաճած պատանիները կոչուին «Թագաւորի Սկաւտներ» եւ իրաւունք ունենան տողանցելու թագաւորին առջեւ:

Crystal Palace-ի մէջ (1909)

1909-ին, առաջին սկաւտական հաւաքի ընթացքին՝ Crystal Palace-ի մէջ, 11,000 սկաւտներու կողքին, ՌՊՓ տեսաւ խումբ մը աղջիկներ, որոնք կը պնդէին, թէ իրենք ալ աղջիկ սկաւտ են: Նկատելով անոնց վճռակամութիւնը այս ուղղութեամբ, ան իր քրոջ՝ Ակնետի օգնութեամբ յատուկ կազմակերպութիւն մը հիմնեց, պատրաստելով մասնաւոր ծրագիր մը աղջիկներուն համար, զանոնք կոչելով «Girl Guides»:

Guide անունը առնուած է բրիտանա-հնդկական բանակի սահմանապահ նշանաւոր Corps of Guides գունդէն, որ աչքառու էր իր հետախուզական եւ գոյատեւման հմտութիւններով:

Ժողովրդային կարծիքը այդ շրջանին նախապաշարուած էր՝ արեւուշական շարժման մէջ աղջիկներու մասնակցութեան նկատմամբ, մտավախութիւն ունենալով որ զանոնք կրնայ դարձնել անպարկեշտ, կոշտ եւ մանչանման աղջիկներ : Սակայն Ակնետ Պէյտըն Փաուըլի նկարագիրը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ հակազդելու այս կարծիքներուն: Անոր ազնիւ եւ մեղմ նկարագիրը, հետաքրքրասիրութիւնը՝ նուրբ սեռի յատուկ արուեստներուն հանդէպ, սերը՝ թռչուններու, մեղուներու եւ ծաղիկներու, ինչպէս նաեւ բնագիտութեան նկատմամբ, տապալեց այն գաղափարը, որ ան կը գլխաւորէ Ամազոնուհիներու նմանողութեամբ մարտիկներու խումբ մը:

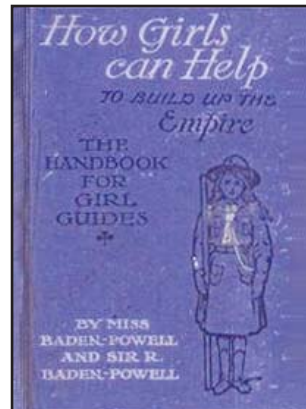
Ակնետ Պէյտըն Փաուըլ

1910-ին օրինաւոր ձեւով հիմնուեցաւ արեւելաւոր շարժումը: Երկու գլխաւոր թեմաներ առաջին օրէն իսկ ներկայ էին շարժման մէջ. տնային հմտութիւններ եւ տեսակ մը գործնական իգականութիւն, որ կը մարմնաւորէ ֆիզիքական առողջութիւն, գոյատեւման հմտութիւններ, բանակում, քաղաքացիական մարզումներ եւ ասպարեզի նախապատրաստութիւն: 1909-ին, ՌՊՓ Ա. եւ Բ. բաժիններով հրատարակեց «Pamphlet A & B: Baden-Powell Girl Guides, a Suggestion for Character Training for Girls» (Գրքոյկ Ա. եւ Բ. Պէյտըն Փաուըլի Արեւուշները. Առաջարկ Մը՝ Աղջկանց Նկարագրային Մարզումներուն), որոնք նախապատրաստութիւններն էին նոյն նիւթով ձեռագիրքին:

Ապրիլ 1910-ին, արդէն իսկ 6,000 աղջկաներ արձանագրուած էին որպէս արեւուշներ, իսկ 1912-ին, Ակնես առաջարկեց կազմութիւնը անոնց առաջին կազմակերպութեան եւ տէ ֆաքթօ եղած էր Արեւուշներու Միութեան նախագահը:

Այս միջոցին, Ակնես նախաձեռնեց Արեւուշներու յատուկ առաջին ձեռագիրքին, «The Handbook for the Girl Guides or How Girls Can Help to Build Up the Empire» (Արեւուշներու Ձեռագիրք կամ Արեւուշներ Ինչպէս Կրնայ Օգնել Թագաւորութեան Կառուցման) խորագրով, որ հրապարակուած էր 1912-ին: Այս գիրքը ՌՊՓ-ի կողմէ տարիներ առաջ հրատարակուած «Scouting for Boys» գիրքի վերահրա-

տարակութիւնն էր՝ աղջկանց յատուկ պատշաճեցումներով:

Արեւուշական շարժումը պաշտօնական ճանաչում ստացաւ 1915-ին եւ Ակնես Պէյտըն Փաուըլ պաշտօնապէս նշանակուեցաւ որպէս շարժման նախագահ:

1917-ին ան նախագահութեան իր պաշտօնը զիջեցաւ իշխանուհի Մերիին, սակայն մնաց որպէս փոխնախագահ մինչեւ իր մահը 1945-ին՝ 86 տարեկանին:

Ակնես Պէյտըն Փաուըլ (նկարի աջին) եւ Իշխանուհի Մերի (նկարին մէջտեղը) Հայտ Փարքի մէջ ռալիի մը ընթացքին 1920-ի ամրան:

Վերադառնալով ՌՊՓ-ին, 1910-ի Մայիս 31-ին, 53 տարեկան հասակին, Պօլեներու պատերազմի հերոսը հանգստեան կոչուեցաւ բանակի պաշտօնէն եւ Էտուարտ թագաւորի խորհուրդով ամբողջովին նուիրուեցաւ սկաուտական շարժման: Եւ այսպէս, ՌՊՓ շրջագայեցաւ ողջ աշխարհով, եղաւ բոլոր այն վայրերուն մէջ, ուր կը զգացուէր իր օգնութեան կարիքը, նպաստելով շարժման տարածմանն ու զարգացմանը:

1912-ին՝ 55-ամեայ ՌՊՓ դէպի Նիւ Եորք ճամբորդութեան ընթացքին, Arcadian նաւուն վրայ հանդիպեցաւ 23 ամեայ Օլաւ Սէն Զլէր Սոմսին (Olave St. Clair Soames), որ տոյնպէս ծնած էր 22 Փետրուարին: Անոնք տոյն տարուան Սեպտեմբերին նշանուեցան եւ 1912-ի Օգոստոս 30-ին գաղտնօրէն ամուսնացան Տորոնթօ քաղաքին շրջանին մէջ, խուսափելու համար մամուլի ոտնձգութիւններէն:

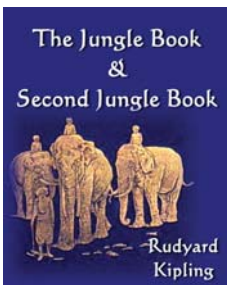
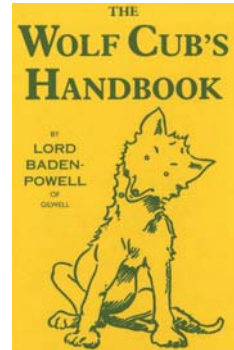
Այս առթիւ, Բրիտանիոյ Սկաուտներն ու արեւուշները՝ իւրաքանչիւրը 1 լումա (penny) նուիրեց, ինքնաշարժ մը գնելու համար Պէյտըն Փաուըլ ամուլին:

1913 թուականի Օգոստոս 30-ին, ՌՊՓ կ'ունենայ մանչ գաւակ մը՝ Արթիւր Ռոպըրթ Փիթըր Պէյտըն Փաուըլ, որ յետագային կ'ըլլայ իր հօր տիտղոսակիրը, որպէս 2-րդ Պարոն Պէյտըն Փաուըլ, ապա 1915-ին եւ 1917-ին աղջիկ գաւակներ՝ 3-րդը Կրէյս Պէյտըն Փաուըլ եւ Պէթի Սէն Զլէր Պէյտըն Փաուըլ:

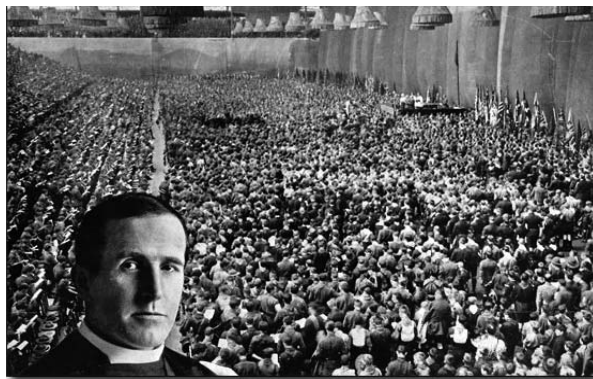
1915-ին Տիկ. Օլաւ Պէյտըն Փաուըլ օրինաւոր ձեւով կը միանայ արեւուշական շարժման: 1918ին, ան կ'ընտրուի աղջկանց ընդհանուր խմբապետուհի, շարժման ծառայելով մինչեւ իր մահը (1977):

Սկաուտական շարժման ժողովրդականության մեծ աճով, աւելի փոքր տղաքը եւս փափաքեցան մաս կազմել այս շարժման եւ հետեւաբար՝ 1916-ին կը հիմնուի գայլիկական շարժումը, որ հաճելի ժամանց եւ արկածախնդրական կեանք մը շնորհեց 8-էն 11 տարեկան տղոց: Անոնց գործունեութիւններուն մէջ ընդգրկուած էին հրավառութիւն, կողմնացոյցի գործածութիւն, առաջին բուժ օգնութիւն, անձնական խնամք եւ նկարագրի կազմաւորման ու բնութեան հետ առնչուելու այլազան գործունեութիւններ: Անոնց համար կը հրապարակուի «Wolf Cub's Handbook» գրքոյկը:

Խիստ ծանօթ իրողութիւն է, որ ՌՊՓ գայլիկական շարժումի հիմնադրութեան մէջ մեծապէս օգտուած էր իր բարեկամ՝ գրող Ռուտեարտ Զիպլինկէն, եւ յատկապէս անոր հեղինակած «The Jungle Book» (1894) գիրքէն, որուն մէջ խաղի եւ չարաճճիութեան կողքին կար նաեւ ենթարկուածութիւն կարգ մը անփոփոխելի օրէնքներու, ինչպէս պարտականութիւն, հնազանդութիւն հեղինակութիւններուն եւ հաւատարմութիւն իր պատկանած խումբին:

1920-ին, երբ Սկաուտական շարժումը արդէն իսկ տարածուած էր բազմաթիւ երկիրներու մէջ, ինչպէս Աւստրալիա, Գանատա, Ֆրանսա, Յարաւային Ափրիկէ եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ, Սկաուտներու Յամագործակցութեան խորհուրդի (Council of the Boy Scouts Association) տնօրինութեան ներքոյ եւ ղեկավարութեամբ ՌՊՓ-ի, Յուլիս 29-էն Օգոստոս 28, Լոնտոնի Olympia շրջանին մէջ տեղի ունեցաւ Սկաուտական Առաջին միջազգային բանակումը (Rally), որ ՌՊՓ-ին կողմէ կոչուեցաւ «Jamboree»՝ ճամպար, (ամերիկացիներէն քաղուած արտայայտութիւն մը՝ որ կը նշանակէ աղմկոտ հաւաք, կարուսէլ կամ չարաճճիութիւն) հանդիսացաւ կարեւոր անկիւնաքար մը սկաուտութեան պատմութեան մէջ: Այս ճամբարը հիւ-

1920-ի ճամպարի ընթացքին, Olympia սրահին մէջ, կիրակնօրեայ աղօթքի հաւաք

ընկալեց շուրջ 8,000 սկաուտներ աշխարհի 34 երկիրներէ: Հակառակ որ սկաուտներ վրաններ գարկին Ռիչմընտի վրանաքաղաքին մէջ, ճամբարը ինքնին ցուցահանդէս եւ խորհրդածողով էր, որուն ընթացքին տեղի ունեցան մրցոյթներ, շքերթներ, սկաուտական ճարտարութիւններու ցուցադրութիւն էր, որոնք տեղի ունեցան Olympia-ի վիթխարի կառոյցին մէջ, որ մինչեւ օրս կը գործածուի մեծ ցուցահանդէսներու համար: Այս միջազգային Առաջին բանակումի ընթացքին ՌՊՓ միաձայնութեամբ կ'ընտրուի «Աշխարհի Սկաուտութեան Ընդհանուր համապետ» («Chief Scout Of The World»):

Աշխարհի Սկաուտութեան
Ընդհանուր համապետը
ընտրւենէ կ'անցընէ գայլիկները

Յաջորդող սկաուտական միջոցառումները հաստատեցին, որ ասիկա միայն պատուաւոր կոչում չէր. սկաուտները ՌՊՓ-ի մէջ կը տեսնէին որպէս իսկական Ղեկավար: Ծափահարութիւններն ու ողջոյնի ճիւղերը, երբ ան կը յայտնուէր հաւաքոյթներու ընթացքին, լռութիւնը, երբ ան կը բարձրացնէր ձեռքը, կը հաստատէին, որ ան օժտուած էր իր հետեւորդներու երեւակայութիւնն ու սրտերը գրաւելու ունակութեամբ:

Ձանազան ազգերէ եկած տղոց խմբակը, միասնաբար կ'երգեն Հրաժէշտի Երգը՝
Առաջին Միջազգային բանակումի ընթացքին: Ներկայացուած երկիրները (ձախէն աջ)՝ Ճիպրալթար,
Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Սալթա, Չուիցերիա, Ճափոն, Իտալիա, Լեհաստան, Ռումանիա,
Չինաստան, Սերպիա, Յունաստան, Լիւքսեմպուրկ, Սէլան, Ա.Մ.Ն., Ճամայքա, Պելճիքա, Գանատա

1929-ին, Սկաուտական 3-րդ միջազգային «Jamboree»-ի ընթացքին, որ տեղի ունեցավ Arrowe Park-ի մեջ, Ուելշի իշխանը յայտարարեց, որ ՌՊՓ կ'արժանանայ ճորտ («Lord») տիտղոսին՝ ճորճ Ե. Թագաւորին կողմէ կոչուելով «Lord Baden Powell Of Gilwell»: Այս լուրը մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ աշխարհի բոլոր սկաուտներու կողմէ: Լորտ ՌՊՓ-ի ջանքերով Կիլուելլ Փարքը վերածուեցաւ միջազգային կրթական կեդրոնի, ուր անոր կողմէ կը կազմակերպուէին խմբապետներու պատրաստման սեմինարներ եւ պարապմունքներ:

1931-ին, 3 զաւակներու մայր Լէյտի Օլա Պէյտըն Փաուըլ կ'ընտրուի «Աշխարհի Արեւունշներու Ընդհանուր Խմբապետուհի» («Chief Guide Of The World»):

Երկու խմբապետները սկսան զարգացնել Սկաուտական Շարժումը Մեծն Բրիտանիոյ ամբողջ տարածքին եւ ճամբորդեցին աշխարհի չորս ծագերը՝ տարածելու համար սկաուտական շարժումը:

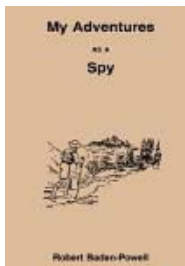
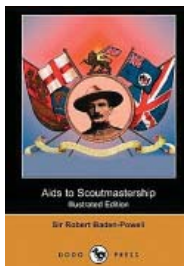
1938-ին ՌՊՓ-ի առողջական վիճակը վատթարացաւ եւ ան վերադարձաւ Ափրիկէ, ուր մինչեւ իր կեանքի վերջը շարունակեց գրել գիրքեր, զբաղիլ նկարչութեամբ:

ՌՊՓ սկաուտական շարժման ծառայեց մինչեւ իր մահը՝ 1941-ի Յունուար 8: Ան մահացաւ Ափրիկէի մէջ՝ 84 տարեկանին եւ թաղուեցաւ Նիերիի մէջ, Զենիոյ գիւղաքաղաքներէն մէկը:

Իր կեանքի ընթացքին ան գրած է 32 գիրք, ստացած է 6 համալսարաններու պատուաւոր վկայականներ, այլ երկիրներու կառավարութիւններու կողմէ պարգեւատրուած է 28 շքանշաններով ու մետալներով, արժանացած է այլ երկիրների սկաուտական կազմակերպութիւններու 19 պատուաւոր տարբերանշաններու:

*Լորտ Պէյտըն Փաուըլ
Օլա Մէն Բէր Սոմսի հետ*

1916-ին, Տիկին Օլաի այցելություններն

Իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին սկաուտական շարժման նուիրումով բաժանված համար ՌՊՓ ծանօթ է որպես Chief Scout of the World (Աշխարհի Սկաուտներու Խմբապետ), իսկ Օլաւ՝ World Chief Guide (Աշխարհի Արեւմտացիներու Խմբապետուհի):

պետներու առաքելութիւնը Փետրուար 22-ին, իրենց ծննդեան օրը, աւանդութիւն մը, որ կը կոչուի ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ:

Այժմ Սկաուտական շարժման մաս կը կազմեն 216 երկիրներ եւ 38 միլիոն Սկաուտներ:

Տիկ. Պէյտըն Փաուըլ շարունակեց առաքելութիւնը, որպէս Աշխարհի Ընդհանուր Խմբապետուհի: Ան վերադարձաւ Անգլիա, ուր ապրեցաւ մինչեւ իր մահը՝ 1977-ի Յունիս 19, որմէ ետք անոր աճիւնները փոխադրուեցան Նիերի, իր ամուսնոյն կողքին, համեստ դամբարանի մը մէջ, բնութեան գիրկը, այնպէս ինչպէս անցուցած էին իրենց կեանքը:

ՌՊՓ կը փչէ Բուտույի կոտորշը Կիլուեյլի այգիի մէջ

Այսօր, աշխարհի չորս ծագերուն, սկաուտութիւնը եւ արեւմտութիւնը մեծ շուքով կը տօնեն այս զոյգ խմբա-

ՍԿԱՌԻՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԼՈՐՏ ՊԵՅՏԸՆ ՓԱՌԸԼԻ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԳԱՍԸ

Միրելի սկստարներ,

Եթէ երբեք դիտած էք «Փիթր Փէն» թատրոնը, պիտի յիշէք, թէ ինչպէս ծովահէններու ղեկավարը միշտ կը պատրաստէր իր մահուան խօսքը, որովհետեւ ան կը վախնար, թէ հաւանաբար երբ իր մահուան ժամանակը կը հնչէ, ան ժամանակը չէր ունենար իր սրտի խօսքը յայտնելու: Հարցը նոյնն է նաեւ իմ պարագային, հակառակ որ տակաւին մահուան սեմին չեմ, սակայն օր մը չէ օր մը այդ մէկը պիտի պարտահի, որո համար կը փախաբիմ մնաք բարովի խօսքս յայտնել ձեզ:

Յիշեցէք, որ այս խօսքը վերջինն է, որ կը լսէք ինձմէ:

Ես ունեցած եմ շատ ուրախ կեանք մը եւ կ'ուզեմ, որ դուք, իրաքանչիւրդ, ունենաք նոյնպիսի կեանք մը:

Ես կը հասարամ, թէ Սարոսած մեզ այս ուրախ աշխարհին մէջ դրաւ, որ պէսպիսի ապրինք եւ վայելենք կեանքը:

Երջանկութեան աղբիւրը միայն հարստութիւնը չէ. կեանքի մէջ յաջողութեան առաջին քայլը պարանկութեան ընթացքին առողջ եւ պօրատր մարմին մը կազմելն է, որպէսպիսի կարենանք օգտակար ըլլալ եւ կեանքը վայելել երբ մեր տարիքը առնենք եւ մեծանք:

Երբ մեր շուրջը եղող բնութիւնը սիրենք, պիտի տեսնենք, որ Սարոսած ինչ գեղեցիկ եւ պարմանալի բաներ սրտեծած է մեզի՝ վայելելու համար: Գոհ եղի՛ր միշտ քու ունեցածովդ եւ յաւագոյն կերպով գործածէ՛ր վայն: Հարցերու եւ դժուարութեանց փայլուն կողմերը տեսնել եւ ո՛չ թէ տխուր կամ մութ կողմերը: Դէպի երջանկութիւն տանող

Gilwell Park

իսկական Ճամբան ուրիշներուն երջանկութիւն պարգեւելն է: Փորձէ այս աշխարհը քիչ մը ատելի լաւ ընել, քան ինչպէս որ դուն լաւ գրած էիր եւ երբ մահուան հետքոյ ժամադրութեանդ երթաս, կրնաս այն ուրախ պգայումը ունենալ որ քո ժամանակդ չվարնեցիր, այլ քո կարելիդ ըրիր երիդ լաւ գործ մը ձգելու:

«Միշտ Պատրաստ» եղիր ուրախ սպրեկու եւ ուրախ մեռնելու: Եղէք հասարակիւմ Մկառարական Ձեր Երդումին, նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ դուրս եկած էք պատրանեկան րարիքէն, եւ Մստրոսած օգնէ Ձեզի իրագործելու համար այդ»:

Բարեկամդ՝
Ռոպըրթ Պէյլորն Փաուրլ

Dear Scouts,

If you have ever seen the play 'Peter Pan' you will remember how the pirate chief was always making his dying speech because he was afraid that possibly when the time came for him to die he might not have time to get it off his chest. It is much the same with me, and so, although I am not at this moment dying, I shall be doing so one of these days and I want to send you a parting word of good-bye.

Remember, it is the last you will ever hear from me, so think it over.

I have had a most happy life and I want each one of you to have as happy a life too.

I believe that God put us in this jolly world to be happy and enjoy life. Happiness doesn't come from being rich, nor merely from being successful in your career, nor by self-indulgence. One step towards happiness is to make yourself healthy and strong while you are a boy, so that you can be useful and so can enjoy life when you are a man.

Nature study will show you how full of beautiful and wonderful things God has made the world for you to enjoy. Be contented with what you have got and make the best of it. Look on the bright side of things instead of the gloomy one.

But the real way to get happiness is by giving out happiness to other people. Try and leave this world a little better than you found it and when your turn comes to die, you can die happy in feeling that at any rate you have not wasted your time but have done your best. 'Be Prepared' in this way, to live happy and to die happy - stick to your Scout promise always - even after you have ceased to be a boy - and God help you to do it.

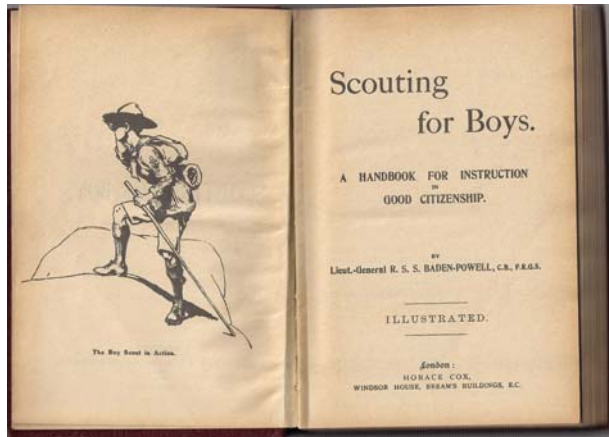
Your Friend,

Robert Baden-Powell

«SCOUTING FOR BOYS»

ԳԻՐՔԻՆ ՆԱԽԱԲԱՆԸ

(1940ի հրատարակություն)

Սկաուտությունը բնորոշուած է, որպէս յեղափոխութիւն դաստիարակութեան մէջ:

Ան այդպիսին չէ:

Ան պարզապէս առաջարկ մըն է, կատարուած առանց նպատակի, հաճելի բացօթեայ զուարճութիւններու, որ նկատուած է որպէս գործնական օգնութիւն դաստիարակութեան:

Ան կրնայ որդեգրուիլ, որպէս լրացուցիչ՝ դպրոցական կրթութեան եւ միջոց՝ ամբողջացնելու համար որոշ բացթողումներ, սովորական ծրագիրին մէջ: Մէկ բառով, ան քաղաքացիական կրթութեան դպրոց է, անտառավարժութեան կեանքով:

Սկաուտութիւնը, ամբողջացնելով կրթութեան բացթողումները, կը զարգացնէ անհատական կարողութիւնները, կազմաւորումովը՝

- Նկարագրի,
- Առողջութեան,
- Ձեռարուեստի՝ անհատականութեան մէջ եւ
- Քաղաքացիութեան գիտակցութեան՝ իր կարողութեան դրսեւորումովը՝ ծառայութեանց ճամբով:

Այս կետերը որդեգրուած են 3 փուլերու վրայ երկարող յառաջընթաց մարզումներովը՝ գայլիկներու, սկաուտներու եւ երեցներու: Անոնց կազմաւորումը մեծ մասամբ հիմնուած է բանակումի եւ բացօթեայ գործունեութիւններու վրայ, որոնք հաճելի են ո՛չ միայն մարզիչին, այլեւ տղոց:

Յիրաւի, մարզիչները իրենց առաքելութեան ժամանակաւոր առաջնորդներ են, կամ երեց եղբայրներ, քանի անոնք կը միանան զուարճութեան ժամանակ, իսկ տղաքը կը յառաջանան ինքնագարգացմամբ:

Հաւանաբար այս է պատճառը, որ Սկաուտութիւնը կոչուած է յեղափոխութիւն դաստիարակութեան մէջ:

Ան նպատակ ունի տղոց սորվեցնել ինչպէ՞ս ապրիլ վեհանձնօրէն եւ ո՛չ թէ նիւթապաշտութեամբ:

Ուրեմն, սկաուտական դաստիարակութեան նպատակն է փոխել «Ես»ը «Ծառայութիւն»ով, կերտելու համար անհատականութիւն ունեցող բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս առողջ երիտասարդներ, նպատակ ունենալով այդ կարողութիւնները տրամադրել հասարակութեան ծառայութեան:

Մենք նպատակ ունինք պատրաստել իսկական քրիստոնեաներ, որոնք իրենց ամենօրեայ կեանքին եւ գործերուն մէջ կրօնքը դարձնեն առաջնահերթ եւ ո՛չ թէ սոսկական աղօթք՝ Կիրակի օրերու համար:

Սկաուտական Շարժման ուշագրաւ աճը, իր 31 տարուայ գոյութեան ընթացքին, զարմացուցած է զայն քաջալերողները այնքան, որքան որ օտար համակիրները: Սկսելով փոքրիկ բանակումէ մը, որուն արդիւնքն էր այս գիրքը, 1908ին, Շարժումը ինքնաբերաբար ուռճացած եւ տարածուած է, առանց պետական օժանդակութեան:

Այս կը մատնանշէ երկու կէտ. առաջին՝ այն հմայքը, որ Սկաուտութիւնը կը պատճառէ տղոց եւ երկրորդ՝ հայրենասիրութեան զգացումները, որ կ'ընդգծուի մեր ազգի կիներուն եւ այրերուն մօտ հակառակ իրենց ստացած դաստիարակութեան ուղղութեան՝ դէպի «Ես»ը: Աւելի քան 79,000 հոգի, կազմած են կամաւոր աշխատակիցներու ուժ մը, հասարակութեան բոլոր խաւերէն, տրամադրելով իրենց ժամանակը եւ ներուժը առանց փոխադարձի, բացի գոհունակութեան զգացումէ, օգնելու համար տղաքը, որ ըլլան լաւ քաղաքացիներ:

(Յապաւումներով)

Պէյպըն Փաուրլի թշնամիները,
աւելի սպոյժ՝ Մաթապել ցեղախումբը
չայն կը կոչէր «Impees»
(բնաւ չքնացող զայլ)՝ միշտ պզասր
եւ Ափրիկեան ցեղախումբերու
հեղափոխիչներու նման
եւ հաւանաբար անոնցմէ աւելի
սկաուտական ճարտար
կարողութիւններ ունենալուն համար:

ՍԿԱՌԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ՀԱՆԳՐՈՒՄՆԵՐԸ

1907._ Փորձառական բանակում՝ Պրաունսի կղզիին վրայ:

1908._ «Scouting For Boys» գիրքի հրատարակում:

Ապրիլ 14._ «The Scout» լրագիրի առաջին տպագրությունը:

Ընդհանուր հաւաք՝ Մանչեսթրի մէջ

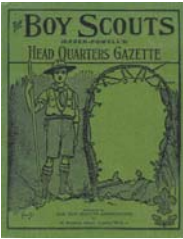
Սկիզբ՝ Ծովային Սկաուտութեան:

1909._ Յուլիս._ Հրատարակութիւն

«Headquarter's Gazette (The Scouter)» լրագրի:

4 Ս Ե Կ Ե Մ Բ Ե Ր . _

Crystal Palace-ի (Բիւրեղապակեայ Պալատի) ընդհանուր հաւաք:

1910._ Պէյտըն Փաուըլ կը շրջի Գանատա, սկաուտական 2 գունդերով:

_ Արենուշներու շարժման հիմնադրութիւն:

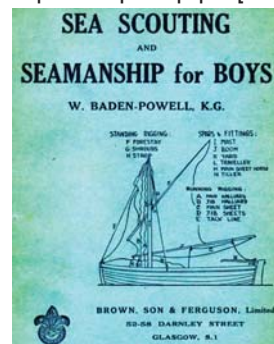
_ «Sea Scouting and Seamanship for Boys» գիրքի հրատարակութիւն:

_ Առաջին հաշուարկում._ 109,000 սկաուտ՝ Բրիտանիոյ մէջ:

1911._ Սկիզբ՝ Օդային Սկաուտութեան:

1912._ Պէյտըն Փաուըլ կ'այցելէ Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հարաւային Աֆրիկէ:

1914._ Առաջին Համաշխարհային Պատերազմ._ Սկաուտները ծովային եգերապահի եւ այլ պարտականութեանց վրայ:

1915._ Սկաուտներու Բարեկամներու Ընկերութեան հիմնադրութիւն:

1916._ Գայլիկներու հիմնադրութիւն:

_ «The Wolf Cub's Handbook»-ը հրապարակուած:

1918._ Շրջիկ սկաուտներու հիմնադրութիւն:

1919._ Կը գնուի Կիլուելլ փառքը, ուր կը սկսին ղեկավարներու մարզումի դասընթացքներ:

1920._ Առաջին Միջազգային ճամբար՝ Օլիմպիայի մէջ:

_ ՌՊՓ-ի կը հռչակուի Աշխարհի Սկաուտապետ:

_ Առաջին Միջազգային Խորհրդաժողով՝ Լոնտոնի մէջ, մասնակցութեամբ 33 ազգային սկաուտական շարժումներու:

- Միջազգային Կոմիտեի եւ Պիւրոյի (Գրասենեակ) կազմութիւն:
- 1921.** – Պէյտըն Փաուըլ Զնդկաստանի մէջ:
 - «What Scouts Can Do» գիրքը հրապարակուած:
 - Միջազգային «Jamboree» պարբերաթերթի հրապարակում (խորագիրը փոխուեցաւ «World Scouting»-ի 1955-ին, իսկ այժմ կը կոչուի «World Scouting News»:
- 1922.** – Ընտրութիւն Միջազգային Կոմիտեի՝ Միջազգային 2-րդ խորհրդաժողովի ընթացքին (Փարիզ, Ֆրանսա), ուր ներկայացուցիչներ ունէին 30 ազգային սկաուտութեան կազմակերպութիւններ:
 - Առաջին համաշխարհային հաշուարկ. 1,019,205 անդամ 31 երկիրներու մէջ:
 - «Rovering To Success»-ը հրապարակուած:
- 1924.** – Բ. Զամաշխարհային ճամբար՝ Քոփենհակընի մէջ:
 - Գ. Միջազգային խորհրդաժողով՝ Դանիոյ Քոփենհակըն քաղաքին մէջ, մասնակցութեամբ 34 ազգային սկաուտական շարժումներու:
- 1925.** – Անդամաւոյժներու մասնաճիւղի սկիզբ:
- 1927.** – Ուխտագնացութիւն դէպի Պրաունսի կղզի:
- 1929.** – Գ. Միջազգային ճամբար՝ Arrowe Park-ի մէջ:
 - «Scouting & Youth Movement» պարբերականը հրապարակուած:
 - Պէյտըն Փաուըլ կ'արժանանայ ազնուական «Լորտ» տիտղոսի եւ կը կոչուի Lord Baden Powell of Gilwell:
 - 5-րդ Միջազգային խորհրդաժողով՝ Պըրքընհէտի մէջ, մասնակցութեամբ 33 ազգային սկաուտական շարժումներու:
- 1930.** – Երեց սկաուտներու խորհրդաժողով՝ Սկովտիոյ մէջ:
- 1938.** – Զիմնուեցաւ «Սկաուտին Ֆոնտը»:
- Գայլիկներու ղեկավարներու Ա. Զամաշխարհային խորհրդաժողով՝ Կիլուէլի մէջ:
- 1939.** – Բ. Զամաշխարհային Պատերազմ:
- 1941.** – Յունուար 8. – Մահ՝ Լորտ Պէյտըն Փաուըլի:
 - Յունուար 29. – Լորտ Սոմըրզ՝ Սկաուտապետ:
- 1944.** – Յուլիս 14. – Մահ՝ Լորտ Սոմըրզի:
- 1945.** – Փետրուար 22. – Լորտ Ռօուէլանը՝ Սկաուտապետ:
- 1946.** – Օգոստոս 1. – Սկաուտութեան Վեթերաններու սկիզբ:
- 1947.** – Ապրիլ 23. – Պէյտըն Փաուըլի յիշատակարանի բացում՝ Westminster Abbey-ի մէջ:
- 1948.** – Սկաուտութեան հիմնադրութեան 40րդ տարեդարձ:
 - ՌՊՓ-ի Վեթերան Սկաուտներու Ընկերութեան կազմութիւն:
- 1950.** – Սկաուտութեան համաշխարհային անդամակցութիւնը կը հասնի 5 միլիոնի, 50 երկիրներու մէջ:

- 1952._ Զարիպեան Առաջին Ճամբար, Ճամայքայի Զինկսթըն շրջանին մեջ:
 1954._ Արաբական Առաջին Ճամբար, Սուրիոյ Չապատանի շրջանին մեջ:
 1957._ Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութեան գրասենեակը կը փոխադրուի Օթթաուա, Գանատա:
 1965._ Փան-Ամերիկեան Առաջին Ճամբար, Պրագիլի Ռիօ Տը Ժաներօ շրջանին մեջ:
 1968._ Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութեան գրասենեակի կեդրոնատեղին կը փոխադրուի Ժընև, Չուիցերիա:
 1969._ Սկաուտութեան անդամակցութեան համընդհանուր թիւը կը հասնի 12 միլիոնի:
 1971._ Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութեան անդամակցող երկիրներու թիւը կը հասնի 100-ի:
 1977._ Յունիս 25 _ Մահ՝ Տիկին Օլա Պէյտըն Փաուըլի:
 1981._ UNESCO Խաղաղ կրթութեան պարգետով կը պատուէ WOSM-ը:
 1982._ Rotary International-ը կը պատուէ սկաուտական շարժումը:
 1987._ Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութեան անդամակցող երկիրներու թիւը կը հասնի 120-ի:
 1996._ Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութեան անդամակցող երկիրներու թիւը կը հասնի 140-ի:
 1997._ Սկաուտութեան հիմնադրութեան 90-ամեակ:
 _ Առաջին Համաշխարհային «Jamboree» համացանցի վրայ (JOTI):

- 2007._ Սկաուտութեան հիմնադրութեան 100-ամեակ:
 _ ՌԴՓ-ի ծննդեան 150-ամեակ:
 2008._ Սկաուտական Շարժման Համաշխարհային Կազմակերպութեան անդամակցող երկիրներու թիւը կը հասնի 160-ի:

2007-ին հրապարակուած բրիտանական 50 pence մետաղադրամ, որպէս ոգեկոչում սկաուտական շարժման հիմնադրութեան 100-ամեակի

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ԹՈՒՄՆՆԵՐՈՎ

Թիվ	Տարի	Հիւրընկալ Երկիր	Մասնակիցներու թիվ	Մասնակից երկիրներու թիվ
I	1920	Անգլիա	8,000	34
II	1924	Դանիա	4,500	22
III	1929	Անգլիա	50,000	69
IV	1933	Հունգարիա	26,000	46
V	1937	Հոլանտա	29,000	54
VI	1947	Ֆրանսա	24,000	38
VII	1951	Աւստրիա	13,000	41
VIII	1955	Գանատա	11,000	71
IX	1957	Անգլիա*	32,000	82
X	1959	Ֆիլիպին	12,000	44
XI	1963	Յունաստան	14,000	88
XII	1967	Ա.Մ.Ն.	12,000	105
XIII	1971	Ճափոն	24,000	87
XIV	1975	Նորվեգիա	17,000	91
XV	1979	Իրան (չեղեալ**)	---	---
XV	1983	Գանատա	15,600	102
XVI	1987-88	Աւստրալիա	14,634	98
XVII	1991	Քորեա	19,083	135
XVIII	1995	Netherlands	23,960	119
XIX	1998-99	Չիլի***	31,000	157
XX	2002-03	Թայլանտ	30,000	157
XXI	2007	Միացեալ Թագաւորութիւն****		

* Սկաուտական 9-րդ միջազգային ճամբարը ոգեկոչեց ՌԴԲ-ի ծննդեան 100-ամեակը եւ Բրիտանիոյ Սկաուտութեան 50-ամեակը:

** Սկաուտական 15-րդ միջազգային ճամբարը ծրագրուած էր կայացնել Իրանի մէջ, սակայն չեղեալ յայտարարուեցաւ՝ երկրին մէջ տեղի ունեցող քաղաքական տագնապին պատճառով:

*** 1998-ի Դեկտեմբերէն 1999-ի Յունուար:

**** Սկաուտական 21-րդ միջազգային ճամբարը ոգեկոչեց ՌԴԲ-ի ծննդեան 150-ամեակը եւ Համաշխարհային Սկաուտութեան հիմնադրութեան 100-ամեակը:

ԼՈՐՏ ՊԵՅՏԸՆ ՓԱՌԻՆԼԻ ԹԵՒԱՒՈՐ ԽՕՍՔԵՐԵՆ

«Բնաւ մի՛ մոռնաք, որ լքուած բանակատեղիի մը վիճակը բանակումէն ետք յստակօրէն ցոյց կու տայ բանակող խումբին կամ խմբակին կարողութիւնը»:

«Յիշենք, թէ բանակատեղի մը լքելէ ետք երկու բան պէտք է ձգենք հոն.

ա. _ Ոչինչ

բ. _ Ձեր շնորհակալութիւնները հողատիրոջ»:

«Մի՛ երեւակայեք, որ իրաւունքներ ունիք այս աշխարհին մէջ բացի անոնցմէ, որ կրցած էք շահիլ ձեր աշխատանքներով: Իրաւունք ունիք հպարտ ըլլալու, երբ շահած էք ճշմարտութիւնը խօսելով»:

«Սկաուտական շարժման նշանաբան՝ «Միշտ Պատրաստ»ը (Be Prepared) առնուած է հիմնադիրի անուան սկզբնատառերէն»:

«Այս բոլորին մէջ, հոգին է որ կարեւոր է: Մեր Սկաուտական Օրէնքն ու Երդումը, եթէ իսկապէս գործնականի վերածենք, հեռու կը պահենք պատերազմներն ու հակամարտութիւնները ազգերու միջեւ»:

«Բնութեան ուսումնասիրութեան նպատակն է զարգացնել ամէն ինչի Ստեղծիչ Աստուծոյ գիտակցութիւնը, ինչպէս նաեւ ներարկել բնութեան գեղեցկութեան զգացումը: Բնութեան ուսումնասիրութիւնը բանալի գործունեութիւնն է Սկաուտական թէ արեւուշական շարժման»:

«Երբ գայլիկը կը լսէ բնութեան ուսումնասիրութիւնը, նախ կը մտածէ չորցած տերեւներու հաւաքածուի մասին, սակայն բնութեան ուսումնասիրութիւնը ասկէ շատ աւելին է. ան կը նշանակէ գիտնալ ամէն ինչի մասին որ մարդու կողմէ չէ շինուած, այլ ստեղծուած՝ Աստուծոյ կողմէ»:

«Այն մարդը որ կոյր է բնութեան գեղեցկութեան ի տես, կորսնցուցած կ'ըլլայ կեանքի հաճոյքի կեսը»:

«Աստուած մեզ տուած է աշխարհ մը որ լեցուն է գեղեցկութեամբ եւ հրաշալիքներով. Ան մեզ տուած է ոչ միայն աչքեր՝ տեսնելու համար զանոնք, այլ նաեւ միտք՝ հասկնալու համար, սակայն երանի մենք այն զգացումը ունենանք զանոնք դիտելու համար այդ տեսանկիւնէն»:

«Կենդանին ալ ստեղծուած է Աստուծոյ կողմէ, ինչպէս դուն: Զետեւաբար՝ ան ալ ապրող էակ է: Ան կարողութիւնը չունի մեր լեզուով խօսելու, սակայն կրնայ զգալ հաճոյքը կամ ցաւը այնպէս ինչպէս որ մենք կը զգանք, ան նաեւ երախտապարտ կ'ըլլայ անոր որ ազնիւ կը վարուի իր հետ: Սկաուտը միշտ կ'օգնէ այն անձերուն, որոնք անդամաւործ են, կոյր, խուլ կամ համր, հետեւաբար՝ կրնայ լաւ վարուիլ նաեւ մեզի հետ այս աշխարհին վրայ ապրող այս անխօս արարածներուն հետ»:

«Որպէս Սկաուտ, դուն պահակն ես այս անտառներուն: Սկաուտը երբեք չի վնասեր ծառ մը, զայն հարուածելով դանակով կամ կացինով: Ծառահատումը երկար ժամանակ չի խլեր, սակայն անոր աճը կը խլէ երկար տարիներ, հետեւաբար, սկաուտը ծառ կը կտրէ միայն բանաւոր եւ արդարանալի պատճառներով, եւ ոչ թէ իր կացինը գործածելու սիրոյն: Իւրաքանչիւր տապալած ծառի տեղ պետք է երկու ծառ ցանենք»:

«Բոլոր անոնց համար, որոնք աչքեր ունին տեսնելու համար եւ ականջներ ունին լսելու համար, անտառը միանգամայն տարրալուծաբան է, ակումբ է եւ տաճար»:

«Փորձեցէք հեռանալ այս աշխարհէն, զայն լքելով աւելի լաւ քան ինչպէս գտած էիք, եւ երբ ձեր կարգը կու գայ մահանալու, դուք կը մահանաք ուրախ սրտով, վստահ ըլլալով որ ժամանակը չէք վատնած եւ կատարած ձեր լաւագոյնը»:

«Բացօթեայ կեանքը սկաուտութեան իսկական նպատակակէտն է եւ յաջողութեան բանալին»:

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Համաշխարհային սկաուտութիւնը, որպէս ճանչցուած շարժում, բազմիցս՝ նայած երկրին մէջ իշխող իրաւակարգին, սկաուտական այդ մաքուր կանոններէն դուրս, ինչպէս Գերմանիան, ուր սկաուտներ տարազ հագուեցան եւ եղան զինուոր, իսկ Խորհրդային Միութեան մէջ պիոներները, դարձան կուսակցական եւ կուսակցութեան շահերուն ծառայող, սակայն, հայութեան մէջ ընդհանրապէս, սկաուտութեան հիմնադրութեան հետ զուգահեռ, միշտ դաւանած են սկաուտական մաքուր օրէնքները, առաւել, զայն վերածած հայրենասիրական եւ ազգային ոգիով, առանց խաթարելու սկաուտութեան հիմնական օրէնքները:

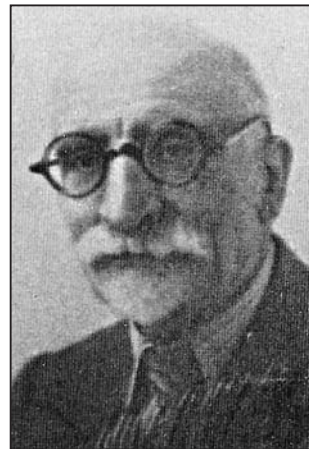
Սկաուտութիւնը հիմնադրուեցաւ անգլիացի զօրավար՝ Լորտ Ռոպըրթ Պէյտըն Փաուըրի կողմէ՝ 1907-ին:

1910-ին, Անգլիոյ մէջ սկաուտներուն թիւը 100.000-էն անցի եր ու հիմնադիրը հրաժարելով զօրավարի իր պաշտօնէն, ամբողջութեամբ նուիրուեցաւ այս շարժումին:

Այս թուականէն անմիջապէս յետոյ, ամբողջ Եւրոպայի մէջ սկաուտական անհամար խումբեր կազմակերպուած էին արդէն:

Բնական է, որ Հայ ժողովուրդը անտարբեր պիտի չմնար այս շարժումին հանդէպ: Հայերս, դեռեւս 1680 թուականէն սկսած, Պեսարապիոյ մէջ ունեցած ենք «Կտրիճներ»ու միութիւնը, որ գործած է մինչեւ 19-րդ դարու սկիզբը: «Կտրիճներ»ու միութեան կանոնադրութիւնը, որ վաւերացուած էր Եղիազար, Ալեքսանդր եւ Յովսէփ կաթողիկոսներու կողմէ, շատ կը նմանէր Պէյտըն Փաուըրի սկաուտական կանոնադրութեան:

Հայ իրականութեան մէջ սկաուտական այլ խումբեր ստեղծուեցան Պոմպէյի, Մատրասի եւ Կալկաթայի մէջ՝ 1907-ին: Իսկ Հայաստանի տարածքին, առաջին անգամ այդ խումբերը ստեղծուեցան 1910-ին՝ Վան քաղաքի ամերիկեան որբանոցի մէջ, որոնք շատ կարճ կեանք ունեցան: Սակայն 1909-ին այդ շարժման նախակարապետը եղած է Պոլսոյ «Հայ Դպրոց»ի տնօրէն՝ մանկավարժ եւ բազմակողմանիօրէն զարգացած մարմնամարզիկ Պրն. Յովհաննէս Հինդլեան, որ Չուիցերիոյ մէջ մանկավարժական կրթութիւն ստանալով՝ կը մասնակցէր կրթական բարեփոխական այն շարժման, որ սկսած էր 1900-ականներուն եւ կը կոչուէր «Նոր Դպրոցի շարժում»: Վերադառնալով Կ. Պոլիս՝

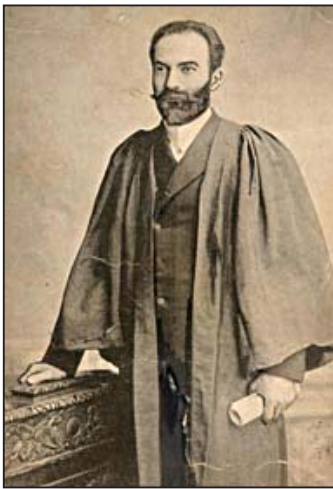

Յովհաննէս Հինդլեան

1909-ին հիմնադրեց Հինդլեան վարժարանը կամ «Նոր Դպրոցը», որ 5 ամեայ կրթութիւն կու տար եւ կ'առաջնորդուէր կրթական Նոր սկզբունքներով՝ կարեւորելով աշակերտի ֆիզիքական կրթութիւնը, կամքի եւ անձի նկարագրի դաստիարակումը: Զեմալականութեան "յաղթարշաւ"էն եւ Մեծ Եղեռնէն վերապրած հայութեան երկրորդ տարագրութենէն ետք, Յ. Հինդլեան մնաց Պոլիս եւ մինչեւ մահ, իր հիմնադրած «Նոր Դպրոց»ով, հաւատարիմ մնաց իր պաշտած արժէքներով սերունդ հասցնելու առաքելութեան: «Նոր Դպրոցը» Պոլսոյ մէջ իր գոյութիւնը պահպանեց մինչեւ 1988 թուականը: Իսկ 2005-ին իր նուիրական ու աշխարհասփիւռ շրջանաւարտներու ջանքերով "կենդանացաւ" այնտեղ, ուրկէ, ինչպէս կ'ըսեն, կը սկսի Հայաստանը, սահմանին կից՝ Տաւուշի մարզի Կայան ավանի մէջ:

Արդարեւ, Յովհաննէս Հինդլեան կը նկատուի հայ սկաուտիզմի հիմնադիրը: Անոր եւ որ պատկանին այս խօսքերը՝ «Ամեն օր բարի գործ մը կատարէ եւ գրանցէ յուշատետրիդ մէջ» եւ «Խոստումը վճարելի պարտք է»: Նման յատկանիշներով օժտուած մասնագէտը չէր կրնար անտարբեր մնալ մեծ արձագանգ գտած սկաուտական շարժման, որ կարծես ստոյգ իրեն նման մարդոց համար ստեղծուած էր – մարզիկ, մանկավարժ եւ հայրենասէր:

Յ. Հինդլեան արդարօրէն Ոստւցչապետ հռչակուեցաւ իր ժամանակակիցներուն կողմէ: Եւ պատահական չէր, որ Հ.Ս.Ը.Մ.ի հիմնադրութեան իր յառաջատար մասնակցութիւնը բերելով՝ Հինդլեանի ներդրումը մեծ եղաւ Նորաստեղծ կազմակերպութիւնը «Բարձրացիր՝ Բարձրացուր» նշանաբանով հունաւորելու գործին մէջ:

Միկաս Չերազ
Պոլսի վեհաժողովի ընթացքին
իր խօսքերէն է. "Վարչաձեւը
առօրեայ է, հայրենիքը՝ յաւիտեան"

Սակայն իրական փաստն այն է, որ 1912 թուին, օրինական ճանաչում գտաւ հայ մարզական պատանեկան միութիւնը եւ հիմնուեցաւ առաջին Հայ Սկաուտներու Կազմակերպութիւնը, որուն ջատագովները եղան Նաեւ մեծ հայրենասէրներ Յակոբեան եղբայրները, Միկաս Չերազը, Գոյումճեանները եւ այլք:

Մարզական սկաուտական շարժումը լաւ նախապատրաստական փուլ ունեցաւ մինչեւ 1915 թուականի Եղեռնը:

Կ. Պոլսոյ մէջ առաջին հայկական սկաուտութիւնը շուտով մեծ արձագանգ գտաւ եւ ճիւղաւորուեցաւ Նաեւ շրջակայ արուարձանները:

1913-ի Մարտ 16-ին, Շաւարշ Զրիսեան եւ Վահան Մխիթարեան Կ. Պոլսոյ երեք տար-

բեր թաղերու մէջ, իրարմէ անջատ գործող հայ մարմնամարզական պատանեկան սկաուտական միութիւնները միաւորեցին կեդրոնական վարչութեան մէջ, ուր մշակուեցաւ եւ հաստատուեցաւ մարզիկներու առաջին կանոնագիրը:

Հայ մանկավարժութեան պատմութեան մէջ միակ մանկավարժը, որ հետեւողականօրէն ու աննահանջ պայքարի մէջ մտաւ ֆիզիքական դաստիարակութեան առարկան հայկական դպրոցներու ծրագիրներու մէջ մտցնելու, ֆիզիքական դաստիարակութեան առաջին մասնագետ-ուսուցիչ Շաւարշ Զրիսեանն էր:

Շաւարշ Զրիսեան նախ Յովհաննէս Հինդլեանի հետ կը հրատարակէ «Սկաուտը եւ Իր Կեանքի Նպատակը» գրքոյկը:

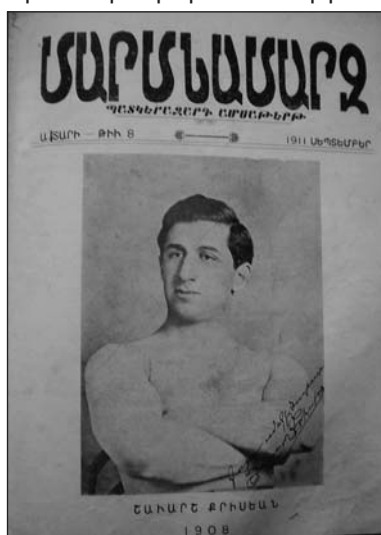
1911-ի Փետրուարին, իր նուիրական գործի համախոհներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ, Շ. Զրիսեանի տնօրէնութեամբ եւ խմբագրութեամբ լոյս տեսաւ ոչ միայն հայ մամուլի պատմութեան մէջ առաջին պատկերազարդ ամսագիրը՝ այլեւ Օսմանեան կայսրութեան առաջին մարզային պարբերականը «Մարմնամարզ»ը՝ նուիրուած ֆիզիքական դաստիարակութեան եւ մարմնամարզին: «Մարմնամարզ»-ի հրատարակութեան առթիւ ամսաթերթի խմբագիր Զրիսեան կը գրէր.

"Մենք մեր համոզումները հիմնած էինք ազգերու պատմութեան եւ փորձառութեան վրայ, ու այդ համոզումներու համաձայն էր, որ ձեռնարկեցինք «Մարմնամարզ»ի հրատարակութիւնը, մենք նոյնիսկ առաջին թիւէն շատ բաներ ունէինք ըսելու հայ երիտասարդութեան, բայց պատերազմական ատեանները մեզ կ'արգիլէին այդ ճշմարտութիւնները ըսելու..."

Ազգային-դեմոկրատական եւ քաղաքական հայեացքներով՝ հայ հասարակական-քաղաքական ինչպէս նաեւ մանկավարժական մտքի ռահվիրաներէն մէկը հանդիսացած մարզիչ Շաւարշ Զրիսեան իր «Մարմնամարզ» պարբերաթերթով

Շաւարշ Զրիսեան

Նպատակ ուներ համախմբել բոլոր մարզական խումբերը մեկ դրօշի տակ եւ առաջնորդել մեկ ղեկավարութեամբ:

Շ. Զրիսեանը հեռու ըլլալով միջ-կուսակցական պայքարի խարդաւանքներէ, սկիզբէն իսկ զինուորագրուեցաւ իր ժողովուրդին անձնուիրաբար, անշահախնդիր ծառայելու նուիրական գաղափարին: Ան իր սկսած գործին կու տար համազգային նշանակութիւն: "Յայ մարմնակրթանքին շարժումը կուսակցութեան մը չի պատկանիր", -խօսքը ուղղելով Պոլսոյ "աւարժան մամուլի" մեկ մասին ան կը գրէ թէ "այս շարժումը համազգային է, աղային, Էֆենտիին, արհեստաւորին ու լրագրատէրերուն տղուն համար հաւասարապէս":

Ամսագիրը սակայն կը դադրի հրատարակուելէ 1914 թուականին, երբ կը սկսի Առաջին Յամաշխարհային Պատերազմը, որուն կը յաջորդէ Յայոց Ցեղասպանութիւնը եւ ցաւօք սրտի, Մեծ Եղեռնին զոհ կ'երթան այս համազգային մեծ գործի շատ նուիրեալներ, որոնց կարգին նաեւ՝ հիմնադիր 29 տարեկան Շաւարշ Զրիսեան, որ հայ ուրիշ մտաւորականներու հետ, կը սպաննուի Պոսֆորի ափերու մօտ գտնուող Այաչի բանտին մէջ...

Պատերազմի աւարտէն յետոյ, 1918-ին, երբ Պոլիսը անցաւ անգլիացիներու ձեռքը եւ հայերը շունչ քաշելու հնարաւորութիւնը ունեցան, Շաւարշ Զրիստեանի եւ իր «Մարմնամարզ» թերթի ոգիով մեծցած երիտասարդներու խումբ մը չկրցաւ անտարբեր մնալ տեսնելով՝ Պոլիս հաւաքուած գաղթականներն ու որբերը, որոնք սկսած էին հաւաքուիլ եկեղեցիներու եւ որբանոցներում մէջ: Պէտք էր օգնութեան հասնիլ անոնց, մասնաւորաբար զբաղիլ անոնց մարմնական առողջութեամբ: Անհրաժեշտ էր այդ պատանիներուն պատրաստել ապագայ հայ մարդ՝ առողջ ու ամուր նկարագրով, հետեւաբար՝ արժանապատիւ հայորդիներ պատրաստելու նպատակով՝ 1918 թուականի Նոյեմբերի 16-ին եօթ հայ երիտասարդներ Պոլսոյ մէջ կը գումարեն ժողով եւ կ'որոշեն համախմբել բոլոր մարզական խմբերը «Յայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն եւ Սկաուտներ» անուան ներքոյ՝ իրականացնելով Եղեռնի նահատակ Շաւարշ Զրիսեանի եւ իր գաղափարակից ընկերներու նպատակը: Այսպիսով Պոլսոյ մէջ ստեղծուեցաւ **ԱՊԱԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ**, մարզական-սկաուտական, **ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ** Յայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւնը եւ հիմնադրուեցաւ «Յայ Սկաուտ» թերթը: Այս թերթի հրապարակումը խոշոր իրադարձութիւն էր ո՛չ միայն սկաուտական կեանքին մէջ, այլեւ սփռուած Յայ ժողովուրդին համար. այն կարելի է համարել հայ կեանքի ամենապայծառ էջերէն մէկը, որը իր կարճ գործունէութեան ընթացքին կարողացաւ դառնալ ազգահաւաք, ազգային խնդիրներ իրագործող, կրթող, փաստօրէն հայկական բանակի հիմք հանդիսացող հզօր ուժ մը: Այն միաւորեց ցրուած հայութեանը՝ հայ մարմնամարզական միութեան մէջ: Այս շարժումը այնպէս ոգեւորած էր տուժուած եւ տառապեալ հա-

յերուն, որ կարծես օրինաւոր ազգային բանակ կը տեսնէին այս մանուկներուն մէջ, այն համարելով իրենց փրկութիւնը:

Յ.Ա.Ը.Ա.-ի հիմնադիր ժողովին կը մասնակցէին Գրիգոր Յակոբեանը, Տիգրան Խոյեանը, Լեւոն Յակոբեանը, Գառլօ Շահինեանը, Հայկ Ճիգմէճեանը, Վահրամ Փափագեան եւ Ժիրայր Խորասանճեան, իսկ Յ. Սիրունի կը ստանձնէ Յ.Ա.Ը.Ա.-ի առաջին Ծրագիր-կանոնագրի խմբագրման աշխատանքները: Հիմնադիր անդամներէն կը կազմուի Յ.Ա.Ը.Ա.-ի առաջին Վարչութիւնը, եւ Յ.Ա.Ը.Ա.-ը, որպէս հայ մարզական միակ կազմակերպութիւն, 1918-ի Դեկտեմբեր 16-ին կը վաւերացուի Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ:

Հայաստանի մէջ 1918 թուականին Օսնիկ Եազմաճեանի, Վահան Չերազի եւ Տիգրան Խոյեանի միջոցով կը հիմնուի հայկական սկաուտական շարժումը: Սակայն այս շարժման «սիրտն ու հոգին» դարձաւ Վահան Չերազը, Մինաս Չերազի եղբորորդին, որ 1914-ին Փարիզէն եկած էր հայրենիք՝ կամաւորական բանակներուն հետ եւ մինչեւ 1918 թուական,

Վահան Չերազ

որպէս զօրավար Անդրանիկի հայկական առաջին կամաւորական գունդի զինուոր, կռուած էր յանուն ազատ եւ անկախ Հայաստանի: 1919-ին, զէնքը մէկ կողմ դնելով եւ հայրենիքին ծառայելու միշտ պատրաստ Չերազ՝ իր սկաուտական գիտելիքները ի սպաս դնելով հայոց բանակին նուիրեալներ պատրաստելուն, նուիրուեցաւ հայոց բազմահազար որբերուն դաստիարակութեան գործին:

Միւս կողմէ, Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան ստեղծման առաջին իսկ օրէն, շատ մեծ նշանակութիւն կը տրուի սկաուտական շարժման, դառնալով պետական հոգատարութեան առարկայ: 1919-ին, կառավարութեան որոշմամբ կը ստեղծուի պետական, ապակուսակցական, ազգային սկաուտութիւն, որուն մեծ օգնութիւն ցոյց կու տան մինչ այդ Թիֆլիսի մէջ ստեղծուած հայկական սկաուտական կազմակերպութիւնները, այդ կարգին նաեւ՝ «Արեւիկ» արեւուշներու միութիւնը: Հիմք ունենալով սկաու-

տական կրթական մեթոդը, որու ընթացքին ռազմական դաստիարակութիւնը հանդէս կու գայ ո՛չ թէ որպէս նպատակ, այլ միջոց, 1919-ին Հայաստանի մէջ հարց կը դրուի գործնականօրէն դաստիարակել Հայաստանի նոր սերունդը, որ որպէս փիւնիկ պէտք է վեր բարձրացնէր քաոսի եւ աներակոյտի մէջ յայտնուած հայոց երկիրը, եւ որ պէտք է հանդիսանար հայոց կրթական համակարգի, ազգային բանակի եւ ազգային անվտանգութեան հիմնական դարբնոցը, որու հիմքը պիտի կազմէին Հայաստանի Հանրապետութեան մանուկները եւ երիտասարդները (ինչպէս նաեւ 40 հազար հայ որբերը): Այդ կրթական ծրագիրը իրագործելու նպատակով, կառավարութեան կողմէ կը հրաւիրուին օտար սկաուտապետներ, սակայն, անոնք չհասկնալով մեր ազգային առանձնայատկութիւնները եւ յատկանիշները, չեն կրնար ամուր հիմքերու վրայ դնել գործը:

Հայաստանի կառավարութեան պահանջով, կրթութեան նախարար Նիկոլ Աղբալեան կը դիմէ Պոլսոյ Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան՝ Հայաստան ղրկելու հայ սկաուտապետներ, որպէս օգնութիւն Հայաստանին եւ հայոց բանակին: Այս հեռագիրի առթիւ հանդէս կու գայ «Հայ Սկաուտ» թերթը:

1920-ի Յուլիս 20-ին Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Վարչութիւնը, ընդառաջելով Հայաստանի Հանրապետութեան կրթութեան նախարար Նիկոլ Աղբալեանի դիմումին եւ «Վճարեցէք ձեր պարտքը հայ բանակին» կոչին, Հայաստան կը գործուղէ ազգային սկաուտութեան 3 նուիրեալներ՝ Վահան Չերազին, Տիգրան Խոյեանին եւ Օննիկ Ճիգմեճեանին՝ հայրենիքի մէջ մարզական եւ սկաուտական շարժումը տարածելու համար: Անոնք Հայաստան կը հասնին 1920-ի Օգոստոսին, իրենց հետ բերելով սկաուտական գրականութիւն, համազգեստներ, դրօշներ եւ այդ գործին անհրաժեշտ այլ իրեր, կը ներկայանան կառավարութեան եւ անմիջապէս կ'անցնին իրենց պարտականութիւններուն:

1920-ին, Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան վարչութեան որոշումով, Պոլիսէն, որպէս ներգաղթող, Հայաստան կը ղրկուին 126 որբ սկաուտներ, որոնք ունէին գիւղատնտեսի մասնագիտութիւն: Անոնք պէտք է աշխատէին Հայաստանի սկաուտապետ Հայկ Սերենկիւլեանի գլխաւորութեամբ:

1920-ին, Կարսի մէջ կը սկսի հրատարակուիլ «Հայ Արի» թերթը: Վահան Չերազ կը նշանակուի Ալեքսանդրապոլի եւ Կարսի պատասխանատու, իսկ Կիւմրիի «Կազաչի Փոստ» զօրանոցներու մէջ գտնուող 30 հազար որբեր կը միաւորուին Չերազի ստեղծած «Հայ Արիներ» սկաուտական կազմակերպութեան:

Բայց այս ամենը շատ կարճ կը տեւէ. անոր կը յաջորդէ Կարսի անկումը, Հայաստանի խորհրդայնացումը, որուն տակ կը թաղուին ազգային բոլոր խնդիրներու եւ ծրագիրներու իրագործումը: Տիգրան Խոյեան, Օննիկ

Ճիգմեճեան եւ Զայկ Սերենկիւեան կը փախչին Զայաստանէն: Կը մնայ Վահան Զերագ, որ Կիւմրիի «Կազաչի Փոստ»ի ամերիկեան որբանոցներու մէջ մինչեւ 1926 կը շարունակէ իր պայքարը յանուն նոր սերունդի: Այդ որբանոցներու մէջ կը գործեն «Զայ Արիներ»ու միութիւնը, ուր կը բացա-
յայտուի Զերագի մանկավարժական մեծ ունակութիւնները, եւ ան իր 15 համախոհներու օգնութեամբ կը կարողանայ իր իսկ մշակած ազգային սկաուտական կրթական ծրագիրով դաստիարակել հազարաւոր հայ որբեր՝ որպէս ազգին նուիրուած եւ օգտաւետ մարդիկ:

Այս մեծ գործիչը եւ հայրենասէրը մինչեւ վերջ կը մնայ Զայաստան: Զայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, մինչ իր ընկերներէն շատեր կը փախչին, արհամարելով իրեն սպառնացող վտանգը եւ ծանօթներու զգուշացումները, ան նախընտրեց մնալ հայրենիք, իր սկաուտներուն մօտ: Եւ հակառակ որ Վահան Զերագ շարքային դաշնակցական չէր, 1926-ին, այդպիսին ըլլալու կեղծ զրպարտութեամբ կը ձերբակալուի: Նախ կ'աք-
սորուի Սիպիր, ապա, անոր կը դրկեն Թիֆլիսի Մետեխի բանտը, ուր Բերիան անձամբ կը սպաննէ զինք 21 Դեկտեմբեր 1927-ին:

Վահան Զերագի դաւանանքը եղած է.

«Ինչպէս ջրերը չխեղդեցին Արարատը,

Արիւնն ալ պիտի չխեղդէ Զայ ժողովուրդը»:

Այսպիսով կը վերջանայ Զայաստանի սկաուտութեան առաջին փուլը: Այստեղ, պէտք է ըսել, որ Զերագին կը պատկանի պատերազմի ժամա-
նակ թշնամիի թիկունքին սկաուտական առաջատար խումբերու գործու-
նեութիւնը (5-6 հոգի), որոնք շատ մեծ վնասներ կը հասցնէին թշնամիին:

Իսկ Պոլսոյ մէջ ստեղծուած Զ.Ս.Ը.Մ.-ը, 1922-ին Պոլիսը Անգլիոյ կողմէ թուրքերուն յանձնուելէ ետք, կը լուծարուի: Զայ սկաուտները կը գաղթեն աշխարհի տարբեր երկիրներ:

Զայաստանի մէջ խորհրդային կարգերու հաստատումէն յետոյ Զ.Ս. Ը.Մ.-ը կ'արգիլուի նոր իշխանութիւններու կողմէ եւ կը տարագրուի:

1922-ին կը սկսի հայ սկաուտութեան կուսակցական հովանաւորու-
թեան փուլը: Աշխարհով մէկ ցրուած հայ սկաուտութիւնը կը յայտնուի տնտեսական, ընկերային եւ գաղափարական ծանր կացութեան մէջ, որու անմիջական հետեւանքը կ'ըլլայ հայ սկաուտութեան բաժանումը կուսակցական թէ միութենական հովանաւորութիւններու: Մէկ մասը կ'անցնի Սոցիալ Դեմոկրատ Զնչակեան կուսակցութեան ազդեցութեան տակ եւ կը սկսի գործել Զայ Մարմամարզական Միութիւն (Զ.Ս.Մ.) անուանումով, միւս մասը կ'անցնի Զայկական Բարեգործական Ընդհա-
նուր Միութեան ազդեցութեան տակ՝ Զայ Երիտասարդաց Ընկերութիւն

(Յ.Ե.Ը.) անուանումով, իսկ ուրիշ մաս մըն ալ՝ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ազդեցութեան տակ, Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութիւն անուանումով, որուն սկզբնատառերը կը զուգահեռէին Նախապէս հիմնադրուած Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկզբնատառերուն:

Միայն հայ սկաուտութեան մէկ մասն էր, որ հայ սկաուտապետ Գուրգէն Մեծատուրեանի եւ Վահրամ Փափագեանի գլխաւորութեամբ հաւատարիմ մնացին ազգային սկաուտութեան, եւ Ֆրանսայի մէջ 1924-ին, շուրջ 900 հոգի (նախկին ոչ-կուսակցական Հ.Մ.Ը.Մ.-ականներ) ստեղծեցին Ֆրանսայի «Հայ Արիներ» միութիւնը, որ դեռ Պէյտըն Փաուըլի օրօք ստացած էր միջազգային ճանաչում եւ գրանցում:

«Հայ Արիներ» միութիւնը բազմաթիւ անդամներ ուներ Ֆրանսայի, Պելճիքայի եւ այլ եւրոպական թէ հարաւ-ամերիկեան երկիրներու մէջ: Այս կազմակերպութեան անդամ սկաուտներ մաս կազմած են բազմաթիւ միջազգային սկաուտական ձեռնարկներու, ինչպէս միջազգային 3-րդ ճամբարին՝ 40 սկաուտներով, որոնց կողքին կային նաեւ այլազան երկիրներու Ազգային Սկաուտական շարժումներու անդամ հայ սկաուտներ, ինչպէս Եգիպտոսէն, Կիպրոսէն, Յունաստանէն, Պուլկարիայէն, Աւստրալիայէն, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն:

«Հայ Արիներ» միութիւնը 18 Ապրիլ 1997-ին յետոյ կոչեց իր անդամակցութիւնը Համաշխարհային Սկաուտական Շարժումէն (ՅՄՇ), որպէսզի իր անդամակցութեան իրաւունքը փոխանցուի Հայաստանի Ազգային Սկաուտական Շարժում Կազմակերպութեան՝ «ՀԱՍԿ»-ին, եւ կազմալուծուեցաւ 8 Յունուար 1998-ին:

Հայկական սկաուտական խումբ մը հիմնուած էր նաեւ Ժընեւի մէջ 1928-ին: Նոյն ժամանակաշրջանին հայկական սկաուտական խումբեր աշխուժացան նաեւ Զուլանտայի մէջ:

1940-ին Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը եւս կազմեց իր սկաուտական առաջին խումբը Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ: Յաջորդող տարիներուն Հ.Բ.Ը.Մ.ի շրջանակներէ ներս սկաուտական խումբեր կազմուեցան այլ երկիրներու մէջ եւս:

Հայաստանի մէջ սկաուտութեան դադրեցումէն ետք, 1921-ի Յուլիս 1-ին կը հիմնուի պիոներական շարժումը, որ՝ անշուշտ որոշ փոփոխութիւններով, մէկ տարբերակն է սկաուտական շարժման, իր օրէնքներով,

սկզբունքներով, թե գործունեությամբ: Այս շարժումը գոյատևեց մինչև հորհրդային Միության անկումը, իսկ 1988 թուականի Յունուար 10-ին, Հայաստանի մեջ կը վերահիմնադրուի սկաուտական շարժումը եւ որպէս ժառանգորդը Վահան Չերազի եւ միւս սկաուտական նուիրեալներու՝ կը կոչուի Հայաստանի Հանրապետութեան «Հայ Արիներ»ու Հայկազուններու

Հ.Ա.Մ.ի դրոշմը

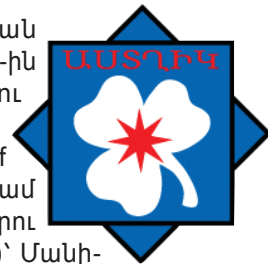
Հ.Ա.Մ.ի գինանշանը

Ազգային Միութիւն անունով՝ հայրենադարձած խմբապետ Լեւոն Արամի Մխիթարեանի ջանքերով, որուն հայրը Հ.Ա.Մ.ական Նախկին սկաուտներէն էր: Անոր օգտակար կը հանդիսանայ Հ.Ա.Մ. Պուրճ Համուտի Նախկին խմբապետ Անդրանիկ Համալեան: 1990-էն կը հրատարակուի միութեան «Հայկազունք» պարբերականը, որուն լոյս ընծայումը կը դադրի 2002-ին, սակայն վերջերս կը վերահրատարակուի Կարինէ Շիրակի խմբագրութեամբ՝ «Հայ Արիներ» անուն տակ:

«Հայ Արիներ» Միութիւնը կամաւոր, ապակուսակցական, սկաուտական-քառեթական-սեպուհական ռազմա-հայրենասիրական (մանկա-պատանեկան, երիտասարդական) կազմակերպութիւն էր:

Նոյն ժամանակաշրջանին, 1988-ին, Հայաստան մուտք կը գործէ արեւուշական շարժումը, իսկ 1996-ին կը հիմնադրուի Հայաստանի Աղջիկ Սկաուտներու Կայսերու «ԱՍՏՂԻԿ» Ազգային Միութիւնը (The National Association of Girl Guides and Girl Scouts of Armenia), որ 2002-ին կը հանդիսանայ գործակից կամ դիտորդ անդամ Արեւուշներու եւ Աղջիկ սկաուտներու Համաշխարհային կազմակերպութեան (WAGGGS)՝ Մանիլայի մէջ կայացած 31-րդ համաշխարհային խորհրդաժողովի ընթացքին: ԱՍՏՂԻԿը WAGGGSի լիիրաւ անդամ կը դառնայ Հունի Քոնկի մէջ կայացած 35-րդ համաշխարհային խորհրդաժողովի ընթացքին, Յուլիս 2014-ին:

Այս կազմակերպութեան նպատակն է զօրակցիլ աղջկանց եւ երիտասարդ կանանց հոգեկան, մտաւոր, ֆիզիքական եւ ընկերային ներուժի զարգացման, որպէս անհատներ եւ որպէս իրենց երկրի պատասխանատու քաղաքացիներ:

1994-ին ականատես կ'ըլլանք Հայաստանի Ազգային Սկաուտական Շարժման կազմութեան:

Հ.Մ.Ը.Մ.-ը իր մօտ 70-ամեայ տարագրութենէ յետոյ, 1989թ. Դեկտեմբեր 2-ին վերահաստատուեցաւ Հայրենիքի մէջ: Հայաստանի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.-ը այնուհետեւ կը շարունակէ գործել Հայաստանի Ազգային Սկաուտական Շարժում Կազմակերպութիւն «ՀԱՍԿ» անունով եւ իր Կեդրոնական Վարչութեամբ, դադրեցնելով մարզական ոլորտի իր աշխատանքները: 1995-ին կազմակերպութիւնը ՀԱՍԿ անունով կը վերագրանցուի Հայաստանի մէջ:

ՀԱՍԿ-ի տնօրէն Հրաչ Շմաւոնեանի խօսքերով, Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հայաստանեան կառոյցը ապաքաղաքական, անկուսակցական, երիտասարդական հասարակական կազմակերպութիւն է:

1997-ի Ապրիլի 18-ին ՀԱՍԿ վերջապէս ճանաչուեալ ունեցաւ: Համաշխարհային Սկաուտական Շարժման (Հ.Ս.Շ.) Համաշխարհային Գրասենեակին կողմէ եւ դարձաւ այդ շարժման լիիրաւ անդամ, ինչպէս նախապէս նշեցինք՝ «Հայ Արիւնդ» միութեան կողմէ յետոյ կոչելէ ետք իր անդամակցութիւնը՝ յօգուտ ՀԱՍԿ-ի: Մինչ այս իրադարձութիւնը Հ.Ս.Շ.-ն կը բաժնուէր սկաուտական 5 տարածաշրջանի՝ Եւրոպական, Փան-Ամերիկեան, Ափրիկեան, Ասիա-Խաղաղ-

Ովկիանոսեան եւ Արաբական: Նախկին Խորհրդային Միութեան մաս կազմող հանրապետութիւններու անկախացումէն եւ ՀՍՇ-ին անոնց անդամակցելէ յետոյ Համաշխարհային Գրասենեակը որոշում կայացուց ստեղծել ՀՍՇ-ի վերջին՝ 6-րդ տարածաշրջանը՝ Եւրասիականը:

Եւրասիա տարածաշրջանին այժմ կ'անդամակցին Հայաստանը, Մոլտովան, Պելժոռուը, Վրաստանը, Տաճիկստանը, Ռուսիան եւ Ազրպէյճանը:

Հ.Ս.Շ.-ն կը միաւորէ աւելի քան 160 երկիրներու սկաուտական կազմակերպութիւններ, որոնք իրենց շարքերուն մէջ ունին շուրջ 29 միլիոն սկաուտներ:

1914-ին Եդիա Վելիճանեան սկաուտական փոքրաթիւ խումբ մը կը կազմէ Իրանի մէջ: 1919-ին Կալկաթայի Մարդասիրական ճեմարանի շրջանաւարտ՝ Յովսէփ Աբգարեանը Ապրիլ 3-ին Նոր Զուղայի մէջ հիմքը դրած է ամբողջ Իրանի Սկաուտական առաջին միութեան:

2009-ի Ապրիլ 3-ին լրացաւ Իրանի մէջ Սկաուտական շարժման հիմնադրման 90-ամեակը:

Իրանահայ սկաուտական առաջին ամսագիրը՝ «Ընկեր»-ը, լոյս տեսած է 1919-ի վերջին՝ Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքի տպարանի մէջ:

Թաւրիզի մէջ Հայ սկաուտական կազմակերպութիւնը հիմնադրուած է 1925 թուականին՝ Արամ Ալոճեանի միջոցով, իսկ Թեհրանի մէջ 1929-ին Բաբգէն Եղիազարեանի ջանքերով: Տասնամեակներ յետոյ 1951 թուականին հիմնադրուեցաւ Հայ մշակութային «Արարատ» կազմակերպութեան Սկաուտական միութիւնը, որ այժմ արդէն ունի շուրջ 380 անդամ եւ միութեան նպատակն է կրթել եւ դաստիարակել հայ սերունդ՝ մտաւոր եւ ֆիզիքապէս հզօր սերունդ, որ հաւատարիմ իր տուած երդումներուն՝ անմնացորդ կը ծառայէ ազգին եւ հայրենիքին:

Թեհրանէն բացի, այժմ կանոնաւոր կերպով սկաուտական աշխատանքներ կը տարուին Նոր Զուղայի մէջ, Արաքի Արմէն Միութեան յարկի տակ եւ Թաւրիզի մէջ (Հ.Մ.Ա.Կ.ի մասնաճիւղ):

Ներկայիս Թեհրանի մէջ կ'աշխատին հետեւեալ միութիւններու սկաուտական բաժանմունքները.

- 1) Հ. Մ. «Արարատ» Կազմակերպութիւն
- 2) Հ. Մ. «Սիփան» միութիւն
- 3) Հ. Մ. «Նայիրի» միութիւն
- 4) Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն
- 5) Րաֆֆի Համալիր:

ՀԱՅ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԱՐԱՐԱՏ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

«ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ» Սկաուտական Շարժման Ստեղծումը Արցախի Մէջ

2006 եւ 2008 թուականներու Օգոստոսին Թեհրանի հայ մարզամշակութային «Րաֆֆի» համալիրի սկաուտական բաժանմունքը իր տարեկան ընդհանուր բանակումները կայացուց Արցախի Ասկերան շրջանի եւ Շուշիի մէջ: Անոր հետ կը համագործակցէր Արցախի «Հայկի Սերունդ» երիտասարդական հասարակական կազմակերպութիւնը, որուն նախաձեռնութեամբ արցախցի խումբ մը երեխաներ նոյնպէս մասնակցեցան այդ երկու սկաուտական բանակումներուն եւ ծանօթացան սկաուտիգմին: «Հայկի Սերունդ» երիտասարդական կազմակերպութիւնը նպատակադրեց իր կազմակերպութեան կից ստեղծել Արցախի սկաուտական շարժում: Անոր ջանքերու շնորհիւ 2010 թուականի Օգոստոս 3-10 կազմակերպուեցաւ Արցախի առաջին սկաուտական ընդհանուր բանակումը, որուն իրականացմամբ ալ Արցախի մէջ հիմնադրուեցաւ սկաուտական շարժում՝ «Հայորդիներ» անուամբ:

«Հայկի Սերունդ»ին օժանդակելու նպատակով, Շուշիի բանակավայր մեկնած էին Թեհրանէն «Րաֆֆի» համալիրի սկաուտական կազմի 4 ղեկավարներ, իսկ Երեւանէն՝ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան սկաուտական բաժանմունքի 5 հոգինոց կազմը: Երեւանէն բանակումին կը մասնակցէին նաեւ «Միասին» երիտասարդական շարժման եւ Հանրապետական կուսակցութեան ուսանողական խորհուրդներէն հինգական ներկայացուցիչներ:

Բանակումին մասնակցող սկսնակ սկաուտները եկած էին Ստեփանակերտէն, Շուշիէն, Մարտակերտէն, Շահումեանէն եւ Քաշաթաղէն: Բանակումի նշանաբանն էր «Ուղին ճշմարիտ է, երբ հայրենիք է բերում»: Բանակումի ընթացքին Հ.Բ.Ը.Մ.-ի եւ Թեհրանի սկաուտները աշխատեցան իրենց սկաուտական փորձը փոխանցել նորաստեղծ սկաուտական պատասխանատուներուն եւ սկաուտներուն, դասընթացներու մեծամասնութիւնը սկաուտական գիտելիքներու փոխանցման բնոյթ կը կրէին, կը կազմակերպուէին գիշերային պահակութիւն, սկաուտական խաղեր ու ռազմահայրենասիրական դասընթացներ:

Բանակումի փակման արարողութեան մասնակցեցան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան նախագահ Բակօ Սահակեան, Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ արքեպիսկոպոս Մարտիրոսեանը, արծակագիր, հրապարակախօս, ազգային գործիչ Զօրի Բալայեանը, ԼՂՀ կրթութեան եւ մշակոյթի ու երիտասարդութեան հարցերու նախարարները, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Արցախի բանակի ներկայացուցիչներ եւ պետական այլ այրեր: «Հայորդիներ» սկաուտական շարժման սկիզբը օրինեց Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ Արք. Մարտիրոսեան:

Ու եթէ տարբեր երկրներու մէջ շարժումը կը կրէ զուտ հասարակական բնոյթ՝ յենուելով այս կամ այն կազմակերպութիւններու վրայ, ապա Արցախի մէջ այն ստացաւ պետական աջակցութիւն: Ոչ պաշտօնական տունէալներով՝ աշխարհի տարածքին կայ շուրջ 60 հազար հայ սկաուտ, իսկ Արցախի մէջ գրանցուած են շուրջ 300-ը:

Ինչ կը վերաբերի Լիբանանահայ համայնքի մէջ տեղ գտած սկաուտական շարժումներուն, ապա բացի Հ.Մ.Մ.-ի, Հ.Մ.Ը.Մ.-ի, Հ.Ե.Ը.-ի եւ Թեքէեանի, ապա, Հայ Կաթողիկէ եւ աւետարանական համայնքներն ալ ունեցան իրենց սկաուտական թելերը, յանձինս՝ Հ.Կ.Մ.-ի, Սեն Կրեկուարի եւ Սբ. Մեսրոպի Արիներ շարժումներուն:

Յ. Մ. Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1921-ին, Հալեպի մեջ Հայ Մարմնամարզական Միության (Հ.Մ.Մ.) հիմնումեն ետք եւ միութեանս զանազան շրջաններ տարածումեն ետք, 1935-ին Հ.Մ.Մ. ունեցաւ իր սկաուտական խումբին կորիզը՝ կազմակերպութեամբ Խաչեր Գալուստեանի, որուն հաւաքները տեղի կ'ունենային Հալեպի Կիլիկեան վարժարանի մէջ:

Ինչպէս նշած էինք, Վահան Մխիթարեան Կ.Պոլսոյ մէջ աշխատած էր Շաւարշ Զրիսեանի հետ, հետեւաբար մեծ փորձառութիւն ուներ կազմակերպչական աշխատանքներու մէջ:

Վահան Մխիթարեան ծնած էր Կ.Պոլիս՝ 1883-ին, եղած էր լաւ մարմնամարզիկ եւ անոր ջանքերուն շնորհիւ հայ պատանիները համախմբուած են իր շուրջ՝ դաստիարակուելու հայ ազգային ոգիով: 1918-ին, ջարդերուն հետեւանքով Արեւմտեան Հայաստանէն (Պոլիս) գաղթած էր արտասահման:

1935-ին, Հալեպի Կիլիկեան վարժարանին մէջ, Խաչեր Գալուստեան սկաուտական խումբ մը կը կազմէ «Կիլիկեան սկաուտներ» անուն տակ: Այդ խումբին որպէս պատասխանատուներ մաս կը կազմեն Անդրանիկ Պապայեան, Խաչեր Մխիթրեան, Գրիգոր Գոնտուրալեան Կարապետ Եաղսըզեան: Խաչեր Գալուստեանի Պէյրուֆ փոխադրուելէն յետոյ,

Վահան Մխիթարեան՝
Հ.Մ.Մ.ի սկաուտական
տարազով

Կեդրոնը նստած՝ Խաչեր Գալուստեան
Ա. շարք (ձախէն աջ) 3-րդը Անդրանիկ Պապայեան,
4-րդը՝ Կարապետ Եաղսըզեան, 5-րդը՝ Խաչեր Մխիթրեան,
Երեւի շարք (ձախէն աջ) 3-րդը՝ Գրիգոր Գոնտուրալեան

այս խումբը կորիզը հանդիսացաւ Հ.Մ.Մ.ի սկաուտութեան, խմբապետութեամբ Գրիգոր Գոնտուրալեանի, օգնական ունենալով Անդրանիկ Պապայեան եւ Խաչեր Մխիթրեան:

Գոնտուրալեան իր պաշտօնավարութիւնը շարունակեց մինչեւ 1946 թ.:

Հայկաի Հ.Մ.Ս.ի խմբապետներու եւ ասպիճանաւորներու կազմը 1946-ին. Նստածներ (աջէն ձախ) Սարգիս Խայեան (փոխ խմբապետ), Անդրանիկ Պապայեան (խմբապետ), Լեւոն Պայրամեան (ընդհանուր խմբապետ), Խաչեր Միսիրեան (խմբապետ), Ազատ Եազըճեան (փոխ խմբապետ): Պայրամեանի ետին գործողը՝ Յովհաննէս Նունուշեան (փոխ խմբապետ)

1935-ին, Վահան Մխիթարեան մնայուն բնակութեան համար փոխադրուելով Դամասկոս՝ իր կը սկսի հզօրացնել Հ.Մ.Ս. Դամասկոսի կազմակերպչական աշխատանքները ու իր ջանքերով հիմը կը դրուի սկաուտական շարժման:

Վ. Մխիթարեան, Դամասկոսի մէջ հիմնելէ ետք սկաուտութիւնը, 1937-ին անցաւ Պէյրութ, ուր կը հիմնէ կորիզը Պէյրութի Հ.Մ.Ս.ի սկաուտութեան եւ որպէս Լիբանանի թէ Սուրիոյ ընդհանուր խմբապետ, ծառայեց մինչեւ իր յառաջացեալ տարիքը: Անոր յաջորդեց Լեւոն Պայրամեան, որ նաեւ արժանի է յիշատակման:

1937-ին, Բիւզանդ Կիլիկեանի եւ Սեպուհ Եղիազարեանի նախաձեռնութեամբ կը յաջողուի կազմել Հ.Մ.Ս. Պէյրութի սկաուտական առաջին խումբը, խմբապետութեամբ Ընկ. Յարութիւն Օհանեանի:

1937-էն յետաւորապէս 2 տարիներ ետք, Պէյրութի Սահակեան վարժարանի մէջ կազմուեցաւ սկաուտական խումբ մը: Սահակեանի մէջ դասաւանդող ուսուցիչ Հրաչ եւ Հմայեակ Սեդրակեան եղբայրներու խնդրանքին ընդառաջելով եւ նկատի առնելով պատանիներու դաստիարակման գործին մէջ մարմնամարզութեան եւ սկաուտութեան կարեւոր հանգամանքը, վարժարանի տնօրէն Պրն. Բենիամին Ժամկոչեան յատկացուց սենեակ մը, ուր իրենց ժողովները ըրին հայ պատանի մարզիկները: Այս քայլը խթան հանդիսացաւ վարժարանի մեծ թիւով սաներու ընդգրկման սկաուտական շարքերէն ներս: Այս շարժման մէջ մտան ոչ միայն երիտասարդներն ու պատանիները, այլեւ պարմանուիիները: Սկաուտական շարժման մէջ ընդգրկուեցան նաեւ 8-10 տարեկան երեխաներ, որոնք կը

Յետագային, այս փորձառու խմբապետներուն միացան խմբապետներ Ժիրայր Մազմանեան եւ Տիգրան Սարաֆեան: Փոխ-խմբապետներն էին Սարգիս Խայեան (փողերախումբի ղեկավար), Ազատ Եազըճեան (գայլիկներու պատասխանատու) եւ Յովհաննէս Նունուշեան (երեցներու պատասխանատու):

կոչուին գայլիկներ եւ արծուիկներ: Այս խումբի առաջին խմբապետները հանդիսացան Լոյսինքն Սեդրակեան եղբայրները, որոնց ջանքերով հիմնուած սկաուտական շարժումը, հետագային միանալով Զ.Մ.Մ.ի սկաուտական խումբի կորիզին, միաձուլուելով կազմեցին Զ.Մ.Մ.ի սկաուտական ամենախոշոր խումբը: Շրջանաւարտներէն Յակոբ Կարապետեան եւ Սկրտիչ Թորոսեան մաս կազմեցին ղեկավարութեան:

Երախտապարտօրէն կ'արժէ յիշել նաեւ խմբապետներ Արամ Օհանեանի, Յովհաննէս Սեմերճեանի, Երուանդ Նուսիաճեանի, Յարութիւն Օգնայեանի եւ այլոց անունները:

Քանի մը տարիներ ետք, այս խումբը եւս միացաւ Զ.Մ.Մ.ին եւ ընթացաւ Զ.Մ.Մ.եան դրօշի ներքոյ:

1942-ին, Ճիւան Արթինեանի ջանքերով եւ գործակցութեամբ Անդրանիկ Յամալեանի (հետագային խմբապետ), կը հիմնուի Անդր-Նահիրի Զ.Մ.Մ.եան սկաուտական շարժումը՝ Զ.Մ.Մ.՝ Պուրճ Յամուտ (այժմ Զ.Մ.Մ.՝ Մասիս) անուան տակ, որուն կարճ ժամանակի մէջ մաս կը կազմեն մեծ թիւով պատանիներ եւ երիտասարդներ:

Խմբապետ Անդրանիկ Յամալեանի Յայաստան ներգաղթելէն ետք անոր գործը շարունակեց Գրիգոր Տէրատուրեան, օգնական ունենալով Կարպիս Պերպերեան, Ֆիլիփ Յակոբեան եւ ուրիշներ:

Մսայթպէ թաղամասին մէջ (Մագրաա), ուր Զ.Մ.Մ. աւուրք ուներ, սկաուտական խումբ մը կազմուեցաւ խմբապետութեամբ Յովհաննէս Սեմերճեանի:

Շարժումը տարածուեցաւ եւ հասաւ Ճիւնի (խմբապետ Գրիգոր Մահլէպճեան) Թրիփուլի (Թորոս Սահակեան), Յամմանա (Նուպար Գանձապետեան) եւ Չահլէ (Արամայիս Ճերճեան):

1943-էն ետք խմբապետութեան պաշտօնը ստանձնեց Լեւոն Պայրամեան, որ յետագային եղաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի շրջանային ընդհանուր խմբապետ մինչեւ 1955 թ., երբ ինք եւս հաստատուեցաւ Պէյրութ:

1946-ին սկաուտութեան Պէյրութի շրջանի խմբապետն էր Երուանդ Նուսիաճեան, որուն յաջորդեց Արամ Օհանեան եւ փոխ-խմբապետ Յովհաննէս Ֆրենկիլեան, գայլիկապետութեամբ Խաչիկ Գասապեանի: Նոյն շրջանին, Տիգրան Սարաֆեան Հալէպէն որպէս խմբապետ փոխադրուեցաւ Պէյրութ:

1947-ին հիմնուեցաւ Հ.Ս. Մ.ի առաջին փողերախումբը, որ աւելի կատարելագործուեցաւ Սարգիս Նաճարեանի օրով, շարունակուելով երկար տարիներ:

Հ.Ս.Մ. Պէյրութի սկաուտական խումբը եւ փողերախումբը՝ Հայոց Ժողատպանութեան 100-ամեակի քայլարշաւին՝ Ամթիլիասի մայրավանքէն Պուրճ Համուրի մարզադաշտ

Հ.Ս.Մ. Պէյրութի սկաուտականը եւ Դամասկոսի ֆանֆարը Ամթիլիասի մայրավանքին մէջ

Հ.Ս.Մ. Պէյրութի սկաուտական ֆանֆարի Ա. կազմը - 2015

Հ.Մ.Մ.ի սկաուտության դերը մեծ եղած է ներգաղթի ժամանակ: Անոնք ստանձնած են Գարանթինայի պահակությունը:

Լիբանանեան պատերազմի ընթացքին, պարբերաբար խաղաղ շրջաններուն, Հ.Մ.Մ.ի սկաուտութիւնը իր գործունեութիւնը շարունակած է հաւաքներով եւ բանակումներով:

Խիստ գնահատելի էր աշխատունակ եւ զոհուող երիտասարդ-երիտասարդուհիներու ջանքերը, որոնք Լիբանանեան պատերազմի վատ օրերուն, բնաւ չեն զլացած իրենց պարտաւորութիւններուն մէջ, աշխոյժ պահելով Հ.Մ.Մ.եան սկաուտական կեանքը, ինչպէս Կարօ Եփրեմեան, Յակոբ Սարաֆեան, Վազգէն եւ Տիգրան Սիսլեաններ, Վանիկ Պապոյեան, Համբիկ եւ Գրիգոր Թաթուլեաններ, Լեւոն Ատալեան, Փօլ Սուդալեան եւ ուրիշներ:

1981-ին, պատերազմի թեժ օրերէն ետք որոշ խաղաղ շրջանի ընթացքին վերահիմնադրուեցաւ Հ.Մ.Մ. Պէյրութի սկաուտական խումբը, որ շուտով միանալով Հալէպի եւ Դամասկոսի իր միութենակիցներուն, միացեալ բանակում մը կազմակերպեցին Նոյն տարին, որ լայն արձագանգի արժանացաւ իր ժամանակին:

Լոստոնի մէջ, 1985-ին տօնուեցաւ Հ.Մ.Մ.ի սկաուտական եւ արեւունշական խումբերու հիմնադրութեան առաջին տարեդարձը :

Հ.Մ.Մ. Պէյրութի 2012-ի տարեկան բանակումի ընթացքին, խմբապետներու պարգևատրում. Ուրբի (աջէն ձախ) Փօլ Սուդալեան, Ասագ Պարախեան, Մարիա Շապոյեան, Տիգրան Սիսլեան, Նազելի Էպեան, Լիզա Աջապահեան, Վիգի Սալպաշեան, Տիկ. Արաքսի Եփրեմեան (փոխան Կարօ Եփրեմեանի), Աղանի Սիսլեան, Թադէոս Ճուլֆալեան, Փօլ Նազարեան, Վաչէ Պարախեան: Նստած՝ (աջէն ձախ) Թամար Տիշաղճեան, Հայկազ Մանառեան, Ժագ Եագուպեան, Սիրէ Տէմիրճեան, Սիսաք Արթինեան

Քուեյթի մէջ նաեւ ունեցած ենք սկաուտութիւն, ինչպէս նաեւ ճիւնսիի եւ Թրիփոլիի մէջ:

Սակայն դժբախտաբար՝ Սուրիոյ քաղաքացիական պատերազմը, որ սկսած էր 2011-ին՝ Արաբական Գարունի ալիքի շրջագիծէն ներս, եւ յետագային վերածած արիւնալի բախումներու ծայրայեղական զանազան խումբերու, ընդդիմադիր խմբաւորումներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ, իր յոռի հետեւանքները ունեցած էր յատկապէս սուրիահայ գաղութին վրայ, որուն հետեւանքով ջլատուեցաւ գրեթէ ամբողջ հայահոծ համայնքը, որոնց մեծամասնութիւնը գաղթեց դէպի Լիբանան, Զայաստան, Ա.Մ.Ն. եւ եւրոպական այլ երկիրներ: Սակայն սուրիահայութեան, եւ ի մասնաւորի Զ.Մ.Մ.ականներու հայրենիք ներգաղթով, հզօրացաւ միութենական սիրով գեղուն երիտասարդութեան ներկայութիւնը Զայաստանի մէջ, ուր անկարելի էր որ այդ հաւաքական ուժը ձեռնծալ մնար եւ իրենց օրապահիկը ապահովելուն առընթեր միութենական գործունեութիւն չունենար: Եւ ահաւասիկ 2015-ին, հայրենիքի մէջ խումբ մը սուրիահայ եւ լիբանանահայ Զ.Մ.Մ.ական սկաուտներու կողմէ հիմը դրուեցաւ Զայրենիքի Զ.Մ.Մ.եան սկաուտական խումբին:

Արդարեւ, այդպէս շարունակ, շատ ու շատ նուիրեալ դէմքեր հրապարակ եկան Զ.Մ.Մ.ի ունեցած սկաուտական կարելիութիւնները շարժման մէջ դնելու, զայն հզօրացնելու եւ ամրապնդելու համար:

Հ. Մ. Մ.Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Առողջ միտք առողջ մարմնի մեջ»

լոգոսընին վրայ հիմնուած է Հ. Մ. Մ.՝
ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ:

Ֆիզիքական դաստիարակութիւնը որպէս ուսումնական առարկայ արդէն 20-րդ դարու վերջին եւրոպական երկիրներու մեծ մասի դպրոցներուն մէջ ժամանակակից իմաստով կ'իրագործուէր, իսկ որոշ երկիրներու մէջ, ինչպէս Անգլիա, մարզական խաղերը աշակերտութեան ընդհանուր կրթութեան կարեւոր մասը կը կազմէր: Այս դարուն էր, որ ընդհանուր ճանաչում գտաւ "Առողջ միտքը առողջ մարմնի մէջ"

սկզբունքը: Եւ պատահական չէ որ նոյն այս լոգոսգի վրայ հիմնուած՝ իրենց մանկավարժական ուղղութիւնը ճշդած էին Հայ ժողովուրդի մեծ գաւակներէն, սկաւառական շարժման նախակարապետներ Յովհաննէս Հինդլեան եւ Շաւարշ Զրիսեան:

Հինդլեան եւ իր ընկերները շեշտը դնելով «Առողջ մարմնի մէջ առողջ միտք» մշակելու հրամայականին վրայ՝ Հայաստանի ու հայութեան պաշտամունքը կիզակետը դարձուցին իրենց հիմնադրած համահայկական շարժումին: Իր կարգին, Շաւարշ Զրիսեան եւս հաւատալով նոյն սկզբունքին*, կը քննադատէ հոգեւորականութեան եւ յետադէմ աշխարհականներու անցեալէն եկած մերժելի միջնադարեան-կրօնական գաղափարախօսութիւնը, թէ առաջնայինը, կարեւորը միտքն ու հոգին է, իսկ մարմինը՝ երկրորդային, երկրային: Ի հակադրութիւն իր դարն ապրած, ժամանակավրէպ այս մերժելի մտայնութեան՝ Զրիսեան դեմոկրատիզմի դիրքերէն առաջ կը քաշէր այն ընդունելի թեզը, որ մարդը կը հանդիսանայ ֆիզիքական, մտաւոր եւ հոգեւոր ներդաշնակ ամբողջութիւն մը եւ այդ ամբողջութիւնը որքան ներդաշնակ համեմատական զարգացում ունենայ, մարդը այնքան կատարեալ կ'ըլլայ: Դեմոկրատ մանկավարժը առաջաւոր մանկավարժութեան դիրքերէն կը ծառանայ յետադիմական մանկավարժութեան հակա-առողջական պայմաններու եւ ուսուցման մեթոտներու դէմ՝ անոնց հակադրելով ֆիզիքական դաստիարակութիւնը՝ որպէս երաշխիք առողջ մարմնի, հետեւաբար եւ առողջ մտքի:

1921-Էն ետք, Կիլիկիոյ հայերը գաղթելով, առաւելաբար հաստատուեցան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Գաղթական հայերը հազիւ ինքզինքնին ապահոված, բացին դպրոցներ ու եկեղեցիներ: Կիլիկիոյ ջարդէն մազապուրծ ազատած հայորդիները, իրենց առօրեայ հացէն ետք՝ մտածեցին լծուիլ ազգաշէն վսեմ գործի, որն է՝ հաւաքել վերապրող երիտասարդութիւնը եւ նոր ու կենսունակ գաղութ մը ստեղծել: Արդարեւ, Ս.Դ. Յնչակեան կուսակցութեան հովանիին ներքեւ սկսան գործել եկեղեցական, կրթական եւ հայրենակցական կազմակերպութիւններ: Կարճ ժամանակ մը ետք, կարգ մը լուսամիտ հայեր, մտածեցին նաեւ հիմը դնել Հ.Ս.Ս.ի, որպէսզի մարզասեր եւ հայրենասեր երիտասարդութիւնը եւ ապա հասակ առնող սերունդները ստանան հայրենասիրական դաստիարակութիւն՝ հիմնուած առողջ սկզբունքներու վրայ, ուճանան մարզական ոգիով եւ հայեցի նկարագրով: Հ.Ս.Ս.ը հիմնուած է Հալէպի մէջ՝ 27 Յունուար 1921 թ.ին, Այնթապէն «Արարատ» ֆութպոլի խումբի անդամներուն եւ տեղուոյն

Հալէպ. Հ.Ս.Ս.ի հիմնադիր խումբը 1921-ին:

Չախէն աջ՝ (կանգնածներ) Յովհաննէս Գասարճեան (պարտախանապու),

3րդը՝ Կարապետ Գասարճեան, 4-րդը՝ Յարութիւն Մումճեան (խմբապետ):

Բ. շարք (ձախէն աջ) Յակոբ Կրպոյեան, Երուանդ Գուգուզեան, Գէորգ Նազարեան:

Բ. շարք (ձախէն աջ) Լսրէն, Յովսէփ Սրապոնեան (բերդապահ՝ գնդակով), Գրիգոր Տէյիրմէնճեան

«Կայծ»-ը մարզական, գրական-գեղարուեստական, հասարակական հանդես է: Հայ Մարմնամարզական Միութեան պաշտօնաթերթ: Լոյս տեսած է 1943-47 թուականներուն, անկանոն պարբերականութեամբ: Խմբագիրներ՝ Արմէն Ղարիպ (Նազարեթ Ղարիպեան), Յովսէփ Ճիռեան, Հրանդ Գանգրունի: Անդրադարձած է Հ.Ս.Մ.ի մասնաճիւղերու աշխատանքին, ձգտած է համախմբել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ երիտասարդութիւնը: Նպաստած է Հայրենիք-Սփիւռք կապերուն, հայ եւ արաբ ժողովուրդներու բարեկամութեան ամրապնդման: Լայն տեղ յատկացուցած է երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմին հալերու մասնակցութեան, Հայաստանի անկախութեան համար իրենց ներդրումը ցուցնելու:

տանի մշակութային, գիտական ու տնտեսական յառաջադիմութեան լուսաբանմանը: Տպագրած է հայ գրողներու գործեր:

Միութեան մէջ կիներու եւ աղջկանց մասնակցութեան գծով, առաջին անգամ ըլլալով արտասահմանի մէջ իգական սեռը գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ միութենական կեանքին մէջ, շնորհիւ ընկերուիի Դեղձանիկ Զինայիկեանի, որ 1937-ին Չախլէի մէջ հիմը դրաւ Զ.Մ.Մ.ի Օրիորդաց Շարժման, որ յետագային Պէյրութի մէջ ստուար թիւով թէ միութենական աշխատանքներով մանաւանդ տողանցքներու փայլքը աւելցուցին: Յետագային, միութենէն ներս գովելի յաջողութիւն ունեցաւ նաեւ Զ.Մ.Մ.ի Կանանց Շարժումը:

1937-38 թուականներուն, Ս.Դ.Զ.Կ.ի գաղափարական եւ նուիրեալ հետեւորդներ հիմնադրեցին Զ.Մ.Մ.ի Անդր-Նահրի մասնաճիւղը: 1955-ին, այս մասնաճիւղը ունեցաւ իր սեփական պետական արտօնագիրը, որպէս անկախ միութիւն եւ վերակոչուեցաւ Զ.Մ.Մ.-Մասիս:

Պէյրութ. Հ.Մ.Մ. «Անդր-Նահր»ի կազմը 1947-ին. յերագային՝ Հ.Մ.Մ. «Մասիս» Ձախէն աջ՝ (ուրջի) Սարգիս Սարգիսեան, Մարտիրոս Եափունեան, Աւերիս Զայիեան, Արամ Ուղուրեան, Ձախէն աջ՝ (նստած) Սրեփան, արեւմապետ Պօղոս Փափազեան եւ Օճմիկ Սիսեան

1945-ին, Զ.Մ.Մ.ի ֆութպոլի առաջին խումբը հանդիսացաւ Լիբանանի ախոյեան ու բաժակակիր: 1954, 1957 եւ 1961 թուականներուն եւս տիրացաւ նոյն տիտղոսին՝ 4 անգամներ իր ակումբին մէջ պահելով ախոյեանութեան բաժակը, իսկ 1999թ. Զ.Մ.Մ. նուաճեց Լիբանանի «Elite» բաժակը:

Մինչեւ 1948, Հ.Մ.Մ.ը գործած է Պաղեստինի մէջ՝ Հայ Երիտասարդաց Միութիւն (Հ.Ե.Մ.) անուան տակ եւ ունեցած է աշխոյժ գործունեութիւն՝ մինչեւ Պաղեստինի պատերազմը:

Հ.Մ.Մ.ը իր ամենաեռուն եւ փայլուն օրերը կ'ապրի 1945էն սկսեալ, երբ իր փառաւոր սկաուտական եւ մարզական տողանցքները հիացում կը պատճառեն հայութեան եւ տեղացիներուն: Այդ օրերուն, սկաուտներու, արենուշներու եւ գայլիկներու թիւը հազարներու կը հասներ: Հալէպի մէջ, փողերախումբի թիւը կը հասներ մօտ 120 հոգիի: Նշանաւոր էր նաեւ Դամասկոսի փողերախումբը, որ ոչ միայն կ'առաջնորդէր Հ.Մ.Մ.ի տողանցքները, այլ նաեւ միջ-արաբական սկաուտական տողանցքները Եգիպտոսի մէջ, իսկ Պէյրութի փողերախումբը 1960-ական թուականներուն իր տեղը ուներ Հ.Մ.Մ.եան տողանցքներուն: Հ.Մ.Մ.ը ո'չ միայն սկաուտական, այլ նաեւ մարզական այլ ճիւղերու մէջ գործած է, ինչպէս ֆութպոլի, պասքէթպոլի, փինկ-փոնկի եւ հեծելարշաւի: Կար ժամանակ, որ Հ.Մ.Մ.ի ֆութպոլի խումբերը լաւագոյն կազմերը եղած են Սուրիոյ մէջ, իսկ Պէյրութի Հ.Մ.Մ.ի ֆութպոլի Ա. դասակարգի խումբը շատ անգամներ տիրացած է ախոյեանական տիտղոսին, ինչպէս նաեւ հեծելարշաւի աղջկանց կազմը եւ մանաւանդ տղոց խումբը նուաճած են Լիբանանի ախոյեանութիւնը եւ մասնակցած են Եւրոպայի մէջ կայացած մրցաշարքին ներկայացնելով Լիբանանը: Շատ անգամներ Հ.Մ.Մ.ի ֆութպոլի մարզիկները մաս կազմած են Լիբանանի հաւաքականին, որուն տուած են նշանաւոր եւ միջազգային մակարդակի մարզիկներ:

Հ.Մ.Մ. զգալի աւանդ ունի նաեւ հայրենիք-սփիւռք մարզական կապերու սերտացման գործին մէջ: 1959 թուականին, միութեան հրաւերով, առաջին անգամն ըլլալով Սուրիա եւ Լիբանան այցելեց Երեւանի «Սպարտակ» ֆութպոլի խումբը՝ բարեկամական խաղերու համար:

Հ.Մ.Մ.ի սկաուտները Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ամենէն գործուն մասնակցութիւնը բերած են ներգաղթի օրերուն, օգնելով Հայաստան մեկնող մեր ժողովուրդի զաւակներու տեղափոխման եւ ամեն կարգի կարիքներուն: Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հ.Մ.Մ.եան միջ-մասնաճիւղային մրցումները, մարզական խաղերը եւ սկաուտական տողանցքները, նոյնպէս Հ.Մ.Մ.եան միջ-շրջանային ճամպարները, մինչեւ 1969 թուականը հիացմունքով դիտուած են ժողովուրդին կողմէ, որոնք դժբախտաբար քաղաքական պատճառներով դադրած են տեղի ունենալէ: Այսօրուան դրութեամբ, Հ.Մ.Մ.ը ո'չ միայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կը գործէ, այլ նաեւ սփիւռքի բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ եւ դարձած է համագաղութային կազմակերպութիւն: 1977-ին հիմնուած է Զուէյթի մասնաճիւղը, իսկ 1984-ին՝ Լոնտոնի մասնաճիւղը, 1986ին՝ Փարիզի «Մարտիկ» մասնաճիւղը, որուն նախագահն է աշխարհահռչակ նախկին կռիւմարտիկ, Եւրոպայի ախոյեան Ժագ Հայրապետեան:

Գալով Արեւմտեան կիսագունդին՝ Զ.Մ.Մ.ի առաջին մասնաճիւղը հիմնուեցաւ Ուրուկուայի Մոնթեվիտէ քաղաքին մէջ:

Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմը իր մեծ դերը ունեցաւ լիբանանահայ գաղութի տարանջատման եւ հետեւաբար՝ Զ.Մ.Մ.եան ընտանիքի ջլատման եւ անդամներու տարածման աշխարհով մէկ: Լիբանանեան եղբայրասպան պատերազմի արհաւիրքէն անմասն չմնաց նաեւ Զ.Մ.Մ.ը, յատկապէս 1981-ին, երբ ակումբը, «Արարատ» օրաթերթի խմբագրատան հետ մէկտեղ, թիրախ հանդիսացաւ ականահարման:

1992 թուականէն սկսեալ՝ Մայր Զայրենիք Զայաստանի մէջ կը հիմնուի եւ պետական ճանաչում կը գտնէ Զայ Մարմնամարզական Միութիւնը, եւ այսպիսով ամբողջացած կ'ըլլայ Զ.Մ.Մ.եան ընդհանուր նպատակը՝ որպէս Զայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ հիմնաւորուած կազմակերպութիւն, որուն երկար տարիներու երազանքը եղած էր հաստատուիլ մայր հողին վրայ եւ արմատաւորուիլ այդտեղ, նկատի առնելով, որ հանուր հայութեան վերջնական հանգրուանը Մայր Զայրենիք Զայաստանն է:

Զ.Մ.Մ.ը արդէն թեւակոխած է իր հիմնադրութեան 95-ամեակը: Ինչպէս կը տեսնենք, ունեցած է փառաւոր անցեալ մը՝ մարզական եւ սկաւտական շարժումներուն մէջ, Զ.Մ.Մ.ի Զալէպի եւ մանաւանդ Պէյրութի խումբերը մրցումներ ունեցած են արաբական երկիրներու մէջ, բազմիցս այցելած են Զայաստան եւ այլ երկիրներ, մրցումներ ունենալու նպատակով:

Յիշատակելի իրողութիւն է որ Զ.Մ.Մ.ի ֆուլթայլի, պասքէթպոլի, հեծանկի եւ փինկ-փոնկի արանց թէ կանանց խումբերը իրենց երկիրներու առաջին դասակարգի ախոյեան խումբերը կը հանդիսանային:

Մենք այսօր հպարտութեամբ կը յիշենք մեր միութեան՝ Զ.Մ.Մ.ի 40-ամեակի, 50-ամեակի եւ 60-ամեակի տօնակատարութիւնները մեր գաղութներէն ներս, բայց մանաւանդ Մայր Զայրենիքէն ներս, ուր առաջին մարզական միութիւնն էր, որ արժանացաւ այդ պատուին, հանդիսանալով Սփիւռք-Զայաստան մարզական բնագաւառի առաջին ոսկի կամուրջը. 1971-ին մեծ շուքով Մայր Զայրենիքի մէջ տօնուեցաւ Զ.Մ.Մ.ի 50-ամեակը, ապա 1981 թուին՝ 60-ամեակը:

Հ.Մ.Մ.ի 60ամեակի տօնախմբութիւն Հայաստանի մէջ.

Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի նախագահ Վարդէս Համազասպեան, երկին Սարած ՍՄԿԿ-ի տեղակալ Կարէն Յովհաննէսեան, Սեյրոն Աւֆերեան, Աւերիս Տէմիրճեան, Զարուբին Իսկէնեան, Սարգիս Նաճարեան, Վասիլ Ազըլեան, Անդրանիկ Մարտիրոսեան, Տիգրան Սարաֆեան:

Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչությունը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսի հետ:

Միսաք Նաճարեան, Վասիլ Ազըլեան, Հայկարամ Գալինճեան, Ռաֆֆի Մալեան

Նոյնպէս, 1996-ին, բոլոր գաղութներէն եւ Հայրենիքէն ներս տօնախմբուեցաւ միութեան պանծալի 75 ամեակը:

Ներկայիս, միութեան մասնաճիւղեր կը գործեն Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի, Զուէթի, Անգլիոյ, Չուիցերիոյ, Արժանթինի, Ուրուկուայի, Պրագիլի, Ա.Մ.Ն.-ի (Լոս Անճելըս, Մայամի, Պոսթըն), Գանատայի (Մոնթրէալ եւ Թորոնթօ), Աւստրալիոյ (Սիտնի), Նաեւ Հայաս-

տանի մէջ: Մասնաճիւղերու գործունեութիւնը կը համադրէ Հ.Մ.Մ. Կեդրոնական Վարչութիւնը՝ ատենապետութեամբ Ընկ. Վասիլ Ազըլեանի եւ փոխ-ատենապետութեամբ Ընկ. Միսաք Նաճարեանի: Միութիւնը ունի ծրագիր եւ կանոնադրութիւն, կ'առաջնորդուի ազգային-ժողովրդավարական հիմունքներով եւ ապակեդրոնացման սկզբունքով:

2011-ին, փառաւորապէս տօնելէ ետք միութեանս 90-ամեակը, ակնդէտ կը սպասենք տօնելու Հ.Մ.Մ.ի 100-ամեակը հայ սփիւռքի բոլոր գաղութներու մէջ, ինչպէս նաեւ Հայրենիքի մէջ՝ մեծ եւ համազգային շուքով:

Հ.Մ.Մ.ի 90ամեակի տօնախմբութիւն 2011 թուականին:

Չախէն աջ՝ Պեպրական Նախարար Ժան Օդատապեան, երեսփոխան Սեպուհ Գալփաքեան, Ընկ. Վասիլ Ազըլեան, պէտրական Նախարար Միշէլ Ֆարաուն, Ընկ. Միսաք Նաճարեան, երեսփոխան Սերժ Թուրսարգիսեան

**Հ.Մ.Ս.ի փողերախումբի
65ամեակ Հալեպի մեջ 2008
թուականին.**

Ուրբի ծախեն աջ՝
Միսաք Նաճարեան,
Վազգէն Մեսրոպեան,
Սարգիս Զգոյշեան՝
Դամասկոսի Հայոց թեմի
բարեջան առաջնորդ
Արմաշ եպս. Նալպանդեան,
Վասիլ Ազըլեան,
Սողոմոն Ելենեան,
Պետրիկ Խոշապեան,
Վազգէն Համալեան

**Հ.Մ.Ս.ի եւ Ս.Դ.Հ.Կ.ի համագումարներուն
առթիւ հաւաք Հայաստանի մէջ 1995 թ.**

Ապրիլին մէջ կ'երեւին ուրբի՝
Տիգրան Սարաֆեան, Վարդան
Գաբրիէլեան, Գրիգոր Պաղտատարեան,
Վահէ Զոյնեան, Վասիլ Ազըլեան, Պողոս
Գարաշողանեան, Ոսկի Ղազարեան
Նսրած՝ Ղեւոնդ Գալաքեան,
Վազգէն Բասեմեան, Սողոմոն
Սողոմոնեան, Երուանդ Պալեան

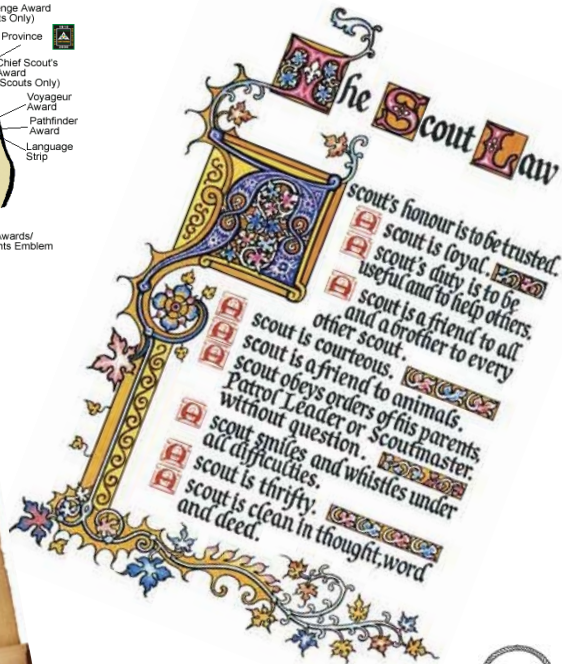
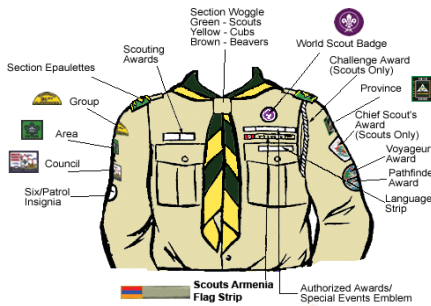

Հ.Մ.Ս.-Մասիսի հիմնադրութեան 60-ամեակի տօնախմբութիւն

Չախեն աջ՝ Ս.Դ.Հ.Կ. Լիբանանի Շրջանի Վարիչ Մարմնի արեւնապետ Ալեքսան Բեօշկէրեան,
«Արարար» օրաթերթի տնօրէնունի Անի Եփրեմեան, Սարգիս Գանգոլդեան,
Հ.Մ.Ս.-Մասիսի հիմնադիր անդամներէն Պաղտոյ Ուսիսեան Սարգիս Սարգիսեան,
Արա Անիարեան (Եփրեմ Կանգան), Վասիլ Ազըլեան, Իսրայէլ Տոմանեան, Յակոբ Հեքիմեան

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Գ. - ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Սկաուտութեան Նպատակները	75
Սկաուտութեան Սկզբունքները	76
Սկաուտութեան Գործելակերպը	77
Վ.Մ.Մ.ի սկաուտի երդումը	79
Երդման Արարողութիւն	81
Նայ սկաուտի դաւանանքը	83
Դաւանանքի Բացատրութիւնը	84
Սկաուտին Աղօթքը	91
Աղօթքին Իմաստը	91
Տէրունական Աղօթք	92
Աղօթք՝ Կերակուրէ Առաջ	92
Prayer	92
Silent Grace	92
Սկաուտութեան Հովանաւոր Սուրբ Գէորգ	93
Վ.Մ.Մ.ի Սկաուտական Կանոնագիրը	95
Խմբակային Դրութիւն	107
Կազմակերպչական կառոյցի Մեղան	118
Դրօշակներ, Զինանշաններ, Քայլերգներ	119
Սկաուտական Դրօշներու Վանգամանքը	129
Սկաուտական Բարերը	133
Սկաուտական Կարգերն ու Պաշտօնները	135
Սկաուտական Տարապը	139
Արշաւ, բանակում	141
Բանակումի Անհրաժեշտ Անձնական Գոյքեր	147
Բանակումի Անհրաժեշտ Խմբային Գոյքեր	148
Սկաուտական Բանակումի Օրէնքները	149
Պահակին Պարտականութիւնը	150

ՍԿԱՌՈՒՏՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Սկաուտության նպատակներն են.

Ա.. Անձի նկարագրի եւ անձնաւորութեան կազմաւորում:

Բ.. Կեանքի դժուարութեանց յաղթահարում զուարթախոհութեամբ (humor): Ան կը պատրաստէ ենթական՝ ինքնավստահ ըլլալու, դժուարութիւններու յաղթահարման կամքն ունենալու եւ իր առողջապահութեան հետեւելու:

Գ.. Ֆիզիքական կազմաւորում՝ մարզանքներով, խաղերով եւ մրցումներով:

Դ.. Ստեղծագործական եւ ձեռային աշխատանքներու զարգացում: Ակումբի մէջ կամ բանակումներու ընթացքին խաղերով, ձեռային աշխատանքներով եւ զանազան մրցումներով, սկաուտութիւնը կը զարգացնէ անձին ստեղծագործական միտքը եւ կարողութիւնը:

Ե.. Ընկերային շրջանակի մէջ կազմաւորում եւ ուրիշներու օգնութիւն: Խմբակը առաջին բքիջն է սկաուտին համար, ուր ան կը ստանձնէ իր առաջին պատասխանատուութիւնը, զգալով, որ ան ո՛չ միայն խմբակին կը պատկանի, այլ ամբողջ խումբին, որուն մէջ ամենէն կարեւոր ազդակը եղբայրութիւնն է: Այս բոլորի նպատակն է՝ սկաուտը պատրաստել ընկերային կեանքին եւ անոր դժուարութիւններու դիմագրաւման:

Աջակցիլ երիտասարդի զարգացմանը, հասնելու համար անոր՝ որպէս անհատ, քաղաքացի եւ ազգային ու միջազգային հանրութիւններու պատասխանատու անդամ, ֆիզիքական, մտաւոր, հասարակական ու հոգեւոր ներուժի բացայայտման: Պատրաստել ամուր նկարագրի եւ բարոյական բարձր արժանիքներու տէր, հաւատաւոր, առողջ, չարքաշ եւ արի անհատներ, համագործակցութեան եւ ընկերասիրութեան ոգիով դաստիարակուած քաղաքացիներ, հայրենիքին ու ազգին ծառայելու համար:

Զ.. Սկաուտութիւնը կը սորվեցնէ նաեւ՝ յարգանք Աստուծոյ հանդէպ եւ աստուածավախութիւն՝ սկաուտը կապելով իր Աստուծոյ եւ կրօնքին:

ՍԿԱՈՒՏՈՒԹԵԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Սկաուտութիւնը պատանիներու եւ երիտասարդներու յատուկ դաստիարակչական շարժում մըն է, որուն նպատակն է օժանդակել պատանիին անձնական եւ ընկերային զարգացումին: Ան կամաւորական, արտադպրոցական, ապաքաղաքական եւ ապառազմական հասարակական շարժում է: Մանկապատանեկան եւ երիտասարդական այս շարժման նպատակն է պատասխանատու եւ ինքնագիտակից, հասարակայնօրէն աշխոյժ եւ հոգեպէս ամուր, հայրենասէր եւ ազատասէր սերունդի պատրաստութիւնը:

Այդ նպատակներուն հասնելու սկաուտական մեթոտը ինքնուսուցման համակարգ է, որ կ'իրագործուի փոքր խումբերու մէջ՝ շաբաթական հաւաքներու, միջոցառումներու, արշաւներու, բանակումներու եւ այլ միջոցներով, որոնք կը զարգացնեն ինքնաճանաչողութիւնը, կ'օգնեն մանուկներուն ու երիտասարդներուն բացայայտել անհատական յատկանիշերն ու կարողութիւնները, ինքնահաստատուիլ հասարակական կեանքին մէջ:

Սկաուտները կառուցողական մեծ դեր կը կատարեն իրենց երկրի հասարակական կեանքին մէջ:

Ան բոլորին առջեւ բաց դռներով կամաւորական շարժում մըն է՝ ոչ քաղաքական բնոյթով, առանց տարիքային սահմանափակման եւ որուն կրնան ազատօրէն անդամակցիլ բոլորը:

Սկաուտութեան հիմնական սկզբունքներն են..

ա.. Որդեգրում հոգեւոր սկզբունքներու – հաւատարմութիւն կրօնին եւ կիրառում անոր յորդորած պարտաւորութիւններուն,

բ.. Հաւատարմութիւն իր հայրենիքին խաղաղութեան հաստատման՝ փոխադարձ հասկացողութեան եւ համագործակցութեան հեռանկարներով,

գ.. Մասնակցութիւն ընկերային զարգացումի, մարդկային արժանապատուութեան յարգանքին՝ բնութեան ամբողջականութեան պաշտպանութեան շրջագծին մէջ,

դ.. Իւրաքանչիւր անհատի ինքնազարգացում՝ անհատական միջոցներով,

ե.. Ինքնակրթութեան զարգացած ոճ մը, բոլոր տարիքներու յատուկ ծրագիրներով՝ հիմնուած խոստումի եւ օրէնքի մը վրայ՝ գործնական դաստիարակութեամբ, փոքր խումբերով կեանք, անձնական յառաջդիմութեան դրութիւն մը եւ բնութեան ծոցին մէջ գործունեութիւն:

ՍԿԱՌՈՒՏՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊԸ

Սկաուտութիւնը դաստիարակչական մեթոտ է, որ կը ձգտի պատրաստել հայրենիքի համար պիտանի, ֆիզիքական բարձր կարողութիւններով եւ ազնիւ զգացումներով օժտուած հայ նոր սերունդներ,

Սերունդներ, որոնք ունակ են չընկճուելու եւ դիմակայելու հոգեկան եւ ֆիզիքական դժուարութիւնները,

Սերունդներ, որոնք զուարթ են ու խանդավառ, բայց եւ պարտականութեան հանդէպ՝ լուրջ ու գիտակից,

Սերունդներ, որոնք ունին նախաձեռնող ոգի եւ ստեղծագործ միտք, բայց եւ հնազանդ են ու կարգապահ, ընկերասէր, ուղղամիտ ու անաչառ:

Սկաուտութեան մեթոտը կ'ենթադրէ՝

Երդում եւ դաւանանք.՝ Նախապատրաստական շրջանէն յետոյ նորագիր սկաուտները կ'երդնուն ծառայել հայրենիքին եւ հաւատարիմ մնալ սկաուտական օրէնքներուն, որոնք ամփոփուած են սկաուտական դաւանանքի կէտերում:

Ուսուցում՝ գործի միջոցով, իսկ փոքրերուն՝ խաղի միջոցով.՝ Ուսուցանուող գիտելիքները հիմնականին մէջ կիրառական բնոյթ ունին, չեն կրկներ, այլ կը լրացնեն դպրոցական ծրագիրները: Պատմական եւ աշխարհագրական գիտելիքները առնչուած են արշաւի կամ բանակավայրի, պատմական տարեդարձի հետ: Արշաւներու կամ բանակումներու ընթացքին կը տրուին առաջին բուժ-օգնութիւն, քարտէզագրութիւն, դրօշակախօսութիւն, պատմական, աշխարհագրական թեմաներով դասախօսութիւններ, տեղի կ'ունենան խաղային եւ գիտելիքային մրցոյթներ: Դասախօսութիւններու հիմնական մասը կը մատուցուի խումբերու հետ աշխատող աստիճանաւորներու կողմէ: Փոքր տարիքային խումբերու մէջ ծրագիրը կազմուած է Մաուկլիի հեքիաթի հիման վրայ:

Անդամակցութիւն սկաուտական խումբերուն մէջ.՝ Ողջ գործունէութիւնը կ'իրականացուի խումբերու մէջ: Խումբը հիմնական օղակն է, որուն մէջ մանուկը կամ պատանին հնարաւորութիւն կը ստանայ ինքզինք դրսեւորելու որպէս հաւաքականութեան անդամ կամ ղեկավար, ուր կ'իրականացուի ինքնուսուցման հիման վրայ կառուցուած դաստիարակչական ծրագիրը: Հաւաքական կեանքը կը ստիպէ երեխաները համագործակցելու, իսկ փորձառութիւնը հնարաւորութիւն

կու տայ առաջնորդելու ընկերները, կը յառաջացնէ պատասխանատուութեան զգացում: Սկաուտական եղբայրութիւնը, հաւաքաբար դժուարութիւններ յաղթահարելը, հասակակիցներու հետ մրցելու բազմաթիւ առիթները պատանիները հեռու կը պահեն բռնութեամբ ինքնահաստատման ցանկութենէն:

Կարգապահութիւն, խորհրդանիշեր եւ համազգեստ... Սկաուտական խումբը բաղկացած է մի քանի խմբակներէ: Իւրաքանչիւր խմբակ ունի իր առաջնորդը, իսկ խումբը՝ խմբապետը, անոնք ալ իրենց օգնականները, որոնց բոլորի հրահանգներուն կ'ենթարկուին խումբի սկաուտները: Անոնք միասին կը ծրագրեն, կը նախապատրաստեն եւ կը ղեկավարեն խումբի աշխատանքները, կը հսկեն խումբին մէջ սկաուտական օրէնքի եւ ոգիի պահպանմանը: Համազգեստը կը կրեն սկաուտական գործունեութեան, արարողութիւններու, երթերու եւ այլ հանդիսութիւններու ժամանակ: Անիկա ցոյց կու տայ սկաուտի պատկանելիութիւնը կազմակերպութեանը, կարգը, աստիճանը, մասնակցած բանակումները, խումբը: Կազմակերպութիւնը ունի իր դրօշակը, քայլերգը, խորհրդանշանը, նշանաբանը եւ այլն: Ասոնց, ինչպէս եւ պետական խորհրդանիշերուն պատիւ կը տրուի սկաուտական արարողութիւններու ընթացքին:

Սերտ կապ բնութեան հետ... Վրանային բանակումները, արշաւները մանուկներն ու պատանիները կը կապեն բնութեան հետ, զանոնք կը կոփեն ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս, կը վարժեցնեն դժուարութիւններու: Սերտ բնութեան հետ կը դառնայ կենսակերպ:

Սկաուտին լուրնգներն են՝

Ա.. Սկաուտը հպարտ է իր հաւատքով եւ զայն կ'ընդունի որպէս իր կեանքի ուղեցոյց:

Բ.. Սկաուտը իր երկրի զաւակն է եւ լաւ քաղաքացի:

Գ.. Սկաուտին պարտականութիւնը տունէն կը սկսի:

Սկաուտին կարգախօսն է

Ամէն օր բարի գործ մը ընել

Սկաուտին նշանաբանն է՝

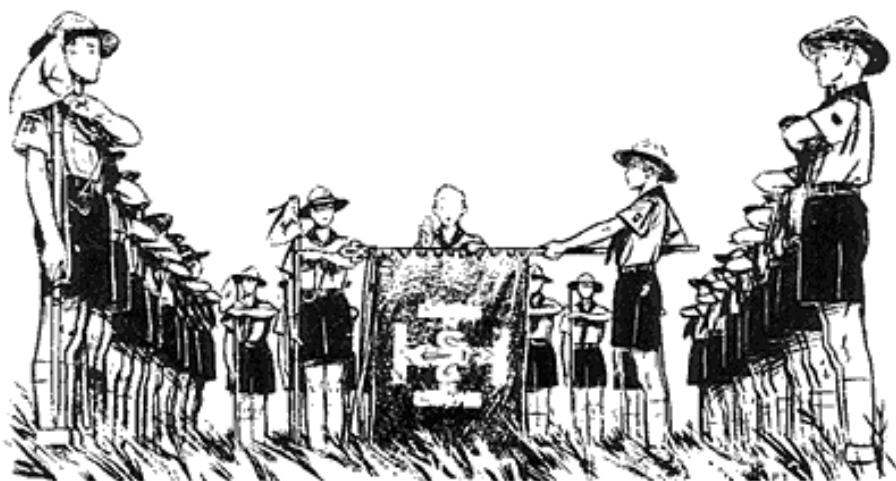
Մի՛շտ Պատրաստ

Սկառուին համար իբր տիպար մարդու ամենէն նուիրական արժէքը, իր պատիւն է: Զետեւաբար, պատուի վրայ կատարուած երդում մը պէտք է ամեն գնով յարգուի եւ անխախտ պահուի:

Սկառուին երդումին առաջին հատուածը կը վերաբերի Աստուծոյ եւ Հայրենիքին հանդէպ հաւատարմութեան եւ զոհողութեան: Հաւատարիմ ըլլալ Աստուծոյ, կը նշանակէ չշեղիլ բարիի ճամբայէն, խորունկ սեր ունենալ մարդկութեան հանդէպ եւ հետեւիլ աստուածային պատգամին, որ իւրաքանչիւր մարդուն ցոյց կու տայ մարդկօրէն ապրելու լաւագոյն ուղին:

Հայրենիքի ծառայութեան երդումը սկառուը կը դնէ քաղցր պարտականութեան ներքէ՝ նուիրուելու եւ զոհուելու այն երկրին համար, ուր Հայ ժողովուրդի շքեղ պատմութիւնը կերտող հերոսներ գործած ու նահատակուած են:

Ուրիշներու հանդէպ օգնութիւնը եւ իր պարտականութեան հանդէպ գիտակցութիւնը եւ վեհանձն մարդու արժանիքը, սկառուող կը դարձնեն այն տիպար մարդը, որուն գլխաւոր արժանիքը այլասիրութիւնն է եւ որ իր հոգեկան գոհունակութիւնը կը գտնէ իր նմաններու երջանկութեան մէջ:

Սկառուտին երդումը գուցէ առաջինն է, որ ան կը կատարէ իր կեանքի սեմին իբրեւ մարդ: Այդ երդումին հանդէպ իր հաւատարմութեան աստիճանը կ'ըլլայ չափանիշը իր մարդկային արժանիքներուն, որոնք յետագային ի յայտ պիտի գան եւ ծնունդ պիտի տան ճշմարիտ մարդուն:

ԵՐԴՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Խումբի սկաուտները պաշտոնական եւ լման տարագ հագուած, գաւազան ի ձեռքին, պայտածել կը շարունակեն՝ դէմքերը կայմին, իսկ հանդիսականները կը հաւաքուին խումբին ետեւը եւ կողմերը: Պայտին մէջտեղը, կայմին առջեւ կը գտնուի սկաուտական Պատուոյ Դրօշը, իսկ մէկ անկիւնը սեղան մը, վրան՝ Աւետարան, խաչ եւ ազգային դրօշը: Սեղանին շուրջ ներկայ կ'ըլլան սկաուտական խումբի խմբապետը, խմբապետները, միութեան վարչական մարմինը եւ քահանայ հայր մը:

Պատուոյ դրօշակակիրը մէջտեղ կու գայ, սկաուտական լման բարեւ կու տայ իր խմբապետին, ապա կը մօտենայ Պատուոյ Դրօշին եւ խմբապետին՝ «Խո՛ւմբ. պատուի՛ ա՛ռ» հրահանգով, բոլոր խումբը բարեւի կը կենայ: Հանդիսականները՝ յօտնկայս են, մինչ փողի եւ թմբուկի հնչիւններուն տակ Պատուոյ Դրօշը կամաց-կամաց կը բարձրանայ:

Այս գործողութենէն ետք, խմբապետը թեկնածուին անունը կը կարդայ:

Թեկնածուն Պատուոյ Դրօշին կը մօտենայ եւ պատրաստ վիճակի մէջ կը կենայ:

Խմբապետը կը հարցնէ, իսկ թեկնածուն կը պատասխանէ...

– Ի՞նչ կը փափաքիս ըլլալ:

– Սկաուտ Յ.Մ.Մ.–Լիբանանի (կամ բնակած երկրի):

– Ինչո՞ւ համար:

– Աւելի լաւ ծառայելու Աստուծոյ եւ հայրենիքիս:

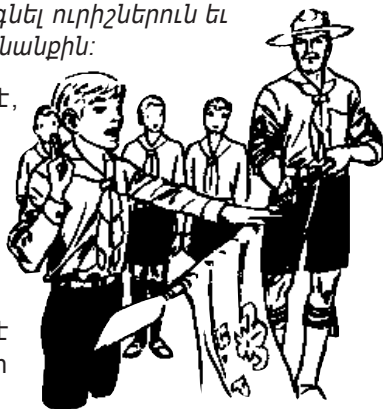

- Ի՞նչ ակնկալություններ ունիս:
 - Ո՞չ մեկ:
 - Գիտե՞ս սկաուտին պարտականությունները, օրենքները, սկզբունքներն ու դաւանանքը:
 - Այո՛ (եթե ժամանակը ներէ, ըսել կու տան):
 - Ի՞նչ են սկաուտի մը գլխաւոր 3 սկզբունքները:
 - Անկեղծութիւն, մաքրութիւն, նուիրում:
 - Ի՞նչ է սկաուտի մը գլխաւոր պարտականութիւնը:
 - Ամէն օր բարի գործ մը ընել:
 - Կը խոստանա՞ս հնազանդիլ սկաուտական դաւանանքին և սկզբունքներուն:
 - Այո, բոլոր սրտովս:
 - Միևէն ե՞րբ:
 - Եթէ Տերը կամի՝ միևէն վերջ:
 - Ըսէ՛ Սկաուտին Դաւանանքէն թիւ:
 -
 - Ձեր պարկէշտութեան վստահելով, ձեզ կը հրաւիրեմ Ձեր խոստումը կատարելու: (Խմբապետը խումբին դառնալով կ'ըսէ)
 - Խո՛ւմբ. Պատուի ա՛ռ:
- Պատուոյս վրայ կը խոստանամ՝ հաւատարիմ ըլլալ Աստուծոյ, ծառայել ազգիս ու Հայրենիքիս, միշտ օգնել ուրիշներուն եւ հնազանդիլ Հ.Մ.Ս.Ի Սկաուտական Դաւանանքին:*

Սկաուտը իր երդումը կը կատարէ, պատրաստ վիճակի մէջ կեցած, աջ ձեռքը դէպի առաջ՝ սկաուտական բարեւի ձեւով: Ան երդումը կը կատարէ դանդաղ, յստակ եւ հասկնալի:

Խմբապետ... «**Դուք այլեւս սկաուտական մեծ ընտանիքին անդամներէն էք**» – ան մօտենալով, գլխարկը կ'անցնէ եւ ձեռքը կը թօթուէ, իսկ ուրիշ խմբապետ մը կու տայ գաւազանը եւ երիզը:

Սկաուտը բոլոր հանդիսականներուն բարեւ կու տայ, ապա ետ դառնալով իր ընկերներուն ալ բարեւ կու տայ եւ տեղը կ'անցնի: Նոյն արարողութիւնը յաջորդաբար կը կրկնուի: Վերջաւորութեան, խմբապետը եւ քահանայ հայրը մի քանի խօսք կ'ուղղեն եւ քահանան կ'օրհնէ սկաուտները: Տրուելէ առաջ, բոլորը միաձայն կ'երգեն սկաուտական քայլերգը:

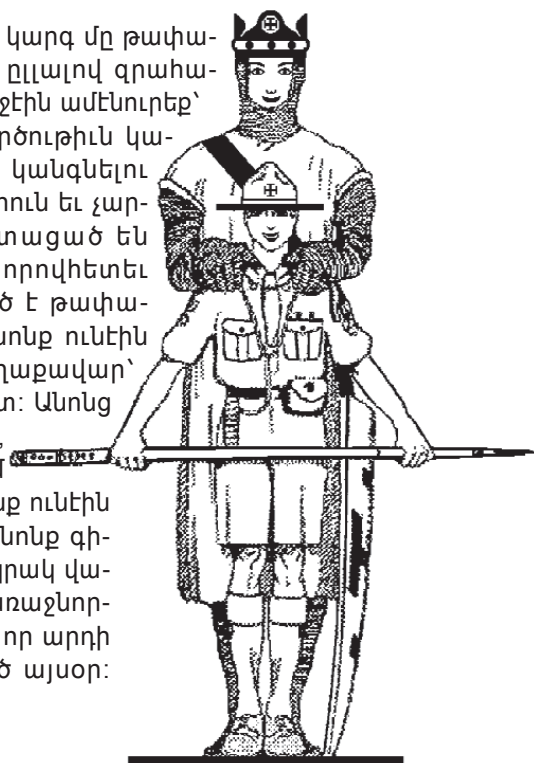

ՆԱՅ ՍԿԱՌԻՏԻՆ ԴԱԽԱՆԱՆՔԸ

- 1.- Մկաուրին խօսքը նուիրական է:
- 2.- Մկաուրը հնազանդ է:
- 3.- Մկաուրը հաւատարիմ եւ ուղղամիտ է:
- 4.- Մկաուրը միշտ կ'օգնէ ուրիշներուն:
- 5.- Մկաուրը բարեկամ է ամենուն
եւ եղբայր՝ ամէն ուրիշ սկաուրի
առանց ընկերային կարգի խտրութեան:
- 6.- Մկաուրը բարեկիրթ է:
- 7.- Մկաուրը մաքուր հայերէն կը խօսի
ամէն արեւն եւ ամէն տեղ:
- 8.- Մկաուրը կը սիրէ եւ կը պաշտպանէ
կենդանիները եւ բոյսերը:
- 9.- Մկաուրը միշտ զուարթ եւ խանդավառ է:
- 10.- Մկաուրը աշխատասէր եւ կորովի է:
- 11.- Մկաուրը տնտեսող է:
- 12.- Մկաուրը մաքուր է մտածումով,
խօսքով եւ գործով:

ԴԱՒԱՆԱՆՔԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

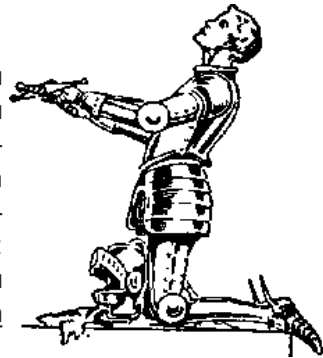
ԺԳ.—ԺԵ. դարերուն, կային կարգ մը թափառաշրջիկ ասպետներ, որոնք ըլլալով գրահակիր՝ Նիզակը ձեռքերնին կը շրջէին ամենուրեք՝ ծարաւը ունենալով բարեգործութիւն կատարելու, օգնելու եւ նեցուկ կանգնելու թշուառներուն, կարօտեալներուն եւ չարչարուածներուն: Անոնք ստացած են «Թափառական» մակդիրը, որովհետեւ իրենց համակ կեանքը եղած է թափառում: Այս բոլորի կողքին, անոնք ունէին իրենց օրէնքները՝ ըլլալ քաղաքավար՝ ծերերու, կիներու եւ տղոց հետ: Անոնց համար նախընտրելի էր մահը, քան թէ սուտ խօսիլ եւ կամ վատ գործ մը կատարել: Անոնք ունէին իրենց ուրոյն դաւանանքը, անոնք գիտէին շինել Նիզակ, փայտով կրակ վարել, արեւով եւ աստղերով առաջնորդուիլ, ի մի խմբելով այն՝ ինչ որ արդի սկաուտութիւնն է ընդգրկած այսօր:

Սըր Պէյտըն Փաուըլ՝ դաւանանքին մեծ մասը եւ նաեւ շարժումին, ընդօրինակած է ասպետներէն եւ ուրիշ շատ մը վայրի ցեղերու սովորութիւններէն, ինչպէս Ամերիկայի կարմիր հնդիկներէն, ափրիկեան ցեղախումբերէն եւ Նոյնիսկ վայրիկներէն, որոնք լաւագոյն որսորդներ եւ վայրի բնութեան մեջ գոյատեւելու վարպետներ էին, սակայն միաժամանակ մեծ ակնածանք կը վերապահէին վեհ սկըզբունքներուն եւ օրէնքներուն:

1.— Յկատույիմ խօսքը հուիդուսկան է:

Մարդու մը համար իր խօսքը իր պատիւն է, իսկ սկաուտին համար՝ հիմը սկաուտական առաքինութեանց. սկաուտին պատիւը կը ստիպէ զինք արիաքար ըսել այն՝ ինչ որ ճշմարիտ է: Երբ սկաուտ մը իր պատուոյն վրայ կը խոստանայ՝ ստիպուած է իր խոստումը յարգել: Սկաուտին իւրաքանչիւր խօսքը ճշմարտութիւն մըն է: Եթէ սկաուտի մը խօսքը տարակոյս կը վերցնէ, լաւ է որ բնա՛ւ չկրէ սկաուտ մակդիրը:

Ինչ պայմաններու մէջ ալ գտնուի, սկաուտը կը յարգէ իր տուած խոստումը եւ ըսած խօսքը: Աւելի լաւ է չխոստանալ քան տրուած խոստում մը չյարգել, որովհետեւ կրնան ամէն տեսակի անհաճոյ դժուարութիւններ ստեղծուիլ այս պատճառով:

Ոչ մէկ պարագայի տակ, սկաուտին խօսքը որեւէ կասկածի պէտք է ենթարկուի:

2.— Յկատույի հնազանդ է:

Սկաուտը կը հնազանդի Աստուծոյ խօսքին, իր ծնողքին, իր ուսուցիչին, իր պետերուն, ինչպէս նաեւ իրմէ մեծերուն: Կը յարգէ ու կը հնազանդի նաեւ պետական բոլոր օրէնքներուն: Անոր համար առաքինութիւն է օրէնքին եւ սկաուտական կանոններուն հնազանդիլ:

Սկաուտը՝ պարզ բառերով, ճշմարիտ օրինապահ մըն է: Սկաուտը կը հնազանդի նաեւ իր խղճին եւ թոյլ չի տար ինքզինքին՝ գտնուիլ յոռի եւ վնասակար արարքներու մէջ:

Սկաուտը հնազանդութեամբ կը դառնայ կարգապահ եւ տիպար անձնաւորութիւն մը՝ օգտակար բոլորին: Առանց հնազանդութեան կարելի չէ կարգապահութիւն ստեղծել. եւ հոն՝ ուր կարգապահութիւն չկայ՝ անկարելի է օգտակար գործ կատարել:

3.— Յկատույի կատարաւոր եւ ուղղամիտ է:

Հաւատարմութիւնը եւ ուղղամտութիւնը գլխաւոր երկու պայմաններն են՝ ընկերութեան մէջ յաջողելու համար: Հաւատարմութիւն եւ ուղղամտութիւն չունեցող անհատները ոչ մէկ տեղ բարեկամներ կրնան ունենալ եւ ամէն կողմէ կ'արհամարհուին:

Սկաուտը հաւատարիմ պէտք է ըլլայ իր կրօնքին, Աստուծոյ, հայրենիքին, ազգին, ծնողքին, պատկանած միութեան, ընկերներուն եւ բա-

րեկամներուն: Ան հաւատարիմ է նաեւ իր պարտականութեանց եւ անգամ մը որ ստանձնէ զայն, չի խուսափիր անկէ եւ մինչեւ վերջ առանց վարանումի կամ տրտունջքի կը կատարէ զայն ուղղամտօրէն: Սկաուտը պիտի ըլլայ նաեւ ուղղամիտ, միշտ դէպի լաւն ու բարին ձգտելով եւ իր վարքով հաւատք պետք է ներշնչէ ուրիշներուն:

4.— *Յիսուսայր միշտ կ'օգնէ ուրիշներուն:*

Հաճոյքներու մեծագոյնը՝ նմանին օգտակար ըլլալն է: Սկաուտ մը ամէն վայրկեան պատրաստ պետք է ըլլայ օգնելու բոլոր անոնց, որոնք պետք ունին իր օժանդակութեան:

Սկաուտը պատրաստ է զոհելու իր հանգիստը եւ հաճոյքը ուրիշին բարիքին համար: Օրուան մէջ գէթ անգամ մը ուրիշին օգտակար գործ մը կատարելը, սկաուտին պարտականութիւնն է:

Օգնելու բազմաթիւ ձեւեր կան. կարելի է աղքատի մը օգնել՝ դրամ տալով, կոյրի մը օգնել՝ մէկ մայրէն միւսը անցընելով, փոքրիկի մը օգնել՝ դասերը սորվեցնելով, ծերի մը օգնել՝ բեռը փոխադրելով, ինչպէս նաեւ տան մէջ կարելի է օգնել հայրիկին եւ մայրիկին՝ տնային կամ շուկայի գործերը կատարելով:

Սկաուտը իր կատարած օգնութեան փոխարէն ոչ մէկ վարձատրութիւն պետք է ակնկալէ:

5.— *Յիսուսայր բարեկամ է ամենուն եւ եղբայր՝ ամէն ուրիշ սկաուտի առանց ընկեցալին կայգի խորտաթեան:*

Կեանքի մէջ ոչ ոք կրնայ առանձին ապրիլ, հեռու մարդոցմէ, բարեկամներէ եւ ընկերներէ: Մեր կեանքը իմաստ կը ստանայ եւ օգտակար կը դառնայ, երբ կ'ապրինք հաւաքաբար՝ ընկերութեան մէջ:

Սկաուտ մը պատրաստ է բարեկամաբար ապրելու շրջապատին հետ: Անոր բարեկամու-

թիւնը պետք է ըլլայ անկեղծ, օգտակար ըլլալու միակ ձգտումով: Ան նոյն-
քան բարեկամ պետք է ըլլայ աղքատին, որքան բարեկամ է հարուստին,
ինչպէս նաեւ տկարին եւ ուժեղին: Սկաուտը խտրութիւն եւ զանազանու-
թիւն չի դնէր իր նմանին: Անոր հետ աւելի կամ պակաս արհամարհան-
քով կամ նախանձով չի վերաբերուիր: Թշնամութիւն, քէն եւ վրեժխնդու-
թիւն գոյութիւն չունին սկաուտին համար: Երբ սկաուտ մը բարիք կ'ընէ,
ան խտրութիւն չի դնէր անձերու միջեւ, որովհետեւ ամենուն ալ հաւա-
սարապէս բարեկամ է. իսկ երբ հանդիպի ուրիշ սկաուտի մը, հոգ չէ թէ
օտար, անոր հետ կը վարուի այնպէս ինչպէս իր եղբօրը, երբեք նշանա-
կութիւն չունի իրեն համար, թէ այդ սկաուտը կը պատկանի օտար կրօնքի
կամ դաւանանքի:

Սկաուտը եղբայր է միւս բոլոր սկաուտներուն, որովհետեւ աշխարհի
բոլոր սկաուտները կը ղեկավարուին նոյն օրէնքներով, կը հետապնդեն
նոյն նպատակը եւ կը ձգտին իրագործել միեւնոյն առաջադրանքները:

6.— *Յիսուայի բարեկիրթ է:*

Շուրջիներուն համակրութիւնը շահելու գլխաւոր պայմանը բարե-
կիրթ ըլլալն է: Մարդիկ կը խուսափին այն անձերէն, որոնք անկիրթ են
իրենց խօսելակերպով, նիստ ու կացով եւ շարժումներով:

Սկաուտը քաղաքավար է ամենուն հանդէպ. կրթութիւնը ընտանիքի
եւ ընկերութեան մէջ լաւագոյն կենցաղ մը ունենալու միակ պայմանն է:
Անկրթութիւնը՝ անհասկացողութեանց, վեճի եւ կռիւի ծնունդ կու տայ.
կրթեալ մարդը ամենուն սիրելի կ'ըլլայ, իսկ անկիրթը՝ ատելի: Ամէն տեղ
եւ ամէն առիթով, սկաուտը երբեք չի կորսնցներ իր բարեկրթութիւնը:

Սկաուտը պետք է նկատի ունենայ, որ հասարակութեան մէջ միշտ
փնտռուած են այն անձերը, որոնք բարեկիրթ են, գիտեն յարգել մեծերը
եւ տկարները, կը խօսին քաղաքավարութեամբ եւ վարուելակերպով
անհանգիստ չեն ընէր շուրջիները:

7.— *Յիսուայի մաքուր կարեւրէն կը խօսի սովէն սպիտակ եւ սովէն դեղ:*

Յայ սկաուտին համար անհրաժեշտութիւն մըն է միշտ մաքուր հայե-
րէն խօսիլը, որովհետեւ Յ.Մ.Մ.ի սկաուտը ամէն բանէ առաջ հայ է: Լաւ
հայ ըլլալու, հայօրէն մտածելու եւ զգալու գլխաւոր պայմանը մաքուր
հայերէն խօսիլն է:

Սկաուտը կ'աշխատի սորվիլ եւ կատարեալ սորվիլ հայերէն լեզուն,
որովհետեւ ան միակ ճառագայթուն կանթեղն է, որ հայ հոգին կ'առաջ-
նորդէ որպէս հայ, կեանքի ընթացքին: Սկաուտը կը խօսի հայերէն առանց
օտար բառերու օգտագործումով եւ առանց անվայել ու գռեհիկ բառերու:

Սկաուտը պետք է գիտնայ նաեւ օտար լեզուներ, որոնք կը նպաստեն իր ընդհանուր զարգացման, բայց այնքան ատեն որ պարտաւոր չէ օտար լեզուով արտայայտուիլ՝ սկաուտը պետք է խօսի հայերէն եւ մաքրոր հայերէն:

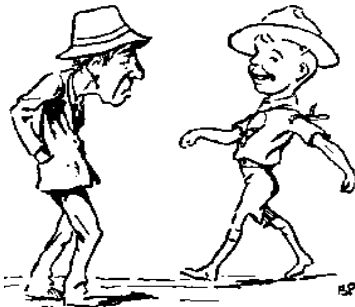
Ց.— Յիսուսը կը սիրէ եւ կը սրտցարանէ կենդանիները եւ բոյսերը:

Կենդանիները եւ բոյսերը մարդոց նման իրաւունք ունին ապրելու:

Սկաուտը պետք է սիրէ եւ պաշտպանէ բոլոր կենդանիները եւ բոյսերը, գիտակցելով թէ անոնք ալ Արարչին արարածներն են: Սկաուտի մը խիղճը պետք չէ հանդուրժէ չարչարելու կենդանիները եւ զանոնք ի զուր տեղ սպաննելու, եթէ անոնց գոյութիւնը վնասակար չէ մարդկութեան:

Գ.— Յիսուսը միշտ գուարթ ու խանդավառ է:

Սկաուտը զուարթ է, երբ իր պարտականութիւնը լիովին կատարած է. զուարթ է, երբ բարիք մը կը գործէ. դարձեալ զուարթ է, երբ դժուարութեան մը առջեւ կը գտնուի: Սկաուտին համար տրտնջալը անյարիր է. ամենադառն ցաւն իսկ ան պետք է դիմակալէ ժպիտով: Դժբախտութեան, վիշտի եւ անյաջողութեան հանդէպ ժպտիլը, մարդկային եւ սկաուտական լաւագոյն առաքիւնութիւնն է եւ շատ անգամ ալ՝ յաջողութեան միակ պայմանը:

Սկաուտը գիտէ սակայն զանազանել զուարթութիւնը՝ թեթեւամտութենէն. սկաուտը զուարթ է, բայց ոչ թեթեւտիկ: Կրնայ ամենէն դժուար պարագաներուն իսկ սուլել, երգել եւ իր զուարթ դէմքին վրայ անուշ ժպիտ մը ունենալ:

Խաղաղ աշխատանքի եւ կամ դժուարութեան միջոցին, սկաուտը պետք է ըլլայ միշտ զուարթ եւ խանդավառութեամբ կատարէ իրեն վստահուած որեւէ պարտականութիւն: Դժգոհութիւնն ու տխրութիւնը հեռու պետք է ըլլան սկաուտի հոգիէն, որովհետեւ առանց ոգեւորութեան եւ խանդավառութեան՝ առանց ուրախութեան, ոչ մէկ գործ կարելի է իրականացնել:

10.— *Յկառույդը աշխատատեղի եւ կորուստի է:*

Աշխատանք եւ կորուս. առանց այս երկուքին ոչինչ կարելի է իրագործել: Սկառուտը պետք է ըլլայ աշխատասեր եւ ամեն աշխատանք կատարել՝ կորովով ու եռանդով: Տունը, դպրոցը, ակումբը կամ բանակումի ընթացքին ոչ մէկ աշխատանքէ պետք է խուսափի:

Սկառուտը՝ աշխատանքը իրեն համար օրէնք կ'ընդունի եւ հաճելի սովորութիւն կը դարձնէ: Ան կը ջանայ իր կեանքի իւրաքանչիւր ժամը արդիւնաւետ դարձնել, որովհետեւ առանց աշխատանքի, որեւէ յաջողութիւն կարելի չէ ձեռք ձգել:

Նոյնիսկ ծոյրը սկառուտութեան մէջ հնարաւորութիւն կ'ունենայ յառաջդիմելու եւ շուտով հետաքրքրուելու սկառուտական աշխատանքներով: Սկառուտը իր կորովով կը յաղթէ ամեն անյաջողութեան եւ դժուարութեան՝ կեանքի ընթացքին եւ իր կամքի ուժով կը տիրապետէ անոնց:

Մէկ խօսքով՝ սկառուտը կ'արհամարհէ վիատութիւնը:

Սկառուտը պետք է գիտնայ իր աշխատանքը դասաւորել՝ ժամանակ շահելու համար. միշտ ի պատուի է այն սկառուտը որ գործ մը լաւագոյն ձեւով կը կատարէ նուազագոյն ժամանակամիջոցին:

11.— *Յկառույդը պնդեալ է:*

Սկառուտը գիտէ տնտեսել իր ունեցած գոյքերը, ժամանակը, առողջութիւնը եւ ճիշդ մատակարարել իր դրամը: Սկառուտը զուր տեղ չի փճացներ առարկայ մը, որ կրնայ օր մը օգտակար ըլլալ իրեն: Պիտանի բաներու համար միայն դրամ կը ծախսէ եւ նիւթական անելորդ մսխումներ չ'ընէր՝ կը ծախսէ այնքան, որքան անհրաժեշտ է իրեն:

Սկառուտը առիթը չի կորսնցներ տնտեսելու իր դրամը, որպէսզի գործածէ զայն հարկ եղած պարագային, բարիք մը ընելու, օգնելու կամ անհրաժեշտութիւններու համար ծախսելու: Երբ ան ուրիշին բարիք մը գործէ ո՛չ միայն կ'ուրախացնէ իր դիմացինը այլ ի՛նքն էւս կ'ունենայ հաճելի հոգեկան բաւարարութիւն եւ գոհունակութիւն:

Սկառուտը ուրիշի սեփականութեան չի ցանկար եւ ո՛չ ալ վնաս կը պատճառէ անոր: Սկառուտը խնամքով կը պահէ իր բոլոր գոյքերը, ինչպէս եւ կ'աշխատի վնաս չհասցնել ուրիշի գոյքերուն: Ամեն սկառուտական խումբ, ունի իր խնայողական սնտուկը, որ միշտ օգտակար հանդիսացած է սկառուտական արշաւներու եւ բանակումներու ընթացքին: Ասկէ զատ, իւրաքանչիւր սկառուտ պարտի ունենալ իր անձնական խնայողական սնտուկը, ուր կը հաւաքէ դպրոցական ու սկառուտական ծախսերու անհրաժեշտ գումարները, որպէսզի իր ծնողքին նիւթական բեռը մասամբ թեթեւցնէ:

12.— Յկառապդ մաքուր է մաքսմունով, խաւքով եւ գոյծով:

Սկառուական Դաւանանքի բոլոր յօդուածներուն ամփոփումն է 12-րդ յօդուածը:

Սկառուին միտքը երբեք վատ խորհուրդներու ծնունդ չի տար: Սկառուին լեզուն ալ իր հոգիին պէս մաքուր է. ան խօսելու ժամանակ գռեհիկ խօսքեր եւ հայիոյանք չի գործածեր:

Սկառուը ո՛չ մէկ վատ արարք չի կատարեր, ինչպէս ստախօսութիւն, զրպարտութիւն, բանսարկութիւն եւ այլն, եւ այս տեսակի անպատուաբեր արարքներէ ընդմիշտ հեռու կը մնայ: Սկառուը գիտէ նաեւ իր մարմինը մաքուր պահել: Մաքրութիւնը անհրաժեշտ է առողջութեան համար: Ամէն հիւանդութիւն աղտոտութենէ յառաջ կու գայ:

Սկառու մը պատրաստ է մտածելու, խօսելու եւ գործելու այնպէս՝ որ օգտակար ըլլայ շուրջիններուն եւ իր անձին: Մարդկային զանազան յոռի բարքեր՝ չարամտութիւն, ստախօսութիւն, բամբասանք, զեղծարարութիւն, գողութիւն եւ ուրիշ վատ սովորութիւններ հեռու պէտք է ըլլան սկառուի մը մտքէն ու հոգիէն:

Դաւանանքի այս հատուածը թեւեւ ամենէն վերջը դրուած է, բայց շատ կարեւոր է. անիկա ամբողջ դաւանանքը իր մէջ կը պարունակէ:

ՍԿԱՌՈՒՏԻՆ ԱՂՕԹՔԸ

Յիսուս Փրկիչ

սոյսկեցուր ինձ՝ վեհաւնձն յուսոյ

Քեզ ծառայել

ինչպէս որ աշուանի ես,

յուս առանց հասկելու,

կռուիլ առանց վէրքելոյ մկտսկոգուելու,

ինձ ծախակ

առանց ուրիշէն վայրձապրութիւն ապասկու,

գիպունալով որ միայն Քու Քուրբ կսակք. կ'ընեմ,

Ամէն:

ԱՂՕԹՔԻՆ ԻՄԱՍՏԸ

Հ.Մ.Մ.-ական սկաուտը, ինչպէս ամէն ազգի սկաուտ, իր երդումով կապուած է հաւատարիմ մնալ Աստուծոյ եւ կրօնքին, որ հայ սկաուտին համար քրիստոնէութիւնն է, որը կը սորվեցնէ վեհանձնութիւն, անձնուիրում, ծառայութիւն եւ աստուածավախութիւն:

Սկաուտը պարտի որոշ ժամեր յատկացնել եկեղեցիին եւ աղօթքին:

Մանաւանդ բանակումներու եւ արշաւներու ժամանակ պետք չէ մոռնայ, որ աղօթքը պայման է ճաշելէն առաջ եւ ճաշելէն ետք. իսկ պարտադիր է, որ ամէն սկաուտ սորվի Տերուհանական աղօթքը եւ Սկաուտական աղօթքը:

ՏԷՐՈՒՆԵԿԸՆ ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր որ յերկինս ես սուրբ եղիցի անունն ին եկեացե
արեւոյնքինն ին եղիցինն կամի ին որպէս յերկինս եւ յերկրի
սուրբ մեր Հանապազորդ Կոռն մեզ աշուր եւ Բող մեզ սպարդին
մեր որպէս եւ մեի Բողման մերոց պարգապանաց եւ մի ցաներ
սմեզ ի փորձոթիւնն այլ փրկեա՛ սմեզ ի շարենն սի ին եւ արեւ
ոյնքինն եւ սորոնքինն եւ փառի յաւիտեանս յաւիտենից

Ամէն :

ԱՂՕԹՔ՝ ԿԵՐԵԿՈՒՐԷ ԱՌԱՋ

Հաշակեացոյն խաղաղութեամբ զկերակուրս
որ պարգապեալ է մեզ ի Տիառնէ
օրհնեալ է Տէր ի պարգեւս իւր

ԱՄԷՆ :

PRAYER

Day is done,
Gone the sun,
From the sea,
From the hills,
From the sky,
All is well,
Safely rest,
God is nigh.

Thanks and praise,
For our days,
'Neath the sun,
'Neath the stars,
'Neath the sky,
As we go,
This we know
God is nigh.

SILENT GRACE

(ԱՂՕԹ ԳՊՕԹՔ)

May the Great Spirit
in the sky

(ցուցամասով ցոյց տալ վեր եւ
լրջանակ կապմել թաղուկով)

Protect you in the future
(ցոյց տալ գեպի առջեւ)

As in the past
(ըթամասով ցոյց տալ ետեւ)

With much
(ըռուցցներ կամ ափեր իրար
սարմել)

Great
(թաղուկներ վեր թարձրացնել եւ
թանալ)

Love
(թաղուկներ իաջաջեւել սրտին
վրայ):

Այս աղօթք ընդհանրապէս կը
կատարուի լուսկեաց, գործածելով
միայն շեղքի շարժումներ:

✠ ՍԿԱՌԻՏՈՒԹԵԱՆ ԶՈՎԱՆԱԴՈՐ ✠

ՍՈՒՐԲ ԳԵՈՐԳ

Պատմական...

Սուրբ Գեորգը ծնած էր 275-285 թուականներու միջեւ Լիտտայի մէջ (այժմու Պաղեստին)՝ ազնուական եւ բարեպաշտ քրիստոնեայ ընտանիքի մէջ։ Չինուորագրուելով հռովմեական բանակին՝ իր հօր զինուորական վաստակին եւ իր ցուցաբերած քաջութեան ու հաւատարմութեան շնորհիւ կարճ ժամանակամիջոցի ընթացքին կ'արժանանայ կայսերական պահակագունդի սպայի կոչումին։ Տիոկղետիանոս կայսրի հրաւիրած խորհրդակցութեան ժամանակ, կ'ընդդիմանայ անոր՝ քրիստոնեաները հալածելու ծրագրին՝ բացայայտելով իր քրիստոնեայ ըլլալը։ Կայսրը, զարմացած ու ապշած տեղի ունեցածէն, կը բանտարկէ սուրբը՝ զայն ենթարկելով չարչարանքներու։ Երբ տանջանքները անոր չեն սթափեցներ, կայսրը կը սկսի աղաչել, որ Գեորգ կուռքերուն զոհ մատուցէ։ Կայսրի բազում թախանձանքներէ յետոյ, Գեորգ վերջապէս կը համաձայնի, սակայն հասնելով Ափոլլոյի մեհեան՝ մէկ առ մէկ կը քանդէ բոլոր կուռքերը՝ ցոյց տալով անոնց սուտ եւ սին ըլլալը։ Այս յանդուգն արարքի համար, Տիոկղետիանոս կայսրը գլխատել կու տայ Ս. Գեորգին՝ շուրջ 303 թուականի Ապրիլ 23-ին։ Նահատակուելէ առաջ, ան իր հարստութիւնը կը կտակէ աղքատներուն։ Ս. Գեորգի քաջութեան շնորհիւ շատեր դարձի կու գան, որոնց շարքին նաեւ Աղեքսանդրիա թագուհին եւ հեթանոս քուրմ Աթանասիոս, որոնք նոյնպէս կը նահատակուին։ Սբ. Գեորգի աճիւնները յետագային կը փոխադրուին եւ կ'ամփոփուին իր բնակավայր Լիտտայի Լոտ դամբարանի մէջ, Փեթղեհեմի մօտակայքը։

Հայ եկեղեցին Ս. Գեորգ քաջամարտիկ զօրավարի յիշատակը կը տօնէ Խաչվերացի երկրորդ Կիրակիին յաջորդող Շաբաթ օրը։

Սբ. Գեորգի օրը (Saint George's Day) սակայն սկաուտներ կը տօնեն Ապրիլ 23-ի ամենամօտ Կիրակին, որոնց ընթացքին տեղի կ'ունենան տողանցքներ եւ եկեղեցական արարողութիւններ, եւ երբ սկաուտներ կը վերահաստատեն իրենց Սկաուտական Խոստումը։

Սբ. Գեորգի խորհրդանիշը հաւասար թելերով կարմիր խաչ է, որ պատկերուած է ճերմակ կերպասի վրայ. խաչը ինքնին քրիստոնեական խաչ չէ, սակայն յետագային որդեգրուած է Խաչակիրներու կողմէ 11-րդ դարուն։ Սակայն անոնք այս քայլին դիմած էին անհատական նպատակներով... որպէսզի իրենց նաւերը յարձակումի չենթարկուին Միջերկրական ծովուն

Փորթուկալական Սկաուտական բացիկ (postcard), ուր կ'ընդիմանայ սկաուտ մը, որպէս վիշապը սպաննող ներկայ օրերու Սբ. Գեորգ

վրայ՝ իտալական, փորթուկալական եւ սպանական նաւերու կողմէ, որոնք Սբ. Գեորգը կը նկատէին իրենց պաշտպան եւ հովանաւոր սուրբը:

Սուրբ Գեորգի Առասպելը

Ըստ առասպելին, երբ ազնուական ընտանիքի զաւակ Գեորգ, որպէս հեծելազօրի սպայ իր բանակը ձգելով կը ճամբորդէ դէպի Նիքոմեդիա՝ Տիոկղետիանոս կայսրի պալատ, Սայլին շրջանէն անցած ատեն (այժմու Լիպիա), կը տեղեկանայ որ քաղաքներէն մին դժբախտացած էր վայրագ վիշապի մը (հաւանաբար հսկայ կոկորդիլոսի մը) պատճառով, որ դարանակալած էր քաղաքի մօտակայ ճահիճներուն մէջ եւ փակած քաղաքի ջուրի ակը: Այս ահաւոր էակը ջուր բաց կը ձգէր միայն այն ատեն երբ անոր ոչխար մը մատուցելով կը հեռացնէին ակէն, իսկ երբ ոչխարները կը վերջանան, կը սկսին մարդկային մատաղի եւ հետեւաբար՝ ամէն օր վիճակաճգութեամբ քաղաքացի մը կ'ընտրուէր եւ կը զոհաբերուէր: Սբ. Գեորգին հասած օրը, թագաւորի դուստրը՝ Զլէոնտիլան է որ պիտի ըլլար զոհը: Որպէս ազնուական եւ որպէս զինուոր՝ ան կ'աճապարէ օգնելու անգօր կոյսին, հակառակ որ որպէս գէնք ունէր միայն նիզակ մը: Հիանալի քաջութեամբ մը ան իր ձին հեծնելով կը խոյանայ վիշապին վրայ, գիտակից ըլլալով հանդերձ որ միայն մէկ առիթ ունի սպաննելու այդ հրեշային էակը: Ան կը յաջողի իր առաքելութեան մէջ եւ կը փրկէ իշխանուհիին կեանքը: Չրուցելէ ետք Գեորգի հետ, երախտապարտ թագաւորը, իշխանուհին եւ բազմաթիւ քաղաքացիներ կ'որոշեն քրիստոնեւորիւն ընդունիլ:

Իսկ ինչո՞ւ Պէյտըն Փաուըլ Սուրբ Գեորգը ընտրեց որպէս Սկաուտութեան հովանաւոր Սուրբ:

Պէյտըն Փաուըլ Սուրբ Գեորգը որպէս Սկաուտութեան հովանաւոր ընտրեց, հռովմեացի այս զինուորի առասպելական յատկութիւններուն պատճառով – յատկութիւններ որոնք կ'արտացոլացնեն լաւ Սկաուտը:

✠ Պատասխանատուութիւն

✠ Ճշմարտացիութիւն

✠ Պարտականութեան նկատմամբ նուիրումութիւն

✠ Խիզախ սիրտ

✠ Ազնուական հոգի

✠ Ուրիշներուն օգնելու պատրաստակամութիւն:

1940-ին, Անգլիոյ ճորճ 2. թագաւորը, Սուրբ Գեորգի հաչը գործարկեց որպէս շքանշան՝ "Յերոսութեան մեծագոյն արարքներու կամ գերազանց խիզախութեան համար՝ խիստ վտանգաւոր պարագաներու ընթացքին":

Հ.Մ.Մ.Ի ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ

1. Հ.Մ.Մ.Ի սկաուտ կրնայ ըլլալ իւրաքանչիւր հայ պատանի՝ առանց դաւանանքի խտրութեան, անդամակցութեան պաշտօնական դիմում-նագիրը լեցնելով եւ իր մուտքի տուրքը տալով: Ենթական անձամբ ներկայանալու է սկաուտական Աստիճանաւորական Ժողովին եւ յանձնելու է իր դիմումնագիրը: Աստիճանաւորական Ժողովը ենթակային վարքն ու բարքը նկատի առնելէ յետոյ, իր տեղեկութիւնները՝ Դիմումնագիրով միասին կը փոխանցէ Սկաուտական Խորհուրդին, եւ որուն վերջնական վաւերացումէն յետոյ կը փոխանցուի Սկաուտական Խմբապետին, այս վերջինին կարգադրութեամբ եւ վաւերացումով՝ ենթական իր սկաուտական թիւը ստանալով կը մտնէ Հ.Մ.Մ.Ի սկաուտական շարքերէն ներս, մաս կազմելով նորընծաներու խումբին:

Ստորեւ Դիմումնագիրի եւ անդամատոմսի պատճենները:—

Հ.Մ.Մ. ԴԵՅՐՈՒԹ		ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ	
ԴԻՄՈՒՄՆԱԳԻՐ			
Անուն		ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ	
Մականուն			
Հօր անուն			
Մօր անուն			
Ծննդեան թուական			
Հպատակութիւն			
Տան հասցէ			
.....			
Հեռաձայնի թիւ.— Տուն			
Բջիջային			
Հօր գործ	Հեռ.—		
Մօր գործ	Հեռ.—		
Սկաուտութեան սկսած է			
Սկաուտութիւն ըրած է նաեւ			
Քանի՞ տարի			
Յաճախած դպրոց			
Գործ			
Հասցէ			
..... Հեռ.—			

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ		 ԱՆԴԱՄԱՏՈՄՍ	
ԵՐԶԱՆ	Անուն.....		
	Մականուն		
	Թիւ		
	Տարի		
HoMenMen Scout Identity Card		هوية كشاف هو منمن	
Name.—	 الاسم		
Surname.—	 الشهرة		
Number.—	 الرقم		
Year.—	 السنة		
Region.—		 المنطقة	
.....			

Որեւէ անյարմարութեան պարագային՝ դիմումնագիրը կը մերժուի:

Ծանօթ.— Եթէ ենթական ուրիշ մէկ կազմակերպութեան պատկանած է, որպէս սկաուտ, անհրաժեշտ է նաեւ, որ այդ անձը երկտող մը ներկայացնէ, ուր շեշտուած ըլլայ իր հրաժարած ըլլալը:

**Ինչպե՞ս կ'ըլլայ թեկնածուին մուտքը
սկաուտական շարքերէն ներս...**

Թեկնածուն դիմումնագիրը լեցուցած կը ներկայանայ Տեղական Սկաուտական Խորհուրդին եւ անոր որոշումով կը յանձնուի խումբի պատասխանատու խմբապետին. այս վերջինը զինք կը դասաւորէ իր խմբակներուն մէջ:

Ան նուազագոյնը 3 ամիս նորընծայի դասախօսութեանց կը հետեւի՝ իրաւունք ունենալով կրել սկաուտական լման տարագ, բացի գլխարկի նշանակէն, որ իրաւունք կ'ունենայ կրելու՝ յաջող քննութիւն տալէ եւ երդում կատարելէ վերջ:

2._ Իւրաքանչիւր 3 ամիսը անգամ մը քննութիւններ տեղի կ'ունենան սկաուտական բոլոր շարքերուն եւ կարգերուն համար:

3._ Սկաուտական խումբը կը բաժնուի հետեւեալ ձեւերով...

– Ամէն 6-էն 8 սկաուտ կը կոչուի խմբակ մը, կ'ունենայ մէկ առաջնորդ, մէկ փոխ առաջնորդ եւ իր խմբակին յատուկ թօթեմը:

– Ամէն 4 խմբակ կ'ունենայ մէկ վարիչ առաջնորդ:

– Ամէն 8 խմբակ կ'ունենայ մէկ փոխ խմբապետ:

– Ամէն 16 խմբակ կ'ըլլայ խումբ եւ կ'ունենայ մէկ խմբապետ:

4._ Միեւնոյն բաժանումն է նաեւ գայլիկներուն, արեւնուշներուն եւ երեցներուն համար: Իսկ այս բոլորին պատասխանատուն կը կոչուի «Ընդհանուր Խմբապետ»: Բոլոր շրջաններու սկաուտական պատասխանատուն կը կոչուի «Շրջանային Ընդհանուր Խմբապետ», որ պարտի շրջանային վարչութեան ծախքով, ամէն 3 ամիսը անգամ մը շրջանները այցելել, սկաուտական խումբերուն գործունեութիւնը քննելու, զանոնք քաջալերելու, գործերը ներդաշնակելու եւ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները կատարելու պարտականութեամբ:

5._ Սկաուտական շարքերն ու աստիճանները կը բաժնուին հետեւեալ ձեւով...

– Սկաուտը առաջին առթիւ կ'ըլլայ «Նորընծայ», 3 ամիս յետոյ նորընծայի քննութիւնը յաջող անցնելէ յետոյ՝ «Երկրորդ Կարգի Սկաուտ»՝ եւ յաջորդաբար «Առաջին Կարգի Սկաուտ», «Արարատեան Սկաուտ» եւ «Վկայեալ Սկաուտ»:

– 4էն 5 տարեկանները կը կոչուին «Կակուղ Թաթիկ»,

5էն 10 տարեկանները կը կոչուին «Գայլիկ»,

10Էն 17 տարեկանները կը կոչուին «Սկաուտ»,
17Էն վեր կը կոչուին «Երեց Սկաուտ»:

– Սկաուտ մը ամենէն առաջ, երբ աստիճան չունի կը կոչուի «Թեկնածու», յետոյ «Փոխ Առաջնորդ», «Առաջնորդ», «Վարիչ Առաջնորդ», «Փոխ Խմբապետ» կամ «Պալու» (գայլիկներու պարագային), «Խմբապետ» կամ «Ագելլա» (գայլիկներու պարագային), «Ընդհանուր Խմբապետ» եւ «Շրջանային Ընդհանուր Խմբապետ»:

6._ Սկաուտական իւրաքանչիւր խումբ ամէն շաբաթ կ'ունենայ իր խմբակային ժողովը, ուր կը դասախօսէ խումբին վարիչ կամ փոխ խմբապետը:

Շաբաթը անգամ մը տեղի կ'ունենայ աստիճանաւորական ժողով, որուն ներկայ կ'ըլլան բոլոր աստիճանաւորները անխտիր: Սոյն ժողովը սկաուտական խմբապետներու եւ խումբերու ընթացիկ գործերը կը լուծէ եւ յետոյ ժողովին բովանդակութիւնը գրաւոր կերպով կը հաղորդէ Սկաուտական Խորհուրդին:

Սկաուտական Խորհուրդի ժողովը իր նիստը կ'ունենայ շաբաթը անգամ մը, որուն կը մասնակցին բոլոր խմբապետներն ու փոխ-խմբապետները եւ Տեղական Վարչութենէն անդամ մը՝ որ Վարչութեան կողմէ պաշտօնապէս որոշուած ըլլայ եւ մասամբ տեղեակ՝ սկաուտական կեանքին ու գործելակերպին:

Ամիսը եւ կամ երկու շաբաթը անգամ մը, տեղի կ'ունենայ սկաուտական Գերագոյն Խորհուրդի ժողովը, որ կազմուած կ'ըլլայ ընդհանուր շրջանային խմբապետէ, երկու խմբապետներէ եւ երկու ոչ-սկաուտներէ՝ որոնք անցեալի մէջ սկաուտական փորձառութիւն ունեցած են:

7._ Սկաուտական խմբապետ մը, որեւէ ժամանակ կրնայ վարչական ժողովին մասնակցիլ եւ ձայն ունենալ սկաուտական գործերու վերաբերեալ օրակարգերու շուրջ:

8._ Երբ շրջանէ մը ուրիշ շրջան սկաուտական հաւաք կ'ըլլայ, հաւաքավայրին խմբապետն է որ կը հրահանգէ, եթէ շրջանային ընդհանուր խմբապետը ներկայ չէ:

Իւրաքանչիւր շրջանի սկաուտներ պարտին ներկայ ըլլալ շաբաթական սկաուտական հաւաքին, որ տեղի կ'ունենայ Շաբաթ (կէսօրէ ետք) կամ Կիրակի օրերը (առաւօտեան), յարմարագոյն վայր մը (դաշտ, ակումբ կամ դպրոց): Նոյն օրը առաջին առթիւ տեղի կ'ունենայ սկաուտական «Պատուոյ դրօշ»ի բարձրացման արարողութիւնը, խմբապետին «Պատուի աճ» հրամանով. ներկայ գտնուող բոլոր սկաուտները պարտին բարեւել մինչեւ որ դրօշը բարձրանայ եւ «Պատրա՛ստ»ի հրահանգը տրուի: Եթէ

շրջան մը սկստուտական նուագախումբ ունի, նախընտրելի է, որ դրօշի արարողութիւնը ըլլայ նուագով եւ անելի պաշտօնական: Այն սկստուտները, որոնք կը յապաղին սկստուտական «Պատուոյ Դրօշ»ի արարողութենէն, պարտին նախ դրօշին բարեւել եւ յետոյ պատասխանատուին:

«Պատուոյ Դրօշ»ին արարողութենէն յետոյ, տեղի կ'ունենայ մարզանք եւ համաչափ քալուածքի փորձեր. հաւաքոյթը կը վերջանայ խմբապետին հրահանգով:

Յիշեալ մարզանքներն ու քալուածքի փորձերը, կրնան ըլլալ խմբակային կամ ընդհանուր:

9._ Աստիճանները կ'որոշուին սկստուտական հորիզոնդին կողմէն՝ խմբապետին վաւերացումով եւ Տեղական Վարչութիւնը տեղեակ պահելով այս որոշումներուն մասին:

10._ Հ.Մ.Ս.ի բոլոր շրջանները իրենց աստիճանաւորներուն անունը եւ մականունը, աստիճանն ու լուսանկարը (սկստուտական տարագով) պետք է ուղարկեն շրջանային ընդհանուր խմբապետին, որպէսզի ան վաւերացնէ թէկնածուն եւ տայ պաշտօնական վկայագիրը:

11._ Սկստուտական հորիզոնդի «Նախագահ»ը կ'ըլլայ ընդհանուր խմբապետը, «Ատենապետ»ը՝ խմբապետը: «Ատենադպիր»ը, «Գանձապահ»ը եւ «Գոյքապահ»ը կը նշանակուին ընտրովի:

12._ Սկստուտական հորիզոնդի գանձը կը կեդրոնացուի տեղական Վարչութեան մօտ: Այս վերջինը պարտաւոր է 75%-ով հոգալ սկստուտական անհրաժեշտ գոյքերը:

Ծանօթ._ Սկստուտական հորիզոնդը իր գանձանակին մէջ միշտ պարտի ունենալ գոհացուցիչ գումար մը:

13._ Վարչական որեւէ հրահանգ, պետք է 48 ժամ առաջ տրուի ուղղակի խմբապետին կամ Սկստուտական հորիզոնդին (գրաւոր), իսկ սկստուտական տողանցքը կամ որեւէ այլ կարգադրութիւն՝ խմբապետին հաւանութեամբ:

14._ Միութեան ակումբին կարգապահութիւնն ու հսկողութիւնը կ'ըլլայ սկստուտներու կողմէ (Սկստուտ-ոստիկաններ):

15._ Սկստուտական հորիզոնդը կրնայ ֆութպոլի, պասքէթ-պոլի, վոլիպոլի իր խումբերը ունենալ:

16._ Ամէն շրջան իր կարելին պիտի ընէ ունենալու համար սկստուտական նուագախումբ մը:

17._ ԿԱՐԳԱՊԱՅՈՒԹՅՈՒՆ._ Միութեան աշխատանքները իրենց լաւագոյն արդիւնքին կը հասնեն երբ այդ աշխատանքները կատարուին կարգապահութեամբ եւ համագործակցաբար: Ուրեմն բոլոր աշխատանքներու եւ գործի յաջողութեան երաշխիքը կարգապահութիւնն է: Միութեան մէջ Սկաուտապետը իրաւասու է ոեւէ անհատի իր անկարգապահ եւ հակականոնագրական ընթացքի համար պատժել: Նախքան պատիժի սահմանումը, կարգապահութեան պահպանման համար նկատի կ'առնուին երեք փուլեր.-

1. Պաշտօնական զգուշացում, փողկապէն գրկում,

2. Կախակայում կամ դադրեցում՝ 1-էն 3 շաբթուայ ժամկետով,

3. Խումբէն հեռացումի պահանջ կամ վտարում:

Նախքան այս պաշտօնական քայլերը ձեռնարկելը, ղեկավարները իրենց բոլոր ջանքերը գործի կը լծեն լուծելու համար իրավիճակը, ներառեալ՝ քննարկումներ ծնողներու հետ, զանոնք եւս տեղեակ պահելու համար իրադրութեան մասին: Մեր նպատակը իրավիճակին լուծում գտնելն է ու երիտասարդին կամ պատանիին առիթ տալ՝ շարունակելու իրենց սկաուտական կեանքը: Բայց այս բոլոր քայլերով հանդերձ, եթէ չյաջողինք ենթական կարգի բերել, ապա կը սկսինք պաշտօնական քայլերուն:

Խիստ բացառիկ պարագաներուն, եթէ անհրաժեշտ է, կարելի է անմիջապէս կասեցնել անհատի մասնակցութիւնը սկաուտական շարժման եւ գործունեութեան՝ ամբողջական տուեալներն ու դրդապատճառները ներկայացնելէ ետք:

✎ Ինչ կը վերաբերի պաշտօնական քայլերուն, ապա առաջին առթիւ, յանցաւոր սկաուտը կը կանչուի Սկաուտական Աստիճանաւորական Ժողովին եւ խրատ կը ստանայ թէ ինչ կը պահանջուի կամ կ'ակնկալուի իրմէ՝ բարելաւելու համար կացութիւնը:

Երկրորդ առիթով, Սկաուտական Խորհուրդին կ'ուղղուի, ուր դիտողութիւն ու պաշտօնական զգուշացում կը ստանայ, որ եթէ իր վարքագիծը շարունակէ խախտել օրէնքներն ու կանոնները, ապա գրաւոր նամակով մը ծնողքը տեղեակ պիտի պահուին:

Երրորդին՝ ընդհանուր հաւաքի մը ընթացքին, ամբողջ խումբին դիմաց խմբապետին կողմէ կը ստանայ անհրաժեշտ ազդարարութիւն:

✎ Պաշտօնական նախազգուշացումին 3 քայլերուն յաջորդող քայլը, կախակայումն ու դադրեցումն է 1-3-6 եւ նոյնիսկ 12 ամիսներ: Ենթակային ծնողքը հեռաձայնով, իսկ յետագային ալ նամակով մը մանրամասն տեղեակ կը պահուին խնդրի մասին: Այս կախակայման նպատակն է մղել ենթական լրջօրէն մտածելու եթէ իսկապէս կը փափաքի մաս կազմել սկաուտական շարժման՝ խումբի պայմաններուն համապատասխան, կամ ալ հեռանալ՝ փորձելու այլ գործունեութիւններ:

Ճ Դադրեցումի եւ կախակայումի ժամանակաշրջանէն ետք, եթէ ենթական շարունակէ իր յռի վարքագիծը, ապա խմբապետի հետ խորհրդակցելէ եւ ծնողներուն զեկուցելէ ետք, սկաուտական խորհուրդը կը պահանջէ, որ անհատը պարտադիր հեռանայ խումբէն կամ այլ խօսքով՝ վտարուի: Եթէ ենթական աստիճանաւոր է՝ ապա կը վտարուի Սկաուտական Խորհուրդի եւ Տեղական Վարչութեան գիտակցութեամբ:

Վերադիմումի Իրաւունք

Սկաուտական շրջանակներու մէջ գոյութիւն ունի վերաքննիչ կարգ եւ վերադիմում կատարելու իրաւունք, եթէ ենթական համոզուած է որ իր դէմ ձեռք առնուած միջոցառումները անարդար եւ խտրական էին:

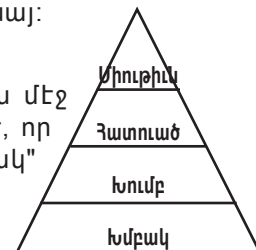
18._ ԶՐԱԺԱՐՈՒՄ._ Անդամը սկաուտական կազմին մէջ իր աշխատանքը շարունակել չկարողանալու պարագային պէտք է ներկայացնէ գրաւոր հրաժարական, որուն մէջ պէտք է բացատրուին հրաժարելու պատճառները: Ամէն անդամ իր հրաժարականը կը յանձնէ իր խումբի պատասխանատուին: Սկաուտական կազմին մէջ հրաժարականը կը վաւերացուի Սկաուտապետի միջոցով՝ Սկաուտական խորհուրդի հաւանութեամբ: Հրաժարականը վաւերացուած անհատը կրնայ վերանդամակցիլ կազմակերպութեան շարքերուն իր անդամակցութեան կարգավիճակը պահելով, բայց հրաժարականը չվաւերացուելու պարագային պէտք է շարունակէ իր աշխատանքը, աշխատանքին չմասնակցելու պարագային՝ անդամակցութիւնը կը դադարեցուի եւ անդամը կը կորսնցնէ իր կարգավիճակը:

19._ ԻՆՔՆԸՍՏԻՆՔԵԱՆ ԴԱԴՐՈՒՄ._ Եթէ անդամը աշխատանքային գործօն մասնակցութիւն չունենայ կամ տարեվճար չվճարէ, ինքնըստինքեան կը դադրի միութեան անդամակցութենէն: Սոյն անհատը նոր դիմում նագրով կրնայ վերա-անդամակցիլ միութեան, բայց այս պարագային՝ կը կորսնցնէ իր անդամակցութեան կարգավիճակը եւ կը համարուի նոր անդամ:

20._ Զ.Մ.Մ.-ԷՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄ._ Այս պատժականի որոշումը կը տրուի Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ եւ վերջնական կը դառնայ Պատգամաւորական Ժողովի միջոցով: Անդամը կ'արտաքսուի կազմակերպութենէն եւ այլեւս վերա-անդամակցելու իրաւունք չ'ունենար՝ բացի եթէ Պատգամաւորական Ժողովի թոյլտուութիւնը ստանայ:

21._ ՍԿԱՌՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՌՈՅՑ

Խմբակ- Սկաուտական Միութեան կառոյցին մէջ "Խմբակը" ամենէն փոքր հաւաքական միաւորն է, որ բաղկացած կ'ըլլայ 6-8 անդամներէ, ամէն "Խմբակ"

կ'ունենայ իր պատասխանատուն՝ առաջնորդը եւ այլ պաշտօններ (մանրամասնութիւնները՝ Խմբակային Դրութեան բաժնին մէջ - էջ 107):

Խումբ- Չորս-հինգ խմբակներու միաւորումը կը կոչուի "Խումբ", որ բաղկացած կ'ըլլայ 30-40 անդամներէ եւ ամէն խումբ կ'ունենայ իր պատասխանատուն (վարիչ-առաջնորդ) եւ օգնականը:

Հատուած- Միանման խումբերու հաւաքը կը կոչուի հատուած: Օրինակ՝ արիւններու կամ սկաուտներու խումբերը կը կազմեն "Արիւններու Հատուած"ը, իսկ արեւնուշներու խումբերը կը կազմեն "Արեւնուշներու Հատուած"ը, Գայլիկներու վոհմակները (խումբերը) կը կազմեն "Գայլիկներու Հատուած"ը, երեցներու փաղանգները կը կազմեն "Երեցներու Հատուած"ը: Բոլոր հատուածները կ'ունենան իրենց պատասխանատուն (խմբապետ) եւ օգնականը:

Միութիւն - Հատուածները միասնաբար կը կազմեն Սկաուտական Միութիւնը: Սկաուտական Միութիւնը ունի մէկ պատասխանատու, որ կ'ընտրուի Միութեան Բարձրագոյն Աստիճանաւորներու Ժողովին ընթացքին, առաջին կարգի աստիճանաւորներէն՝ երկու տարին մէկ անգամ:

22._ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ._ Միութիւնը իր ընթացիկ աշխատանքներուն ճիշդ, սահուն եւ կանոնաւոր ընթացքին համար՝ կարիքը ունի կազմակերպուած աշխատանքներու: Կազմակերպչական աշխատանքներու բաժանումները կու տանք ստորեւ՝

1- Նիւթական	11- Մարզական բաժանմունք
2- Քարտուղարութիւն	12- Արարողութիւն
3- Կեդրոնատեղի	13- Գրասենեակ
4- Երթեւել	14- Տեղեկատու կեդրոն
5- Լուսանկարչական	15- Խանութ
6- Դրօշակակիր	16- Կեդրոնատեղիի պահեստ
7- Հանրային կապ	17- Նորամուտի դասարան
8- Պահեստ	18- Շինարարական յանձնախումբ
9- Բուժարան (First Aid)	19- Ֆանֆար-նուագախումբ
10- Արուեստից բաժանմունք	20- Համացանցային աշխատանք

23._ ԴՐՕՇԱԿՆԵՐ._ Սկաուտները կ'ունենան իրենց սկաուտական պատուոյ դրօշը, ամէն շրջան՝ իր գոյներով: Սոյն դրօշը կը գործածուի սկաուտական հաւաքներու, տողանցքներու եւ երդման արարողութեանց պահուն: Պատուոյ դրօշակը կրող սկաուտը կը կոչուի «Պատուոյ դրօշակակիր» եւ անտարակոյս կ'ըլլայ օրինակելի սկաուտ մը, որ իր երկու կողմերը կ'ունենայ մէկական պահակներ:

Սկաուտական աշխատանքներու եւ յատկապէս բանակումներու ընթացքին բացման եւ փակման արարողութիւնները կ'ըլլան դրօշակով: Առաւօտեան դրօշակի արարողութեամբ կը բարձրանայ դրօշակը եւ կը

ծածանի մինչեւ երեկոյ կամ աշխատանքներու աւարտը, երբ փակման արարողութեամբ, դրօշակը կ'իջնէ վար:

Սկաուտը միշտ դրօշակին կը բարեւէ եւ զայն բարձր դիրքի վրայ կը պահէ: Միութեան դրօշակներով տողանցելու համար պետք է զայն 45 աստիճան իջեցնել դէպի առջեւ: Երբ դրօշակակիրները դրօշակներով կը տողանցեն, սկաուտը պետք է բարեւէ դրօշակին երբ ան կը գտնուի դրօշակէն 5 մետր առաջ եւ կը շարունակէ բարեւելը մինչեւ 5 մետր անցնի դրօշակէն: Նոյնը՝ երբ ինք կը տողանցէ եւ կ'անցնի միութեան եւ ազգային դրօշակին առջեւէն:

19.Սարին բոլորող սկաուտ մը (սկաուտի առնելով իր երդման թուականը), կանաչ կերպասի մը վրայ 6 թեւանի աստղ մը կը կրէ իր ծախ գրպանին վրայ. իսկ 5 տարուայ սկաուտ մը՝ 5 ծայրով աստղ՝ կարմիր կերպասի վրայ:

20.Ամէն շրջան սկաուտական տարագի միատեսակութեան համար անհրաժեշտ է, որ ունենայ սկաուտական տարագի եւ մանր գոյքերու պահեստանոց:

21.Շրջան մը կրնայ 1էն 15 օրուայ համար բանակում մը կազմակերպել, իսկ Սկաուտական Գերագոյն Խորհուրդը՝ տարին անգամ մը շրջանային ընդհանուր բանակում կը կազմակերպէ, Զ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան հաւանութեամբ: Ամենափոքր բանակումի մը եւ կամ պտոյտի մը ընթացքին, սկաուտական խումբը իր հետ ունենալու է «Կարմիր Խաչ»ի սնտուկը:

22.Զ.Մ.Մ.ի բոլոր շրջաններու պատասխանատուներու կողմէ տրուած հրահանգները պետք է ըլլան նոյնանման, որոնք են հետեւեալները.

Կեցած ատեն հրամաններ.

1.Յասակի կարգով մէկ շարք, օ՛ն:

2.Յանգի՛ստ:

3.Պա՛տրա՛ստ:

4.Ձախէն ուղղութի՛նն ա՛ռ:

5.Աջէն ուղղութի՛նն ա՛ռ:

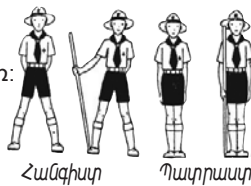
6.Դեմքերը առա՛ջ:

7.Խո՛ւմբ, ծա՛խ դա՛րձ. ուղղութիւն:

8.Խո՛ւմբ, ա՛ջ դա՛րձ. ուղղութիւն:

9.Ձախէն (կամ աջէն) թիւ տուր — օ՛ն:

10.1էն 2 (կամ 3էն 4 եւայլն) թիւ տուր — օ՛ն:

11.Խո՛ւմբ, ծա՛խ դա՛րձ:

12.Խո՛ւմբ, ա՛ջ դա՛րձ:

13.Խո՛ւմբ, ե՛տ դա՛րձ:

14.Մէկ շա՛րք — օ՛ն:

15.Ե՛րկ շա՛րք — օ՛ն:

16.Եռեա՛կ — օ՛ն:

17.Զառեա՛կ — օ՛ն:

18.Վեցեակ, եօթեակ, ութեակ կամ շա՛րք — օ՛ն:

19.Խո՛ւմբ, պատուի՛ ա՛ռ:

20.Պա՛տրա՛ստ:

Քալելու ատեն շարքերու վերածել...

21._ Տեղ քա՛յլ – օ՛ն:	31._ Դեմքերը՝ ձա՛խ – (բարեւի):
22._ Տեղ վա՛զք – օ՛ն:	32._ Դեմքերը՝ ա՛ջ – (բարեւի):
23._ Քայլ վա՛զք – օ՛ն:	33._ Ուղիղ քա՛յլ – օ՛ն:
24._ Քայլ առա՛ջ – օ՛ն:	34._ Գաւազանները աջ (կամ ձախ) ուսին – օ՛ն:
25._ Ձախ շրջա՛ն – օ՛ն:	35._ Գաւազանները ուղի՛ղ – օ՛ն:
26._ Աջ շրջա՛ն – օ՛ն:	36._ Գաւազանները պատրա՛ստ:
27._ Ե՛տ դա՛րձ:	37._ Ետ կա՛ց:
28._ Պառկի՛ր:	38._ Խո՛ւմբ, կա՛ց:
29._ Ելի՛ր:	39._ Մարզանքի շա՛րք – օ՛ն:
30._ Ծնկաչո՛ք:	40._ Ազատ:

Մասնաւոր ծանօթութիւններ...

Տողանցքի ատեն, ամենէն առջեւ կը գտնուի բնական երկրի ազգային դրօշը, ապա նուագախումբը, յետոյ սկաուտական եւ միութեան "Պատուոյ Դրօշ"ը եւ սկաուտները, իսկ ամենէն ետին ունենալով "Կարմիր Խաչ"ը:

– Խումբը կը քալէ մի՛շտ ճամբուն աջ կողմէն:

– Անկիւնադարձը կ'ըլլայ լման անկիւն մը կազմելով եւ ո՛չ թէ կլոր:

23._ Հ.Մ.Մ.ի սկաուտ մը պարտաւոր է յարգել եւ բարեւել Միութեան վարչականները, բնական երկրի, հայկական եւ սկաուտական դրօշներն ու քայլերգները:

24._ Բարեկամական յարաբերութիւնները պետք է մշակել սկաուտական բոլոր կազմակերպութեանց հետ:

25._ Տարին նուագագոյնը երկու անգամ պաշտօնական հանդիսութեամբ երդման արարողութեան հանդէսներ սարքել (կարելի է անպաշտօն ալ ընել) Տեղական Վարչութեան ներկայացուցիչին եւ բոլոր սկաուտներու ներկայութեամբ:

26._ Հ.Մ.Մ.ի սկաուտական պաշտօնական «Մետալ»ն է աստղաձեւ նշան մը՝ մէջը գետեղուած՝ զանգակ մը: Այս «մետալ»ը կը տրուի Շրջանային Վարչութեան կողմէ, շրջանային խմբապետին ձեռամբ:

27._ Հ.Մ.Մ.ի անդամական ժողովին եւ վարչական ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ բոլոր սկաուտները:

28._ Հ.Մ.Մ.ի շրջանային պատգամաւորական ժողովներուն կրնան մասնակցիլ բոլոր շրջաններու սկաուտական խմբապետները (նոյնիսկ՝ եթէ պատգամաւոր ալ չեն ընտրուած՝ խորհրդակցականի ձայնով կրնան մասնակցիլ):

29._ Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան կորիզը կը գտնուի Պէյրութ:

30._ Հ.Մ.Մ.ի Սկաուտական Գերագույն Խորհուրդը կազմուած է Հալէպ եւ կը գտնուի հոն:

ՅԱՒԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ.Մ.Մ.ի ընդհանուր սկաուտութիւնը կը ղեկավարուի Սկաուտական Վերին Մարմնի կողմէ, որուն անդամները կ'ընտրուին Հ.Մ.Մ.ի Պատգամաւորական Ժողովին կողմէ, իսկ բոլոր շրջաններու պատասխանատու միակ անձը, որ նոյնպէս Պատգամաւորական Ժողովէն կ'ընտրուի՝ կը կոչուի Հ.Մ.Մ.ի Շրջանային Ընդհանուր Խմբապետ:

Խրաքանչիւր շրջան ունի իր սկաուտ Խմբապետը, որ վաւերացուած կ'ըլլայ Շրջանային Ընդհանուր Խմբապետէն, ստանալով մասնաւոր վաւերագիր:

Նոյնպէս, իւրաքանչիւր շրջան ունի իր Սկաուտական Խորհուրդը, որուն գործն է ղեկավարել սկաուտութիւնը, զարկ տալ սկաուտական դաստիարակութեան մարզին, գնահատել բարձր արժանիքները, մտային կամ ֆիզիքական ուղղութեամբ:

Միութիւնը իր շարքերէն ներս կ'ընդունի, ծնողական մասնաւոր արտօնութեամբ, բոլոր հայ պատանիներն ու երիտասարդները առանց խտրութեան եւ իր շարքերը կը համալրէ, զանոնք տեղաւորելով իրենց տարիքին համաձայն:

ԺՈՂՈՎՆԵՐ, ԱՐԽԻ

Սկաուտական կազմակերպութեան գործունեութիւնը ներկայացնող բոլոր տեսակի արձանագրութիւնները, անդամներու անուանացանկերը, շրջաբերականները, ուղարկուած եւ ստացուած նամակները, լուսանկարները, տեսաերիզները, հրատարակութիւնները եւ այլ վկայութիւնները կը պահուին Կեդրոնական գրասենեակի արխիւին մէջ: Այստեղ կը պահուին նաեւ տարբեր յանձնախումբերու (ծնողական, վեթերանաց, օժանդակ մարմիններ) արձանագրութիւնները, միաւորներու գործունեութեան տեղեկագիրները, աստիճանաւորական խորհուրդներու ու կազմերու ժողովներու արձանագրութիւնները:

Նամակագրութիւն._ Կեդրոնական վարչութիւնը, յարաբերութեան մէջ ըլլալով միաւորներու պատասխանատու կազմերու, իշխանութիւններու, այլ կազմակերպութիւններու, սկաուտներու ծնողաց կամ անհատներու հետ, կը պահէ կանոնաւոր նամակագրութիւն: Նամակը կը գրուի կազմակերպութեան պաշտօնական թուղթի վրայ, կը թուագրուի, կը ստորագրուի վարչութեան ատենապետի եւ ատենադպիրի կողմէ եւ կը հաստատուի կազմակերպութեան կնիքով: Ուղարկուած նամակներու պատճենները եւ ստացուած նամակները կը պահուին առանձին թղթապանակներու մէջ:

Արձանագրութիւն.— Կեդրոնական վարչութեան, միաւորներու պատասխանատու կազմերու, աստիճանաւորական խորհուրդներու ու կազմերու ժողովները պարտադիր պէտք է արձանագրուին ժողովի քարտուղարի կողմէ: Արձանագրութեան սկզիբը կը գրուի ժողովի օրակարգը, որ կը ներառէ ներկայութիւնը, կատարուած աշխատանքներու մասին զեկոյցները, յետագայ գործունեութեան վերաբերեալ որոշումները, ժողովի մասնակիցներու կողմ եւ դէմ կարծիքները, առաջարկները, յանձնարարութիւնները եւ այլն: Արձանագրութիւնը յաջորդ ժողովի ընթացքին վաւերացուելէ յետոյ կը ստորագրուի քարտուղարի (ծախ կողմը) եւ ժողովը վարողի (աջ կողմը) կողմէ: Արձանագրութիւններու բնօրինակները կը պահուին քարտուղարներու մօտ:

Ծրագիր.— Որեւէ միջոցառում, արշաւ կամ բանակում կազմակերպելու եւ գործադրելու համար ամնուազն 3-4 շաբաթ առաջ պէտք է ծրագիր կազմել: Անոր կազմակերպիչները պէտք է գրեն բոլոր այն աշխատանքները, որոնք մաս պիտի կազմեն ծրագրին եւ պիտի նպաստեն ծրագրի նպատակի իրականացման: Անոր մէջ պէտք է ներառուին ծրագրի տեսակը, նկարագրութիւնը, նպատակը, իրականացման վայրը եւ ժամկետը, մասնակցութեան պայմանները եւ մասնակիցներու թիւը, խնդիրները եւ սպասուող արդիւնքները, պատասխանատու կազմը, իւրաքանչիւրի պարտականութիւնը, յայտագիրը, պիտճէն, ներառեալ՝ տուեալ միաւորի կողմէ կատարուող ներդրումները՝ մուտքերը (անդամավճարները, նուիրատուութիւնները, յատկացումները եւ այլն) եւ ելքերը (վարձ, գոյք, սնունդ, ճանապարհածախս եւ այլն):

Պատրաստուած ծրագիրը կը ներկայացուի նախ խմբապետական խորհուրդի, ապա Կեդրոնական Վարչութեան հաստատման:

Միաւորի վեցամսեայ կամ տարեկան գործունեութեան ծրագիր.—

Միաւորի աստիճանաւորական խորհուրդը իւրաքանչիւր վեց ամիսը (մէկ տարին) մէկ անգամ պէտք է պատրաստէ միաւորի գործունեութեան եւ զարգացման ծրագիր: Աստիճանաւորական խորհուրդը կը քննէ միաւորի ներկայ վիճակը եւ կարողութիւնները, կը լսէ աստիճանաւորներու առաջարկները, կը խորհրդակցի խմբապետական խորհուրդին հետ եւ կը կազմէ իր ծրագիրը: Ծրագրին մէջ կը նշուին տուեալ ժամանակահատուածին մէջ նախատեսուած այն աշխատանքները, որոնք պէտք է իրականացուին խումբերուն մէջ: Կազմուած ծրագիրը պէտք է ներկայացուի խմբապետական խորհուրդին եւ վաւերացուի վերջինիս կողմէ:

Ծրագրին մէջ պէտք է ներառել հետեւեալ բաժինները.—

Դաստիարակչական.— Պատրաստել ձեռնարկներ, ուսուցանել սկաւտական, պատմական, աշխարհագրական, ընդհանուր զարգացման գի-

տելիքներ, հրաւիրել դասախօսներ, կազմակերպել մարզական, ընդհանուր զարգացման մրցոյթներ, խաղեր եւ այլն:

Քարոզչական.— Կատարել այցելութիւններ, կազմակերպել միջոցառումներ, որոնց ընթացքին կարելի է նաեւ ցուցադրել սկաուտներու կողմէ պատրաստուած ձեռքի աշխատանքներ, մասնակցիլ քաղաքային միջոցառումներուն, կազմակերպել հանրային ծառայութիւններու օրեր, համագործակցիլ գործող այլ հասարակական կազմակերպութիւններու հետ, պատրաստել լրատուական թերթիկներ, տեսաերիզներ:

Ծնողական ժողովներ.— Ծնողներ միշտ տեղեակ պետք է ըլլան իրենց զաւակի սկաուտական գործունեութեան մասին, քաջալերեն զայն եւ հետաքրքրուին անոր աշխատանքներով: Հետեւաբար, վեցամսեայ կամ տարեկան դրութեամբ պետք է կայանան ծնողական ժողովներ, որուն ընթացքին կարծիքներ կը փոխանակուին խմբապետական կազմէն ներկայացուցիչներու եւ ծնողներուն միջեւ:

Արշաւներ, բանակումներ:

Խումբի հերթական պարապմունքների յայտագիրները կը կազմուին միաւորի վեցամսեայ կամ տարեկան ծրագրի համաձայն: Պարապմունքը պետք է ընդգրկէ դասախօսութիւններ, սկաուտական գիտելիքներու, կապերու, հետախուզական նշաններու, երգերու ու կանչերու ուսուցումներ, խաղեր, ձեռային աշխատանքներ, ինչպէս նաեւ խմբակի ժամ, որուն ընթացքին խմբակներու առաջնորդներուն իրենց խմբակներու սկաուտներու հետ աւելի մօտիկէն աշխատելու հնարաւորութիւն կ'ընձեռուի: Ասիկա նաեւ կը նպաստէ առաջնորդներու մէջ պատասխանատուութեան գիտակցութեան զարգացման, գիտելիքների ամրապնդման, ինչպէս նաեւ սկաուտական փորձառութեան ձեռքբերմանը: Խումբի պարապմունքը կ'ամփոփուի աստիճանաւորական կազմի ժողովով, որուն ընթացքին կը քննուի խմբակներու վիճակը, գործադրուած եւ յետագային գործադրուելիք աշխատանքները, խմբակներու առաջնորդները կը ներկայացնեն իրենց խմբակային ժողովներու արձանագրութիւնները, կը կազմուին յաջորդ գործունեութեան օրակարգը՝ ըստ տարեկան կամ վեցամսեայ գործունեութեան ծրագրի:

Տեղեկագիր.— Իւրաքանչիւր միջոցառում, արշաւ կամ բանակում կազմակերպելէ առնուազն երկու շաբաթ անց՝ ծրագրի հեղինակները պետք է պատրաստեն տեղեկագիր, ուր կը գրուի ծրագրի իրականացման ընթացքը, պատասխանատուներու անուն-մականունները, իւրաքանչիւրի պարտականութիւնները, արձանագրուած յաջողութիւններն ու ձախողութիւնները, ձեռք բերուած փորձառութիւնը, արդիւնքները եւ այլ տեղեկութիւններ:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ի՞ՆՉ Ե ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սկաուտութիւնը հիմնուած է պատանիներ դաստիարակելու եւ զանոնք ընկերային յարաբերութիւններու մէջ կերտելու համար: Երբ նկատի ունենանք սկաուտութեան գործելակերպը, կրնանք ըսել, թէ ան կը ձգտի լաւագոյն անհատները պատրաստելու, լաւագոյն հաւաքականութիւնը ունենալու: Սկաուտական խմբապետներէն մէկը ըսած է. «Խմբակային դրութիւնը օգտակար միջոց մըն է պատանիներու միջեւ փոխ յարաբերութիւն ստեղծելու եւ գործակցութեան աւելի լաւ միջոց մը՝ անհատներու եւ ղեկավարութեան միջեւ»:

Խմբակը փոքր ընկերութիւն մըն է, պատասպարուած աւելի մեծ ընկերութեամբ, որուն մաս կը կազմէ ան: Այս նկատառումներով, խմբակային դրութիւնը ներմուծուած է սկաուտութենէն ներս, որպէս միջոց աւելի մեծ թիւով սկաուտներ վարժեցնելու պատասխանատուութիւն յանձն առնելու եւ ինքնավստահութեան ոգին զարգացնելու, գործնապէս առիթը ստեղծելով, որ անոնք ղեկավարել տրվին եւ առանձին որոշումներ առնել կարողանան, ինչպէս նաեւ թոյլատրելով տղոց, որ իրենք զիրենք կազմակերպեն, զանոնք մղելով աւելի նախանձախնդիր ոգիով յարգելու եւ գործադրելու Սկաուտական Խոստումը եւ Դաւանանքը:

Ի՞ՆՉ Ե ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿԸ

Սկաուտական խումբը բաժնուած է խմբակներու. այս խմբակներէն իւրաքանչիւրը բաղկացած կ'ըլլայ 6 կամ 8 սկաուտներէ, որոնցմէ մէկը ընտրուած կ'ըլլայ որպէս առաջնորդ:

ՏԻՊԱՐ ԽՄԲԱԿ

Սկաուտական տիպար խմբակը բաղկացած է պատանիներէ, որոնք հաճոյք կը զգան միասին ըլլալով, միասնաբար սկաուտական կեանք ապրելով, իրարմէ սորվելով եւ իրար օգնելով, եւ այսպիսով կը զարգանայ սկաուտական ոգին:

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ Ե ԶԱՐԳԱՑՆԵԼ ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՈԳԻՆ

Ա._ Խմբակի անուն._ Խմբակին անուն ունենալը կարեւոր է եւ հիմնական՝ խմբակային դրութեան մէջ: Տղան փոխանակ պարզ սկաուտ մը ըլլալու, խումբին մէջ կը դառնայ – օրինակ – Արծիւ Խմբակի անդամ, կը կրէ Խմբակի նշանը, կ'ունենայ Խմբակի կանչը, որուն միջոցաւ կ'ապացուցէ իր ներկայութիւնը: Խմբակին արձանագրած յաջողութիւնները կը դառնան այդ Խմբակի սկաուտին համար հպարտութեան եւ գոհունակութեան առիթներ եւ փոխադարձաբար:

Բ._ Խմբակին անկիւնը._ Իւրաքանչիւր Խմբակ կ'ունենայ իր անկիւնը, ուր Խմբակին անդամները իրենք գիրենք հարազատ կը զգան, որ զարդարած կ'ըլլան իրենց ձեռնային աշխատանքներով, ինչ որ սեփականութեան զգացում կը շեշտէ իրենց մօտ:

Գ._ Թօթմ._ Խմբակային դրօշակը կը խորհրդանշէ Խմբակի անդամներու միասնականութիւնը, գիտակցութիւնը եւ պարտաճանաչութիւնը:

Ծանօթ._ Առաջնորդը միայն կրնայ շալկել դրօշակը եւ ի հարկին՝ փոխառաջնորդը:

Դ._ Խմբակային ոգին._ Խմբակային ոգին ոչ միայն սկաուտական ոգիին մէկ մասն է՝ գործադրելու Սկաուտական Խոստումը եւ Դաւանանքը, այլ այս բոլորի գիտակցութեան զարգացման եւ բիրեղացման արտայայտութիւնն է:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆ

Անկախ Խմբակի կազմաւորումէն, պաշտօններու եւ պարտականութիւններու բաժանումէն, սկաուտական Խմբակը իր ներկայութիւնը կը հաստատէ միայն այն ատեն, երբ կ'ունենայ յաջող գործունեութիւն:

Խմբակի մը գործունեութիւնը կ'ընդգրկէ հետեւեալները._

Ա. Խմբակի սկաուտական կեանք.---

Այստեղ աշխատանքի նախաձեռնությունը կու գայ առաջնորդին: Ան է, որ կը հետապնդէ բոլոր մանրամասնությունները, զորս արտօնուած է խմբակին իրագործել, որոնք են.

- ✳ Պարտականություններու բաժանում խմբակէն ներս,
- ✳ Գործունեութեան ծրագրում,
- ✳ Օրէնքներու կիրարկում:

Բ. Անհատական յառաջդիմութիւն եւ փորձառութիւն.---

Սկաուտը փորձառութիւն կը շահի, երբ իր գիտելիքները գործնականապէս իրագործելու առիթ կ'ունենայ: Արշաւները, շաբաթավերջի բանակումները սկաուտին համար առիթներ են, դրսեւորելու իր կարողութիւնը եւ պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը:

Գ. Մարզում.---

Տեղի կ'ունենայ երկու միջոցներով.

- ✳ Խմբակի անդամներէն մէկուն միջոցաւ, որ բաւարար փորձառութիւն ունի կամ խմբակէն դուրս՝ մասնագետի մը միջոցաւ:
- ✳ Գործնական մարզում եւ վարժութիւն ակումբէն ներս՝ խումբի աշխատանքներու ընթացքին, նաեւ յատուկ առիթներով՝ ակումբէն դուրս:

Դ. Գործիքներ եւ նիւթեր.

Ապահովել անհրաժեշտ նիւթերը եւ գործիքները՝ խմբակը աշխատանքի մղելու:

- ✳ Որոշ գործիքներ շինել եւ նորոգել:
- ✳ Ձեռային նուրբ աշխատանքներ պատրաստել, զորս կարելի է ծախել եւ եկամուտ ապահովել:

Ե. Հանրային եւ ընկերային յարաբերութիւններ.---

- ✳ Ստեղծել առիթներ ուսումնասիրութեանց եւ ծանօթացումի համար:
- ✳ Ընկերային ծառայութիւն զանազան ձեւերու մէջ:
- ✳ Ուրիշ խմբակներու հետ միասնական գործունեութիւն:

Զ. Սովորութիւններ եւ ընկերային կեանք.---

Խմբակի անդամներու միջեւ ստեղծել լաւ յարաբերութիւններ, սիրոյ, փոխադարձ վստահութեան եւ գործակցութեան վրայ հիմնուած: Այս նպատակով օգտագործել խմբակային հանդիպումները:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Երբ աշխատանքի մարզը բաւարար չափով յստակացած է, կը մնայ գայն ծրագրելը եւ գործադրելը: Այս նպատակին կը ծառայեն խմբակային հանդիպումները, որոնք գլխաւորաբար 2 մասի կը բաժնուին.

- ✳ Ծրագրումի եւ դասաւորումի աշխատանքներ,
- ✳ Մարզումի եւ դաստիարակութեան աշխատանքներ:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ (Խմբակային ժողով)

Այս աշխատանքը տեղի կ'ունենայ 15 օրը անգամ մը, որուն կը մասնակցին խմբակին խոստում կատարած անդամները միայն: Վարիչ առաջնորդը նույնպէս կրնայ մասնակցիլ, եթէ հարկ ըլլայ: Կարելի է նաեւ այս ժողովները գումարել որեւէ անհրաժեշտութեան պարագային:

Ա.— Ծրագրումի ժողով.—

(Ծրագրումի ժողովները ե՞րբ եւ ինչպէ՞ս տեղի կ'ունենան:

Ծրագրումի ժողովը տեղի կ'ունենայ առաջնորդին հրաւերով եւ բոլորին տեղեկութեամբ, առաջնորդին ղեկավարութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ:

Ծրագրումի ժողովը ո՞ր տեղի կ'ունենայ:

Այս ժողովը տեղի կ'ունենայ գանազան վայրերու մէջ.

- ✿ Ակումբէն ներս,
- ✿ Բնութեան մէջ,
- ✿ Հաւաքոյթի մը վերջաւորութեան,
- ✿ Արշաւի մը ընթացքին՝ ազատ ժամերուն:

Ի՞նչ կը քննարկէ այս ժողովը:

Երբ առաջին անգամ տեղի կ'ունենայ այս ժողովը, հետեւեալները կ'որոշուին.

- ✿ Խմբակին անունը,
- ✿ Խմբակին նշանաբանը,
- ✿ Խմբակին կանչը,
- ✿ Խմբակին կարգախօսը:

Յետագայ ժողովներու մէջ կը յստակացուին անդամներու պարտաւորութիւնները եւ պարտականութիւնները:

Բ.— Յայտագիր.—

Խումբի յայտագիրը նկատի առնելէ ետք կազմել խմբակի գործունեութեան ծրագիրը, եւ ըստ այնմ դասաւորել աշխատանքները:

Խմբակի յայտագիրներու պայմաններ.

- ✿ Ի մտի ունենալ տղոց յառաջդիմութիւնը եւ փորձառութիւն ձեռք ձգելու անհրաժեշտութիւնը:
- ✿ Այն գիտելիքները, որոնք լաւապէս չեն յստականար խումբի հաւաքոյթներու ընթացքին, խմբակային գործունեութեան միջոցին սորվեցնել:
- ✿ Սկաուտական կարգերու անհրաժեշտ դաստիարակութիւն:
- ✿ Սկաուտական նշանակներու (badge) վարժութիւններ:
- ✿ Սկաուտական մասնագիտութիւններ:

Գ.՝ Արժեւորումի աշխատանք.՝

Խմբակային գործունեութենէ մը ետք, անհրաժեշտ է կատարել կատարուած աշխատանքի արժեւորումը հետեւեալ նպատակով.

- ✱ Տղաքը աշխուժացնելու,
- ✱ Աւելի մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծելու,
- ✱ Օրէնքներու կարգապահութիւնը շեշտելու,
- ✱ Սկաուտական ոգի ցուցադրելու եւ հետապնդելու:
- ✱ Տարուած աշխատանքին օգտակարութիւնը եւ արդիւնքները նկատի առնելու:

Այս բոլորին իրագործումով, իւրաքանչիւր սկաուտ խանդավառութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կ'ուզէ փաստել իր կարողութիւնը սկաուտական զանազան մարզերէ ներս:

Դ.՝ Մարզումի եւ դաստիարակութեան աշխատանք.՝ (Խմբակային հաւաքոյթ)

Այս հաւաքոյթները յարմարագոյն առիթներն են՝ նախապէս ծրագրուած աշխատանքները իրագործելու համար: Այս հաւաքոյթները տեղի կ'ունենան հետեւեալ մտահոգութեամբ.

- ✱ Նոր գիտելիքներ ձեռք ձգելու, նախկին սորվածները կրկնելով:
- ✱ Պատասխանատուութեան գիտակցութիւն արթնցնելու եւ փորձառութեամբ պատասխանատուութեան վարժեցնելու:
- ✱ Խմբակային ոգիի գիտակցութիւն ստեղծելու:

Ինչպէ՞ս տեղի կ'ունենան այս հաւաքոյթները:

Նկատի ունենալով, որ այնքան ատեն որ ծրագիրներ կան, անպայման պէտք է անոնց գործադրութիւնը տեղի ունենայ:

✱ Առաջնորդը կամ փոխ առաջնորդը կը դասաւորեն հաւաքոյթի աշխատանքները եւ կը հսկեն անոնց:

✱ Իւրաքանչիւր սկաուտ ինքզինք պարտաւոր պէտք է զգայ աջակցութիւն բերելու՝ յայտագիրի գործադրութեան ընթացքին:

Ե՞րբ տեղի կ'ունենայ խմբակային հաւաքոյթը:

✱ Նախապէս ճշդուած թուականներուն կամ եռամսեայ յայտագիրներու հիմամբ:

✱ Գործունեայ խմբակ մը ամէն 15 օրը անգամ մը այս տեսակի աշխատանք կ'ունենայ:

- ✱ Վայրը կախում ունի յայտագրէն եւ կրնայ տեղի ունենալ՝
 - Ակումբի մէջ,
 - Բնութեան մէջ,
 - Յատուկ կէդրոններու մէջ (թատրոն, գործատեղի, հիւանդանոց, ցուցասրահ եւայլն...):

ԽՄԲԱԿԻ ԱՆԿԻՆԸ

Խմբակի մը անկիւնը այն վայրն է, ուր խմբակը իր աշխատանքի ժամերը կ'անցընէ օգտակար գործեր կամ ծրագիրներ պատրաստելու. այն սենեակ մը կամ սրահի մը մէկ անկիւնը կրնայ ըլլալ, ուր կը բաւեն խմբակի անդամները եւ ուր պայման է, որ խմբակի անդամները իրենք պատրաստած ըլլան:

(Ինչպիսի՞ բաներ կը պարունակէ խմբակային անկիւնը:

- ✱ Սեղան մը եւ աթոռ մը առաջնորդին համար,
- ✱ Սկաուտներու կողմէ պատրաստուած աթոռներ,
- ✱ Խմբակի կենդանիին նկարը կամ արձանը,
- ✱ Խմբակի դրօշակը,
- ✱ Ձեռային աշխատանքներու ցուցադրելու յարմարութիւններ:
- ✱ Նախնական դարմանումի տուփ մը,
- ✱ Փոքր գրադարան մը՝ գիրքերու եւ թերթերու համար:
- ✱ Փոքր պահարան մը՝ գրենական պիտոյքներու եւ արխիւներու հա-

մար:

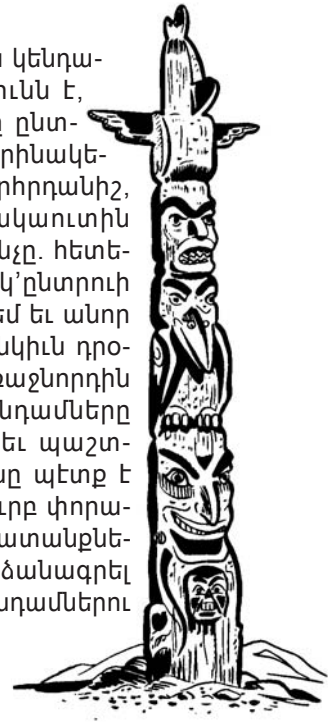
Խմբակի անդամները միշտ պետք է գուրգուրան եւ բարեգարդեն այս աշխատանքները, որ ընդհանուր առմամբ խմբակի գործունէութիւնը կ'արտացոլէ:

ԹՅԹԵՄ

Թօթեմը այն կենդանիին կամ թռչունն է, զորս խմբակը ընտրած է որպէս օրինակելի իտեալ եւ խորհրդանշիչ.

միշտ ի մտի ունենալով սկաուտին բնութեան հանդէպ սիրոյ տենչը. հետեւաբար այն կենդանին է, որ կ'ընտրուի խմբակին կողմէ որպէս թօթեմ եւ անոր պատկերը կը դրոշմուի եռանկիւն դրօշակի մը վրան՝ կցուելով առաջնորդին ձեռնափայտին: Խմբակի անդամները պետք է գուրգուրան անոր եւ պաշտպանեն զայն: Այս գաւազանը պետք է զարդարել սկաուտական նուրբ փորագրութեամբ եւ ձեռային աշխատանքներով: Կարելի է նաեւ հոն արձանագրել խմբակի պատմութեան եւ անդամներու մասին:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԱՐԽԻՒՆԵՐ

Խմբակի մը արխիվները ամենակենսական եւ ամենակարեւոր տուեալներն են իր գոյութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը պայմանաւորող, որոնք հետեւեալները կ'ընդգրկեն.

📖 Զարտուղարութեան տետրակ,	📖 Գոյքապահութեան տետրակ,
📖 Գանձապահութեան տետրակ,	📖 Անդամական ֆիշեր:
📖 Ներկայութեան ստուգման տետրակ,	📖 Առաջնորդի տետրակ,

✳ **Զարտուղարութեան տետրակ.**– Կը բաժնուի 2 մասի.

1.– Ծրագրումի աշխատանքներու (ժողովներու) ատենագրութեան տետրակ,

2.– Մարզումի աշխատանքներու (գործունեութեանց) տեղեկագիրներու տետրակ. կարելի է նաեւ պատկերազարդ տեղեկագրեր ալ ունենալ, որ փոխ-առաջնորդին մօտ կը մնայ:

✳ **Գոյքապահութեան տետրակ.**– Այս տետրակը կը մնայ գոյքապահին մօտ, որ նոյնպէս ունի երկու բաժիններ.

1.– Գոյքերու բաժին,

2.– Փոխ տալու եւ առնելու բաժին:

✳ **Գանձապահութեան տետրակ.**– Այս տետրակը կը գտնուի առաջնորդի կամ փոխ-առաջնորդին մօտ, կ'ունենայ մուտքի եւ ելքի առանձին բաժիններ:

✳ **Ներկայութեան ստուգման տետրակ.**– Կը մնայ առաջնորդին մօտ, ուր նշուած կ'ըլլայ անդամներու ներկայութիւնը, բացակայութիւնը՝ բաժնաւոր կամ ոչ, ինչպէս նաեւ այս ուղղութեամբ որոշ ծանօթութիւններ:

✳ **Առաջնորդի տետրակ.**– Այս տետրակը խմբակի առաջնորդի անձնական ուղեցոյցն է, որ բաժնուած է զանազան գլուխներու.

– Սկաուտական գիտելիքներու բաժին,

– Սկաուտական գեղարուեստական բաժին,

– Երգեր, կանչեր եւ խաղեր,

– Բանակավայրերու եւ արշաւներու յատուկ տեղերու մասին նշումներ եւ արձանագրութիւններ,

– Սկաուտական յատուկ բաժին, ուր կ'արձանագրուի իւրաքանչիւրին իրագործումները եւ թափած ճիգը:

Ոեւէ սկաուտ այս տետրակը չի կրնար գործածել, առանց առաջնորդի գիտակցութեան:

✳ **Արխիվներու տետրակ.**– Կը վերաբերի սկաուտներու անհատական ծանօթութիւններու արձանագրման – անձնաթուղթի պատճեն, բնակավայր, կարգեր, պատիժներ: Այս արձանագրութեանց պատասխանատուն փոխ առաջնորդն է:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ

Ինչպես ըսինք, խմբակային դրությունը սկաուտության մեջ դաստիարակության միջոց մըն է՝ գլխավորաբար առիթ ստեղծելով իւրաքանչիւր անդամին՝ ստանալու համար պարտականութիւն մը – նոյնիսկ եթէ շատ փոքր է այս պարտականութիւնը – որովհետեւ միայն այսպիսով իւրաքանչիւր անհատ գոհունակութիւն կը զգայ, երբ կ'անդրադառնայ, թէ ինք մաս կը կազմէ խմբավորումի մը, ուր իր կարողութեան համաձայն պատասխանատուութիւն ստանձնելով, կը վարժուի աւելի մեծ պատասխանատուութեանց. հետեւաբար խմբակէն ներս կարելի է զանազան պաշտօններ ստեղծել, որոնք կապ ունին սկաուտության հետ եւ անմիջականօրէն կ'օգնեն խմբակին լաւապէս հետեւելու յայտագիրներուն: Այս պաշտօններու հիմնականներն են.

✿ **Առաջնորդը**, որ կը ստանայ «1» թիւը կամ թիւ «1» սկաուտ անունը, խմբակի գիտելիքներու, խմբակի գործունեութեան պատասխանատուն է:

✿ **Փոխ-առաջնորդը**, որ կը ստանայ «2» թիւը կամ թիւ «2» սկաուտ անունը,

✿ **Գոյքապահը**, որ կը ստանայ «3» թիւը կամ թիւ «3» սկաուտ անունը, Այս պաշտօններուն վրայ կարելի է աւելցնել քարտուղար, կապերու մասնագետ, մարզիկ, քարտիզագետ, խոհարար, նկարիչ, մօրսիստ եւ այլն...: Այս պաշտօններու նշանակումը առաջնորդը կը կատարէ պաշտօններու բաժանման ժամանակ, ինչպէս նաեւ նկատի ունենալ.

- Փոխ-առաջնորդին կարծիքը առնելու թիւ «3» սկաուտին նշանակման ժամանակ,
- Անդամներու մտային եւ ֆիզիքական ընդունակութիւնը,
- Անդամներու նախասիրութիւնը եւ ատակութիւնը,
- Անդամներու պատասխանատուութիւն վերցնելու փափաքը,
- Բոլոր սկաուտներուն անխտիր առիթ ստեղծել,
- Անդամներուն վարժեցնել պարտականութիւններ ստանձնել,
- Խմբակին մէկ մասնիկը ըլլալու զգացումը յառաջացնել եւ ինքզինք արժեւորելու առիթ ստեղծել:

Իւրաքանչիւրին պարտականութիւններն են.

Առաջնորդի պաշտօնը.– Նախընտրելի է, որ խմբակի մը առաջնորդը՝

- Ա. կարգի սկաուտ ըլլայ,
- Սկաուտական լաւ գործունեութիւն ցոյց տայ,
- Բառին իսկական իմաստով խմբակին առաջնորդը ըլլայ եւ իր կեցուածքով ու ընթացքով օրինակ դառնայ իր անդամներուն,
- Խմբակային ոգի ստեղծել,

- Խմբակային կազմը անթերի ըլլայ եւ զայն ամբողջական պահէ, իւրաքանչիւր անդամին աշխատանք ապահովելով,
- Խմբակային հրահանգներուն ուշադիր հետեւի եւ գործադրէ,
- Իր խմբակը ներկայացնէ խումբի աստիճանաւորական ժողովին ու լայն գործակցութիւն բերէ խումբին ընդհանրական աշխատանքներուն, աշխատելու պատրաստակամութեամբ եւ նոր գաղափարներ բերելով:

Խմբակին առաջնորդը պետք է ամբողջացնէ հետեւեալները...

- Աշխատանքը լուրջի առնէ եւ սկիզբէն պատրաստուած գայ՝ զայն գործադրելով փոխ-առաջնորդին եւ թիւ «3» սկաուտին հետ,
- Ուշադիր ըլլայ յայտագիրներուն, որպէսզի անոնք միօրինակ չընթանան եւ միշտ նորութիւններ ստեղծէ,
- Երբ օգնութեան կարիքը զգայ՝ խմբապետին դիմէ առանց նուաստացած զգալու: Միշտ աւելի փորձառուներուն կարծիքը լսելով, ան պետք է դասաւորէ այն աշխատանքները, որոնց փորձառութիւնը չունի,
- Խմբակի անդամներուն միջեւ կապը սերտ պահէ, օգտակար դառնալով անոնց, մեծ եղբօր մը պէս, նոյնիսկ եթէ պետք ըլլայ՝ խմբապետին գիտակցութեամբ՝ սկաուտական աշխատանքներէն դուրս,
- Պետք է իր դատողութեան մէջ արդար ըլլայ եւ սկաուտներու միջեւ զատողութիւն չընէ: Տկար սկաուտներուն մասնաւոր խնամք տանի,
- Իր պարտականութիւններուն լաւապէս գիտակցի եւ զանոնք կատարէ ինքնավստահութեամբ,
- Ուշադիր ըլլայ, որ խմբակին պատիւը միշտ բարձր մնայ, բարի նախանձ ստեղծելով միւս աստիճանաւորներուն մօտ,
- Օրինակ դառնայ խմբակի անդամներուն, ըլլայ մաքուր, աշխատասէր, վեհանձն, ուրիշին կարծիքները յարգող, միշտ աշխատելով իրագործելու սկաուտական խոստումը եւ դաւանանքը,
- Գիտնայ օգտուիլ իր խմբակի իւրաքանչիւր անդամէն, անոր առնչելով խմբակին ի շահ որեւէ աշխատանքի: Ան հաշուի առնելով խմբակի անդամներու մտաւոր եւ ֆիզիքական կարողութիւնները, սկաուտական փորձառութիւնը, պետք է կարողութիւնը ունենայ խմբակին մէջ աշխատանքի ճիշդ բաժանում կատարել:
- Սկաուտները քաջալերէ եւ առիթ տայ, որպէսզի իրենք զիրենք կարենան դաստիարակել,
- Զբաւականանայ խմբապետին կողմէ որոշուած հաւաքոյթի ժամերով, այլ առիթներ ստեղծէ խմբակի անդամները ի մի բերելու համար:

Առաջնորդի պարտականութիւններն են.

- Լսել սկաուտներու կողմէ զանազան առաջարկներ եւ ջանալ զանոնք իրագործել, ինչպէս նաեւ զանոնք փոխանցել խումբի աստիճանաւորական ժողովին՝ աւելի մեծ ուժերով իրականացնելու համար զանոնք:

- Ընդհանուր ծառայություն,
- Սկաուտական մեծ խաղեր, մրցաշարքեր:
- Ձեռային աշխատանքներու ցուցադրություն:

Փոխ-առաջնորդի պաշտոնը.— Առաջնորդը կ'ընտրե իր օգնականը (փոխ-առաջնորդը), որ կը վաւերացուի խմբապետութեան կողմէ:

Նախընտրելի է՝ Բ. կարգի փորձառու սկաուտ մը, որուն ընտրութիւնը առաջնորդը պետք է ընէ հետեւեալ մօտեցումով:—

- Ո՞ր սկաուտը յարմարագոյնն է խմբակային ղեկավարման աշխատանքներ տանելու,
- Ո՞ր սկաուտը աւելի փորձառութիւն ունի:

Ի՞նչ են փոխ առաջնորդի մը պարտականութիւնները.—

- Առաջնորդի բացակայութեան պարագային՝ անոր պարտականութիւնները ստանձնել,
- Խմբակային հաւաքոյթներու ժամանակ օգնել առաջնորդին,
- Դաստիարակչական աշխատանք տանիլ,
- Ըլլալ միշտ կարգապահ, միշտ հնազանդ առաջնորդին, օրինակ դառնալով բոլոր սկաուտներուն,
- Զարտուղարութեան եւ գանձապահութեան պաշտօնն ալ կրնայ ստանձնել:

Թիւ «3» սկաուտին պաշտօնը.— Այս պաշտօնը կը տրուի այն սկաուտին, որ խմբակին մէջ գանազան պաշտօններ բժախնդրօրէն կատարած է արդէն եւ ունի բաւականին փորձառութիւն: Անոր գլխաւոր պարտականութիւնն է:—

- Գոյքապահութիւնը:— Իր խմբակի գոյքերուն հոգ տանիլ, միշտ աշխատելով գանոնք լաւ վիճակի մէջ պահել: Փոխ տրուած գոյքերը հետապնդել, նոյնպէս փոխ առնուածները վերադարձնել տիրոջ,
- Խմբակի գործիքները պահպանել եւ նորոգել,
- Խմբակային անկիւնին հոգ տանիլ եւ միշտ մաքուր պահել:

Զարտուղարի պաշտօնը.— Այս պաշտօնը կը տրուի այն պարագային, երբ խմբակէն ներս կը գտնուին փորձառու եւ կարող մի քանի սկաուտներ: Զարտուղարին պարտականութիւնն է:—

- Խմբակային աշխատանքներու մասին արձանագրութիւններ պահել,
- Խմբակի գործունէութեան մասին տեղեկագիր տալ:

Մարզիչի պաշտօնը.— Այս պաշտօնը կը տրուի մարզական եւ առողջապահական գիտելիքներու տէր փորձառու սկաուտի մը, որ կարենայ:—

- Սկաուտական խաղեր խաղցնել,
- Մարզանք ընել եւ խմբակին կիրարկել տալ,
- Կարմիր հաջի դերը ստանձնել, պետք եղած ատեն:

Մօրսիստ.— Այս սկաուտը պետք է մասնագիտությունը ունենայ.

- Դրօշակախօսության եւ մօրսի գոյքերը շինելու,
- Կարենայ մօրսով եւ դրօշակախօսութեամբ հաղորդակցիլ,
- Անցնէ «Մօրսիստ»ի badgen:

Քարտիզագետ ուղեցոյց.— Այս սկաուտին պարտականութիւնն է.

- Հոգ տանիլ խմբակի քարտեզներուն եւ պատրաստել նորերը,
- Կարենայ գործածել եւ կարդալ սկաուտական քարտեզները,
- Կարենայ կողմնացոյցով առաջ-նորդուիլ:

Կապեր կապող.— Այս սկաուտին պարտականութիւնն է.

- Խմբակի ձեռային աշխատանքի վերաբերեալ գոյքերուն հոգ տանիլ:
- Պարանները լաւապէս դասաւորել եւ զանոնք փճացումէ պահպանել,
- Հմտացած ըլլալ սկաուտական կապերու գործածութեան:

Կարմիր հաչ.— Այս սկաուտին պարտականութիւնն է.

- Կարմիր հաչի սնտուկը պահել,
- Կարենալ նախնական դարմանում ընել եւ անցուցած ըլլայ բուժօգնութեան դասընթացքներ, կրելով Կարմիր հաչի նշանակ:

Լուսանկարիչ.— Այս սկաուտին պարտականութիւնն է.

- Խմբակի գործունեութեան նկարները առնել եւ լաւապէս զանոնք դասաւորել «album»ի մէջ,
- Քարտուղարին օգնել խմբակին պատկերագարդ տեղեկագիրը պատրաստելու,
- Իր նկարած լուսանկարները ցուցադրել սկաուտական շարժումով հետաքրքրողներուն,
- Խմբակի լուսանկարուած գործունեութիւնը արխիւել:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

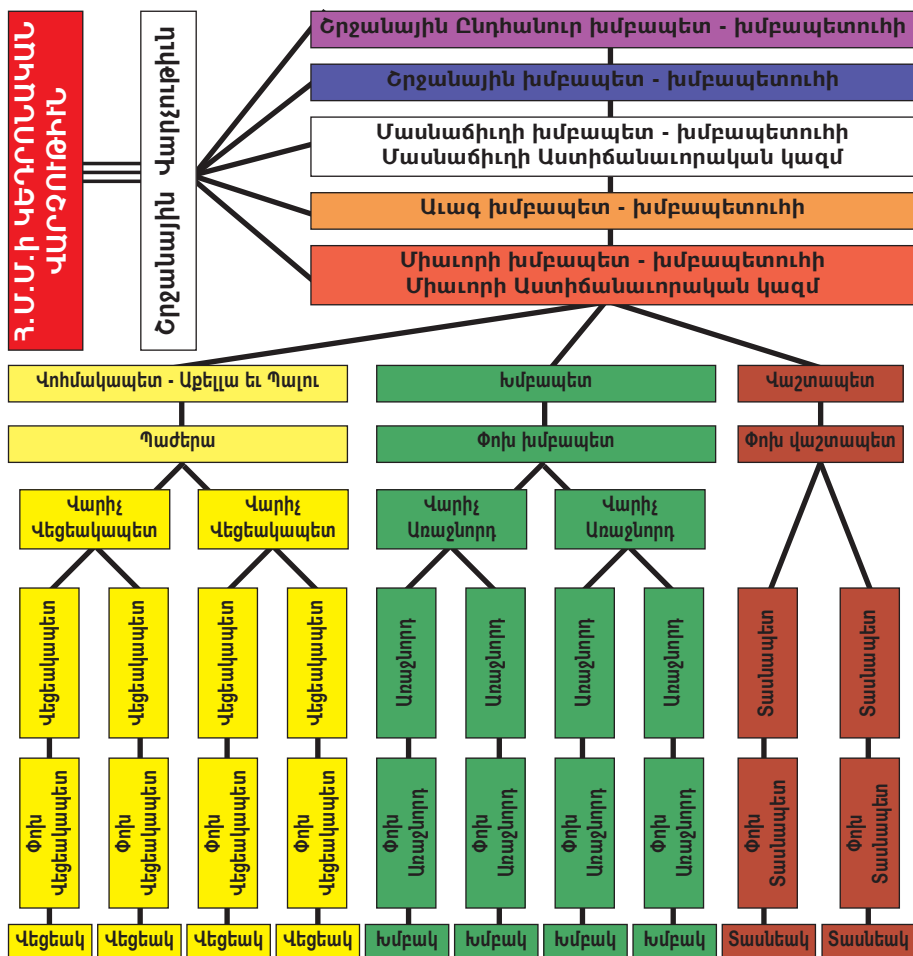
Այս տուալներով, եզրակացնելու համար պետք է նկատի ունենալ թէ.

- Խմբակային դրութիւնը սկաուտական դաստիարակչական միջոցներու 4 հիմնական սիւներէն մէկն է,
- Խմբակային դրութիւնը լաւագոյն կերպն է խումբը վարելու,
- Խմբակային դրութիւնը լաւագոյն միջոցն է իւրաքանչիւր սկաուտին արդար եւ հաւասար դաստիարակութիւն տալու՝ ղեկավար դառնալու առիթ ստեղծելով,

➤ Խմբակային դրույթները ինքնին միջոց մըն է եւ ո՛չ թէ նպատակ, հետեւաբար խումբի խմբապետին կը մնայ այս դրույթեան նպատակը լաւապէս հասկնալէ ետք, զայն իրագործելու համար՝ խումբի անդամներուն կարողութիւնը եւ պայմանները նկատի առնելով, յարմարագոյն միջոցները գտնել:

✿ Աշխատանքի անցնիլ, նկատի ունենալով խումբի անդամներուն կարողութիւնն ու պայմանները, որոնց հիման վրայ յարմարագոյն ձեւը որդեգրել:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԿԱՌՈՅՑԻ ՍԵՂԱՆ

ԴՐՈՇԱԿՆԵՐ, ԶԻՆԱՆՇԱՆՆԵՐ, ՔԱՅԼԵՐՈՒՄՆԵՐ

Որեւէ ազգ, ժողովուրդ, խմբակցութիւն, միութիւն, կազմակերպութիւն, սկաուտական խումբ, կամ խմբակ մը կը խորհրդանշուի իր դրօշակով: Դրօշակը ներկայացուցիչն է, պատիւը՝ զինք պարզող հաւաքականութեան:

Սկաուտներն ալ ունին իրենց միութեան դրօշակը, խումբերու դրօշակները, ինչպէս նաեւ խմբակային դրօշակները:

Այս դրօշակներուն գոյները եւ չափերը ճշդուած կ'ըլլան միութեան ծրագիր-կանոնագրին մէջ:

Դրօշակի արարողութեան ժամանակ սկաուտը պարտի լման բարեւոյթ յարգել անոր ծածանումը:

Լիբանանի Հ.Մ.Մ.եան սկաուտները բացի խմբակային դրօշակներէն, դրօշակի արարողութեան ժամանակ կը բարձրացնեն 4 դրօշակներ.

ԼԻԲԱՆԱՆԻ – ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ – Հ.Մ.Մ.Ի – ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ:

Լիբանանի դրօշակը կը խորհրդանշէ ազգային հպարտութիւնը Միջին Արեւելեան այս եզակի դիմագիծով երկրին մէջ: Դրօշակը որդեգրուած է 1943 թուականի Դեկտեմբեր 7-ին, ներկայացնելով Լիբանանի Հանրապետութեան ազատասեր ոգին: Դրօշակի տօնը կը նշուի Նոյեմբեր 21-ին:

Լիբանան, երկար դարերու տարբեր ժամանակաշրջաններու ընթացքին որդեգրած է դրօշակի գանազան ձեւեր: Լիբանանեան կառավարութեան կողմէ որդեգրուած այս դրօշակը ունի յատուկ խորհրդանշաններ, որոնք նկարագրուած են Սահմանադրութեան 5-րդ յօդուածով:

ԿԱՐՄԻՐ. Նահատակներուն արիւնը, որոնք իրենց կեանքը նուիրաբերեցին այս երկրի ազատութեան եւ անկախութեան համար:

ՍՊԻՏԱԿ. Լիբանանի լեռներու գագաթներուն վրայ հանգչող ձիւնը, որ կը խորհրդանշէ խաղաղութիւն եւ յաւիտենականութիւն:

ԿԱՆԱԶ (ծառը). Մայրի մշտադալար ծառը ինքնին՝ Լիբանանի խորհրդանշէ եւ անոր ծնունդէն ի վեր: Ան կը խորհրդանշէ կեանք, տոկունութիւն եւ յարատեւութիւն: Շատեր կը սխալին ծառին ճիւղերը եւ կոճղը սրճագոյն ներկելով: Ծառը ամբողջութեամբ պէտք է ըլլայ կանաչ, որուն կատարը եւ արմատները կը դաչին դրօշակի Սպիտակ երիզներուն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՅԼԵՐԳԸ

Լիբանանի Ազգային քայլերգի բառերը գրուած է Ռաշիտ Նախլէի կողմէ, իսկ երաժշտութեան հեղինակն է Ուատի3 Սապրա: Ան որդեգրուած էր 12 Յուլիս 1927-ին, Մեծն Լիբանանի հռչակումէն 7 տարի ետք, Ֆրանսական գաղութատիրութեան ընթացքին:

كُنَّا لِلْوَطَنِ

كُنَّا لِلْوَطَنِ لِلْعَلَى لِلْعِلْمِ ملء عين الزّمن سيفنا والقلم
سهلنا والجبل منبت للرجال قولنا والعمل في سبيل الكمال
كُنَّا لِلْوَطَنِ لِلْعَلَى لِلْعِلْمِ
كُنَّا لِلْوَطَنِ

شيخنا والفتى عند صوت الوطن أسد غاب متى ساورتنا الفتن
شرفنا قلبه أبداً لبنان صانه ربه لمدى الأزمان
كُنَّا لِلْوَطَنِ لِلْعَلَى لِلْعِلْمِ
كُنَّا لِلْوَطَنِ

بحره برّه درّة الشرقين رفدّه برّه مالى القطبين
إسمه عزّه منذ كان الجدود مجدّه أرزّه رمزّه للخلود
كُنَّا لِلْوَطَنِ لِلْعَلَى لِلْعِلْمِ
كُنَّا لِلْوَطَنِ

Ժամանակակից հայկական դրոշը կը կրէ Զայաստանի բազմադարեայ պատմութեան արձագանգները: Զայերը դարերու ընթացքին ունեցած են զանազան դրոշներ, որոնց միաձուլումը 1918 թուականին ծնունդ տուաւ Եռագոյնին, որ դարձաւ ազատ եւ անկախ հանրապետութեան ազգային դրոշը: 1918-ի Մայիս 28-ի Սարդարապատեան հերոսամարտի որպէս արդիւնք հիմնուած Զայաստանի առաջին հանրապետութեան ոչ երկար գոյութեան ընթացքին, որպէս պետական խորհրդանիշ կ'օգտագործուէր Կիլիկեան թագաւորութեան Ռուբինեաններու տոհմի ժամանակաշրջանի կարմիր-կապոյտ-դեղին դրոշը: Դեղինը անմիջապէս փոխարինուեցաւ նարնջագոյնով, քանի որ կարմիրի, կապոյտի եւ ծիրանագոյնի համադրութիւնը աւելի հաճելի էր աչքի համար:

1923-ի Մարտ 11-ին, Փարիզի Էնվալիտի աշխարհահռչակ Չինուորական Թանգարանի կողմէ Եռագոյնը պաշտօնապէս ստացաւ իր արժանի տեղը ազգային ու պետական դրոշներու շարքին:

1991-ին հռչակուած Զայաստանի Գ. հանրապետութիւնը ժառանգեց եւ Գերագոյն հորհուրդը՝ 1990-ի Օգոստոս 24-ին ընդունեց առաջին հանրապետութեան բոլոր երեք խորհրդանիշերը: Իսկ 2006-ի Յունիս 15-ին, Զայաստանի հանրապետութեան Ազգային ժողովը ընդունեց նոր՝ «Զայաստանի հանրապետութեան պետական դրոշի մասին» օրէնքը:

Զայոց Եռագոյնը կազմուած է 3 հորիզոնական երիզներէ՝ Կարմիր, Կապոյտ, Ծիրանագոյն: Անոնց միացումը կը խորհրդանշեն հայութեան դարաւոր պատմութիւնը, տառապանքը, պայքարը, յաղթանակը եւ գոյատեւման անսկզուն կամքը:

պանման եւ ինքնահաստատման անպարտելի գէնքերը եղան, պարտութեան մէջ անգամ բարոյական յաղթանակ ապահովելով, մահացու հարուածներու զգետնումէն անգամ վերստին ոտքի կանգնելու եւ արարելու ուժականութիւն ներշնչելով: Կը խորհրդանշէ նաեւ հայկական աշխարհի գետերու եւ լիճերու գոյնը, որոնք ծաղկեցուցած եւ կենսատու եղած են Հայաստանին:

Ծիրանագոյն... Հողի եւ արեւու գոյնը, ցորենի հասկին գոյնը որ կը խորհրդանշէ կեանք եւ արգասաբերութիւն: Ծիրանագոյնը յաւիտեան պիտի խորհրդանշէ փառաւորումը հայրենի մեր հողին եւ բերքատու դաշտերուն, որոնց Հայը միախառնեց իր ճակտի քրտինքը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵՐՊԸ ԿԱՄ ԶԻՆԱՆՇԱՆԸ

Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանը Հայաստանի Հանրապետութեան պետական խորհրդանշներէն է:

«Հայաստանի Հանրապետութեան պետական զինանշանի մասին» օրէնքը ընդունուած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի կողմէ 1992-ի Ապրիլ 19-ին: Այս զինանշանը վերականգնուած տարբերակն է Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան (1918-1920 թթ.) զինանշանի, որուն հեղինակներն են Ռուսաստանի գեղարուեստի ակադեմիայի անդամ, ճարտարապետ եւ Երեւան քաղաքի յատկազօծի հեղինակ Ալեքսանդր Թամանեան եւ արուեստագետ գեղանկարիչներ Մարտիրոս Սարեանն ու Յակոբ Կոչոյեանը:

Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանի հիմնական գոյնը ոսկեգոյնն է, իսկ կարմիրն ու կապոյտը՝ Հայաստանի թագաւորութիւններուն գոյները, մինչ վահանի վրայ պատկերուած Արարատ լեռը նարնջագոյն է: Նշուած գոյներն ալ ինքնին կը խորհրդանշեն Հայաստանի դրօշի գոյները: Առիւծն ու Արծիւը կը խորհրդանշեն մեր հայրենիքի աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանութիւնը: Արծիւը մաս կը կազմէր նաեւ հայկական ամենահին հարստութիւններէն Արտաշիսեաններու եւ Արշակունիներու դրօշներուն, իսկ Առիւծը յետագային եկած Բագրատունիներու եւ Ռուբինեաններու դրօշներուն: Կեդրոնին, հայկական բանակը խորհրդանշող վահանին վրայ պատկերուած են պատմական Հայաստանի երեք թագաւորական հարստութիւններու՝ Արտաշիսեան (վարէն ձախ), Արշակունեաց (վերէն աջ), Բագրատունեաց (վերէն ձախ) եւ Կիլիկեան Հայոց Ռուբինեան թագաւորութեան (վարէն աջ) զինանշանները:

Վահանի կեդրոնին գտնուող Արարատ լեռը, Արաքս գետը եւ Նոյեան տապանը կը խորհրդանշեն հայ ազգի յաւերժութիւնը: Իսկ վահանէն վար պատկերուած են սուր, գրիչ, ցորենի հասկերու խուրձ, շղթայ եւ ժապաւեն: Սուրը որ կը ճեղքէ շղթան կը խորհրդանշէ հայ ազգին ուժը եւ ազատութեան ու անկախութեան ի խնդիր պայքարը, որ կը ջարդէ գերութեան շղթան: Գրիչը կը խորհրդանշէ հայ ժողովուրդի մտաւոր եւ մշակութային ժառանգութիւնը, իսկ ցորենի հասկերու խուրձը՝ հայ ժողովուրդի բարի եւ արդար աշխատանքն ու արտադրողական բնոյթը: Ժապաւենը կը խորհրդանշէ հայկական եռագոյն դրօշը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՅՆԵՐԳԸ

Հայաստանի Հանրապետութեան Գերագոյն խորհուրդի 1991-ի Յուլիս 1-ի որոշումով երկրի օրհներգ ընդունուեցաւ Միքայէլ Նալպանտեանի խօսքերով եւ Բարսեղ Կանաչեանի երաժշտութեան հիման վրայ ստեղծուած Հայաստանի Առաջին հանրապետութեան (1918-1920թթ.) օրհներգը: Բանաստեղծութիւնը՝ «Իտալացի Աղջկայ Երգը» Նալպանտեան գրած է 1859 թուին եւ նուիրած ազատութեան ու անկախութեան համար պայքարող բոլոր ժողովուրդներուն: Հայաստանի անկախանալէ յետոյ, երգի առաջին մասին որոշակի փոփոխութեամբ, ան դարձաւ Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգը:

«ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

**Մեր Հայրենիք, ապար, անկախ,
Որ ապրել ես դարէ-դար,
Իր որդիքը արդ կանչում են
Ապար, անկախ Հայաստան:**

**Ահա եղբայր, քեզ մի դրօշ,
Զոր իմ ձեռքով գործեցի,
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Արտասուքով լուայի:**

**Նայիր նրան՝ երեք գոյնով
Նուիրական մէկ նշան,
Թող փողփողի թշնամու դէմ,
Թող միշտ պանծայ Հայաստան:**

**Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտի՝ մեռնի,
Բայց երանի, որ իր ազգի
Ազատութեան կը պոռնի:**

Հ.Մ.Մ.-ի կարմիր-ճերմակ դրոշի վրայ
գետեղուած գինանշանը ունի հետեւեալ
խորհրդանիշները.

ՉԱՆԳ.— Արթնացնող ձայնը,

ԼԵՉՈՒԱԿ.— Հնչող ձայնը՝ Հնչակը:

ԱՍՏՂ.— Աստղի պէս փայլելու համար մար-
գական աշխարհի երկնակամարին
վրայ եւ աշխարհով մէկ աստղերու
պէս ցրուած ըլլալու խորհրդանիշը:

Իսկ Հ.Մ.Մ.-ի դրոշի գոյներէն առաջինը՝
կարմիրը, կը խորհրդանշէ միութեան հովանա-
ւոր կուսակցութեան՝ Ս.Դ.Հ.Կ.-ի դրոշի գոյնը, միա-
տեղուած մարգական մաքուր հոգիին եւ մտքի ու գործի
ազնուութեան խորհրդանիշ սպիտակի հետ:

Հ.Մ.Մ.-Ի ՔԱՅԼԵՐԳ

ՄԱՆՈՒԷԼ ԱԳԱՄԵԱՆ

**Մեր սրտերէն բարձրացար Հ.Մ.Մ.-եան դրոշակ
Եւ մնացիր աննկուն Նաւասարդի հրայրքով
Գուպարներուն հողմավար դարձար բանակ մ'անխորտակ
Հայոյ դաժան երթին մէջ՝ անմար փարոս լուսաթով:**

Կրկ.- Հ. Մ. Մ.,

*փառք քու անեղծ բորբ լոյսերուն հրատար,
Քեզ նոր պսակ Մայիսի եւ դափնիներ անթառամ,
Պիտի յաւեր բարձրանաս բարձրունքները անարար
Լուսաշաւիղ մեծ երթով, որպէս դրոշ ու պարզամ:*

**Դուն իմաստուն ռահվիրայ, հայրենաշունչ մեր օրրան,
Մերունդներուն գալիքի յաւերժական ջահակիր,
Մայրիներէն Արարար կամարոտդ վառ ծիածան,
Դուն հիմնը մեր անվեհեր եղբայրութեան անբասիր:**

Կրկ.- Հ. Մ. Մ.,

*փառք քու անեղծ բորբ լոյսերուն հրատար,
Քեզ նոր պսակ Մայիսի եւ դափնիներ անթառամ,
Պիտի յաւեր բարձրանաս բարձրունքները անարար
Լուսաշաւիղ մեծ երթով, որպէս դրոշ ու պարզամ:*

Երաժշտութիւն՝ ԱՇՈՏ ՊԱՏՄԱԳԻԵԱՆ

Միջազգային սկաուտներու նշանը Շուշանաճաղիկն է (Fleur De Lys), որ Յ.Մ.Մ.ի մէջ Բ. Կարգի սկաուտը կրելու իրաւունքը ունի, իր պաշտօնական տարագին վրայ: Սկաուտական Շարժման Խորհրդանիշ այս նշանը, ճշդուած է հիմնադիր՝ Պէյտըն Փաուըլի կողմէ:

Սկաուտական շարժման նշանը կը նմանի Շուշան ծաղիկի, ֆրանսերէնով կը կոչուի Fleur de Lis, որ հաշտութեան ու մաքրութեան խորհրդանիշն է: Սկաուտական նշանը նմանութիւն ունի նաեւ այն կողմնացոյցին, որ միջին դարերուն կ'օգտագործուէր նաւերու կողմէ: Նմանատիպ կողմնացոյցերու նախագիծը կը պատկանի իտալացի նաւապետ Նափոլիի քաղաքացի Ֆլաւիօ Կիոճային (Flavio Gioja)*:

Իսկ ՌՊՓ Կիոճայի նախագիծը օգտագործեց այն մտայնութեամբ, որ ինչպէս կողմնացոյցը ցոյց կու տայ Զիւսիսը, սկաուտական նշանն ալ նոյնպէս ցոյց կու տայ ճիշդ ուղին որով պիտի քալեն սկաուտները:

Սկաուտական նշանի իսկական գոյներն են սպիտակը եւ մանիշակագոյնը: Սպիտակը մաքրութեան եւ անբծութեան իսկ մանիշակագոյնը ղեկավարման (leadership) եւ միւսներուն օգնելու խորհրդանիշն է:

Ինչ կը վերաբերի Սկաուտական նշանի իւրաքանչիւր բաժնին, որ մեծ իմաստ ունի իւրաքանչիւր սկաուտի համար, ապա հետեւեալն է.-

Շուշանաճաղիկի շուրջը գտնուող **պարանը** կը խորհրդանշէ բոլոր սկաուտներու եղբայրութիւնը եւ մէկ մեծ ընտանիքի անդամակցութիւնը:

Օղակ հանգոյցը, որով միացած է այս շրջանակը՝ կը խորհրդանշէ համաշխարհային սկաուտութեան միութիւնն ու գորութիւնը միասին, որովհետեւ այս հանգոյցը աւելի եւս կ'ամրանայ երբ կը քաշուին անոր երկու ծայրերը:

5 անկիւններով 2 **աստղերը** կը խորհրդանշեն ճշմարտութիւն եւ գիտութիւն, իսկ 10 անկիւնները կը խորհրդանշեն սկաուտական օրէնքի նախատիպը հանդիսացող 10 յատկութիւնները.-

1.. Պատուաւոր 2.. Զաւատարիմ 3.. Օգտաշատ 4.. Ընկերային 5.. Բարեկիրթ
6.. Ազնիւ 7.. Զնազանդ 8.. Չուարթ 9.. Խնայող 10.. Մաքուր

Շուշանաճաղիկի վերի երեք թերթիկները կը խորհրդանշեն երդման երեք գլխաւոր յօդուածները որոնք են.

ա- Զաւատարմութիւն Աստուծոյ եւ Զայրենիքին,

բ- Օգնութիւն նմանին

գ- Զնազանդութիւն Սկաուտական Դաւանանքին:

Վարի երկու կողմնակի թելերը՝ սկաուտի ծիծղուն դէմքն է, կեդրոնի թելը՝ սկաուտին լեզուն, որ միշտ ճշմարիտը կը խօսի, իսկ երեք թերթիկները իրար միացնող օղակը կը յիշեցնէ սկաուտը՝ ամեն օր բարի գործ մը կատարելու:

*Կ'արժէ նշել, որ Նափոլի քաղաքի նշանը նոյնպէս Շուշանաճաղիկն է:

Հայ սկաուտը սակայն իր Շուշանածաղիկի վրայ ունի հայկական տարբերանշաններ: Անոր կեդրոնին կը գտնուին փոքր նշանակ մը, որուն վրայ գծուած են Արարատ լեռը՝ իր Մեծ եւ Փոքր Մասիս գագաթներով, Արեւը եւ Արաքս գետը:

ԱՐԱՐԱՏը՝ խորհրդանշէլ է մեր ժողովուրդի վեհութեան, անմահութեան եւ անսասան հաւատքին: **ՄԵԾ ՄԱՍԻՍ**ը կը ներկայացնէ մեր անցեալը, իսկ **ՓՈՔՐ ՄԱՍԻՍ**ը՝ մեր նորահաս սերունդը:

ԱՐԱՔՍ ԳԵՏը՝ մեր պապերուն թափած

արիւնն է, յանուն ազատութեան եւ անկախութեան:

ԱՐԵՎը՝ խորհրդանշէլ է մեր ապագայ սերունդին, որ պիտի տարածուի եւ փայլի ամենուրեք եւ օր մըն ալ պիտի լուծէ մեր նահատակներու թափած արեան վրեժը ի խնդիր Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի, իսկ արեւուն 12 ճառագայթները կը խորհրդանշեն սկաուտական դաւանանքի 12 կետերը:

ՄԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԲԱՅԼԵՐԳ

Ով Հայ արի, նախ բարձրացի՛ր,
Մարմնով, մտքով հսկայ դարձիր,
Ջանք, ճիգ թափէ դու ամէն օր,
Գործադրելու բարիք մը նոր:

Հնազանդէ՛ մեծերուդ մի՛շտ,
Մի՛ պապճառեր ոչ ոքի վիշտ,
Ազգիդ համար միշտ աշխատէ,
Եղիր առոյգ եւ ճիշդ դատէ:

Հայ արենոյ՝ ազնիւ, բարի
Դուն միշտ պատրաստ օգնութեան,
Քեզ է նայում ողջ հայութիւն,
Մեծ, պատանի, երեխայ:

Հայ Արենու՝ զգաստ ու ժիր
Կուրծք քուր ամէն փորձանքի,
Որ ազգութիւն ազատ ապրի
Հայն էլ ազատ իր երկրում:

Միջազգային սկաուտության նշանաբանն է «Միշտ Պատրաստ», որուն անգլերեն թարգմանությունը «Be Prepared»-ի առաջին տառերը (BP) առնուած են հիմնադիրի անուան սկզբնատառերէն:

Իւրաքանչիւր սկաուտ իր գլխարկին եւ գօտին վրայ կը կրէ այս նշանաբանը:

Սկաուտը ինքզինք պէտք է պատրաստէ նախ մտածելով եւ գործադրելով ինչպէս վարուիլ արկածներու կամ անակնկալ դեպքերու պարագային, որպէսզի երբեք յանկարծակիի չգայ. ան պէտք է ճշգրիտ կերպով գիտնայ ինչ ընել, երբ անսպասելին ըլլայ:

Պէտքըն Փաուըլ իր «Scouting for Boys» գիրքի 3-րդ բաժնին մէջ կը բացատրէ այս նշանաբանի իմաստը.-

Միշտ պատրաստ ըլլալ կը նշանակէ թէ սկաուտը ինչ պարագայի տակ ալ գտնուի միշտ պատրաստ պէտք է ըլլայ, միտքով եւ մարմնով, գործադրելու համար իր ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆը:

«Միշտ Պատրաստ» ըլլալ միտքով՝ կը նշանակէ բարեկարգել ինքզինք՝ հնազանդելու ամէն հրամանի, ինչպէս նաեւ նախապէս մտածելով գիտնալ ճիշդը ընելու՝ ճիշդ վայրկեանին, իր ամբողջական կամքով երբ արկած մը պատահի:

«Միշտ Պատրաստ» ըլլալ մարմնով, կը նշանակէ ունենալ զօրաւոր եւ աշխոյժ մարմին, կարողութիւն ունենալու ընելու ճիշդը իր վայրկեանին, գործադրելով զայն:

Հիլըրի Սէյնթ Ճորճ Սաունտըրզ (Hilary Saint George Saunders) «The Left Handshake: The Boy Scout Movement during the War, 1939-1945» գիրքին մէջ մէկ առ մէկ բացատրած էր BE PREPARED նշանաբանի իւրաքանչիւր տառի իմաստը:

Ընտրուած բառերն են.

Bravery (Արիութիւն), **E**nterprise (Նախաձեռնութիւն), **P**urpose (Նպատակ), **R**esolution (Հաստատամտութիւն), **E**ndurance (Տոկունութիւն), **P**artnership (Ընկերութիւն), **A**ssurance (Ապահովութիւն), **R**eformation (Բարեկարգում), **E**nthusiasm (Ոգեւորութիւն) եւ **D**evotion (Նուիրում):

Ինչ կը վերաբերի արեւուշներու նշանին, ապա Եռաթերթիկը (Trefoil), որ գործածուած է Արեւուշներու համաշխարհային նշանակին վրայ, միացեալ զինանշանն է World Association of Girl Guides and Girl Scoutsի: Անոր իւրաքանչիւր բաժինը իմաստ ունի: Ոսկեգոյն Եռաթերթիկը երկնագոյն յատակագիծին վրայ կը խորհրդանշէ արեւուն ճառագայթումը աշխարհի բոլոր մանուկներուն վրայ: Երեք թերթիկները կը խորհրդանշեն երդման 3 հատուածները, ինչպէս նշած էր շարժման հիմնադիր՝ Լորտ Պէյտըն Փաուըլ: Յօդուսին վարի բաժինը կը խորհրդանշէ մարդկութեան սիրոյ կրակը: Եռաթերթիկի կեդրոնէն դեպի վեր ցոյց տուող սլաքը կը խորհրդանշէ կողմնացոյցին դեպի հիւսիս ճամբան ցոյց տուող ասեղը, իսկ երկու աստղերը կը խորհրդանշեն Երդումն ու Օրէնքը:

Արեւուշներու նշանէն շատ տարբեր պիտի չըլլար անշուշտ երեք աղջկանց՝ պարմանուհիներու կամ Զարազկէներու (Ranger Girl Guide) նշանը, սակայն կարգ մը փոփոխութիւններով: Նկատի առնելով որ Ranger բառը ինքնին կը նշանակէ շրջագայիլ, ապա այս նշանին վրայ տեղ գտած միակ աստղը վստահաբար հիւսիսային աստղն է, որ ցոյց կու տայ ճիշդ եւ արդար ուղին:

Երեք սկաուտներու (Rover Scouts) նշանի պարագային նկատի առնելով որ իւրաքանչիւր երկիր ընտրած է իր յատուկ նշանը՝ իր մէկնաբանութեամբ, մենք նկատի առինք բրիտանականը, ի մտի ունենալով սկաուտական շարժման հիմնադրութեան ակունքը:

Երեք սկաուտներու լոգունգը ինչպէս նշուած է նշանին վարը՝ «Ծառայութիւն»ն է, որ կը ցոլացնէ սկաուտական այս բաժանումի հիմնադրութեան նպատակը: Սկաուտական շուշանածաղիկին վրայ գետեղուած սուրը, կը խորհրդանշէ բրիտանական առասպելական Կլոր Սեղանի ասպետներու Excalibur սուրը, որ ցուցանիչ է ասպետական ոգիի, ծառայութեան, ազնւութեան, նուիրումի եւ քրիստոնէական արժեքներու:

ՍԿԱՌՈՒՏԱԿԱՆ ԴՐՕՇՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ

Սկաուտական դրոշները երկու տեսակ են. Պատուոյ դրոշ եւ խմբակային թօթեմներ:

ՊԱՏՈՒՅ ԴՐՕՇԸ. Պատուոյ դրոշը կը ներկայացնէ բոլոր սկաուտական կազմը, ուրեմն ան կը պարզուի միայն պաշտօնական հաւաքներու, ընդհանուր տողանցքներու եւ բանակումներու ընթացքին: Այն մետաքսէ կտոր մըն է, որուն վրայ հիւսուած կ'ըլլայ շուշանածաղիկը, որուն սրտին վրայ տեղադրուած է Արարատ լեռը՝ գոյգ Մասիսները, որոնց մէջէն կ'երեւի արեւը եւ անոր տակը գրուած է սկաուտական նշանաբանը՝ «Միշտ Պատրաստ»: Դրոշին վարի մասին վրայ կը գտնուի խումբին անունը եւ հիմնարկութեան թուականը:

Ստորեւ կու տանք կարգ մը անհրաժեշտ գիտելիքներ, սկաուտի դրոշակի գործածութեան մասին.

1. Դրոշակը կը պարզուի արեւածագին եւ կը մնայ իր բարձունքին վրայ՝ մինչեւ արեւամուտ: Սկաուտական դրոշակի արարողութեամբ մը կը կատարուի այս գործողութիւնը: Նախընտրելի է այս գործողութիւնը կատարել նուագով, որ աւելի պաշտօնական ըլլայ:

2. Նախընտրելի է դրոշը չպարզել աննպաստ օդին՝ խնայելու համար փճացումէ, իսկ եթէ վտանգ կանխագուշակուի, դրոշակը կը մնայ իր բարձունքին վրայ:

3. Դրոշակը վեր բարձրացնելու կամ վար իջեցնելու պարագային, սկաուտներ պարտին լման բարեւով յարգել զայն: Եթէ դրոշակը տողանցքի մէջ է, սկաուտը պարտի կենալ՝ երբ կը քալէ, իսկ բարեւի համար ոտքի ելլել՝ երբ նստած է: Երբ դրոշակը անշարժ է՝ հարկ չէ զայն բարեւել:

4. Չգուշանալ հինցած, աղտոտ կամ կարկտնուած դրոշ մը պարզելէ: Ան պէտք է ամենէն ազնիւ կերպասէ, մաքուր եւ ներկայանալի ըլլայ միշտ: Հին, աղտոտ կամ կարկտնուած դրոշակը պէտք է պատուաւոր կերպով հրկիզել:

5. Որեւէ պարագայի տակ զգուշանալ դրոշակը գետին ձգելէ, քսելէ կամ կոխկրտելէ զայն: Ան ամէն խորհրդանիշէ վեր կը ծածանի միշտ: Խնայել զայն գողութենէ ալ:

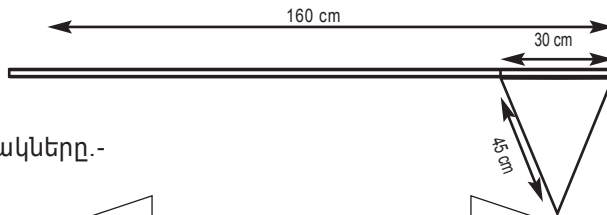
6. Չգուշանալ դրոշակը հասարակ լաթի տեղ գործածելէ, պարզապէս առարկայ մը սրբելու կամ ծրարելու համար: Պահել զայն այնպիսի տեղ մը, ուր զերծ մնայ փոշիէն կամ ապահով ըլլայ գետին իյնալէ:

Կողմեն եռանկիւն-
իր յատուկ պատ-
ակը չոր ըլլալ:

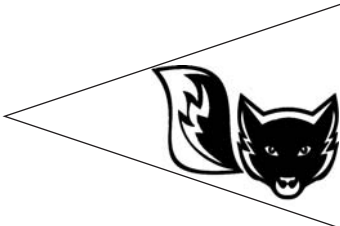
10. Պատուոյ դրօշը կը կրէ աստիճանաւոր մը, կամ լուրջ եւ ներկայանալի սկաւռտ մը՝ երկու կողմերը մէկական պահակով:

Իւրաքանչիւր
խմբակ կ'ունենայ իր
խմբակին անունը,
օրինակ՝ Աղուես,
Առիւծ, Արծիւ, Մեղու,
Վագր եւայլն:

Խմբակային դրօշակին չափերը կու տանք հետևեալ պատկերով.

Եւ օրինակները.-

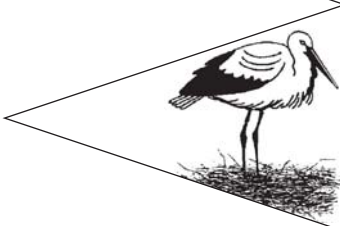
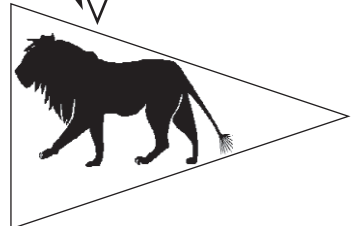

ԱՂՈՒԷՍ

Կանաչ
կերպաս,
դեղին
պատկեր:

ԱՌԻԺ

Կարմիր
կերպաս,
դեղին
պատկեր:

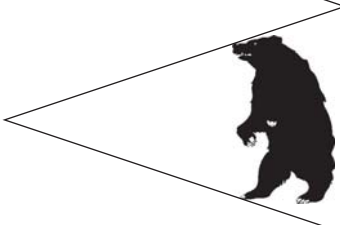
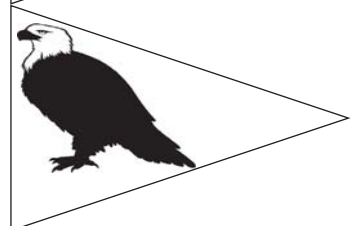

ԱՐԱԳԻԼ

Ճերմակ
կերպաս,
կարմիր
պատկեր:

ԱՐԾԻ

Կանաչ
կերպաս,
սեւ-ճերմակ
պատկեր:

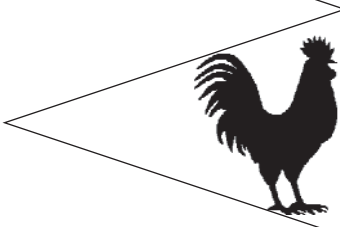
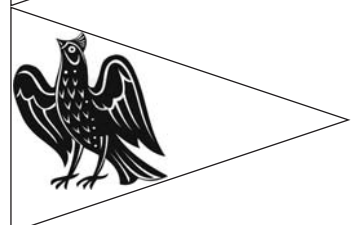

ԱՐԶ

Ճերմակ
կերպաս,
սեւ
պատկեր:

ԱՐՏՈՅՏ

Կապույտ
կերպաս,
գորշ
պատկեր:

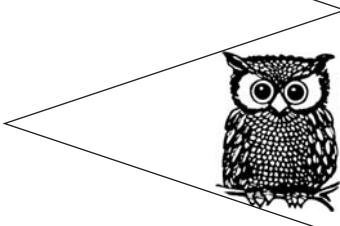
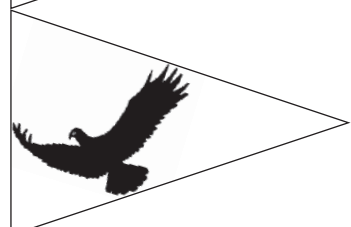

ԱՔԼՈՐ

Կանաչ
կերպաս,
դեղին
պատկեր:

ԲԱՁԷ

Վարդագույն
կերպաս,
կարմիր
պատկեր:

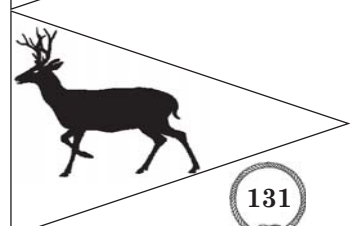

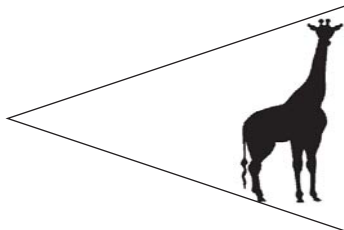
ԲՈՒ

Գոգ կապույտ
կերպաս,
ճերմակ
պատկեր:

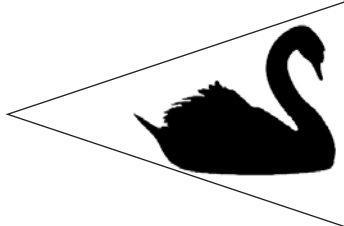
ԵՂՆԻԿ

Նարնջագույն
կերպաս,
ճերմակ
պատկեր:

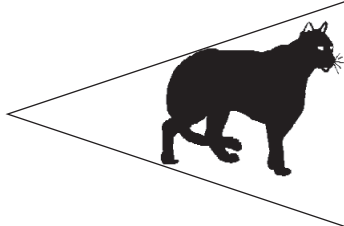

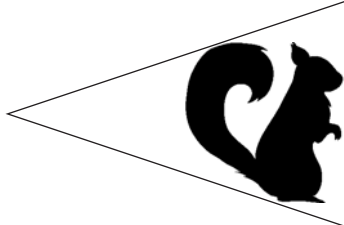
ԸՆՁՈՒՐՏ
Սրճագոյն
կերպաս,
Նարնջագոյն
պատկեր:

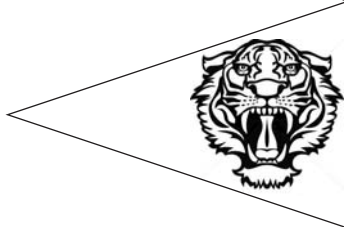
ԿԱՐԱՊ
Ծիրանի
կերպաս,
մոխրագոյն
պատկեր:

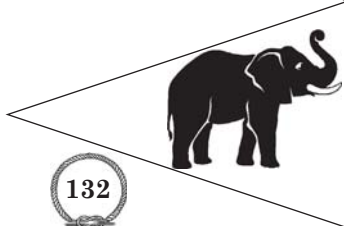
ՅՈՎԱԶ
Դեղին
կերպաս,
սեւ
պատկեր:

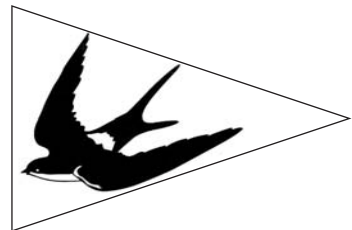
ՍԿԻՐ
Մոխրագոյն
կերպաս,
կարմիր
պատկեր:

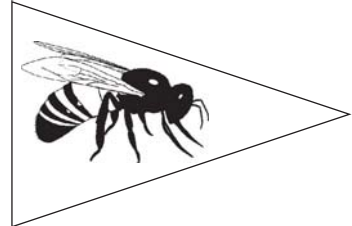
ՎԱԳՐ
Սեւ
կերպաս,
Նարնջագոյն
պատկեր:

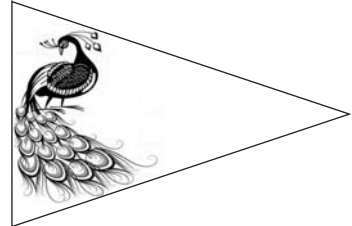
ՓԻՂ
Ճերմակ
կերպաս,
մանիշակագոյն
պատկեր:

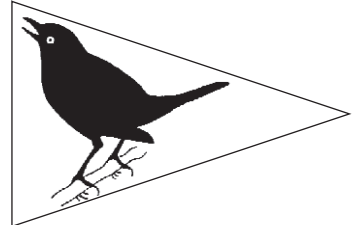
ԾԻԾԵՈՆԱԿ
Կապոյտ
կերպաս,
ճերմակ
պատկեր:

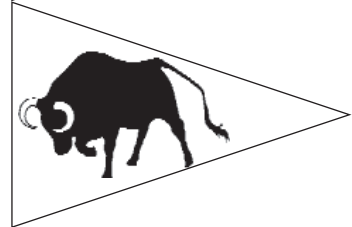
ՄԵՂՈՒ
Մոխրագոյն
կերպաս,
Նարնջագոյն
պատկեր:

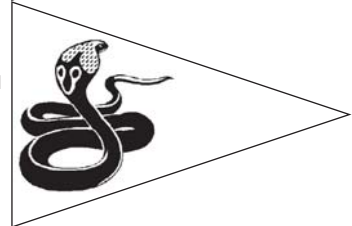
ՍԻՐԱՄԱՐԳ
Կանաչ
կերպաս,
կապոյտ
պատկեր:

ՍՈՒԱԿ
Կանաչ
կերպաս,
մոխրագոյն
պատկեր:

ՅՈՒԼ
Կարմիր
կերպաս,
սեւ
պատկեր:

ՔՈՊՐԱ
Նարնջագոյն
կերպաս,
սեւ
պատկեր:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵԻՆ

Բարեւը սիրոյ եւ յարգանքի արտայայտութիւնն է:

Սկաուտը իր աստիճանաւորները, նմանները, բարձր աստիճանաւորները, կղերականները, ինչպէս նաեւ դրօշակներն ու քայլերգները կը պատուէ ի՛ր բարեւով:

Բարեւը կը տրուի աջ ձեռքով, ափը դէպի դուրս դարձուցած, ցուցամատը, միջնեմատը եւ մատնեմատը՝ բարձր դէպի վեր, իսկ բթամատը ճկոյթին վրայ դրուած:

ԲԱՐԵԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք մատները կը խորհրդանշեն երդման գլխաւոր 3 յօդուածները՝

Ա. 3աւատարմութիւն Աստուծոյ եւ 3այրենիքին:

Բ. Օգնութիւն նմանին:

Գ. 3նազանդութիւն 3այ Սկաուտի դաւանանքին:

Կը խորհրդանշեն նաեւ սկաուտին 3 սկզբունքները՝

Ա. Անկեղծութիւն

Բ. Մաքրութիւն

Գ. Նուիրում:

Բթամատը ճկոյթին վրայ դարձած ըլլալը կը խորհրդանշէ մեծին հսկողութիւնը փոքրին վրայ, իսկ փոքրին հնազանդութիւնը մեծին:

ԲԱՐԵԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

3ինգ տեսակ բարեւ կայ.

Ա. Կէս բարեւ:

Բ. Լման բարեւ:

Գ. Դէմքով բարեւ:

Դ. Գաւազանով բարեւ:

Ե. Ձեռք թօթուել:

ա. Կէս բարեւ. Կէս բարեւը կը փոխանակեն միեւնոյն աստիճանը կամ կարգը ունեցող սկաուտներ, երբ լման տարագ հագած չեն:

բ. Լման բարեւ. Լման կամ ամբողջական բարեւը կը տրուի աւելի բարձր աստիճանաւորներուն, կղերականներուն, բարձր անձնաւորութեանց, թաղմանական թափօրի, զինուորականներուն եւ վերջապէս քայլերգներու եւ դրօշակի արարողութեան պահուն:

գ. Դէմքով բարեւ. Դէմքով բարեւը կը տրուի այն պահուն երբ ձեռքերը զբաղած են:

դ. Գաւազանով բարեւ. Գաւազանով բարեւը կը տրուի՝ երբ սկաուտը իր ձեռքը գաւազան կը կրէ. այս պարագային, նկատի ունենալով որ գաւազանը աջ ձեռքը կը գտնուի, սկաուտը բարեւ տալու ժամանակ գաւազանը կը փոխանցէ ձախ ձեռքին՝ եւ ապա աջ ձեռքով կը բարեւէ՝ ափը դէպի կուրծքը տանելով. գաւազանը քիչ մը վեր բարձրացնելով՝ լման բարեւի համար, իսկ անշարժ պահելով կէս բարեւի համար:

ե. Զեռք թօթուել. Սկաուտները իրար ձեռք կը թօթուեն ձախ ձեռքով, ցուցամատը դնելով ընկերոջ բազկերակին վրայ. այս ձեւը կը խորհրդանշէ երկուքին արեւակցութիւնը եւ եղբայրութիւնը: Ճկոյթը չ'անցնիր դիմացինին ճկոյթին. թիրիմացութիւն է: Զախով ձեռք թօթուելէ ետք, սկաուտական բարեւը կու տանք աջ ձեռքով:

Զախ ձեռքով տրուած բարեւի ծագումը սկաուտութեան մէջ՝ երկու պատմութիւն ունի...

Առաջինը այն է թէ ձախ ձեռքը սրտին ամենամօտիկն է, սակայն կայ նաեւ շատ անելի հետաքրքրական դրուագ մը այս սովորութեան ետին, որ կու գայ Աշանթի ցեղախումբէն: Երբ Պէյտըն Փաուըլ մուտք գործեց Զումասի, Աշանթի մայրաքաղաքը, ան դիմաւորուեցաւ մարտիկ ցեղապետին կողմէ, որ բարեւելու համար Պէյտըն Փաուըլին երկնցուց իր ձախ ձեռքը: Ան Պէյտըն Փաուըլին յայտնեց որ "Խիզախներէն ամենախիզախը միայն կը ձեռնուի ձախ ձեռքով": Զախ ձեռքով ձեռնուելու բացատրութիւնը այն է որ մարտիկները իրենց ձախ ձեռքով կը բռնեն վահանը, մինչ աջ ձեռքով՝ նիզակը: Զետեւաբար, այդ խիզախ մարտիկները՝ ցուցաբերելու համար որ կը վստահին իրենց դիմացինին, վար կը դնէին իրենց վահանները, կը հրաժարէին իրենց պաշտպանութենէն եւ կ'ողջունէին իրենց ձախ ձեռքով:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՆ ՈՒ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐԸ

Ա.- ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐԸ

Սկաուտական շարժումի գլխավոր բաժանումներն են.

Տարիք	Տղոց բաժին	Աղջկանց բաժին
4-6	Կակուղ թաթիկներ (Beaver scouts) 	Թիթեռներ (Rainbow Girl Guides)
7-10	Գայլիկներ (Cub scouts) 	Արծուիկներ (Brownies Girl Guides)
11-17	Սկաուտներ (Scouts) 	Արեճուհիներ (Girl Guides)
17-էն վեր	Երեւներ (Rover Scouts) 	Քարավելներ (Ranger Guides Qaravel)

Սկաուտական կարգերը, թիւով հինգ՝ դասակարգուած են հետեւեալ ձեւով.

- ա.՝ Նորընծայ սկաուտ:
- բ.՝ Երկրորդ կարգի սկաուտ:
- գ.՝ Առաջին կարգի սկաուտ:
- դ.՝ Վկայեալ սկաուտ:
- ե.՝ Արարատեան սկաուտ:

➤ Նորընծայ սկաուտը պարտի գիտնալ եւ բացատրել իր կարգին վերաբերեալ բոլոր գիտելիքները, որոնք պետք է սորվի առաւելագոյնը 3 ամիսէն, կանոնաւոր աշխատանքով եւ հետեւողականութեամբ:

Ենթական իւրացնելէ ետք նորընծայի գիտելիքները, պատկան աստիճանաւորներու կողմէ քննութեան կ'ենթարկուի: Յաջողութեան պարագային, իրաւունք կը ստանայ երդում կատարելու եւ կատարեալ տարագ կրելու:

Նորընծայ սկաուտ կրնան ըլլալ բոլոր անոնք, որոնք 11 տարիքը լրացուցած են, ըլլան անոնք նորագիր կամ գայլիկներու շարքերէն փոխանցուած:

➤ Բ. կարգի սկաուտը իր նշանակը կը կրէ ձախ թելին վրայ, ուսին եւ արմուկին մէջտեղը:
Ան նշանակը կը ստանայ խմբապետէն:

➤ Ա. կարգի սկաուտը իր նշանակը կը կրէ ձախ թելին վրայ, Բ. կարգի նշանակէն 1 սմ. վեր:

➤ Վկայեալ սկաուտը իր աջ ուսէն կ'անցնէ կանաչ-դեղին երիզ մը (cordon):

➤ Արարատեան սկաուտի աստիճանը կը յանձնուի սկաուտական խումբին արտակարգ գործ մը կատարելուն համար: Ընդհանուր խմբապետի առաջարկութեամբ եւ խմբապետական կազմի հաւանութեամբ այս մետալը սկաուտին կը յանձնուի բարձրաստիճան կղերականի մը կողմէ:

Բ._ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐԸ

Սկաուտական խումբերը եւ խմբակները կը ղեկավարուին աստիճանաւորներով, որոնք իրենց սկաուտական կարգին (ստուգագոյնը Բ. կարգի սկաուտ), տարիներու փորձառութեան, հեղինակութեան եւ պարտաճանաչութեան համեմատ, կը ստանան պաշտօններ:

Պաշտօնատարները կը նշանակուին Սկաուտական Խորհուրդին հաւանութեամբ, որ քննութիւն կը կատարէ, նախքան վաւերացնելը խմբապետի մը ընտրութիւնը: Իսկ շրջանային խմբապետը, կամ ընդհանուր պետը կը նշանակուի միայն Սկաուտական Խորհուրդին որոշումով:

Երբ նշանակուած խմբապետ մը անկարող կամ անարժան կը նկատուի շարունակելու իրեն վստահուած պաշտօնը, Սկաուտական Խորհուրդը անմիջապէս կը հրաժարեցնէ զայն:

Սկաուտական պաշտօնները հետեւեալներն են...

- 1._ Փոխ առաջնորդ,
- 2._ Առաջնորդ,
- 3._ Վարիչ առաջնորդ,
- 4._ Փոխ խմբապետ,
- 5._ Խմբապետ,
- 6._ Միաւորի խմբապետ եւ խմբապետուհի,
- 7._ Աւագ խմբապետ եւ խմբապետուհի,
- 8._ Մասնաճիւղի ընդհանուր խմբապետ,
- 9._ Շրջանային խմբապետ եւ խմբապետուհի,
- 10._ Շրջանային ընդհանուր խմբապետ:

Սկաուտական աստիճանաւորներուն նշաններն են..._

1._ Փոխ առաջնորդ._ Փոխ առաջնորդը կը նշանակուի իր առաջնորդին կողմէ. կ'օգնէ անոր խմբակին աշխատանքներու մէջ եւ առաջնորդի բացակայութեան ժամանակ, կը փոխարինէ զայն: Փոխ առաջնորդը իր ծախ գրպանին վրայ կը կրէ 1,5 սմ. լայնութեամբ եւ 8 սմ. երկարութեամբ ճերմակ երիզ մը:

2._ Առաջնորդ._ Առաջնորդին պաշտօնն է ղեկավարել խմբակը: Կը նշանակուի խմբապետին կողմէ, որը իր կարգին կը դիմէ կա'մ Սկաուտական Խորհուրդի կարծիքին, կա'մ խմբակի քուէարկութեան: Առաջնորդը, փոխ առաջնորդի նման, 2 ճերմակ երիզ կը կրէ իր ծախ գրպանին վրայ:

3._ Վարիչ առաջնորդ._ Վարիչ առաջնորդը կը նշանակուի խմբապետին կողմէ, որը նկատի կ'առնէ թեկնածուին կարողութիւնները, հետեւեալ պայմաններով.

ա) Սկաուտական ընդհանուր զարգացում,

բ) Հրամայելու եւ կարգապահութիւնը (discipline) պահպանելու կարողութիւն,

գ) Առնուազն 6 ամսուան առաջնորդական պաշտօնավարում,

դ) Ա. կարգի սկաուտ:

Վարիչ առաջնորդը 3 ճերմակ երիզ կը կրէ իր ծախ գրպանին վրայ, իսկ ուսի երիզները իր խմբակին գոյները կ'ըլլան:

4._ Փոխ խմբապետ._ Պաշտօնն է օգնել խմբապետին՝ ղեկավարելու համար խումբը: Կը նշանակուի խմբապետին կողմէ եւ պետք է առնուազն 18 տարեկան ըլլայ: Ան կը կրէ կանաչ ժապաւեն, սրճագոյն եզերքներով՝ ուսնոցներուն շուրջ, սրճագոյն երիզուած կանաչ փողկապ, կանաչ մէջը սրճագոյն փետուր պրոնզէ նշանակով՝ գլխարկին ծախ կողմին վրայ:

5._ Խմբապետ._ Կանաչ ժապաւեն՝ ուսնոցներուն շուրջ, կանաչ փողկապ, կանաչ փետուր պրոնզէ նշանակով՝ գլխարկին ծախ կողմին վրայ:

6._ Միաւորի խմբապետ եւ խմբապետուհի._ Կարմիր ժապաւեն՝ ուսնոցներուն շուրջ, կարմիր փողկապ, կարմիր փետուր արծաթագոյն նշանակով՝ գլխարկին վրայ:

7._ Աւագ խմբապետ և խմբապետուհի._ Ճերմակ ժապաւեն, նարնջագոյն եզերքներով՝ ուսնոցներուն շուրջ, նարնջագոյն երիզուած ճերմակ փողկապ, ճերմակ մէջը նարնջագոյն փետուր արծաթագոյն նշանակով՝ գլխարկին վրայ:

8._ Մասնաճիւղի ընդհանուր խմբապետ._ Ճերմակ ժապաւեն՝ ուսնոցներուն շուրջ, ճերմակ փետուր արծաթագոյն նշանակով՝ գլխարկին վրայ:

9._ Շրջանային խմբապետ եւ խմբապետուհի._ Միեւնոյն շրջանին մէջ մի քանի խումբեր ըլլալու պարագային, կը նշանակուի շրջանային խմբապետը, որ կը կրէ կապոյտ ժապաւեն՝ ուսնոցներուն շուրջ, կապոյտ փետուր ոսկեգոյն նշանակով՝ գլխարկին վրայ:

10._ Շրջանային ընդհանուր պետ._ Մանիշակագոյն ժապաւեն՝ ուսնոցներուն շուրջ, մանիշակագոյն փետուր ոսկեգոյն նշանակով՝ գլխարկին վրայ:

Ամեն խումբ կ'ունենայ նաեւ իր խումբի հոգեւոր հայրը, կղերական մը, որ նախընտրելի է սկաուտական փորձառութիւն ունեցած ըլլայ. ան ներկայ կ'ըլլայ երդման բոլոր արարողութիւններուն, օրհնելու համար իրենց երդումը կատարողները:

Նշենք, թէ Զ.Մ.Մ.ական բոլոր սկաուտներու կողքին, որոնք կը կրեն կարմիր-ճերմակ սկաուտական փողկապը, աստիճանաւորներ, որոնք իրենց ուսնոցներու շուրջ կը կրեն ժապաւեններ, ՄԻԱՅՆ պաշտօնական հաւաքներու ընթացքին կրնան կրել այդ ժապաւենի նոյնանման գոյները ունեցող փողկապները, իսկ շաբաթական հաւաքներու ընթացքին, պարտին կրել Զ.Մ.Մ.ը խորհրդանշող կարմիր-ճերմակ փողկապը:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԱԶԸ

Սըր Պեյտըն Փաուըլը նկատի ունենալով ամերիկացի կովարածները (Cow Boys), անոնցմէ նախագծեց փողկապի սովորութիւնը, որ արդէն գործածելի էր անոնց կողմէ. ապա դանակը՝ կախուած մէջքերէն եւ սուլիչն ու չուանը: Ան սրբացուց եւ զանոնք դարձուց պարզ եւ ճաշակաւոր:

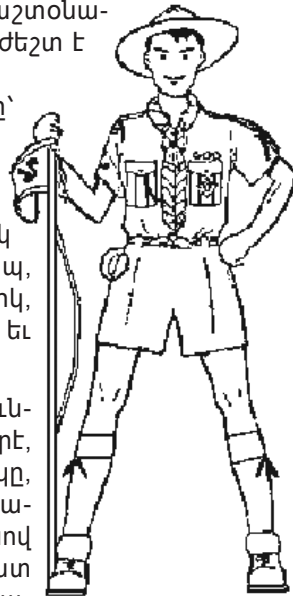
Սկաուտը՝ երգման արարողութենէն ետք պաշտօնապէս կրնայ լման տարագ կրել: Տարագը անհրաժեշտ է որ ըլլայ կատարեալ իսկ հագուածքը՝ կոկիկ:

Սկաուտը բնորոշող գոյնը կանաչն է, գայլիկը՝ դեղին, երեցը՝ կարմիր: Գուլպայի վրայ դրուած կարմիր, կանաչ կամ դեղին գոյներով կը զանազանուի երեցը՝ սկաուտէն եւ սկաուտը՝ գայլիկէն:

Սկաուտական տարագը հետեւեալն է. Գլխարկ (պէրէ կամ պարզ), Նշանակ, փողկապ, սուլիչի կապ, սուլիչ, խմբակի ժապաւեն, խումբի թօթեմ, շապիկ, տաբատ, գօտի, չուան, դանակ, գուլպայ, ծոպ եւ գաւազան:

Յ.Մ.Մ.-ի սկաուտը կը կրէ խակի՝ կանաչաւուն-հողագոյն շապիկ, կարմիր-ճերմակ փողկապ, պէրէ, որուն վրայ ամրացուած կ'ըլլայ Յ.Մ.Մ.-ի նշանակը, գոց դեղնաւուն երանգով կաշիէ գօտի, սկաուտական Շուշանով եւ «Միշտ Պատրաստ» նշանաբանով ճարմանդով, սեւ կամ գոց կապոյտ գոյնի տափատ (ծուկն հասնող փեշ), ճերմակ գուլպաներ՝ գոց կանաչ ծոպերով, գոց գոյնի կօշիկներ: Աստիճանաւորներու փողկապները կրնան տարբերուիլ՝ իրենց պաշտօնի համաձայն:

Սկաուտական գաւազանը 160 սմ. կ'ըլլայ: Պէտք է նշանադրուի սմ.ով եւ մեթրով: Ան պէտք կ'ըլլայ շատ մը առիթներով, ինչպէս միջոց չափելու, ամբոխը ետ պահելու, հեռու վանելու վայրի անասունները կամ կապ պահելու խումբիդ հետ մուտք գիշերուան ընթացքին: Գաւազանը օգտակար է նաեւ փոքր կամուրջ շինելու, հիւղակ մը, կամ օգնելու մէկը բարձր տեղէն իջնալու, գաւազանը գործածելով աստիճանի տեղ. օգտակար է նաեւ շտապ օգնութեան պարագաներուն:

խմբակի ժապավենին գոյները համապատասխան կ'ըլլան խմբակը խորհրդանշող դրոշակի կենդանիի գոյներուն:

Տարազներու գոյներն ու ձեւերը բնորոշուած են միութեան սկաուտական կանոնագրով եւ պատկան մարմիններու կողմէ:

Հ.Մ.Մ.ի սկաուտը իր տարագի վրայ, պէտք է կրէ հետեւեալ տարբերանշանները՝

✿ Աջ թեւին՝ ուսակարէն 6 սմ. վար՝ եռագոյն եւ տուեալ երկրի դրոշները կողք կողքի,

✿ Աջ գրպանին վրայ՝ Հ.Մ.Մ.-ի վահանակը,

✿ Աջ թեւին՝ ուսակարէն 8 սմ. վար՝ ARMENIAN SCOUT գրութիւնը,

✿ Ձախ գրպանէն՝ 1սմ. բարձրութեան վրայ՝ ԱՐԻ, ԱՐԵՆՈՒՇ, ԵՐԵՅ ելլն.

✿ Ձախ գրպանի միջնամասին վրայ՝ Հ.Մ.Մ.-ի շուշանածաղիկը:

✿ Ձախ թեւին՝ ուսակարէն 12 սմ. վար՝ HoMenMen SCOUT գրութենէն ետք Նորընծայի, Բ. կարգի կամ Ա. կարգի նշանակները:

Այլ մանրամասնութիւններ, կու տանք հետեւեալ պատկերով.

Պէտքը Փառուրի խօսքերով՝ տարագը կը ծածկէ պատանիներու հասարակական վիճակի բոլոր տարբերութիւնները՝ պարտադրելով հաւասարութիւն, բայց աւելի կարեւորը՝ այն կը չեղբացնէ երկիրներու, ցեղերու եւ դաւանանքի տարբերութիւնները՝ ստիպելով բոլորին զգալ, որ իրենք անդամ են համաշխարհային սկաուտական մեծ եղբայրութեան մը:

ԱՐՇԱՒ - ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Սկսուողության մեջ իրենց յատուկ տեղը ունին արշաւներն ու բանակումները: Ասոնք հետաքրքրական եւ գործնական ձեռնարկներ են, որոնց ընթացքին սկսուող կարելիութիւն կ'ունենայ գործնականին մէջ կիրառել սկսուողական հաւաքներու ժամանակ իր ստացած այլազան գիտելիքները:

Արշաւները կ'ըլլան մէկօրեայ: Մէկ օրէն աւելի տեսողութեամբ արշաւը կը կոչուի արշաւ-բանակում: Արշաւ-բանակումը կը տարբերի միւսներէն այն իմաստով, որ աւելի կարճ է եւ կը տեւէ ընդհանրապէս 2-3 օր: Այս բանակումը կ'ըլլայ քալելով եւ յստակ բանակավայր չ'ունենար, իսկ վրաններուն տեղը մի քանի անգամ կրնայ փոխուիլ: Այդ օրերու ընթացքին սկսուողները կը կտրեն 40-50 քմ. ճամբայ: Արշաւ բանակումը կը հետապնդէ մասնաւոր նպատակ, օրինակ՝ որոշ շրջանի մը քարտեզը գծել կամ կողմնացոյցով առաջնորդուիլ, շրջանի մը ժողովուրդի ապրելակերպին ծանօթանալ եւ կամ հանրային սպասարկութիւններով ժողովուրդին օգնել:

ՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ-ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նախաբան.— Հետազօտական արշաւը այն արշաւն է, որ կ'ըլլայ հետիոտն, հետեւաբար այս արշաւի հաճոյքներէն մէկը այն, թէ առիթը պիտի ունենաս այցելելու այն վայրերը ուր քիչերը բախտը ունեցած են այցելելու: Այս մէկը քեզի առիթ պիտի ստեղծէ, որ անմիջապէս կապի մէջ մտնես բնութեան հետ եւ պահ մը անդրադառնաս անոր գեղեցկութեան եւ ստեղծագործութեան շուրջ: Հետազօտական արշաւը ունի առաւելութիւն մը եւս. լաւագոյն մարմնամարզն է զանազան տարիքներու համար: Ֆիզիքականը զօրացնելու առաջադրանքով արշաւէ՝ եւ ոտքի մկանները զօրացնելու եւ արեանը շրջագայութիւնը դիւրացնելու համար օրական նուազագոյնը մէկ ժամ քալէ: Արշաւ մը հետազօտական արշաւի կրնայ վերածուիլ, երբ կ'ունենայ իր նպատակը:

Հետազոտական արշաւի նպատակն է.

Ա.— Չարգացնել սկաուտին արկածախնդրական ոգին, օրինակ՝ լեռ մագլցիլ, լողալ, գիշերային արշաւ, բնութեան պտուղներով ճաշ պատրաստել եւայլն,

Բ.— Չարգացնել բնութեան սերը եւ գեղեցկութեան գիտակցութիւնը,

Գ.— Չարգացնել սկաուտին իմաստութիւնը, ուշադրութիւն ընելու եւ եզրակացութիւն հանելու կարողութիւնը,

Դ.— Մարզել մարմինը եւ հոգին՝ դիմադրելու համար դժուարութիւնները,

Ե.— Ծանօթանալ արշաւի վայրին աշխարհագրութեան եւ բնութեան, ինչպէս նաեւ այդտեղ բնակող ժողովուրդի ապրելակերպին:

Ի՞նչ պէտք է ընես նախքան արշաւը.—

Ա.— Ծրագրել հետազոտական արշաւը, յիշելով վայրը, մեկնումի եւ վերադարձի ժամերը, գոյքերը, ուտեստեղէնը, ծնողներու հաւանութիւնը եւ պատասխանատու մարմիններու արտօսութիւնը, ճամբու ընթացքին ունենալիք յայտագիրը, արշաւիդ նպատակը. ի՞նչ կ'ուզես ընել, ի՞նչ կ'ուզես տեսնել եւ վերջապէս՝ ի՞նչ կ'ուզես փաստել:

Բ.— Պատրաստութիւններուդ համար ի մտի ունեցիր.

- ✱ Դատողութիւն,
- ✱ Երեւակայութիւն եւ եզրակացնելու կարողութիւն,
- ✱ Կողմնացոյց եւ քարտեզ գործածել գիտնալ,
- ✱ Հանրային ինչքերու հանդէպ յարգանք,
- ✱ Հապճեպ կարգադրութիւններ ընելու կարողութիւն,
- ✱ Արկածախնդրական ոգի:

Հետազոտական արշաւի անհրաժեշտ իրեր եւ գոյքեր.

- ✱ Դաստակի վրայ՝ ժամացոյց,
- ✱ Գրպանիդ մէջ պէտք է ունենաս՝ փակչող վիրակապ, լուցկի, թուղթ եւ գրիչ, հեռաձայնի թիւեր, քարտեզ եւ կողմնացոյց, ընդէղէն, չուան եւ դաշոյն,
- ✱ Պայուսակիդ մէջ՝ սննդեղէն, հիւսուածեղէն եւ վերարկու, պնակ, դգալ, պատառաքաղ, գաւաթ եւ անլորդ գուլպաներ,
- ✱ Կրնաս նաեւ տանիլ լուսանկարչական մեքենայ, քլինէքս, աղբի տոպրակ, հեռադիտակ, բուժ-օգնութեան ծրար:

Կռնակի Պայուսակի Պատրաստութիւն – Backpacking

Չոնային մեթոտ սկաուտական պայուսակի պատրաստութեան մէջ...

Կռնակի պայուսակը բաժնուած է գօտիներու կամ գոներու: Չոնային մեթոտով պայուսակի կարգաւորումը արշաւներու ընթացքին կրնայ մեծ տարբերութիւն մը ստեղծել չարչարանքի եւ հաճոյքի միջեւ: Զանի մը պարզ սկզբունքներ, որոնք յաճախ անտեսուած են, կրնան մեծ փոփոխութիւններ պատճառել:

Թեքնիքապէս խօսելով, մարմինը ունի ծանրութեան կեդրոն, որ տեղակայուած է ուղիղ ոտքի թաթի կոճին վրայ:

Երբ կանգնած եք, մարմինը որոշ չափով առջեւ կը թեքուի: Այնուամենայնիւ, երբ պայուսակ մը կը տեղադրուի կռնակին վրայ, մարմինը կը յեկի դէպի առջեւ, ջանալով պայուսակին ծանրութիւնը կեդրոնացնել անմիջականօրէն կոճերուն վրայ:

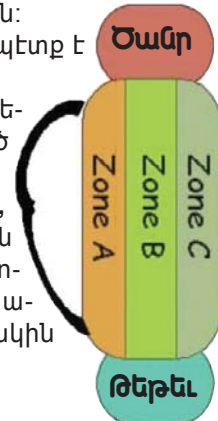
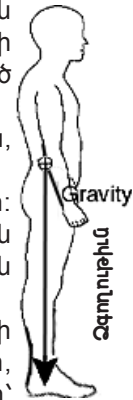
Հետեւաբար, աւելի ձեռնտու եւ նպաստաւոր է պայուսակի ծանրութեան կեդրոնը որքան հնարաւոր է պահել կռնակին մօտ, կանխելու համար անհարկի կքում դէպի առջեւ: Հետեւաբար՝ խորհուրդ կը տրուի հետեւեալ մեթոտով բեռնաւորել կռնակի պայուսակը:

Առաջին գօտի (ZONE A).— Այս տարածքը ամենամօտն է կռնակին եւ պէտք է հոս տեղադրել մեծագոյն խտութիւն ունեցող առարկաները, ինչպէս խոհանոցային օճախ, վրանի սարքեր, ջուր եւ այլն:

Երկրորդ գօտի (ZONE B).— Այս միջին գօտիին մէջ պէտք է տեղադրել միջին խտութեան առարկաները:

Երրորդ գօտի (ZONE C).— Այս գօտին որ ամենահեռուն է մարմնի ծանրութեան կեդրոնէն, պէտք է լեցուած ըլլայ ամենաթեթեւ սարքաւորումներով:

Կարելի է հետեւիլ նաեւ **ԾԱՆՐԸ՝ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ, ԹԵԹԵՐԸ՝ ՑԱԾՐԱԳՈՅՆ**ը մեթոտին, որուն համաձայն ծանրագոյն ապրանքները կրնան գտնուիլ մարմնի ձգողութեան կեդրոնին վրայ: Օրինակ՝ վրանը տեղադրել պայուսակին վրայ, իսկ sleeping bag-ը՝ պայուսակի յատակին կամ ամրացուած անկէ վար:

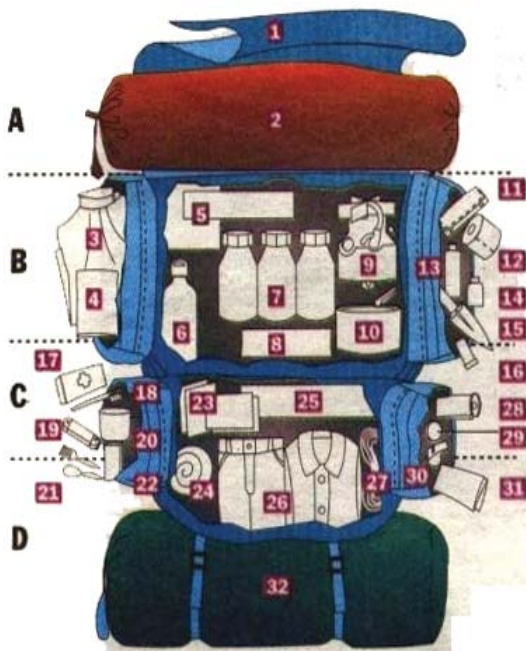

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

 Կռնակին ուղիղ միացած մասին վրայ տեղադրել փափուկ իրեր, որպէսզի աւելի կարծր իրեր նեղութիւն չտան կռնակին:

 Անձրեւանոցը, լուսարձակը, առաջին բուժ-օգնութեան ծրարը եւ ջուրի շիշը տեղադրել պայուսակի ամենէն վրան կամ կողմի գրպաններուն մէջ, արագօրէն ձեռք ձգելու համար գանոնք:

 Եթէ քնապարկը չի տեղաւորուիր պայուսակին մէջ, գայն փաթեթել եւ ամրացնել պայուսակէն վար:

ԱՆՅՐԱԺԵՇ

- ☐ 1. Անձրեւանոց
- ☐ 2. Վրան
- ☐ 3. Pancho
- ☐ 4. Անձեռոց
- ☐ 5. Կերակուր
- ☐ 6. Սալժոճախի վառելիք
- ☐ 7. Ջուր
- ☐ 8. Աղբի տոպրակ
- ☐ 9. Սալժոճախ
- ☐ 10. Եփելու սարքեր
- ☐ 11. Ակնոց
- ☐ 12. Արտաքննողի թուղթ
- ☐ 13. Sunscreen
- ☐ 14. Միջատներու վանիչ
- ☐ 15. Ծեփիչ
- ☐ 16. Լուցկի
- ☐ 17. Նախնական բուժ-օգնութեան պայուսակ
- ☐ 18. Արդուգործի պարագաներ

- ☐ 19. Գրպանի դանակ
- ☐ 20. Փլասթիք գաւաթ
- ☐ 21. Դգալ-պատառաքաղ
- ☐ 22. Ջուր մաքրող դեղահատեր
- ☐ 23. Չորցուած ուտեստ
- ☐ 24. Թաց թաշկինակ
- ☐ 25. Փլասթիք ծածկոց
- ☐ 26. Հագուելիք
- ☐ 27. Նայլոն պարան
- ☐ 28. Լուսարձակ
- ☐ 29. Կողմնացոյց
- ☐ 30. Սուլիչ
- ☐ 31. Զարտեգ
- ☐ 32. Զնայարկ

ԸՆՏՐՈՎԻ

- ☐ Նկարչական մեքենայ
- ☐ Հեռադիտակ
- ☐ Նօթատետր եւ մելան

Պիտոյքները ամեն անգամ տեղաւորել իրենց նոյն տեղերը, որպէսզի շուտ գտնէք զանոնք փնտռելու ատեն:

ՍՆՆՂԱՍԹԵՐԸ

Կարգ մը խորհուրդներ, ձեզի հետ տանելիք սննդամթերքի մասին:

Փորձեցէք որքան հնարաւոր է սահմանափակել ձեր կռնակի պայուսակի ծանրութիւնը, օգտագործելով չորեղէն, կամ dehydrated ուտելիք:

Կարիք չկայ քիւօ-ներով անուշեղէն տանելու ձեզի հետ: Energetic bar մը շատ անելի լաւ եւ նպաստաւոր է:

Նախապէս տեղեկացէք, եթէ շրջանի խանութները բաց են: Այդ կերպով դուք ստիպուած չէք ըլլար անելորդ ուտելիք շալկելու ձեզի հետ:

ԿՇԻՈՔ

Կռնակի պայուսակի կշիռքը պէտք է ըլլայ մեր մարմնի կշիռքի առաւելագոյնը 25 տոկոսը:

Ուոքերու խնամք.

Որքան որ հաճելի է արշաւելը, նոյնքանով ալ կրնայ դժոխային դառնալ, եթէ խնամք չտանիս ուոքերուդ, ուստի՝

- ✱ Ուոքերը լուալ ամէն օր,
- ✱ Արշաւի ընթացքին բուրդէ գուլպայ գործածել,
- ✱ Գուլպան պէտք է ըլլայ ուոքերու չափով, նկատի ունենալով, որ մեծ ըլլալու պարագային, ծալուելով մատներդ կը նեղէ,
- ✱ Մատներուդ եղունգները կտրէ եւ շիտակ ընթացքի մէջ դիր,
- ✱ Ջուր լեցուելու պարագային անմիջապէս ծածկէ զայն կաշուն վիրակապով (hand plaster), որպէսզի մորթիդ չփուլմը արգիլես կաշիին հետ,
- ✱ Կօշիկդ պէտք է հանգիստ ըլլայ եւ նախընտրաբար լաստիկ չըլլայ:

Զգուշացիր իրարու մօտ խռնուած եւ ծալուած մատներէ, որոնք նեղ կօշիկներու արդիւնք են: Երկար տարածք քալելէ մը վերջ, ուոքերը գաղջ ջուրով լուալը յոգնութիւնը կը նուազեցնէ: Զրտնող ուոքերը աւելի խնամքի կը կարօտին: Զրտնող ուոքերու մատներու միջեւ միշտ չոր մնալու է, բրնձափոշիով (թալք) եւ յաճախ գուլպաները փոխելով: Փոխուած գուլպան լաւ խաշուելու է լուացքի պահուն:

Գ.՝ Տարագ.

Տարագդ պէտք է լման ըլլայ, նկատի ունենալով, որ հանրութիւնը որոշ յարգանք մը ունի սկաուտական տարագին հանդէպ. նաեւ նկատի առ կլիման եւ ըստ այնմ կրէ բուրդ քազակ եւ այլն...:

Դ.՝ Ժամանակացոյց եւ հեռաւորութիւն.

Ընդունուած սովորութիւն մըն է, որ սկաուտը պէտք է ժամական 4,5-էն 5 քլմ. արշաւել, ուստի կրնայ հեռաւորութիւնը բաժնել արագութեան հետ եւ ունենալ արշաւի ժամանակացոյցը, որուն հետ պիտի նախատեսուի վերադարձի ժամը: Որպէսզի արշաւը յոգնեցուցիչ չդառնայ, իւրաքանչիւր 50 վայրկեանէն յետոյ 10 վայրկեան հանգստանալ՝ նստելով կամ պառկելով գետին, ուոքերը դնելով քիչ մը բարձր տեղ:

Ե.՝ Ապահովութիւն.

- ✱ Ճամբուն աջ կողմէն քալէ,
- ✱ Գիշերները արշաւելու պարագային, վերջին սկաուտը պէտք է լուսարձակը վառ պահէ,
- ✱ Ջանալ արշաւել երկրորդական ճամբաներէն,
- ✱ Ծանօթացիր թունաւոր կենդանիներուն եւ բոյսերուն,
- ✱ Փոթորիկի եւ կայծակի պարագային հեռու կեցիր բլուրներու գագաթէն, հսկայ եւ առանձին ծառերէն:

2.— Տեղեկագիր.

- ✳ Տեղեկագիրը պետք է ըլլայ կարճ եւ կտրուկ,
- ✳ Ըլլայ անկեղծ, արշաւի բոլոր անցուղարձերու մասին,
- ✳ Ծանրանալ այն պատահարներու վրայ, որոնք ազդեցին վրադ որպէս սկաուտ,
- ✳ Մի՛ մոռնաք, որ քննիչը պետք է վստահի քու տեղեկագրիդ, ճանչնալու համար անձդ եւ սկաուտական կեանքիդ հակազդեցութիւնը,
- ✳ Տեղեկագրին մէջ յիշել արշաւին վայրը, աշխարհագրական դիրքը, գիւղին անունը, սովորութիւնները, բնակչութեան թիւը, անոր կցելով փանտրամիք գծագրութիւնը, յիշելով բնութեան մէջ ապրող բոյսերը, կենդանիները եւ միջատները:

ԱՐՇԱՎ-ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՍԱՐ ԽՈՐՀՈՒՐՆԵՐ ԵՒ ՀՆԱՐՔՆԵՐ

1 Վստահ ծանօթ էք բանակումներու ընթացքին տապակներու յատակին փակչող մուրերուն, երբ գանոնք կը գործածենք վառարաններու եւ խարոյկներու վրայ: Կրնաք խուսափիլ այս աղտերէն, եթէ aluminum foil-է բաց պնակներ գործածէք ձեր տապակներուն տակը: Foil-ը տաքութիւնը կը փոխանցէ եւ կը հաւաքէ մուրերու մեծամասնութիւնը: Նախքան կերակուր պատրաստելը կաթսայի արտաքին մասը կարելի է նաեւ պատել ցեխով, որպէսզի չսենայ: Կաթսան լուալու ժամանակ կը բաւէ անոր մուր եղած մասը պահել հոսող ջուրի տակ:

2 Ճանճերն ու մեղուները կը նեղացնեն ձեզի: Անոնց վրայ փչեցէք մազի spray եւ անոնք շուտով կը հեռանան: Կարելի է նաեւ մոմ վառել:

3 Ձեր աղբերուն վրայ spray-ով ammonia ցանեցէք՝ հեռու պահելու համար կենդանիները, իսկ եթէ բանակումի մեկնած էք արջեր գտնուող շրջան մը, ապա վստահ եղէք որ կերակուրները եփէք ձեր քնանալու վայրէն դէպի հովին կամ քամիին ուղղութեամբ նուազագոյնը 300 քայլ անդին: Baking soda գործածեցէք՝ ձեր ձեռքերու եւ հագուստներու վրայէն ձերբազատուելու համար եփելու բոյրերէն:

4 Քնապարկերը (sleeping bags) մարմնի ջերմութիւնը կը վերադարձնեն ձեզի: Ձեր մարմնի ջերմութիւնը կը պահպանէք թեթեւ հագուստներով քնանալով:

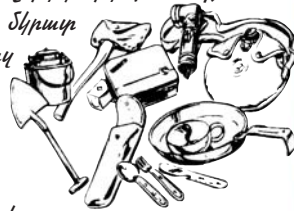

5 Ձեր սառնարանին մէջ տեղ խնայելու եւ քիչ տեղ գրաւելու համար, ջուրը սառեցուցէք ջուրի պարապ շիշերու մէջ: Վստահ եղէք որ կը լեցնէք իւրաքանչիւր շիշի 3/4-ը, ընդլայնման տեղ ձգելու համար: Սառած շիշերը տեղաւորեցէք ձեր սառնարանին մէջ ձեր կերակուրը թարմ պահելու համար, իսկ երբ սառերը սկսին հալիլ, զանոնք կը գործածէք եփելու եւ խմելու համար:

Քննականի մինի-ստեժ

Կնճական զոՅՔ

- Ախուրական պայուսակ ✓
- Sleeping bag եւ յանդակ կարպեր (դակը փակել)
- Անհանոց (փոքր) եւ սրբիչ (լոգանքի համար)
- Ակոսի դեղ եւ վրժիկ, օժառ, սանր
- Անքաղեմ կամ փաթեթի խոր պնակ եւ գաւար
- Դգալ, պարտաւար եւ դանակ
- Զուրի կուր, snack-ի ձաշամակ
- Լուսարշակ (Flashlight) եւ տեղորդ քար (battery)
- Անդ-դերշակ (սե-ձերմակ), Տիրար
- Survetement, Տարական պարակ
- Բորք քալակ եւ վերարկու
- Jeans քաքար
- T. shirt
- Զերմակեղէն/փոխերոր
- Ար քակի տոգ հասր եւ քարակ գուրպակ
- Գլխարկ (casket), վկիպ կամ բուրք շալ
- Դասր կամ անքանկիկ կոշիկ
- Տերակ-Տերակ, սխուրական գիրք
- Քլիկեր եւ թալ թալիկակներ (wet wipes)
- Աղբի եւ zip-lock տոպրակներ
- Արեւու ակնոց, sunscreen
- Առաջին օգնութեան պայուսակ, լուցիկ
- Կողմապոյ, սուլիչ, հեռադիտակ, գրպակի դանակ:

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԱՆՅՐԱԺԵՇՏ ԽՄԲԱՅԻՆ ԳՈՅՔԵՐ

ԽՈՅԱՆՈՑ

- ☐ aluminum foil
- ☐ խորունկ պնակ
- ☐ գաւաթ
- ☐ պնակներու սրբիչ
- ☐ սառ
- ☐ սառի պահարան
- ☐ լուցկի
- ☐ խաւաքարտէ պնակներ
- ☐ թուղթ թաշկինակներ
- ☐ փլասթիք սարքեր (դգալ, դանակ, պատառաքաղ)
- ☐ propane/կազ
- ☐ օճառ
- ☐ սպունգ/scrubber
- ☐ պահեստի տուփեր
- ☐ փուռ
- ☐ աղբի տոպրակներ
- ☐ Ziplock տոպրակներ

ՀԱՄԵՏՈՒՆՔՆԵՐ

- ☐ կարագ
- ☐ ketchup
- ☐ mayonnaise
- ☐ mustard
- ☐ աղ եւ պղպեղ
- ☐ համեմունքներ

ԵՓԵԼՈՒ ՍԱՐՔԵՐ

- ☐ շիշ կամ տուփեղէն բանալիք
- ☐ թէյնիկ
- ☐ սուրճի կաթսայ
- ☐ չափելու գաւաթ
- ☐ շերեփ
- ☐ դանակ
- ☐ բռնիչ
- ☐ կաթսայ եւ տապակ

- ☐ տափակ դգալ
- ☐ ունեղի

ՈՒՏԵԼԻՔՆԵՐ

- ☐ հաց
- ☐ պանիր
- ☐ պտուղ
- ☐ բանջարեղէն
- ☐ մսեղէն
- ☐ թեթեւ ուտեստներ

ԽՄԻՉՔ

- ☐ ջուր
- ☐ կաթ
- ☐ քաքաօ
- ☐ պտուղի հիւթ
- ☐ կազային խմիչքներ
- ☐ թէյ - սուրճ

ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԵՆ

- ☐ ձեռնոց
- ☐ գլխարկ
- ☐ jeans տափատ
- ☐ կօշիկներ (hiking boot, sneakers կամ sandal)
- ☐ կարճ տափատ
- ☐ գուլպաներ (հաստ եւ բարակ)
- ☐ survetement եւ sweat shirt
- ☐ վերարկու
- ☐ լողազգեստ
- ☐ T-shirt
- ☐ ջերմացնող տակեղէն
- ☐ ճերմակեղէն

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՆԻԹԵՐ

- ☐ ուսի մեծ եւ արշաւի փոքր պայուսակ

- ☐ կարմիր խաչի տուփ
- ☐ ջրաման
- ☐ կողմնացոյց
- ☐ լուսարձակ (flashlight)
- ☐ մարտկոցներ (batteries)
- ☐ ինքնութեան թուղթեր
- ☐ լապտեր
- ☐ ծալլովի աթոռ
- ☐ շրջանի քարտեզ
- ☐ դրամ
- ☐ գրպանի փոքր դանակ
- ☐ ձայնասփիւռ
- ☐ պարան
- ☐ անձրեւանոց
- ☐ ջահ
- ☐ ջուրի կալոն
- ☐ սուլիչ

ՔՆԱՆԱԼՈՒ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

- ☐ ծածկոց
- ☐ կացին/մուրճ/սղոց
- ☐ mats/օդով լեցուած անկողին
- ☐ բարձր
- ☐ ձող/ցիցեղ
- ☐ վրանի անձրեւանոց
- ☐ քնապարկ
- ☐ վրան
- ☐ աւել

ԿՐԱԿ

- ☐ կացին/սղոց
- ☐ դոյլ
- ☐ կրակ բորբոքեցնող նիւթեր
- ☐ լուցկի
- ☐ թերթ
- ☐ բահ-բրիչ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՕՐԵՆՔՆԵՐԸ

- 1.~ Սկաուտը կը յարգէ բանակումի օրենքները:
 - 2.~ Սկաուտը կը հնազանդի իր առաջնորդին, խմբապետին եւ աստիճանաւորներուն:
 - 3.~ Սկաուտը արագօրէն կը պատասխանէ սուլիչի կանչերուն:
-
- 4.~ Սկաուտը կը մասնակցի առաւօտեան մարզանքին:
 - 5.~ Սկաուտը իր հետ անձնական ուտելիք չի բերեր:
 - 6.~ Սկաուտը իր ժամանակը ծուլութեամբ չի վատներ եւ ամէն վայրկեան օգտակար աշխատանքով կը լեցնէ: Ան կ'աշխատի օգտակար ըլլալ: Օգնէ՛ ուրիշին, որ օգնութիւն գտնեն:
 - 7.~ Սկաուտը չ'աղտոտեր իր շրջապատը եւ վրանը, առանց անհրաժեշտութեան ծաղիկներ չի քաղեր, ճիւղեր չի ջարդեր, ծառեր չի կտրեր:
 - 8.~ Սկաուտը կը հետեւի իր արտաքին տեսքին, անձնական մաքրութեան եւ առողջութեան: Ան իր տարազը կը պահէ մաքուր վիճակով եւ միշտ պատրաստ:
 - 9.~ Սկաուտը պարապմունքներու ժամանակ խստիւս կը հետեւի ղեկավարի յանձնարարութիւններուն եւ չի խախտեր անվտանգութեան օրենքները:
 - 10.~ Սկաուտը առանց իր խմբապետին տեղեկացնելու, բանակավայրէն դուրս չ'ելլեր:
 - 11.~ Սկաուտը վրանին մէջ կը մնայ հանգիստի ժամերուն եւ գիշերը՝ ճրագմարէն ետք: Ան մոմ չի վառեր վրանին մէջ:
 - 12.~ Սկաուտը կը սիրէ պահակութիւն ընել իր խումբին՝ իր եղբայր սկաուտներուն եւ քոյր արեւուշներուն, գիշերը մէկ կամ երկու ժամ, ապա կ'արթնցնէ յաջորդ պահակ սկաուտը:

ՊԱՅԱԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պահակի մը պարտականությունը թե՛ 2ատ քիչ է, բայց 2ատ մեծ պատասխանատվություն կը պահանջէ: Ան տէրն է եւ պատասխանատուն՝ իրեն յանձնուած բանակավայրին: Պահակին պաշտօնն է բանակավայրին հսկողութիւնը: Պահակ մը, բանակումներու ընթացքին երբ պաշտօնի կը կանչուի, իր պատասխանատուէն կը ստանայ օրուան կարգախօսը: Երեկոյեան, պատուոյ դրօշի արարողութենէն ետք, գիշերուան ընթացքին պահակին պարտականութիւնը աւելի կը ծանրանայ: Պահակը, երբ կը տեսնէ մութն մէջ մէկը, որ կը մօտենայ բանակավայրին, պարտականութիւնն է մօտեցողին հարցնել օրուան կարգախօսը եւ երբ կը ստանայ գոհացուցիչ պատասխան՝ թոյլ կու տայ ներկայացողին, որ ներս մտնէ, հակառակ պարագային, նոյնիսկ եթէ խմբապետը ըլլայ եկողը եւ չի գիտեր կարգախօսը՝ չ'ընդունիր ներս: Օրուայ ընթացքին մէկական պահակ մուտքերու վրայ բաւարար է, իսկ գիշերները ընդհանրապէս աւելի շատ թիւով պահակ կը կարգեն, 2 ժամ տեւողութեամբ, այսինքն փոփոխակի պահակութիւն՝ որոշ ժամերով: Բանակումները յաճախ քաղաքէն դուրս կ'ըլլան, այնպէս որ պահակները պէտք է ունենան գաւազան, սուլիչ եւ լուսարձակ (flashlight):

Այս բոլորին հետ մէկտեղ, պահակը պէտք է ըլլայ քաջ, արթուն, իսկ հերթապահը կամ պահակապետը պէտք է միշտ շրջագայի բանակավայրի ամբողջ տարածքին՝ որովհետեւ բանակավայրի սկաուտներուն կենքին եւ գոյքին ապահովութիւնը իրեն յանձնուած է:

Պահակը երբ վտանգ կը նշմարէ եւ կը նկատէ զայն վտանգաւոր եւ լուրջ՝ անմիջապէս հերթապահին լուր կու տայ:

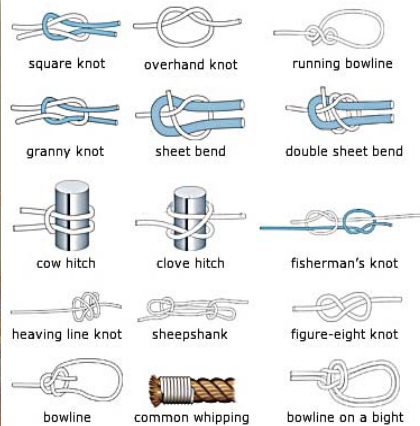
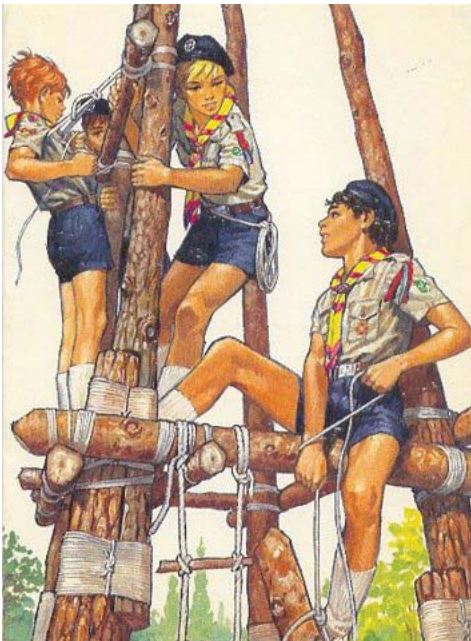
Թելադրանքներ՝ Պահակներուն

- 👁 Եղէ՛ք արթուն եւ ուշադիր:
- 👁 Թոյլ մի տաք, որ ոեւէ մէկը մուտք կամ ելք կատարէ բանակավայրէն, առանց ձեր թոյլտուութեան:
- 👁 Մի՛ նստիք կամ ընթերցէք եւ կամ խօսակցիք ձեր պահակ ընկերներուն հետ:
- 👁 Մի՛ ձգէք ձեր վայրը՝ որեւէ պատճառով:
- 👁 Մի՛շտ հարցուցէք օրուան գաղտնի բառը (parolla):
- 👁 Պահպանեցէ՛ք դուք ձեզ ցուրտէն, հագնելով տաքութիւն պահող վերարկուներ:
- 👁 Եթէ անհանգիստ զգաք, երբեք մի վարանիք լուր տալու օրուան պահակապետին՝ որպէսզի ձեռք առնէ պարտն ու պատշաճը:
- 👁 Պատրա՛ստ եղէք որեւէ անսպասելիի:

ՄԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Դ. - ՍՎԱՌՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ինչո՞ւ Կարեւոր է Բացօթեայ Կեանքը	
Սկաւորական Շարժման Համար	153
Բանակումի Պատրաստութիւն	155
Սկաւորական Արարողութիւններ	157
Կարգապահական Հրահանգներ	159
Սովիչով Հրահանգներ	164
Բանակավայրի Պատրաստութիւն	165
Ինչպէս Վրան Լարել	169
Բանակավայրի Կանոններ	170
Բացօթեայ Կեանք	171
Ամայի Բնութեան Մէջ Գոյարեւման Ուղեցոյց	173
Սկաւորական Կապերը	179
Սկաւորական Բանակումային Նախագիծեր (Pioneering)	193
Գործիքներու Գործածութիւնը	201
Հեռահաղորդակցութեան Ձեւերը	205
Ձեռքի Նշաններ	206
Մօրսի Այբուրենը	207
Դրօշակախօսութիւն	210
Ծովային Դրօշակախօսութիւն	211
Ծուխով Ազդանշաններ	212
Կրակը եւ Անոր Գործածութիւնը	213
Սկաւորին Խոհանոցը	219
Մնունդ	227
Հեղախուզական Նշաններ	231
Հեռաւորութիւն եւ Բարձրութիւն Չափել	235
Կողմնացոյց	239
Ժամացոյցային Կողմնացոյց	240
Ցերեկային Կողմնացոյց	241
Գիշերային Կողմնացոյց	243
Տիեզերքը	247

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԱՐԵՒՈՐ Է ԲԱՑՕԹԵԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Բանակումներն ու արշաւները միշտ եղած են սկաուտական շարժման կարելոր մէկ մաս: Անոնք բոլոր եղանակներուն ալ հաւասարապէս թէ՛ հաճելի փորձառութիւն է եւ թէ՛ սորվելու առիթ են: Սկաուտական շարժման բոլոր մասնակիցներու համար, արշաւներն ու բանակումները կը հանդիսանան տեսականօրէն սորված բոլոր գիտելիքներու գործադրութեան դաշտեր:

Բացի այդ, բանակողներ կը սորվին նաեւ "կեանքի" հմտութիւններ, ինչպէս՝ անձնական առողջաբանութիւն, ինքնուրոյն կարգապահութիւն, պատասխանատուութիւն եւ նման այլ յատկութիւններ: Սորվելու բազմաթիւ բաներ կան, որոնք ձեր բանակումային կեանքը կը դարձնեն հեզասահ եւ հաճելի, սկսեալ վրաններ լարելէն մինչեւ գաւաթ մը թէյ խմելու համար դժուար միջոցներով կրակ վառել, բացի այն բազմաթիւ հմտութիւններէն, որոնք սկաուտ մը կը վաստկի տարիներու իր փորձառութեան ընթացքին:

Բանակավայրերու ընտրութեան բաժինը սկաուտին ցուցիչներ կը փոխանցէ՝ ուր եւ ինչպէս հաստատելու իր վրանը: Լաւ գաղափար չէ ուր որ է վրան լարելը, յայտնուելով ջուրի աղբիւրներէ հեռու վայր մը, կամ ալ ջուրի հոսքի ճամբուն վրայ եւ կամ ալ դառնալով իշամեղուններու յարձակման թիրախ:

Խարոյկները բնականաբար կապուած է բանակումային փորձին: Բանակումի յատուկ խարոյկ շինելն ու վառելը դիւրին հմտութիւն մը չէ, ինչպէս կը թուի: Ան կը պահանջէ տարիներու փորձ եւ փորձառութիւն, որպէսզի սկաուտ մը կարենայ վառել կրակ մը նուազագոյն նիւթերով եւ զայն օգտագործէ արդիւնաւետօրէն:

Կարելոր է նաեւ ուտեստեղէնի (միսերու, կաթնեղէնի, պանրեղէնի եւլն.) պահպանումի մասին ընդհանուր գիտելիքներ ունենալը, ինչպէս նաեւ կանոնաւոր սնուելու միջոցները, յատկապէս բանակումներու ընթացքին, որպէսզի մարմինը առողջ եւ առոյգ մնայ եւ չտկարանայ, հակառակ յոգնեցուցիչ եւ սպառիչ աշխատանքներուն:

Դանակ, սղոց եւ կացին գործածել գիտնալը խիստ կարելոր է լաւ բանակող դառնալու համար: Անոնք սկաուտին հնարաւորութիւն կու տան իրականացնելու շարք մը աշխատանքներ բանակավայրին մէջ՝ կրակավառութենէ մինչեւ բանակումային պիտոյքներու եւ սարքաւորումներու կառուցում: Կարելոր է, նաեւ որ սկաուտը գիտնայ, թէ ինչպէս պէտք է ճիշդ եւ ապահով ձեւով գործածել եւ օգտագործելէ ետք խնամել ու պահպանել այդ իրերը...

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Բանակումը կը կազմակերպուի Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ կամ անոր համաձայնութեամբ՝ բանակում կրնայ կազմակերպել նաեւ սկաւտական միաւորի պատասխանատու կազմը:

Նախապատրաստական աշխատանքներով կը զբաղի բանակումէն 2 ամիս առաջ նշանակուած Սկաւտական խորհուրդի կողմէ նշանակուած կազմը: Ծրագիրը կազմելու ընթացքին անհրաժեշտ է նկատի ունենալ բանակումի մասնակիցներու գիտելիքները: Բանակումէն մէկ ամիս առաջ խմբապետական կազմը կը ճշդէ մասնակիցներու թիւը եւ կը պատրաստէ ճաշացուցակն ու գոյքը:

Բանակումէն առաջ խմբապետը պարտաւոր է՝

1. Ճշդել բանակումի նպատակը, պատրաստել ծրագիր եւ նախահաշիւ, որոշել բանակումի մասնակցութեան անդամավճարի չափը եւ գանձապահին յանձնարարել հաւաքել անդամավճարները:

2. Բանակումից երկու շաբաթ առաջ կը յանձնարարէ գոյքապահին պատրաստել բանակումի համար անհրաժեշտ գոյքը, որ համապատասխան արձանագրութեամբ կը պահուի իր եւ գոյքապահի մօտ:

3. Բանակումէն երկու ամիս առաջ բանակումի մասին տեղեակ պահել սկաւտներուն եւ անոնց ծնողներուն. կազմակերպել ծնողներու հետ հանդիպում:

4. Ստանալ բանակավայրի օգտագործման արտօնութիւն:

5. Պարզել ամենամօտ շուկայի կամ մթերային խանութի հասցէն, ինչպէս նաեւ՝ բժիշկի, հիւանդանոցի կամ դարմանատան հասցէն եւ հեռախօսը:

Բանակումէն յետոյ խմբապետը պարտաւոր է՝

1. Խոհանոցի եւ պահեստի գոյքը մաքուր եւ անվնաս վերադարձնել գոյքապահին:

2. Բանակավայրը յանձնել մաքուր վիճակի մէջ:

3. Անհրաժեշտութեան պարագային կազմակերպել հանդիպումներ բանակումի մասնակիցներու եւ անոնց ծնողներու հետ:

4. Ներկայացնել բանակումի տեղեկագիր աստիճանաւորական ժողովին, որմէ յետոյ՝ միաւորի պատասխանատու կազմին եւ Կեդրոնական Վարչութեանը:

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ԽՄԲԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

ԽՄԲԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ

Բանակումի ընդհանուր խմբապետ /ուհի/,
Բանակումի փոխ-խմբապետ /ուհի/,
Գիտելիքներու պատասխանատու,
Խաղ ու մարզանքի պատասխանատու:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԿԱԶՄԸ*

Կարմիր խաչի պատասխանատու,
Խոհանոցի պատասխանատու,
Անվտանգութեան պատասխանատու,
Գոյքապահ,
Գանձապահ:

* Պատասխանատու կազմին մէջ կարելի է ներառել նաեւ խմբապետական կազմէն որեւէ խմբապետ:

ՍԿԱՌՏԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԿԱՌՏԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Բազմազան արարողությունները կը կերտեն սկաուտի անհատակա-
նությունն ու կ'իմաստաւորեն անոր կատարած աշխատանքը: Անոնք
կ'ըլլան կատարումով՝ պարզ, տեւողութեամբ՝ կարճ, ազդեցութեամբ՝
տպաւորիչ եւ իմաստով՝ անսխալ: Անոնք կը փոխանցեն սկաուտական
գործի հանդէպ պատասխանատւութիւն եւ լրջութիւն: Նախընտրելի է,
որ արարողությունները ըլլան բացօթեայ: Այդ պարագային, անոնք կը
դառնան աւելի խորհրդաւոր: Սրահներու եւ դահլիճներու մէջ կազմա-
կերպուած արարողություններու ժամանակ սրահը պետք է ըլլայ լուսա-
ւորուած եւ զարդարուած՝ սկաուտութիւնը խորհրդանշող բոլորի համար
տեսանելի իրերով (դրօշակներ, պատի թերթեր, ձեռային աշխատանքներ
եւ այլն):

ՍԿԱՌՏԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՆ՝

- ✎ Մեծ կանչը,
- ✎ Գայլիկական խոստումը, սկաուտական երդումը,
- ✎ Գայլիկական – սկաուտական գիտելիքային կարգերու յանձնումը,
- ✎ Վոհմակէն խումբ՝ փոխանցումը,
- ✎ Բացման – փակման արարողությունները (դրօշակի արարողութիւն),
- ✎ Աստիճանատուչութիւնն ու պաշտօնատուչութիւնը:

ԲԱՅՄԱՆ ԵՒ ՓԱԿՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս արարողությունները բանակավայրին մէջ տեղի կ'ունենան երկու
անգամ՝ առաւօտեան եւ երեկոյեան: Բացման արարողութեան նպատակը
բանակումի հերթական օրուան աշխատանքը սկսելու յստակ ժամի
ճշդումն է: Մինչեւ արարողակարգը սկսիլը՝ օրուան պատասխանատուն
խմբապետէն կը վերցնէ դրօշները եւ զանոնք կ'ամրացնէ կայմի պարան-
ներուն: Օրուայ պատասխանատուի սուլիչէն յետոյ, խումբերը կը հա-
ւաքուին եւ կը շարուին այնպէս, ինչպէս ձեռքի շարժումով կը հրահանգէ
պատասխանատուն: Այդ պահուն բոլորին հայեացքները կ'ուղղուին դէպի
դրօշները, իսկ խմբապետական կազմը կը կանգնի այնպէս, որ անոնց
դէմքերը ուղղուած ըլլան թէ՛ խումբին, թէ՛ դրօշներուն: Պատասխանա-
տուի «հանգիստ, պատրա՛ստ» հրահանգէն յետոյ խումբը կը սպասէ ա-
րարողութեանը: Պատասխանատուն կը ստուգէ սկաուտներու ներկա-
յութիւնը, որմէ յետոյ կը հրաւիրէ դրօշները վեր բարձրացնող սկաուտ-
ներուն: Անոնք դուրս կու գան խմբակի ձախ կողմէն, կը շրջանցեն զայն,

պատուի կ'առնեն առաջնորդներուն, խմբապետներուն եւ ներկայանալով բանակումի խմբապետական կազմին, պատուի կ'առնէ եւ այնուհետեւ՝ կը մօտենայ կայմին՝ սպասելով պատասխանատուի «պատուի առ» հրահանգին:

Դրօշները հանդիսաւորութեամբ բարձրացնելէ յետոյ պատուի կ'առնեն եւ «պատրաստ» հրահանգը լսելուն պէս նոյն հերթականութեամբ կը վերադառնան:

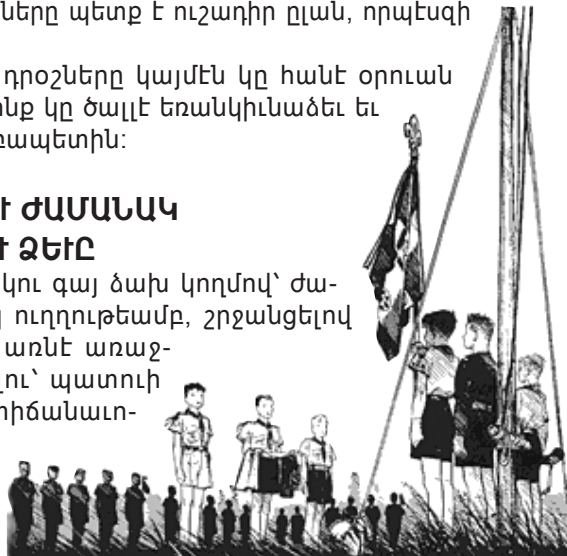
Փակման արարողութիւնը կը կատարուի բացման արարողութեան պէս:

Օրուան պատասխանատուն հաւաք կը սուլէ, կը ստուգէ սկաուտներու ներկայութիւնը եւ կը փոխանցէ իր դիտողութիւնները ու գնահատանքը: Դրօշները իջեցնող սկաուտները պետք է ուշադիր ըլլան, որպէսզի դրօշները գետնին չդպչին:

Արարողութենէն յետոյ դրօշները կայմէն կը հանէ օրուան պատասխանատուն, զանոնք կը ծալէ եռանկիւնաձեւ եւ կը յանձնէ բանակումի խմբապետին:

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ ՆԱՐՔԷՆ ԴՈՒՐՍ ՓԱԼՈՒ ԶԵՐԸ

Սկաուտը շարքէ դուրս կու գայ ձախ կողմով՝ ժամացոյցի սլաքի հակառակ ուղղութեամբ, շրջանցելով իր խմբակը. պատուի կ'առնէ առաջնորդին, առանց շրջանցելու՝ պատուի կ'առնէ նաեւ խումբի աստիճանաւորական կազմին, ապա կ'անցնի առաջադրանքի կատարման: Նոյն յաջորդականութեամբ կը վերադառնայ է իր տեղը:

ԿԱՐԳԱՊԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՅԱՆՔՆԵՐ

Միասնական գործունեության նախապայմանը սկաուտական օրենքն է: Իսկ սկաուտական գործունեության առաջին նախապայմանը կարգապահությունն է:

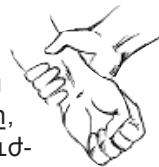
ԿԱՐԳԱՊԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՅԱՆՔՆԵՐ ՏԱԼՈՒ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ՝

1. Սկաուտական կարգապահական հրահանգները սկաուտական հաւաքներու ժամանակ կը տրուի սկաուտ աստիճանաւորներու կողմէ:
2. Ստորադաս աստիճանաւորը չի կրնար բեկանել գերադասի հրահանգը:
3. Երբ հաւաքուած են մի քանի խումբեր, առանց համապատասխան իրաւաստեան՝ կարելի չէ տալ ընդհանուր բնոյթի հրահանգներ:
4. Կարգապահական հրահանգ կրնայ տալ միայն տարագաւոր աստիճանաւորը, իսկ եթէ ան տարագոյժ չէ, ապա՝ միայն կարգոյժ ամենաբարձր աստիճանաւորը:
5. Հրահանգը կը տրուի բարձր, յստակ, բոլորի համար լսելի ձայնով:
6. Ոչ-բանաւոր կամ ձեռքով հրահանգ տալու համար՝ աստիճանաւորը կ'ընտրէ բոլոր խումբերու համար տեսանելի տեղ:
7. Կարգապահական հրահանգները պէտք է կատարել բարձր տրամադրութեամբ, արագ եւ առանց իրարանցման:

ԲԱՆԱԽՈՐ ՀՐԱՅԱՆՔՆԵՐ

1. **Հրահանգ.** Խու՛մբ, հա՛նգիստ

Գործադրութիւն. Հրահանգը հնչելուն պէս աջ եւ ձախ ձեռքերը տանիլ մարմնի ետեւը, դնել գօտկատեղին, ձախ ձեռքը բռունցք ընել, աջ ձեռքով բռնել ձախ ձեռքի դաստակը, իսկ ձախ ոտքը՝ ծալլելով 20 սմ. հեռացնել աջէն՝ ոտքով ուժգին հարուածելով գետին:

2. **Հրահանգ.** Պա՛տրաստ

Գործադրութիւն. Սկաուտը կը կանգնի պատրաստ վիճակով, ոտնաթաթերը 30 աստիճան բացած՝ ոտքերը կը միացնէ իրար: Մէջքը ուղիղ, հայեացքը ուղղուած առաջ, ձեռքերը կը դնէ տաբատին՝ միջնամատը ուղիղ տաբատի կարի գիծին վրայ:

3. **Հրահանգ.** Խու՛մբ, պատուի ա՛ռ:

Գործադրութիւն. Հրահանգը կը տրուի, երբ սկաուտը պատրաստ վիճակի մէջ է: Աջ ձեռքով կու տայ բարեւը. մատնե-րու ծայրը կը մօտեցնէ ճակատի աջ անկիւնին՝ ձեռքի ափը ուղղած առաջ:

4. Հրահանգ. Խո՛ւմբ, հեռաւորութիւն առ, օ՛ն:

Գործադրութիւն.

ա. Եթէ սկաուտները կանգնած են իրար ետեւէ, առջեւի սկաուտը կը կանգնի պատրաստ վիճակով, միւսները իրենց աջ ձեռքը կ'ուղղեն առջեւի սկաուտի աջ ուսին եւ կը հեռանան ձեռքի երկարութեամբ, իսկ շարքը կ'ուղղեն՝ նայելով առջեւինի ծոծրակին:

բ. Եթէ սկաուտները շարուած են կողք-կողքի, հեռաւորութիւնը կ'առնեն՝ աջ ձեռքը ուղղելով ձախ կողմի կանգնածի ուսը եւ միեւնոյն ժամանակ, դէմքը դարձնելով աջ, կ'ուղղեն շարքը:

գ. Եթէ խումբը կանգնած է եռեակ կամ քառեակ շարքով, առաջին շարքին կանգնած սկաուտը հեռաւորութիւնը կ'առնէ աջ կողքէն, իսկ ետեւի շարքը՝ առջեւէն:

5. Հրահանգ. **ա.** Աջէն կէս թել հեռաւորութիւն առ, օ՛ն:

բ. Ձախէն կէս թել հեռաւորութիւն առ, օ՛ն:

Գործադրութիւն.

ա. Շարքին աջ կողմի սկաուտը կը կանգնի պատրաստ վիճակով, իսկ միւսները աջ ձեռքերը կը դնեն գօտկատեղին եւ հեռաւորութիւն կ'առնեն արմուկով, իսկ շարքը կ'ուղղեն՝ դէմքը դարձնելով աջ:

բ. Ձախ կողմի կանգնած սկաուտը կը մնայ պատրաստ վիճակի մէջ, իսկ մնացածը ձախ ձեռքերը կը դնեն գօտկատեղին եւ հեռաւորութիւն կ'առնեն արմուկով: շարքը կ'ուղղեն՝ դէմքը դարձնելով ձախ:

6. Հրահանգ. **ա.** Ձախ դարձ, օ՛ն

բ. Աջ դարձ, օ՛ն

գ. Ետդարձ, օ՛ն

Գործադրութիւն.

ա. Յենուելով ձախ ոտքի կրունկի եւ աջ ոտքի մատներու վրայ՝ սկաուտը կը շրջուի ձախ, աջ ոտքը կը մօտեցնէ ձախին եւ կը կանգնի՝ պատրաստ վիճակի մէջ:

բ. Յենուելով աջ ոտքի կրունկի եւ ձախ ոտքի մատներու վրայ՝ սկաուտը կը շրջուի աջ, ձախ ոտքը կը մօտեցնէ աջին եւ կը կանգնի՝ պատրաստ վիճակի մէջ:

գ. Յենուելով ձախ ոտքի կրունկի եւ աջ ոտքի մատներու վրայ՝ սկաուտը ձախ կողմով կը շրջի ետ, աջ ոտքը կը մօտեցնէ ձախին եւ կը կանգնի՝ պատրաստ վիճակի մէջ:

7. Հրահանգ. Աջ ուսը առաջ, օ՛ն:

Գործադրութիւն. Ձախ կողմի խմբակը կը քալէ տեղը, դէպի աջ գտնուողները, քալելու ընթացքին, աստիճանաբար կը շրջին դէպի ձախ: Երբ շարքի առջեւը կանգնածները կը հաւասարին, կը շարունակեն քալել ձախ ոտքով:

8. Հրահանգ. Ձախ ուսն առաջ, օ՛ն:

Գործադրութիւն. Աջ կողմի խմբակը կը քալէ տեղը, իսկ ձախը, քալելու ընթացքին, աստիճանաբար կը շրջին դէպի աջ. երբ շարքի առջեւը կանգնածները կը հաւասարին, կը շարունակեն քալել ձախ ոտքով:

ՇԱՐԱՅԻՆ ՔԱՅԼ - Այս հրահանգները կը տրուին քալելու ընթացքին:

9. Հրահանգ. Խո՛ւմբ, տեղքայլ, օ՛ն:

Գործադրութիւն. Ձախ ոտքը առաջ տանիլ եւ ետ բերել, իսկ աջ ոտքի ծունկը քիչ մը ծալլել եւ կրունկը բարձրացնել մինչեւ մատներու ծայրը: Հրահանգը կ'ըլլայ ձեռքերու թեթեւ շարժումով եւ բռնուցքուած ափերով:

10. Հրահանգ. Խո՛ւմբ, քայլ առաջ, օ՛ն:

Գործադրութիւն. Աջ ոտքի վրայ սկաուտը կը սկսի ձախով քալել՝ 45 աստիճան բարձրացնելով ծունկներն ու թեւերը:

11. Հրահանգ. Խո՛ւմբ, կանգ առ, օ՛ն:

Գործադրութիւն. Ձախ ոտքի վրայ սկաուտը, հաշուելով մէկէն երկու, աջը կը մօտեցնէ ձախին եւ կը վերջացնէ քալելը ձախ ոտքով:

12. Հրահանգ. **ա.** Ձախ դարձ, օ՛ն

բ. Աջ դարձ, օ՛ն

գ. Ետդարձ, օ՛ն

Գործադրութիւն.

ա. Ձախ ոտքի վրայ սկաուտը

աջ ոտքը մէկ քայլի չափ առաջ կը բերէ, կը շրջուի ձախ, աջ ոտքը կը մօտեցնէ ձախին եւ կը շարունակէ քալելը ձախ ոտքով.

բ. Աջ ոտքի վրայ սկաուտը ձախ ոտքը մէկ քայլի չափ կը բերէ առաջ, կը շրջուի աջ, ձախ ոտքը կը մօտեցնէ աջին, աջով կ'ընէ տեղքայլ եւ կը շարունակէ քալել ձախ ոտքով.

գ. Ձախ ոտքի վրայ սկաուտը աջ ոտքը կը դնէ առաջ, ձախով ետ կը շրջուի, աջը կը մօտեցնէ ձախին եւ կը շարունակէ քալել ձախ ոտքով:

ՁԵՌՔԵՐՈՎ ՀՐԱՅԱՆԳՆԵՐ

13. Հանգիստ.

⌘ Աջ ձեռքը իջեցնել, եւ աջ ու ձախ տանիլ՝ մատները իրար զարնելով:

⌘ Աջ ձեռքը իջեցնել, ափը՝ փակ վիճակով տանիլ ձախ ձեռքի մօտ եւ ետ բերել կտրուկ ձեւով:

14. Պատրաստ կանգնիլ.

⌘ Բռնուցք ըրած աջ ձեռքը բարձրացնել վեր եւ շրջան ընել՝ ձեռքը վեր պահած:

⌘ Բռնուցք ըրած աջ ձեռքը բարձրացնել մինչեւ աջ ուսը:

15. Միշտ պատրաստ գոչել.

Աջ ձեռքը փակ վիճակով, բարձրացնել գլուխեն վեր, ապա արագ եւ կտրուկ իջեցնել եւ հարուածել ազդրին:

Աջ ձեռքը փակ վիճակով եւ ամբողջ երկարութեամբ, ձախ կողմէն բարձրացնել գլուխէն վեր, յետոյ աջ կողմով կտրուկ իջեցնել եւ զարնել ազդրին:

16. Շատ հասակի՝ շարուիլ

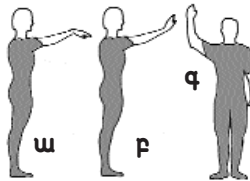
Ափը բաց վիճակով, աջ ձեռքը բարձրացնել վեր:

Հրահանգը կը տրուի երեք ձեւով.

ա. Երբ բարձրացուցած ձեռքի մատները ուղղուած են դէպի վար, ապա շարքը կ'ըլլայ բարձրահասակէն կարճահասակ:

բ. Երբ բարձրացուած ձեռքի մատները վեր ուղղուած են, ապա շարքը կ'ըլլայ հակառակը:

գ. Երբ աջ ձեռքը ամբողջութեամբ վեր բարձրացած է՝ մատները դէպի վեր, խումբը կը շարուի հրահանգողի ետեւէն, ըստ հասակի, մէկ շարքով:

17. Հորիզոնական շարք

Հրահանգողը ձեռքերը կը բանայ 180° հորիզոնական դիրքով, ուսերուն հաւասար, ոտքերը պատրաստ վիճակով:

Գործադրութիւն. Խմբակները կը շարուին հորիզոնական դիրքով՝ ձախէն աջ, դէմքով դէպի հրահանգողը եւ երեք քայլ հեռաւորութեան վրայ՝ իւրաքանչիւր խմբակի մէջ բաց ձգելով մէկ քայլ:

18. Կիսակլոր շարք

Գետնին ուղղած երկու ձեռքի բաց ափերը բարձրացնել 45°:

Գործադրութիւն. Առաջին խմբակի առաջնորդը եւ վերջին խմբակի փոխ-առաջնորդը կը կանգնին հրահանգողի ձախ եւ աջ կողմերը, իսկ մնացածը՝ կը շարուին կիսակլոր՝ խմբակներու միջեւ՝ ձգելով մէկ քայլ հեռաւորութիւն:

19. Կլոր շարք

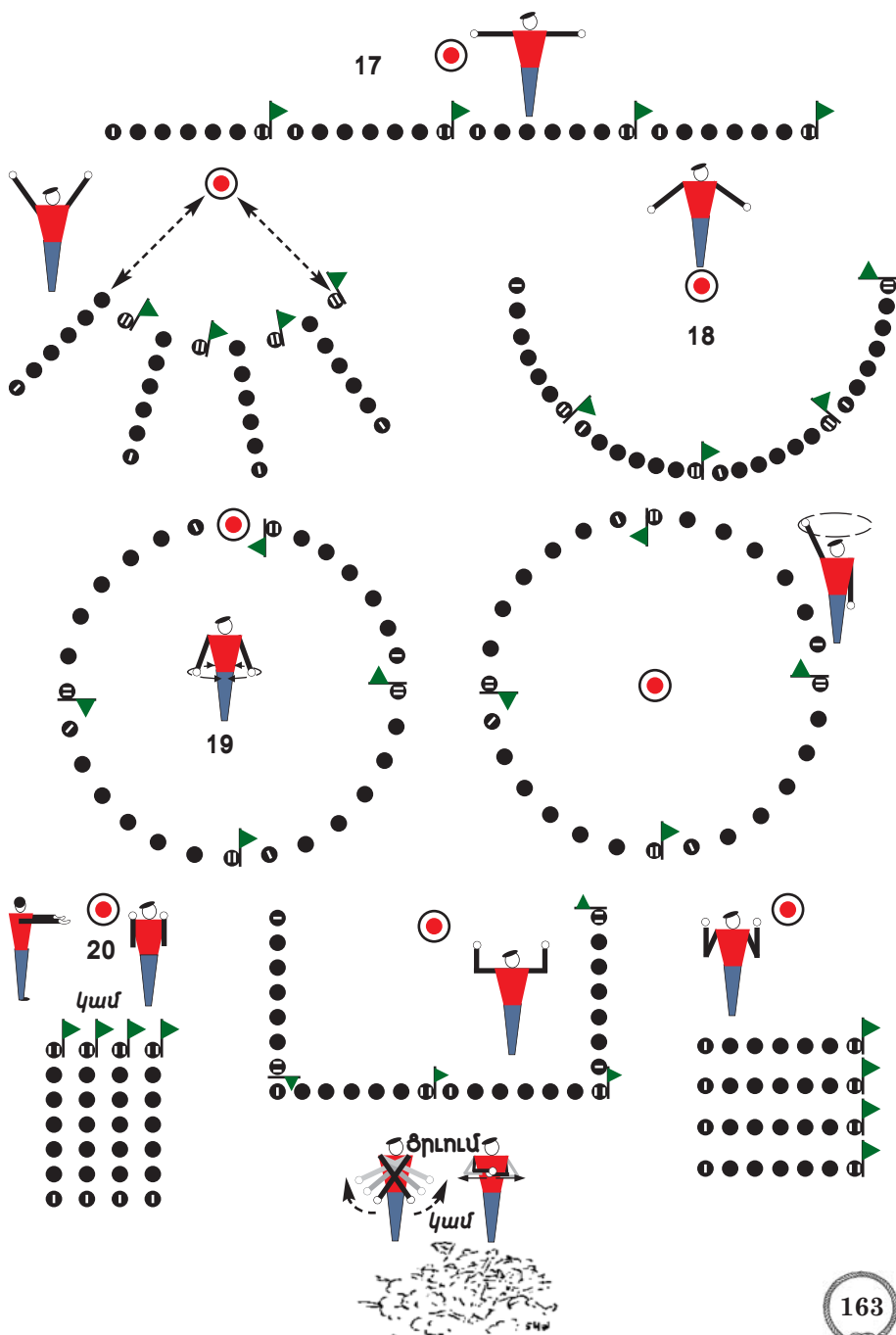
Գետնին ուղղած երկու ձեռքի բաց ափերը բարձրացնել 45°, յետոյ նոյն դիրքով ձեռքերը տանիլ երեք անգամ դէպի առաջ ու ետ:

Գործադրութիւն. Հրահանգողը կը մնայ մէջտեղը, իսկ խմբակները շրջան կը կազմեն՝ ձգելով մէկ քայլ հեռաւորութիւն իրարու միջեւ:

20. Ուղղահայեաց շարք

Առաջ ուղղած երկու ձեռքի ափերը բարձրացնել 90°:

Գործադրութիւն. Խմբակներու առաջնորդները կը կանգնին հրահանգողէն երեք քայլ հեռաւորութեան վրայ՝ դէմքով դէպի հրահանգողը, իսկ միւսները՝ իրենց առաջնորդներու ետեւը՝ մէկ շարքով:

ՍՈՒԼԻՉՈՎ ՀՐԱՅԱՆՔՆԵՐ

Սկաուտական կեանքի գլխաւոր յատկանիշներէն մէկը՝ կարգապահութիւնն է: Կարգապահութեան հսկիչները աստիճանաւորներն են, որոնք մարզանքի, խաղի, հաւաքոյթի եւ տողանցքի պահուն, բերանացի կամ սուլիչով հրամաններ արձակելով, կը ղեկավարեն սկաուտները: Սկաուտը պարտի կէտ առ կէտ հնազանդիլ եւ գործադրել տրուած հրահանգները:

Այստեղ կու տանք սուլիչով հրահանգները, իսկ բերանացի հրահանգները սորվելու առիթը կ'ունենաք խումբերու մէջ:

Ուշադրութիւն	—
Հաւաք	● ● ● ● ● ● ● ●
Հանգիստ	● —
Պատրաստ	●
Քայլ առաջ օ՛ն	● — ●
Խումբ կա՛ց	— ●
Խումբի տեղաշարժ	— ● ● — ● ●
Ձեր տեղը մնալ	— ● ● ● — ● ● ●
Ցրուում	— — — — —
Վարիչ առաջնորդներու հաւաք	● ● ● —
Առաջնորդներու հաւաք	● ● —
Չարթնում	— ● —
Քնանալ	— ● ● ● — ● ● ●
Ճրագմար	— ●
Նախաճաշ, ճաշ կամ ընթրիք	— ● — ● — ● — ●
Կարմիր խաչ	— — ● ●
Օգնութիւն կամ վտանգ	● ● ● — — — ● ● ●
Հերթապահ	● ● ●
Պահակներ	— ● ● —
Պատասխանատու աստիճանաւոր	— — —

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Սկաուտական բանակավայրերու մէջ վրանները կանոնաւոր եւ ուղիղ շարքերով շարուած չեն ըլլար՝ զինուորական բանակավայրերու նման, սակայն անոր վայրը կը ճշդօրէի խմբապետական կազմին կողմէ, միւս խմբակի վրանէն որոշ հեռաւորութեան վրայ, որպէսզի շրջանակ մը կազմուի խմբապետի վրանին շուրջ, որ ընդհանրապէս, դրօշակի կայմին եւ խարոյկի հրապարակին դիրքով ընդհանրապէս կը գտնուի բանակավայրի կեդրոնը:

Վրաններու լարում

Բանակավայրի դիրք ընտրութենէն ետք, վրանը լարել այնպէս մը որ դուռը հեռու ըլլայ հովէն: Եթէ սաստիկ անձրեւէ, մէկ թիգ խորութեամբ նեղ խրամատ մը փորել վրանին շրջակայքը՝ կանխելու համար ջուրի ներխուժումը վրանէն ներս: Այս խրամատը պէտք է ջուրի հոսքը

ուղղէ դէպի գառնիվար: Վրանի ձողերուն մօտ եւս փորել թեյի գաւաթի մը չափ փոսիկներ, որոնք տոյնպէս կը շեղեն ջուրի հոսքը դէպի վրան:

Ջուրի պաշար

Եթէ մօտակայքը կայ աղբիւր կամ վտակ, անոր լաւագոյն բաժինը պէտք է մաքուր պահել ըմպելի ջուրի համար: Վտակի աւելի վարի բաժնին մէջ կարելի է կէտ մը նշանակել ուր կը թոյլատրուի լողալ եւ հագուստները լուալ: Ամենաշատը հոգ պէտք է տարուի ըմպելի ջուրի մաքրութեան պահպանման, այլապէս հիւանդութիւն յառաջ կու գայ: Բոլոր տեսակի ջուրերը իրենց մէջ կը պարունակեն մանրէներ, որոնք տեսանելի չեն պարզ աչքով: Անոնք կրնան ըլլալ վտանգաւոր կամ ոչ: Հետեւաբար նախընտրելի է ապահով ըլլալ եւ այդ մանրէները մաքրել ջուրը խաշելով, յետոյ գայն ձգել որ պաղի եւ ապա խմել: Զգոհանալ մէկ եփով, այլ ձգել որ ջուրի եռայ նուազագոյնը քառորդ ժամ, ինքզինք աւելի ապահով զգալու համար:

Խոհանոց

Եփելու յատուկ կրակը կը շինուի բանակավայրէն հեռու՝ քամիի ուղղութեամբ, որպէսզի կրակի բոցերը, ծուխը եւ կերակուրներուն բոյրը չլեցուի վրանները եւ հրապուրէ վայրի կենդանիները: Սկաուտներ միշտ ալ յատուկ խնամք տարած են խոհանոցի մաքրութեան, նկատի առնելով

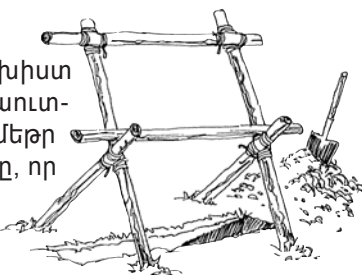
որ կերակուրի որեւէ մնացորդաց, կրնայ իր վրայ հաւաքել ճանճեր, որոնք շատ հաւանաբար թունաւոր են սնունդը եւ հիւանդացնեն բանակողները: Հետեւաբար, բանակավայրի խոհանոցը եւ անոր շրջակայ գետինը շատ մաքուր պահել բոլոր ժամանակներուն: Այս պայմանը իրականացնելու համար պէտք է փորել մէկ հատ չոր եւ մէկ հատ թաց փոսեր՝

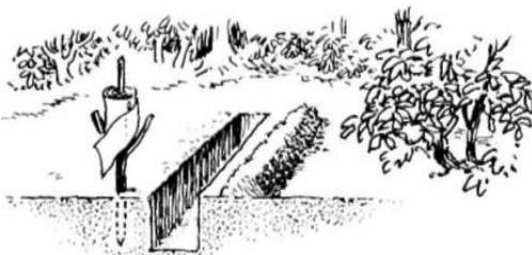
կէս մէթր լայնքով եւ կէս մէթր խորութեամբ: Թաց փոսը կը ծածկուի խոտով կամ յարդով, որոնք միջոցով իւղոտ եւ աղտոտ ջուրը կը թափուի այս փոսին մէջ: Փոսի վրայի խոտերը եւ յարդերը իւղոտ մասերը կը հաւաքեն, հետեւաբար, զանոնք պէտք է այրել եւ նորոգել: Չոր փոսին մէջ կը տեղադրուի մնացեալ բոլոր չայրուելիք առարկաները, ինչպէս պահածոյ տուփեր, որոնք սակայն պէտք է նախ այրել, ապա մուրճով տափակցնել եւ յետոյ դնել փոսին մէջ, ապա թէ ոչ փոսը շուտով կը լեցուի: Ամէն իրիկուն այս փոսը ծածկել հողի շերտով մը:

Արտաքնոց կամ ճեմիշ

Սկաւուտի առողջութեան համար ուրիշ խիստ կարեւոր յաւելուած մըն է արտաքնոցը: Սկաւուտներ պէտք է փորեն կէս մէթր լայնքով, մէկ մէթր երկայնքով եւ մէկ մէթր խորութեամբ փոս մը, որ պէտք է ըլլայ բանակավայր հասնելուն պէս իրենց առաջին գործը: Փոսը լայն պէտք չէ ըլլայ որպէսզի փոքրիկները մէջը չիյնան:

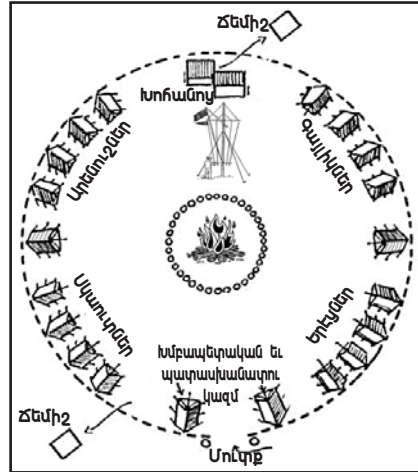

Նախքան վրաններու լարումը եւ կրակ վառելը, արտաքնոցի փոսը պէտք է փորել եւ հաստ կերպասով կամ խաւաքարտերով ծածկել անոր չորս կողմը: Գործածողը պէտք է հողի հաստ շերտով մը ծածկէ իր աղտը: Նոյնիսկ մէկ օրուան բանակումի համար սկաւուտներ պէտք է փորեն այս նպատակի համար գործածուելիք փոսը: Նոյնիսկ երբ հեռանաք բանակավայրէն, եթէ կարիքը զգացուի ապա փոքրիկ փոս մը պէտք է փորել, որ պէտք է կրկին ծածկուի գործածութենէ ետք: Արհամարիւելով այս անհրաժեշտութիւնը, բանակավայրը ոչ միայն կը վերածէր ոչ-առողջարար վայրի մը, այլեւ հողատիրոջ եւ գիւղացիներուն կը ստիպէր յառաջիկային խուսափելու՝ բանակումի համար հողը ձեզի տրամադրելու մտադրութենէն:

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ՆԵՐՔԻՆ ԴԱՍԱԽՈՐՈՒՄ

Բանակումի առաջին օրը բանակավայրի ներքին դասաւորմամբ կը զբաղի խմբապետական կազմը, որ նկատի առնելով բանակումի տեսակը, մասնակիցներու թիւը, ընտրուած վայրին առանձնայատկութիւնները, կը պատրաստէ բանակավայրի գծագիրը: Բանակավայրի կոկիկութիւնը պայմանաւորուած է մասնակիցներու վրաններու, խմբապետական կազմի, կարմիր խաչի, գոյքի եւ մթերանոցի համար նախատեսուած վրաններու, մուտքի եւ դրօշակներու, կայմերու, խոհանոցի, խարոյկի, աղբի եւ արտաքնոցներու դասաւորուածութեամբ:

Բանակավայրի դասաւորուածութիւնը շատ կարեւոր է բանակումի արդիւնաւետութեան եւ ներքին կազմակերպչական աշխատանքի համար:

Դրօշակներու կայմերը եւ խարուկահանդէսի հրապարակը պէտք է գտնուին մուտքէն հեռու՝ բանակավայրի կեդրոնը, խմբապետական վրանին մօտ, որուն մօտիկ պէտք է ըլլան կարմիր խաչի, գոյքերու եւ մթերանոցի վրանները՝ իսկ միւս վրաններէն հեռու պէտք է ըլլայ յատկապէս խոհանոցը: Բանակավայրէն դուրս կը տեղադրուի նաեւ արտաքնոցը, որ բանակումի աւարտին պէտք է ծածկուի հողի հաստ շերտով:

Աղբի հեռացման համար բանակավայրէն քիչ հեռու կը փորուի փոս, ուր ամէն անգամ աղբը լեցնելէ յետոյ պէտք է ծածկուի հողի շերտով:

Բանակավայրի ծրագիր

Ահաւասիկ ծրագիրէն նմոյշ մը.

7.00 կ.ա. - Խոհարարներու զարթնում:

7.30 կ.ա. - Բանակողներու զարթնում, լուացում, ելն.:

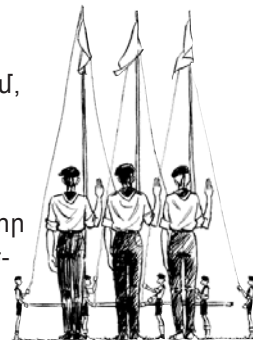
8.15 կ.ա. - Նախաճաշ:

8.45-10.00 կ.ա. - Լուացում, վրաններու եւ անոր շրջակայքի մաքրութիւն, վերմակներու եւ ծածկոցներու հովացում, ելն.:

10.00 կ.ա. - Դրօշակի արարողութիւն, աղօթք:

10.30 կ.ա. - Վրանի քննություն:

11.00-1.00 կ.ե. - Սկաուտական աշխատանքներ, դասախոսություն կամ օրուան թեմայի ուսուցում:

1.00 կ.ե. - Ճաշ:

1.30-2.30 կ.ե. - Հանգիստի ժամ կամ մեռելալ ժամ:

2.30-5.00 կ.ե. - Բնութեան մէջ խաղեր եւ արշաւներ:

5.00 կ.ե. - Թէյ կամ նախընթերց (snack):

6.00-7.30 կ.ե. - Բանակավայրի մէջ տեղի ունենալիք խաղեր կամ ազատ ժամ:

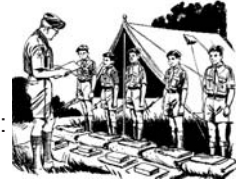
7.30 կ.ե. - Ընթրիք

8.30 կ.ե. - Խարոյկ. մէկ ժամը բաւարար է, որուն ընթացքին տեղի կ'ունենան երգեր, կանչեր, խաղեր եւ skach-ներ:

10.00 կ.ե. - Ճրագմար.

Նշենք որ ճրագմարը սուլուելէ ետք, ժամը 10:30-էն յետոյ, բացարձակապէս արգիւում է աղմուկը:

Գիշերային խաղ մը կարելի է ընդգրկել ծրագրին մէջ, որուն համեմատ կարելի է քիչ մը ուշացնել առաւօտեան զարթնումի ժամը:

ՆՇՈՒՄ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ._

Բանակումը իմաստալից եւ խիստ կարեւոր հանգրուան մըն է սկաուտութեան մէջ եւ ամենահետաքրքրական դրուագը տղուն համար, որուն ընթացքին ան առիթը կ'ունենայ ինքզինք սորվեցնելու ինքնավստահութիւն եւ ճարպիկութիւն, բացի առողջ ապրելակերպէ:

Կարգ մը ծնողներ, որոնք բանակումային բացօթեայ կեանքի փորձառութիւնը չեն ունեցած, բանակումին կը նային կասկածով եւ զայն հաւանաբար կը նկատեն չարքաշ եւ խիստ վտանգալից իրենց զաւակներուն համար: Սակայն երբ կը տեսնեն, որ իրենց զաւակները կը վերադառնան առողջ եւ կայտառ, հոգեկանօրէն եւ ֆիզիքականօրէն բարելաւուած, աւելի խիզախ եւ իրենց ընկերային շրջապատին հետ ընտելացած, ապա այն ատեն է որ կը գնահատեն այս բացօթեայ կեանքի բարիքները:

Հետեւաբար, անկեղծօրէն փափաքելի է որ տղաք եւ աղջիկներ քաջաւերուին բանակումներու մեկնելու՝ ամէն անգամ որ առիթը կ'ընծայուի:

ԻՆՉՊԵՍ ՎՐԱՆ ԼԱՐԵԼ

Պարտադիր պայման է որ սկաուտը պետք է կարողութիւնը ունենայ վրան լարել առանձին, կամ ալ մի քանի հոգիով: Վրանը կը լարեն հետեւեալ հերթականութեամբ՝

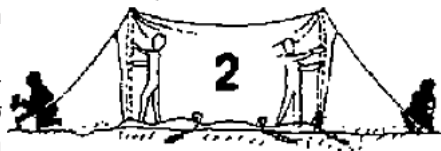

1. Ընտրուած տարածքը պետք է վրանի շրջագիծէն աւելի մեծ ըլլայ տուագագոյնը 1.5 մէթր: Տարածքը պետք է ըլլայ հարթ եւ հորիզոնական, իսկ եթէ տեղը տափակ չէ, ապա հորիզոնական դիրքի կը բերուի քարերու օգնութեամբ:

2. Վրանը պետք է գետնին փռել այնպէս, որ ծալքեր չմնան, յետոյ ծայրերէն եւ կեդրոնական անցքերէն ամրացնել ցիցերով:

3. Նախ տեղադրել առջեւի ու ետեւի ձողերը, ապա՝ անկիւններու ցիցերը:

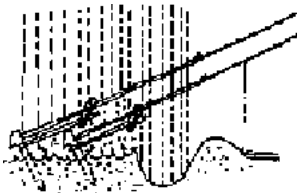
4. Ձողը տեղադրելէ յետոյ ամրացնել անոր համար նախատեսուած լարերով: Առջեւի ու ետեւի ձողերը ամրացնելու ատեն ուշադրութիւն դարձնել, որ լարերը ուղղահայեաց ըլլան վրանի պատերու նկատմամբ. առջեւի եւ ետեւի լարերը պետք է ըլլան նոյն գիծի վրայ: Անկիւններու լարերը ամրացնել այնպէս, որ լարին գիծը մտովի անցնի անկիւնային կտորի եզրերու կազմած անկիւնի կիսորդով:

Տանիքը, անձրեւաջրեր չհաւաքուելու համար, պետք է ըլլայ ձիգ եւ ամուր:

5. Իսկ վերջը վրանի շուրջը անհրաժեշտ է, հինգ մատ հեռաւորութեամբ, տասը մատ լայնութեամբ եւ նոյնքան խորութեամբ, փորել ակօս, կանխելու համար ջուրի ներխուժումը վրան՝ անձրեւի պարագային:

Սխալ Սխալ
Ծիշդ

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

1. Վրասներ մուտք գործելը առանց վրանի պատասխանատուի թոյլտուության խստիւ արգիւում է:
2. Բանակավայրի սահմաններէն դուրս ելլելը խստիւ արգիւում է:
3. Ուրիշի իրերը առանց թոյլտուության չգործածել:
4. Հնազանդիլ ընդհանուր հրահանգներուն եւ բարձր աստիճանաւորներուն:
5. Հետեւիլ բանակումի մաքրութեան:
6. Բանակումի հագուստներն են՝
 - ա. Միութեան սկաուտական տարբեր T-shirt-ներ, իսկ նորագիրները կամ այն սկաուտները որ տակաւին սկաուտական T-shirt-ներ չունին, կրնան առանց գրութեան պարզ T-shirt-ներ հագնիլ:
 - բ. Առանց որեւէ բացառութեան այլազան եւ անպատշաճ գրութիւն ունեցող եւ ուրիշ կազմակերպութեան շապիկներ և T-shirt-ներ հագնիլը արգիւում է:
 - գ. Բանակումի համազգեստը՝ միութեան սկաուտական տարազն է՝ մաքուր և արդուկուած սկաուտական շապիկ, իր բոլոր պարտադիր նշաներով (ՏԵՄ էջ 140):
7. Անհատներու մուտքը հետեւեալ վայրերը, առանց պատասխանատուի թոյլտուութեան, արգիւում է՝
 - ա. Խմբապետական կամ աստիճանաւորներու վրաններ:
 - բ. Բուժարան
 - գ. Ճաշարան/Խոհանոց
 - դ. Պահեստ
8. Անձնական ինքնաշարժով բանակում փոխադրուողները պէտք է նախապէս բաժանմունքի վարիչ մարմնէն թոյլտուութիւն ստանան:
9. Վրաններու մէջ ուտելը արգիւում է:
10. Ճրագմարէն յետոյ աղմկելը արգիւում է:
11. Բանակումի լապտերները վրան տանիլը արգիւում է:
12. Բանակումի ընթացքին ծամոն ծամելը արգիւում է:
13. Պահեստի իրերը գործածելէ յետոյ պէտք է վերադարձնել պահեստ:
14. Բանակումի ընթացքին փորձել խօսիլ միայն հայերէն:

ԲԱՅՕԹԵԱՅ ԿԵԱՆՔ

Հարաւային Ափրիկէ լաւագոյն ցեղախումբերէն մէկը Չուլուններն էին, որոնց իւրաքանչիւր այր մարդ իսկապէս լաւ ռազմիկ եւ հետախոյզ էր, որովհետեւ հետախուզութիւնը սորված էր իր մատղաշ տարիքին:

Երբ տղան բաւական մեծնար եւ հասուն ըլլար, զայն կը մերկացնէին եւ սպիտակ ներկով կը ներկէին ամբողջ մարմինը: Անոր կը տրուէր միայն վահան մը՝ ինքզինք պաշտպանելու համար եւ assegai մը՝ փոքր նիզակ մը՝ վայրի կենդանիներ կամ թշնամիներ սպաննելու համար: Ապա ան կ'արձակուէր անտառներու եւ ափրիկեան տափաստաններու մէջ:

Եթէ ոեւէ մէկը, որ կը տեսնէր զինք սպիտակ ներկով եղած ժամանակ, ապա պետք է հալածէր եւ սպաննէր զայն, իսկ սպիտակ ներկը մէկ ամիս ետք միայն կը վերանար մաշկի վրայէն եւ անկարելի էր որ լուացուելով մաքրուէր:

Հետեւաբար, շուրջ մէկ ամիս, տղան պետք է պահուըտէր անտառներու մէջ եւ պահպանէր իր գոյութիւնը, լաւագոյն ձեւով որ կրնար:

Ան պետք է հետեւէր եղնիկներու հետքերուն եւ սողոսկար մօտենալով կենդանիին, այնքան որ կարենար նիզակով հարուածել կենդանին եւ անկէ ստանար իր ծածկոյթն ու սնունդը: Ան պետք է կրակ շինէր՝ երկու փայտիկները շփելով իրարու՝ եփելու համար հում միսը եւ տաքնալու: Ուշադիր պետք է ըլլար որ աւելորդ ծուխ չհանէր, որ ուշադրութիւնը չգրաւէր իրեն հետեւող եւ որսալ փափաքող աւագ հետախոյզներուն:

Ան պետք է կարողութիւնը ունենար երկար տարածքներ վազելու, ծառեր մագլցելու եւ գետին մէջ լողալու՝ փախչելու համար զինք հետապնդողներէն:

Ան պետք է խիզախ ըլլար եւ դէմ կանգներ ամբողջ մը կամ որեւէ վայրի կենդանիի, որ կրնար յարձակիլ իր վրայ: Ան պետք է գիտնար ո՞ր բոյսերը ուտել եւ ո՞ր բոյսերը թունաւոր են: Ան պետք է հիւղակ մը կամ ապաստարան մը շինէր՝ գիշերելու կամ պահուըտելու համար:

Ան պետք է ուշադիր ըլլար, որ ուր ալ որ երթար պետք չէր ոտնահետք ձգէր իր ետին, ինչ որ կրնար մատնել իր վայրը:

Ամիս մը շարունակ ան պետք է ապրէր այս կեանքով, երբեմն խիստ շոգի մէջ եւ երբեմն ցուրտի եւ անձրեւներու տակ:

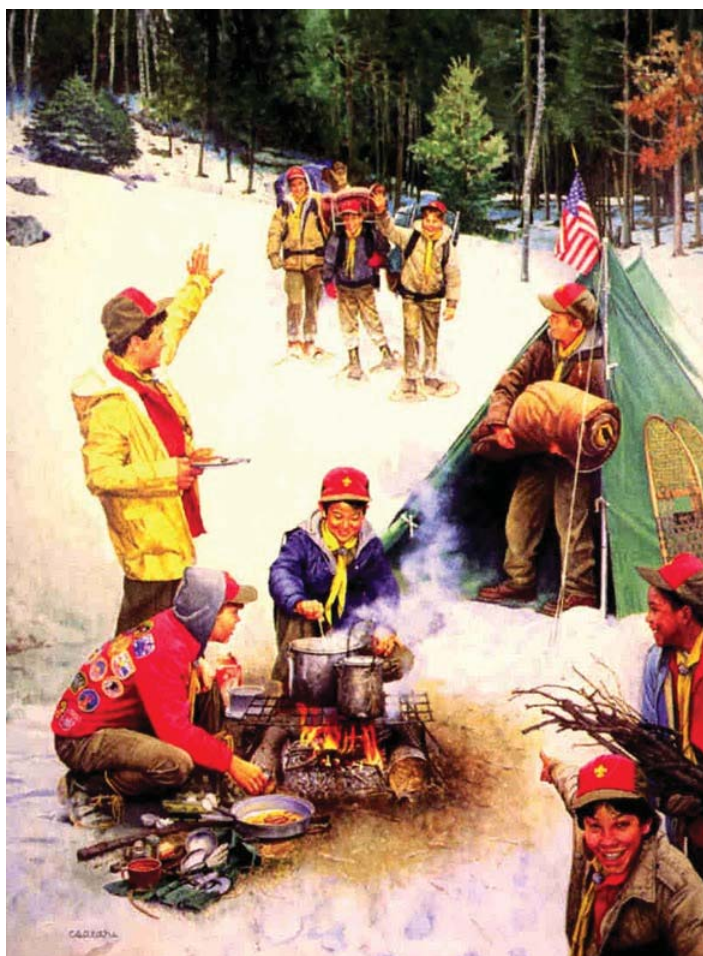
Եւ վերջապէս սպիտակ ներկը վերանալէ ետք, անոր կ'արտօսուէր վերադառնալ գիւղ, ուր կ'ընդունուէր մեծ ուրախութեամբ եւ իր տեղը կը գրաւէր ցեղախումբի երիտասարդ ռազմիկներու շարքին, փաստած ըլլալով որ կարողութիւն ունի ինքզինքին հոգ տանելու:

Հարաւային Ափրիկէի Եղան ցեղախումբի տղաքը սակայն այլ տեսակի փորձութիւն մը կ'անցընէին, որպէսզի իսկապէս արժանի ըլլային այր

մարդ նկատուելու. անոնք պետք է նիզակը խրէին իրենց գիստին մէջ, ժպտալով այս ամբողջ ցաւալի քննութեան ընթացքին, փաստելու համար որ կարողութիւնը ունէին դիմանալու ցաւին:

Ասոնք անգութ քննութիւններ էին, սակայն ցոյց կու տային որ այս վայրի ցեղախումբերը կը գիտակցէին, թէ որքան կարեւոր է որ տղան մարզուի ըլլալու տղամարդ եւ ոչ թէ վերածուի երկչոտ եւ ուրիշին վստահող անձի մը:

Եթէ ամէն տղայ լուրջ կերպով աշխատի Սկաուտութեան մէջ, վերջաւորութեան, ան իրապէս իրաւունք կ'ունենայ ինքզինք սկաուտ եւ մարդ կոչելու, առանց դժուարութիւն ունենալու ինքզինքին հոգ տանելու:

ԱՄԱՅԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԳՈՅԱՏԵԻՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՅՑ

ԱՌԱՋՆԱՅԵՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. **Դրական մտածելակերպ** - Ձեր ունեցած կարելորագույն տարրը ձեր ուղեղն է:

🌿 **Կանգ առնել** – Փաթթուիլ ծառի մը. Հանգստանալ: Ապահով վայր մը փնտռել (օդէն, ջուրէն եւ կենդանիներէն պատսպարուելու համար), ապաստարան (ցուրտէն, անձրեւէն եւ տօթէն պատսպարուելու համար), տեսանելի մնալ (այնպէս որ կրնաք տեսնել եւ երեւիլ): Իր տեղը մնացող անձը աւելի դիրքին է գտնել, քան շարժողը:

🌿 **Մտածել** – Ի՞նչն է որ սխալ ընթացաւ: Կրնա՞մ օգնել ինքզինքս: Կրնա՞մ օգնել ուրիշներուն որ գտնեն զիս: Հապճեպ որոշումներ չառնել:

🌿 **Ինքզինք քննել** – Վիրաւո՞ր եմ: Ի՞նչ ունիմ մօտս որ կրնայ օգնել ինծի: Եղանակը ի՞նչ պիտի ըլլայ: Բնական ի՞նչ միջոցներ մատչելի են:

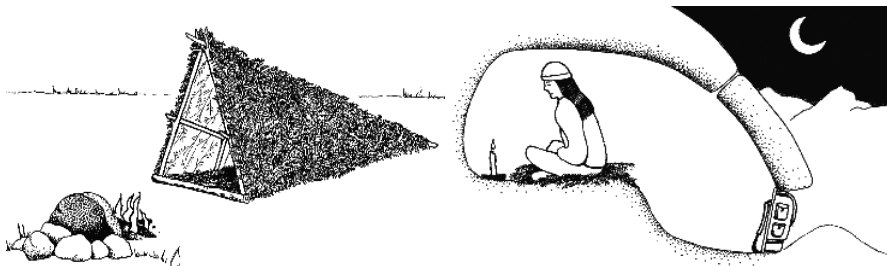
🌿 **Աղօթել/Ծրագրել** – Ապաստարան շինել, կրակ վառել:

2. Նախնական բուժ-օգնություն

🌿 Հոգ տանիլ որեւէ լուրջ խնդիրներու եւ ուշադիր ըլլալ որ մեծ եւ անշարժացնող վնասուածքներ չստանաք: Ուշադիր ըլլալ ջրագրկումէ, արեւահարումէ, ցրտահարումէ, թունաւորումէ, պաղառութենէ:

3. **Ապաստարան** - պաշտպանութիւն շերմութենէ, ցուրտէ, անձրեւէ, արեւէ:

🌿 Խոշոր փլասթիկէ տոպրակի մէջ, արտակարգ վիճակներու յատուկ պայուսակ / վերմակ, poncho, ձեռքի տակ ունեցած նիւթեր: Լաւ ապաստարան մը վատ վայրի մէջ՝ վատ ապաստարան է: Հեռու մնալ ջուրէն, մրջիւններու, սողուններու եւ կենդանիներու բոյներէն, թունաւոր բոյսերէն եւ սուր ժայռերէն: Օգտուիլ բնական ապաստարաններէն (քարայր, ծառի կոճղ, ժայռերու տակի բացութիւններէն):

4. Կրակ - ջերմութիւն, ապահովութիւն, ազդանշաններ տալու համար...

5. Ազդանշաններ տալ - X-եր գծել, միշտ 3 նշաններով ազդարարել:

- ⊗ Մի պոռաք - Յոգնեցուցիչ ըլլալուն հետ մէկտեղ, ձեզի հեռուները չի հասցներ - փոխարէնը սուլել:
- ⊗ Ծուխ (կը տեսնուի բաւական հեռուէն), սուլիչ (կը տարածուի բոլոր ուղղութիւններով), դրօշակ / թաշկինակ, հայելի (կը տեսնուի մէկ ուղղութեամբ միայն 2-3 քիւմէթր հեռուէն), լուսարձակ կամ լապտեր (մէկ ուղղութեամբ):

6. Ջուր - Առանց ջրի միայն քանի մը օր կրնաք գոյատեւել:

- ⊗ Եռացնել - նուազագոյնը 10 վայրկեան:
- ⊗ Զլորին 2 կաթիլ կամ Այոտինի 5 կաթիլ քառորդ կալուն կամ 2 լիթր ջրի համար, կրկնակին՝ եթէ ջուրը պղտոր է, ապա ձգել որ հանգչի 30 վայրկեան:
- ⊗ Ջուր ապահովել մաքուր աղբիւրներէ, ինչպէս անձրեւէն (նախքան գետին հասնիլը) առաւօտեան իջած ցօղերէն (հաւաքել կերպասով կամ փլասթիք տոպրակով) եւ ոչ թէ ճահճացած լճակներէ եւ աւազաններէ, այլ փնտռել հոն հասնող ջրի ակերը, կամ հոսանքները եւ կերպասէ կամ աւազէ շինուած գտիչէ (filter) անցընելէ ետք խմել:
- ⊗ Եթէ միայն ապականած կամ աղի ջուր մատչելի է, ապա եռացնել եւ գոլորշին հաւաքել փլասթիքի կամ կերպասի կտորով եւ կամ aluminum foil-ով:

7. Ուտելիք - Առանց ուտելիքի կրնաք գոյատեւել մէկ շաբաթ կամ քիչ մը ավելի:

- ⊗ Բոլոր առողջ կաթնասունները, թռչունները եւ միջատները ուտելի են:
- ⊗ Որեւէ բան որ կը տեսնէք որ կ'ուտուի նապաստակներու, կրծողներու, ջրշուններու (beavers), սկիւռներու եւ raccoon-ներու կողմէ ուտելի են նաեւ ձեր կողմէ, բայց ՈՉ՝ թռչուններու կերածները:
- ⊗ Չուտել օճառի նմանող, դառն համով, թթու (acidic) եւ կծու, այրող համով բոյսեր: Եթէ վստահ չէք, քիչ մը համտեսեցէք, սպասեցէք 10 վայրկեան, ապա կերէք զայն: Նախազգուշացումը շատ կարեւոր է:
- ⊗ Չուտել կաթնային բուսահիւթ կամ հիւանդագին տեսք ունեցող բոյսեր: Միշտ եփել ուտելիքը եւ ուտել շատ քիչ, նկատի առնելով որ բոյսերը դժուարամարս են:

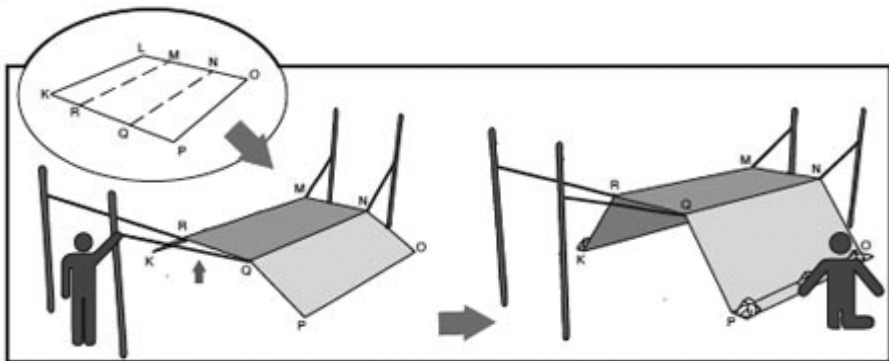
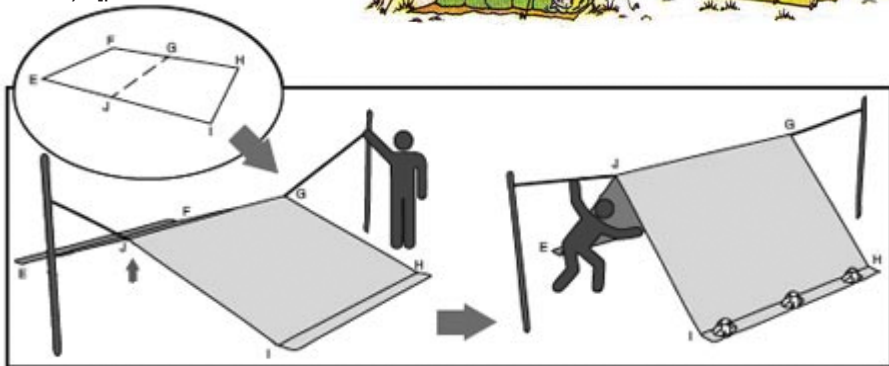
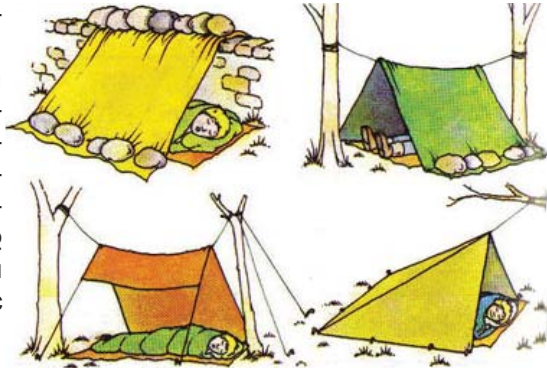
ԱՊԱՍՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՌՈՒՅՈՒՄ

Բանակավայրին վրայ հանգիստ գիշերելու համար, սկաուտը պետք է գիտնայ վրան լարել, կամ հիւղակ մը կառուցել, եթե կեցութիւնը պիտի երկարի այդ բանակավայրին վրայ:

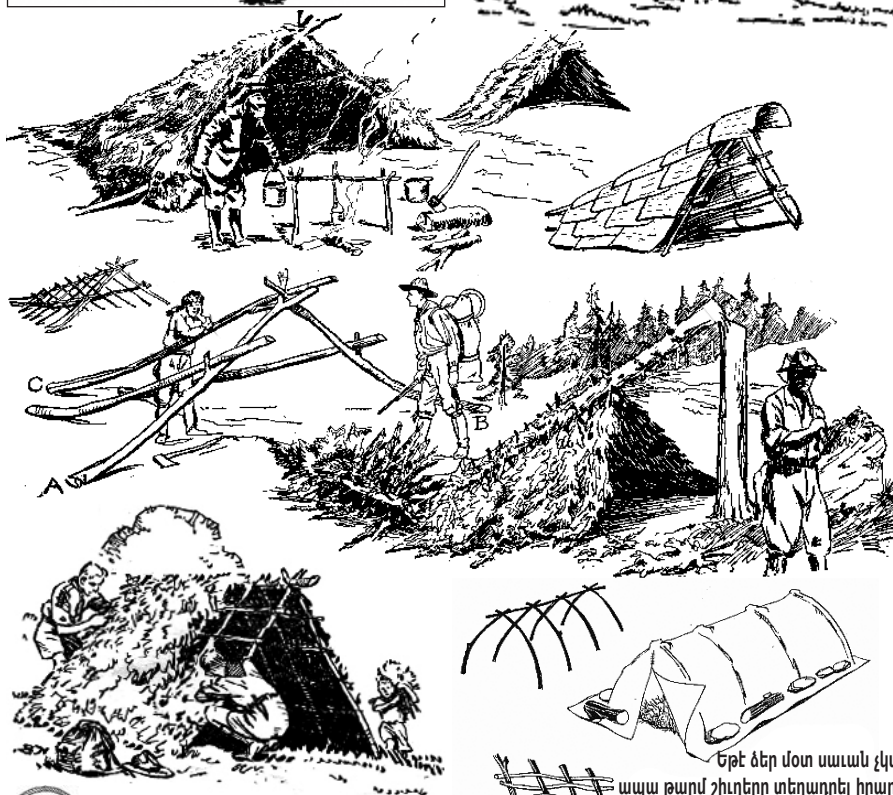
Ապաստարանի տեսակը կախեալ է շրջանէն եւ օդէն:

Նախ նկատել քամիի ուղղութիւնը եւ ապաստարանի կամ վրանի կռնակը դարձնել հոփի հոսանքին դէմ:

Եթէ ծառերով հարուստ շրջանի մէջ է ձեր բանակավայրը եւ իրաւունք ունիք զանոնք գործածելու, ապա ապաստարաններու բազմաթիւ ձեւեր կան զոր կրնաք գործածել: Անոնցմէ ամենէն պարզը երկթեւանի (bivouac shelter) վրանն է:

ԲՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՎՐԱՆՆԵՐ

Եթե ձեր մօտ սառան չկայ,
ապա թարմ շիւղերը տեղադրել իրարու
մօտ եւ անոնց միջեւ անցնել ճիւղերը:
Աւարտին՝ ծածկել տերեւներով:

Եթե չունիք կեդրոնական հիմքի հաստ ձողը, ապա կրնաք հետեւիլ Զարաւային Ափրիկէի բնիկներուն. կես շրջանակի ձեւով պատ մը կազմել փայտիկներով, ցափկներով կամ տերեւներով, հովէն պատսպարուելու համար, ապա բաց մասին վրայ պատրաստել "հակադարձող" (reflective) կրակարան մը, որուն կողքին կառուցուած պատը, կրակին ջերմութիւնը կը հակադարձէ դէպի պատսպարանը:

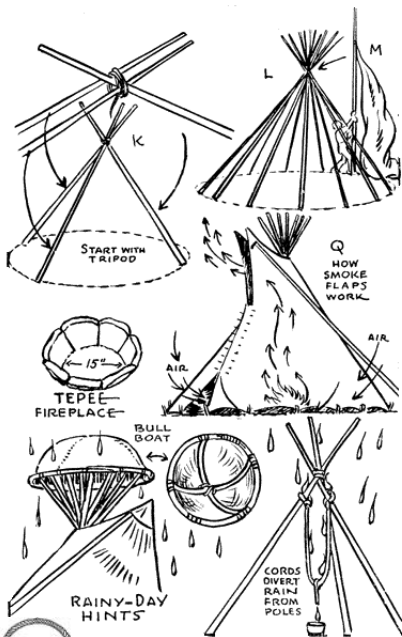

Չուլուներ իրենց հիւղակները կը կառուցեն երկար եղեգներ կլոր շրջանակի գիծով ամրացնելով հողին մէջ, ուղղահայեաց ձեւով: Ապա, ծռելով

այդ ձողերը դէպի կեդրոն, կը կապեն իրար: Յետոյ, ճկուն ճիւղերով կամ եղեգներով կը հիւսէին շրջանակաձեւ հո-

րիզոնական գիծեր, հողին ամրացուած ձողերուն "վրայէն-տակէն" քայլերով, կազմելով վանդակաձեւ կառոյց: Անոր վրան կը սկսին ծածկել երկար չոր խոտերով կամ յարդով կազմուած հիւսուածքներով, կամ ամրացնելով ձողերուն եւ ճիւղերուն վրայ եւ հիւսելով անոնց շուրջը "վրայէն-տակէն" քայլերով: Երբեմն փոքրիկ բացուածք մը կը ձգեն գագաթին վրայ, ծխնելոյզի բացուածքի համար:

Կարմիր Յնդիկները սակայն կը շինէին իրենց յատուկ "teepee" վրանները, շարք մը երկար եղեգներ կամ ձողեր ամրացնելով իրարու՝ բուրգի ձեւով եւ ապա զայն ծածկելով լայն կերպասով կամ իրարու կարուած կենդանական մորթիներով:

Եթէ ձեր վրանը կամ հիւղակը շատ տաք կ'ըլլայ կիզիչ արեւուն տակ, յաւելեալ ծածկոցներ կամ յարդեր գետեղել անոր վրան: Տանիքը որքան հաստ ըլլայ, վրանը այնքան զով կ'ըլլայ ամրան ընթացքին: Իսկ եթէ շատ պաղ է, ապա յատակին կից պատերը հաստցընել, կամ 1 թիզ հողակոյտ մը կառուցել վրանի դուրսի պատերուն շուրջ:

Չմոռնալ ալօս փորել վրանին կամ հիւղակին շրջակայքը, եթէ անակնկալօրէն տեղատարափ անձրեւէ գիշերը:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ

Գործնական կեանքի մէջ եւ յատկապէս ձեռային աշխատանքներու պատրաստութեան եւ բանակումներու ընթացքին, հանգոյցները շատ անհրաժեշտ են: Սխալ կազմուած հանգոյցները կրնան աղիտալի հետեւանքներ ունենալ:

Սկաուտ մը պէտք է հանգոյցները կատարէ ճիշդ ձեւով: Կը կարծենք, որ ոեւէ մէկը կրնայ հնարել հանգոյց, եթէ ոլորէ, խաչաձեւէ ու փաթթէ երկու պարաններ մինչեւ որ կապուին իրար, սակայն նաւաստիներն են որոնք կրցած են ստեղծել եւ յօրինել լաւագոյն հանգոյցները: Այս իրողութեան կը համոզուիք, եթէ նկատի առնէք, որ հին օրերուն, երբ անոնք ստիպուած էին կայմը կապել առագաստին, կամ փոթորիկէն ու մոլեգնած ծովէն խճճուած երկու պարանները քակել եւ կոկիկ ձեւով դարձեալ կապել իրարու, պէտք է ստեղծէին այնպիսի հանգոյցներ, որոնք դիւրութեամբ կը կապուէին եւ նոյնքան դիւրութեամբ ալ կը քակուէին դժուար պայմաններու տակ: Զետեւաբար, կարելի է վստահիլ նաւաստիներուն եւ սորվիլ անոնց հանգոյցները, փոխանակ մեր յօրինած խճճուած եւ խառնաշփոթ հանգոյցները:

ԻՏԵԱԼ ԿԱՊԸ

Ինչպէս նշեցինք՝ ճշգրիտ հանգոյցի մը երեք յատկութիւններն են.

1 Դիւրին կապուող

2 Ամուր

3 Դիւրին քակուող:

❖ Զանգոյցը պէտք է պատրաստել շատ արագ եւ ճիշդ, ինչ որ վարժութեան կը կարօտի: Երբ նոր հանգոյց մը սորվիք, նախ մարզուեցէք որոշ ժամանակ՝ յետոյ փորձեցէք զայն կապել մէկ ձեռքով, ապա մութի մէջ, կամ նոյնիսկ ուրիշներու կողմէ քաշկռտուքի ընթացքին:

❖ Ամուր կ'ըլլայ եւ իր նպատակին կը ծառայէ, եթէ ընտրէք տուեալ աշխատանքին յարմարող ճիշդ հանգոյցը. ասիկա շատ կարեւոր է: Զանգոյցը նաեւ պէտք է ունենայ կոկիկ աւարտ, յատկապէս եթէ այդ իր տեղը պիտի մնայ որոշ ժամանակ:

❖ Դիւրին քակուող է: Դանակով ալ կարելի է քակել հանգոյցը սակայն այս ձեւը ծախսալից է եւ պարտուողական: Մարզուիլ հանգոյցները քակելու դժուար պայմաններու մէջ:

ՀԱՆՈՒՅՏՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այս փուլին մենք հանգոյցներու կարիքը ունինք՝ հիմնական երեք նպատակներու համար...—

1) Երկու պարաններ իրար կապելու համար. օրինակ՝ կօշիկի կապերը, վիրակապը, ծանրոցի անկիւնները, կամ երկար պարան մը ստանալու համար երեք կամ չորս կարճ պարաններէ:

2) Պարանը կապելու համար գերանի. օրինակ՝ լուացքը չորցնելու համար պարանը կապել երկու ծառերէ, նաւակ մը ամրացնելու համար տախտակամածի գերանին, կամ ցիցի մը ամրացնելու համար վրանի պարանները:

3) Օղակաձեւ չսահող հանգոյց մը շինելու համար. օրինակ՝ ձեր շունի պարանոցին շուրջ, ձեր մեջքին շուրջ՝ երբ ծառ մը պիտի մագլցիք կամ լեռ մը պիտի բարձրանաք, վիրաւորի մը շուրջ, որուն կ'ուզեք դուրս բերել շուրէն, վար իջեցնել ծառէն կամ լեռէն եւ այլն:

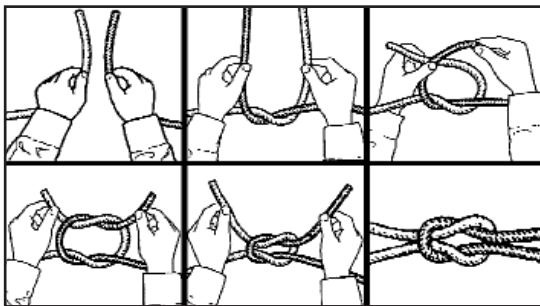

Նորընծայ սկաուտը պետք է գիտնայ առնուազն վեց հանգոյցներ՝

1) Օղակ կապ,	2) Գերան կապ,	3) Զուլիակ կապ,
4) Ամփոփ կապ,	5) Ձկնորս կապ,	6) Անուորդ կապ:

Կու տանք յիշեալ հանգոյցները եւ անոնց գործածութեան կերպը եւ պարագաները...—

ա. ՕՂԱԿ ԿԱՊ (Square knot).— Կը գործածուի միեւնոյն հաստութեամբ երկու չուաններ իրարու հետ հաստատ կերպով միացնելու:

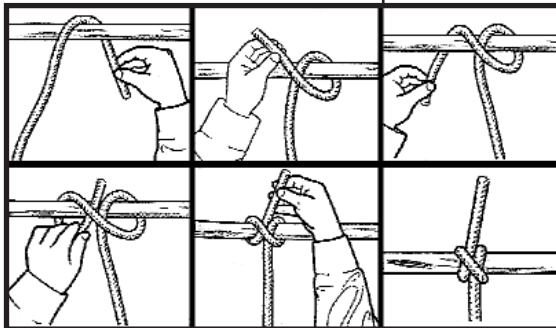
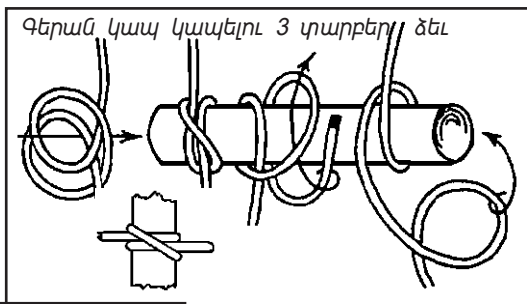

Օղակ կապը առաջին կապն է, որ սկաուտը կը սորվի, որովհետեւ ան ունի բազմաթիւ գործածութիւններ: Օղակ կապ ընելու համար երկու ձեռքերով բռնել պարանի երկու ծայրերը, ապա աջ ձեռքի պարանը անցընել ձախի վրայէն եւ տակէն դարձնել եւ յետոյ

ձախ ձեռքի պարանը անցընել աջի վրայէն եւ դարձնել տակէն:

Յիշեցէ՛ք. աջը ձախի վրայէն, ձախը աջի վրայէն:

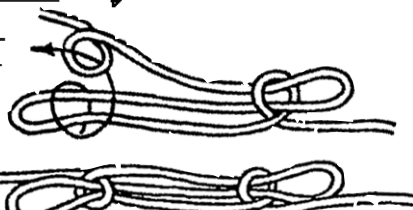
բ.- գԵՐԱՆ ԿԱՊ (Clove hitch).... Կը ծառայէ չուանը ծառի մը կամ ծողի մը հաստատ կերպով կապելու: Այս կապը, ինչպէս յետագային պիտի նկատենք, կը հանդիսանայ սկիզբը շատ մը գերանային (սիւն, կայմ, աշտարակ) գանազան կապերու:

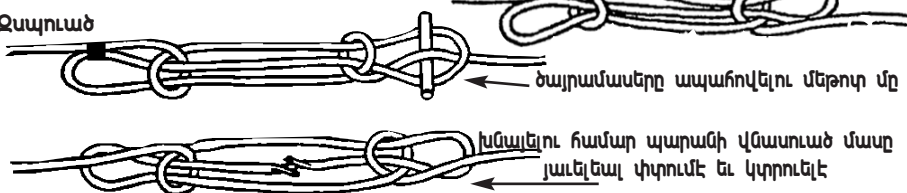
գ.- ՋՈՒՆՅԱԿ ԿԱՊ (Sheet bend).... Կը գործածուի անհաւասար հաստութեամբ երկու չուաններ ամուր կերպով իրար միացնելու:

դ.- ԱՍՓՈՓ ԿԱՊ (Sheepshank knot).... Կը գործածուի երկար չուանները կարճեցնելու. օրինակ՝ վրաններու կազմութեան ժամանակ փոխանակ չուանը կտրելու՝ ինքն իր վրայ կը ծալուի:

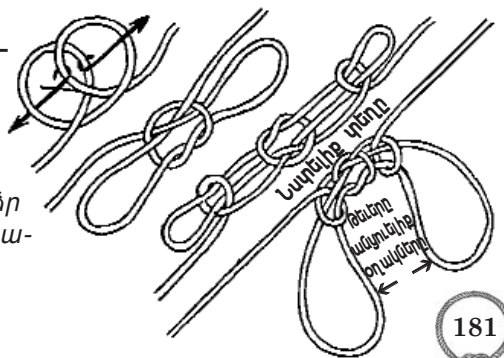
Ջապուած

ծայրամասերը ապահովելու մեթոդ մը

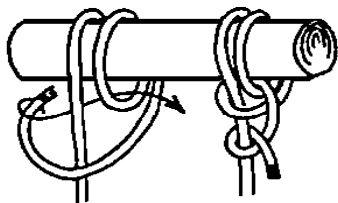
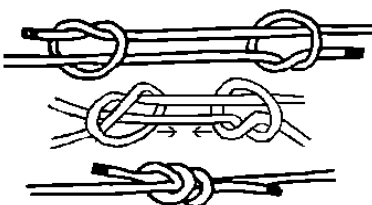
խնայելու համար պարանի վնասուած մասը լաւելեալ փրումէ եւ կտրուելէ

Յաւելեալ տեղեկութիւններ... Կու տանք նաեւ ամփոփ կապով աւարտող կապ մը. ան կը կոչուի Զրշէջի կամ Աթոռ կապ, որ կը գործածուի վիրաւոր մը փոխադրելու կամ անձ մը բարձր տեղէ վար իջեցնելու կամ վեր հանելու համար:

Ե. ԶԿՆՈՐՍ ԿԱՊ (Fisherman's knot).—

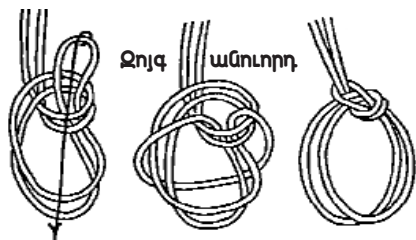
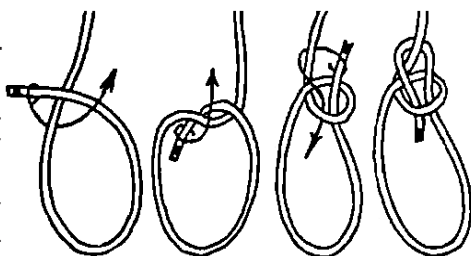
Կը ծառայէ բարակ եւ սահուն կապերը իրար միացնելու: Այս կապը կը գործածեն ձկնորսները իրենց ուռկաններուն չուաները տոկուն ձեւով կապելու համար:

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.— Ձկնորս կապ կը կոչուի նաեւ կողքի պատկերով տրուած հանգոյցը, որ կը գործածուի նաւը կապելու համար սիւնին:

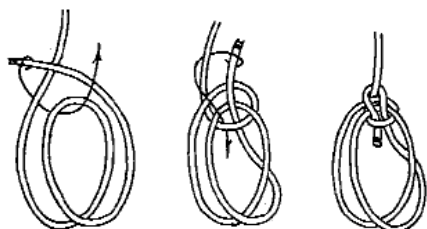
Գ. ԱՆՈՒՈՐԴ ԿԱՊ (Bowline).—

Կը ծառայէ չուանով անփոփոխ օղակ մը շինելու: Այս կապը կը կոչուի նաեւ Աթոռ կապ, որովհետեւ կարելի է անոր լայն օղակին մէջ անձ մը նստեցնել կամ առարկայ մը տեղադրել՝ վեր հանելու կամ վար իջեցնելու համար:

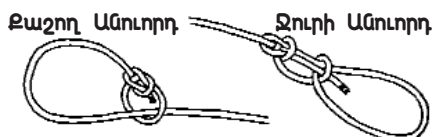
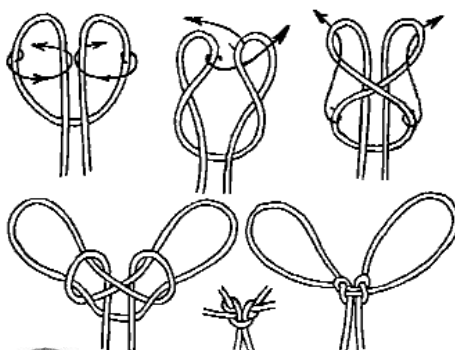

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.— Ստորեւ կու տանք Անուորդ կապի զանազան տեսակներ եւ անոնց անունները.

Ֆրանսական կամ փորթուկալական Անուորդ կապ

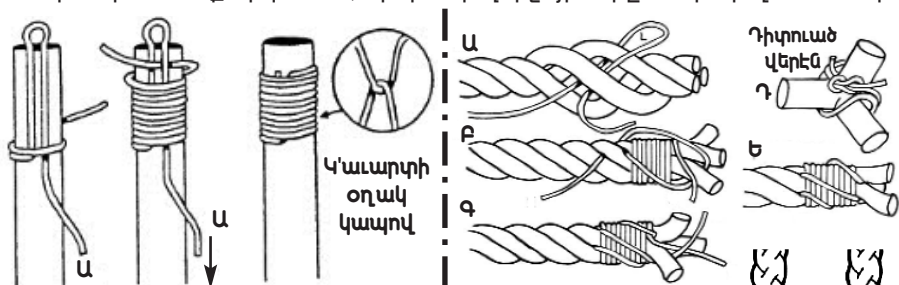
Սպանական Անուորդ կապ

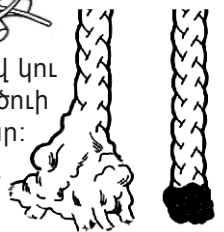
Իւրաքանչիւր սկաւուտ նուագագոյնը այս հանգոյցները պէտք է գիտնայ պատրաստել: Հանգոյց կապելը կը թուի թէ շատ դիւրին եւ պարզ է, սակայն կայ նաեւ ճիշդ եւ սխալ կապելու ձեւերը, իսկ սկաւուտը պէտք է գիտնայ միայն ու միայն ճիշդը, որովհետեւ սխալ կապուած հանգոյցի մը հետեւանքով կայմ մը կամ կամուրջ մը շատ հաւանաբար փլուզուի իսկ հանգոյցի մը քայքայումը կրնայ մեծ վնաս հասցնել շուրջիններուն:

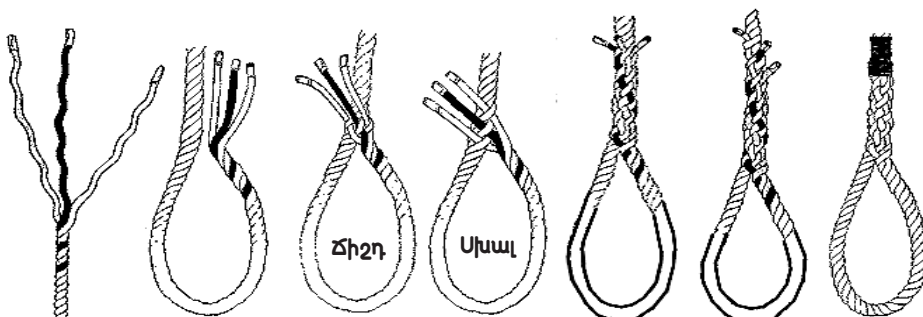
Սկաւուտի մը պարանը միշտ պէտք է ըլլայ կոկիկ, իսկ ծայրերը՝ ամփոփուած: Սկաւուտի մը երբեք վայել չէ գործածել պարաններ, որոնց վերջոյթները քակուած կամ դանակով կտրուելէ ետք իր վիճակին ձգուած է: Ստորեւ կու տանք երկու ձեւ, պարանի վերջոյթները ամփոփելու համար:

Բացի վերոնշեալ երկու ձեւերէն, կողքի պատկերով կու տանք նաեւ այրելու ձեւը, որ ընդհանրապէս կը գործածուի *նայլոն*է կամ *փլասթիք*է շինուած պարաններու համար: Նախ պէտք է կտրել զգգգուած մասը, ապա այրել զայն, որպէսզի հալի եւ ամփոփուի:

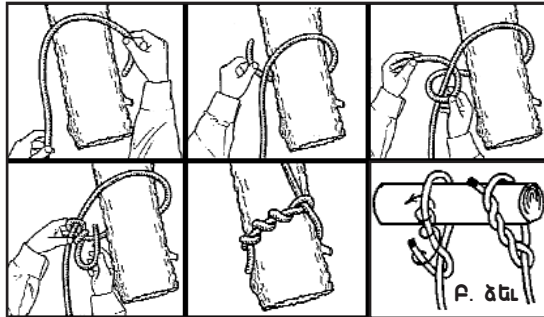

Պարանի ծայրը կրնանք խնայել նաեւ օղակ շինելով.

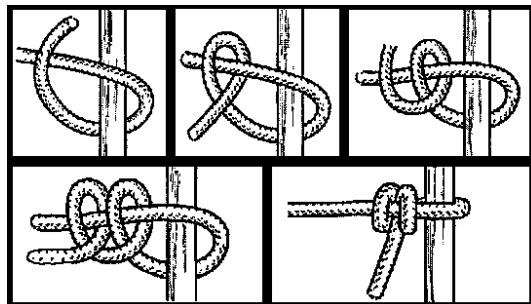
Ստորել, կու տանք 6 հիմնական հանգոյցներէն բացի սկաուտական ամենէն շատ գործածելի կապերը:

ՓԱՅՏԱՅԱՏԻ ԿԱՊ.— Կը կոչուի նաեւ գերան կապ: Այս կապը կը գործածուի երկու կամ աւելի գերաններ իրար միացնելու համար եւ յատկապէս կայմի, աշտարակի եւ զանազան սկաուտական աշխատանքներու սկիզբը, ինչպէս պիտի տեսնենք յաջորդ էջերով:

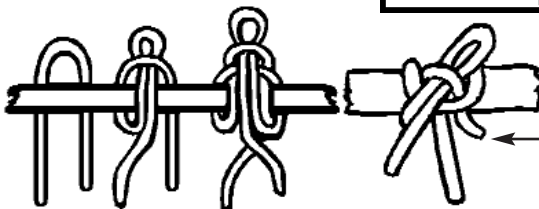

ԲԵՌՔԱՇ ԿԱՊ.— Կը կոչուի նաեւ օգնական կապ, որովհետեւ կապուելով պարանի մէջտեղէն, կ'օգնէ առարկաներ քաշելու:

ՕՂԱԿ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԿԵՍ ՕՂԱԿՆԵՐ.— Կը գործածուի գերաններու վրայ, ուժգին քաշելու համար կապը աշխատանքի ընթացքին: →

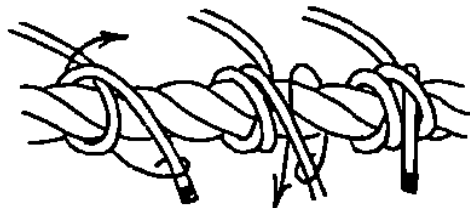
ԿՈՎԱՐԱԾԻ ԿԱՊ.— Կը գործածուի բարձրութիւն մը մագլցելու համար եւ կամ

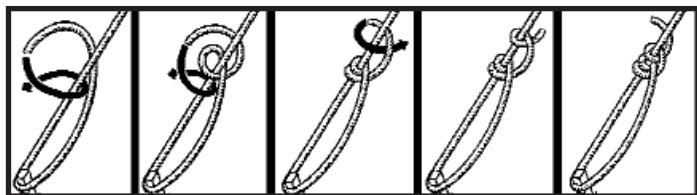
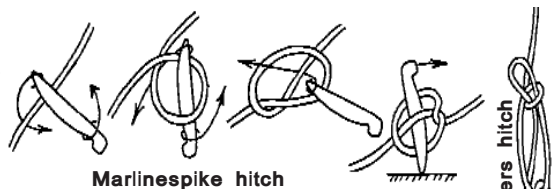
վար իջնելու, այնպէս մը որ կրնանք քակել զայն տեղ հասնելէ ետք:

— Կը գործածուի նաեւ ձիեր եւ անասուններ գերաններու կապելու համար:

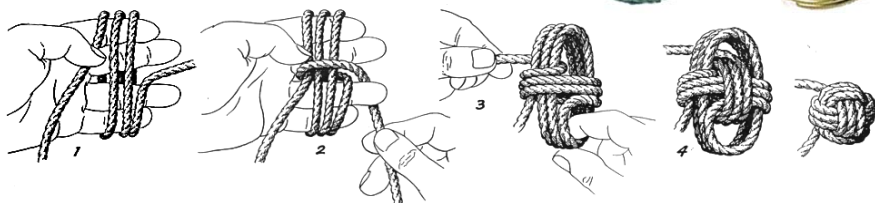
ՊԱՐԱՆԻ ՎՐԱՅ.— Երեք օղակներ պարանի վրայ, որոնք կը գործածուի կամուրջներու շինութեան ընթացքին:

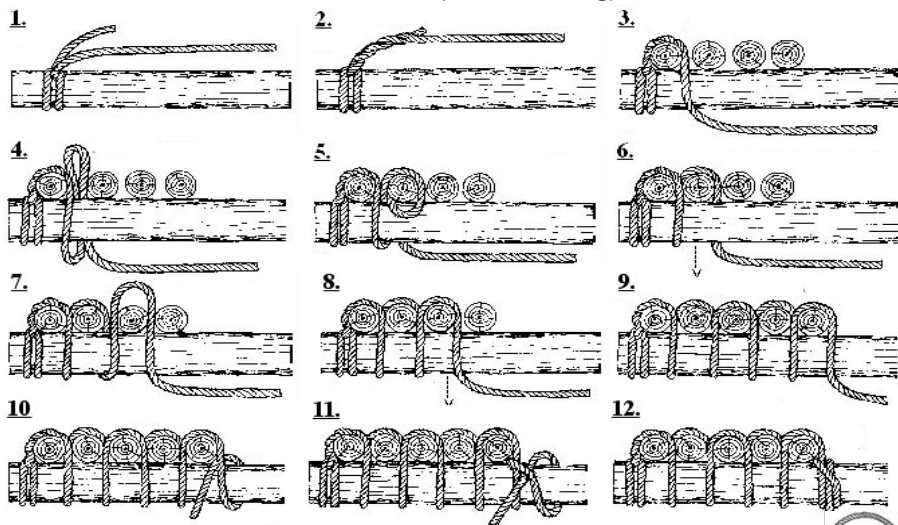
ՑԻՑԵՐՈՒ ԿԱՊԵՐ... Կուտանք ցիցերու յատուկ կապեր, որոնք կը գործածուին վրաններու թէ կայմի շինութեան ընթացքին:

ԿԱՊԻԿԻ ԲՈՒՐՆՅՔ... Կապիկի բուրնքը հիւսքը կ'օգտագործուի ոչ միայն տեղորաթի սպատակներով, այլեւ ծանրութիւն ամրացնելու համար պարանի վերջոյթին:

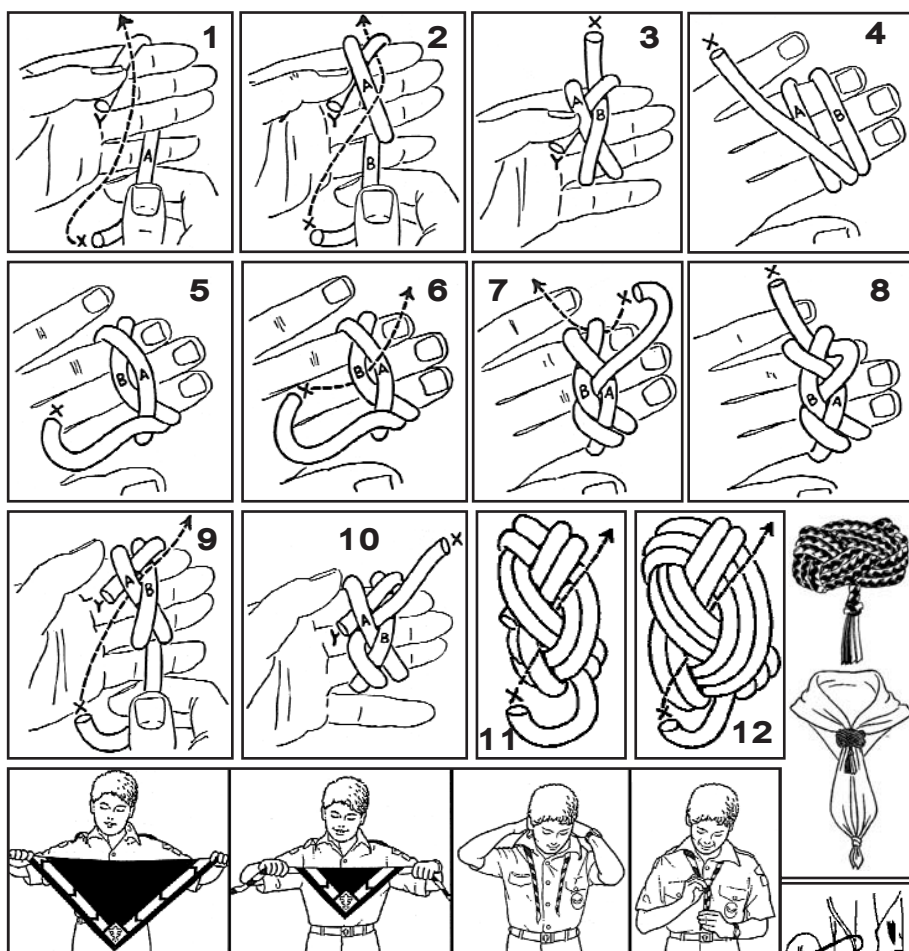

ԳԵՏՆԱՅԱՏԱԿԻ ՓԱԹԱԹՈՒՄԾԷ (Floor Lashing)...

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՓՈՂԿԱՊԻ ՊԱԿ (WOGGLE)

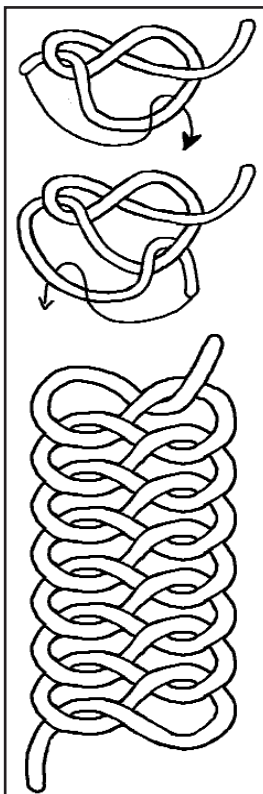
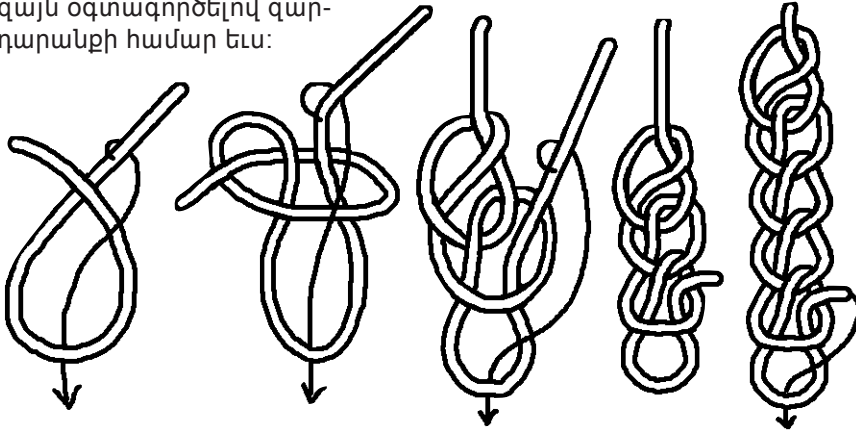
Ստորել տրուած սկաուտական փողկապի պակի հիւսուածքը կը կիրարկուի կաշիով, պարանով եւ կամ բարակ եղեգներով: Նշենք, թէ եղեգով շինուած պակը կրնայ գործածել այն սկաուտը, որ ստացած է փայտեայ աշխատանքներու կամ ատաղձագործի նշանակը:

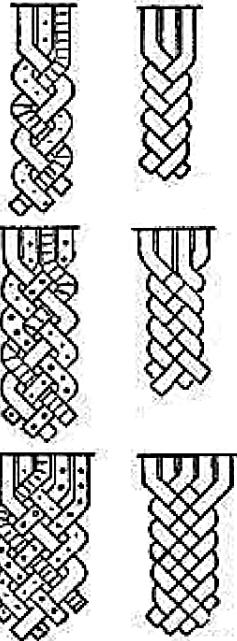
Եւ ահաւասիկ, վերը տրուած պատկերին հետեւելով սկաուտական փողկապը ոլորելէ ետք, զայն կրնանք հաւաքել ցոյց տրուած պակով եւ կամ ալ հիւսել ինքն իր վրայ, ինչպէս ցոյց տրուած է կողքի պատկերով:

ՇՐՁԱՆԵՐ

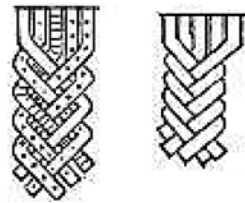
Ստորել կու տանք միակարգ, զոյգ կարգ, եռակարգ եւ քառակարգ հիւսքեր, որոնք կը գործածուին գեղեցիկ ձեւով պարանը կարճեցնելու, զայն օգտագործելով զարդարանքի համար եւս:

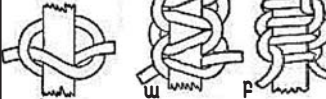
Վրայ-վրակ անցնող եռակարգ, քառակարգ եւ բազմակարգ հիւսք: Առաջինը՝ ձեւն է, երկրորդը՝ արդիւնքը:

Եթէ անցումները կատարուին մէկէ աւելի թելերու վրայէն, ապա կը ստացուի հետեւեալը.

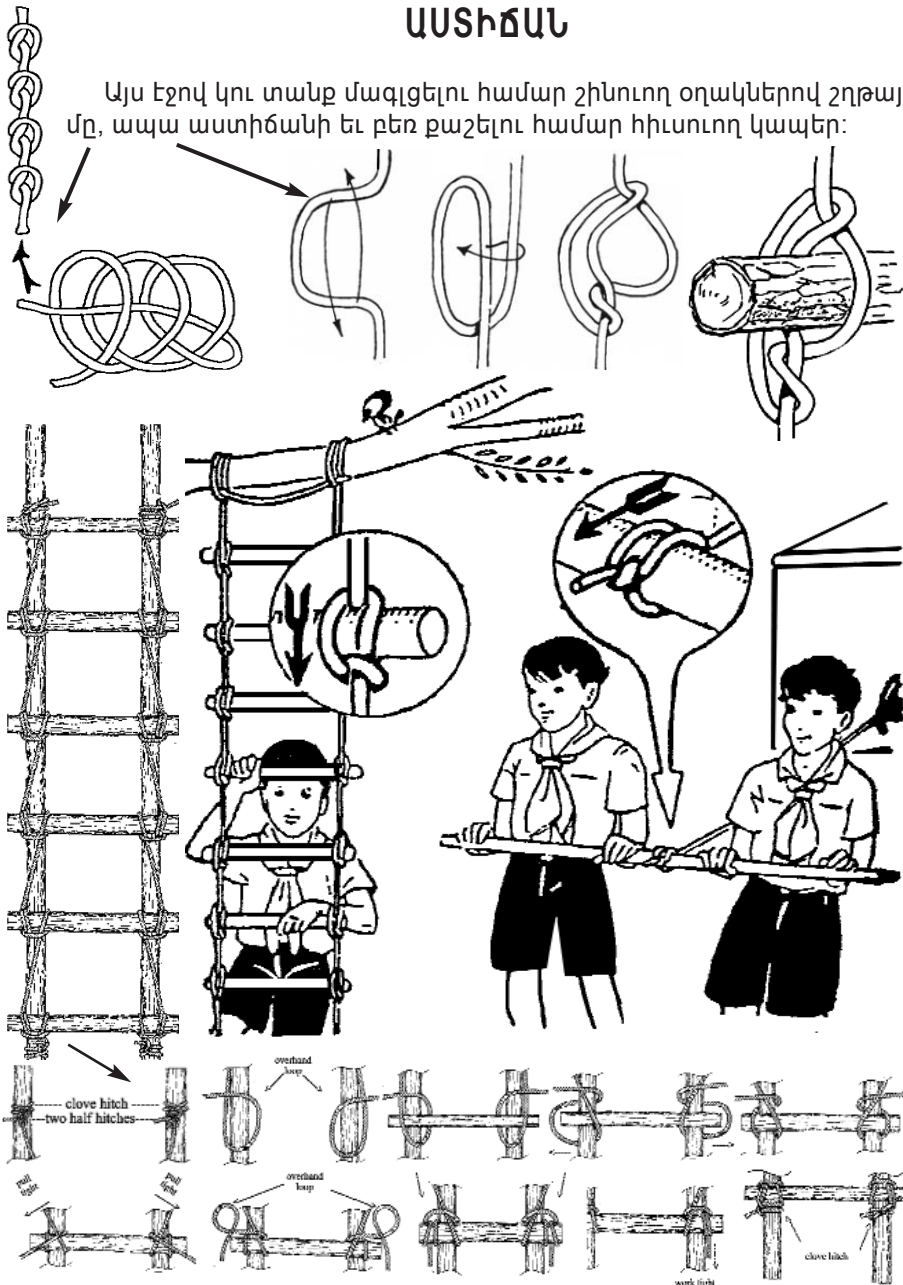

Այս հիւսքը կ'ըլլայ օղակ կապը կապելով այլ պարանի կամ գերանի շուրջ (Մաքրամէ): Եթէ առաջին քայլի կողմը փոխենք (մէկ աջ-մէկ ձախ) ապա կը ստացուի առաջին պատկերը, իսկ եթէ նոյնաման քալերով շարունակենք հիւսքը, ապա կը ստացուի երկրորդը

ԱՍՏԻՃԱՆ

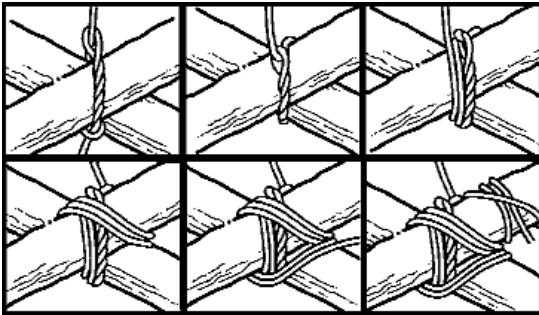
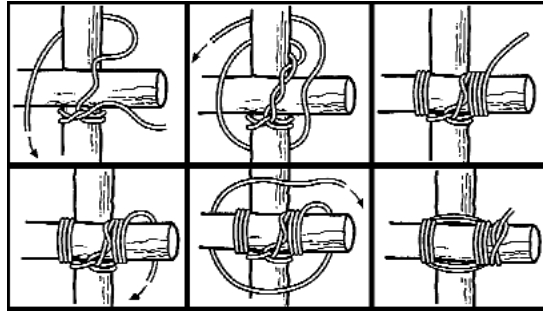
Այս էջով կու տանք մագլցելու համար շինուող օղակներով շղթայ մը, ապա աստիճանի եւ բեռ քաշելու համար հիստուող կապեր:

ՓԱԹԱԹՈՒԱԾԸ. Ստորել կու տանք տարրական փաթաթուածքները կայմի շինութեան եւ գանազան պարագաներու համար:

ՈՒՂԱՆԿԻՆ ՇՐՋԱՆ.

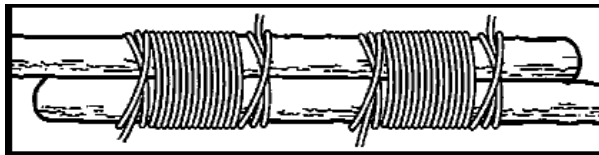
Կը գործածուի երկու ձողեր կամ գերաններ իրար կապելու, որոնք կը կազմեն 4 շիտակ անկիւններ (90°): Այս շրջանը կը սկսի գերան կապով ուղղահայեաց ձողին ստորին մասին վրայ, ինչպէս նաեւ կ'աւարտուի նոյնպէս գերան կապով:

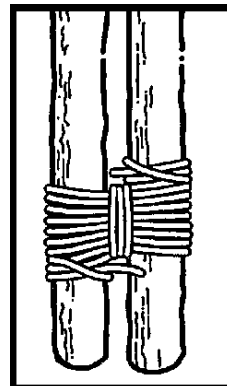
ՏՐԱՄԱՆԿԻՆ կամ ԲԱՌԱՆԿԻՆ ՇՐՋԱՆ. Կը գործածուի երկու խաչաձեւ ձողեր կամ գերաններ իրար կապելու, որոնք կը կազմեն 4 անկիւններ, իւրաքանչիւր անկիւն՝ դիմացի անկիւնին հաւասար: Այս շրջանը կը սկսի փայտահատի կապով, կ'աւարտի գերան կապով:

ԿԼՈՐ ՓԱԹՈՅԹ.

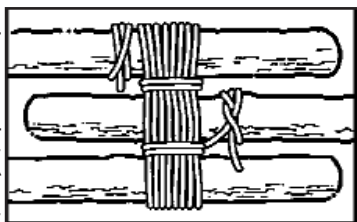
Տեղաւորել գերաններուն ծայրերը կողք-կողքի եւ սկսի շրջանը գերան կապով: Զօրաւոր եւ ձգտուած ձեւով պարանը փաթթել նուազագոյնը 7 անգամ, ապա աւարտել դարձեալ գերան կապով:

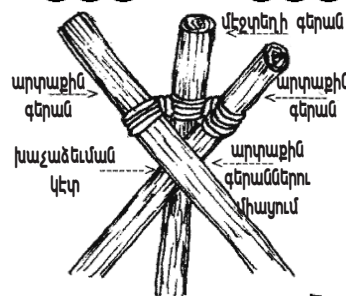
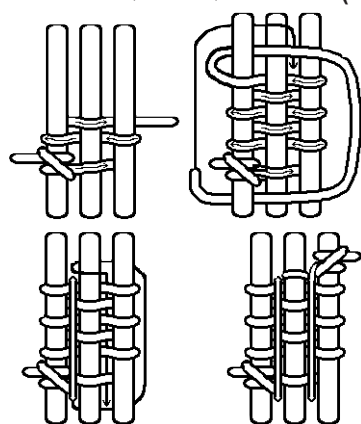
ՄԿՐԱՏԱԶԵՒ ՓԱԹՈՅԹ. Այս փաթոյթը պիտի վերածուի «A» ձեւի երկոտանիի. կողք-կողքի դրեք երկու գերաններու ծայրերը եւ գերան կապով կապէ մէկը, ապա թոյլ ձեւով նուազագոյնը 5 հորիզոնական շրջան կատարել, որմէ ետք 3 հատ ուղղահայեաց շրջան ընել հորիզոնական պարաններուն շուրջ, ապա փաթոյթը աւարտել գերան կապով միւս գերանի վրայ: Եթէ խիտ կապած էք շրջանը, պէտք է սկսիք սկիզբէն:

ԵՌՈՏԱՆԻ ՓԱԹՈՅԹ.— Երեք գերանները դնել քով-քովի՝ կողքի պատկերին պես, ապա դուրսի գերաններեն մեկուն վրայ գերան կապով սկսիլ փաթոյթը: Նախ թոյլ կերպով 5-6 անգամ փաթթել պարանը երեք գերաններու շուրջ, ապա երկու թոյլ շրջաններ՝ գերաններու երկու միացման տեղերը՝ խաճաճելու համար փաթթուած պարանները, ապա փաթոյթը աւարտել օղակ կապով՝ մէջտեղի գերանին շուրջ: Տարածել ոտքերը եռոտանի ըլլալու համար. եթէ խիտ կապուած է շրջանը, պետք է սկսիլ սկիզբէն:

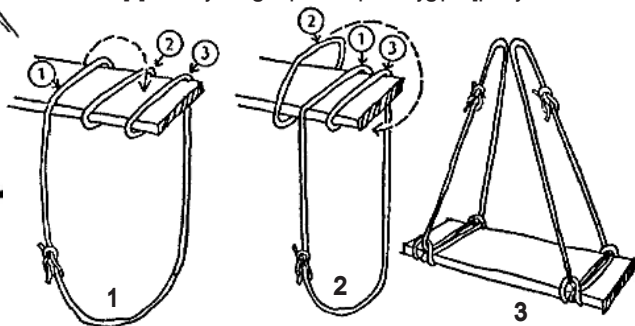
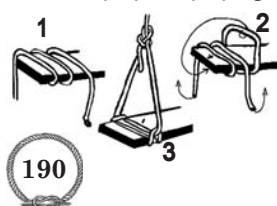
ԵՌՈՏԱՆԻ ՓԱԹՈՅԹ Բ. (Սիպիա).

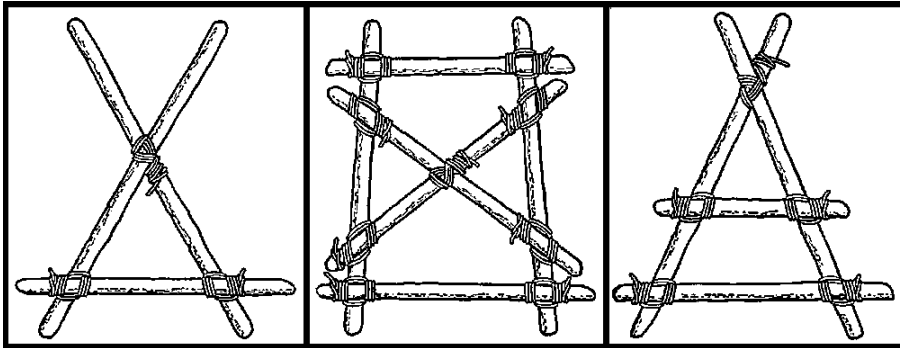

թիւն, երեք գերաններն ալ կը դրուին կողք-կողքի, հաւասար ձեւով: Այս եռոտանին ալ կը սկսի գերան կապով, ապա անցնելով մէջտեղի գերանին վրայէն եւ երրորդ գերանի տակէն եւ շրջան ընելով դէպի առջեւ, կ'անցնի մէջտեղինի տակէն ապա գերան կապով կապուած գերանի վրայէն. եւ այսպէս քանի մը «տակ-վրայ» շրջաններէ ետք (8ի ձեւով), կը սկսինք ուղղահայեաց շրջանակներու՝ նախ առաջին երկու գերաններուն միջեւ, ապա երկրորդ եւ երրորդ, որոնք կ'աւարտին գերան կապով միւս արտաքին գերանին վրայ: Յիշեցնենք, թէ այս եռոտանին ալ թոյլ պետք է կապուի, ապա թէ ոչ՝ չենք կրնար երեքի բաժնելով զայն «ոտքի կանգնեցնել»:

ՅԱՐԵԼԵԱԼ ԿԱՊ.— Ստորեւ տրուածը կը գործածուի որպէս աթոռ կամ նստարան անձի մը համար, որ կ'աշխատի պատի կամ ուղղահայեաց որեւէ կառոյցի վրայ:

Կրնայ գործածուիլ նաեւ, որպէս օրորոց:

Շինություն մը աւելի տոկոսն դարձնելու համար, անոր կազմուածքին վրայ աւելցնել եռանկիւններ:

ՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պարաններու դիմացկունութիւնը երկարաձգելու համար անհրաժեշտ է պահպանել անոնց պահպանութեան կանոնները՝

Պահելէ առաջ պարանը անհարժեշտ է չորցնել:

Պահեստէն ներս ջերմաստիճանը պէտք է ըլլայ հաստատուն: Պարանը չվնասելու համար պէտք է հաւաքել լաստոյաձեւ, իսկ հաւաքելէ առաջ պարանի ծայրերը ամրացնել «ծայր» կապով եւ պահել կախուած վիճակի մէջ: Եթէ պարանը թաց է, զայն կը չորցնեն կախուած վիճակով՝ օդասուն եւ արեւէ հեռու վայրի մը մէջ. երկար ժամանակ արեւի տակ մնացած պարանը օգտագործելէ առաջ անհրաժեշտ է դնել սառ ջուրի մէջ:

ՀԱՆԳՈՅՑ, ԿԱՊ, ՓԱԹԱԹՈՒԾԸ, ՀԻՄՍԸ

Սկաւտական կապերը աչքի կ'իյնան իրենց առանձնայատկութիւններով՝ պարզ են, դիւրին կը յիշուին եւ արագ կը կապուին: Անխախտ են ու ամուր, բայց եւ դիւրութեամբ կը քակուին:

Յիշեցէ՛ք՝

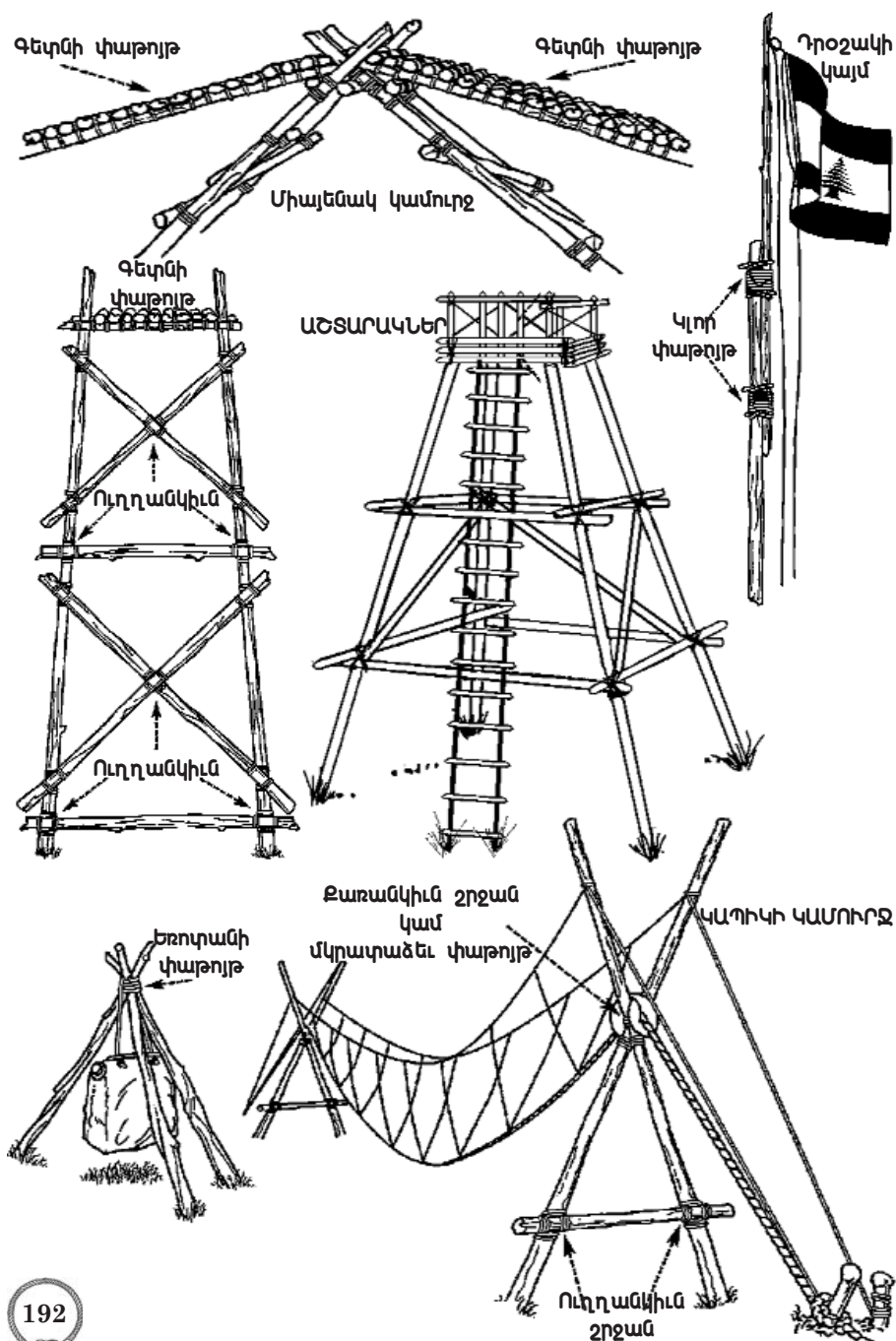
Երկու պարաններու միացումը կը կոչուի հանգոյց:

Երբ պարանը կը կապուի որոշակի առարկայի, կը կոչուի կապ:

Երկու առարկաներու պարանով միացումը

կը կոչուի փաթաթում:

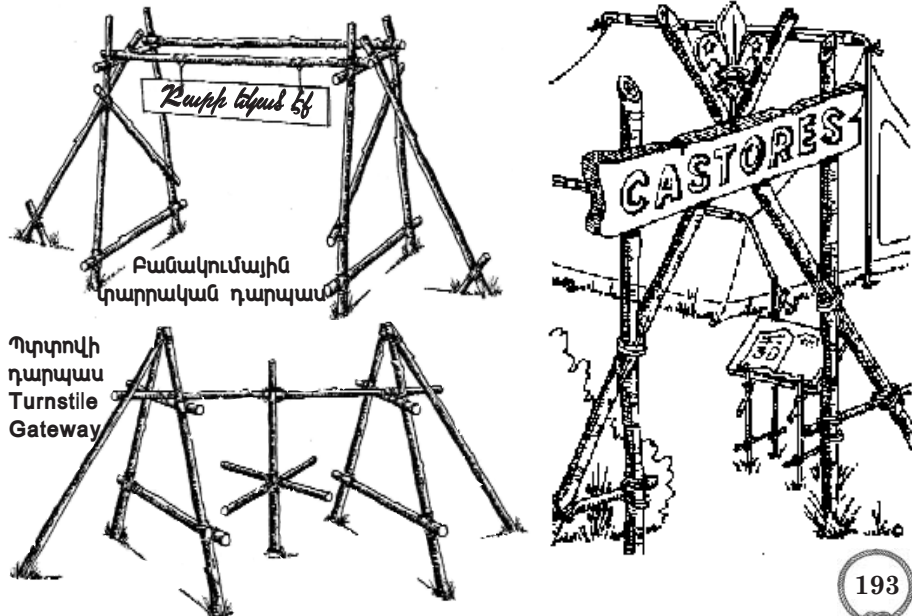
Ինքն իրմով գործուած պարանը կը կոչուի հիւսք:

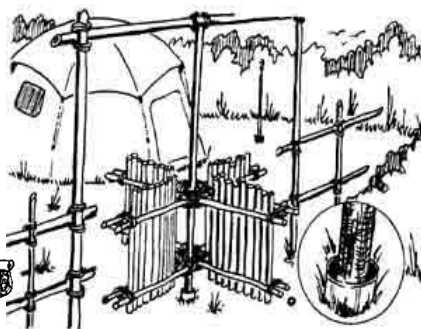
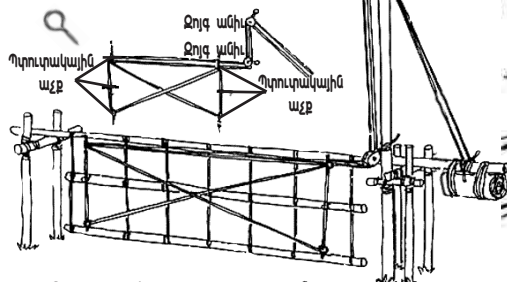
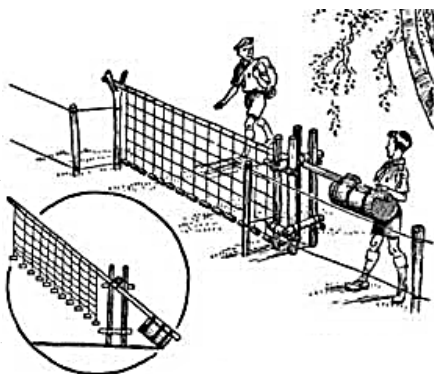
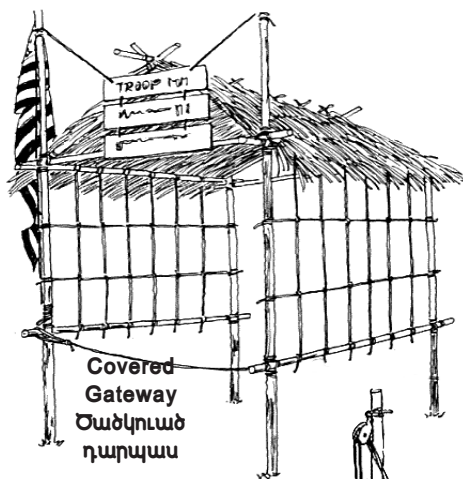

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄԱՅԻՆ ՆԱԽԱԳԻԾԵՐ (PIONEERING)

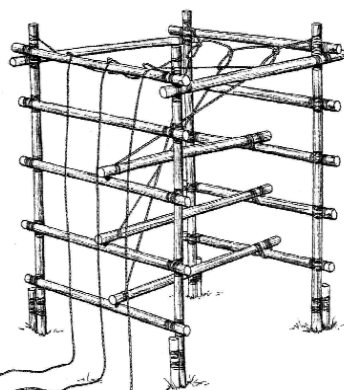
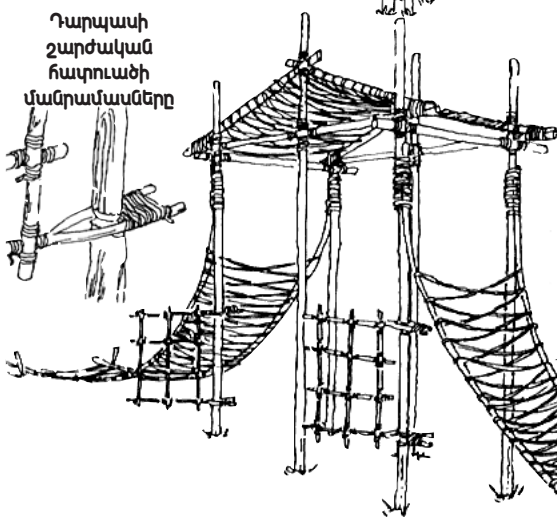
Սկաուտական Նախագիծերը սկաուտական գործունեության մեջ ներգրավուած աշխատանքներ են անդամներուն կողմէ՝ իրենց վերապատրաստման աշխատանքները արժեւորելու համար: Այս աշխատանքներէն մին ռահվիրայութիւնն է: Ռահվիրայութիւնը կառոյցներ շինելու արուեստն է՝ ամենապարզ գործիքներու կամ միջոցներու օգտագործումով – պարան, փայտ, հանգոյց եւ փաթոյթ: Այս աշխատանքները կ'իրականացուին սկաուտ տղուն սորվեցնելու համար գործնական ուղիներ՝ ստեղծելու օգտակար իրերը, անձնական եւ հասարակական գործածութեան համար: Խոշոր Նախագիծերէն են դարպասներու, աշտարակներու, կամուրջներու եւ կայմերու շինութիւնը: Փոքր Նախագիծերը կրնան կառուցուիլ եղեգներէ եւ թեթեւ փայտերէ, իսկ մեծ կառոյցներու համար անհրաժեշտ են տոկուն եւ հաստ փայտերն ու գերանները:

ԴԱՐՊԱՍ.. Դարպասները կամ դուռերը այն կառոյցներն են, որոնք կը հանդիսանան բանակավայրի մը մուտքը կամ ելքը ճշդօղ կէտը: Կան տարբեր տեսակի դարպասներ, որոնք կրնան կազմուիլ սկաուտին կողմէ: Անոնք կը ներառեն հիմնական դարպասներ, ներբանակավայրային դարպասներ, պարանային աստիճաններով կազմուած դարպասներ, թեթեւ կշիռքով դարպասներ, հարթակային դարպասներ եւ այլն:

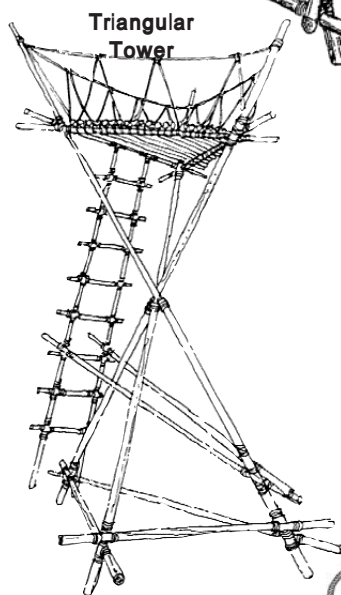
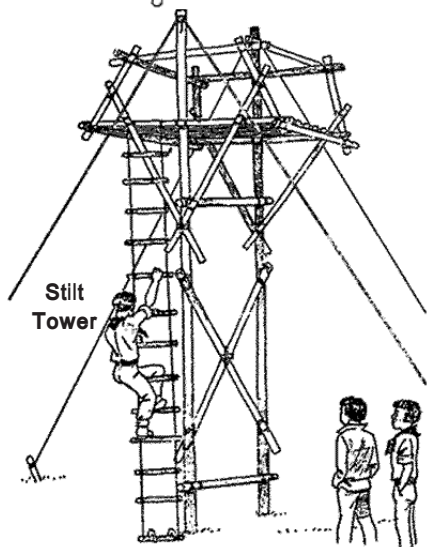
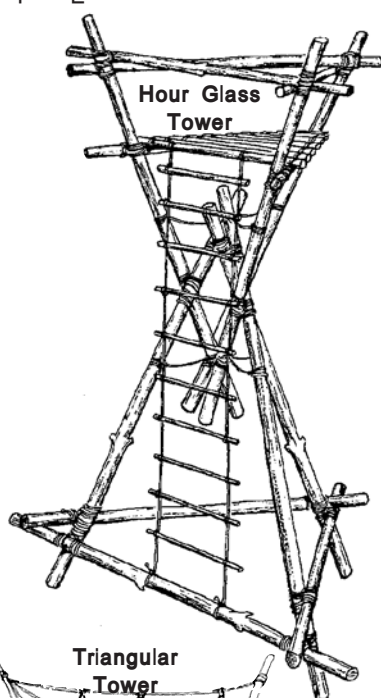
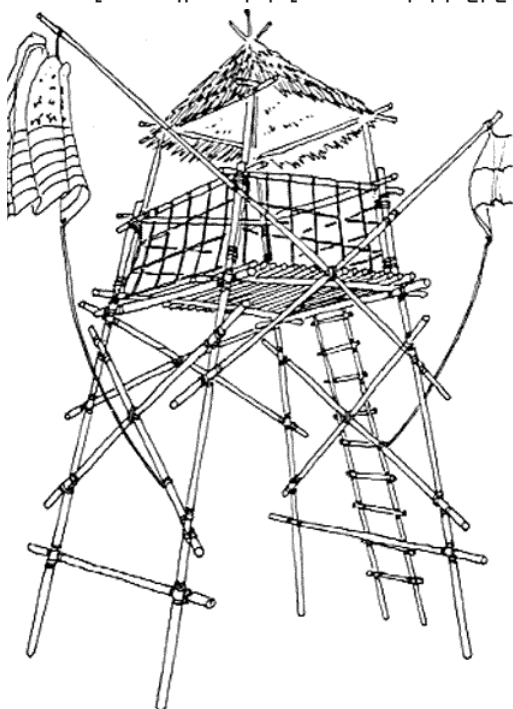

Դարպասի
շարժական
հատուածի
վանդամասները

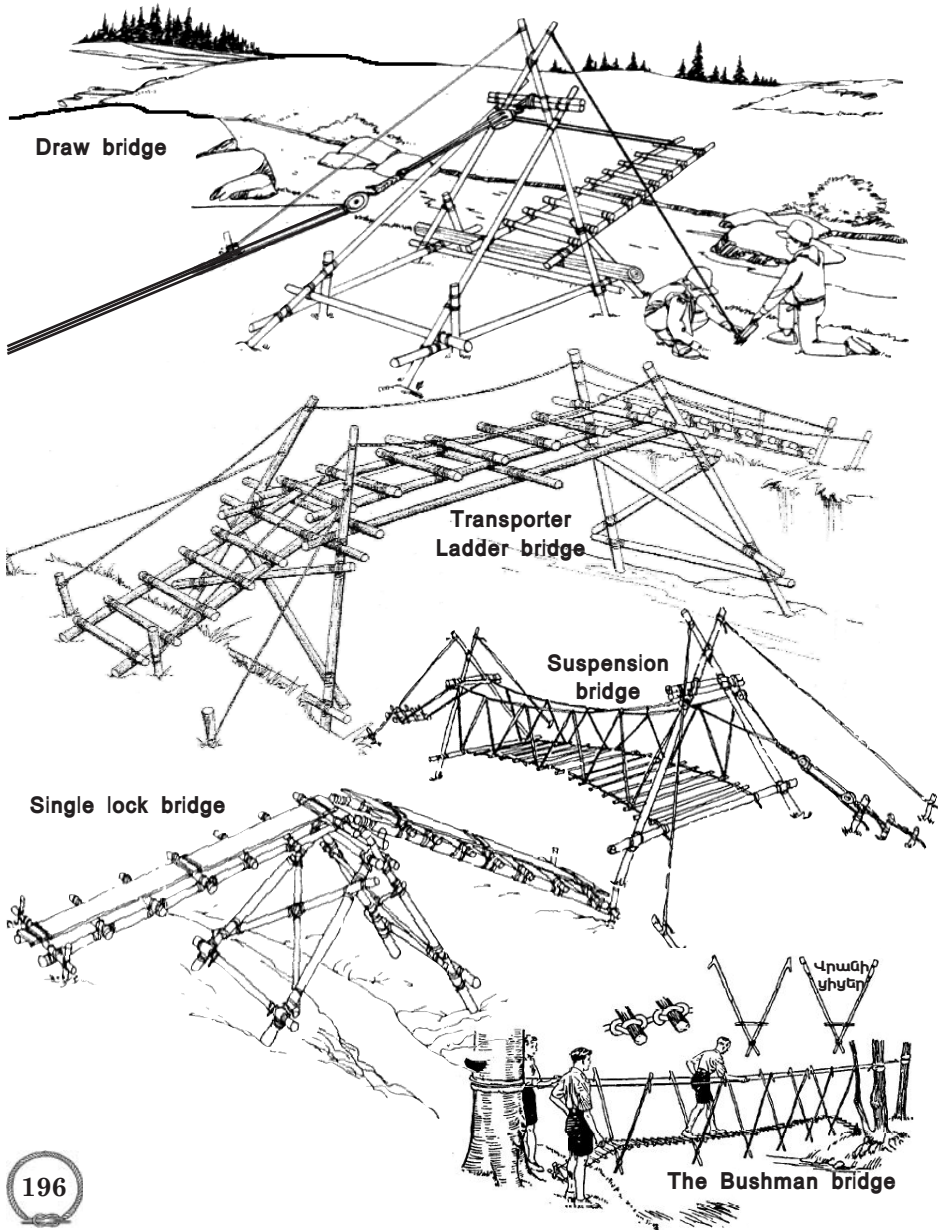

Աստիճաններով
եւ Պարաններով դարպաս
Ladder/Rope gateway

ԱՇՏԱՐԱԿ.. Աշտարակները այն կառույցներն են, որոնց վրայ սկաուտը կը բարձրանայ տեսողական դաշտը ընդարձակելով՝ հսկողութիւն հաստատելու եւ դիտարկելու համար իր շրջապատը:

ԿԱՍՏՈՐԶ.. Կամուրջները կարելի է կառուցել գետի մեկ ափին միւսը անցումներ կատարելու համար եւ կամ մեկ ժայռաբեկորէն միւսը հասնելու ժամանակ խնայելու համար: Միայնակ եւ կապիկի կամուրջներու օրինակները տրուած են էջ 192-ով:

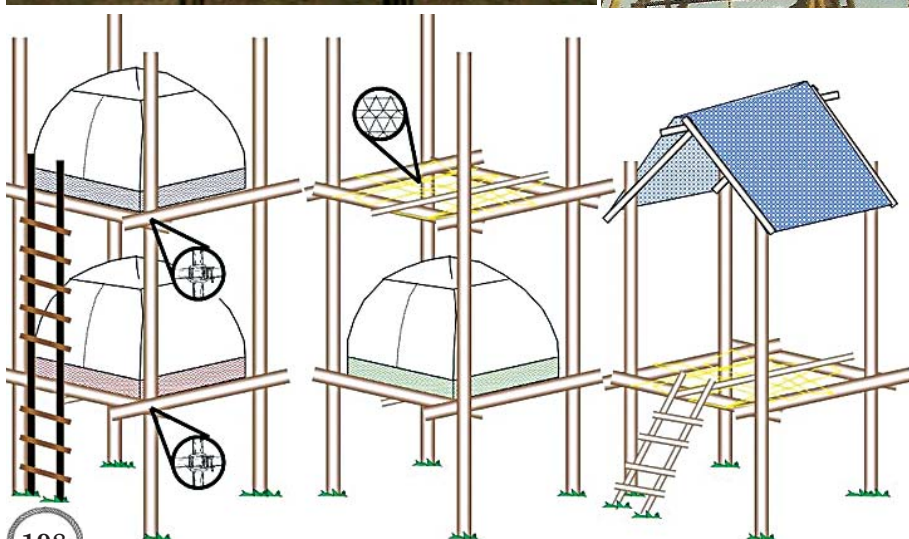
ԿԱՅՄ.. Սկաուտական կայմերը կրկան տարուբերիչ շատ պարզ ձեւաւորումներէն, մինչեւ բարդ եւ երկրաչափական կառուցուածքով կայմերու միջեւ: Կայմերու նախագծումը կը կատարուի խումբին մէջ գծագրութեան եւ ձեւաւորման մէջ տաղանդ ունեցող անդամին կողմէ, իսկ եթէ քանի մը հոգի այդ կարողութիւնը ունին, ապա խմբապետական կազմը կ'ընտրէ ներկայացուած նախագիծերէն լաւագոյնը:

Կայմերու շինութեան պարագային միշտ պէտք է նկատի առնուի դրօշակներու զետեղման կետերը:

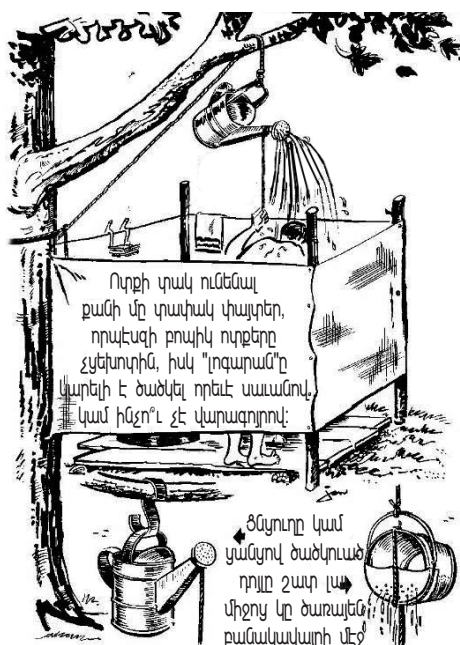
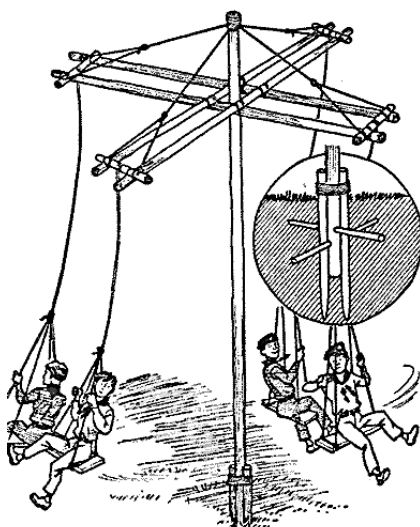

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ԱՅԼԱԶԱՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒ- ԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՇԱՃՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ..

Երբ մեր բանակավայրը փոքր է եւ տեղը նեղ, կրնանք դիմել սրամտություններու: Սակայն միշտ ի մտի ունենալ որ մեր աշխատանքները պետք է ամուր եւ տոկուն ըլլան, որ պէսզի գործածելի եւ օգտակար ըլլան:

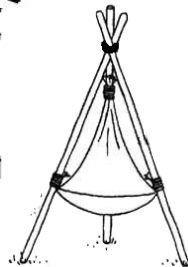
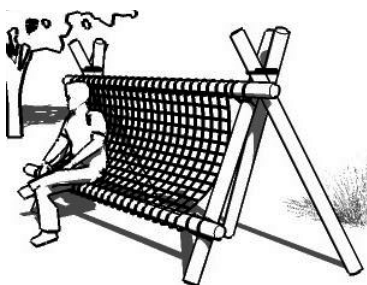

ԲԱՆԱԿՈՒՄՅՈՒՆ ԴՏԱԲԵՐԵՐԱԿԱՆ ՄՏԱՅՐԱՑՈՒՄՆԵՐ...

Ուրբի փակ ունենալ
քանի մը փափակ փայլեր,
որպեսզի բոպիկ ուրբերը
չցեխուրին, իսկ "լոգարան"ը
վարեի է ծածկել որեւէ սաւանով,
կամ ինչո՞ւ չէ վարագոյրով:

Ցնցուող կամ
յանցուով ծածկուած
որով շատ լաւ
միջոց կը ծառայեն
բանակաւարի մէջ
հանգիստ լոգանքի համար:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Բանակումի ընթացքին պետք ունիք գործիքներու: Կարելոր է գիտնալ անոնց նպատակն ու գործածութեան եղանակը:

Այս գործիքներէն են կացինը, սղոցը եւ դանակը: Ասոնց սխալ գործածութիւնը կրնայ լուրջ պարագաներ յառաջացնել:

Ահաւասիկ կարգ մը թելադրութիւններ՝ զանոնք ճիշդ ձեւով գործածելու մասին.—

1.— Այս գործիքները բնաւ գործածուելու չեն աննպատակ եւ իբր ժամանցի միջոց, ինչպէս ծառեր հարուածելու կամ վիրաւորելու, անուանատառեր փորագրելու եւ նման անիմաստ ու վնասակար նպատակներու:

2.— Կացինը եւ դանակը չզարնել այն առարկաներուն, որոնք կրնան բթացնեն անոնց սուր ծայրերը:

3.— Չանալ այնպիսի ձեւով գործածել զանոնք, որ չվնասեն ո՛չ զիրենց գործածողին եւ ո՛չ ալ իրենց մօտ կեցող անհատին կամ առարկային:

4.— Կացինով, սղոցով կամ դանակով որեւէ բան կտրելու համար, հարկ է միշտ նկատի առնել, թե՛ եթէ երբեք սահելու ըլլայ, ինծի կամ դիմացինին կը վնասէ՞: Այս պարագային, ապահով է դանակին բերանը միշտ դէպի դուրս պահել՝ կտրելու կամ տաշելու ատեն:

5.— Մուրճով կամ քարով դանակը փայտին խրել՝ զայն ճեղքելու համար, կը փճացնէ դանակին գործածուելիք կողմը:

6.— Նախքան դանակը, սղոցը կամ կացինը գործածելը, վստահ ըլլալ, թէ փայտին մէջ չկայ մետաղի կտորներ, գամ, մխրճուած խճաքար կամ աւազ, որոնք կը վնասեն կացինին կամ դանակին սուր կողմերը ու կը բթացնեն զանոնք:

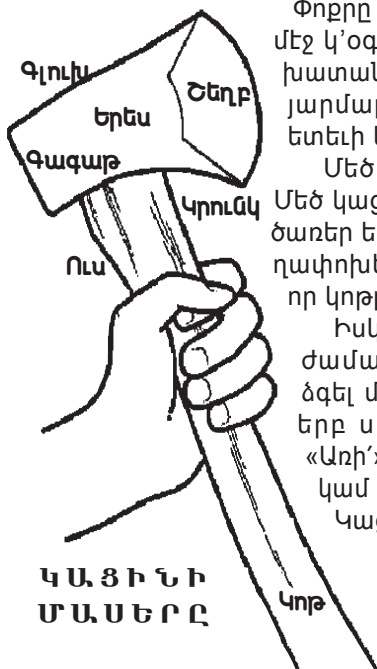
7.— Կրակը կը վնասէ կացինը եւ դանակը, երբ անոնք իբր ունելի կը գործածուին կրակին մէջէն առարկաներ դուրս հանելու համար: Կրակը կ'ազդէ անոնց կարծրութեան աստիճանին ու շուտով կը բթանան. նոյնպէս ալ պաղն ու խոնաւութիւնը կ'ազդեն անոնց կարծրութեան աստիճանին. ուրեմն զգուշանալ զանոնք մերկ ու անխնայ դուրս դնելէ գիշերները:

8.— Զգործածուելու ժամանակ, կացինը կամ դանակը հողին խրելը կամ անով հող փորելը կրնայ վնասել անոնց, քանի չես գիտեր, թէ հողին տակ ո՞րքան կարծր քարեր եւ այլ առարկաներ կրնան անոնց շեղբին հանդիպիլ: Լաւ է զանոնք գործածութենէն վերջ սրբել եւ իւղել, ապա կախել բարձր տեղէ մը:

9.— Կարելոր է գիտնալ զանոնք սրելու կերպը, ինչպես նաեւ սոյն նպատակին համար գործածուելիք քարերուն տեսակները:

10.— Լաւ սրուած գործիքները ծանօթեն կը վնասուին ծառերու ոստերէն:

ԿԱՑԻՆՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Փոքրը կ'օգտագործեն մէկ ձեռքով. հիմնականին մէջ կ'օգտագործուի փայտ կոտրելու եւ մանր աշխատանքներու համար: Փոքր կացինը պատեանով յարմար է կրելու գօտիէն կախուած՝ տաքատի ետեւի կողմէ:

Մեծ կացինը կ'օգտագործուի երկու ձեռքով: Մեծ կացինի անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի մեծ ծառեր եւ կոճղեր կտրելու ատեն: Այս գործիքը տեղափոխելու ատեն գլուխէն պէտք է բռնել այնպէս, որ կոթը ըլլայ վար:

Իսկ կացինը փոխանցելու ժամանակ՝ բռնել կոթէն եւ ձգել միայն այն պարագային, երբ ստացողը ըսէ «Զգէ՛», «Առի՛», «Շնորհակալութիւն», կամ այլ հաստատող բառեր: Կացինը կարելի չէ նետել:

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

ա) Կացինը միշտ սուր պահել, գործածելով սրաքարեր:

Կացինը սրելու ատեն գլուխը պէտք է մնայ անշարժ, իսկ սրաքարը շարժել ներսէն՝ դուրս:

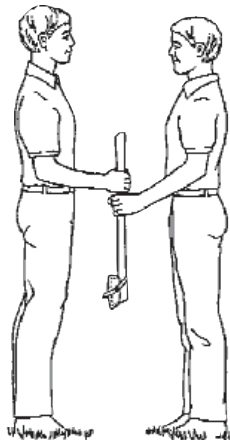
բ) Գործածելէն առաջ պայման է նախ ճշդել, թէ կացինին գլուխը ամո՞լր է, անշարժ եւ վստահելի՞ է: Յիշեցէ՛ք՝ կացինը օգտագործելու ատեն՝ կացինի գլուխը պէտք չէ շարժ ունենայ կոթի նկատմամբ:

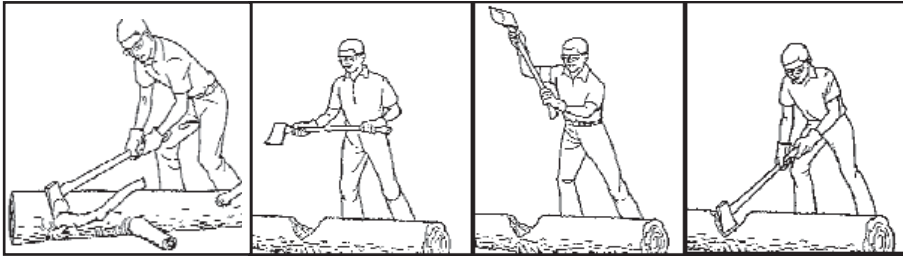
գ) Թոյլ կացին մը միայն առժամայ կերպով կրնայ ամրացուիլ երկաթեայ թելով:

դ) Կացինը անվնաս կրելու համար, բռնել զայն գլուխէն, շեղքը դեպի ետեւ, ապա մեր ցուցամատին եւ միջնեմատին մէջ առնել անոր կոթը:

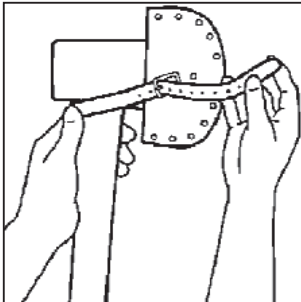
ե) Փայտ մը անվտանգ կտրելու կերպը հետեւեալն է՝ հարուածով մը կացինը խրել փայտին ծայրը, ապա կացինը եւ փայտը միասին վեր առնելով,

ուժգին իջեցնել կոճղին վրայ: Կացինով հարուածելու ժամանակ, երբեք չբռնել փայտին կտորը: Կացինով գերանը կարելի չէ կտրել ուղղահայեաց հարուածներով. առաւել նպատակայարմար է հարուածել 45° անկյնի տակ՝ մերթ Ընդ մերթ փոխելով հարուածի ուղղութիւնը:

զ) Կացինը չխրել ծառերու կոճղերուն կամ անազակոյտերուն մէջ ու թողուլ այդպէս:

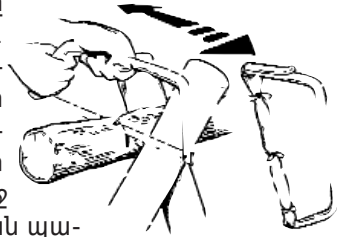
է) Գործածել յետոյ պէտք է մաքրել, չորցնել եւ դնել պատեանի մէջ եւ որ կարելոր է, պէտք է հեռու պահել խոնաւութենէ ու կրակէ:

Բոլորովին երկար ժամանակի մը համար երբ կ'ուզես կացինը վերցնել, լաւ է իւղել եւ իւղոտած թուղթով փաթթել եւ պահարանի մը մէջ պաշտպանել զայն, որպէսզի չժանգոտի:

ը) Երբեմն անազաթուղթով ժանգը թէթեւօրէն մաքրելը թելադրելի է:

ՍՊՈՑՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս կացինները, սղոցները նոյնպէս կ'ըլլան մեծ ու փոքր: Սղոցը գործածելու ժամանակ զայն կը բռնեն մէկ ձեռքով, իսկ միւսով՝ կտրուող առարկան: Գործածութեան ժամանակ սղոցը պէտք է աշխատի ամբողջ կտրող մակերեսով. հորիզոնական շարժումները պէտք է կատարել առանց շտապելու, հաւասարաչափ: Դէպի առաջ կատարուող շարժման ժամանակ անհրաժեշտ է ուժ գործադրել, քանի որ փոքր սղոցի ակռաները կը կտրեն միայն դէպի առաջ շարժման պարագային, իսկ դէպի ետ շարժման պարագային, սղոցը պարզապէս պէտք է "սահի" կտրուող առարկայի վրայով: Յիշեցէ՛ք՝ առարկայի կտրուող հատուածի վարը պէտք է դատարկ ըլլայ:

Եթէ փոքր սղոցը անկարող է կտրել առարկան՝ վերջինիս հաստութեան պատճառով, ուրեմն պէտք է օգտագործել մեծ սղոց, զոր կը գործածուի

երկու հոգիով: Այդ պարագային իւրաքանչիւրը պետք է սղոցը քաշէ դէպի իրեն. սղոցի հակառակ ծայրը գերանին հասնելուն պէս պետք է թոյլ պահէ ձեռքը (առանց կոթը ձգելու), որպէսզի նոյնը կրկնէ առջեւը կանգնած սկաւուտը:

ԴԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

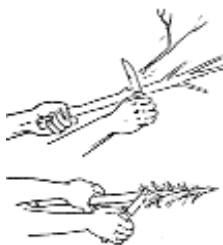
Սկաւուտական կեանքին մէջ դանակը ամենաշատ օգտագործուող գործիքն է: Կ'օգտագործուի երկու տեսակ դանակ՝ պատեանով եւ ծալլուող:

Դանակի հետ վարուելու անվտանգութեան կանոններու պահպանութիւնը բոլորի համար պարտադիր է:

Յիշեցէ՛ք... դանակը օգտագործելէ յետոյ, զայն պետք է մաքրել, չորցնել եւ ապա փակել, կամ դնել պատեանի մէջ:

Դանակը պետք է հեռու պահել խոնաւութենէ եւ կրակէ: Պատեանով դանակը պետք է կրել գօտիէն կախուած վիճակով՝ տաքատի ետեւի գրպանի վրայ, իսկ ծալլուող դանակը՝ տաքատի ետեւի գրպանին մէջ: Դանակը գործածելու ժամանակ կտրող մասը պետք է պահել դէպի դուրս, այլ ոչ՝ մարմնի կողմը:

Եթէ դանակով փայտ կը տաշուի, փայտը նախօրօք պետք է մաքրել գամերէն: Դանակը փոխանցելու ժամանակ լեզուն պետք է պահել ափի մէջ, կտրող մասը դէպի դուրս՝ չորս մատները տակէն, իսկ բթամատը՝ վրայէն, այնպէս որ կտրող մասը շփում չունենայ մատներու հետ:

Դանակը սրելու ընթացքին՝ զայն պետք է բռնել աջ ձեռքով, իսկ սրաքարը՝ ձախով, այնպէս որ ձեռքի մատները դաչող մակերեսէն ցած ըլլան:

Իսկ դանակի լեզուն պետք է պահել սրաքարին զուգահեռ՝ չնչին թեքուածութեամբ, որպէսզի միայն սրուող մասը քսուի սրաքարին:

թ) Դանակի գործածութեան մէջ հոգ տանիլ որ շեղքը դուրս պահուի, կտրուելիք առարկան բռնելով առջեւ եւ ո'չ թէ ծունկերուն միջեւ:

ժ) Դանակը լաւ մը սրբել գործածութենէն վերջ:

ՀԵՌԱՅԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՁԵՒԵՐԸ

Հազարաւոր տարիներ առաջ, մարդիկ կրնային խօսիլ կամ գիրար լսել ձայնի հաստղութեան տարածքի շրջագիծէն ներս: Այսօր, մենք կրնանք հաղորդակցիլ աշխարհի միւս ծայրը գտնուող մարդոց հետ՝ կոճակի մը սեղմումով: Կը թուի թէ աշխարհ փոքրացած է:

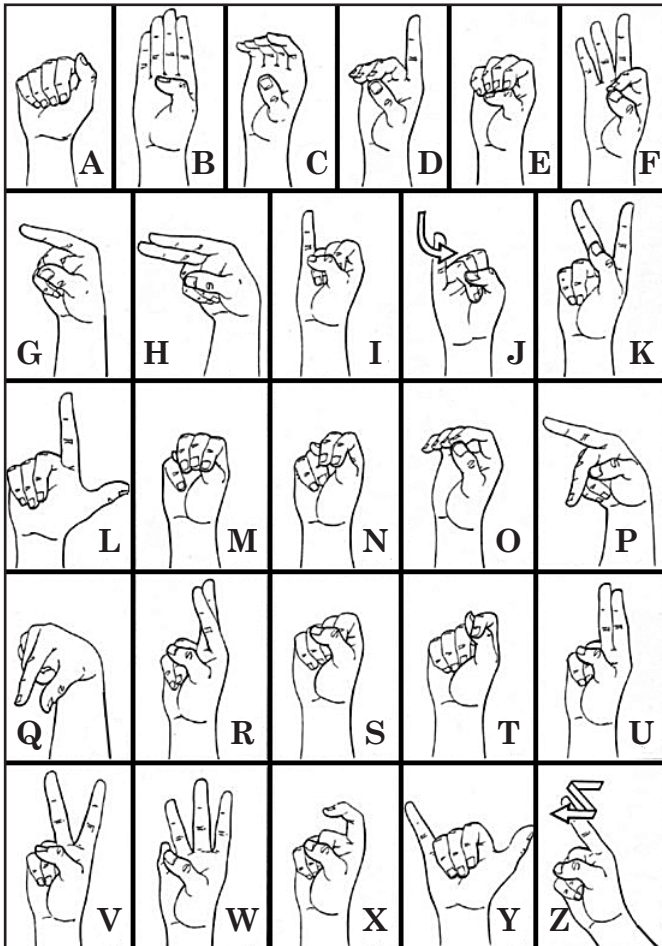
Մարդիկ ժամանակին աղանիները կը գործածէին նամակներ դրկելու համար երկար տարածքներ անդին: Հեռահաղորդակցութեան նշանները կապի այլ միջոցներ են, որոնց շարքին են ծուխով նշանները, Մորսի այբուբենը եւ դրօշակախօսութիւնը: Այսօր, էլեկտրոնային սարքերը մեզի կը թոյլատրեն ուղարկելու եւ ստանալու նամակներ եւ տեղեկութիւններ աշխարհի չորս տարածքէն: Այս արհեստագիտութիւնը կը կոչուի "telecommunications", որ կու գայ յունական 'tele' բառէն որ կը նշանակէ հեռու:

Հեռուստացոյցը, հեռաձայնը եւ ձայնասփիւռի ալիքները կրնան ուղարկուիլ տիեզերք եւ ցլացուիլ դէպի աշխարհի միւս կողմը:

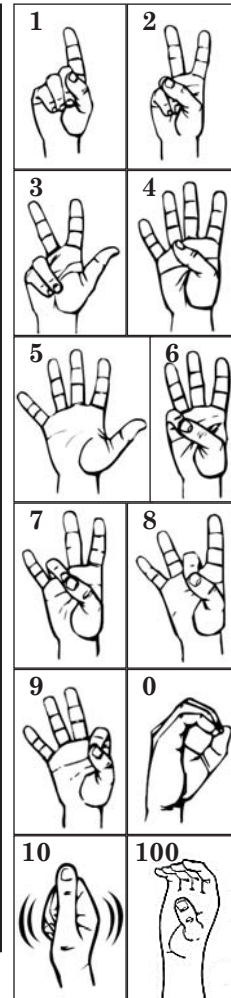
1. Ծուխով կատարուած նշանները, երկար եւ հեռու տարածքներու միջեւ հաղորդակցութեան ամենանախնական ձեւն էին: Ծուխով նշանները կը գործածուին մեր նախնիներու կողմէ այն օրէն որ անոնք հնարեցին կրակը՝ աւելի քան 2 միլիոն տարի առաջ:
2. Փոստային հաղորդակցութեան դրութիւնը սկսաւ 1775-ին, որուն նախատիպարը, նամակներու եւ ծրարներու փոխադրութիւնն էր ձիերով եւ կառքերով:
3. Ալեքսանդր Կրահամ Պել հնարեց հեռաձայնը 1876-ին, գործածելով պղնձեայ թելեր որպէս հեռաձայնի գիծեր, ձայներ ուղարկելու համար:
4. 1925-ին, Ճոն Լոկի Պէյրտ (John Logie Baird) շինեց առաջին հեռուստացոյցի պատկերը եւ մինչեւ 1930-ականներ, բազմաթիւ երկիրներու ժողովուրդներ ունեցան հեռուստացոյցեր:
5. Բջիջայինով նամակագրութիւնը սկսաւ միայն քանի մը տարիներ առաջ, ձեռքի հեռաձայններու նոր սերունդով:

ՁԵՌՔԻ ՆՇԱՆՆԵՐ

Տառեր

Թիւեր

Շաբթուան օրերը

Երկուշաբթի

Երեքշաբթի

Չորեքշաբթի

Հինգշաբթի

Ուրբաթ

Շաբաթ

Կիրակի

ՄՕՐՍԻ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ

Մօրսի այբուբենը կը գործածուի երբ 2 անձ իրարմէ հեռու են, եւ կ'ուզեն իրար լուր հասցնել կամ խօսք մը ըսել:

Մօրսի այբուբենը կը գործածուի սուլիչի կամ լոյսի միջոցաւ:

Կու տանք 3 լեզուներով մօրսը...

ՀԱՅԵՐԵՆ

Ա . —

Բ - Փ — . . .

Գ - Զ — . — .

Դ - Թ — . .

Ե - Է .

Զ — — . .

Ը . . — — . .

Ժ . — — —

Ի . .

Լ . — . .

Խ - Դ — . —

Ս — — . — —

Վ — — .

Հ - Յ

Թուային նշան . . — . .

1 . — — — —

2 . . — — —

3 . . . — —

4 —

5

Կրկնել . . — — . .

Ձ - Յ — . . —

Ճ — . — —

Մ — —

Ն — .

Շ — — — —

Ո - Օ — — —

Չ - Ձ — — . —

Պ . — — .

Ռ - Բ . — .

Ս . . .

Վ . . . —

Տ —

Ի . . — —

Ֆ . . — .

Ո՞վ ես . — . . .

6 —

7 — — . . .

8 — — — . .

9 — — — — .

0 — — — — —

Ձմռնել նշանը

INTERNATIONAL MORSE CODE

A	• —	N	— •
B	— • • •	O	— — —
C	— • — •	P	• — — •
D	— • •	Q	— — • —
E	•	R	• — •
F	• • — •	S	• • •
G	— — •	T	—
H	• • • •	U	• • —
I	• •	V	• • • —
J	• — — —	W	• — —
K	— • —	X	— • • —
L	• — • •	Y	— • — —
M	— —	Z	— — • •

Message received • — • Good bye • — • — •

MORSE CODE ABBREVIATIONS

AR	• — • — •	Stop (end of message).
AS	• — • • •	Wait (for 10 seconds). AS2 means wait 2 min, AS5 5 min, etc.
BK	— • • • — • —	Break Often indicates "BacK-to-you".
C	— • — •	Yes; correct.
CL	— • — • • — • •	Going off the air "Clear" or "CLosing down".
CT	— • — • —	Start (beginning of message).
K	— • —	"go" or "over".
SK	• • • — • —	End (end of contact).
SOS	• • • — — — • • •	Serious distress message and request for urgent assistance. SOS means "Save Our Souls".

ARABIC

ا	A	• —	هـ	U	• • —
ب	B	— • • •	ي	Y	— • — —
ت	T	—	أ	Ä	• — • —
ج	C	— • — •	غ	G	— — •
د	D	• — — —	ف	F	• • — •
هـ	H	• • • •	ق	Q	— — • —
و	O	— — — —	ك	K	— • — —
ز	Z	— — • •	ل	L	• — • •
ر	R	• — •	م	M	— — —
س	S	• • •	ن	N	— •
ش	SH	— — — —	ع	É	• • — • •
خ	X	— • • —	و	W	• — — —
ص	V	• • • —	ي	Y	• •
			پ	P	• — — •
			ا	E	•

SYMBOLS OF COMMON PUNCTUATION

Amperсанд	[&]	• — • • • (American Morse)
Apostrophe	[']	• — — — — •
Colon	[:]	— — — • • •
Comma	[,]	— — • • — —
At-sign	[@]	• — — • — • (combines A & C into one character)
Double dash	[=]	— • • • —
Exclamation mark	[!]	— • — • — —
Fraction bar	[/]	— • • — •
Hyphen	[-]	— • • • • —
Parentheses	()	— • — — — •
Period	[.]	• — • — • —
Question mark	[?]	• • — — • •
Quotation mark	["]	• — • • — •
Semicolon	[:]	— • — • — •
Slash	[/]	— • • — •
Underscore	[_]	• • — — • —

ԴՐՕՇԱԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Դրօշակախօսութիւնը սորվելու մէկ ձեւ կայ, այն ալ շրջանակներու կարգով մտապահելն է:

Առաջին շրջան: A, B, C, D, E, F, G,
Երկրորդ շրջան: H, I, K, L, M, N (զանց առնել J),
Երրորդ շրջան: O, P, Q, R, S,
Չորրորդ շրջան: T, U, Y եւ "erase",
Հինգերորդ շրջան: 'numerical', J (կամ 'alphabetic'), V;
Վեցերորդ շրջան: W, X,
Եօթերորդ շրջան: Z:

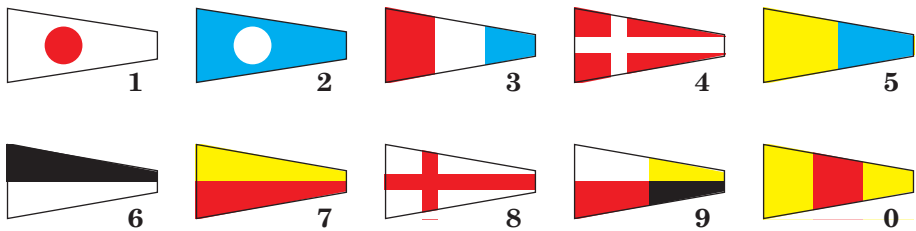
A 1	B 2	C 3	D 4	E 5	F 6
G 7	H 8	I 9	J alphabetic 4	K 0	L
M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X
Y	Z	Numerical	Erase	Error Attention	Ready

AA._ Who are you?

AAA._ End, stop.

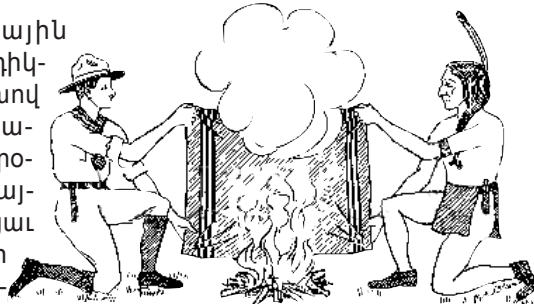
ԾՈՎԱՅԻՆ ԴՐՈՇԱԿԱՆՕՍՈՒԹԻՒՆ

A ALPHA		H HOTEL		O OSCAR		V VICTOR	
B BRAVO		I INDIA		P PAPA		W WHISKY	
C CHARLIE		J JULIET		Q QUEBEC		X X-RAY	
D DELTA		K KILO		R ROMEO		Y YANKEE	
E ECHO		L LIMA		S SIERRA		Z ZOULOU	
F FOX-TROT		M MIKE		T TANGO		 Code & Answering Pendant	
G GOLF		N NOVEMBER		U UNIFORM			
						 First substitute	

ԾՈՒԽՈՎ ԱԶԴԱՆՇԱՆՆԵՐ

Ընդհանրապես Հիւսիսային Ամերիկայի բնիկ կարմիր հնդիկներու կողմէ գործածուած ծուխով ազդանշանները որպէս օրինաչափ չեն ընդունուած ինչպէս դրօշակախօսութիւնն ու Մորսի այբուբենը, սակայն ծուխի միջոցաւ եւս կրնանք գործածել Մորսի այբուբենը – մեծ քուլաները երկար գիծերուն տեղ, իսկ փոքրերը՝ կետերուն: Ծուխով նշանները, ամերիկացի տեղաբնիկներու գործածած հեռահաղորդակցութեան այս հին մեթոտը, մինչեւ օրս կը գործածուի գիւտորութեան կողմէ:

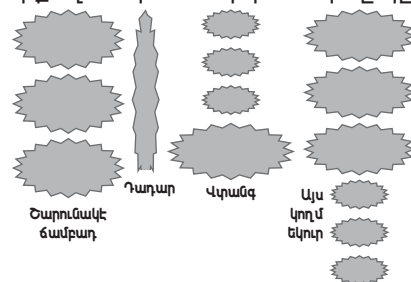

Ինչպէս հետախուզական նշանները կ'օգնեն սկաւառը, կրակի միջոցով եղած նշաններն ալ կը գործածուին իրար լուր տալու համար – ծուխով օրուան ընթացքին, իսկ կայծերով՝ գիշերուան:

Ծուխ տուող կրակ շինելու համար, կրակը վառել սովորական ձեւով եւ բաւական զօրացնելէ ետք վրան աւելցնել կանաչ տերեւներ կամ խոնաւ խոտեր, որ ծխայ: Ծածկել կրակը խոնաւ լաթով մը եւ հանել վրայէն, որ ծուխը քուլայի վերածուելով վեր բարձրանայ, յետոյ լաթը փոխելով ծածկել կրակը...: Քուլայի մեծութիւնը կախում ունի լաթին կրակին վրայ մնալու ժամանակէն: Փոքր քուլայի համար լաթը պահել կրակին վրայ մինչեւ 2 համրելոյ, յետոյ փոխել լաթը մինչեւ 8 հաշիւ ետքը նորէն 2 համրելով կարելի է փոքր քուլա մը բաց ձգել: Մեծ քուլայի համար մինչեւ 6 համրել կամ 6 երկվայրկեան լաթը պէտք է մնայ կրակին վրայ...:

Կայծով եղած կրակը սովորական, չոր փայտերով եղած կրակն է: Կը գործէ նոյն ձեւով ինչպէս ծուխը, միայն թէ այս անգամ 2 սկաւառ ծածկոց մը բռնելով կրակին առջեւ, կ'իջեցնեն ծածկոցը եւ 2 համրելով ետ կը բարձրացուի, որպէսզի երեւի կարճ կայծ մը, իսկ 6 համրելով՝ երկար կայծ մը:

Ազդանշանները տեսանելի են բոլորին – բարեկամ թէ թշնամի – սակայն, որոշակի քիչ թէ շատ ճանչցուած ծուխով ազդանշաններ կան, որոնցմէ մի քանին հետեւեալներն են.- Մէկ քուլան կամ ծուխի ամպ մը կը նշանակէ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, երկու քուլա կը նշանակէ ԹԵ ԱՄԵՆ ԻՆՉ ԼԱՒ Է, ծուխի սիւնը կը նշանակէ ԴԱԴԱՐ, երեք քուլա, կամ երեք կայծ անընդմէջ կը նշանակէ վտանգ, փորձանք կամ օգնութեան կանչ, իսկ չորս քուլա կը նշանակէ որ շրջանին մէջ վարակ կայ:

ԿՐԱԿԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Դարեր առաջ մարդիկ չափեն ավելի կը յոգնեին եւ կը տանջուէին կրակ պատրաստելու համար: Լուցկիի գիւտէն առաջ մարդիկ շփումով եւ կայծ-քարով կրակ կրնային վառել: Շփումով կրակ վառելը ունի իր հաճոյքը, սակայն քրտնաջան աշխատանքի կը կարօտի: Լուցկիի եւ ապա հրա-հանի հնարումով խնայուեցաւ մեր ժամանակը եւ աշխատանքը:

Այնուամենայնիւ, ամէն սկառուտ պէտք է գիտնայ փայտի կտորով մը, առանց լուցկիի, այլ միայն շփումով՝ կրակ վառելու գաղտնիքը:

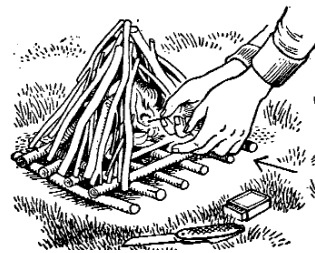
Բանակում մը առանց բոցավառ խարոյկի մը, իր հմայքին մեծ մասը կորսնցուցած կ'ըլլայ: Լաւ խարոյկը լաւ բարեկամ մըն է: Թէեւ խարոյկ պատրաստելու շատ ձեւեր կան, բայց կայ նաեւ փորձառութեամբ շահուած գործնական ձեւեր:

Խարոյկը պէտք է վառել խելամտօրէն, այնպէս, որ տայ շատ ջերմութիւն, քիչ ծուխ եւ հեռուէն ըլլայ քիչ տեսանելի: Աւելի դիւրին է վառել եւ պահպանել փոքր խարոյկ, քան՝ մեծ: Շրջապատին մէջ վառուած մի քանի փոքրիկ խարոյկները կու տան շատ ավելի մեծ ջերմութիւն, քան՝ մէկ մեծ խարոյկը:

Կու տանք գործնական սկզբունքները.—

Որեւէ ատեն եւ որեւէ տեղ, որ կրակ կ'ուզես վառել, նախ պէտք է պատրաստէք յարմար վայր մը՝ նկատի առնելով հովին ուղղութիւնը եւ գետնին չորութիւնը, ապա մաքրել մերձակայ բոլոր չոր խոտերը եւ դիւրավառ բոլոր մարմինները, խնայելու համար հողատիրոջ մացառները եւ ծառերը՝ հրդեհէն: Խարոյկ վառելու համար ընտրուած տարածքը պէտք է ապահով ըլլայ հրդեհներէ: Ասոր համար ալ անհրաժեշտ է խարոյկի շուրջը երեք մետր տրամագիծով մաքրել գետինը:

Այս օրենքին զանցառութիւնը լուրջ վնասներ պատճառած է շատ անգամներ: Մէկ ծառէն հազարաւոր լուցկի կրնայ շինուիլ, սակայն մէկ լուցկին հազարաւոր ծառեր կրնայ փծացնել:

Իսկ եթէ մեր խարոյկը ստիպուած ենք վառել թաց գետնին կամ ձիւնին վրայ, անհրաժեշտ է խարոյկի տակ շարել քարեր, կամ խարոյկը գետինէն մեկուսացնել թիթեղով: Տաքութիւնը ճիշդ օգտագործելու, քամիէն պաշտպանուելու համար խարոյկէն քիչ հեռու կարելի է կառուցել պատնէշ:

 Կրակի պատրաստութեան համար հարկ է աստիճանաբար յառաջանալ. այսպէս, քիչէն դէպի շատ, բարակէն դէպի հաստ, չորէն դէպի խոնաւ, դիւրավառէն դէպի դժուարավառ: Օրինակ՝ նախ առնել թուղթի կտորներ, չոր տերեւներ կամ խոտեր, ապա անոնց վրան կամ շուրջը շարել չոր ցպիկներ, որոնց վրայ կարելի է աւելցնել կակուղ փայտիկներ. անոր ալ վրան կարելի է դնել փայտերը՝ կրակը սկսելու համար:

թուղթ, չոր տերեւներ, խոտ եւ ցպիկներ՝ կրակը արագ սկսելու համար

մշտադաւար տերեւներ կամ խոնաւ ճիւղեր

 Եթէ երբեք կրակդ վառ կ'ուզես պահել յաջորդ օրուան համար, պետք է գայն մոխիրին մէջ թաղել որպէսզի չհանգի:

փոքրիկ բացուածք կրակը սկսելու համար

 Եթէ հարկ է կրակը վառ պահելու ամբողջ գիշերը՝ ի նշան զգուշութեան կամ ազդարարութեան, պետք է հաստ փայտերը գլուխ-գլխի շարել խաչածել, որպէսզի ծայրերը վառելով միայն, երկար մնայ:

Կրակ մը մարելու համար հոգ տանիլ հետեւեալ կէտերուն.—

1.— Վառած կրակդ անապայման լման մարե գործածութենէ ետք:
2.— Չգուշացիր վառած լուցկին անխնայ նետելէ. ան կրնայ չոր խոտի, տերեւի կամ մացառի մը հանդիպելով հրդեհ յառաջ բերել:

3.— Հարկ եղածէն աւելի կրակ շինելը խնայողական չէ:

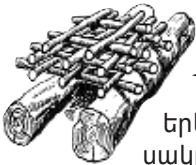
4.— Չոր կամ դիւրավառ նիւթերու քով զգուշանալ կրակ վառելէ:

5.— Հովի կամ փոթորիկի օրերուն՝ լաւ է կրակը պատրաստել փոսի մը մէջ, որուն եզերքները պաշտպանուած ըլլան:

6.— Շատ հաստ փայտերով շինուած կրակ մը շատ ալ դժուար կ'ըլլայ մարելը:

Տարբեր նպատակներու համար կարելի է վառել տարբեր խարոյկներ՝

1. **Բրգածել** խարոյկը կ'արձակէ բարձր բոց: Անբարենպաստ եղանակին այդպիսի խարոյկ վառելը նպատակայարմար չէ:

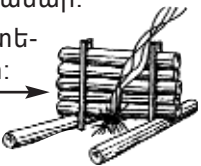
2. **Ջրհոր** խարոյկը կ'արձակէ ցածր եւ լայն բոց: Այն յարմար է կերակուր պատրաստելու համար:

3. **Աստղածել** խարոյկը յարմար է կրակը երկար պահելու համար: Խարոյկի այս տեսակը յատկապէս անփոխարինելի է գիշերները, միայն անհրաժեշտ է ժամանակ առ ժամանակ այրող փայտերը տեղաշարժել դէպի կեդրոն:

4. **Գաղտնի** խարոյկը երկար կ'այրի եւ կու տայ շատ փայտածուխ. յարմար է հագուստ չորցնելու համար:

5. **Ամերիկեան բուխարի** խարոյկի տեսակը շատ յարմար է տաքնալու համար:

6. **Փղինեզեան** խարոյկը անտեսանելի է եւ կու տայ շատ փայտածուխ:

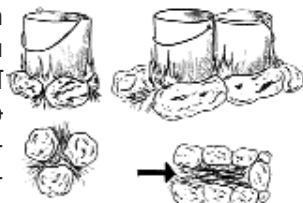
ԽՈՅԱՆՈՅԱՅԻՆ ԿՐԱԿԱՐԱՆԻ ՅԱՏՈՒԿ ԽԱՐՈՅԿԻ ՁԵՒԵՐ

Ոչ մեծ խարոյկը լաւագոյն միջոցն է կերակուր պատրաստելու համար: Փայտերը պէտք է դասաւորել խաչածել՝ այնպէս մը, որ այրելու ընթացքին ստացուի հաւասարաչափ մոխիր:

Խոհանոցային կրակարանը կարելի է պատրաստել քարերով կամ գերաններով, ոչ-խոր փորուած ակօսի, փոսի մէջ, կամ եռոտանիի օգնութեամբ: Եթէ կրակարանը կը պատրաստուի ձորակի մէջ, կրակարանի բերանը պէտք է ուղղուած ըլլայ դէպի քամիի ուղղութիւնը: Չօրաւոր քամիի պարագային կրակարանի բերանէն քիչ հեռու կարելի է դնել հողմարգել՝ պատնէշ: Բաց տարածութեան մէջ պատրաստուած կրակարանի բերանը պէտք է ուղղուած ըլլայ դէպի հիւսիս:

Քարերով կրակարան պատրաստելու համար պետք է ընտրել մի քանի հաւասար մեծութեան քարեր, որոնց գոնէ մէկ կողմը ըլլայ հարթ կամ տափակ: Քարերը դասաւորել այնպէս, որ հարթ մասը ըլլայ վերը, որպէսզի կաթսան կամ տապակը, առանց դժուարութեան, կարելի ըլլայ գետեղել անոր վրայ: Պատրաստութեան ժամանակ անհրաժեշտ է հաշուի առնել քամիի ուղղութիւնը, որպէսզի քամին անցնի քարերու արանքով եւ օդ տայ կրակին:

Գերաններով կրակարան պատրաստելու համար գերանները կը դրուին իրարու զուգահեռ, քամիի ուղղութեամբ: Գերաններու վերի մասը հարկաւոր է կացիկով տաշել-հարթեցնել, որպէսզի կաթսայ դնելու յարմարի: Զօրաւոր քամի փչելու պարագային կարելի է կրակարանի բերանը նեղցնել: Մոխիրը պահելու համար գերաններու արանքը կարելի է ակօս փորել:

Կրակարան կարելի է պատրաստել նաեւ **ոչ շատ խոր փորուած ակօսի մէջ**: Անոր համար անհրաժեշտ է քամիի ուղղութեամբ փորել 1 մէթր երկարութեամբ եւ կաթսայի տակի տրամագիծէն քիչ մը նեղ լայնութեամբ ակօս: Խորութիւնը կրակարանի բերանի մասին վրայ պետք է ըլլայ մօտ 0.5 մէթր, որ հետզհետէ պետք է նուազի եւ, ի վերջոյ, հաւասարի հողին:

Փոսի մէջ կրակարան պատրաստելու համար անհրաժեշտ է կաթսայի տակի տրամագիծով փորել կոնաձեւ փոս, ապա՝ փայտերը դասաւորել այնպէս, ինչպէս ցոյց տրուած է նկարին մէջ, ապա կաթսան գետեղել փայտերուն վրայ:

Փոսի միջոցով կրակարան կարելի է պատրաստել նաեւ այլ տարբերակով. նախ՝ կաթսայի չափով պետք է փորել այնպիսի փոս մը, ուր կաթսան գետեղուելէ ետք անոր տակ մնայ մօտ 30 սմ. չափով ազատ տարածութիւն, ապա՝ փորուած փոսէն մօտ 30 սմ. հեռաւորութեան վրայ պետք է փորել մէկ այլ փոս, որ տակի մասէն կը միանայ կաթսայի փոսին: Այդ փոսը կը ծառայէ վառելիք անւելցնելու համար: Երկրորդ փոսէն քիչ հեռու, անւելի մեծ թեքութեամբ օդի թափանցումը ապահովելու համար՝ կը փորուի երրորդ փոսը:

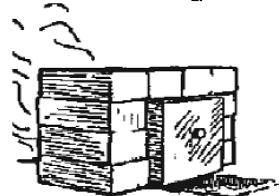
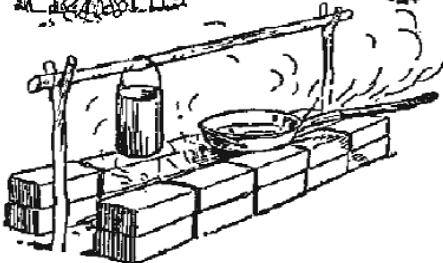
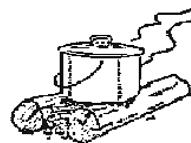
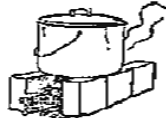
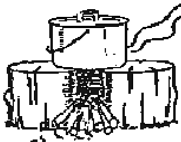
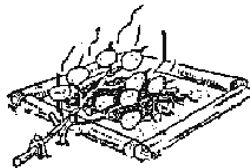
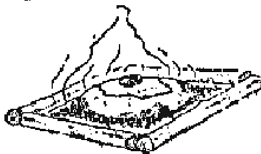
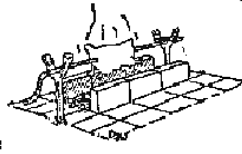
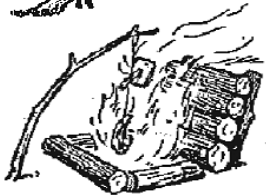
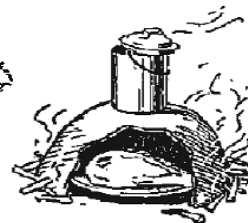
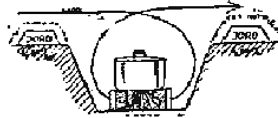
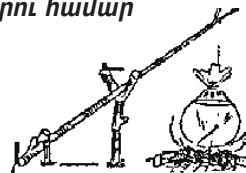

Փոսի միջոցով ա՛լ աւելի արդյունաւետ եւ դիւրին է կրակարան կառուցել՝ նկարին մէջ պատկերուած ձեւով՝ թեք հարթութեան վրայ:

Եռոտանիի միջոցով կրակարան կարելի է պատրաստել մի քանի ձեւով: Անոր համար բաւական է պատրաստել եռոտանի կամ վերջինս փոխարինել Y-աձեւ հաստ ճիւղով եւ վառել աստղաձեւ խարոյկ:

Ստորեւ կու տանք խոհանոցային կրակարաններու համար պատրաստուած իլարոյկերէն նմոյշներ:

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

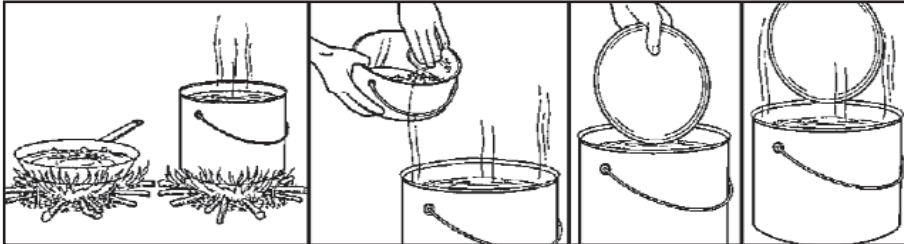
🔥 Բանակումներու խարոյկները կրնան մոխրացնել նաեւ գետինը, սեւցնել քարերը եւ անբարեբեր դարձնել այրած հողը: Հետագային, բոյսեր դժուար թէ կրկին բուսնին այն տեղերը, ուր կրակ վառուած էր:

🔥 Խարոյկները չորցած ճիւղերուն ու տերեւներուն հետ մէկտեղ, կը սպառեն նաեւ ծառին կեղեւները եւ ուրիշ գործնական նիւթեր, որոնք պատսպարան են բոյսերուն, օգտակար միջատներուն եւ կենդանիներուն, ուստի խնայել զանոնք:

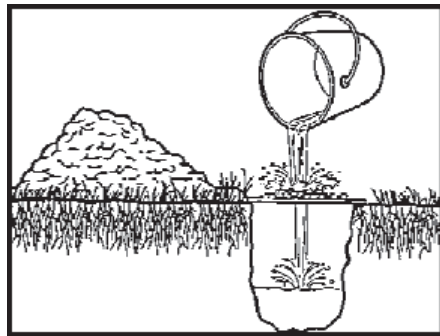
🔥 Եթէ չխնայենք բնութիւնը, բանակավայրերու խարոյկի դիրքերը կրնան փճացնել հաճելի տեսարանը, ուստի կրակը լման մարել, անոր շուրջէն հաւաքել թուղթի, չայրած փայտերու եւ աղբերու մնացորդացը, սեւցած քարերը դարձնել հակառակ կողմ, ապա պաղած մոխիրը տարածել լայն տարածութեան վրայ: Այսպիսով, խարոյկի դիրքը պիտի երեւի այնպէս, ինչպէս որ էր:

🔥 Բանակումային խարոյկները պէտք է աջալրջօրէն հսկուին, որպէսզի անոնց տարածման առաջըը առնուի, խնայելու համար շրջապատի բոյսերը, թուփերը եւ ծառերը:

🔥 Բանակումներու ընթացքին եւ ճաշերէ ետք, երբ պնակեղէնները կը լուացուին օճառով, ուշադիր եղէք զանոնք ուղղակի չթափել գետերու

կամ լիճերու մէջ, այլեւ նուազագոյնը 75 քայլ անդին փորել 1 մէթր խորութեամբ եւ կէս մէթր լայնութեամբ փոս մը, վրան դնել թերթի կտոր մը կամ *փլասթիք* տոպրակ՝ ասեղով ծակծկելով զայն գործածել որպէս զտիչ, ապա աղտոտ ջուրը վրան թափելով կերակուրի մնացորդացը կը մնայ վրան, իսկ ջուրը կը հոսի հողին մէջ, զորս բանակումի աւարտին կրնանք վերածածկել հողով:

ՍԿԱՈՒՏԻՆ ԽՈՐԱԼՈՅԸ

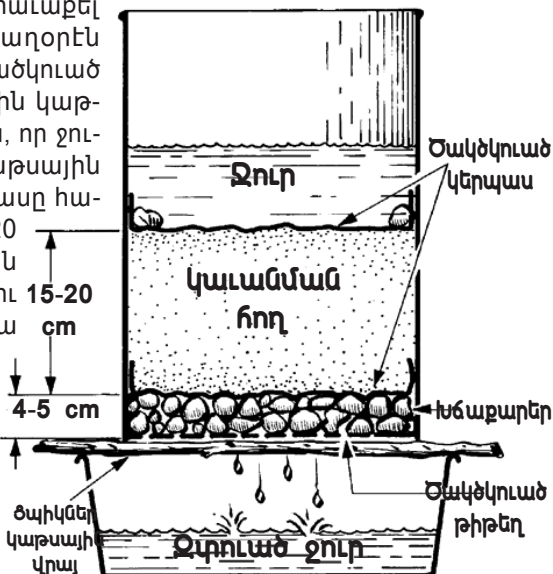

*Ոչ մէկ սկսուած
անօթի մաշում է
բանակումի ընթացքին:*

Բանակումի ընթացքին, կրակի գործածութեան հաճելի մէկ մասն ալ անոր վրայ կերակուր եփելն է՝ երբեմն նոյնիսկ առանց խոհանոցի կանոնաւոր պիտոյքներու: Բանակումի մասնակցող իրաքանչիւր պատանի ասպետ կարենալու է իր կարգին, օրուան պարզ կերակուրը եփել ու սեղան դնել: Բանակումի ընթացքին, խոհանոցի ամենատարրական նիւթը ջուրն է: Միշտ ապահովել ջուրի պաշարը, ըլլայ եփելու թէ օրական գործածութեան համար, սակայն ուշադիր ըլլալ ջուրի մաքրութեան, որովհետեւ գետերէն, լիճերէն կամ աղբիւրներէն առնուած ջուրը անպայման կը պարունակէ մանրէներ: Ինչպէ՞ս մաքրագտել ջուրը:—

Եռացնելով... Ջուրը հաւաքել կաթսաներու մէջ եւ դանդաղօրէն լեցնել մէկ այլ, կերպասով ծածկուած կաթսայի մէջ: Ջուրը առաջին կաթսայէն պետք է լեցնել այնպէս, որ ջուրի որոշ քանակ մը մնայ կաթսային յատակը: Այնուհետեւ կերպասը հանել, կաթսայի ջուրը շուրջ 20 վայրկեան եռացնել՝ զայն մաքրելու համար մանրէներու մեծամասնութենէն եւ ապա ձգել որ պաղի ու հանգչի, յետոյ օգտագործել:

Չտիչ մեքենաներով (filters)... Որոնք շատ դիրին եւ գործնական միջոցներով կրնան մաքրագտել ջուրը, զայն դարձնելով ըմպելի:

ԾՐԱԳՐԵԼ ՃԱՇԵՐԸ

Բանակումային կերակուրներ պատրաստելու համար պետք ունինք փորձառութեան, ուստի, միշտ ձեր կողքին ունեցեք սօթատետրակ մը, արձանագրելու համար ճաշացուցակները, պատրաստութեան ձեւերը եւ չափերը: Իւրաքանչիւր բանակումի աւարտին, արձանագրել յաջողութիւնները եւ թերութիւնները, որպէսզի հետագային ճշդէք ձեր սխալները:

ՈՒՇԱԴԻՐ ԾՐԱԳՐՈՒՄը ձեզ կ'օգնէ, որպէսզի վերցնէք այնչափ ուտեստեղէն, որքան ձեր խումբը կարիքն ունի, առանց անօթի ձգելու զանոնք եւ առանց աւելցուքներ մնալու: Նկատի առնել հետեւեալ կետերը.—

 Քանի՞ հոգի պիտի երթան եւ քանի՞ օրուայ համար.— Թարմ ուտեստեղէնը յարմար է կարճ բանակումներու համար, իսկ երկարատեւներու համար ապահովել շուտ չփճացող ուտեստեղէն:

 Ի՞նչ պետք է ընել.— Եթէ արշաւ-բանակումի ճաշացուցակ պետք է պատրաստէք, նախընտրելի է արագ պատրաստելի ճաշատեսակները:

 Ինչպիսի՞ եղանակ կը սպասէք.— Ձմեռնային ճաշացուցակը պետք է հարուստ ըլլայ ճարպերով, որովհետեւ մարմինը աւելի իւր կ'այրէ ձմեռուայ ընթացքին, տաքնալու համար: Կրնաք գործածել ապուրներ եւ տաք խմիչքներ: Ամառնային ճաշացուցակը կրնայ աւելի թեթեւ ըլլալ, ընդգրկելով բաւարար հեղուկներ:

Մի՛ գլանաք անուշեղէններ եւ կրկնեփուկներ (biscuits) պատրաստել, որ կարելոր կենսութի աղբիւր է յատկապէս ծանր աշխատանք տանողներու համար:

ԼԱՎ ՄՆՈՒՆԵԼՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ձեր ուտեստեղէնը պետք է ամբողջացնէ 3 պայմաններ.—

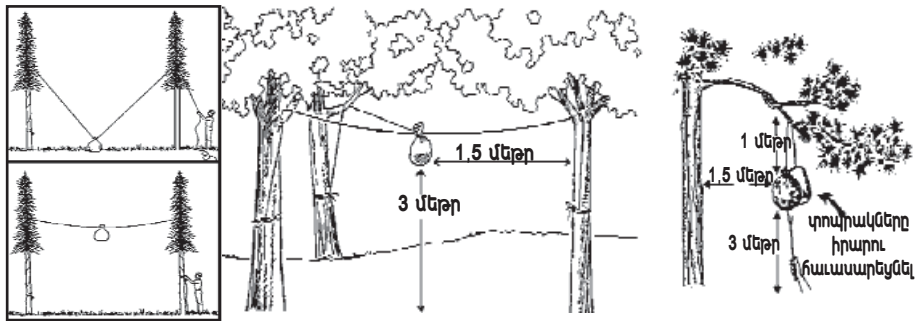
 Կազմել մարմինը եւ պահպանել անոր նիւթափոխանակութիւնը.— Բնասպիտները (protein) եւ հանքային նիւթերը (minerals) մարմինը կերտող հիմնաքարերն են: Անոնք կը գտնուին միսի, ձուկի, հաւկիթի, կաթնեղէնի եւ ընդեղէններու մէջ:

 Ապահովել կենսասնիւթեր (vitamins), հանքային նիւթեր եւ բնաթելեր (fibers).— Անոնք առատօրէն կը գտնուին պտուղներու եւ բանջարեղէններու մէջ:

 Կերակուրները պատրաստել, զանոնք նկատի առնելով որպէս ոյժի աղբիւր.— Ձեր բոլոր կերածներուն մէջ սնունդ մը կայ, յատկապէս հացերու, ընդեղէններու, ճարպերու եւ ձէթերու մէջ:

ՈՒՏԵՍԵՂԵՆԻ ՄԹԵՐՈՒՄ

Պահպանեցէք ձեր ուտեստեղէնը մուկերէ, միջատերէ կամ որեւէ անտառային կենդանիներէ, զայն կապելով բարձր տեղ մը, որուն դժուար թէ

հասկին կենդանիները: Շուտ փճացող ուտեստեղենը, ինչպես մսեղեն, կաթնեղեն, պտուղներ եւ յատկապես պանրեղեն, աւելի հրապուրիչ են քան հատեղենները, ինչպես լուբիա, բրինձ, ալիւր, ոսպ եւ մաքարոն, որոնք ուշ կը փճանան:

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

Բանակումներու ընթացքին նախընտրելի է գործածել թեթեւ (utensil) կամ չկոտրող (plastic) պնակեղեններ, դգալ-պատառագաղ եւ գաւաթ:

ՆԱԽ ԵՓԵԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼ ՏԱՆ ԲԱԿԻՆ ՄԵՋ

Եփելը բարեգործութեան նման, կը թուի թէ կը սկսի տունէն: Յետեւաբար, ինչո՞ւ չսկսինք տան բակէն կամ խորովածի յատուկ կրակարանէն: Սկսեցէք կազմելով խաչածէւ փոքրիկ խարոյկ մը, որ լաւապէս բորբոքելէ ետք սկսի բոցկլտալ, պատրաստ եղէք: Խարոյկը իր շուրջ կը հաւաքէ մարդոց, հետեւաբար ձեր առաջին փորձառութիւնը կրնաք բաժնեկցիլ ձեր ընտանիքին հետ: Մէկ-երկու փորձերէ ետք, դուք արդէն պատրաստ կ'ըլլաք սկաուտներու հետ վայելելու եփելու հաճոյքը:

ԲԱՆԱԿՈՒՄԱՅԻՆ ԽՈՅԱՆՈՅԻ ԲԱՂԱԴՐԱՏՈՄՍԵՐ

Բանակումներու կամ արշաւներու ընթացքին, երբ իւրաքանչիւր սկաուտ կամ արեւուշ ստիպուի իր կերակուրը անձամբ պատրաստել, ապա այս պարագային ամենէն գործնական ձեւը Aluminium foil-ով եւ ziplock (freezer bags) տոպրակներով պատրաստուող բաղադրատոմսերն են, որոնք խիստ հետաքրքրական եւ հաճելի կը դարձնեն սկաուտի բացօթեայ կեանքը:

Սկաուտի խոհանոցը, ինչպէս սկաուտական կեանքի միւս երեսակները, պէտք է իրագործուի հնարամտութեամբ եւ ձեռք բերուած փորձառութիւններով, ինչպէս վերը նշեցինք՝ փորձեր կատարելով նախ տան մէջ, փորձելով խոր բաղադրատոմսեր, եւ դատելով իր քիմքի ճաշակով:

Ստորել կու տանք կարգ մը բաղադրատոմսեր, որոնց օրինակով ամեն սկսուտ կրնայ պատրաստել իր նախասիրած կերակուրները:

Ջուր Եռացնել Թուղթ Գալաթով

Պէտք ունինք հետեւեալներուն..

- ☒ Թուղթ գալաթ,
- ☒ Ջուր,
- ☒ Տաք ածուխներ:

Այս ձեւը միշտ ալ գարմացուցած է մարդոց:

Պարզապէս առնել թուղթ գալաթ մը (ոչ մոմապատ), բերնէ-բերան լեցնել ջուրով եւ գայն դնել տաք ածուխներուն մօտ: Գալաթին վերի բաժինը պիտի այրի, այն տեղերը ուր ջուր չկայ, սակայն գալաթին մէջի ջուրը պիտի տաքնայ:

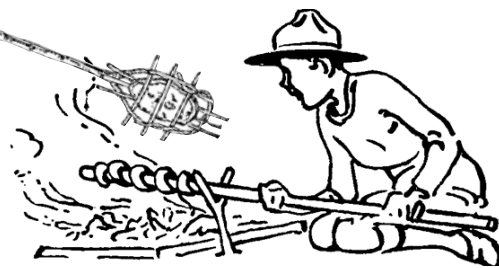

Ուրիշ ձեւ մըն ալ կայ ջուրը տաքցնելու: Զարի չոր եւ մաքուր կտորներ դնել կրակի վրայ, լաւ մը տաքնալէ ետք, գանոնք դնել գալաթ մը ջուրին մէջ: Կարիքը ունիք մի քանի քարերու միայն, ըստ անոնց չափին եւ որչափ տաքցած են անոնք:

Հաց՝ Առանց փուռի

Բաղադրութիւն.

- ☒ 1 քլկ. ալիւր
- ☒ Կես լիթր գաղջ ջուր
- ☒ Թթմոր
- ☒ 2 մեծ դգալ շաքար
- ☒ 1 մեծ դգալ աղ
- ☒ Յաւելեալ ալիւր՝ խմորին վրայ ցանելու համար, որպէսզի չփակչի:

Հաց կարելի է պատրաստել առանց փուռի. պարզապէս խմորը փաթթել ճիւղին շուրջ եւ եփել բոցկլկապող սակայն մոխրապած կրակին վրայ:

Վայրի բնութեան մէջ պատրաստուող հաց (Bannock bread)

Պէտք ունինք հետեւեալներուն..

☒ 1 գալաթ ալիւր,	☒ Խորունկ աման,
☒ 1 մեծ դգալ մարկարին,	☒ Պատառաքաղ,
☒ Պտղունց մը աղ,	☒ Տապակ,
☒ Շուրջ 7 դգալ կաթ,	☒ Բահակի (spatula),
☒ 2 թէյի դգալ Baking Powder,	☒ Բանակումի յատուկ վառարան:

- ☒ Բոլոր չոր բաղադրիչները խառնել իրարու խորունկ պնակին մէջ:
- ☒ Պատառաքաղով խառնէ մարկարինն ու կաթը, մինչեւ որ բոլոր գունդերը վերանան:

- ☒ Կազմել 2-3 սմ. հաստությամբ հացի տափակ խմորը եւ զայն դնել տապակին մէջ եւ ցած կրակի վրայ եփել 7-8 վայրկեան, իւրաքանչիւր կողմը: Դարձնել բահակով:
- ☒ Պաննոքը ուտել տաք վիճակով, առանձին կամ կարագով, անուշով կամ պիստակի կարագով (peanut butter):

Հաւկիթ՝ ziplock տոպրակի մէջ

- ☒ Հաւկիթները կոտրել ուղիղ ziplock տոպրակի մէջ (հաստ եւ սառնադարանի յատուկ տոպրակները նախընտրելի են, որովհետեւ աւելի դիմացկուն են տաքութեան):
- ☒ Աւելցնել մանրուած սոխ, պղպեղ, լոլիկ, աղ կամ այլ նախասիրութիւններ (պանիրը թելադրելի չէ, որովհետեւ շատ աւելի կը տաքնայ քան հաւկիթը եւ կը հալեցնէ ziplock տոպրակը): Կարելի է նաեւ քիչ մը կաթ աւելցնել:
- ☒ Մէջի օդը կարելի եղածին չափ դուրս հանելէ ետք տոպրակը փակել, ապա լաւ մը ճզմել եւ թօթուել զայն, որպէսզի մէջի բաղադրութիւնը լաւ մը խառնուի իրարու:
- ☒ Եթէ քանի մը հոգիի համար է այս ուտելիքը, ապա նախընտրելի է որ marker-ով կամ մելանով անունները գրուին տոպրակներու վրայ:
- ☒ Տոպրակները իջեցնել եռացող ջուրին մէջ, 5-10 վայրկեան, մինչեւ որ ամբողջությամբ եփին:
- ☒ Ասիկա լաւագոյն կերակուրն է յատկապէս բանակումներու ընթացքին, որուն համար նոյնիսկ պնակ եւ տապակ աղտոտելու կարիքը չկայ:

Հաւկիթ՝ թուղթ տոպրակի մէջ

- ☒ Համբերութիւն պահանջող ձեւ մը, որուն համար կրակ պէտք չէ, այլ տաք ածուխներ կամ բոցկտացող մոխիր, որպէսզի չայրէ տոպրակը:
- ☒ Bacon-ի կտորներ գետեղել տոպրակին յատակը, ապա վրան կոտրել հաւկիթները: Կարելի է նաեւ այլ բաղադրութիւններ աւելցնել:
- ☒ Տոպրակը կապել կամ ծալել եւ գետեղել տաք մոխիրներուն մօտ կամ երկար ճիւղով մը տոպրակը ծակելէ ետք ծալուած կամ կապուած մասէն վար, բռնել մոխիրներուն վրայ, շուրջ 15-20 վայրկեան:
- ☒ Ուտել ուղիղ տոպրակի մէջէն:

Հաւկիթ՝ սոխի մէջ

- ☒ Ըստ նախասիրութեան, բաղադրութիւններ լեցնել իր կեղեւով կիսուած, միջուկը պարպուած սոխի մէջ եւ եփել տաք մոխիրի վրայ:

Այսքանը՝ նախաճաշի համար, ճաշի նմոյշներ՝ յաջորդ էջով

Aluminum Foil-ի Մեջ Եփուած Ուտելիք

Պէտք ունի՞նք հետեւեալներուն. -

- ☒ Հաստ aluminum foil
- ☒ Գետնախնձոր
- ☒ Սոխ, կանաչ պղպեղ
- ☒ Aluminum foil-ը ծալել գրպանի մը պէս, կամ երկուքի ծալլելէ ետք եւս ծալել եւ անկիւնները ոլորել:
- ☒ Hamburgur-ի միսը դնել գրպանին մէջ, վրան աւելցնել գետնախնձորը եւ կտրտուած ստեպղին: Ասոնց վրայ աւելցնել սոխ, կանաչ պղպեղ, աղ եւ փոշի պղպեղ:
- ☒ Ասոնց վրայ աւելցնել ձեթախառն ջուր, որպէսզի խոնաւ պահելու եւ չայրելու համար ուտելիքը:
- ☒ Բերանը գոցել լաւապէս, անուսիդ սկզբնատառները գրել վրան եւ զայն դնել տաք ածուխներուն վրայ շուրջ 40 վայրկեան, միայն մէկ անգամ դարձնելով դէպի միւս երեսը:
- ☒ Կամաց մը բերանը բանալ եւ քննել, եթէ տակաւին չէ եփած, դարձեալ ոլորել եւ դնել ածուխներուն վրայ:
- ☒ Hamburgur-ի յատուկ միս
- ☒ Կտրտուած ստեպղին
- ☒ Աղ եւ փոշի պղպեղ:

Կրնաք նաեւ եգիպտացորենը խարկել նոյն ձեւով. պարզապէս կարագ դնել եւ եփել 10 վայրկեան: Միայն մէկ անգամ դարձնելը բաւարար է:

Ինչ կը վերաբերի գետնախնձորին, ապա պարզապէս պատառաքաղով ծակծկել զայն, առանց կեղուելու, քիչ մը կարագ աւելցնել, ծալլել aluminum foil-ը եւ դնել կրակին վրայ շուրջ 40 վայրկեան: Եփելէ ետք, ըստ փափաքի աւելցնել աղ, կարագ կամ այլ համեմներ:

Կիտրոնով հաւ

- ☒ Վերցնել հաւ մը, զայն ծեփել հալած կարագով:
- ☒ Մեծ լեմոն մը բերել, կտրել, հիւթը առատօրէն քամել հաւուն վրայ եւ համեմել աղով եւ կանաչ համեմներով (oregano, թարխուն, ռեհան եւլն.):
- ☒ Լեմոնը կեղելը եւ մնացորդացը լեցնել հաւուն մէջ, սոխի շերտերով:
- ☒ Փաթթել հաստ եւ տաքութեան դիմացող նրբաթիթեղով (Aluminum foil) եւ կրակին վրայ դնել 40-60 վայրկեան, մինչեւ ամբողջութեամբ եփի:
- ☒ Ասոր կողքին կարելի է նաեւ եփել գետնախնձոր եւ սոխ՝ նրբաթիթեղներէ կազմուած գրպաններու մէջ:
- ☒ Այս կերակուրը կարելի է պատրաստել նաեւ փոսի մէջ պատրաստուած խարոյկի տաք ածուխներով, որուն վրայ հողով ծածկելէ ետք հաւը մէջը ձգել շուրջ 3 ժամ:

Համով կերակուր, դիւրին մաքրութիւն:

Ճաշեն ետք անշուշտ պետք է թեթեւ անուշեղեն մը...

Banana boat

Վերցնել պանան մը, ճեղքել հասակեն, փորել V ձևով եւ ձգել իր կեղեւով: Ճեղքին մէջ տեղադրել կարագ եւ շագանակագոյն շաքար կամ ալ գնդիկ տուրմեր (chocolate) եւ marshmallow: Փաթթել նրբաթիթեղով եւ եփել տաք ածուխներու վրայ:

Pancake

Pancake-ի խմորը շատ դիւրին է պատրաստելը, որուն համար պետք է միայն մի քանի խոհանոցային բաղադրիչներով: Թանի օգտագործումը կու տայ փափուկ եւ թեթեւ կարկանդակներ, զոր նոյնիսկ ամենապահանջկոտ ուտողները կրնան վայելել: Այս հիմնական բաղադրատոմը կարելի է բարեփոխել՝ պատրաստելով պտուղներով, կասիայով (տարչին) կամ տուրմով (chocolate) pancake-ներ: Այս խմորը բաւարար է պատրաստելու փոքր չափի 24 pancake-ներ, կամ բաւարար է 4-6 հոգիի:

Պէտք ունիք հետեւեալներուն..

☒ Խառնելու համար խորունկ պնակ	☒ Շաքար
☒ Ալիւր	☒ Baking soda
☒ Baking powder	☒ Հաւկիթ
☒ Աղ	☒ Կաթ
☒ Կարագի կամ ձեթ	
☒ Մետաղեայ հարիչ՝ Wire whisk	

Պատրաստութեան ձեւը.

- ☒ 2 գաւաթ ալիւրը եւ 4 մեծ դգալ շաքարը լաւապէս իրարու խառնել խորունկ պնակին մէջ: Օգտագործել մաղուած ալիւր կամ մաղէ անցընել զայն նախապէս՝ լաւագոյն արդիւնքներու համար: Այս խառնուրդին կարելի է աւելցնել 3 թէյի դգալ փխրեցուցիչ (baking powder), 1 թէյի դգալ baking soda եւ 1/2 թէյի դգալ աղ: Լաւապէս խառնել:
- ☒ Ուրիշ խորունկ պնակի մը մէջ մետաղեայ հարիչով թեթեւօրէն զարնել 2 մեծ հաւկիթը, 2 գաւաթ կաթը եւ 2 դգալ ձեթը կամ կարագը մինչեւ որ ստանանք միատարր խառնուրդ:
- ☒ Կաթի եւ հաւկիթի խառնուրդը աւելցնել ալիւրի խառնուրդին, թեթեւ մը խառնել մինչեւ որ միատարր ըլլայ. խուսափիլ աւելորդ եւ չափազանցուած խառնելէ: Նրբաբլիթի կամ pancake-ի խմորը պէտք է ունենայ որոշ գունդեր. մի՛ մտահոգուիք, որովհետեւ անոնք կը չքանան տաքութեան հետեւանքով՝ եփելու ընթացքին:
- ☒ Ձգել որ խմորը հանգչի 5-էն 10 վայրկեան, որուն ընթացքին զգալիօրէն

կը թանձրանայ: Եթե խմորը շատ հաստ է, վրան անելցնել ջուր՝ մեկական ճաշի գդալ, մինչեւ որ հասնիք ձեր փափաքած թանձրութեան:

- ☒ Pancake-ները պատրաստել 1/4 գաւաթ խմորը թափելով նախապէս ջերմացուած տապակի վրայ եւ իւրաքանչիւր երեսը եփելով 2-էն 3 վայրկեան, յաջորդ կողմը դարձնել երբ յատակը ստանայ ոսկեգոյն կամ բաց սրճագոյն երանգ եւ փուչիկներ յայտնուին խմորին երեսը:
- ☒ Եփելէն ետք ուտել մեղրով, կարագով, maple կամ chocolate syrup-ով:

Սկաուտական կրկնեփուկներ

Պէտք ունիք.-

- ☒ 1 գաւաթ ալիւրի,
- ☒ 1 թէյի դգալ ձէթի
- ☒ 1/4 թէյի դգալ աղի
- ☒ Բաւարար ջուր խմոր շինելու համար
- ☒ Բաղադրութիւնները խառնել իրարու, վերածել խմորի:
- ☒ Բաժնել 3 գունդերու եւ տապակել, մինչեւ շագանակագոյնի վերածուին: Զրամցնել անուշով կամ մեղրով:
- ☒ Իւղոտած տապակի
- ☒ Բահակի (spatula),
- ☒ 1 թէյի դգալ Baking Powder

Գետնապիստակով մեղրի գնդիկներ

Բաղադրութիւն.

- ☒ 1 մեծ դգալ գետնապիստակի կարագ ☒ Corn flakes
- ☒ 1/2 մեծ դգալ մեղր ☒ 1,5 մեծ դգալ փոշի կաթ

Պատրաստութեան ձեւը.

Գետնապիստակի կարագը դնել մոմուած (wax coated) թուղթ գաւաթի մէջ: Աւելցնել մեղրը ապա կաթը: Լաւ մը խառնել, գնդակներու վերածել: Ziploc տոպրակի մէջ ճգմել corn flakes-ները կամ Wheat Chex-ները, ապա գնդակները գլտորել այդ փոշիին մէջ:

Բաղադրատոմսեր՝ նարինջի կեղեւին մէջ

Կիսուած նարինջի միջուկը պարպելէ ետք, կեղեւը պահել, որպէսզի որպէս կաթսայ գործածուի հաւկիթ, բանջարեղէն կամ նոյնիսկ կարկանդակ եփելու համար:

- ☒ Անուշ գետնախնձորները խաշել եւ ճգմել: Տեղաւորել կիսուած եւ պարպուած նարինջի կեղեւին յատակը, վրան ցանել սրճագոյն շաքար, ապա անելցնել marshmallow: Եփել տաք մոխիրներու վրայ:
- ☒ Զակիթը կտորել կեղեւին մէջ եւ համեմել աղով ու պղպեղով: Կարելի է այլ բաղադրութիւններ ալ անելցնել: Դնել տաք ածուխներու կամ մոխիրներու վրայ, մինչեւ որ հաւկիթը ամբողջութեամբ կարծրանայ: Կարելի է նաեւ ծածկել մոմապատ թուղթով (waxed paper):

Հոլանտական փուռ (Dutch Oven)

Խոհարարական թեքնիքները, ինչպես խորովելը, թխելը, եռացնելը, եփելը, տապկելը, շոգեխաշելը, բովելը եւ շատ ուրիշներ, դիւրութեամբ կը կատարուին բացօթեայ խարոյկին վրայ՝ խոհանոցային միայն մէկ գոյքով՝ հոլանտական փուռով կամ ջեռոցով: Անսահման հնարաւորութիւններ՝ համեղ թարմ թխած հացէն մինչեւ փիցա, խմորեղէն եւ կարկանդակներ, որոնք կը գրգռեն ձեր ախորժակը: Ասոնք եւ շատ-շատ աւելին: Բոլոր բաղադրատոմսերը կը գործածեն հոլանտական փուռի առաջին կամ երկրորդ մեթոտը: Առաջինը այն է, երբ ածուխները կը տեղադրենք միայն կաթսային վարը (ապուր, ջրոտ կերակուր, տապկոց), իսկ երկրորդ մեթոտը, որ կ'ենթադրէ գայն գործածել որպէս փուռ, երբ տաք ածուխները կը տեղադրուին անոր կափարիչին վրայ, իսկ վարը՝ կրակը (շոգեխաշել, թխել): Թե՛ ածուխները չտեղադրել փուռին կողմերը, անոր ամբողջ երկայնքով, որովհետեւ բարձր ջերմութիւնը կրնայ ճեղք յառաջացնել մետաղին վրայ: Միակ տեղը ուր ածուխները կրնան տեղադրուիլ՝ փուռի ուղղակիօրէն տակն է եւ կամ գագաթին՝ կափարիչին վրայ է:

Կ'արժէ յիշեցնել որ հոլանտական փուռը կարելի չէ լուալ օճառով, այլ միայն գաղջ ջուրով:

ՍՆՈՒՆԴԸ

Սնունդը մարմնի համար կը ծառայէ որպէս շինանիւթ եւ որքան որակով ըլլայ, այնքան մեր մարմինը ամուր կ'ըլլայ: Որպէսզի ուտելիքը կրնայ ամբողջացնել օրկանիզմի սնունդի պահանջը, ճաշի կազմութեան մէջ պէտք է ընդգրկել նիւթեր, որոնք անհրաժեշտ են օրկանիզմի բնականոն գործունեութեան շարունակման, նոր հիւսուածքներ կառուցելու եւ ներուժ արտադրելու համար: Այդ նիւթերն են սպիտակուցները (protein), ածխաջրատները (carbohydrates), ճարպերը (fat), ջուրը, հանքային աղերը (minerals) եւ կենսասնիւթերը (vitamin), որոնք միասին կը կոչուին հիմնական սննդանիւթեր:

Օրկանիզմի համար ամենակատարեալ ձեւը՝ սննդամթերքները բնական եւ թարմ օգտագործելն է: Պէտք է յիշել, որ օգտագործելով առատ բանջարեղէն, պտուղներ եւ անոնց հիւթերը՝ մենք կ'ապահովենք օրկանիզմի ոչ միայն սնուցումը եւ վերակառուցումը, այլեւ մաքրումը: Երբ կ'օգտագործենք թարմ, հում, չեփած սնունդ, ապա անոր պարունակած բջջանիւթը կը մաքրէ աղիքները: Այդ նոյն սնունդը՝ եփած կամ տապկուած ձեւով, կ'իւրացուի դժուարութեամբ, դանդաղօրէն:

ԲԱՆՋԱՐԵՂԵՆ ԵՒ ԿԱՆԱՉԵՂԵՆ

Բանջարեղենի օգտագործումը խիստ կարելի է օրկանիզմի բնական կենսագործունեության համար: Բանջարեղենի եւ կանաչեղենի ուժանիւթային արժէքը խիստ բարձր կը գնահատուի, քանի որ հիմնականին մէջ այդ սննդամթերքէն է որ մարդ կը ստանայ ածխաջրեր, հանքային աղեր եւ վիթամիններ: Բանջարեղէնն ու պտուղները կը հանդիսանան վիթամին C-ի գրեթէ միակ աղբիւրը: Մարդը կանաչեղենի միջոցով կը ստանայ քարոթին, որ օրկանիզմին մէջ կը վերածուի վիթամին A-ի, որ խիստ անհրաժեշտ է բնականոն տեսողութեան համար:

Բանջարեղենը հիմնականին մէջ կ'օգտագործուի միայն թարմ վիճակով, իսկ կանաչեղենը՝ ինչպէս թարմ, այնպէս ալ չորցուած վիճակով: Բանջարեղենը գործածելէ առաջ անպայման խնամքով լուալ հողէ, փոշիէ, այլուհետեւ մաքրել եւ կտրատել տուեալ կերակրատեսակին յարմար մեծութեամբ: Վիթամինները աւելի լաւ կը պահպանուին, երբ բանջարեղենը կտրատուի օգտագործելէ անմիջապէս առաջ:

Նախքան օգտագործելը **գետնախնձորը** անհրաժեշտ է տեսակաւորել ըստ մեծութեան, քանի որ նոյն մեծութեան գետնախնձորը կաթսային մէջ կ'եփուի միաժամանակ: Գետնախնձորը մաքրելէ յետոյ պէտք լուալ եւ դնել պաղ ջուրի մէջ, որպէսզի գոյնը չսեւնայ:

Գետնախնձորը եւ **ստեպղինը** կեղուելէ ետք աղել:

Լոլիկը եւս կարիք ունի տեսակաւորման: Պաղ կերակրատեսակներու համար լաւ է օգտագործել հասուն եւ ամուր լոլիկը՝ կլոր շերտերով կտրատած կամ խորանարդիկներու վերածուած, իսկ տաք կերակրատեսակներու համար՝ հասուն, հիւթալի եւ ոչ ամուր լոլիկը:

Սպիտակ կաղամբը մշակելու ատեն նախ հեռացնել վնասուած արտաքին տերեւները: Կաղամբը պաղ ջուրով լուալէ յետոյ բաժանել չորս մասի, կոթը հեռացնել եւ մանր կտրատել: Եթէ թրթուրը վնասած է կաղամբը, զայն դնել աղով խառնուած ջուրի մէջ. որոշ ժամանակ անց թրթուրները կը բարձրանան ջուրի երես: Յետոյ լուալ պաղ ջուրով:

Օգտագործելէ առաջ **պղպեղը** մաքրել սերմերէ, հեռացնել կոթը, իսկ յետոյ լուալ:

Բանջարեղենը կ'եփեն, կը շոգեխաշեն, կը տապկեն կամ կը խորովեն:

Ջուրի մէջ որքան շուտ եփուի բանջարեղենը, այնքան սննդարար նիւթերուն ու վիթամիններուն կորուստը քիչ կ'ըլլայ, որուն համար ալ բանջարեղենը լեցնել եռացող ջուրի մէջ եւ թեթեւ կրակով եփել փակ կաթսայի մէջ: Բանջարեղենը եփել աղուած ջուրի մէջ:

Շոգեխաշման պարագային՝ սննդարար նիւթերու ու վիթամիններու կորուստը զգալիօրէն կը պակսի, իսկ բանջարեղենի համը կը պահպանուի. այս եղանակով կարելի է եփել գետնախնձորը եւ ստեպղինը՝ կեղեւով կամ առանց կեղեւի:

Բանջարեղեններու որոշ տեսակներ կարելի է շոգեխաշել իրենց հիւթով, օրինակ՝ լոլիկը, դդումը, դդմիկը: Շոգախաշելու պարագային, կաթսայի մէջ ջուրը լեցնել այնքան, որ կաթսային մէջ դրուած ցանցին տակի տարածութիւնը լեցուի ջուրով: Ջուրը եռալէ յետոյ ցանցի վրայ դնել բանջարեղենը, կաթսան ամուր փակել եւ եփել:

Բանջարեղենը կը տապկեն սովորաբար հում վիճակով, իսկ որոշ տեսակներ՝ կաղամբը, գետնախնձորը, նախապէս կ'եփեն: Խորովելու պարագային, կրակը պետք է թէժ ըլլայ՝ առանց բոցի.:

Կանաչեղենը չորցնելու պարագային, գայն լուալէ յետոյ ձգել որ քամուի, ապա բարակ շերտով փռել թերթի վրայ եւ չորցնել շուքին տակ: Չորցնելէ յետոյ մանր փշրել, լեցնել ապակե շիշերու մէջ եւ օգտագործել:

ՊՏՈՒՂՆԵՐ

Պտուղները ունին բարձր սննդային արժէք, հաճելի բոյր եւ համ: Անոնք կ'օգնեն մարսողութեան եւ եթէ ճիշդ օգտագործենք, ոչ միայն կենսանիւթերով կ'ապահովեն մեր օրկանիզմը, այլեւ կը մաքրեն մեր մարմինը՝ կուտակուած թոյներէն եւ սնունդի մնացորդներէն: Ի տարբերութիւն թարմ պտուղներու, չորցուած պտուղները աւելի երկար ժամանակով կրնան պահպանուիլ եւ սառնարանին մէջ պահելու կարիք չկայ: Պտուղները չորցուելու միջոցին կը կորսնցնեն իրենց պարունակած ջուրին 70%ը, դառնալով ջերմութով աւելի հարուստ, քան թարմ պտուղները: Պտուղներու չորացումը կը կատարուի ինչպէս լման (չիր, չամիչ, ծիրան, սալոր, խաղող, հատապտուղներ), այնպէս ալ կտրտուած (մանկօ, անանաս եւլն.):

ԸՆԴԵՂԵՆ

Հին ժամանակներուն ընդեղեններով սնուիլը կը համարուէր աղքատութեան նշան, սակայն պարզուած է, որ անոնք կը պարունակեն մարդու մարմնին անհրաժեշտ բոլոր կարեւոր տարրերը: Յաճախակի օգտագործուող ընդեղեններն են ոսպը, սոյան, սիսեռը, չոր ոլոռնը, բակլան, լուբիան: Ընդեղենները կը պարունակեն երկաթ, քալսիում, ֆոսֆոր, շատ հարուստ են սպիտակուցներով, որ կարեւոր է միւս չօգտագործողներու համար: Անոնք մարսողութեան դժուարութիւն կը յառաջացնեն իրենց կեղեւի պատճառով, քանի որ կեղեւները իրենց բնաթելերով դժուարամարս են եւ պատճառ կը դառնան կազերու յառաջացմանը: Օգտագործելէ 10-12 ժամ առաջ ջուրով թրջելը՝ զանոնք դիւրամարս կը դարձնէ:

ՊԻՍՏԱԿԵՂԵՆ

Հում պիստակեղենը կը համարուի բնական իւղերու լաւագոյն աղբիւր եւ օժտուած է սննդային բարձր արժէքով: Պիստակեղենը հարուստ է սպիտակուցով, ճարպերով: Կը պարունակէ նաեւ ածխաջրատներ, A եւ E կենսանիւթեր, հանքային աղեր: Բարձր ջերմութ պարունակելու պատ-

ճառով պիտակեղեն ուտել է հրաժարիլը ճիշդ չէ: Պիտակեղենը անհրաժեշտ է ֆիզիքական, մտաւոր ծանր աշխատանք կատարողներուն, ինչպէս նաեւ հիւժող ծանր հիւանդութիւններէ ետք: Արշաւներու ժամանակ պէտք է միշտ պիտակեղեն ունենալ մեր մօտ, որովհետեւ ան շուտով կը վերականգնէ մարմնի աշխուժութիւնը եւ ուժը:

ՄՍԵՂԵՆ

Սնունդի մէջ միսը սպիտակուցի լիարժէք աղբիւր է: Բացի սպիտակուցէ, միսը կը պարունակէ ճարպ, հանքային աղեր եւ կենսասնիւթերու:

Միսը իր սննդային արժէքը եւ թարմութիւնը պահպանելու համար, պէտք ունի յատուկ սառնարանային միջավայրի: Եփած միսը աւելի դիւրամարս է, քան հումը. եփելը ի յայտ կը բերէ միսին համը, հոտը, կը չեզոքացնէ վնասակար մանրէները:

Միսերէն ամենադիւրամարսը նապաստակի միսն է, ապա հաւու, կովի, խոզի եւ ամենադժուարամարսը կը համարուի ոչխարի միսը: Միսը որեւէ պատճառով սահմանափակելու պարագային, զայն պէտք է փոխարինել ընդդէմով, ընկոյզով, կաղինով, նուշով:

Խուսափիլ պահածոյացուած միսեր օգտագործելէ, անոնք մեծ քանակութեամբ ջերմութ, առաւել՝ առողջութեանը վնասող պահպանիչներ եւ յաւելեալ աղ կը պարունակեն:

Ինչ կը վերաբերի ձկնեղենի, ապա ձուկերը կը համարուին արժէքաւոր, ըստ անոնց պարունակած փրոթէինի եւ ճարպի տոկոսին: Ձուկերը գրեթէ ածխաջրատ չեն պարունակեր: Օրկանիզմին անհրաժեշտ 20 ամինօթթուներէն 8-ը կը ստանայ մարմինը, եթէ յաճախ ձուկ օգտագործէ:

Սկաւուռը պէտք է ծանօթ ըլլայ նաեւ իր շրջապատի ուտելի եւ թունաւոր բոյսերուն: Բնութիւնը մեզի վերապահած է ուտելի եւ բուժական յատկութիւններով բոյսերու հրաշալի շտեմարան մը: Կարելի է նշել անոնցմէ մի քանին. **Ազնուամորի, Եզան լեզու, Եղինջ, Երիցուկ (Chamomile), Ուրց (Thyme), Զիչխան, Նար-դոս (Lavender), Սուսամբար (marjame):**

Ինչ կը վերաբերի բնութեան մէջ դիւրահասանելի մէկ սնունդին՝ սունկին, ապա զայն օգտագործելէ առաջ անհրաժեշտ է յստակեցնել, թէ թունաւոր է, թէ՛ ոչ: Սունկի թունաւոր ըլլալը պարզելու համար, հոսող ջուրի տակ լաւապէս լուալէ յետոյ, սունկերը տեղադրել քիչ քանակութեամբ սառած ջուր պարունակող կաթսայի մը մէջ, որուն մէջ դնել նաեւ պճեղ մը սխտոր կամ արծաթէ որեւէ իր: Եթէ սունկը ուտելի է, եփելէ յետոյ սխտորի կամ արծաթի գոյնը չի փոխուիր, իսկ եթէ սունկը թունաւոր է, ապա արծաթը կը սեւնայ, իսկ սխտորը՝ կը կապտի: Յիշեցեք՝ թունաւոր սունկերը սովորաբար որդնոտած չեն ըլլար, անոնց վրայ չեն նստիր ճանճերը:

ՀԵՏԱԽՈՒՉԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Հետախուզական արշաւը կ'իրականացուի հետախուզական նշաններու միջոցով: Այս նշաններով կարելի է գտնել ճիշդ ճամբան, ստանալ տեղեկութիւններ եւ առաջադրանքներ:

Հետախուզական նշանները կարելի է գծել գաւազանի միջոցաւ, ածուխով կամ կաւիճով: Եթէ գետինը նպաստաւոր չէ, որեւէ նշան պէտք չէ գծել տուններու պատերուն վրայ, այլ փորձել քարերով, ճիւղերով կամ խոտերով: Նկատի առնելով վայրն ու եղանակը՝ նշանները կը պատրաստուին ձեռքի տակ ունեցած պարագաներով: Յիշեցէ՛ք որ կարելի չէ խոտածածկ դաշտին վրայ հետախուզական նշան պատրաստել խոտերով, կամ անձրեւոտ եղանակին գործածել կաւիճ:

Հետախուզական նշանները միշտ կը դրուին ճամբու աջ կողմը, իւրաքանչիւրը 50էն 70 քայլի վրայ. անոնք պէտք է ըլլան տեսանելի, բայց ոչ տեսանելի օտար աչքին: Իսկ վերջին անձը իր աստիճանաւորի հրահանգով պէտք է մաքրէ բոլոր նշանները հետախուզական արշաւի վերջաւորութեան:

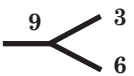
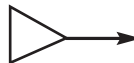
Կու տանք հետեւեալ նշանները եւ անոնց նշանակութիւնը.—

Այս ուղղութեամբ գնա՛:

Բանակավայրի ուղղութիւն:

Խմբակը բաժնել այս ձեւով

(Կը դրուի երկու ճամբաներու բաժանումին):

Մի՛ շարունակէր ճամբադ:

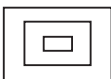
Անել ճամբայ:

7 քայլ անդին նամակ կայ:

5 վայրկեան հանգիստ:

Սպասել մինչեւ լուր մը կամ մէկը գայ:

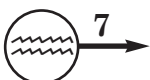
Վտանգ:

Պարզ վտանգ:

Զօրաւոր վտանգ:

7 քայլ անդին մաքուր ջուր կայ:

7 քայլ անդին ոչ-ըմպելի ջուր կայ:

Անձրեւ, ձիւն կամ կարկուտ կայ:

Կայծակ կայ:

Ամպ կամ մշուշ կայ:

Ապահով ճամբայ կամ բարեկամ:

Նեղուրթին, վտանգ, անապահով ճամբայ կամ թշնամի:

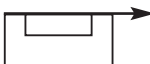
Վտանգ:

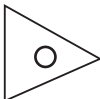
Վտանգի ուղղութիւն:

Խաժան շուն կայ ագարակին մէջ:

Վտանգաւոր անասուն:

Հրդեհ:

Հիւանդանոց

Բանակավայրին մէջ հիւանդ կայ:

Եկեղեցի

Մզկիթ:

Քարայր:

Վերադառնալ բանակավայր:

Գետ, որուն վրայէն կարելի է անցնիլ:

Գետ, որուն վրայէն կարելի չէ անցնիլ:

Ապահով կամուրջ

Անապահով կամուրջ

Բանակումի ընթացքին երեք թուանշանը վտանգ կ'ազդարարէ.

Բանակատեղիին մէջ
հիւանդ կայ

Կորսուած են.
օգնութիւն

Վտանգի մէջ են.
օգնութեան հասէք

Վտանգի մէջ են.
օգնութեան հասէք

Կորսուած են.
օգնութիւն

Կորսուած են.
օգնութիւն

Խոտով, ճիւղով կամ քարով գործածուող հետախուզական նշաններն են.

Իմաստ	Ճիւղեր	Քարեր	Խճաքարեր	Երկար խոտ
Այստեղէն սկսիր կամ շարունակէ ճամբայ				
Աջ դառնալ				
Ձախ դառնալ				
Այս ուղիով ընթանալ				
Սխալ ճամբայ				
Վտանգ կամ զգուշանալ				
Նամակ # քայլ դէպի այս կողմ				
Վերադարձ Վերջացուցած				

Ճիւղերով կամ
փայտիկներով
այլ նշաններ

Զուր՝
քիչ անդին

Բաժանում՝
4 հոգի աջ,
2 հոգի ձախ

Փակ ճամբայ
կամ արգելք

Այս ճամբով
ընթանալ

Դառնալ
նետին
ուղղությամբ

ՀԵՌԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ՉԱՓԵԼ

Արշալի եւ բանակումի ընթացքին յաճախ կը կատարուին տարբեր չափումներ. անհարժեշտ կ'ըլլայ որոշել օրինակ՝ ծառի մը բարձրութիւնը՝ առանց զայն կտրելու, կամ՝ անանցանելի գետի լայնութիւնը, տունի, բլուրի կամ ցանկապատի մը բարձրութիւնը, փոսի մը խորութիւնը: Ասիկա դիւրին է մի քանի անգամ փորձեր կատարելով: Չափումները դիւրին կատարելու համար սկսուողը պէտք է գիտնայ իր հասակի, ոտնաչափի, քայլաչափի, նախաբազկի, թելերու բացուածքի եւ թիզի ճշգրիտ չափերը (ինչպէս տուած ենք նախորդ էջով), որոնք կ'օգնեն սկսուողին՝ չափելու համար զանազան առարկաներ: Օգտակար է նաեւ թուարկել սկսուողական գաւազանը:

Սկսուող մը պէտք է նաեւ գիտնայ ծանրութիւն (քանի՞ քիլօ կամ քանի՞ կրամ), թիւ (մէկ նայուածքով քանի՞ հոգի խումբին, հաւաքավայրին կամ հօտին մէջ) գուշակել:

Հեռաւորութիւն մը ճշգրտօրէն չափելը կ'ըլլայ միայն փորձերով, իսկ ճամբորդութեան մը հեռաւորութիւնը չափելը կը գիտցուի քալածդ ժամանակի եւ արագութեան համեմատութեամբ:

Ամեն սկսուող պէտք է կարենայ դատել հեռաւորութիւն մը 1 սմ..էն սկսեալ մինչեւ 1 քմ. կամ աւելի:

Վերանայէ դիտողութիւններդ..

50 մեթրէն մարդու մը բերանը եւ աչքերը յստակօրէն կ'երեւին եւ նոյնիսկ կը ճանչնաս բարեկամդ,

75-100 մեթրէն աչքերը կ'ետ կ'երեւին,

180-200 մեթրէն հագուստին կոճակները եւ մասերը կ'երեւին,

275-300 մեթրէն դէմքը պղտոր կ'երեւի,

իսկ շէնքի մը մանրամասները կ'երեւին,

370-400 մեթրէն հագուստի գոյնը եւ մագերու ձեւը,

460-500 մեթրէն ձեռքերու եւ ոտքերու շարժումները կ'երեւին,

700 մեթրէն կրնաք զատորոշել գլուխը՝ մարմինէն եւ ոտքերէն,

800 մեթրէն, կրնաք զատորոշել երկու անձեր իրարմէ,

2 քմ.էն ծառին ձեւը կամ եզրագիծը կը տեսնեք հորիզոնի վրայ,

5 քմ.էն ծառերը կը շինութիւնները կը զանազանեք իրարմէ,

10 քմ.էն կը տեսնես հորիզոնի գիծը:

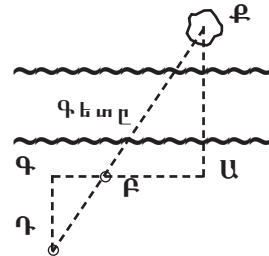
Ի միջի ունենալ, թէ առարկաները միշտ աւելի մօտ կ'երեւին լոյսին մէջ, իսկ աւելի հեռու՝ շուրին:

Ա. ՀԵՈԱՄՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ՉԱՓԵԼ

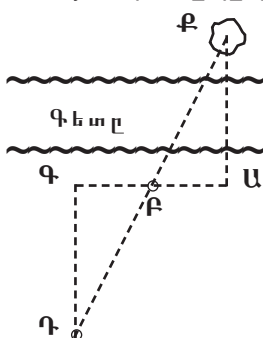
Բոլոր այն հեռաւորութիւնները, որոնք անհնար են չափել ուղքով, կամ ձեռքով, կը չափեն հետեւեալ միջոցներով: Փորձենք հեռաւորութիւն չափելու ձեւ մը որդեգրել.

Տարբերակ 1. Խնամքով փաթթուած պարանի ծայրին «տակառ» կապով կ'ամրացնեն քար կամ այլ ծանր առարկայ: Կապուած քարը կը նետեն որոշուելիք հեռաւորութեան վերջնակէտը, կը նշանադրուի սկզբնակէտը, ապա՝ պարանը ետ քաշելով, կը հաշուեն տուեալ հեռաւորութիւնը:

Տարբերակ 2. Եթէ առնենք գետին միւս կողմը գտնուող առարկայ մը, օրինակ քար մը կամ ծառ մը եւ անունը դնենք «Զ» եւ սկսիլ անկէ ուղիղ անկիւնով մինչեւ «Ա»-ի կէտը, որ արդէն քու ափիդ կողմն է, որմէ գծել, ըսենք 60 քայլ մինչեւ «Գ», որուն ընթացքին հասնելէ ետք 40րդ քայլին, տեղադրել ճիւղ մը կամ քար մը՝ «Բ»: Վերջացնելէ ետք եւս 30 քայլը եւ ամբողջացնելով 90 քայլը մինչեւ «Գ», դառնալ 90° ուղիղ անկիւն մը եւ քալել կռնակը տալով գետին, որմէ ետք սկսեալ «Գ» կէտէն հաշուել քայլերը մինչեւ որ «Բ» կէտը եւ «Զ» առարկան մէկ գիծի վրայ երեւին: Այն քայլերուն թիւը, որ քալեցիր «Գ»-էն «Դ» կէտ տարածութիւնն է «Ա»-էն «Զ»-ի՝ այսինքն. $2 \times \text{«ԳԴ»} = \text{«ԶԱ»}$:

Նոյն մեթոտը կը կատարուի քիչ մը տարբեր ձեւով. —

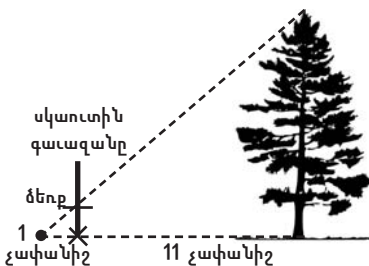

«Զ» կոչուող առարկային ուղիղ դիմացի կողմը գտնուող «Ա» կէտին վրայ խրել սեպ մը եւ այդ կէտէն ուղիղ անկիւնով քալել օրինակ 20 քայլ, ապա խրել երկրորդ սեպ մը (Բ), նոյն հեռաւորութեամբ դարձեալ քալել (այս պարագային 20 քայլ) եւ խրել երրորդ սեպ մը (Գ), ապա դարձեալ ուղիղ անկիւն (90°) դառնալով քալել մինչեւ որ հասնիս կէտ մը, ուր Բ. սեպը եւ «Զ» առարկան ուղիղ մէկ գիծի վրայ գտնուին, ապա նշել դիրքը: Չափեցէ՛ք «ԳԴ»-ն, գիտնալու համար գետին լայնքը:

Տարբերակ 3. Կանգնիլ ափին եւ ձեռքը կամ գծաքաշ մը դնել ճակտին վրայ այնպէս մը որ կարծէք բարեւի կեցած էք: Շարժեցէք ձեր ձեռքը մինչեւ որ ձեր ձեռքին կամ գծաքաշին ծայրը դպչի դիմացի ափին: Առանց փոխելու կամ շարժելու ձեր դիրքը, քառորդ դարձուածք մը կատարեցէք: Նշեցէք այն կէտը, ուր ձեռքին կամ գծաքաշին ծայրը կարծէք կը դպչի գետին, ապա չափեցէք տարածութիւնը ձեր կանգնած դիրքէն, որպէսզի գիտնաք գետին լայնքը:

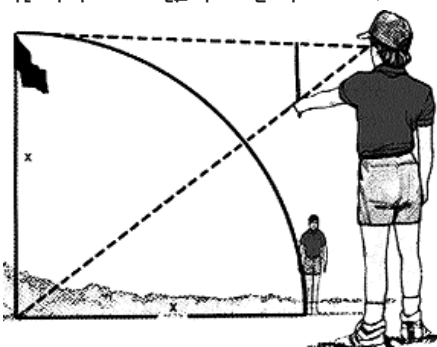
Բ. ԲԱՐՁՐՈՒԹՅՈՒՆ ՉԱՓԵԼ

Տարբերակ 1. Գտնելու համար առարկայի մը բարձրությունը, այս պարագային՝ ծառի մը, քալել 11 քայլնոց կամ որեւէ չափանիշով տարածություն մը եւ տեղադրելով սկաուտական գաւազանը, թելադրել ուրիշ սկաուտի մը որ ուղիղ գիծի վրայ բռնէ գայն: Այժմ քալել եւս մէկ քայլ կամ մէկ

չափանիշ, զորս ընտրուած էր, հաշիւը դարձնելով 12: Աչքը վար առնելով կանգնած տեղէն նայիլ ծառին: Երկրորդ սկաուտը այն ատեն պետք է ձեռքը շարժէ վեր կամ վար մինչեւ որ առաջին սկաուտին աչքը, երկրորդին ձեռքը եւ ծառին կատարը մէկ գիծի վրայ ըլլան: Չափել տարածությունը՝ գետնէն մինչեւ երկրորդ սկաուտին ձեռքը, որ բռնած է գաւազանը, որուն կազմած թիւը եթէ բազմապատկենք 11ի, կը ստանանք առարկային բարձրությունը քայլերով կամ ընտրուած չափանիշով:

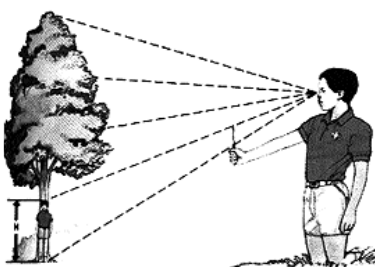
Տարբերակ 2. Չափուելիք ծառէն հեռանալ այնքան, մինչեւ, առանց գլուխի եւ աչքերու շարժման, հնարաւոր կ'ըլլայ տեսնել ծառը՝ հիմքէն

մինչեւ կատար: Ապա վերցնել մատիտ կամ ուղիղ ճիւղի կտոր, որուն ծայրէն բռնել այնպէս, որ միւս ծայրը կ'ըլլայ ուղղահայեաց դիրքով դէպի վեր: Ձեռքը պահել ուղիղ՝ առանց ծալլելու, մէկ աչքով համեմատել մատիտը ծառին հետ: Մատիտի ծայրը համապատասխանեցնել մատիտի կատարի հետ, իսկ ծառի ստորին մասը բթամատով նշել մատիտի վրայ: Այնուհետեւ, առանց բթամատով կատարած նշումի

տեղը խախտելու, մատիտը թեքել հորիզոնական եւ ծայրին համապատասխան տեղը՝ ծառին մօտ, մտովի կատարել նշում: Այդպիսով, ծառի հիմքէն մինչեւ նշուած տեղը չափելով՝ ստանալ ծառի բարձրությունը:

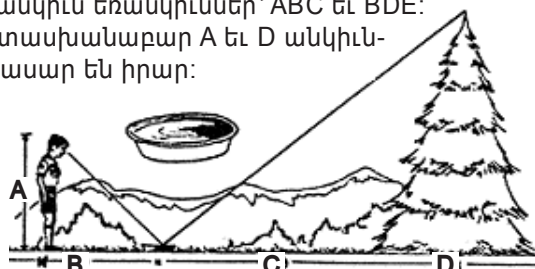
Տարբերակ 3. Այս տարբերակը կը գործածուի, երբ ծառի բարձրությունը այնքան մեծ է, որ դժուար է չափել նախորդ տարբերակով: Ծառի վրայ

կատարել որեւէ նշում (ենթադրենք մէկ մէթը բարձրութեան վրայ): Ապա հեռուէն, նախորդ տարբերակի նման, ճիւղը համապատասխանեցնել նշուած մէկ մէթի հետ եւ նոյն ճիւղով շարունակել չափել ծառի բարձրությունը:

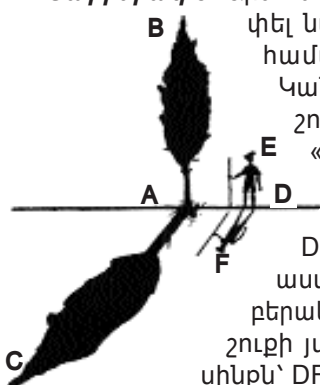
Տարբերակ 4. Հետազոտող առարկային, տուեալ պարագային ծառին՝ «A» որոշակի հեռավորության վրայ, ենթադրենք 10 քայլ, գետին դնել հայելիի կտոր մը՝ «B» կամ ջուրով լեցուն ափսե։ «AB» հատուածի ուղղութեամբ ծառին հեռանալ այնքան, որ հայելիի մէջ կ'երեւի ծառի կատարը՝ «C»։ Այդ կետին վրայ կատարել նշում՝ «D»։ Ըստ գծագրութեան՝ կը ստացուի երկու նման ուղղանկյուն եռանկյուններ՝ ABC եւ BDE։ Ուղիղ կը նկատուի համապատասխանաբար A եւ D անկյունները։ Իսկ B անկյունները հաւասար են իրար։

Ըստ եռանկյուններու հաւասարութեան մասին օրենքի՝ երկու նոյնանման ուղղանկյուն եռանկյուններու համապատասխան էջերու քանորոշներ հաւասար են իրար, այսինքն՝

$AB : BD = AC : DE$, ուրկէ կ'ենթադրուի որ՝ $AC = DE \times AB : BD$:

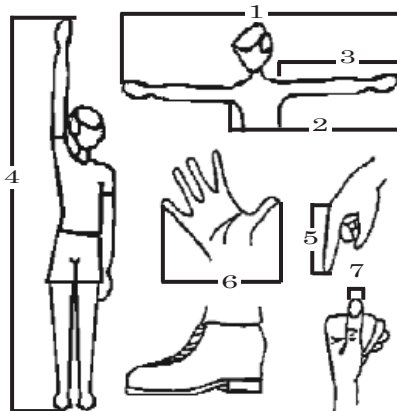
Տարբերակ 5. Արեւոտ եղանակին, ծառի բարձրութիւնը կարելի է չափել նաեւ շուքի օգնութեամբ։ Չափուող ծառի հիմքը համարել «A», կատարը՝ «B», շուքի ծայրը՝ «C»։

Կանգնիլ չափուող ծառի կողքին այնպէս, որ մեր շուքը տեսանելի ըլլայ մեզի։ Մեր կանգնած տեղը «D» կետն է, մեր գլուխը՝ «E», իսկ մեր շուքի ծայրը՝ «F»։ Վերոնշեալ կետերը միացնելով՝ կը ստացուի ուղղանկյուն եռանկյուններ՝ ABC եւ DEF, որոնց a եւ d անկյունները հաւասար են 90 աստիճանի։ Տուեալ պարագային՝ մեր շուքի յարաբերակցութիւնը մեր հասակին, հաւասար կ'ըլլայ ծառի շուքի յարաբերակցութեանը՝ ծառի բարձրութեան։ Այսինքն՝ $DF/DE = AC/AB$, ուրկէ՝ $AC = AB \times DF/DE$. քոլոր պահանջուող չափերը յայտնի են՝ կարելի է հաշուել ծառի բարձրութիւնը։

ԳԻՏՆԱԸՔ ՆԱԵՒ ՄԵՐ ՉԱՓԵՐԸ

1.	5.
2.	6.
3.	7.
4.	8.

ԿՈՂՄՆԱՑՈՅՑ

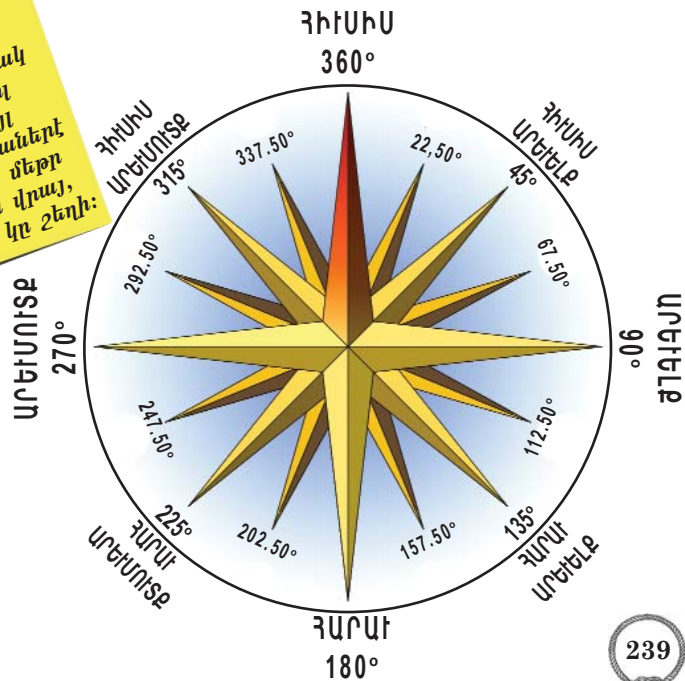
Կողմնացույցը ժամացույցի նմանող փոքրիկ գործիք մըն է, որուն մագնիսացած սլաքը մօտաւորապէս դէպի Զիւսիս ցոյց կու տայ:

Զիւսիսային կողմը գտնելէ ետք, եթէ մեր դէմքը դէպի Զիւսիս կենանք, մեր կռնակը կ'ըլլայ դէպի Զարաւ, աջ կողմը՝ Արեւելք, իսկ ձախ կողմը՝ Արեւմուտք: Զիւսիսի եւ Արեւելքի մէջտեղ կը գտնուի Զիւսիս-Արեւելքը, Զիւսիսի եւ Արեւմուտքի միջեւ՝ Զիւսիս-Արեւմուտքը, Զարաւի եւ Արեւելքի միջեւ՝ Զարաւ Արեւելքը, իսկ Զարաւի եւ Արեւմուտքի միջեւ՝ Զարաւ-Արեւմուտքը:

Դարեր շարունակ մարդիկ տարբեր միջոցներ կը կիրառէին հորիզոնի կողմերը որոշելու համար: 2000 տարի առաջ (270 Ք.Ե.) չինացիներ պատահաբար պարզեցին, որ մագնիսացած երկաթի փոքրիկ կտորը միշտ ուղղուած է դէպի Զիւսիս: Այս բացայայտումէն 200 տարի յետոյ Եւրոպայի մէջ սկսան կիրառել կողմնացույցը: Այն ժամանակ մարդիկ հրաշք եւ կախարդանք կը նկատէին այս գիտը: Բայց հիմա յայտնի է, որ երկրագունդը կը պտտուի բեւեռներու առանցքի շուրջ, իսկ բեւեռներու մէջ հակադիր մագնիսական դաշտեր կան եւ այդ է պատճառը, որ երկաթի կտորի մագնիսացած ծայրը կ'ուղղուի դէպի Զիւսիս:

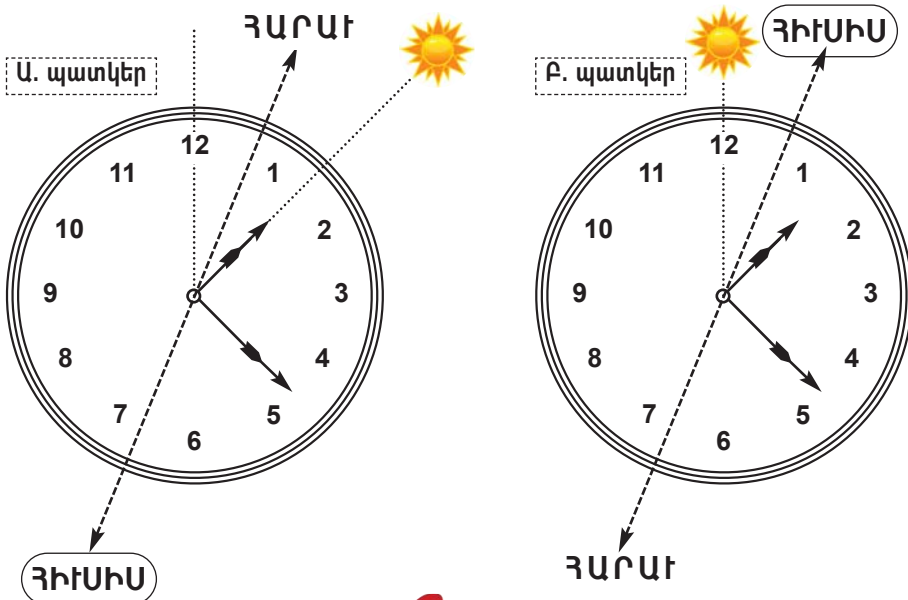
Յիշեցէ՛ք՝
կողմնացույց
գործածելու ժամանակ
պէտք է աշխարհի
մեքենայէ եւ այլ
երկաթեայ առարկաներէ
ստնուալն 15-20 մեթր
հեռաւորութեան վրայ,
այլապէս սլաքը կը շեղի:

Այս ձեւը, որ ամենէն ճիշդն է, երբ կողմնացոյց չունիք՝ ի գօրու չէ առաւօտեան ժամը 6:00էն առաջ եւ երեկոյեան ժամը 6:00էն ետք: Կը գործադրուի հետեւեալ ձեւով՝ հիւսիսային կիսագունդի պարագային.

Ժամացոյցի փոքր սլաքը ուղղել արեւի կողմը, իսկ այն անկիւնը, որ կը կազմուի փոքր սլաքի եւ ժամացոյցի ժամը 12:00ին միջեւ, բաժնել երկու հաւասար մասերու, որոնց մէջտեղի գիծը ցոյց կու տայ Զարաւը իսկ ճիշդ հակառակ կողմը ցոյց կու տայ Զիւսիսը (Ա. պատկեր): Ինքնաբերաբար, աջ կողմը կ'ըլլայ Արեւելքը, իսկ ձախ կողմը՝ Արեւմուտքը:

Զարաւային կիսագունդի պարագային, հետեւիլ Բ. պատկերին:

Զիւսիսային կիսագունդ

Զարաւային կիսագունդ

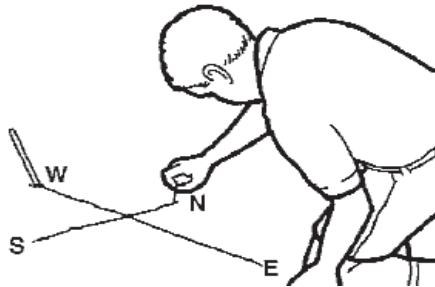
Եթէ ձեր ժամացոյցը
թուայնայնաժ է (digital),
ապա թուոյթի կտորի մը
վրայ գծել
սլաքաւոր ժամացոյց
յունեալ ժամերով, եւ
ըստ այնմ գործադրել
այս մեթոդը:

ՅԵՐԵԿԱՅԻՆ ԿՈՂՄՆԱՑՈՅՑ

Երկու տեսակ են...

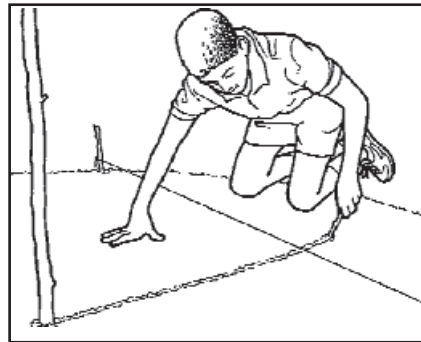
ՑՊԻԿԻ ՇՈՒՔՈՎ ՁԵՒԸ...

Հողին մեջ խրել կարճ եւ ուղիղ ցպիկ մը եւ դեպի արեւ թեքուած անկիւն կազմել, այնպէս մը, որ շուքը չերելի, ապա՝ սպասել մինչեւ որ 15 սմ. երկարութեամբ շուք մը ունենայ: Այս ցպիկէն սկիզբ առած շուքը ցոյց պիտի տայ արեւելքը, իսկ շուքին վրայէն ուղիղ անկիւնով գծուած գիծը ցոյց պիտի տայ հիւսիսը եւ հարաւը:

ՀԱՄԱՍԱՐ ԵՐԿԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՇՈՒՔԻ ՁԵՒԸ...

Առաւօտեան, 90 սմ. հասակով գաւազան մը խրել գետին: Պարան մը կապել գաւազանի ոտքէն եւ երկնցնել մինչեւ անոր շուքին աւարտը, ուրկէ սեպ մը կապել եւ գայն գործածել շրջանակ մը գծելու համար գաւազանին շուքը: Սեպը խրել հողին, այնտեղ ուր սեպին շուքին ծայրը կը դպչի շրջանակին: Կեսօրին, ուրիշ սեպ մը խրել այնտեղ ուր սեպին շուքին ծայրը կը դպչի շրջանակին: Ուղիղ գիծ մը, գծուած զոյգ սեպերու միջեւ ցոյց կու տայ արեւելք-արեւմուտքը (արեւմուտքը՝ առաւօտեան սեպի կողմը), իսկ գիծին վրայէն ուղիղ անկիւնով գծուած ուրիշ գիծ մը ցոյց պիտի տայ հիւսիսը եւ հարաւը:

Մարտ 21ի առաւօտեան ժամը 6:00ին, արեւը կը ծագի Արեւելքէն եւ մայր կը մտնէ Երեկոյեան ժամը 6:00ին՝ Արեւմուտք: Այսպէս շարունակելով մինչեւ Յունիս 21, երբ արեւը կը սկսի ծագիլ աւելի կանուխ՝ հիւսիս արեւելեան կողմէն եւ մայր կը մտնէ աւելի ուշ՝ հիւսիս արեւմտեան կողմը: Այս թուականէն ետք ան իր ճամբան կը վերագծէ մինչեւ Սեպտեմբերի 23ը, երբ ան կրկին կը ծագի եւ մայր կը մտնէ Մարտ 21ի գիծով: Յետոյ, ան կը ծագի աւելի եւ աւելի ուշ՝ հիւսիս արեւելեան կողմէն եւ մայր կը մտնէ աւելի եւ աւելի կանուխ դեպի հիւսիս արեւմուտք՝ մինչեւ Դեկտեմբեր 21, երբ ան կրկին կը վերադառնայ իր գիծին՝ ծագելով Արեւելքէն եւ մայր մտնելով Արեւմուտք՝ Մարտ 21ին: Ամէն սկաւուտ իր ամեկօրեայ հետաքրքրութիւններէն մին պէտք է դարձնէ արեւի ծագման եւ մայրամուտի կետերը եւ թուականները՝ վերոյիշեալ 4 ամսաթիւերուն միջոցին: Ան կրնայ նաեւ վերանայիլ արեւի դիրքը կողմնացոյցի մը միջոցաւ՝ օրուան բոլոր ժամերուն, որուն ի հետեւանք ան պէտք է մէկ տարուայ ընթացքին օգտակար եւ շինիչ տեղեկութիւններ ունենայ իր անձնական արձանագրութիւններէն եւ նշումներէն:

Ամառնային ժամերը պէտք է անտեսուին:

ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ ՏԵՂԱՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՎ

Երբ կողմնացոյց չկայ, եղանակն ալ ամպամած է, եւ արեւը չ'երեւիր, կարելի է կողմնորոշուիլ տեղանքի առարկաններով:

Որպէս կանոն միջատներու բոյներու, օրինակ՝ մրջնաբոյներու անցքերը ուղղուած կ'ըլլան դէպի հարաւ: Մրջնաբոյներու հիւսիսային կողմը ընդհանրապէս կ'ունենան աւելի հորիզոնական թեքութիւն, քան՝ հարաւային կողմը:

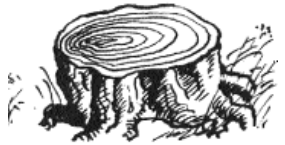
ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ ԾԱՌԵՐՈՒ ՄԻՋՈՅՈՎ

Բացատներու մէջ կամ բլուրի լանջին աճած միայնակ ծառերու հարաւահայեաց ճիւղերն ու տերեւները հիւսիսայինի համեմատ աւելի փարթամ կ'ըլլան: Տաք եղանակներուն եղէնիի, սոճի հարաւահայեաց մասերուն վրայ կը նկատուի խեժի արտադրութիւն:

ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ ԾԱՌԻ ԿՈՃՐԻ ՄԻՋՈՅՈՎ

Հորիզոնի կողմերը կարելի է որոշել նաեւ ծառի կոճղի տարեկան աճի օղակներու որոշակի արտայայտուած պատկերով միջոցով:

Հարաւահայեաց ուղղութեան տարեկան օղակները իրարմէ աւելի մեծ հեռաւորութիւն ունին, իսկ հիւսիսահայեացինը շատ մօտ են իրար: Այս եղանակով հորիզոնի կողմերը ճշգրտութեամբ որոշելու համար պէտք է հաշուի առնել ինչպէս քամիի ուղղութիւնը, այնպէս ալ ծառի աճման պայմանները: Երբեմն միեւնոյն կոճղի տարբեր հատուածներ հորիզոնի իրարամերժ ուղղութիւններ ցոյց կու տան: Հետեւաբար, միեւնոյն ժամանակ պէտք է դիտել տեղանքին վրայ եղած այլ առարկաներ, որոնք նոյնպէս ցոյց կու տան հորիզոնի կողմերը, եւ ստացուած տուեալները համեմատել իրար հետ:

ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ ՄԱՍՈՒՌԻ, ՔԱՐԱՔՈՍԵՐՈՒ ՄԻՋՈՅՈՎ

Մամուռները եւ քարաքոսերը կը գերադասեն խոնաւութիւնն ու ստուերը, կը խուսափին արեւու ճառագայթներէն: Անոնք կ'աճին քարերու եւ ծառերու միայն հիւսիսային կողմերուն վրայ:

ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ ՁԻՆԻ ՄԻՋՈՅՈՎ

Ձիւնը աւելի շուտ կը հալի ծառի հարաւային մասին վրայ, քան՝ հիւսիսայինի: Ձորակներու, փոսերու, հովիտներու մէջ ձիւնը աւելի շուտ կը հալի հիւսիսային կողմին վրայ:

Յիշեցէ՛ք՝ եկեղեցիներու գլխաւոր խորանը կը նայի Արեւելք:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԿՈՂՄՆԱՅՈՅՑ

Գիշերային երկինքը գեղազարդ պսակն է մարդուն, որուն վրայ գետեղուած են ադամանդեայ աստղերը՝ տարածուած մի առ մի, զոյգ-զոյգ եւ կարգ մը տեղեր ալ՝ խմբովին:

Ամեն դասակարգի մարդիկ, կեանքի զանազան պարագաներուն, իրենց աչքերը բարձրացուցած են կանթեղազարդ երկինք՝ առաջնորդութիւն փնտռելու համար: Անոնք երգած են ու պաշտած աստղերը՝ Քրիստոսէ 4000 տարիներ առաջ:

Մարդիկ յաճախ դիտած են երկինքը. նոյնիսկ հովիւները, մինչ իրենց հօտերուն գիշերուան պահպանութիւնը կ'ընէին, դիտած են երկինքը, աստղերը եւ անոնց յատկութիւնները, նմանցուցած են զանոնք զանազան կենդանիներու եւ անոնց անուններով ալ կոչած են զանոնք, անոնց վրայ հիւսելով երեւակայական եւ դիցաբանական պատմութիւններ եւս:

Կը կարծենք, թէ գիշերով աստղերը կը շրջին մեր շուրջ, սակայն իրականութեան մէջ մեր Աշխարհի մոլորակին շրջանն է անոնց շուրջ:

Լուսավառ այս կամարին վրայ կան առաջնորդ աստղեր. անոնք դարերէ ի վեր, մարդոց համար եղած են ճշգրիտ ժամացոյց, ուղեցոյց եւ կողմնացոյց: Ջանանք ճանչնալ զանոնք իրենց ճիշդ վայրերուն մէջ: Այս աստղերէն ամենէն հանրայայտն է...

ՅԻՄԻՍԱՅԻՆ *կամ* ԲԵՆԵՌԱՅԻՆ ԱՍՏՂԸ...

Բեւեռային աստղը անսկիզբ դարերէ ի վեր կը պսպղայ երկնակամարին վրայ, իբր անփոփոխ ուղեցոյց-նշանատախտակ մը ուղեկորոյսին, տարուան չորս եղանակներու ընթացքին ալ հաւասարապէս:

Ջանասեր սկաուտը պարտի գիտնալ ու տեղորոշել զայն իր կողմնաճանաչութեան իբր նախապայման: Բեւեռային աստղը ԱՆՇԱՐԺ է, որուն շուրջ կը թաւալին աստղեր եւ համաստեղութիւններ:

Երկինքը եթէ համեմատենք հովանոցի մը հետ, ապա գաւազանին ծայրը կը ներկայանայ ՅԻՄԻՍԱՅԻՆ կամ ԲԵՆԵՌԱՅԻՆ աստղը (Polaris): Այս անշարժ աստղին շուրջ հովանոց-երկինքը կը պտտի՝ արեւելքէն դէպի արեւմուտք եւ տակաւին հիւսիսային աստղը իր տեղը անփոփոխ կը պահէ:

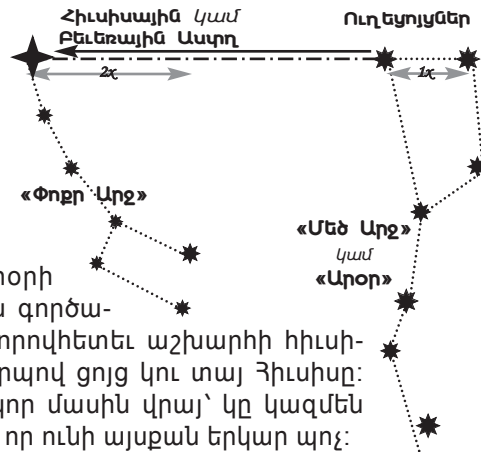

Երկնքի վրայ կան նաեւ աստղային զանազան խումբեր, որոնք իրենց անունները ստացած են իրենց շարժումներու համեմատ կամ կազմած պատկերներու: «Երկնային նշաններ»- մարդոց կամ անասուններու: Անոնցմէ են:—

ՄԵԾ ԱՐՋԻ ԿԱՄ ԱՐՈՐԻ ՀԱՄԱՍՏԵՂՈՒԹԻՒՆԸ:—

Հիւսիսային բեւեռային աստղը տեղորոշելու համար հարկ է գիտնալ «Մեծ Արջին» վայրը, ուրկէ դիւրաւ կարելի է գտնել Հիւսիսային բեւեռային աստղը, որեւէ մէկ պայծառ գիշերին:

«Մեծ Արջ»ի կամ «Արոր»ի (Ursa Major) համաստեղութիւնը դիւրին կը գտնուի. ան ունի արօրի կամ գութանի ձեւ, զորս ամենէն գործածական է սկաւտի մը համար, որովհետեւ աշխարհի հիւսիսային մասին մէջ ան ճշգրիտ կերպով ցոյց կու տայ Հիւսիսը: «Մեծ Արջ»ի 4 աստղերը անոր կոր մասին վրայ՝ կը կազմեն անոր պոչը: Ասիկա միակ արջն է, որ ունի այսքան երկար պոչ:

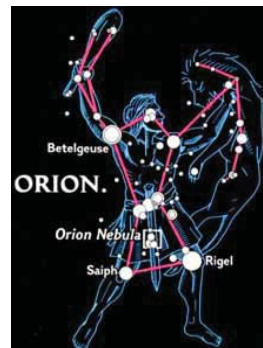

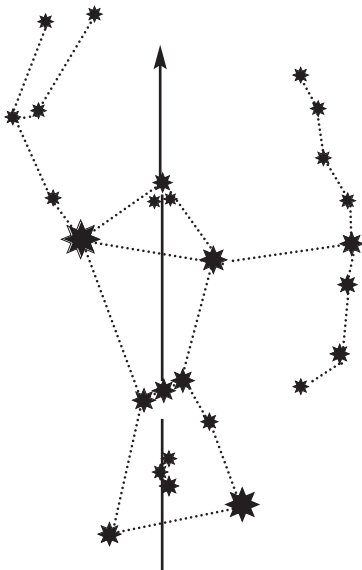
«Արոր»ի երկու աստղերը կը կոչուին «Ցուցիչներ» կամ «Ուղեցոյցներ», որոնք մեզի ցոյց կու տան Հիւսիսային կամ Բեւեռային աստղին դիրքը: Ինչպէս նշեցինք՝ բոլոր աստղերն ու համաստեղութիւնները գիշերը շրջան կ'ընեն երկինքին մէջ, բացի Բեւեռային

աստղէն, որ անշարժ կը մնայ իր տեղը՝ հիւսիսի վրայ: Կայ նաեւ «Փոքր Արջ»ի (Ursa Minor) համաստեղութիւնը «Մեծ Արջ»ի կողքին, որուն պոչին վրայ գտնուող վերջին աստղը՝ Հիւսիսային կամ Բեւեռային աստղն է: «Մեծ Արջ»ի համաստեղութիւնը Բեւեռային աստղին շուրջ կը թաւալի իւրաքանչիւր 24 ժամը անգամ մը:

ՀԱՅԿԻ ՀԱՄԱՍՏԵՂՈՒԹԻՒՆԸ (ORION).—

«Արոր»ի կամ «Մեծ Արջ»ի եւ «Փոքր Արջ»ի համաստեղութիւններէն բացի, կայ նաեւ ուրիշ համաստեղութիւն մը եւս, որ կը ներկայացնէ մարդ մը գօտիով՝ որմէ կախուած է սուրը, զորս կը կոչուի «Հայկ». ան համաստեղութեան գլխաւորներէն կը

Նկատուի ծմբան եղանակին: Յատկանշական են անոր մեջքին եւ սուրին երեքական աստղերը, որոնք շատ անգամ կը ճանչցուին իբրեւ գօտի: Ուրեմն, ան դիւրաւ կը նշմարուի ուղիղ գիծի վրայ գտնուող 3 աստղերով, որոնք կը կազմեն գօտին, եւ երեք աւելի փոքր աստղեր, ուրիշ գիծի մը վրայ, աւելի մօտիկ, որոնք կը կազմեն սուրը: Յետոյ երկու աստղեր՝ դէպի սուրի վարի աջ եւ ձախ կողմերը կը կազմեն իր ոտքերը, մինչ այն երկու աստղերը, որ կը գտնուին գօտիին վրայ, կը կազմեն անոր ուսերը, ինչպէս նաեւ երեք պզտիկ աստղերու խումբ մը կը կազմեն անոր գլուխը: Յատկանիշ մը, որ կը վերաբերի «Հայկ»ի համաստեղութեան այն է, թէ անոր միջոցաւ միշտ կրնանք կռահել հիւսիսը կամ Բեւեռային աստղը, ինչպէս նաեւ այս հա-

մաստեղութիւնը կը նշմարուի աշխարհի հիւսիսային կամ հարաւային մասերէն անխտիր, իսկ «Մեծ Արջ»ի համաստեղութիւնը նշմարելի է միայն հիւսիսէն:

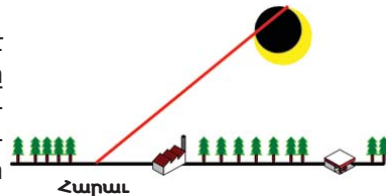
Եթէ գաւազանդ երկինք բռնելով կը գծես գիծ մը՝ «Հայկ»ի համաստեղութեան գօտիի մեջտեղի աստղէն, անցնելով գլուխէն եւ երկու մեծ աստղերէն, կը հասնինք երրորդ աստղի մը, որ արդէն Հիւսիսային կամ Բեւեռային աստղն է: Պարզ բացատրութեամբ...

«Հայկ»ի սուրը > երեք փոքր աստղեր > ցոյց կու տան հիւսիսը:

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ԳՏՆԵԼ ԼՈՒՍՆԻ ՄԻՋՈՑԱՒ...

Լուսինը կը ծագի արեւելքէն եւ մայր կը մտնէ արեւմուտքէն, ինչպէս արեւը: Տպիկի շուքով ձեւը, որ կը նկարագրէ արեւու շուքով ուղղութիւն գտնելը, նոյնպէս կրնանք կիրարկել, երբ լուսնի լոյսը բաւարար է շուք կազմելու համար:

Այլ, սակայն ոչ վստահելի միջոց մըն է նաեւ մահիկաձեւ լուսնի միջոցաւ հարաւը գտնելու ձեւը: Եթէ կը գտնուիս հիւսիսային կիսագունդին վրայ, ապա երեւակայական գիծ մը գծել լուսնի երկու սուր ծայրերէն՝ դէպի գետին, այն կետը որ կը միանայ գետնին, պետք է նկատուի հարաւը: Ասիկա որոշակի ուղղութիւն մը կու տայ, ինչ որ գէթ ոչինչէն աւելի լաւ է:

ՅԱԲԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ - ԽԱՐԱՐՈՒՄՆԵՐ և ՀԻՄՆԱՍՏՈՒՅՑ

Խաւարումներ կրնան յառաջանալ, երբ Արեւը, Երկիրը եւ Լուսինը կը գտնուին մէկ ուղիի վրայ: Արեւի խաւարումները կը յառաջանան ժամանակ, երբ Լուսինը կը գտնուի Արեւի եւ Երկրի միջեւ: Իսկ Լուսնի խաւարումները՝ լիալուսնի ժամանակ, երբ Երկիրն է որ կը գտնուի Լուսնի եւ Արեւու միջեւ: Լուսնի տեսանելի չափը երկնակամարին վրայ մօտաւորապէս հաւասար է Արեւի չափին: Արեգակը շատ անելի մեծ է Լուսինէն, սակայն կը գտնուի նոյնքան մեծ հեռաւորութեան վրայ, այնպէս որ անելի մօտ գտնուող շատ անելի փոքր Լուսինը կ'երեւի անոր չափ Երկրէն դիտելու ատեն:

Արեւի խաւարումը տիեզերական այն երեւոյթն է, երբ Լուսինը կ'անցնի Երկրի եւ Արեւու միջով՝ մասամբ կամ ամբողջութեամբ ծածկելով Արեւու սկաւառակը: Ըստ Երկրի նկատմամբ իր դիրքէն եւ Երկրէն ունեցած հեռաւորութենէն՝ Լուսինը կրնայ ծածկել Արեւը ամբողջութեամբ (լրիւ խաւարում) կամ անոր մէկ մասը միայն (մասնակի խաւարում): Ամբողջական խաւարման ժամանակ, Լուսինը ամբողջովին կը ծածկէ Արեւու սկաւառակը եւ արեգակի թագը կրնանք տեսնել պարզ աչքով, մինչ տեսանելի կը դառնան նաեւ աստղերը: Խաւարման երեւոյթը կը տեւէ միայն քանի մը վայրկեան:

Լուսնի խաւարումը տեղի կ'ունենայ երբ լուսինը կը մտնէ Երկրագունդի կողմէ ստեղծուած շողքի կոնի մէջ: Նկատի առած որ Երկրի տրամագիծը լուսինէն 2,5 անգամ մեծ է, հետեւաբար լուսինը կը ծածկուի ամբողջութեամբ եւ կը դառնայ կարմրաւուն, մայրամուտի գոյներու նման: Տեւողութիւնը՝ մի քանի երկվայրկեանէն մինչեւ 100 վայրկեան:

Տարօրինակ երեւոյթ է նաեւ **բելեռափայլը** կամ **հիւսիսափայլը** (Aurora), որ Արեւու աշխուժութեան հետեւանքով բելեռային շրջանին մէջ երեւցող մթնոլորտի վերին նստր շերտերու մինչեւ 5000 քլմ. լուսարձակումն է: Արեւը տիեզերական տարածութիւն կը ճառագայթէ մեծ քանակութեամբ ջերմութիւն եւ կ'արտանետէ էլեկտրականութեամբ լիցքաւորուած նիւթի մանրագոյն մասնիկներու հոսքեր (արեգակնային քամի): Հասնելով Երկրի մթնոլորտի վերին շերտերը, այդ մասնիկները կը բախին օդի մասնիկներուն, եւ ասոնք են որ կը սկսին փայլիլ տարբեր գոյներով՝ դեղին, կանաչ, կապոյտ, կարմիր, մանիշակագոյն, նարնջագոյն: Իսկ Երկրի բելեռներուն վրայ յայտնուելու պատճառը այն է, որ ամբողջ Երկրագունդը վիթխարի մագնիս է եւ, մագնիսի նման, ունի երկու բելեռ, որոնք կը քաշեն էլեկտրականութեամբ լի մասնիկները: Բելեռափայլերը յաճախ կ'ուղեկցուին մագնիսական փոթորիկներով:

ՏԻԵՉԵՐՔԸ

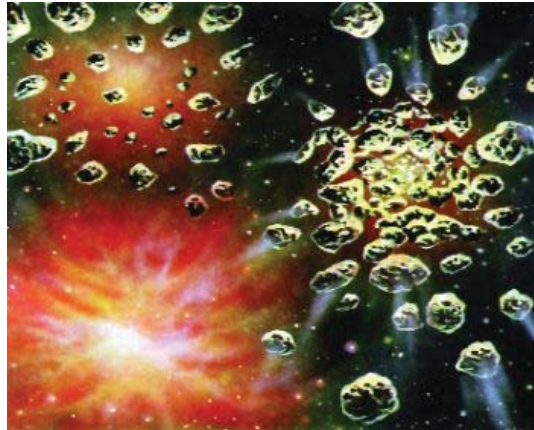
Արեւային դրութեան, մոլորակներու եւ արբանեակներու ետին միլիոնաւոր աստղեր կան տիեզերքի մէջ:

Տիեզերքը մեզ շրջապատող անսահման եւ յաւերժական նիւթական աշխարհն է, երկրէն մինչեւ տիեզերական տարածութեան ամենահեռուները ֆիզիքապէս գոյութիւն ունեցող ամէն ինչը:

Տիեզերքը կ'ընդգրկէ անթիւ բազմութեամբ համաստեղութիւններ (galactica):

Մեզի տեսանելի ամենահեռաւոր համաստեղութիւնները այնքան հեռու են մեզմէ, որ անոնցմէ եկող լոյսը մեզի կը հասնի միլիառաւոր տարիներ ետք:

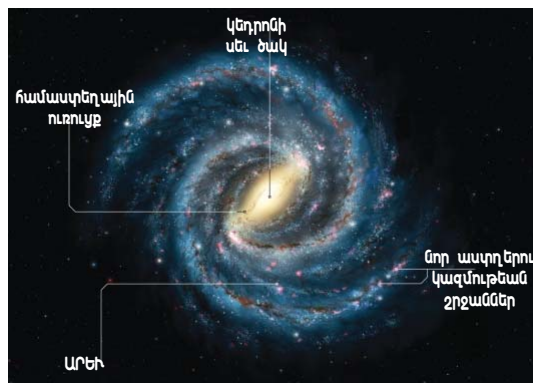
Մեզմէ շատ առաջ մարդիկ կը կարծէին, թէ երկիրը Տիեզերքի կեդրոնն է: Այժմ մենք գիտենք, որ հակառակ որ երկիրը բացառիկ կարեւորութիւն ունի մեզի համար, բայց անիկա Արեւի շուրջը պտտուող ընդամենը փոքրիկ մոլորակ մըն է, իսկ Արեւը՝ ընդամենը մեր համաստեղութեան միլիոնաւոր սովորական աստղերէն մէկը:

ԾԻՐ ԿԱԹԻՆ ԵՒ ԱՐԵՎԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Մեր արեւը իր կազմուածքով մէկ մասնիկն է միայն Ծիր Կաթինին: Բոլոր աստղերը, որոնք կրնանք տեսնել մեր բնական աչքերով եւ միլիոնաւորներ, որոնք չենք կրնար պարզ աչքով տեսնել, մաս կը կազմեն Ծիր Կաթինին:

Մեր արեւը իր արժէքը կը կորսնցնէ, երբ խորհիք թէ անհամար, հարիւր թրիլիոններով արեւներ կան Ծիր Կաթինի մէջ, ինչպէս նաեւ զանազան տեսակի աստղեր, միայնակ, զոյգ,

բազմազան, փոքր, պաղ, տաք, կլորածել, ողկոյզածել, որոնք ունին զանազան աստիճանի լոյսեր, հետեւաբար՝ գոյներ ալ:

Արարչին ստեղծած երկինքը գունագեղ եւ հիասքանչ է:

Ծիր Կաթինը շտեմարանն է լոյսի, գոյսի, գեղեցկութեան եւ հիացումի:

Երբ կը ծանօթանաս երկնային մարմիններուն, պիտի գտնես, որ անոնք մօտիկ բարեկամներ են, օգնելու պատրաստ՝ երբ պետք ունիս առաջնորդութեան:

Աստղերն ինքնալուսարձակող, ջրածինի (hydrogen) ու հիլիումի կազային վիթխարի գունդեր են, որոնց կեդրոնին ջերմաստիճանը կը հասնի միլիոնաւոր, իսկ մակերեւոյթին՝ հազարաւոր աստիճաններու: Բացի երկրէն, Արեւի շուրջը կը պտտուին եւս 9 մեծ մոլորակներ ու հազարաւոր փոքր մարմիններ՝ աստղակերպներ ու գիսաւորներ: Բայց անոնք, նոյնիսկ միասին վերցուցած, զանգուածով շուրջ 100 անգամ փոքր են Արեւէն:

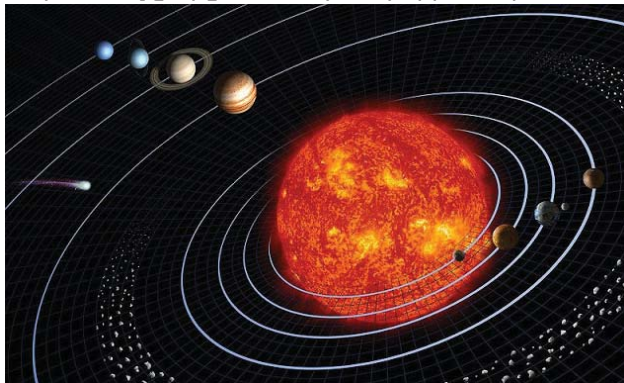
Արեւը մոլորակներու եւ իր միւս արբանեակներու հետ կը կազմէ Արեւային համակարգը: Հնարաւոր է, որ շատ աստղեր նոյնպէս իրենց շուրջը ունին մոլորակներ, եւ անոնցմէ մի քանիին վրայ կեանք ըլլայ:

Աստղերը կը կազմեն աստղային հսկայական համակարգեր՝ համաստեղութիւններ: Արեւէն բացի, մեր համաստեղութեան մէջ կան մօտ 100 միլիառ ուրիշ աստղեր եւս:

Որոշ գիտնականներ այն կարծիքին են, որ Տիեզերքը երբեք չէ յառաջացած, այլ յաւերժ գոյութիւն ունեցած է եւ գոյութիւն պիտի ունենայ՝ փոխուելով միայն իր ձեւերով եւ դրսեւորումներով:

Ժամանակակից գիտութեան մէջ Տիեզերքի ձեւի եւ չափերու մասին պատկերացումները խիստ վիճելի են: Ենթադրաբար, Տիեզերքի չափերը կը կազմեն աւելի քան 93 միլիառ լուսատարի (1 լուսատարին լոյսի անցած ճամբան է 1 տարուան մէջ, այսինքն՝ $9,5 \cdot 10^{12}$ քլմ.): Կ'ենթադրուի նաեւ, որ դիտարկումներու ենթակայ է Տիեզերքի ընդամենը 13 միլիառ լուսատարի ծաւալը, այսինքն՝ $1/7$ -րդ մասը:

Որպէսզի գաղափար կազմենք Տիեզերքի չափերու մասին, անոնք համեմատենք երկրէն դիտուող երկնային մարմիններու հեռաւորութիւններու հետ: Լոյսի ճառագայթը, որ կը տարածուի 300.000 քլմ./վայրկեան արագութեամբ, 1 վայրկեանի մէջ կրնայ մօտ 8 անգամ պտտուիլ երկրագունդի

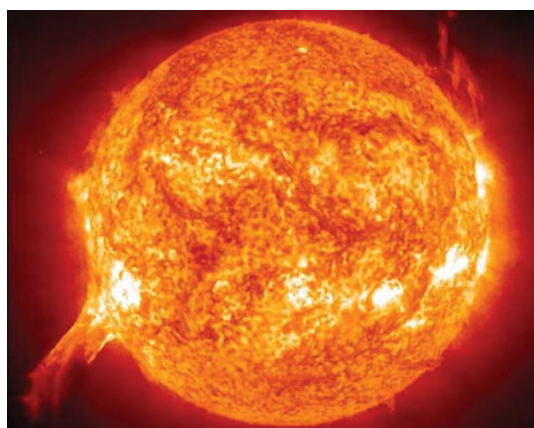

շուրջը: Որպեսզի լոյսը Արեւէն Երկիր հասնի, պէտք է 8 վայրկեանէն քիչ մը աւելի ժամանակ: Մինչդէռ մեզի ամենամօտ Փրօքսիմա աստղէն, որ կը գտնուի Զենթաւրոս համաստեղութեան մէջ, լոյսը Երկիր կը հասնի միայն 4 տարի 4 ամիս ետք: Գիտնականներուն յայտնի են բազմաթիւ աստղեր, որոնց լոյսի ճառագայթները մեզի կը հասնին հարիւրաւոր, հազարաւոր, միլիոնաւոր, նոյնիսկ միլիառաւոր տարիներու ընթացքին:

Քանի որ աստղերէն եկող լոյսը մեզի կը հասնի այդքան երկար ժամանակամիջոցի մէջ, մենք այժմ աստղերը կը տեսնենք այնպէս, ինչպէս անոնք իրականութեան մէջ եղած են հարիւրաւոր, հազարաւոր, միլիոնաւոր տարիներ առաջ: Այսինքն՝ երբ կը նայինք Տիեզերքի խորքերը, մենք, ըստ էութեան, կը նայինք շատոնց անցած-գացած ժամանակներուն:

ԱՐԵՎ.-

Արեւը հսկայական հուրէ գունդ է: Այն փոքր կը թուի, որովհետեւ մենք անկէ շատ հեռու կը գտնուինք: Առանց արեգակնային ճառագայթներու, կեանքը Երկրի վրայ անհնար կ'ըլլար: Արեւուն շուրջ կը պտտին 10 տարբեր գոյնի մոլորակներ, որոնցմէ մէկն ալ մեր Երկիր մոլորակն է: Մեծ մոլորակներն են՝ Լուսնթագ (Jupiter), Երեւակ (Saturn), Ուրանոս, Նեփթին: Փոքր մոլորակներն են՝ Փայլածու (Mercury), Արուսեակ (Venus), Երկիրը, Հրատ (Mars), Պլատոն (Pluto): Եթէ այս բոլոր մոլորակները միացնենք իրար, միեւնոյնն է, Արեւը կը մնայ ամենամեծը: Բացի այս մոլորակներէն՝ տիեզերքին մէջ կան նաեւ շատ փոքրիկ երկնային մարմիններ, որոնց կը կոչուին աստղակերպեր: Թուարկուած մարմիններն ալ կը շրջին Արեւի շուրջը եւ կը կազմեն Արեւնային համակարգը: Որքան տուեալ մոլորակը մօտ է Արեւին, այնքան աւելի տաք է (ինչպէս օրինակ՝ Փայլածուն):

Արեւի մակերեսի ջերմութիւնը կը հասնի 6000 K-ի, այդ պատճառով Արեւը կը լուսաւորէ գրեթէ սպիտակ լոյսով, բայց, աւելի ուժեղ ցրման եւ Երկրի մթնոլորտի կարծաւիջ ճառագայթներու կլանման պատճառով, Արեւի ուղիղ լոյսը մոլորակի մակերեսի մօտ կը ստանայ դեղին երանգ:

Արեւը կը գտնուի 26,000 լուսնային տարուան հեռաւորութեան վրայ՝ Կաթնածիրի կեդրոնէն եւ կը պտտուի անոր շուրջ, մէկ պտոյտը ամբողջացնելով 225-250 միլիոն տարուան շրջանին:

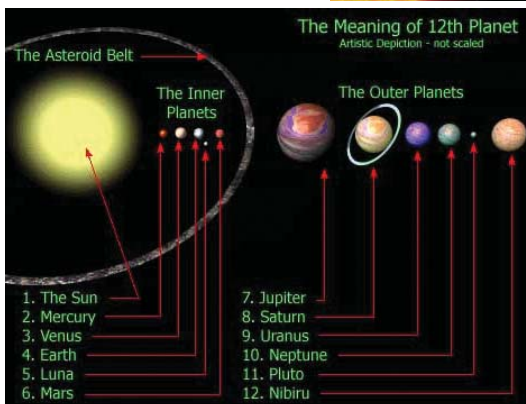
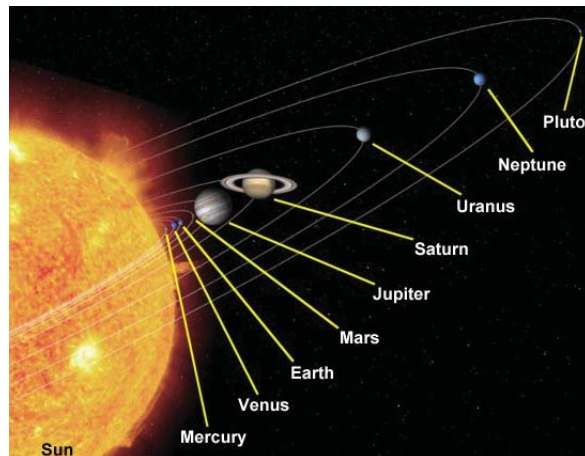
ՄՈԼՈՐԱԿՆԵՐ. _

Երբ աստղագետները կը դիտէին երկինքը, աստղերէն շատ աւելի փայլուն մարմիններ գտան աստղերու միջեւ եւ զանոնք կոչեցին "մոլորակներ": Տարիներու անխոնջ աշխատանքէ վերջ աստղագետներ կրցան հասկնալ անոնց բնոյթը եւ սկսան սերտել անոնց կազմութիւնը, թաւալումին ընթացքը եւ հեռաւորութիւնը: Արեւային համակարգը կ'ընդգրկէ 9 մոլորակներ, որոնք բաժնուած աստղակերպային (asteroid) գոտիով բաժնուած են երկու՝ ներքին եւ արտաքին մոլորակներու: Ստորեւ կը թուենք զանոնք՝ իրենց արեւէն ունեցած հեռաւորութեան համաձայն. _

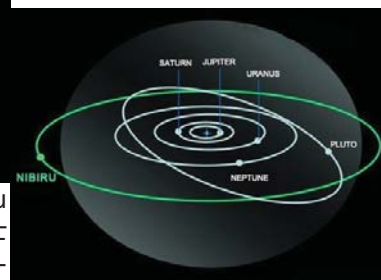
1. Փայլածու (Mercury),
2. Արուսեակ (Venus),
3. Երկիր (Earth),
4. Հրատ (Mars),

Աստղակերպային գոտի

5. Լուսնթագ (Jupiter),
6. Երեւակ (Saturn),
7. Ուրանոս (Uranus),
8. Նեփթիւն (Neptune),
9. Պլատոն (Pluto):

Ամերիկացի աստղագետ Ճոզըֆ Պրայըն (Գալիֆորնիոյ համալսարան) 1972-ին յայտնաբերեց Արեւային համակարգի 10-րդ մոլորակը՝ Նիպիրու (Nibiru) կամ Չինոն:

Գիտնականները սակայն մինչ օրս չեն յաջողած ընդհանուր յայտարարի գալ՝ թէ զայն պէ՞տք է համարել Արեւային համակարգի 10-րդ մոլորակը:

Այս 9 մոլորակները միայն 5-ը կարելի է բնական աչքով տեսնել: Անոնց ճիշդ վայրը որոշել անկարելի է, որովհետեւ անոնք իրենց տեղերը կը փոխեն երկնային միւս մարմիններու առնչութեամբ: Կան նաեւ նշմարելի հետքեր ու նշաններ անոնց հետեւելու համար:

ՓԱՅԼԱԾՈՒՆ՝ առաջին մոլորակն է եւ Արեւի ամենամօտ գտնուող մոլորակն է, որ մեր Լուսնինէն քիչ մը փոքր է:

ԱՐՈՒՍԵԱԿը 2-րդ եւ ամենէն փայլուն մոլորակն է, որ կը կոչուի նաեւ առաւօտեան «աստղ»: Անիկա Երկրին շատ մօտիկ կը կատարէ իր թաւալքը: Ինչպէս կը տեսնենք, ան մօտիկ է արեւին եւ անոր համար է, որ շատ պայծառ կը փայլի արեւամուտէն անմիջապէս վերջ եւ արեւածագէն քիչ առաջ: Արուսեակը այնքան պայծառ է որ յաճախ գայն կը շփոթեն «չճանչցուած թռչող առարկաներու» հետ: Ան թաքնուած է խիտ ճերմակ ամպերու ետին:

ԵՐԿԻՐը 3-րդ մոլորակն է: Զաւանաբար միակ մոլորակը որուն վրայ ջուր կայ, որուն համար յաճախ կը կոչուի Կապոյտ մոլորակ: Երկիրը ներքին մոլորակներէն խոշորագոյնն է ե՛ւ իր տրամագծով, ե՛ւ զանգուածային խտութեամբ: Երկրի մթնոլորտը ամբողջութեամբ կը տարբերի միւս մոլորակներու մթնոլորտէն, որովհետեւ միակն է որ կը պարունակէ ազատ թթւածին: Մեր երկնագոյն Երկրի մոլորակը կը գտնուի ճիշդ այն հեռաւորութեան վրայ, որն ամենաբարենպաստն է կեանքի համար: Երկրագունդը կը շրջի նաեւ իր առանցքի շուրջը:

Արեւային համակարգի գիտական տուեալները ցոյց կու տան, որ Երկիրը ձեւաւորուած է Արեւային մշուշէն մօտաւորապէս 4,54 միլիարտ տարի առաջ, եւ ատկէ ետք է որ կազմուած է իր միակ արբանեակը՝ Լուսինը: Կեանքը Երկրին վրայ սկսած է մօտ 3,5 միլիարտ տարի առաջ:

Երկրի ներքին շրջանները բաւականին աշխոյժ են եւ կազմուած են հաստ, կոշտ շերտէ, որ կը կոչուի պատեան, որ կը հանդիսանայ Երկրի մագնիսական դաշտի աղբիւրը եւ ներքին կոշտ երկաթէ միջուկը:

ՀՐԱՏԸ՝ 4-րդ մոլորակն է, ան աւելի փոքր է, քան մեր Երկիրը. իր շուրջը ունի երկու լուսիններ՝ Ֆոպոս եւ Տիմոս: Հրատը ծանօթ է նաեւ որպէս «Կարմիր մոլորակ», որովհետեւ կազմուած է կարմիր լեռներէ, որուն համար ալ կարմրորակ գոյնով կ'երեւի: Հրատին կարմիր գոյնին պատճառը, անոր հողին մէջ գտնուող երկաթի հարուստ հանքերու ժանգին գոյնն է: Անսպառ վեճի առարկայ է Մարս մոլորակի վրայ կեանքի գոյութեան հարցը: Կարմիր մոլորակի վրայ որոնումները սկսած են 1976-էն ու մինչեւ օրս կը շարունակուին:

ԼՈՒՍՆԹԱԳՐ 5-րդ մոլորակն է եւ արեւային դրութեան ամենէն հսկայ մոլորակն է, որ կը ճանչցուի իբրեւ «Թագաւոր Մոլորակաց»։ Ամենէն պայծառ մարմինն է, որ կարելի է գտնել երկնակամարին վրայ։ Անոր լոյսը պայծառ եւ արծաթանման սպիտակ է։ Մեր Երկրէն 1000 անգամ աւելի մեծ է։ Լուսնթագը ունի 16 լուսին, որոնք իր շուրջ կը դառնան։ Ան արեւուն շուրջ իր լման շրջանը կը բոլորէ 12 տարիէն. այս իսկ պատճառով երկնակամարին վրայ գայն կը տեսնենք երկար ժամանակ՝ Նոյն վայրին մէջ։

ԵՐԵՒԱԿ 6-րդ մոլորակն է եւ թագուհին է մոլորակներուն ու պսակազարդ գեղուհին՝ ամբողջ երկնակամարին։ Թէեւ Լուսնթագի չափ պայծառափայլ չէ, սակայն համեստ ու դեղնորակ երանգ մը ունի իր լոյսին մէջ։ Արեւին շուրջ իր շրջանը կը կատարէ 29 տարիէն, ուրեմն Լուսնթագէն աւելի երկար ժամանակ կ'երեւի երկնակամարին վրայ՝ Նոյն վայրին մէջ։ Հիմնականին մէջ բաղկացած է կազերէ։ Անոր շուրջ փոշիի եւ սառնոյցի ամպերէ օղակ կը պտտի։ Ան ունի 18 լուսին։ Երեւակին հմայքը գինք շրջապատող լուսաշող օղակներն են, որոնք եզակի գեղեցկութիւն մը կու տան անոր։ Գիտնականներ մեզի կ'ըսեն, թէ անոնք ժայռերու փշրանքներ են, որոնք մագնիսական կամ ձգողական օրէնքին հնազանդելով, չեն կրնար զատուիլ իրենց կեդրոնէն ու արեւին լոյսով կը փայլին օղակի նման։

ՈՒՐԱՆՈՍ 7-րդ մոլորակն է եւ Արեւային համակարգի երրորդ մեծագոյն մոլորակը։ Շուրջը փոշիի օղակներ կը պտտին։ Ան ունի Նուագագոյնը 22 մոլորակներ, որոնցմէ մեծագոյններն են Թայթանիան եւ Օպերոնը։

ՆԵՓՔԻՒՆ 8-րդ մոլորակն է։ Երբեմն կը "թաքնուի" Պղատոնի ետեւը եւ կը դառնայ ամենահեռու գտնուող մոլորակը։ Ան ամբողջութեամբ կազմուած է կազէ։ Եթէ Նեփթիւնը պարապ ըլլար, ան կրնար ընդգրկել շուրջ 60 Երկիրներ։ Արեւուն շուրջ թաւալքը կը տեւէ 165 տարի։ Ունի 13 լուսին։

ՊՂԱՏՈՆ 9-րդ մոլորակն է եւ ծանօթ է որպէս գաճաճ մոլորակ։ Ամենավերջինը յայտնաբերուած է Պղատոն մոլորակը։ Առաջին անգամ գայն տեսած են 1930 թուականին։ Ան ունի 5 արբանեակ։ Արեւային համակարգի մոլորակներու շարքին Պղատոնը միակն է, որ հագիւ կ'երեւի։ Մինչեւ վերջերս արեւային համակարգի 9-րդ մոլորակը համարուող Պղատոնը կը գտնուի Արեւէն 40 անգամ աւելի մեծ հեռաւորութեան վրայ, քան Երկիր մոլորակը։

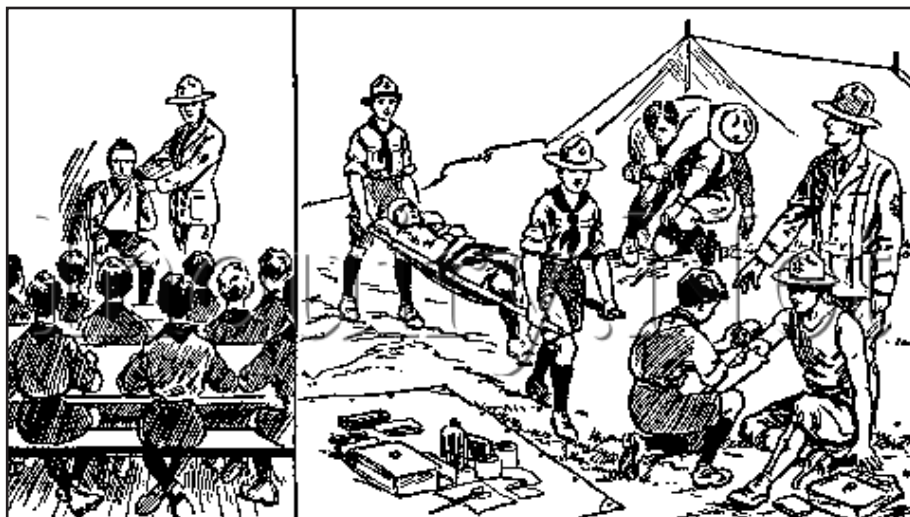

ԱՌԱՋԻՆ ԲՈՒԺ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

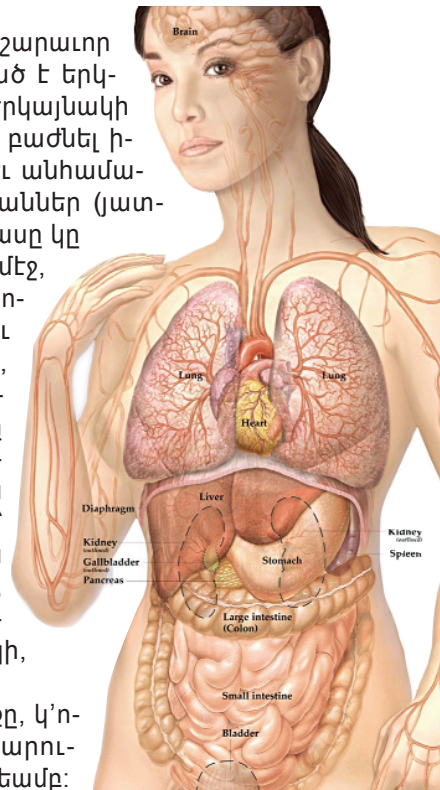
ԳԼՈՒԽ Ե.- ԱՌԱՋԻՆ ԲՈՒԺ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Մարդու Մարմնի Կառուցուածքը	255
Ի՞նչ Պէտք է Պարունակէ	
Առաջին Բուժ-Օգնութեան Պայուսակը	257
Առաջին բուժօգնութեան ցուցաբերման կանոնները	258
Առաջին Օգնութիւն	259
1.- Այրուածքներ	261
2.- Արեւահարում	263
3.- Արիւնահոսութիւն	263
4.- Գլխացաւ	267
5.- Թունաւորում	267
6.- Խածուածք	268
7.- Խայթուածք	268
8.- Կտրուածք	271
9.- Ոսկրաբեկում	271
10.- Ողնաշարի Եւ Գանկուղեղային Վնասուածքներ	272
11.- Պալարներու Գոյացում	274
12.- Զրահեղձում	274
13.- Սառցահարում	276
14.- Սրտի Կաթուած	276
15.- Տաքութիւն	277
16.- Ցնցում	278
17.- Փորհարութիւն	278
Վիրակապը եւ Անոր Գործածութիւնը	281
Ինչպէ՛ս Պարգարակ պատրաստելը	285
Առողջապահական Գիտելիքներ	
Քունը	286
Մարմնի 5 Զգայարանքները	287
Շուէրական Մարզանք	293
Մեր Շնչած Օդը	297

ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՐՄՆԻ ԿԱՌՈՒՅՈՒԱԾՔԸ

Մարդու, ինչպես նաև բոլոր ողնաշարաւոր կենդանիներու մարմինը կառուցուած է երկ-կողմանիօրէն համաչափ, այսինքն՝ երկայնակի միջին հարթութեամբ զայն կարելի է բաժնել իրար նմանող 2 կէսի: Բայց կան նաեւ անհամաչափօրէն տեղադրուած ներքին օրկաններ (յատկապէս՝ կէստ): Օրինակ՝ սրտի մեծ մասը կը գտնուի կրծքավանդակի ձախ կէսին մէջ, իսկ լեարդը կը զբաղեցնէ որովայնի խոռոչի վերի աջ մասը, եւ այլն: Մարդու մարմինը կը կազմեն գլուխը, վիզը, իրանը եւ վերին ու ստորին վերջոյթները: Մարմնի իւրաքանչիւր մաս կը բաժնուի բաժիններու: Գլուխը՝ ուղեղային գանկի եւ դէմքի, վիզը՝ յետին ու առաջնային պարանոցի, իրանը՝ մէջքի, կուրծքի եւ որովայնի, վերին վերջոյթը (ձեռքը)՝ բազուկի, արմուկի, նախաբազուկի եւ ձեռնաթաթի, ստորին վերջոյթը (ոտքը)՝ ազդրի, ծունկի, սրունքի եւ ոտնաթաթի:

Մարմնի ձեւը՝ մարմնակազմուածքը, կ'որոշուի զայն կազմող մասերու երկարութեան ու լայնութեան յարաբերակցութեամբ: Մարմնակազմուածքին յատուկ են արտայայտուած սեռային եւ տարիքային անհատական առանձնայատկութիւնները: Աճման ընթացքին մարմինը (յատկապէս՝ գլուխը) համեմատաբար փոքր կը մնայ, իսկ պարանոցն ու վերջոյթները կ'երկարին: Տղամարդու մարմինը կը տարբերի իր մեծ չափերով, նեղ կոնքով եւ լայն ուսերով: Կնոջ մարմինը աւելի կարճ է, ուսերը նեղ են, կոնքը՝ լայն:

Մարդու մարմինը ծածկուած է մաշկով, որ կը կատարէ պաշտպանական եւ արտազատական գործառնոյթներ:

Ոսկրային կմախքը շարժական կառուցուածքով յենարան է մարդու մարմնի համար: Ոսկորները, անոնց միացումները (յօդեր, ջիլեր), մկանները կը կազմեն յենաշարժական կառուցուածքը:

Ուղեղային գանկը ոսկրային գետեղարան է գլխուղեղի, լսողութեան ու հաւասարակշռութեան օրկաններու եւ տեսողութեան օրկանի համար:

Ողնաշարը մարմնի յենարանն է, որ կը պահէ գլուխի, իրանի ու վերին վերջոյթի ծանրութիւնը (մարմնի կշիռքի 2/3-ը) եւ զայն կը տեղափոխէ կոնքի ու ստորին վերջոյթներու վրայ:

Կողոսկրները (12 զոյգ), միանալով կրծոսկրին (բացառութեամբ ստորին 2 զոյգի, որոնք կը կոչուին ծփացող կողեր), կը գոյացնեն կրծքավանդակը եւ ստոծանիի միջոցով կը բաժնուի որովայնի խոռոչէն: Վերջինս ներքեւը որովայնի խոռոչէն բաժնուած է ստոծանիով:

Վերին վերջոյթի, որպէս մասնագիտացուած նուրբ շարժումներ կատարող օրկանի, ոսկորներու եւ յօդերու կառուցուածքը կը համապատասխանէ անոր գործառնոյթին:

Ստորին վերջոյթները յենման ու տեղափոխութեան օրկաններ են:

* * *

Օրկան-համակարգերն են մարսողական, շնչառական, միզասեռական, ջղային (նեարդային) համակարգերը եւ սիրտ-անոթային համակարգը – կը կոչուի նաեւ արեան շրջանառութեան համակարգ – որուն անփոխարինելի մասն են սիրտը, արիւնատար եւ աւշային անոթները: Արեան անընդմեջ շրջանառութեամբ օրկանիզմը կը սնուցուի թթուածինով:

Մարդը արտաքին աշխարհին հետ կը յարաբերակցի իր 5 զգայարաններով՝ տեսողութիւն, հոտառութիւն, լսողութիւն-հաւասարակշռութիւն, համի եւ ջօշափելիքի զգացում: Օրկանիզմը՝ որպէս ամբողջութիւն, կը կառավարուի ջղային համակարգին կողմէ, որ իր կարգին կը բաժնուի կեդրոնականի եւ ծայրամասայինի:

* * *

Տուժածին արդիւնաւետ առաջին օգնութիւն ցուցաբերելու ընթացքին պարտադիր չէ մանրամասն գիտելիքներ ունենալ մարդու մարմնի գործունեութեան մասին: Սակայն մարմնի կառուցուածքի, կենսական օրկաններու տեղակայման եւ անոնց գործունեութեան մասին տարրական գիտելիքները կ'օգնեն վնասուածքներու եւ հիւանդութիւններու պարագային ճիշդ կողմնորոշուելու, տուժածի վիճակի մասին ստոյգ տեղեկութիւններ հաղորդելու բժշկական անձնակազմին:

Մարմնի կենսական համակարգերը փոխկապակցուած են: Ուստի վնասուածքը կամ հիւանդութիւնը, որ կ'ազդէ որեւէ մէկ կենսական համակարգի գործունեութեան վրայ, բնականաբար կրնայ ազդել նաեւ միւսներու վրայ:

ԻՆՉ ՊԵՏՔ Ե ՊԱՐՈՒՆԱԿԵ ԱՌԱՋԻՆ ԲՈՒԺ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՈՒՄԱԿԸ

 Կարմիր խաչի պատասխանատուն առաջին բուժօգնության պայուսակին մեջ պարտադիր պետք է ունենայ հիմնական դեղամիջոցներ եւ պարագաներ առաջին բուժօգնության համար:

Սկաուտի մը առաջին օգնության պայուսակին մեջ պետք է ըլլան. –

1. Ցաւազրկիչներ՝

Analgin, Pentalgin,

2. Ջերմ իջեցնողներ՝ Paracetamol, Panadol, Aspirin.

3. Հակամանրեային քսուկներ,

4. Հակահազային՝ Codeine, Benzonatate,

5. Հակաալերժիքներ՝ Cetrizine, Epinephrine (միջատներու խայթոցներու համար):

6. Այրուածքներու յատուկ քսուկներ, բորբոքումները դադրեցնելու համար:

7. Antiseptic լուծոյթներ՝ Iodin, Betadin, Alcohol, 3%-նոց Hydrogen Peroxide, Rivanol:

8. Antiseptic քսուկներ:

9. Վիրակապական նիւթեր՝ բամպակ, մեծ եւ փոքր կաշուն սպեղանի (handplast), elastic bandage,

10. Չոյգ մը latex կամ հականեխուած ձեռնոցներ,

11. Ջերմաչափ,

12. Կաթոցիչ,

13. Լարան, ժկուտ կամ հեղձակապ

14. Ներարկիչներ,

15. Սկրատ, կաստ,

16. Արեան ճնշումը առնող գործիք,

17. Մաքրող նիւթեր (օճառ եւ հականեխիչ թաց թաշկինակներ):

18. Աչք լուալիք ջրային հեղուկներ:

19. Բամպակե ցպիկներ

20. Ապահով գնդասեղներ:

Medication

Equipment

Bandages

ԱՌԱՋԻՆ ԲՈՒԺ-ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԲԵՐՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Առաջին բուժ-օգնությունը արագ եւ ճիշդ՝ ժամանակաւոր խնամքն է տուժողին՝ ապահովելու համար կեանքի կենսական պահանջը մինչեւ բժիշկի միջամտութիւնը: Օգնութիւնը ճիշդ կազմակերպելու համար կան մի քանի կանոններ, որոնք պարտադիր պետք է պահպանել:

1. Արձակել զօտին, փողկապը եւ մարմինը սեղմող միւս կապերը:

2. Խնդրել ոեւէ մէկուն՝ հեռաձայնել կամ անձամբ երթալ բժիշկին եւ կամ մօտակայ որեւէ բժշկական հաստատութիւն, մասնագետի օգնութիւն հասցնելու համար:

3. Հեռացնել հիւանդի շուրջ հաւաքուած ամբոխը, իսկ եթէ փակ սենեակի մէջ է, բանալ դռները եւ պատուհանները:

4. Չննել արկածեալը մանրակրկիտ եւ արագ:

5. Ծրագրել ի՞նչ ընել եւ ուրկէ՛ սկսիլ:

6. Պառկեցնել տուժողին եւ անշարժացնել վնասուած մարմնամասը:

7. Եթէ շնչառութիւնը դադրած է ապա վերակենդանացման միջոցառումներով վերականգնել խափանուած շնչառութիւնը եւ սրտի գործունեութիւնը:

8. Փնտռել վերքերը:

9. Դադրեցնել արիւնահոսութիւնը եւ ցաւագրկել:

10. Տաք պահել հիւանդին:

11. Եթէ հիւանդը կորսնցուցած է գիտակցութիւնը, ապա ոչ մէկ պարագային հեղուկ չտալ:

12. Տուժողին առաւելագոյնս արագ տեղափոխել հիւանդանոց:

Յիշեցէ՛ք՝ առաջին բուժ-օգնութենէն կախուած է տուժածի յետագայ առողջական վիճակը եւ ապաքինման ընթացքը:

Ուստի օգնութիւն ցոյց տուողը պետք է գործէ գրագէտ եւ ունենայ առաջին բուժ-օգնութեան նշանակ:

ԱՌԱՋԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ (FIRST AID)

Առաջին օգնությունը կամ նախնական դարմանումը այն անմիջական եւ ժամանակավոր խնամքն է, որ կը ցուցաբերուի արկած-եալին (վիրավոր կամ հիւանդ), մինչեւ բժիշկին հասնիլը եւ կամ մինչեւ ենթակային բժշկական որեւէ մէկ հաստատութիւն փոխադրուիլը:

Առաջին օգնութիւն ցուցաբերողի ճշգրիտ, արագ եւ հոգատար խնամքը կը նպաստէ՝

Ա._ Ազատելու արկածեալին կեանքը եւ կամ հեռացնելու մահուան վտանգը:

Բ._ Կանխելու վնասուածքի բարդացումը եւ վատթարացումը:

Գ._ Բարելաւելու արկածեալին հոգեկան վիճակը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՈՒՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՌԱՋԻՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

1._ Փնտռել եւ հետազօտել բոլոր վերքերը, որքանով որ անոնք ըլլան փոքր թէ մեծ:

2._ Տալ առաջին պէտք եղած օգնութիւնը փոքր վնասուածքին, ինչպէս որ պիտի տայիք մեծ վնասուածքին, առանց զանազանութիւն դնելու անոնց միջեւ:

3._ Զգործածել ըմպելիքներ (ջուր կամ որեւէ հեղուկ) անգիտակից կամ ուշագնաց աղետեալին (ամբողջական թէ կիսատ), քանի որ ըմպելիքը կրնայ մտնել շնչափողը եւ բարդացնել վիճակը:

4._ Զփորձել արթնցնել կամ շարժել գիտակցութիւնը կորսնցնուցած աղետեալը՝ զինք ցնցելով, պռռալով եւ կամ հարուածելով:

5._ Զբարձրացնել հեւացող եւ ճգնաժամային վիճակի մէջ գտնուող աղիտեալը անոր գօտիէն, քանի որ այդ կրնայ անելի խորացնել վիճակի ծանրութիւնը:

6._ Փակ վայրերու մէջ կատարուած աղետի պարագային, բանալ պատուհանները (ներքին օդը փոխելու համար), թոյլցնել աղետեալին մարմինը սեղմող կապերը (գօտի, կրծքակալ եւլն.) պահպանելով աղիտեալին հետագայ մրսեցման բարդութիւնը:

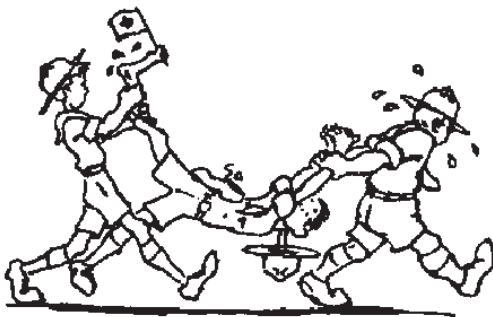
7._ Ծածկել աղետեալ տաքցնող ծածկոցներով, պահպանելու համար անոր մարմնի ջերմութիւնը, առանց որեւէ մէկ ջերմութեան արհեստական միջոցներու:

8._ Վերապահ մնալ աղետեալի վիճակի մասին որեւէ մէկ յայտարարութիւն կատարելէ, որովհետեւ առաջին օգնութիւն ցուցաբերողի իրաւասութեան մէջ չէ ախտորոշել վիճակը կամ կանխագուշակել զայն, իսկ

աղետեալի հարցումներուն պատասխանել լաւ տրամադրութեամբ, քաջալերել զինք՝ թեթեւցնելու համար անոր հոգեկան վիճակը, անոր յայտնելով, թէ իր վիճակի մասին վերջին խօսքը կը մնայ բժիշկին, եւ ոչ թէ առաջին օգնութիւն ցուցաբերողին:

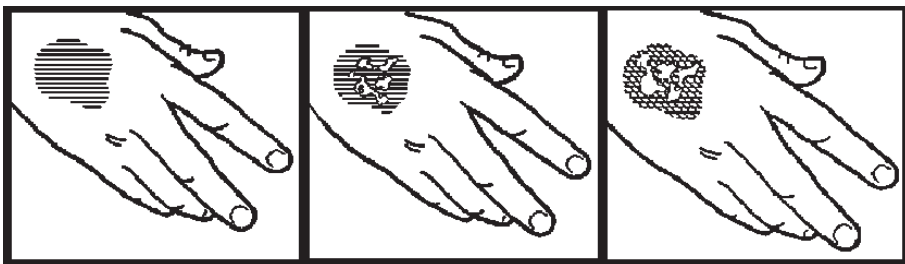
9._ Արձանագրել աղետեալի անունն ու հասցէն եւ պէտք եղած տուեալները՝ իր վիճակի շուրջ: Փոխանցել անոնք հասնող բժշկական օգնութեան անձնակազմին եւ ապահովել աղետեալին հանգիստ եւ պէտք եղած դիրքով փոխադրութիւնը, ստուգելով աղետեալին բժշկական հաստատութիւն մուտքը:

Սկաուտը պարտի գիտնալ թէ ի՞նչն անհրաժեշտ է արկածեալի մը կամ հիւանդի մը նախնական դարմանման համար՝ ընթացիկ վտանգը չչարունակուելու համար: Ան, որ չի գիտեր նախնական դարմանում, նախընտրելի է երբեք չմօտենալ հիւանդին, որով եթէ սխալ մօտեցում ունենայ, վտանգը աւելի կը բարդանայ: Վիրաւորին նախընտրելի է, որ մօտենայ կարմիր խաչի նշանակը կրող սկաուտ մը, որ աւելի փորձառու է եւ իրաւասու: Նախ պէտք է չափազանց զգուշութեամբ մօտենալ, մտածել եւ նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել: Ստորեւ կու տանք կարգ մը ծանօթութիւններ, որ նորընծայ սկաուտը կամ արեւնուշը որպէս նախնական դարմանում պէտք է ի գործ դնէ:

1. ԱՅՐՈՒԱԾՔՆԵՐ. Կրակի, էլեկտրական հոսանքի, տաք ջրի կամ ուրիշ առարկաներու պատճառած այրուածքներու պարագային, յիշեցէք, թէ նախնական դարմանման պարտականութիւնն է ցաւը թեւեցնել եւ վարակումը կանխել: Այրուածքները երեք տեսակ են.

Նախքան աստիճաններու թուարկումը, նշենք, թէ նախ պէտք է արկածեալը փոխադրենք տաքութենէն հեռու, եւ անպայման բուժել կեանքին վտանգ սպառնացող անհրաժեշտ պարագաները – շնչառութեան կանգնում կամ սրտի տրոփումի դադար: Ապա գնահատել այրուածքի աստիճանը:

Առաջին աստիճանի այրուածք երկրորդ աստիճանի այրուածք երրորդ աստիճանի այրուածք

ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԱՅՐՈՒԱԾՔ. Թեթեւ այրուածք մը կրնայ յառաջացնել թեթեւ կարմրութիւն: Անմիջապէս գայն պահել պաղ ջրի հոսանքին տակ, լուալ վնասուածքը ապա սառի տոպրակը դնել վրան մինչեւ ցաւը վերանայ, ապա, ծիթափղը կամ քսուկները («Mebo» cream) լաւագոյն նախապայմանն է. այս պարագային, կարելի է *Վազելին* ալ գործածել, եթէ տաք ջրի այրուածք է: Գործածելի են նաեւ հաւկիթի ճերմկուց:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԱՅՐՈՒԱԾՔ. Եթէ ջրիւցներ յառաջանան, այրուածքը աւելի լուրջ է: Խուսափիլ ջուրով լուալէ, մինչեւ ցաւը թեթեւնայ: Ձգեցէք որ այրուածքը չորնայ, ապա որեւէ հականեխիչ (antibiotic) քսուկ գործածել եւ ծածկել հականեխուած շղարշով: Մի՛ պայթեցնէք ջրիւցները, բաց վերքեր չյառաջացնելու համար: Մի՛ դիմէք կարագի, այլազան քսուկներու (cream), իւղէ օժանելիքներու (ointments) կամ սրսկոցներու (spray). զանոնք դժուար է մաքրել մաշկի վրայէն, ինչպէս նաեւ կը դանդաղեցնեն բուժման ընթացքը: Ցաւազրկիչ առնել ցաւը մեղմացնելու համար:

ԵՐՐՈՐԴ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԱՅՐՈՒԱԾՔ. Ասիկա ամենէն վտանգաւոր եւ խիստ լուրջ այրուածքի տեսակն է. կը յառաջանայ ճերմկութիւն եւ մորթի բոլոր 5 շերտերու կորուստ: Մաշկը կրնայ բոլորովին այրած ըլլալ եւ հաւանական է միսը ածխացած ըլլայ: Այստեղ՝ վստա՛հ չիղերը վնասուած կ'ըլլան, ու հետեւաբար արկածեալը ցաւ չի գգար: Շատ զգոյշ եւ առանց քաշելու հագուստները հանել վրայէն, որոնք հաւանական է միսին փակ-

չած են: Մի՛ դիմեք քսուկներու (cream), իւղե օծանելիքներու (ointments) կամ սրսկոցներու (spray): Արկածեալը փաթեթէ մաքուր ծածկոցով մը, դարմանել կրած ցնցումէն: Այս պարագային, կարելի է ցաւագրկող դեղ տալ, ապա ապահովել անմիջական բժշկական օգնութիւն:

ՉՈՐՐՈՐԴ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԱՅՐՈՒԱԾԵ._ Այս այրուածքը ծայրայեղ եւ անվերականգնելի է: Այս պարագային, այրուածքը աւելի խորանալով կ'ընդգրկէ մկաններն ու ոսկորները:

Չորս տեսակ այրուածքներու ալ պարագային յանձնարարելի է յատուկ հականեխուած շղարշով քսուկ մը (gel pad), որ կը մեղմացնէ ցաւը եւ վերքերը կը պաշտպանէ վարակումէ: Բժիշկներ զայն դիւրութեամբ կրնան հեռացնել, եթէ յաւելեալ ինսամքի կարիքը զգացուի: Գործածելի է նաեւ հրշէջներուն կողմէ ապահովուած յատուկ քսուկ մը: Եթէ բժշկական վերջնական օգնութիւնը ուշ է, կրնանք մաքուր, լուացուած, սպիտակ լաթ մը կտրտել եւ թաթիսելով ոչ շատ տաք գաւաթ մը ջուրի 1/4ին խառնուած 3 մեծ դգալ baking sodaի լուծոյթի մէջ, մաքրել այրած մասերը:

Եթէ այրուածքները թթուներէ (ասիտ) յառաջացած են՝ նախ լուալ ջուրով, ապա գործածել անոր հակադրիչը, գործածելով Sodium Bicarbonate կամ նման դեղեր, ինչպէս լուացքի սոտա եւ անմիջապէս դիմել բժիշկին:

Ընդհանուր թելադրանքներ այրուածքներու համար._

Խուսափիլ՝

- Սառ եւ տաք ջուրի օգտագործումէ
- Սուրճի օգտագործումէ
- Ակռայի դեղի օգտագործումէ

Ուշադրութիւն դարձնել՝

- Այրած շրջանի չափին, խորութեան եւ վայրին
- Այրուածքները կը պատճառեն՝ ցաւ եւ բորբոքում

Պէտք է՝

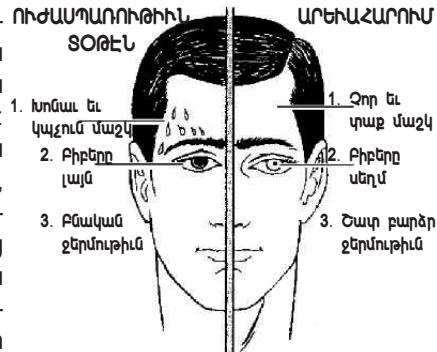
- Խմել բաւարար քանակութեամբ ջուր
- Մաքուր պահել մարմինը, մանաւանդ այրած շրջանը, խուսափելու համար յաւելեալ բորբոքումէ:

Այրուածքներու հետեւանքով մահանալու հաւանականութիւնը կը բարձրանայ ըստ մակերեսի այրուածքի տոկոսին:

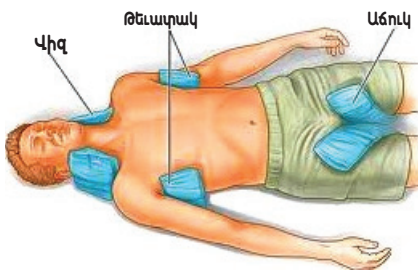

2. ԱՐԵՒԱՀԱՐՈՒՄ. ՈՒԺԱՍՊԱՌՈՒԹՅՈՒՆ ՏՕՔԵՆ

րումը սովորական վնասումածք է այն անձերուն համար, որոնք կը սիրեն բացօթեայ պտոյտները եւ արշաւները: Կրկնուած արեւահարումները կրնան երկարատեւ վնաս հասցնել մաշկին, պատճառ ըլլալով մաշկային քաղցկեղի: Անոնք, որոնց մորթին գոյնը բաց է, աւելի հաւանականութիւն ունին վնասուելու, սակայն մուգ գոյն ունեցողներն ալ գերծ չեն վնասէ: Առաջըր առէք արեւահարումի՝ գործածելով արեւէ պաշտպանող քսուկներ (sun screen): Լայնեգր գլխարկները, երկար թելերով շապիկները եւ երկար տափատները կրնան աւելի ապահով նկատուիլ:

Ախտանշաններ. Ընդհանրապէս գլխացաւ, գլխապտոյտ, սրտխառնուք, ճնշում, ինչպէս նաեւ մաշկի եւ բերանի չորացում եւ նոյնիսկ ուշագնացութիւն: Ենթակային մաշկը տաք է եւ չոր, երեսը՝ կարմրած: Սրտի զարկերը արագ են եւ զօրաւոր: Ջերմութիւնը բարձր է, հասնելով մինչեւ 40°Cի: Սաստիկ արեւահարման պարագային, ենթական կը նուաղի. մարմինը հանդարտ է, սակայն երբեմն ջղածգումներ տեղի կ'ունենան:

Նախնական դարմանում. Նախ ենթական առաջնորդել շուք տեղ մը, քակել սեղմուած կապերը եւ հանել աւելորդ հագուստները: Անոր պառկեցնել կռնակի վրայ, ուսերը եւ գլուխը աւելի բարձր պէտք է ըլլան եւ ապա՝ թաց կտոր մը կամ սառի տոպրակ մը դնել անոր գլխուն վրայ, իսկ մարմինը պաղեցնել, զայն շփելով սառի տոպրակով:

3. ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ. Բոլոր վերքերն ու վնասումածքներու մեծամասնութիւնը կ'ուղեկցուին ներքին կամ արտաքին արիւնահոսութեամբ: Որեւէ արիւնահոսութեան պարագային կը պահանջուի անյապաղ օգնութիւն, քանի որ կարծ ժամանակահատուածի ընթացքին հաւանական է որ տուժածի վիճակը վատթարանայ: Երակային կամ մազանօթային թեթեւ արիւնահոսութիւնը կը կանգնի սեղմող վիրակապի օգնութեամբ: Չարկերակային արիւնահոսութեան պարագային կը կապուի հեղձակապ, բայց

ոչ երկար ժամանակով: Վերքը կը մեկուսացուի մանրեագերծ անձեռոցիկներով կամ բամպակե ու շէշով ամրակայուած գլանափաթեթով: Ամէն պարագային, առաջին օգնութիւնը ժամանակաւոր բնոյթ կը կրէ, վերջնական միջոցառումները կ'իրականացուին բուժական հաստատութիւններու մէջ:

Աստիճան	Չարկերակ	Երակ	Մազանոթ
Գոյն	Բաց կարմիր	Գոց կարմիր	Գոց կարմիր
Հոսք	Ժայթքում	Կանոնաւոր	Կամաց
Չսպուածութիւն	Սուր եւ դժուար գսպելի	Աւելի դիւրին գսպելի	Կամաց
Բորբոքում	Վարակման աւելի նուազ վտանգ	Վարակման միջին վտանգ	Վարակման բարձր վտանգ

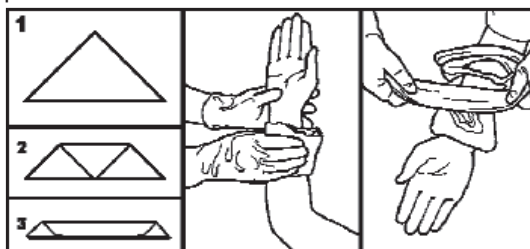
Արիւնահոսութիւնը կ'ըլլայ երկու տեսակ. ներքին եւ արտաքին.

- Ներքին արիւնահոսութեան պարագային, արիւնը կը հոսի մարմնի մէջ գոյութիւն ունեցող խոռոչները (գանկ, կրծքավանդակ, որովայն եւ յօդեր) եւ կամ հիւսուածքներու արանքը. եթէ արեան քանակը շատ կ'ըլլայ, կը յառաջանայ արեան կուտակում, որ արտաքինը ուռուցքի տպաւորութիւն կու տայ եւ կը կոչուի արիւնային ուռուցք (հեմաթոմա):

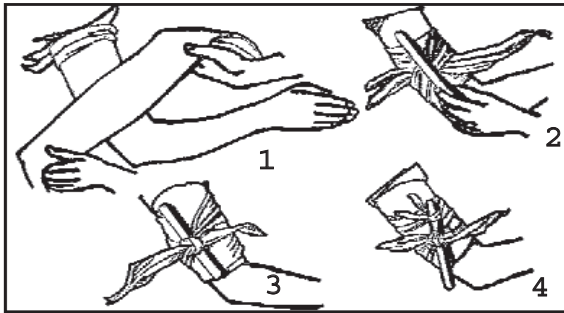
Ներքին արիւնահոսութեան նշաններն են.

- ◆ Արիւն՝ փսխուքի մէջ,
- ◆ Արիւն՝ կղկղանքի մէջ,
- ◆ Զիթէն եւ ականջէն արիւնահոսութիւն,
- ◆ Բերանէն արիւնահոսութիւն:

- Արտաքին արիւնահոսութեան պարագային, եթէ թեթեւ է վերքը, դէպի վեր բռնել եւ վիրակապը ամուր սեղմել վերքին վրայ: Ձեռքը պահել վերքին վրայ. եթէ արիւնահոսութիւնը շարունակուի, եւ լաթը արիւն-

լուայ ըլլայ, գործածուած լաթին վրայ աւելցնել նորը եւ ոչ թէ փոխարինել գայն: Արիւնահոսութիւնը եթէ շարունակուի, պէտք է վերքէն քիչ մը վեր՝ սիրտին եւ վերքին միջեւ (գարկերակէն) կապել վիրակապը, որ կը կոչուի Ժկուտ կամ հեղձակապ, ապա բուժել վերքը բայց ուշադրութիւն ընել, որ մէկ ժամէն աւելի կապուած չմնայ:

Ժկուտի նպատակն է միայն ճնշում գործադրել արիւնահոսութիւնը դադարեցնելու համար: Չայն շինելը շատ պարզ է. առնել թաշկինակ մը կամ ուրիշ լաթի կտոր մը, մէջը դնել փոքր խճաքար մը եւ զայն կապել վերջին վրայ, վերէն օղակ մը ձգելով՝

որուն մէջէն անցնել ցափկ մը, զայն ըստ պահանջքի սեղմելու համար:

Ժկուտի գործածութեան համար, զգուշանալ հետեւեալներէն...

➤ Զեղճակապը շատ երկար չպահել վերջին վրայ՝ որ արիւնագեղում կրնայ յառաջացնել, երբ արիւնը հաւաքուած մնայ տեղ մը՝ երկար ատեն. ուստի, 15-20 վայրկեանը անգամ մը զայն թուլցնելը անհրաժեշտ է՝ արեան շրջանը կանոնաւորելու համար:

➤ Չգուշանալ դերձան կամ ոլորուած պարան գործածելէ: Կապը ըլլայ միշտ լայն, վզկապ կամ փողկապ եւ այլ լայն շերտով լաթեր:

➤ Մինչեւ հեղճակապ մը գտնուի կամ պատրաստուի, ժամանակ խնայելու համար, անմիջապէս մաքուր մատները գործածել իբր ճնշումի միջոց:

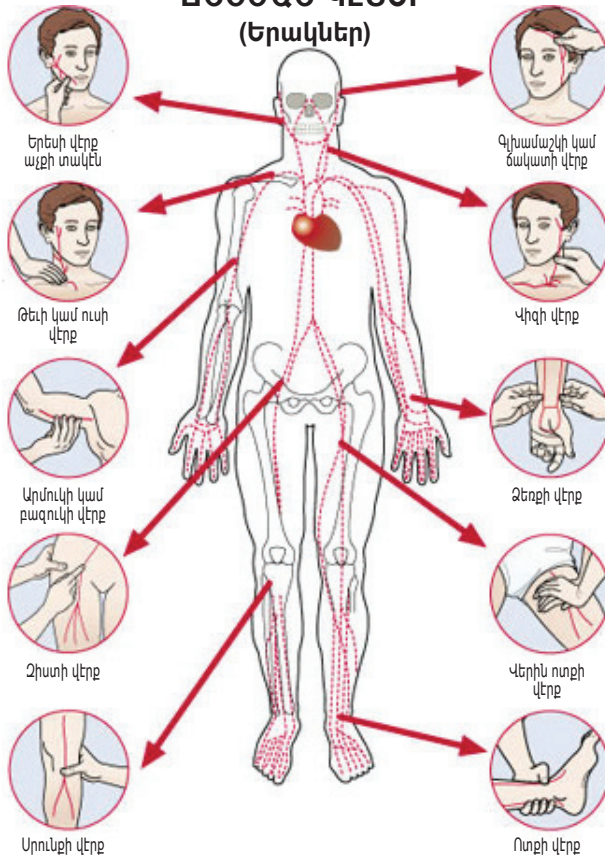
1. Լայն երիզ մը կապել վիրաւոր վերջոյթին եւ ամրացնել օղակ կապով:

2. Ծափկ մը անցընել օղակ կապով ամրացուած հեղճակապի մէջէն:

3. Ամրացնել հեղճակապը ոլորելով ցափկը այնքան՝ որ դադրեցնէ զարկերակային արիւնահոսութիւնը:

4. Ծափկի ազատ վերջնամասը կապել արգիլելու համար հեղճակապի քակուիլը:

ՃՆՇՄԱՆ ԿԵՏԵՐ (Երակներ)

Չորաւոր եւ առատ արիւնահոսութիւնները ընդհանրապէս մահացու վտանգ կը յառաջացնեն, այդ պատճառով ալ պէտք է շուտափոյթ օգնութիւն ցուցաբերել, նախեւառաջ արեան հոսքը դադրեցնելու համար՝ որովհետեւ արեան $\frac{1}{3}$ -ը կորսնցնելու պարագային, կը յառաջանայ արեան սուր պակաս, որուն նշաններն են.

ա) Մաշկի եւ լորձաթաղանթներու գունատութիւն,

բ) Աչքերու փոսընկածութիւն,

գ) Աչքերու առջեւ մթազնումի զգացում եւ կամ սեւ կէտերու երեւում,

դ) Բազկերակի զարկի յաճախացում եւ թուլութիւն,

ե) Արեան ճնշման (թանսիոն) անկում,
զ) Սրտխառնում եւ փսխում:

Իսկ արեան կէսը կորսնցնելու պարագային, վերոնշեալ նշաններուն կ'աւելնան.

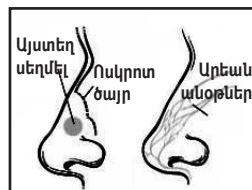
ա) Գլխակցութեան կորուստ

բ) Ակամայ միզարձակութիւն:

Եթէ շուտափոյթ օգնութիւն չհասնի, ենթական կը մահանայ:

Քիթի արհեստագործական պարագային, ենթական նստեցնել եւ դեպի առջեւ ծռել, որպէսզի արիւնը չհոսի դեպի կոկորդ, ապա քիթի զոյգ խոռոչները սեղմել իրարու: Ենթակային քիթին եւ ծոծրակին վրայ դնել սառի տոպրակ կամ որեւէ պաղ եւ թաց կտոր:

Եթէ քիթի արհեստագործութիւնը զօրաւոր է եւ եթէ գլխուն եւ երեսին վրայ ուրիշ վնասուածքներու հետքեր կան, ջանալ ենթական պահել այնպէս մը, որ շնչառութեան ուղին չփակենք: Անմիջապէս դիմել բժիշկի օգնութեան:

4._ ԳԼԽԱՅԱԼ._ Գլխացաւերու մեծամասնութիւնը թեթեւ է, եւ կը դարմանուի ցաւազրկիչ դեղերով, օրինակ Panadol, Paracetamol, Advil եւայլն:

Գլխացաւին եթէ ընկերակցին տաքութիւն, վիզի ցաւ, փսխուք եւ գլխու պտոյտ, որոնց պատճառ կրնան հանդիսանալ գերյոգնածութիւն, աչքի յոգնութիւն եւ ճնշուածութիւնը, ապա հիւանդին հանգիստ պառկեցնել հանդարտ վայր մը, չափել արեան ճնշումը եւ դիմել բժիշկին:

5._ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ._ Թունաւորումի պարագային, նախ գիտնալ թունաւորումի նիւթը (թթու, թէ հիմքային) քիմիական նիւթերէ՞, թէ կերակուրէ): Եթէ հիմքային է, ապա ջանալ անմիջապէս թոյնը կարելիին չափ շուտ եւ շատ մարմինէն դուրս հանել, ենթական ստիպելով որ փսխէ: Իբր միջոց կարելի է գործածել հետեւեալ թելադրութիւնները._

- Խմցնել առատ ջուր,
- Խմցնել աղի ջուր,
- Խմցնել գաղջ ջուր,
- Խմցնել հում կաթ եւ մածուն:

Ենթական չփսխելու պարագային, ցուցամատն ու միջնեմատը բերնէն ներս հրելով կոխել, մինչեւ որ խմածները ետ դարձնէ. անոնք իրենց հետ թոյնը դուրս կը բերեն: Դիմել բժիշկին եւ ըսել, թէ ենթական ինչէ՞ն թունաւորուած է: Մինչեւ բժիշկին գալը, ջանալ քրտնեցնել հիւանդը տաք ջուրով՝ թոյնը դուրս հանելու համար:

Թթուներէ (ասիտ) թունաւորումի պարագային, չձգել որ ենթական փսխէ, որովհետեւ այս ընթացքը կրնայ արհեստագործութիւն յառաջացնել, այլեւ խմցնել առատ ջուր եւ քարպոնաթ (հիմքային նիւթեր), որոնք կը չեզոքացնեն թթուն:

Սունկէ թունաւորուելու պարագային, անհրաժեշտ է ստամոքսը պարպել փսխեցնելով: Շատ կարելոր է կանխել թոյնի ներծծումը ստամոքսի մէջ, խմցնելով 2-3 հաւկիթի սպիտակուցի եւ 500 մլ. կաթի խառնուրդ:

ՄԱՇԿԻ ԱՆՏԱՀԱՐՈՒՄ ԲՈՅՍԵՐԷ... Թունաւոր բոյսերու տերեւները, կոճղը եւ արմատները ընդհանրապէս հարուստ են urushiol կոչուած իւղոտ բուսահիւթով, որ կրնայ գրգռել մաշկը եւ քերուր-տուք պատճառել: Թունաւորումը կախեալ է թունաւոր սիւթի տեսակէն եւ շփման ժամկետէն: Եթէ զգացիք թէ դպչած էք թունաւոր բոյսի մը, անմիջապէս լուացուեցէք ջուրով եւ դիմել բժիշկին: Բուսահիւթը կրնայ նաեւ մնալ հագուստներու վրայ, ուստի անմիջապէս փոխեցէք զանոնք: Փորձել չքերել թունաւորուած մասը, որը կրնայ տարածել բորբոքումը: Թունաւոր բոյսերը կու գան 3 տերեւներով, ինչպէս թունաւոր կաղնին (oak) եւ բաղեղը (ivy), իսկ թունաւոր աղտորը (sumac) կու գայ երկու շարքանի՝ 7-էն 13 տերեւներով:

6._ ԽԱԾՈՒԱԾՔ._ Չօրաւոր բորբոքում մը կրնայ յառաջանալ որեւէ կենդանիի խածուածքէ, զոր կարելի չէ արհամարհել: Կենդանին կրնայ կատաղած ըլլալ, որուն լորձունքը եւ ճանկերը, որ կատաղութեան վարակը կը կրեն, ներթափանցելով ենթակայի մաշկին մէջ, իր կարգին կը վարակէ խածուած անձը:

Կատաղութիւնը (rabies) անխուսափելիօրէն մահացու է, երբ ախտանշանները երեւին, սակայն կրնայ կանխարգիլուիլ, հապճեպ ստանալով Փասթօրեան հակա-շիճուկը: Շատ վտանգաւոր են յատկապէս երեսի եւ գլխու խածուածքները:

Նախնական դարմանում. Շատ լաւ եւ քանի մը անգամներ օճառով լուալ մաշկը եւ հեռացնել լորձունքը: Վերջը անմիջապէս լուալ iodineով, ապա ծածկել հականեխուած շղարշով: Երբեք չփորձել բռնել վարակուած շունը, այլ լուր տուէք պատասխանատու մարմիններուն, որ ձեռնարկեն պարտն ու պատշաճը:

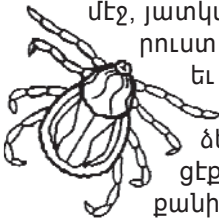

7._ ԽԱՅԹՈՒԱԾՔ._ Միջատներու, սարդերու, լուերու եւ ծովային կենդանիներու խայթուածքները ցաւալի կ'ըլլան, որոնք կրնան բորբոքում եւ ալերժի յառաջացնել (տեղային թէ ընդհանուր): Այս պարագաներուն ջանալ նախ ժկուտով (սեղմիչ կապ) փակել արեան հոսքը դէպի սիրտ, կիժը հանել եւ արիւնի մի քանի կաթիլ հոսեցնել ապա *Ամոնիաքով* լուալ:

Մեղուի եւ պիծակի խայթումը.— Հեռացուցեք խայթոցը դանակի սուր շեղքի միջոցաւ: Մի՛ փորձեք սեղմելով դուրս մղել զայն, որպէսզի խայթոցին միացած թոյնի տոպրակը ճնշելով անելի թոյն չմղէ մաշկին մէջ: Սառի տոպրակ մը կրնայ նուազեցնել ցաւը եւ ուռեցքը: Իշամեղուի խայթումի պարագային մածուն, սիստոր կամ ցեխ քսել խայթումի վրայ, տաք ջուրի մէջ պահել խայթում մասը, ապա խայթոցը դուրս հանել:

Տիզի խայթումը.— Տիզերը փոքրիկ, կարծր պատեանով միջատներ են, որոնք իրենց գլուխը կը խրեն տաքարին ողնայարաւորներու մաշկին մէջ, յատկապէս շուններուն: Պահպանեցէք դուք ձեզ տիզերով հարուստ շրջապատին մէջ, ինչպէս անտառներու, բացատներու եւ դաշտերու, հազնելով երկար տափատներ եւ երկար թելով շապիկներ, կոճկելով մինչեւ օձիքը: Չննեցէք դուք ձեզ, յատկապէս մազոտ մասերը եւ արագօրէն հեռացուցէք զանոնք առանց ճգմելու, ոլորելու կամ ցնցելու զայն, քանի որ կրնայ իր բերնին մասերը ձգել մաշկին մէջ, այլ կաստով հեռացուցէք զայն: Վերքը լուալ օճառ-ջուրով, ապա հականեխիչով: Տիզերը հեռացնելէ ետք, լաւ մը լուալ եւ մաքրել ձեռքերը:

Սարդի խայթումը.— Սեւ այրի էգի խայթումը կրնայ կարմրութիւն եւ զօրաւոր ցաւ պատճառել: Ենթական կրնայ տառապիլ քրտինքէ, սրտխառնուքէ եւ փսխուքէ, ստամոքսային ցաւերէ եւ պրկումներէ, մկանային սուր ցաւերէ եւ դժուար շնչառութենէ:

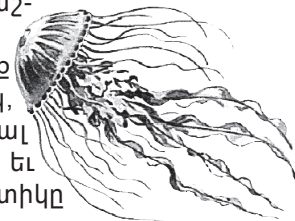

Սրճագոյն ճգնաւոր սարդին խայթումը վայրկեանական չի ցաւիր, սակայն 2-8 ժամեր ետք կրնայ ցաւ, կարմրութիւն եւ ուռեցք յառաջանալ: Ենթական կրնայ տառապիլ տաքութենէ, դողէ, սրտխառնուքէ, փսխուքէ, յօդային ցաւերէ եւ նուաղումէ: Սարդերէ խայթումներուն նախ սառ ղնել ճակատին, ապա արագօրէն հասցնել մասնագետին:

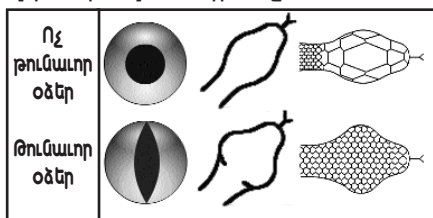
Լուսատիտիկի (Jellyfish) խայթումը.— Ծովային դոնդողանման այս արարածները խայթոցի բջիջներ ունին իրենց շօշափուկներու վրայ, որոնք եթէ դաչին, այդ բջիջներու թոյնը կը փակչի մաշկին, պատճառելով այրումի սուր ցաւ:

Նախնական դարմանում.— Այն անձերը, որոնք allergy ունին այս ծովային արարածներու հանդէպ, ուղղակի shockի կը մտնեն: Խայթումը լուալ մաքուր ջուրով կամ antiseptic նիւթով մաքրել եւ anti allergic քունկ գործածել, իսկ եթէ լուսատիտիկը

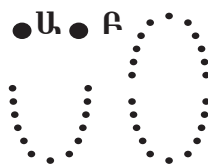
փակչած է մարմնին, 30 վայրկեան զայն թաթխել ալքոհոլի կամ քացա-
խի մէջ, ապա կաստով հեռացնել մնացած շօշափուկները:

Օձի խայթումը.— Օձեր ընդհանրապէս կը գտնուին քարքարոտ շրջաններու մէջ, սակայն օձի խայթումածը-
ները հազուադիւս են, որովհետեւ օձերը կը խուսափին մարդոց հետ շփումներէ եւ ընդհանրապէս կը խայթեն, երբ
զգան թէ վտանգի մէջ են: Թունաւոր խայթումածը մահացու է, որ կրնայ

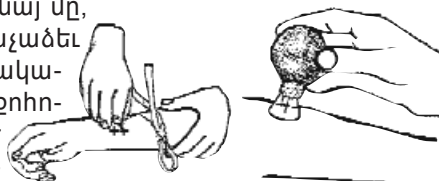
յառաջացնել սուր եւ այրող ցաւ, ապա
եւ շատ արագ մահ: Անոր շրջակայքը
կրնայ ուռիլ եւ գունաթափիլ, սակայն
թունաւոր օձը ամէն խայթելուն չէ որ
կրնայ թունաւորէ: Իսկ ոչ-թունաւոր-
ները կրնան յառաջացնել բաց վերքեր
միայն:

Նախնական դարմանում.— Թունաւոր օձի խայթումա-
ծի պարագային նախ անմիջապէս ժկուտով կասեցնել
արեան հոսքը դէպի սիրտ, խայթում մասը պահել դէպի
վար եւ շատ արագ լուր տալ մասնագետի, ապա մինչեւ
անոր ժամանումը, հեռացնել մատանիներ կամ գոհա-
րեղէններ, որոնք կարելի է ուռելէ ետք նեղացնել ենթա-
կան, զայն պառկեցնել այնպէս, որ խայթում մասը
մարմնի միւս անդամներէն վար ըլլայ:

Ա. Թունաւոր օձի խայթում
Բ. Ոչ թունաւոր օձի խայթում

Ամենէն առաջ կապել վերքի ամենամօտ արեան զարկերակը, որպէսզի
կեցնէք թունաւոր արեան շրջանը, ապա, եթէ 3 վայրկեաններու ընթացքին
կրցաք ապահովել արտաքաշող մեքենայ մը,
նախ շատ կարճ բացումածքով մը խաչաձեւ
կտրել խայթումածի զոյգ կէտերը հակա-
նեխումած (կրակով, iodineով կամ ալքոհո-
լով) դանակով կամ գմէլիով: Պետք չէ
շատ խորէն կտրել, որպէսզի չվնա-
սենք արեան երակները: Չայն տեղադրելով ուղղակի խայթումածի վրայ,
առաւելագոյնը 10 վայրկեան, թոյնը դուրս քաշել, որ ճիշդ գործածուելու
պարագային, կրնայ չէզոքացնել թոյնի 30%-ը: Եթէ չկայ, երբեք չգործա-
ծել շրթունքները, այլ ուղղակի հասցնել բժիշկին, քանի որ բերանով թոյն
արտաքաշելու ձեւը ներկայիս չ'ընդունուիր, վարակիչ հիւանդութիւններու
պատճառով: Երբեք սառ չդնել օձի խայթումածի վրայ, որ չօգնելուն հետ
միատեղ, կրնայ վնասել մաշկը եւ հիւսկէնները:

Ոչ թունաւոր խայթումածներու պարագային՝ փոքր վերքերու նման,
կրնանք օճառով եւ ջուրով լուալէ ետք, մաքրել հականեխիչով:

Կարիճի խայթուածք. Կարիճը օձի չափ թունաւոր միջատ մըն է։ Կարիճէն խայթուելու պարագային՝ ցաւը մեղմացնելու համար խայթուած մասը տաք ջուրին մէջ պահել։ Գործածել փերմանկանաթ։ Սխտորը հակաթոյն մըն այս պարագային։ Կարիճի խայթուածքի ցաւը կը տեւէ 5-8 ժամ միայն։

8._ ԿՏՐՈՒԱԾՔ-ՔԵՐԾՈՒԱԾՔ._ Կտրուածքներու պարագային (դաւնակով կամ մետաղով բացուած վերքեր) գործածել Betadine: Teinture d'iodeը կամ Mercurochromeը նոյնպէս բաւարար է վերքը հականեխելու եւ չորցնելու։ Գործածելի է նաեւ Oxygen-ը։

Քերծուածքի պարագային, գործածել եռու կամ կարմիր դեղ, betadine կամ mercurochrome հականեխիչ նիւթերը։

9._ ՈՍԿՐԱԲԵԿՈՒՄ._ Սայթաքում մը, ուժգին հարուած մը, բաղնիքը լարծուն գետնի վրայ սահիլը կամ ինքնաշարժի ար- **Հեղձակապ** կած մը կրնան յառաջացնել ոսկրաբեկում, որ կրնայ **չգործածել** ըլլալ երկու տեսակ. բաց՝ վերքով միասին եւ փակ։

Երբ կը կասկածիք թէ ոսկրաբեկում կայ, մի շարժեք ենթական, այլ զննեցէք ախտանշանները._

- Ոսկորի կամ յօդի անբնական ձեւ կամ դիրք,
- Վնասուած դիրքի անմիջական ուռեցք կամ կապտացում,
- Ենթական լսած կամ զգացած կ'ըլլայ ոսկորի կոտրուածքի ձայն,
- Սաստիկ ցաւ ամենէն փոքր շարժումին իսկ,
- Ենթական չի կրնար շարժել վնասուած անդամը ուժաթափ ըլլալուն պատճառով։

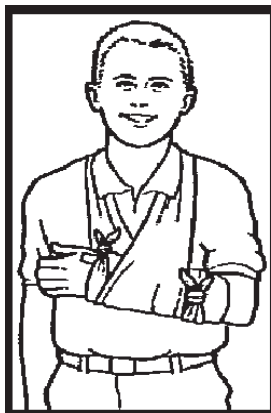
Նախնական դարմանում._ Ջանալ կոտրուածքը անշարժացնել եւ բնական ձեւին տակ երկու փայտերու մէջ առնել ու անմիջապէս մասնագետներու տանիլ։ Եթէ վիրաւոր անձը շարժի նախքան ձեռնարկուելիք կանխամիջոցները, ապա կոտրուած ոսկորը կրնայ մխրճուիլ ջիղերուն եւ արեան երակներու մէջ, վնասելով մկանները եւ նոյնիսկ պատռել մաշկը, զայն վերածելով բարդ վնասուածքի։

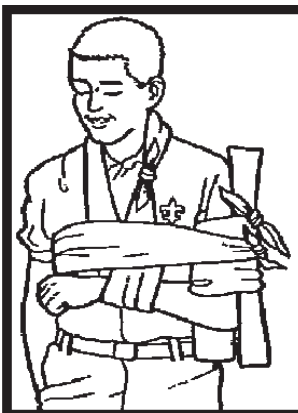
Արհմահոսութեան պարագային ճնշում գործադրել

Բեկակալել կոտրուած ոսկորը

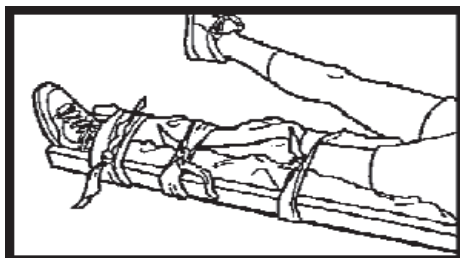
Վարին թեւի կոտրուածք

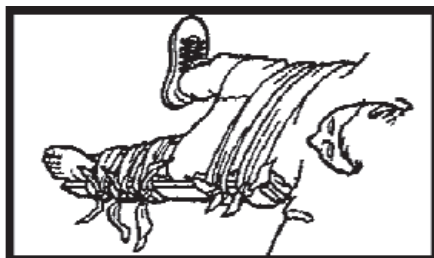
Վերին թեւի կոտրուածք

Վիզի կամ ուսի կոտրուածք

Վարին ոտքի կոտրուածք

Զիստի կոտրուածք

10. ՈՂՆԱՀԱՐԻ ԵՒ ՓԱՆԿՈՒՐԵՂԱՅԻՆ ՎՆԱՍՈՒՄԵՆԵՐ

Ողնաշարի վնասումները սովորաբար կը յառաջանան բարձրութենէ իյնալու հետեւանքով: Կ'արտայայտուին մէջքի սուր ցաւով, վնասուած մասէն վար շարժողական աշխատանքի եւ զգացողութեան թուլացմամբ:

Կամ բացակայութեամբ: Առաջին օգնութիւնը համապատասխան միջոցներով ցաւազրկելն ու հանգստացնելն է: Անհրաժեշտ է հիւանդին շտապ օգնութեան մեքենայով անյապաղ հասցնել հիւանդանոց՝ ջիղերու վիրաբուժական բաժին: Տուժածին անհրաժեշտ է տեղափոխել կարելիին չափ կոշտ մակերեսի վրայ, որպէսզի կասեցուի ողնուղեղի վրայ որեւէ ճնշում:

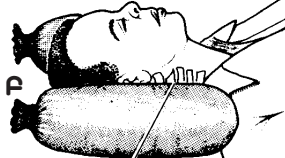

Չգնում, ուռած կամ փափուկ է: Որեւէ կոտրուածք կա՞լ ողնաշարի վրայ:

Ա Չեքով բռնել արկածային կգակը

Խնդրել ուրիշէ մը որ բռնէ արկածային գլուխը, մինչ դուք կը շարժեք գիմք

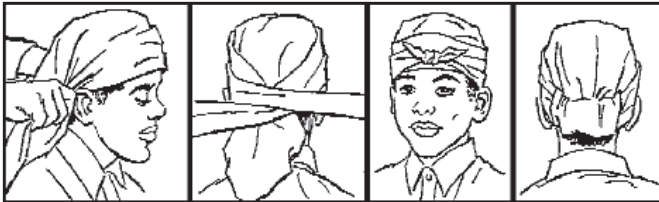
Փոքրիկ բարձիկի պէս յենարան մը (հոս չ'երեւիր) ծծորակին տակ, վիզը պահպանելու համար չեզոք դիրքի վրայ

Ասիկա ժամանակաւոր պարամոնդակապ է, շինուած ուրրուած անձեռոյէ եւ ապահով գնդատեղներէ

Եթէ գլխու հարուածէն ետք ենթական կը փսխէ կամ ուշաթափ կ'ըլլայ, կը նշանակէ թէ ուղեղային ցնցումի ենթարկուած է, իսկ եթէ ուշագնացութիւնը երկարի, կը նշանակէ թէ ուղեղի աւելի վտանգաւոր վնասուածք կայ, ինչպէս պատռուածք, ճգմուածք կամ արիւնահոսութիւնը: Շուտով դիմել բժիշկի օգնութեան եւ չձգել որ հիւանդը քնանայ, եթէ մինչ այդ արթուն է:

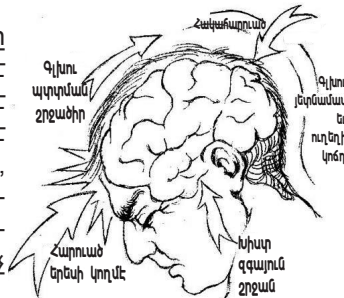
● Գլխու վնասուածքները պետք է խնամուին շատ զգոյշ կերպով: Գլխու պատռուածք մը կրնայ արիւնահոսութեան պատճառ ըլլալ. առանց որեւէ յապաղումի, դիմել բժիշկի: Եթէ արիւնահոսութիւն կայ, բայց ենթական արթուն է, հակա-

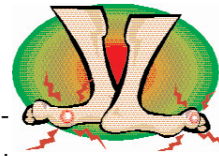

նէիսիջ վիրակապով ճնշել վերքին վրայ եւ գործածել եռանկիւն վիրակապը, որ կը ծածկէ ամբողջ գլուխը:

Գանկուղեղային վնասուածք կը յառաջանայ երբ գլուխը հարուած կը ստանայ կամ գլուխի վրայ իյնալու հետեւանքով: Գանկուղեղային վնասուածքներու բնորոշ է գիտակցութեան տարբեր աստիճանի արտայայտուած խանգարումները: Տուժածին պետք է պառկեցնել կոշտ մակերեսի վրայ, գլուխը բարձրացնել, թեքել կողքի եւ հանգիստ ձգել: Եթէ արիւնահոսող վերքեր կան, անհրաժեշտ է գլխուն սեղմող հականէիսիջ վիրակապ դնել: Օտարածին մարմիններն ու ոսկրաբեկորները պետք չ'է հեռացնել: Անյապաղ կանչել ծտապ օգնութիւն:

Գանկային Ոսկրաբեկում կամ Ուղեղային ցնցում. Ամենէն վտանգաւոր կոտորուածքներէն է: Եթէ գանկի ոսկորը կոտորուած է թէ ոչ, պետք է աւելի մտահոգուիլ ուղեղի վնասուածքով: Առաջին օգնութիւնը պետք չ'է կեդրոնական գանկի ոսկորի կոտորուածքին, այլեւ ուղեղային ցնցումին վրայ:

11._ ՊԱՆԱՐՆԵՐՈՒ ԳՈՅԱՑՈՒՄ._ Արշաւներու ընթացքին, երբ կօշիկները կ'ըլլան նեղ կամ քրտնեցնող, ապա երկար քալելէ ետք հաւանական է որ մատներուն վրայ յառաջանան պալարներ (blisters): Մկրատով բլիթածել կտրել տափակ բամպակի վրայ, որուն մէջտեղի կլորը պէտք է ըլլայ պալարէն մեծ եւ զայն տեղադրել պալարին վրայ:

12._ ՋՐԱՅԵՂՁՈՒՄ._ Ջրահեղծումը հեղուկներով շնչառական ուղիներու փակման հետեւանքով զարգացող թթուածնային անբաւարարութիւնն է: Ներշնչած ջուրը կը գրգռէ կոկորդի ձայնաճեղքի մկանները, որոնք կը կծկուին եւ կը փակեն շնչուղիները: Ասիկա մարմնի պաշտպանական հակադարձն է, որ կը կանխէ ջուրի նոր բաժիններու ներթափանցումը թոքեր: Քանի որ շնչուղիներու փակումը կը կանխէ ոչ միայն ջուրի, այլեւ օդի մուտքը թոքեր, որպէս արդիւնք տուժածը կարճ ժամանակի մէջ կը կորսնցնէ գիտակցութիւնը: Անոր մարմնի մկանները կը սկսին թուլնալ, ձայնաճեղքը կը բացուի, եւ տուժածը ինքնաբերաբար շնչառական շարժում կը կատարէ: Անոր հետեւանքով ջուրը արագօրէն կը լեցուի թոքեր: Տուժածը ոչ միայն կը ներշնչէ ջուրը, այլեւ կը կլլէ զայն, լեցնելով ստամոքսը: Ջրահեղծման համար վտանգի գործօններ են ալքոհոլային գինովութեան վիճակը, ջուրի մէջ յայտնուած մարդու մարմնի ջերմաստիճանի կտրուկ փոփոխութիւնը, օրինակ՝ արեւի տակ երկար մնալէ յետոյ սառ ջուրի մէջ սուզուիլը եւ այլն:

Նախնական դարմանում._ Որքան հնարաւոր է արագօրէն ջուրէն ափ հանել տուժածին: Տուժածը պառկեցնել կողքի վրայ, գործադրել առաջնային գննում՝ ապահովելու համար շնչառական ուղիներու չփակուած ըլլալը եւ հնարաւորութիւն տալով, որ ջուրը, կուլ տուած առարկաները եւ փսխման զանգուածները դուրս թափին բերանէն, բայց պէտք չէ փորձել հեռացնել ամբողջ ջուրը՝ քանի որ շնչուղիներուն անցած ջուրի 50-60%ը շատ արագ կը ներծծուի անութային հունի մէջ:

❧ Տուժածին պէտք է յենել օգնողի՝ ծունկը ծալած աջ ոտքի ազդրին՝ աշխատելով, որ անոր գլուխը ըլլայ կոնքէն ցած,

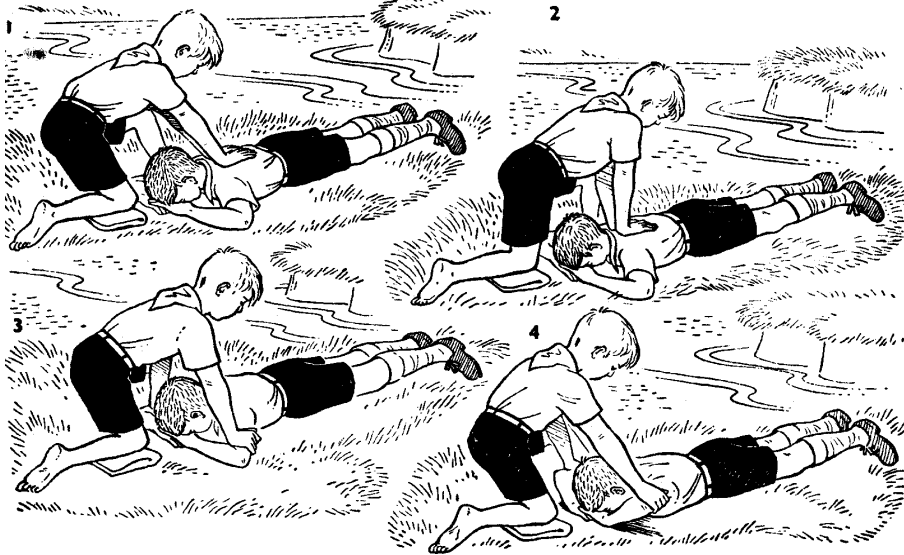
❧ Տուժածի մէջքին հարուածելով՝ փորձել դուրս մղել ջուրը (մօտ 1 լիթր),

❧ Փսխելու կամ հազ յառաջանալու պարագային պէտք է աշխատիլ ամբողջութեամբ մաքրել ստամոքսը եւ շնչուղիները:

Գիտակցութիւնը կորսնցուցած տուժածներուն մօտ փսխուքի եւ հազի բացակայութեան եւ շնչառութեան կանգնումի պարագային, 15 վայրկեանէ աւելի պէտք չէ յատկացնել շնչուղիներէն ջուրը դուրս բերելուն, այլ անմիջապէս՝

≈ շրջել տուժածը մէջքի վրայ,

≈ սկսիլ կատարել սիրտ-թոքային վերակենդանացում, ստուգելէ ետք թէ շնչուղիները դատա՞րկ են թէ ոչ եւ հետեւիլ որովայնի ելեւեջներուն:

≈ կանչել շտապօգնութիւն:

Զրահեղձման ժամանակ տուժածներու մօտ կը նկատուի՝

≈ վարդագոյն փրփուր՝ բերանէն եւ քիթէն,

≈ մաշկի կապտագորշաւուն երանգաւորում՝ արեան մէջ թթուածինի պակասի պատճառով,

≈ պարանոցային երակներու արտափքում:

Տուժածին փրկելու հաւանականութիւնը կը նուազի, եթէ ան ջուրի տակ մնացած է 5-6 վայրկեանէն աւելի, եւ վարդագոյն փրփուր դուրս կու գայ շնչուղիներէ:

Սառչած ջուրի մէջ յանկարծակի իյնալը կրնայ նաեւ յառաջացնել սրտի յանկարծակի դադրեցում:

13._ ՍԱՌՑԱՅԱՐՈՒՄ._ Որքան տաքը, նոյնքան եւ ամէլի պաղը վտանգաւոր են կարգ մը պարագաներուն, մինչեւ մահացու ըլլալու աստիճան: Յուրտը, իր յառաջացած աստիճանին վրայ կը դանդաղեցնէ արեան շրջանը. ուրեմն սրտին սպառնալով մահ կրնայ յառաջացնել: Չգուշանալ սառած մէկը անմիջապէս եւ ուղղակի վառարանի կամ գօրաւոր կրակի մօտեցնելէ, այլ գայն տաքցնել բնական միջոցներով:

Ախտանշաններ._ Սառցահարուած ենթական կը գանգատի իր ականջներու, քիթի, մատներու ցաւէն, ապա՝ անզգայութենէն: Կարելի է տեսնել մոխրագոյն-սպիտակ բիծեր, որոնք սառցահարութեան անտարակուսելի ախտանշաններն են, անուշ քնքոտութեան հետ:

Նախնական դարմանում._ Սառած անձին կանուխ օգնութեան կրնանք հասնիլ եւ անոր վիճակը բարելաւել, նախ բոլորովին մերկացնելով ենթական եւ անոր մարմինը սառով, ձիւնով կամ պաղ ջուրով շփել, ապա թաց լաթերու մէջ փաթել: Ժամանակ մը վերջ չորցնելով վերմակին տակ դնել: Սառած անձը բնական վիճակի բերելու համար ընդունիլ հետեւեալ սկզբունքը. առաջ շատ պաղէն աստիճանաբար քիչ պաղին, թաց եւ գաղջէն՝ աստիճանաբար թեթեւ ջերմութեան. ժամանակ մը վերջ ալ՝ տաքութիւն: Այս շարքով ընթանալ՝ ենթական ստոյգ մահէն ազատելու համար:

Եթէ թեթեւ սառցահարում է, ենթական տանիլ տաք վայր մը: Անոր ձեռքերը դնել թեւատակին, իսկ ոտքերը յենել ձեր տաք որովայնին: Եթէ ականջը կամ այտը սառած է, գայն շփել ձեռքի ափերով, սակայն խուսափիլ սառցահարած մորթը շփելէ, որ կրնայ վնասել մաշկը եւ հիւստածքը: Կրնաք սառած մասերը տաքցնել ջերմ – ոչ տաք – ջուրի հոսանքի տակ բռնելով կամ փաթելով չոր ծածկոցով: Թելադրեցէք ենթակային անդադար շարժել սառցահարած ձեռքի եւ ոտքի մատները եւ չձգել որ կրկին սառի:

Այս վիճակին առաջըը կրնանք առնենք հագնելով ոչ սեղմող հագուստներ եւ յատկապէս լայն գուլպաներ՝ բուրդ կամ բամպակ (երբե՛ք նայլոն), ինչպէս նաեւ քիչ մը լայն կօշիկներ, որպէսզի չխանգարենք արեան շրջագայութիւնը մարմինի բոլոր մասերը:

14._ ՍՐՏԻ ԿԱԹՈՒԱԾ._ Սրտի կաթուածի ծանօթ ախտանիշերը կրծքավանդակի ցաւի կողքին կրնան ըլլալ հեւոց եւ շնչառութիւն, առատ քրտինք եւ սրտխառնուք:

Կրծքավանդակի ցաւը կարելի է բնութագրել որպէս նեղութիւն, ծանրութիւն, ճնշում կամ ցաւ:

Ցաւօք, շատերը չունին այս ծանօթ նշանները.

սրտի կաթուածի այլ նշաններ եւ ախտանիշներ կրնան ներառել մարսողութեան խանգարում, հեւոց, ծնօտի ցաւ, ցաւ միայն ուսերուն կամ թելերուն վրայ

կամ սրտխառնուք ու փսխուք: Այս ցանկը

ամբողջական չէ, քանի որ շատ անգամ

ենթական կրնայ զգալ սրտի կաթուածի նուա-

զագոյն ախտանիշներ: Կիներուն եւ ծերերուն

մօտ սրտի կաթուածի ախտանշանները կրնան

ըլլալ տուեալ ծանօթ նշանները, սակայն երբեմն

այնքան անորոշ եւ ոչ յստակ կրնան ըլլալ, որ

կարելի է չնկատել: Միակ բողոքը կրնայ

ըլլալ ծայրայեղ թուլութիւնը կամ յոգ-

նածութիւնը: Ցաւը կրնայ նաեւ տա-

րածուիլ կրծքավանդակէն մինչեւ վիզ,

ծնօտ, ուս, եւ եւ նոյնիսկ կռնակ, ընկերակցութեամբ հեւոցի, սրտխառ-

նուքի եւ քրտնումի:

Նախնական դարմանում.— Նախ անպայման հեռաձայնել շտապ օգ-
նութեան կամ Կարմիր Խաչ, հեռացնել ամբոխը, ապա թուլցնել բոլոր
ճնշող հագուստները ու սկսիլ կանխել կաթուածէն յառաջացող որոշ բար-
դութիւններ: Յաջորդ քայլը հիւանդին հանգստացնել է: Երբ սրտի տագ-
նապի հետեւանքով, այս մկանի աշխատանքը կը սահմանափակուի, քանի
որ այն չունի ինքզինք մատակարարելու բաւարար արիւն, հետեւաբար
ասոր հետեւանքով կը յառաջանայ նաեւ թթուածինի պակաս, որ կրնայ
յանգեցնել շատ աւելի մեծ վնասներու, պատճառելով յաւելեալ բարդու-
թիւններ: Եթէ օգնութիւնը ուշանայ, մինչեւ շտապ օգնութեան հասնիլը,
կատարել արհեստական շնչառութիւն, ապահովելու համար մարմնի
անհրաժեշտ թթուածինը:

15._ ՏԱԵՈՒԹԻՒՆ.— Ենթական տաքութիւն կ'ունենայ եթէ
մարմնի ջերմութիւնը անցած է 37.5°C-ն:

Պատճառները կրնան ըլլալ Ժահրային (bacterial) կամ ման-
րէներու (virus) վարակում, զոր կարելի է դարմանել Panadol
դեղահատերով եւ կամ օշարակով թեթեւցնել տաքութիւնը:

Տաքութեան այլ պատճառ է նաեւ արեւահարումը:

Անմիջապէս դիմել բժիշկին եթէ ենթական քնոտ է, ուշադրութիւնը
կամ ինքնագիտակցութիւնը կորսնցուցած, մարմինը դուրս կու տայ, կը

տառապի սրտխառնուք, փորհարութենէ եւ ցաւոտ ու այրող միզարձակութենէ: Ծայրայեղ պարագային, աչքերը ետեւ կը դառնան:

16._ ՑՆՑՈՒՄ._ Երբ անձ մը վնասուած է կամ հոգեկան ճնշման տակ է, անոր արեան շրջանառութիւնը չի կրնար արիւն հասցնել մարմնի բոլոր մասերուն: Ասիկա կը կոչուի ցնցում (shock), որ ամէն պարագային բժիշկի պէտք է հասցուի:

Ախտանշաններ._ Ցնցումի ենթարկուած հիւանդը կրնայ ունենալ հետեւեալ ախտանշաններէն մի քանին, բոլորը կամ ալ ոչ մէկը._

- Տկարութիւն,
- Իրարանցում, վախ կամ գլխու պտոյտ,
- Խոնաւ, կաշուն, պաղ եւ գունաթափ մորթ,
- Արագ եւ տկար սրտի զարկ,
- Ծանծաղ, արագ եւ անկանոն շնչառութիւն,
- Սրտխառնուք եւ փսխուք,
- Սաստիկ ծարաւ:

Նախնական դարմանում._ Ցնցումի ենթակայ անձը օգնել հետեւեալ կարգով._

- Զակել մարմնի սեղմող կապերը (գօտի, փողկապ...),
- Զեղոքացնել ցնցումի պատճառները, վերահաստատել շնչառութիւնը, սրտի տրոփումը, թեթեւցնելով սաստիկ ցաւը եւ դարմանելով վերքերը,
- Վստահ ըլլալ, որ շնչառութեան ճամբան բաց կը մնայ,
- Պաշտպանել ենթական եւ անոր ոտքերը 25 սմ. գետնէն վեր բարձրացնել, որպէսզի արիւնը անոր ոտքերէն շարժի դէպի կենսական օրկանները,
- Տաք պահել ենթական. վրան թէ տակը ծածկելով քանի մը ծածկոցներ, վերարկու կամ sleeping bag:
- Շուտով բժիշկ կանչել:

17._ ՓՈՐՅԱՐՈՒԹԻՒՆ._ Փորհարութեան (dysentery) պատճառը կ'ըլլայ ստամոքսային եւ աղիքային բորբոքումները, որոնց յաւելեալ բարդացման պարագային կրնայ յառաջանալ փորլուծութիւն (diarrhea):

Սուր փորհարութեան հետեւանքով մաշկը, բերանը եւ շրթունքները կրնան չորնալ՝ ջրազրկման (dehydration) հետեւանքով, հետեւաբար կա-

րելիին չափ ջուր խմցնել, լեմոնով ջուր կամ 7-Սը, հակառակ որ հաւանաբար ենթական փսխէ զանոնք, բայց այնուամենայնիւ խուսափելու համար ջրազրկումէ (dehydration), հիւանդին ստիպել հեղուկ խմել: Անոր տալ նաեւ փորլուծութիւնը եւ փսխուքը կեցնող դեղահատեր, խուսափելով ծանր եւ իւղոտ կերակուրներէ:

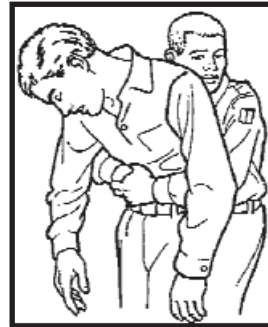
Դիմել բժիշկին եթէ ախտանշանները ծանր են եւ տաքութիւնը բարձր:

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՄԱՆ ԱՅԼԱԶԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ

 Երբ անձ մը ուտելու ընթացքին կը սկսի հազալ եւ երեսը կը կարմրի, ուրեմն կերակուրի պատառը փակած է անոր շնչափողը:

Ի՞նչ ընել...-

Կանգնիլ ենթակային ետեւը, ձեռքերը փաթթել անոր մէջքին շուրջ, այնպէս մը որ բթամատը պէտք է գտնուի անոր կրծքավանդակի տակը, ապա զօրաւոր կերպով գոյգ ձեռքերը սեղմել դէպի քեզի: Այս շարժումը կրկնել քանի մը անգամներ, մինչեւ որ կոկորդը մնացած պատառը դուրս գայ բերնէն: Եթէ այս ձեւը չյաջողի դուրս բերելու խցանման պատճառը, ապա բերանը բանալ եւ կորացուցած ցուցամատով դուրս քաշել զայն:

 Անձ մը կը մարի, երբ բաւարար թթուածին չի ստանար, որուն պատճառ կրնան ըլլալ արագ ոտքի կանգնիլը, երկար ոտքի կանգնիլը, վախը, վատ լուրը կամ աղոտոտ եւ տհաճ օդի ներշնչումը: Մարող անձը նախ գունաթափ կ'ըլլայ, կ'ունենայ գլխապտոյտ եւ ապա կ'իյնայ:

Ի՞նչ ընել...-

Ենթական ձգել որ պառկած մնայ, մինչեւ որ ինքզինք գտնէ, քակել կամ թուլցնել ճնշող կապերը, եւ ոտքերը վեր բարձրացնել: Եթէ չլաւանայ, անմիջապէս դիմել բժիշկի օգնութեան:

Եթէ կը զգաք, թէ պիտի մարիք, նստեցէք եւ ձեր գլուխը դրէք ձեր ծունկերուն մէջ կամ ալ պառկեցէք եւ ոտքերը դրէք քիչ մը բարձր տեղ:

 Ոտնագալար կ'ունենանք, երբ որ ոտքի թաթը կը ծռի իր սահմաններէն աւելի: Թեթեւ գալարումները կրնան պատճառն թեթեւ անհանգստութիւն, սակայն աւելի վտանգաւորները ժամանակաւոր ձեւով կ'անդամալուծեն վնասուած մասը:

Ի՞նչ ընել...-

Եթէ արշաւի մը ընթացքին կը տառապիք ոտնագալարէ եւ ստիպուած էք շարունակել քալել, մի՛ հանէք ձեր կօշիկը, քանի ան կրնայ զսպել ձեր ոտքը, իսկ եթէ հանէք, այն կրնայ այնչափ ուռիլ, որ չէք կրնար ձեր կօ-

շիկը հագնիլ: Աւելի կաղապարելու համար ոտքը, գործածել եռանկիւն վիրակապ, թաշկինակ կամ որեւէ լաթի կտոր:

Երբ այլեւս կարիքը չունիք քալելու, հանել կօշիկը եւ ոտքը երկնցնել, հանգչեցնելով քիչ մը բարձր տեղ: Նուագեցուցէք ուռուցքը պաղ եւ թաց լաթերով կամ սառնի տոպրակով, ապա դիմեցէք բժիշկին:

 Աչքի մէջ ամենէն փոքր առարկայ մըն իսկ շատ անգամ սաստիկ ցաւ կը պատճառէ: Արկածով մը, երբ աչքին մէջ օտար առարկայ մը կը մտնէ, իբր նախաբուժական միջոց կարելի է գործադրել հետեւեալները:—

1.— Լուալ առատ ջուրով:

2.— Գոցել երկու աչքերը վայրկեան մը, որպէսզի արցունքը լճանայ աչքին մէջ: Յետոյ բանալ երկու աչքերն ալ՝ որպէսզի հաւաքուած արցունքը լուալով դուրս հանէ առարկան կամ եզերք բերէ զայն:

3.— Չգուշանալ աչքը շփելէ: Այս ընելով, աչքին մէջ գտնուող առարկան կրնայ աչքին նուրբ մաշկը վնասել՝ որ աւելի մեծ վտանգ կը յառաջացնէ:

4.— Երբ առարկան երկար մնայ աչքին մէջ եւ ցաւ պատճառէ, նախ վարի կոպը բանալ մատով՝ վար քաշելով զայն: Այս շատ դիրին կ'ըլլայ, եթէ ենթական դէպի վեր նայի, իսկ եթէ հարկ ըլլայ վերի կոպը դարձնել, աւելի զգուշութիւն կը պահանջէ այդ: Չգուշանալ մատիտ, դանակի շեղք կամ կոթ գործածելէ: Ենթական պետք է հանգիստ նստի, գլուխը ծռէ դէպի

ետեւ ու նայի դէպի վար: Շատ դիրին է լուցկիի բարակ ցպիկով մը վերի կոպը դարձնել ու մաքուր թաշկինակի ծայրով մը դուրս հանել առարկան:

Տարբեր ձեւ է նաեւ բթամատով վարի կոպը աւելի վեր բարձրացնելով վերի կոպի թարթիչները բռնել եւ դէպի վեր բարձրացնել, դուրս հանելու համար օտար մարմինը, որ փակչած է վերի կոպին տակը:

ՎԻՐԱԿԱՊԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Վիրակապը լաթի կամ շղարշի այն նեղ ու երկար շերտն է, որ կը գործածուի։—

- 1.— Վերքը կապելու,
- 2.— Կոտրած կամ խախտած ոսկորները իրարու մօտ բերելու կամ իրենց զետեղուած տեղը պահելու,
- 3.— Յենարան մը ըլլալու վնասուած մասին.
- 4.— Ուռեցքը նուազեցնելու.
- 5.— Տճեութիւններ արգիլելու համար:

Սկաւտի մը ամենէն մօտիկ եւ զանազան գործածութիւններ ունեցող վիրակապը իր փողկապն (fulare) է:

Վիրակապի գործածութիւնը կ'օգնէ վերքին արագ դարմանումին, պաշտպանելով զայն հարուածներէ, օդէ, փոշիէ եւ այլ մանրէներէ, որոնք կը սպառնան իրենց: Ուրեմն վիրակապը հականեխուած, իրարու վրայ ոլորուած եւ պատրաստ գտնուելու է՝ անմիջական պարագաներու գործածութեան համար:

Նախքան վիրակապ մը գործածելը հետեւեալ կէտերը միտք պահելը օգտակար է։—

- 1.— Վիրակապ գործածելիք տեղը:
- 2.— Հիւանդին հանգիստը, հոգ տանիլ կարելի եղածին չափ քիչ ցաւ պատճառել, կամ բնաւ ցաւ չպատճառել հիւանդին:
- 3.— Կապուելիք մասին դիրքը:
- 4.— Կապուելիք տեղին մաքրութիւնը:

Յօդերը քիչ մը թոյլ կապուելու են՝ թեթեւ շարժումներ արտօնելու համար: Վիրակապի գործածութիւնը արուեստ կը պահանջէ: Շատ երկար վիրակապ կապել վերքին վրայ զայն լաւ կապել չի նշանակեր:

Վիրակապի գործածութեան մէջ զգուշանալ հետեւեալներէն։—

1.— Մարմնի որեւէ մասին վրայ վիրակապ գործածելու պահուն զգուշանալ կլոր դարձուածքներ ընելէ վերքին վրայ՝ ուղղակի ինք իր վրայ փաթթելով: Ամէն պարագայի տակ, վիրակապը պէտք է պտուտականման փաթթել՝ արեան շրջանին արգելք չըլլալու համար:

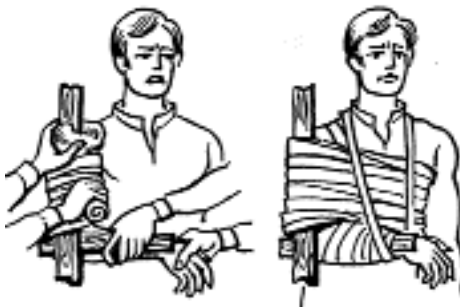
2.— Չզուշանալ թաց վիրակապ գործածելէ, քանի որ չորնալով աւելի կ'ամրանայ փաթթուածքը եւ ցաւ ու բարդութիւններ կրնայ յառաջացնել:

3.— Չզուշանալ վիրակապը անմիջապէս վերքին եւ ոսկորին վրայ կապելէ, որովհետեւ հոն կալելով ցաւ ու բարդութիւններ կրնայ յառաջ բերել: Լաւ է միշտ բամպակ, կակուղ շղարշի կտոր մը դնել ու ապա սկսիլ պարուրածել փաթթել. ոսկորին վրայ հանգոյցը ցաւ կը պատճառէ:

4.— Չզուշանալ շատ պինդ կապելէ: Պէտք է այնպէս կապել, որ արիւնը կարենայ շրջան ընել: Շատ թոյլ կապելն ալ նոյնքան անօգուտ է:

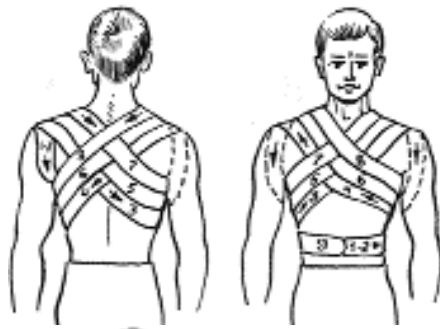
5.— Չգուշանալ անհաւասար ճնշում տալէ՝ տեղ մը թոյլ, տեղ մը ամուր կապելով: Անհաւասար եւ անհամաչափ վիրակապի գործածութիւնը մորթին վրայ տեղ-տեղ արիւնագեղում պատճառելով, կարմրութիւն յառաջ կը բերէ՝ ինչպէս նաեւ կը խանգարէ արեան շրջանառութիւնը:

6.— Չգուշանալ վիրակապը գետին ձգելէ, ոչ ալ այնքան երկար բանալէ ծրարը՝ որ աշխատանքդ խանգարուի:

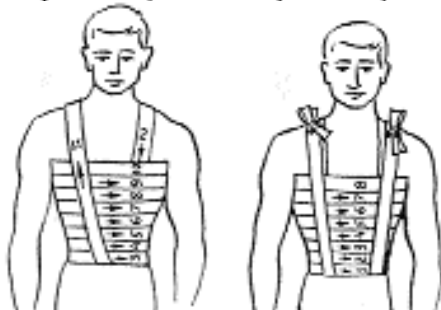

7.— Չգուշանալ հասարակ գնդասեղ գործածելէ՝ վիրակապին վերջաւորութիւնը հաստատելու համար. վտանգաւոր է այդ կերպը, որովհետեւ ան կրնայ վերջին կամ մորթին մէջ մխրճուիլ: Ապահով ասեղ մը նախընտրելի է: Սերտել պատկերները:

Սրորին վերջոյթի անշարժացում

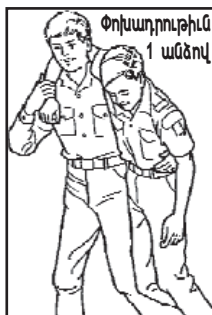
ա - ազդրի կտրուածք,
բ - ծունկի կտրուածք,
գ, դ - ծունկի կտրուածքի անշարժացում
ծածկոյի միջոցով)

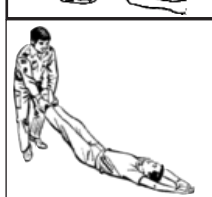
Ստորել՝ վիրակապեր, զանազան պարագաներու համար.—

Ինչպե՞ս փոխադրել արկածեալը.— Եթե բեկումը թելին կամ մատներուն վրայ է, անշուշտ հարցը այնքան բարդ չէ, ուստի արկածեալը կրնայ քալել. իսկ եթէ ոտքին կամ կոնքի ոսկրային մասերուն վրայ է վնասուածքը, եւ եթէ ան կը տառապի ցնցումէ, սրտի տագնապէ, Գլխու, վիզի կամ կռնակի (ողնահարային վնասուածքներէ եւ կամ սառցահարումէ ու այրած ոտքերէ, ապա արկածեալը չի կրնար քալել. այդ պարագային հետեւեցէք նկարներուն, որոնք վիրաւորը քիչ ցաւով փոխադրելու կերպերու մասին շատ պարզ ուղղութիւն կու տան...

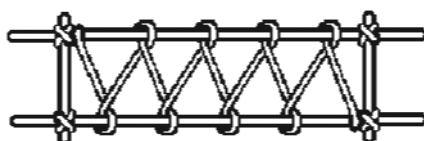

Փոխադրութիւն սաւանով

ԻՆՉՊԵՐՍ ՊԱՏԳԱՐԱԿ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ

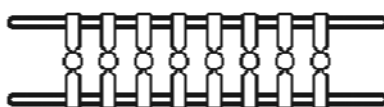
Անհրաժեշտ է գիտնալ պատգարակ շինել ջուանով, շապիկով, ծածկոցով, գօտիով եւ փողկապով: Նորընծայ սկաուտը տարրական այս դարմանումը կատարել է ետք, պետք է ծանր պարագաներուն անմիջապես բժիշկին տանի արկածեալը:

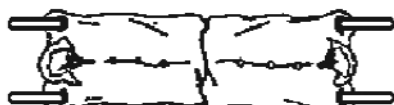
Ջուանով պարգարակ

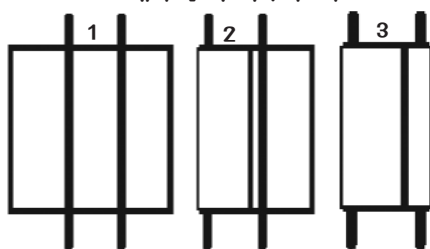
Փողկապով պարգարակ

Գօտիով պարգարակ

Ծապիկով պարգարակ

Ծածկոցով պարգարակ

Առողջապահական Գիտելիքներ ՔՈՒՆԸ

ՔՈՒՆԸ.— Աճող մարմնի մը մեծագույն կարիքը՝ երկար եւ խորունկ քունն է՝ որ շատ անգամ կը զլացուի անկէ։ Քունի պահուն է, որ մարմինը աւելի կը նորոգուի ու կը ձերբազատուի յոգնութենէն։ Ինքզինք կը նորոգէ՝ մաշող, այրող, մեռնող բջիջներուն տեղ նորեր պատրաստելով։ Եւ այսպիսով, մարմինը ինքզինք կը վերաշինէ յաջորդ օրուան հաւանական պայքարին դէմ, ուստի, որքան կարճ ըլլայ քունի պահը, այնքան կիսատ կ'ըլլայ նորոգման գործը. ուրեմն երեկուան յոգնութիւնը այսօրուան իբր տոկոս կը փոխանցուի։

Խորունկ, կուռ քունը պատանիին առողջապահութեան դրամագլուխն է։ Ան կ'ապահովէ երկար կեանք մը մտային եւ ֆիզիքական մարզերուն մէջ։ Իւրաքանչիւր 24 ժամուան 9էն 10 ժամ անոյշ քուն մը, մարմնին արդար իրաւունքն է։ Մարդուն անհրաժեշտ քունի տեւողութիւնը կախուած է մի քանի հանգամանքներէ, եւ յատկապէս տարիքէն։

1. Նորածինները — 12-18 ժամ պէտք է քնանան։
2. Մինչեւ մէկ տարեկան երեխաները — 14-15 ժամ։
3. Նախադպրոցական տարիքի երեխան (1-3 տարեկան) — 12-14 ժամ։
4. Դպրոցականը (5-10 տարեկան) — 10-11 ժամ։
5. Պատանին (10-17) — 8,5-9,25 ժամ։
6. Հասուն մարդը — 7-9 ժամ։

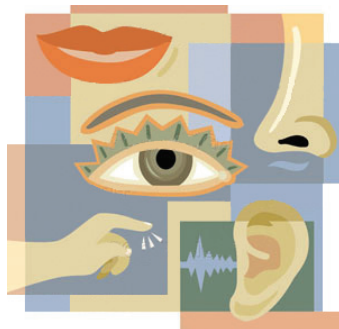
Քունը հիանալի կազդուրիչ է, ուժ ամբարելու եւ տոկունութիւն ապահովելու լաւագոյն ազդակը։ Եթէ նախօրէին բաւարար չէք քնացած, ապա պէտք է հատուցել անքնութեան ժամերը։ Բնական է նոյն արդիւնքը չի տար մարմնին, բայց առնուազն կրնայ որոշ չափով հանգստացնել։

Քունին չափ՝ քնանալու վայրն ալ կարելոր է։ Օդասուն եւ զով սենեակ մը քուն կը բերէ. միայն զգուշանալ օդի հոսանքէն, քանի քունի պահուն մարմնին բոլոր դիմադրութեան զօրքերը գինադուլի կը կանչուին։ Այս առիթէն օգտուելով, պաղը կրնայ ներս սողոսկիլ եւ ներքին գործարաններէն մէկուն վնաս հասցնել։ Անոր համար է որ վերմակ կը գործածենք քունի ժամանակ միայն։ Լաւ ծածկուեցէք քնանալէ առաջ։

Օրուանընթացքին յաւելեալ երկու ժամ քնանալը կը նուազեցնէ մարդուն զգայնութիւնը ցաւի հանդէպ՝ հանդիսանալով աւելի ազդու միջոց, քան ցաւազրկողները, կը պնդեն գիտնականները։ Նորվեկիացի հետազօտողները բացայայտած են, որ օրական 10-ը ժամեայ քունը աւելի լաւ կը յաղթահարէ ցաւը, քան քոտէինը։

Առողջապահական Գիտելիքներ ՄԱՐՄՆԻ 5 ԶԳԱՅԱՐԱՆՔՆԵՐԸ

Ոչ մաքուր մարմին մը չի կրնար ազատ մեծնալ: Պետք է ըլլալ շատ մաքուր: Աղտոյ մորթին բոլոր ծակտիկները գոցելով, արգելք կ'ըլլայ մարմնին առողջութեան: Պետք է սիրել ամէն ինչ որ մաքուր է: Ծաբաթական առնուազն երկու անգամ տաք ջուրով լոգնալ՝ օճառով, մարմինը ազատելու համար զանազան աղտերէ, քրտինքէ եւ յոգնութեան թոյներէ:

*Մարմնին ծակտիկները անոր պատու-
հասներն են, որուն ապակիները միշտ մաքուր պետք է պահել:*

*Մարմնին առողջութիւնը եւ ճկունութիւնը պահելու համար լոգանքը
կարեւոր է:*

ՏԵՍԱՆԵԼԻՔ.— Աչքը մարդուս դիմա-
գիծին հայելին է եւ ամենաարտայայտիչ
մասը: Ան մարմնին փարոսն է. թէեւ շատ
նուրբ, սակայն անհրաժեշտ գործիք մը:

Ամէն գէշ խորհուրդ՝ աչքէն կը մտնէ
մարդուս մէջ:

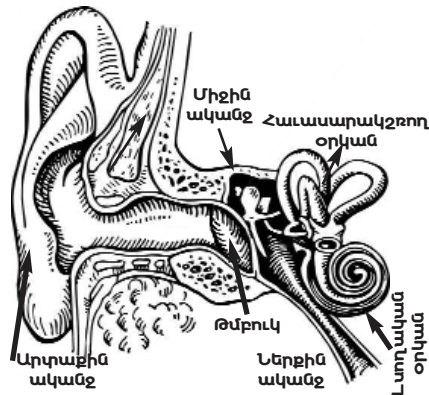

Աչքը մեր մարմնին հրաշալիքն է, անոր
միջոցով կը տեսնենք բնութեան հրաշալիքները եւ գեղեցկութիւնը:

Աչքի դժուարութեանց մեծամասնութիւնը անխնայ գործածութենէն
յառաջ կու գայ: Աչքի կոպերու կարմրութիւնը եւ թարթիչներու արմատի
փոսերը աւելի յոգնութեան եւ պրկումներու արդիւնք են: Օտար առարկա-
ներ եւ մորթի հիւանդութիւններն եւս կը խանգարեն աչքը եւ անոր տեսո-
ղութիւնը: Յոգնութեան եւ պրկումներու հետեւանքները կը բուժուին միայն
բժիշկին թելադրած եւ ճշդած ակնոցներով:

Լոյսը շատ անախտիւս ունի աչքին առողջութեան հետ: Անոր պայծա-
ռութիւնը, ցոլացուած կողմը եւ ուղղութիւնը նկատի առնուելու են գրելու
կամ կարդալու ատեն: Նախընտրելի է, որ լոյսը միշտ վերէն՝ վար, ձախ
ուսին վրայէն ցոլացուի: Անկողինին մէջ երկար ատեն կես պառկած վի-
ճակի մէջ կարդալը առողջապահական ձեւ մը չէ, ո՛չ ալ կանթեղին եւ կ-
րակարանի լոյսը բաւարար է սերտողութեան համար: Հոգ տար աչքիդ եւ
անոր առողջութեան. թէեւ շատ նուրբ, սակայն թանկարժեք նուէր մըն է
ան քեզի Աստուծմէ: Հոգ տար, որ չտկարացնես կամ չկորսնցնես զանոնք:

ԼՍԵԼԻՔ.— Մենք կը լսենք մեր ականջներով: Ականջն ալ աչքին նման նուրբ գործիք մըն է, որ հոգածութեան կը կարօտի: Անոր գործարանային կազմուածքին մէջ փոքր խանգարում մը, լուրջ հետեւանքներու կ'առաջնորդէ: Ականջը 3 գլխաւոր մասերու կը բաժնուի. *Արտաքին մաս, Միջին մաս, Ներքին մաս*: Շատ բարդ է ներքին մասը, ուստի ականջին մէջ երբ տեսական խուլ ձայներ, բզզիւններ, ականջէն դուրս հոսումներ, ցաւ եւ ուռեցք ըլլան, նկատի առնուելիք լուրջ հարցեր են: Նման պարագաներուն՝ մասնագետին դիմելը իմաստութիւն է:

Բնական ականջ մը ժամացոյցի թիք-թաքը կարենալու է լսել 75-85 սմ. հեռաւորութենէ մը:

Ականջը կրնայ վնասուիլ եւ ներքին խանգարումներ կրնան յառաջ գալ, երբ լուցկիով կամ բարակ ու սրածայր ցպիկով, ծամակալով կամ գնդասեղի գլուխով եւ այլ առարկաներով խառնենք զայն՝ մաքրելու համար: Չգուշանալ լողալու կամ լողանքի պահուն ականջէն ներս ջուր լեցուելէ, որ կրնայ սաստիկ ցաւ եւ լսողութեան նուազում պատճառել: Սոյն պարագային թաշկինակին ոլորուած ծայրով կարելի է ջուրը ցամբեցնել կամ մէկ ոտքի վրայ ցատկոտելով եւ ականջի բլթակը ձգելով: Կարելի է նաեւ գլուխը հակել, ձեռքի ափը սեղմել ականջին, իսկ յետոյ կտրուկ հեռացնել (ափը, ոչ թէ ականջը): Օգտակար չէ նաեւ ականջներու մաքրութեան նկատմամբ չափազանց լուրջ վերաբերմունքը՝ քանի որ ականջի աղտը կը պաշտպանէ խոնաւութենէն եւ վարակներէն:

Բացօթեայ պտոյտներու եւ բանակումներու ընթացքին միջատներ կրնան սողոսկիլ ականջէն ներս: Ողջ միջատը բնական է որ ցաւ պատճառէ ինքնազատումի ջանքերուն ընթացքին: Այս պարագային, խոհեմութիւն չէ ձիթաիւղ եւ ուրիշ հեղուկներ ականջին հոսեցնել՝ միջատը շնչաւիճակով ընելու համար: Ցաւի ընթացքին իրարանցումը ենթական չ'ազատեր: Եթէ բժիշկը մօտ չէ, միջատը մեռնելէն վերջ ցողուելով կարելի է դիակը դուրս հանել:

Չգուշացի՛ր խոնաւութիւն տալէ կամ հեղուկ կաթեցնելէ ականջէն ներս, երբ մէջինը լուպիա կամ սիսեռ կամ նման արմտիքի հատեղէն է. անոնք խոնաւութեան մէջ ուռելով աւելի ցաւ կը պատճառեն եւ հարցը աւելի կը կնճռոտեն: Ուստի լաւ է բանակումի օրերուն ականջները խնայել բամպակի խեցիկներ դնելով՝ գիշերուայ պահուն, սակայն ոչ լողալու կամ լողնալու ատեն, քանի բամպակը ջուրը ծծելով կը վնասէ ականջին:

ՀՈՏՈՏԵԼԻՔ.— Զիթը դեմքին վրայ գեղեցկագիտական զարդ մը ըլլալէ աւելի, ունի իր պաշտօնը եւ օգտաշատ ծառայութիւնը՝ զտելով մանրէները:

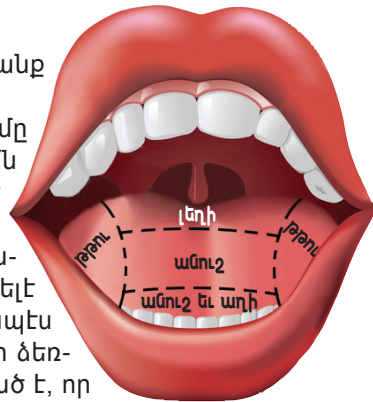
Զիթը օդի զտարանն է: Մինչ օդը կ'անցնի շնչանցքներէն, քիթը մեղմ ջերմութիւն մը տալով զայն կը դրկէ թոքերուն: Եթէ շնչառութեան դժուարութիւն ունիս՝ դիմէ՝ բժիշկին:

Չգուշացիր քիթ խառնելէ, որ տգեղ ունակութիւն մըն է: Վնասակար արդիւնքներ կրնան յառաջ գալ սոյն անհաճոյ սովորութենէն:

Բարձր ձայնով խնջելը անքաղաքավարութիւն է. քիթը զգեստին քսելը կամ մատով խնջելը՝ անկրթութիւն է:

ՀԱՍՏԵՍԵԼԻՔ.— Այս ըսելով կը հասկնանք բերանը, լեզուն եւ ակռաները:

Ուտելու մասին առ հասարակ հարցումը այս կ'ըլլայ, թէ ինչ բան ուտել եւ որքա՞ն ուտելու ենք: Մեր միտքը պահելու ենք, թէ շատակերութիւնը գէշ ունակութիւն մըն է, իսկ սակաւակերութիւնն ալ՝ նոյնքան անբաւարար եւ վնասակար: Որեւէ բան ուտելէ առաջ, վստահ եղէք, թէ ձեր ուտելիքը լաւապէս մաքրուա՞ծ է, կամ լաւ եփուա՞ծ է, իսկ ձեր ձեռքերն ալ լուացուա՞ծ են: Յաճախ նշմարուած է, որ խոտակեր մարդիկ աւելի հանգիստ եւ առողջ մարմին

մը կը վայելեն, քան անոնք, որոնք առաւել մսեղէնով եւ իւղով կ'ապրին:

Ուտելու հետ խիստ առնչակից են բերանը եւ ակռաներու առողջութիւնը: Ծիշդ է, որ անմաքուր բերան մը մարմնին նեխարանն է եւ ամենէն աղտոտ խոռոչը: Տեսնուած է, որ պատանին յաճախ որքան ժամանակ կը վատնէ արտաքին պճնազարդարումին եւ մազի յարդարումին, նոյնքան ալ զանց կ'առնէ բերնի մաքրութիւնը եւ անոր առողջութիւնը: Ի՞նչ իմաստ ունի համադամ կերակուր մը՝ նեխած բերնի մը մէջ: Երբ կ'ուտես եւ պատառը տակաւին բերնիդ մէջ է, մի՛ խօսիր եւ ջուր մի՛ խմեր: Հազացած ժամանակդ բերանդ գոցէ ձեռքով կամ թաշկինակով: Ոչ մէկ ժամանակ գետին մի՛ թքներ:

Սկառուտի մը համար անհրաժեշտ է ակռայի անձնական վրձին մը ունենալ եւ զայն կանոնաւորապէս գործածել օրը երկու անգամ անպայման: Պէտք է զգուշանալ սրածայր առարկաներ գործածելէ, ինչպէս գնդասեղ, ասեղ, գամ, դանակի կամ մկրատի ծայրերը՝ ակռան մաքրելու նպատակաւ, որոնք կրնան յանկարծ ստամոքսդ երթալ եւ գէշ հետեւանքներ ունենալ: Անոնց սուր ծայրերը լինտերու մէջ խրուելով, կը վիրաւորեն լինտերը եւ այդ բացուածքները վարակումի պատճառ կը դառնան: Զգուշացէ՛ք (toothpick) շատ քիչ անգամ թելադրելի է գործածել ատամներուն

միջեւ մնացած միսը եւ այլ կերակուրները մաքրելու համար, նախընտրելի է դերձանով մաքրել ակռայի մէջ մնացածները:

Ամէն անհատ իր նախասիրութիւնները ունի ճաշերու տեսակներուն առնչութեամբ: Եթէ երբեք չես կրնար սոխը կամ սխտորը մարսել, լաւ է չուտել զանոնք, երբ առանց ատոնց աւելի հանգիստ կը զգաս: Յոգնած եւ քրտնած ճաշի սկսիլ բնաւ քաջալերելի չէ: Լաւ է պահ մը հանգիստէ վերջ սեղան նստիլ: Ո՛չ մէկ ատեն ծանր կամ շատ կուշտ ուտել՝ մարզանքէ կամ ծանր աշխատանքէ անմիջապէս առաջ, մանաւանդ երբ ծայր աստիճան բարկացած ես: Կամաց ուտելը եւ լաւ ծամելը՝ ուտելու եղանակին պարտաւորիչ եւ հիմնական սկզբունքներն են: Յարգելու ենք զայն, օգնելու համար մարսողական դրութեան: Կերակուրէն առաջ եւ վերջ ձեռքի եւ բերնի մաքրութիւնը նախնական օրէնք մըն է, որ շատ անգամներ զանց առնուած է: Դո՛ւն հոգ տար անոր:

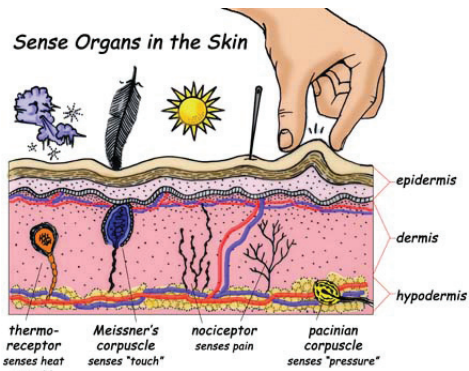
Ազատ եւ առատօրէն խմէ մաքուր ջուր: Չգուշացիր ընդհանուրին գաւաթէն եւ անոր շրթունք դպցնելէն: Լաւ է շրթներդ ներս՝ դէպի բերան ծալլել, երբ հարկադրուած ես հանրային գաւաթ գործածելու:

ՇՕՇԱՓԵՆԻՔ. Այս ըսելով պէտք է հասկնանք ձեռքերը եւ անոնց մաքրութիւնը: Ձեռքերը պէտք է մի՛շտ մաքուր ըլլան, իսկ եղունգները՝ կտրուած: Կերակուրէ առաջ եւ ետք, ձեռքերդ լուալ եւ մանաւանդ դուրս ելլելէ ետք անպայման օճառել:

Եղունգներ կրծելու մոլութիւնը ընդհանրացած է շատերու մօտ՝ մինչեւ չափահասութիւն: Եղունգը կարծրացած մորթ մըն է եւ ոչ թէ սնունդ: Անոր պաշտօնը մատին ծայրերը պաշտպանել է միայն, սակայն երբ անխնայ թողուի՝ վնասակար մարմիններու բոյն կրնայ ըլլալ: Մերթ ընդ մերթ զանոնք պէտք է խնամքով յօտել: Մի՛ պահեր եղունգներդ այնքան երկար, որ ուրիշի մորթին անցնին եւ ո՛չ ալ այնքան կարճ՝ որ չկարենան նոյնիսկ իրենց պաշտօնը կատարել:

Մկրատը դանակէն աւելի նախընտրելի է եղունգները կտրելու համար: Եղունգին բոլորտիքի մորթը լուցկիի ցպիկով մը ետ մղել՝ կարգիլէ մորթին ճեղքոտուքը: Յաճախ, մորթին կտրուած ծայրերը դուրս կը ցցուին կողմերէն եւ զայն փրցնելով վերք կամ վարակում յառաջ կրնայ գալ:

Եղունգները ամենէն աժան գնով փայլուն պահելու կերպն է եղունգը եղունգին քսելը: Առանց ներկի իրարու այս կերպ շփումը, եղունգներուն կու տայ ազնիւ փայլք:

Առողջապահական Գիտելիքներ ՇՈՒԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՆՔ

Մարզանքը անհրաժեշտություն մըն է մարմնի կանոնաւոր զարգացման, ինչպէս ներքին գործարաններու եւ արեան շրջանը լաւագոյն վիճակի մէջ պահելու համար:

«Մարմինը որքան զօրաւոր է, այնքան կը հնազանդի, որքան տկար է, այնքան կը հրամայէ» կ'ըսէ Ժան Ժաք Ռուսօ: Ապրելու, ապրեցնելու եւ ապագայ սերունդը ապահովելու մղումը բնածին է իւրաքանչիւր անհատի մօտ՝ առաւել կամ նուազ չափով:

Աշխարհիս վրայ ամէն էակ կեանքի որոշ շրջան մը բոլորելու նախասահմանուած է: Կ'ապրին միայն անոնք, որոնք ուժով են ու կենսունակ ֆիզիքապէս, իսկ ապրելու համար պէտք է միշտ պայքարիլ, որովհետեւ բնութիւնն ու տիեզերքը խաղաղութեան տրամադիր չեն եղած բնաւ, ուրեմն պայքարը կայ ու կը մնայ յաւիտեան, ուստի մարդ կոչուած էակը կեանքի պայքարին դիմադրելու եւ տոկալու համար, նախ զօրաւոր մարմին մը ունենալու է: Բնութեան մէջ ուժն է որ կը գործէ, կ'արտադրէ, կը ստեղծէ: Ազգի մը տեսականացման, ժողովուրդներու գոյութեան համար նոր սերունդին ֆիզիքական դաստիարակութիւնը կենսական եւ վճռական կարեւորութիւն ունի:

Մենք՝ հայերս, արտասահմանի մէջ պետական առանձնաշնորհումներէ եւ նիւթական աջակցութենէ զուրկ՝ առաւել չափով պէտք ունինք քաջառողջ նորահասներու՝ ազգապահպանման տեսակետով: Այս նուիրական գործին իրականացման մէջ, մեծ դեր ստանձնած է Զ.Մ.Մ.ը:

Ազգի մը անկիւնաքարը եւ հիմքը կը կազմեն նոր սերունդը, երիտասարդութիւնը: Ամէն հայու գերագոյն ճիգը պէտք է ըլլայ կրել՝ մարզականի ոգի եւ գործադրել անոր պահանջածները:

Քալելը մարզանքներու ամենապարզ եւ օգտակար ձեւն է, որմէ յետոյ կու գան զանազան ձեւի մարզանքներ, շուէտական, չափական, դանիական եւ խաղ մարզանքներ, ինչպէս ֆութպոլ, պասքէթ եւ աթլետիք խաղեր:

Նորընծայ սկաուտը պարտի գիտնալ շուետական մարզանքի գլխաւոր փորձերը:

Ա._ Շնչառութեան փորձ._ Ամենէն կարեւոր փորձը, որովհետեւ կը զօրացնէ եւ մեծցնէ մարդուս թոքերը. այս փորձը միշտ պետք է կատարել բացօթեայ տեղեր:

Ներշնչումը կ'ըլլայ շատ դանդաղ, քիթով, իսկ արտաշնչումը քիչ մը արագ՝ բերնով: Այս փորձը կը կատարուի ձեռքերը հորիզոնական՝ կողմնակի դէպի վեր բարձրացնելով, ներշնչելով եւ ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալով, իսկ արտաշնչումը ետ վերադառնալ կրունկներու վրայ եւ ձեռքերը վար կախել:

Բ._ Գլխու շարժում._ Գլուխը դէպի առաջ, ետ, կողմնակի աջ, յետոյ կողմնակի ձախ: Գլխու շրջան ընել:

Գ._ Ուսի շարժումներ._ Ուսերը դէպի ետ, յետոյ առաջ, ապա դէպի եւ կրկին տեղը:

Ուսերու շրջան ընել դէպի առաջ, յետոյ ետ եւ կա'ց:

Դ._ Ձեռքերու շարժումներ._ Ձեռքերը առաջ, վեր, կողմնակի եւ վար:

Ձեռքերը կուրծքին գոց, առաջ, կողմնակի եւ վեր:

Ձեռքերը ուսին՝ բաց, առաջ, կողմնակի եւ վեր:

Ձեռքերը գոց շրջան կազմել՝ առաջ եւ հակառակ:

Ե._ Մատներու շարժումներ._ Ձեռքի մատները արագ-արագ բանալ եւ գոցել պիրկ շարժումներով:

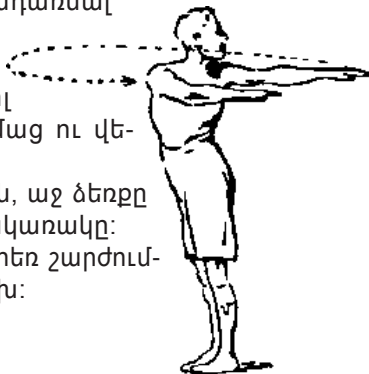
Զ._ Մէջքի շարժումներ._ Ոտքերը բաց՝ ձեռքերը վեր միացուցած, առջեւ իջնել մինչեւ ձեռքերուն ափերը դպչին գետին (կարելիութեան սահմանին մէջ) եւ ելլել, շարժումը շարունակել դէպի ետեւ:

Ձեռքերը մէջքին, ոտքերը քիչ մը բաց, ծռիլ առաջ, աջ, ետ, ձախ, դիմաց, ապա վերադառնալ կեցած դիրք:

Ձեռքերը ծոծրակին, ոտքերը քիչ մը բաց, ծռիլ առաջ, աջ, ետ, ձախ, դիմաց ու վերադառնալ կեցած դիրք:

Ձեռքերը հորիզոնական, աջ ձեռքը ձախ ոտքին դպցնել եւ հակառակը:

Ձեռքերը առաջ, զուգահեռ շարժումներով նախ աջ, յետոյ ձախ:

Է._ Ոտքի շարժումներ._ Ձեռքերը մեջքին, ոտքի մատներու վրայ բարձրանալ եւ վար իջնել:

Ձեռքերը առաջ, ոտքի մատներու վրայ բարձրանալ, ձեռքերը վեր՝ ոտքի մատներուն վրայ իջնել, ձեռքերը կողմնակի՝ ետ ոտքի մատներու վրայ կենալ, ձեռքերը վար՝ պատրաստ վիճակի մեջ:

Ձեռքերը մեջքին կեցած՝ աջ ոտքը առաջ տանիլ, ապա ձախը, յետոյ աջ ոտքը՝ աջ կողմ, իսկ ձախ ոտքը՝ ձախ:

Ձեռքերը մեջքին կեցած՝ աջ ծունկը առաջ տանիլ, ապա ձախը, յետոյ աջ ծունկը՝ աջ կողմ, իսկ ձախ ծունկը՝ ձախ:

Ձեռքերը առաջ, նախ աջ, յետոյ ձախ ոտքը՝ ուղիղ եւ առանց ծռելու ձեռքերուն դպցնել:

Շուետական մարզանքը ունի բազմաթիւ այլ շարժումներ, որոնք սկսուողը պետք է սորվի հաւաքոյթներու ընթացքին:

Միշտ ուշադիր ըլլալ, որ մարզանքը սկսի նախ աջ կողմէն, ապա ձախ: Իսկ քալելու համար նախ ձախ ոտքը պետք է նետուի, ապա՝ աջը:

Հրահանգ տալու ատեն պետք է ուշադրութիւն ընել._

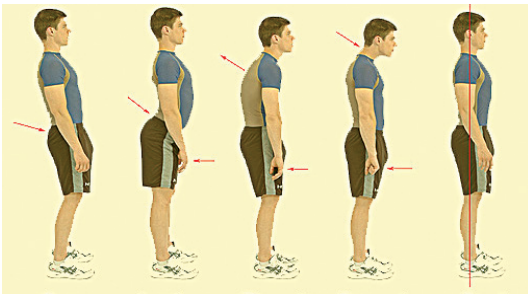
1._ Շնչառութեան փորձերը պետք է ըլլան շատ դանդաղ եւ խորունկ շունչով:

2._ Ձեռքերու, ոտքերու եւ մեջքի շարժումները պետք է ըլլան եռանդով, իսկ մարմինը պրկուած:

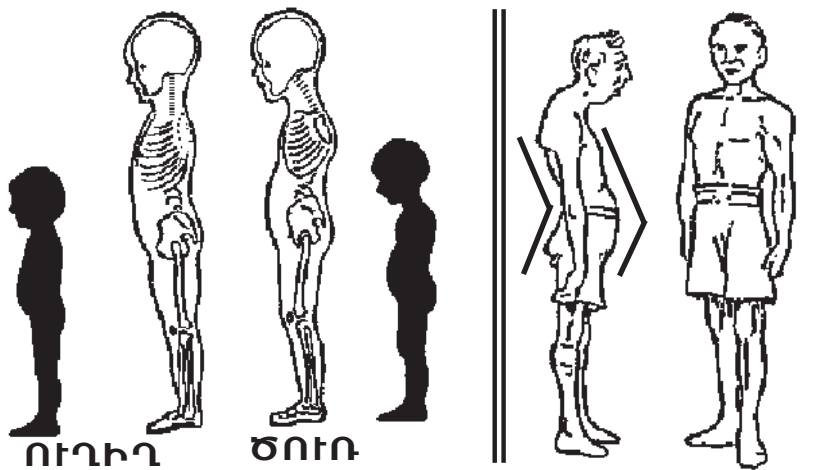
3._ Զանի մը յաջորդական փորձերէ ետք, պետք է ըլլայ շնչառութեան փորձ մը, մանաւանդ երբ փորձերը յոգնեցուցիչ են:

4._ Հրամանները արձակել յստակ, կտրուկ եւ համարձակ:

5._ Մարզանքի միջոցին բոլորին ալ մարմինը ուղիղ եւ լաւ կեցուածքով

պետք է ըլլայ: Այս ըսելով կը հասկնանք, ուսերը ետեւ, վիզը ձգուած դեպի վեր, կզակը քիչ մը ներս՝ հպարտ դիրքով, ստամոքսը ներս քաշուած, ծունկերը շիտակ, կռնակը տափակ, ինչպէս որ ցոյց տրուած է պատկերին մէջ:

Կորաքամակ կեցուածք մը կամարածել ուսերով՝ վատառողջ դիրք մըն է: Մարզանքի ոչ մէկ յատուկ ձեւ կրնայ բուժել ենթական, սակայն ամէնօրեայ բացօթեայ մարզանքներ իրենց յատկանշական շահերը ունին մարմինի ընդհանուր կազմին վրայ: Բացօթեայ լաւ քալուածք մը, լաւ մարզանք մըն է:

6._ Մարզանքի պահուն թոյլ մի՛ տաք առանց հրամանի՝ խօսելու եւ տեղէն շարժելու: Հսկեցէ՛ք, որ կատարեալ կարգապահութիւն տիրէ:

7._ Հրահանգիչը եւ սկաուտները մարզանքի պահուն պէտք է հանած ըլլան իրենց փողկապը, սուլիչը եւ վերարկուն:

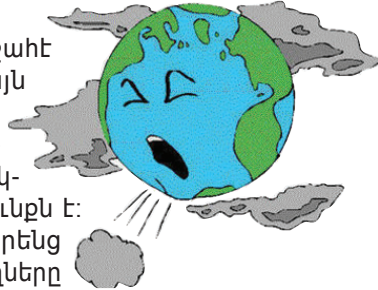

ՄԵՐ ՇՆՉԱԾ ՕՐԸ

Աստուած մարդ անհատին պարգեւած է կատարեալ աշխարհ մը՝ բարիքներով օծտուած, մարդուն բոլոր կարիքները գոհացնող, որպէսզի ան առողջ ապրի ու գոյատեւէ:

Բայց մարդ անհատը յաճախ կը չարաշահէ բնութեան բարիքները եւ կ'ապականէ զայն տարբեր միջոցներով:

Աշխարհի այսօրուան վիճակը, միլիոնաւոր տարիներու ընթացքին տարբեր ազդակներու ու անոնց փոփոխութիւններու արդիւնքն է: Աշխարհի այս փոփոխութիւններուն մէջ իրենց դերը ունեցած են երկրաշարժները, ջրհեղեղները եւ փոթորիկները:

Սակայն վերջին երեք ազդակներուն յառաջացուցած փոփոխութիւնը շատ չնչին համեմատութիւն մը կը կազմէ, բաղդատած այն ժխտական դերակատարութեան, որ մարդ անհատը ունեցած է աշխարհի փոփոխութեան մէջ, յատկապէս ճարտարարուեստական յեղափոխութենէն ետք:

Բնակչութեան աճը նոյնպէս ունեցաւ ժխտական հետեւանքներ, որուն գլխաւոր հարցերն են.

- 1.. Հաստատուն աղբերը,
- 2.. Հեղուկ աղբերը,
- 3.. Կենսոլորտի ապականում. Օզոնի խաւի հետեւողական վնասուիլը,
- 4.. Բնութեան քանդումը:

Լիբանանի կենսոլորտի նախարարութիւնը կը հաստատէ, որ կենսոլորտի խաթարման պատճառով Լիբանանի տնտեսութեան կրած վնասները կը գնահատուին տարեկան 300 միլիոն ամերիկեան տոլարով եւ Լիբանանի մէջ պատահած մահերուն 17 առ հարիւրը կը վերագրուին կենսոլորտային պատճառներու:

Ի՞նչ են լուծումները եւ ի՞նչ կրնանք ընել.

Ա.. Հաստատուն աղբեր (solid wastes).- Այս աղբերը կարելի է թաղել կամ այրել, բայց երկու պարագային տակաւին անոնց հասցուցած կենսոլորտի վնասները կը շարունակեն մնալ: Հետեւաբար պէտք է՝

- 1) Նուազագոյնի իջեցնել մեր աղբերու քանակը:
- 2) Գնել եւ եփել միայն այնքան, որքան պէտք է եւ ոչ ավելի:
- 3) Գնել դիմացկուն եւ դարձեալ գործածելի իրեր:
- 4) Գործածել կտաւէ տոպրակներ:
- 5) Տնային աղբերը զատել:

Կարելու բաժին մըն է նաեւ թուղթի վերամշակման անհրաժեշտութիւնը:

Բ. Զեղուկ աղբեր. Այս աղբերը կու գան մեր տուններէն կամ գործարաններէն: Այս աղբերը կը թափին ծովու կամ գետերու մէջ:

Ի՞նչ կարելի է ընել նուազեցնելու հեղուկ աղբերը.

ա) Խուսափիլ լուացքի այն դեղերէն, որոնք կը պարունակեն ֆոսֆոր եւ սալֆըր:

բ) Խուսափիլ լուացքը փափուկցնելիք դեղ գործածելէ:

գ) Տապկոցի գործածուած ձեթերը թափել շիշերու մէջ:

Օգոնի խաւի անհրաժեշտութիւնը

Օգոնի խաւը անհրաժեշտ է՝ պաշտպանուելու համար արեւի յաւելեալ եւ վնասակար՝ անդրամանիշակագոյն (UV) ճառագայթներէն, բայց երբ Օգոնի խաւին մէջ աստիճանաբար ճեղք կը յառաջանայ եւ աշխարհի ջերմութիւնը կը բարձրանայ, ասիկա պատճառ կը դառնայ բեւեռներու ու տարբեր շրջաններու սառնորու հալեցման, ջրհեղեղներու եւ ցունամիներու յաճախականութեան:

Օգոնը կարելի է պաշտպանել չգործածելով deodorant-ներ եւ spray-ներ:

Ելեկտրականութեան սպառումը նաեւ ունի իր ժխտական ազդեցութիւնը կենսոլորտին վրայ, հետեւաբար պետք է գործածել այդքան, որքան բաւարար է եւ ոչ աւելի:

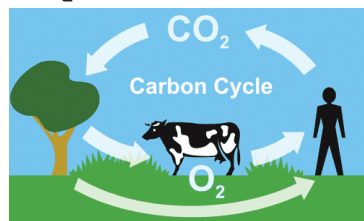
Կենսոլորտը կարելի է պաշտպանել նաեւ հետեւեալ միջոցներով.

1.. Արեւու ճառագայթով ջուր տաքցնել (solar panels), մանաւանդ որ Լիբանան ունի բաւարար արեւ եւ կարելի է օգտուիլ բնութեան այս տուեալէն:

2.. Նուազեցնել ինքնաշարժի գործածութիւնը. ասիկա օդի ապականման գլխաւոր պատճառներէն մէկը կը հանդիսանայ: Ըստ տուեալներու, Լիբանանի մէջ ամեն երեք անձի համար կայ մէկ ինքնաշարժ:

Բնութեան քանդումի հետեւեանքով կը յառաջանան.

ա.. *Շնչելի օդի նուազում.* Անտառները մեզի կը տրամադրեն թթուածին, անոնց քանդումը պիտի ազդէ օդի ապականման վրայ: Զետեւաբար պետք է պահպանել անտառները:

բ.- *Ձուրի անհրաժեշտություն.* Ձուրի քանակը աշխարհի սկիզբէն մինչեւ հիմա նոյնն է, բայց մարդոց 5-էն 1-ը աշխարհի վրայ տակաւին մաքուր ըմպելի ջուր չունի:

Կարելոր է նաեւ բոլոր տեսակի բոյսերն ու անասունները պահպանելու անհրաժեշտութիւնը, որովհետեւ անոնք իրենց կարելոր տեղը եւ դերը ունին բնութեան հաւասարակշռութեան պահպանման մէջ:

Ի՞նչ տեսակ օդ կը շնչենք:

Քաղաքներու օդը կը բաղդատուի՞ գիւղական շրջաններու օդին հետ: Մարդուն առողջութիւնը ի՞նչ չափով կը վնասուի քաղաքի օդէն: Ասոնք հարցեր են, որոնք բնութեան արժանացան վերջին տասնամեակներուն:

ՕՐԻ ԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այժմեական եւ սուր հանգամանք ստացող բժշկական խնդիր մըն է այս: 20-րդ դարու յառաջդիմութեանց արդիւնք այս երեւոյթը լուրջ հիւանդութիւններ եւ միւնչեւ իսկ մահ կը սպառնայ մարդոց: Մարդիկ տգիտութեամբ կամ գիտակցօրէն կ'աղաւաղեն իրենց շնչած օդը, ինքնաշարժներէն, գործարաններէն ելած աղտոտ ծուխերով:

Փաստուած է որ 2500 կամ անելի բնակչութիւն ունեցող հաւաքականութիւն մը կը տառապի օդային ապականութենէ:

Տարեկան 150 միլիոն թոն թունաւոր կազեր, փոշիներ եւ ծուխեր կը միանան մեր շնչած օդին: Ահագանգը հնչած է արդէն, եւ ճարտարարուեստական յառաջացած երկիրներու մէջ լուրջ աշխատանքներ կը տարուին վտանգը նուազեցնելու համար:

ՄՈՒՆ Ա ԾՈՒՆ

Տուններու եւ գործարաններու ծխնելոյզներէն, ինչպէս նաեւ աղք այրող փուռներէն մուխերը կը միանան մթնոլորտին: Այս մուխերը կը պարունակեն բնածուխի, մոխիրի, իւղերու եւ զանազան մետաղներու փոքրիկ մասնիկներ, որոնք նոյնիսկ աչքով տեսանելի կը դառնան: Այս մուխերը հարիրէն 10-ը տոկոս կը կազմեն օդը ապականող ազդակներու: Մնացեալ 90 առ հարիւրը կը հանդիսանան թունաւոր կազերը, որոնք կը բաղկանան՝

ա. Բնածուխի թթու (carbon monoxide)

բ. Ծծումբի թթու

գ. Այլ կազեր

Ա. Բնածուխի թթու

Թունաւոր կազերու կէսը կը կազմէ այս անգոյն, հոտ չունեցող կազը, որ առաւելաբար մթնոլորտին կը փոխանցուի ինքնաշարժերու եւ ճամբորդատար ու բեռնատար մեծ կառքերու շոգի արտածող խողովակներէն: Բնածուխի թթու կ'արտադրեն նաեւ բազմաթիւ նիւթեր որոնք այրումի կ'ենթարկուին, ինչպէս ածուխը: Բնածուխի թթու կ'արտադրուի նաեւ հանքային, եւ մետաղագործական կեդրոններու, ինչպէս նաեւ ինքնաշարժի կառատուներու մէջ: Ան կը մտնէ նաեւ լուսակազի եւ ջրակազի բաղադրութեան մէջ: Այս կազը վտանգաւոր կը դառնայ մասնաւորաբար տուններէն ներս, ուր կը գտնուին կազի օճախներ, վատ բանող վառարաններ, անպաշտպան կամ բաց մնացած խողովակներով:

Բնածուխի թթուն մարմնէն ներս

Այս կազը մարդու ներս կը մտնէ շնչառական դրութեան միջոցաւ:

Թոքերէն կը փոխանցուի արեան, եւ շուտով կը միանայ արեան գնդիկներու մաս կազմող "Յեմոկլոպին" մասին հետ: Այս վերջինը, որ մեծ դեր կը խաղայ մարմնի բջիջներու թթուածինի մատակարարման մէջ, այսպիսով կը զրկուի թթուածինէ: Տեղի կ'ունենայ թունաւորում կազի միջոցաւ:

Թեթեւ թունաւորման նշաններ են գլխու պտոյտը եւ ցաւը, մորթը, շրթունքներու, եւ բերնի թաղանթը կը դառնան կարմիր կամ վարդագոյն:

Ծանր թունաւորման ընթացքին, կը կորսուի գիտակցութիւնը, կը յառաջանան սրտի եւ շնչառութեան լուրջ խանգարումներ: Կը յայտնուին նաեւ մորթային վերքեր:

Դարմանում.

– Թունաւորումած անձը անմիջապէս բերել մաքուր օդի մէջ, թուլացնել փողկապն ու գօտին, ազատել սեղմող հագուստներէն:

– Մրսիլը կանխել ենթական ծածկելով:

– Տալ արուեստական շնչառութիւն:

– Կանխարգիլումը այս ձեւի թունաւորման, հսկելով կազային սարքաւորումներու եւ խողովակային հոսանքներու:

Բ. Այլ կազեր

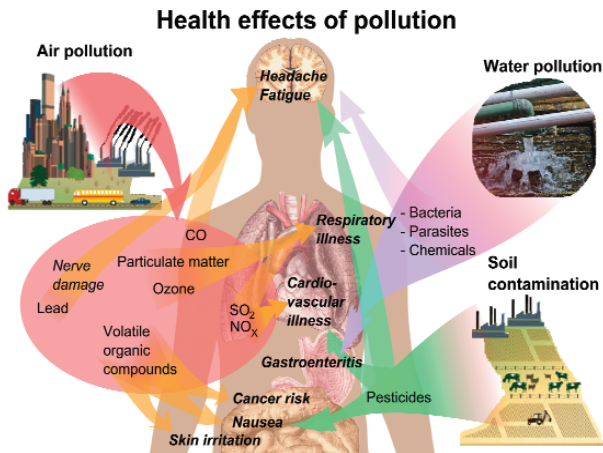
Մնացեալ թունաւոր կազերու մէջ կը յիշուին ինքնաշարժներու վառելանիւթի մաս կազմող տարրերու այրումով յառաջ եկած կազերը, բնածուխի երկաթաթթու (carbon dioxide), բորոկածինի թթու եւայլն: Այս կազերը առանձնապէս վտանգաւոր են, եւ վտանգաւոր կը դառնան նաեւ

օդին մեջ ենթարկուելով քիմիական փոփոխության: Արեւի լոյսի ներկայութեան, անոնք կը փոխուին սրգագոյն, խիստ նեղացուցիչ ծուխի մը:

ՕՐԻՆ ԱՊԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Ապականութեան պատասխանատու վերոյիշեալ տարրերը կը մաշեցնեն, կը տկարացնեն եւ գոյնը կը փոխեն բազմաթիւ նիւթերու: Պողպատը, քարէ արձանները կը կրծուին այս կազերու միջոցաւ: Թունաւոր այս կազերը, մասնաւորաբար ծծումբի թթուն, տերեւները կը չորցնեն, կը մեռցնեն ծառերը, ծաղիկները եւ խոտերը: Պտղատու ծառերու բերքը կը փճանայ:

Օդին ապականութեան պատճառով մարդոց հասած վնասները կրնան ըլլալ ֆիզիքական, երբ մորթը, աչքերը, մասնաւորաբար շնչառական դրութիւնը կը վնասուին: Մասնիկներ օդէն կ'անցնին թոքերուն մէջ եւ կը յառաջացնեն քրոնիկ ցնցդատապ (պրոնշիթ), շնչարգելութիւն (ազմա), թոքային քաղցկեղ:

Լուծումներ

Բժիշկներու կողմէ մորթի, աչքի եւ թոքերու վարակումները կրնան դարմանուիլ, սակայն ասկէ անդին, բժշկութիւնը կ'աշխատի արթնցնել հանրային առողջապահութեան պատասխանատուները, օդի ապականութեան վնասներու վերաբերեալ:

Պետութեան կողմէ՝

– Հսկողութիւն՝ ինքնաշարժներէն արտածուող ծուխերուն վրայ: Փնտռտուքներ յառաջ կը տարուին ներկայիս, ելեկտրականութեան շարժող մեքենաներու վրայ, որոնք գերծ ըլլալով սովորական վառելանիւթերէն, կը պակսեցնեն ապականութիւնը:

– Հսկողութիւն գործարաններէն ելլող արտադրութեանց եւ ծուխերուն վրայ:

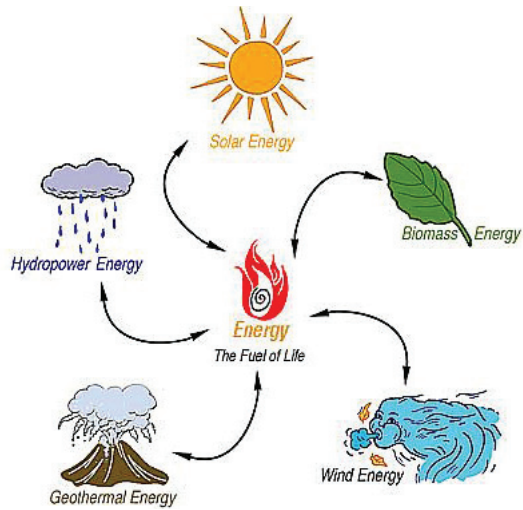
– Փնտռտուքներ աւելի մաքուր վառելանիւթի տեսակներու:

– Դաստիարակել ժողովուրդը, օդին եւ բնութեան մաքրութեան գծով, իրենց իսկ առողջութեան համար:

*Իսկ հասարակության եւ
ինչու չէ պետության օժան-
դակութեամբ՝*

– Վերականգնող ուժանիւ-
թի (renewable energy) գործա-
ծութիւնը քաջալերել, որովհե-
տեւ այս ձեւը կը նկատուի ա-
մենակարեւոր եւ բնաւի գոր-
ծօնը, որ կրնայ սանձել կեն-
սոլորտային ապականումը,
որուն զուգահեռ պէտք է զար-
գացնել բնապահպանութեան
խիղճը եւ գիտակցութիւնը: Եւ
քանի դեռ հանածոյ վառելա-
նիւթերը կը մնան մեր գործա-
ծած ուժանիւթի գլխաւոր աղ-
բիւրը, մենք պիտի չկարենանք
կասեցնել հետզհետեւ աւելի սաստկացող ապականութիւնը, որ այլեւս
տարածուած է մեր մոլորակի գրեթէ բոլոր վայրերուն վրայ:

Renewable Energy

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

The Whirling Jackstay

Scout with 10ft line (weighted) is tethered by ankle to stake on short rope. Scattered round him within radius of 12ft. are a number of articles. Players run in and collect them one at a time without being struck by the Jackstay.

ԳԼՈՒԽ Զ . - ՍԿԱՌՈՒՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Խաղերու Ընտրութեան, Ուսուցման եւ Կապակերպման...	305
Մրցակցական եւ Ոչ Մրցակցական Խաղեր	308
Ուշադրութիւն Զարգացնող Խաղեր	312
Ռազմական Խաղեր	316
Հայկական Ժողովրդային Խաղեր	319

ԽԱՂԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՆԸ

Խաղերը սովորաբար կ'ընդօրինակեն շրջապատող աշխարհը, մեծերու գործողութիւններն ու փոխ-յարաբերութիւնները:

Անոնք իրենց ծագումով, բնոյթով ու բովանդակութեամբ ընկերային են, կը կրեն ազգային, ժողովրդական բնոյթ, կը փոխանցուին սերունդէ-սերունդ: Խաղերու միջոցով կը ձեւաւորուի եւ կը դրսեւորուի աշխարհը ճանչնալու, անոր վրայ ներգործելու երեխայի պահանջը: Ընդհանրապէս խաղերը նաեւ պոարճանալու, մարզային վարպետութիւն ձեռք բերելու, առօրեայ կեանքի պահպանութեան, հանգստանալու, մտաւոր եւ ֆիզիքական կարողութիւնները զարգացնելու մեծ ներուժ ունին, այդ պատճառով ալ անոնք, լաւ կապակերպելու համար անհրաժեշտ է ըլլալ կենսութեան ու խանդավառ, ներողամիտ ու հիմարի պգացումով անձնաւորութիւն: Խաղերու տիպը, բնոյթը, բովանդակութիւնը եւ ձեւաւորումը կ'որոշուի դաստիարակչական մեթոդներու համաձայն՝ երեխայի տարիքին, զարգացման աստիճանին եւ հետաքրքրութիւններուն համապատասխան: Հայոց մէջ բազմաթիւ են ազգային խաղերը: Մեծ տարածում ունին նաեւ համակարգչային խաղերը:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ԽԱՂԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ, ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ

ԵՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ...

Սկաուտի կամքի եւ բնաւորութեան դաստիարակման, անոր օրկանիզմի առողջացման եւ ամրապնդման, ֆիզիքական ու հոգեկան կարողութիւններու զարգացման գործին մէջ վճռական նշանակութիւն ունին մասսայական շարժական խաղերը:

Խաղերը կ'ուղեկցին սկաուտին, սկսած մանկական հասակէն մինչեւ երիտասարդական հասակը, աստիճանաբար զարգանալով, նոր բովանդակութիւն ստանալով ընկերային միջավայրին մէջ:

Համաձայն սկաուտի տարիքին, խաղերը աստիճանաբար կը բարդանան եւ կը դժուարանան, աստիճանաբար բովանդակալից կը դառնան եւ կ'ընդգրկեն բազմապիսի աշխատանքային բնագաւառներ: Իւրաքանչիւր տարիքային շրջանին, խաղերու միջոցով առանձին խնդիրներ եւ պահանջներ կ'առաջադրուին սկաուտին, որոնց յաղթահարման համար ան աշխատանքներուն բաւական ժամանակ կը յատկացնէ եւ մեծ ճիգ ու ջանք կը գործադրէ:

Իւրաքանչիւր խաղ ունի իր նպատակը, բովանդակութիւնը, իր օրէնքներն ու կանոնները: Կան խաղեր, որոնք շատ հասարակ են եւ պարզ. անոնք պայմաններ կը ստեղծեն, որ սկաուտը արագ վազէ, ցատկէ, նետէ, արագ կողմնորոշուի, խուսափի պատահարներէն եւ վերջապէս յարատեւութեան ճամբով հասնի խաղի առջեւ դրուած նպատակին՝ ձեռք բերէ յաղթանակ:

Այդպիսի պարզ խաղերը մեծ մասամբ կը վերաբերին մինչեւ 12 տարեկան սկաուտներուն:

Կան խաղեր, որոնք բարդ են թէ՛ բովանդակութեան եւ թէ՛ օրէնքներու եւ կանոններու տեսակէտէ: Անոնք կը պահանջեն սկաուտէն ոչ միայն արագ վազել, բարձր ու հեռու ցատկիլ, նետել, արագ կողմնորոշուիլ, այլեւ անոր մէջ կը զարգացնեն յամառ հետեւողականութիւն, հաստատակամութիւն, տոկունութիւն, խումբի հետ յաղթանակ ձեռք բերելու բարձր զգացում: Այս կարգի խաղերը գլխաւորապէս կը վերաբերին 13-էն բարձր տարիք ունեցողներուն:

Խաղը սկաուտի համար միջավայր մըն է, ուր ան կը ստանայ հասարակական դաստիարակութիւն: Խաղալով իր հասակակիցներու հետ, սկաուտը գործնականին մէջ կը հասկնայ հաւաքական կեանքի անհրաժեշտութիւնը: Այստեղէն ալ իր մէջ կը զարգացնէ ընկերականութիւն, համերաշխութիւն, ազնուութիւն, արդարացի վերաբերմունք դէպի ընկերներն ու իր անձնաւորութիւնը: Կատարելով խաղերու նոյնիսկ ամենատարրա-

կան կանոնները, սկաուտը աննկատելի կերպով կը դառնայ կարգապահ, գործելով յօգուտ իր խումբին, ուր նախաձեռնություն եւ վճռականություն ձեռք կը բերէ:

ԽԱՂԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ...

Խաղերու ընտրութիւնը դժուար եւ պատասխանատու գործ է: **Խաղերու ընտրութեան ընթացքին, առաջին կարգին նկատի պէտք է առնուի խաղցողներու տարիքը:** Եթէ խաղը 8-12 տարեկան սկաուտներու համար է, պէտք է ունենան դիւրմբռնելի օրէնքներ եւ կանոններ, իսկ 13-18 տարեկանները կը սիրեն, որ խաղը դժուարութիւններ ունենայ եւ իրենք մեծ ճիգ գործադրելով, յաղթահարեն այդ դժուարութիւնները:

Խաղերը ընտրելու եւ ուսուցանելու ընթացքին նկատի պէտք է առնուի նաեւ խաղի բովանդակութիւնը եւ նպատակը: Խաղեր կան, որոնց օրէնքները դաստիարակչական չեն: Իւրաքանչիւր խաղ պէտք է ունենայ իր նպատակը: Խաղեր կան, որոնք կը զարգացնեն ճարպիկութիւն, ճկունութիւն, խաղեր կան, որոնք կը զարգացնեն շարժման արագութիւն եւ դիմացկունութիւն եւ քիչ չեն այդ խաղերու թիւը, որոնք կը զարգացնեն ուժ, նետելու եւ թռչելու ունակութիւն: Ուրեմն խաղերը ընտրելու եւ ուսուցանելու ընթացքին, խաղավարը պէտք է որոշակի կերպով իր առջեւ հարց մը դնէ, թէ տուեալ խաղը ուսուցանելով, ան ի՞նչ կ'ուզէ դաստիարակել սկաուտին:

Նախապատրաստել ընտրուած խաղին համապատասխան խաղահաշտ եւ գոյք: Յաճախ ընդարձակ տարածութիւններ պահանջող խաղերը կը կորսնցնեն իրենց արժէքը, որովհետեւ կը խաղցուին փոքր տարածութեան վրայ: Բազմաթիւ խաղեր կան, որոնք կը պահանջեն գործողութիւններու լայն շրջան, յարձակելու, նահանջելու եւ այլ թաքթիքական խաղեր կատարելու համար:

Խաղը պէտք է ճիշդ բացատրուի եւ ուսուցանուի: Յաճախ կը պատահի, որ լաւ եւ բովանդակալից խաղ մը թերի բացատրուելու պատճառով անհետաքրքիր կ'անցնի:

Խաղավարը խաղը սկսելէ առաջ խաղցողները կը կանգնեցնէ կիսաշրջանաձեւ, ինքն ալ կը կանգնի կեդրոնը այնպէս, որ բոլոր խաղցողները իր տեսադաշտին մէջ կ'ըլլան եւ կը սկսի բացատրել խաղը: Բացատրականէն ետք, զանազան հարցեր կու տայ, խաղը աւելի յստակ ու պարզ դարձնելու համար: Յետոյ փորձնական խաղ մը կ'անցնէ, ապա կը սկսին խաղալ:

Խաղավարը խաղի ընթացքին պէտք է խստօրէն հետեւի, որ օրէնքները ճշդութեամբ կիրառուին: Ան ուշադիր պէտք է ըլլայ խաղի ամբողջ տեղութեան, պէտք է անպայման հաշուի առնէ խաղցողներու տարիքը, խաղի

տեսակը, միջավայրը, ուշադիր ըլլայ թուլակազմ երեխաներու նկատմամբ, չյոգնեցնէ անոնց: Խաղերու ուսուցման ժամանակ, խաղավարը պետք է հետեւողականօրէն հսկէ ներքոյիշեալ առողջապահական կանոններու անթերի կիրառման.

- 1.— Անօթի վիճակի մէջ չմասնակցիլ խաղին: Ուտելէ նուազագոյնը մէկուկէս ժամ ետք խաղալ:
- 2.— Որպէս կանոն, խաղերուն մասնակցիլ բացառապէս մարզական համազգեստով կամ շատ թեթեւ հագուստով: Վերի մասը բոլորովին մերկ եւ բոպիկ դրութեամբ խաղալը արգիլուած է:
- 3.— Օրուայ շատ տաք ժամերուն չխաղալ արեւուն տակ:
- 4.— Ջուր չխմել ամբողջ խաղի ընթացքին եւ ոչ ալ խաղէն անմիջապէս յետոյ:
- 5.— Խաղէն անմիջապէս յետոյ, փոխել խոնաւցած շապիկը կամ հագուստը:
- 6.— Նախաճաշել, ճաշել կամ ընթրել, խաղէն կէս կամ մէկ ժամ յետոյ:
- 7.— Խաղէն յետոյ (մանաւանդ աշխոյժ) չնստիլ հանգստանալու, այլ պետք է քալել այնքան ժամանակ, մինչեւ որ սրտի գործունեութիւնը բնական դառնայ:
- 8.— Խաղի ամբողջ ընթացքին շնչել քիթով, որովհետեւ բերանով շնչելու սովորութիւնը հակաառողջապահական է եւ շատ կը յոգնեցնէ խաղացողը:
- 9.— Չօրաւոր յոգնածութիւն, գլխու պտոյտ, սրտխառնուք զգալու պարագային, թոյլատրել սկաուտը անմիջապէս դուրս գալ խաղէն:
- 10.— Խաղի ընթացքին քերծուածքներ ու վնասուածքներ ստանալու պարագային, անմիջապէս դիմել նախնական դարմանման եւ հակա-նեխիչ դեղերու:
- 11.— Արգիլել կարծր գնդակներու եւ վնաս պատճառող առարկաներու գործածութիւնը խաղերու ընթացքին:
- 12.— Ճեմիշներու, ճահիճներու եւ այլ տեսակի հակաառողջապահական միջավայրի մէջ խաղեր չկազմակերպել:

ԻՆՉՊԷՍ ՊԵՏՔ Ե ԸԼԼԱՅ ԽԱՂԱՎԱՐԸ.—

- 1.— Ան պետք է ըլլայ ուրախ, գործունեայ, սկաուտներուն մօտենայ պարզ եւ անկեղծ ձեւով, համակրանքի մթնոլորտ ստեղծէ անոնց մէջ:
- 2.— Ըլլայ յամառ, հետեւողական եւ պահանջկոտ՝ խաղերու ուսուցման հարցին մէջ: Ո՛չ մէկ պարագային չգիշել, եթէ սկաուտը խախտէ խաղի օրէնքներն ու կանոնները:
- 3.— Պէտք է գիտնայ շատ խաղեր, գլուխ-կոտրուկներ, կարճ հանելուկ-պատմուածքներ, թուաբանական զուարճալիքներ եւ կրնայ այդ բոլորը ճիշդ եւ բովանդակալից ձեւով ուսուցանել սկաուտներուն:

- 4.— Հարկ եղած պարագային, խաղայ սկաուտներուն հետ եւ իր անձնական օրինակով թափ, եռանդ ու վճռականութիւն մտցնէ խաղին մէջ, դառնալով նոյն տարիքի խաղցողներէն մէկը, ինչպէս իր ապրումներու դրսեւորումով, այնպէս ալ իր վերաբերմունքով եւ գործունէութեամբ:
- 5.— Խաղին մօտենայ լրջութեամբ, զայն դատէ անաչառօրէն եւ առանց կողմնակալութեան:
- 6.— Խաղի ընթացքին, ճիշդ կողմնորոշուի սկաուտին ապրումները գնահատելու պարագային:
- 7.— Երեխաներուն հետ խօսի մաքուր գրական եւ պարզ լեզուով, չգործածէ անոնց համար անհասկնալի բառեր եւ դարձուածքներ:

ՄՐՅԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ՈՉ ՄՐՅԱԿՑԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ.—

Այս բաժնի մէջ գետեղուած մրցակցական եւ ոչ մրցակցական խաղերը իրենց բովանդակութեամբ, օրէնքներու եւ կանոններու տեսակէտէ պարզ եւ մատչելի են 8-12 տարեկան երեխաներու համար: Մեծերն ալ կրնան խաղալ, եթէ փափաքին:

1.— Սկաուտները ձեռք-ձեռքի բռնած, խոշոր շրջանակ մը կը կազմեն: Խումբին պատասխանատուն կը հրամայէ «Աջ դարձ»: Իւրաքանչիւր սկաուտ, իր կէցած տեղը քարտրով եւ կամ փայտով մէկ-մէկ նշան կը դնէ բացի մէկէն. վարիչի ազդանշանին վրայ բոլորը մէկ կը վազեն իրարու ետեւէ՝ շրջանակին շուրջ: Վարիչը յանկարծ սուլիչը կը փչէ եւ սկաուտները կը կենան, անոնցմէ իւրաքանչիւրը անմիջապէս կը նայի նշանին եւ ճիգ կ'ընէ՝ որեւէ մէկուն առջեւ տեղ գրաւել: Նշաններուն թիւը սկաուտներու թիւէն մէկ հատ պակաս կ'ըլլայ, որով սկաուտ մը դուրս կը մնայ խաղէն: Խաղէն դուրս մնացողին տեղը, քար մը դուրս կը հանեն շրջանակէն եւ պատասխանատուին ազդանշանին վրայ խաղը կը վերսկսի եւ կը շարունակուի նոյն ձեւով, մինչեւ վերջին սկաուտը, զոր կը կոչեն խաղին հերոսը: Նոյն խաղը կրնայ խաղցուիլ աթոռներով:

2.— Պատասխանատուն սկաուտները կը հաւաքէ 5 մեթր շրջագիծով շրջանակի մը մէջ. սկաուտները իրենց տարազները կը հանեն եւ շրջանակին կեդրոնը իրարու վրայ կը դիզեն. իրարմէ հաւասար բացուածքով կը նստին շրջագծին վրայ:

Պատասխանատուին սուլիչի նշանին վրայ, ամենքը մէկ կը վազեն դէպի հագուստներու դէզը, իւրաքանչիւրը կը ջանայ վայրկեան առաջ իր տարազը գտնել, հագուիլ եւ պատասխանատուին ներկայանալ: Այս առթիւ, սկաուտները արագաշարժ պէտք է ըլլան հագուստին հագուելու մէջ եւ պէտք է ջանան արագել ըլլալու ուրիշին, ցրուելով հագուստները աջ ու ձախ: Խաղի մասնակցող սկաուտները այսպիսով ստիպուած կ'ըլլան աջ ու ձախ վազել իրենց տարազը ձեռք անցնելու եւ հագուելու համար:

3.— Երկու խմբակներ իրարմե 60 քայլ հեռու գիծերու վրայ կը կենան: Երկու գիծերուն կեդրոնը սկաուտական գաւազան մը կը դրուի (հողին մէջ մխրճուած): Պատասխանատուին սուլիչին հրահանգին վրայ, երկու խումբերէն մէկական սկաուտ կը վազեն առաջ, դէպի գաւազանը, ձեռքերնին բռնած գլխարկնին՝ կը ջանան իրարմե առաջ գաւազանին վրայ դնել զայն: Ով որ յաջողի առաջ դնել գլխարկը, ան կը շահի եւ միւսը դուրս կ'ելլէ, անոր փոխարինելով ուրիշ սկաուտ մը իր խմբակէն: Այն խմբակը, որուն բոլոր սկաուտները դուրս կ'ելլեն՝ կը կորսնցնեն խաղը. ուրեմն միւս խմբակը կը շահի խաղը:

Նոյն խաղը կրնայ խաղցուիլ հակառակ ձեւով, իսկ գաւազանին տեղը՝ սկաուտ մը նստեցնելով, գլխուն գլխարկ մը: Չոյգ մասնակիցները կը ծռին դէպի գլխարկը: Իւրաքանչիւրը կը ջանայ գլխարկը խլելով փախչիլ, ջանալով որ իր հակառակորդը չկարենայ իր կռնակին զարնել ձեռքով: Այն սկաուտը, որ կը զարնուի, խաղէն դուրս կ'ելլէ եւ անոր կը յաջորդէ ուրիշ մը՝ իր խմբակէն եւ այսպէս կը շարունակուի մինչեւ որ խմբակներէն մէկուն բոլոր սկաուտները վերջանան պարտուելով:

4.— Հրապարակի վրայ, իրարմե 30-40 քայլ հեռաւորութեամբ գծել երկու զուգահեռ գիծ: Խաղցողները բաժնել երկու հաւասար խումբերու, մէկուն տալ «աղուեսներ», միւսին՝ «աքլորներ» անունը: Խումբերը կը կանգնին իրենց սահմանագիծերու վրայ, դեմքով դէպի դաշտի կեդրոնը: Խաղավարը կրնայ խումբերը դէպի դաշտին կեդրոնը կանչել քայլով, վազքով, չորեքթաթ, ծռած եւ այլ դրութեամբ: Խումբերը պահանջուած ձեւով կը շարժին դէպի դաշտին կեդրոնը եւ կը կանգնին իրար դիմաց՝ կէս քայլ հեռաւորութեան վրայ:

Խաղավարը կը սկսի բազմաթիւ հրահանգներ տալ. օրինակ՝ ձեռքերը վեր, ձեռքերը կո՛ղմ, ե՛տ դարձ, ա՛ջ դարձ, պագի՛լ, պառկի՛լ, նստի՛լ եւ այլն: Տրուած հրահանգները երկու խումբի խաղցողներու համար ալ պարտադիր է:

Հրահանգներու ժամանակ, խաղավարը յանկարծ բարձրաձայն կը կանչէ «աղուեսներ» կամ «աքլորներ»: Կանչուող խումբը անմիջապէս ետ կը փախչի դէպի իրենց սահմանագիծը, իսկ միւս խումբը կը հետապնդէ եւ կ'աշխատի դպչիլ փախչողներուն: Չարնուողները դուրս կու գան խաղէն:

Խաղցողները կրկին կը հաւաքուին իրենց սահմանագիծերու վրայ եւ խաղը կը շարունակուի նախկին ձեւով մինչեւ խումբերէն մին բոլորովին պարտուի:

Որքան հրահանգները բազմաճանաչ եւ հետաքրքրական ըլլան, խաղը այնքան ուրախ եւ աշխոյժ կ'ընթանայ:

5.— Երկու խմբակի սկաուտներ դեմ դիմաց կը շարուին իրարու քով: Անոնք իրենց բերնին մէջ կ'ունենան մէկական դգալ: Երկու խմբակներու առաջին կարգի սկաուտները իրենց դգալին մէջ կ'ունենան մէկական լուբիա կամ փինկ-փոնկի գնդակ:

Սուլիչի նշանին վրայ կը սկսին իրարու քով եղող սկաուտի դգալին մէջ դնել լուբիան:

Այն խմբակը որ շուտ լրացնէ, յաղթական կ'ելլէ:

6.— Խումբ մը սկաուտներ մէկ գիծի վրայ կը շարուին, իրենց հետ ունենալով մէկական տոպրակ: Բոլորն ալ կը մտնեն իրենց տոպրակին մէջ մինչեւ մէջքերնին. ապա սուլիչի նշանին վրայ բոլորը մէկէն կը սկսին վազել, առաջինը հանդիսանալու համար:

7.— Երկու խմբակի սկաուտներ կը շարուին դեմ դիմաց՝ սեղանի մը շուրջ: Սուլիչի նշանին վրայ խմբապետը փետուր մը կը ձգէ օդին մէջ. այն ժամանակ, իւրաքանչիւր խումբ կը սկսի օդին մէջ փչել փետուրը, որպէսզի գայն իր հակառակորդին կողմը ձգէ:

8.— Խումբ մը սկաուտներ գետին կը նստին, ոտքերնին վեր բռնած. ուրիշ խումբի մը 3 վայրկեան միջոց կը տրուի ուսումնասիրելու գետինը նստողներու կօշիկներու տակը: Այս գործողութենէն ետք, նստողները կ'առաջնորդուին վրան: Դուրսը, դաշտին հողը լաւ մը յարդարելէ ետք, սենեակը եղողներէն մին կը սկսի քալել այդ հողին վրայէն: Դիտող խումբի սկաուտները կը քննեն այս քալող սկաուտին ոտքի հետքերը, ան որ կը ճանչնայ հետքը, կը շահի խաղը:

9.— Խաղցողները կարգով բաժնել 2 հաւասար խումբերու եւ առաջին խաղցողներուն տալ մէկական տոպրակ, մէջը 5 հատ խնձոր կամ ծովային քար: Խումբերուն դիմաց իրարմէ 2 քայլ հեռաւորութեամբ գծել 5 հատ պզտիկ շրջանակներ, որպէս խնձոր ցանելու փոսեր:

Խաղը սկսելու հրահանգը տրուելուն պէս, խումբերու առաջին խաղցողները արագ վազքով կ'երթան եւ տոպրակներէն խնձորները մէկ-մէկ հանելով կը դնեն շրջանակներու մէջ, ապա ետ կը վերադառնան եւ պարապ տոպրակները կը յանձնեն երկրորդ խաղցողին, որ կ'երթայ եւ մէկ-մէկ ետ կը հաւաքէ խնձորները, կը լեցնէ տոպրակը եւ վերադառնալով՝ տոպրակը կը յանձնէ յաջորդ խաղցողին: Այսպէս կը շարունակուի խաղը, մինչեւ որ խումբի բոլոր անդամները մասնակցած ըլլան խաղին:

10.— Անտառի, հրապարակի կամ բացատի մը մէջ խաղցուելիք այս խաղին համար, որ կը կոչուի «Թունաւորուած Վայր», անհրաժեշտ են 4-10 հատ աղիւս կամ աղիւսի չափ տախտակի կտորներ եւ խաղցողներու քանակի չափ շիշեր:

Խաղողները բաժնել քանի մը փոքրաթիւ խումբերու եւ կեցնել սկիզբի գիծին վրայ, իրարմէ 2 քայլ հեռաւորութեամբ, ծոծրակով շարուած: Սկիզբի գիծէն 10-20 քայլ հեռաւորութեան վրայ խումբերու դիմաց դնել խաղողներու քանակով շիշեր: Առաջին խաղողներուն տալ երկուական աղիւս:

Խաղը սկսելու ազդանշանը տրուելուն պէս խումբերու առաջին խաղողները արագօրէն աղիւսները կը դնեն իրենց ոտքին տակ եւ կ'աշխատին աղիւսները հերթականօրէն տեղափոխելով եւ անոնց վրայ քալելով հասնիլ «թունաւորուածներ»ուն (շիշերը): Վերցնելով անոնցմէ մէկը, Նոյն ձեւով կը վերադառնան եւ աղիւսները կը յանձնեն յաջորդ խաղողին եւ շարունակաբար մինչեւ որ բոլոր շիշերը փոխադրուին դէպի սկիզբի գիծ:

11.— Խաղողները կարգով բաժնել 2 հաւասար խումբերու եւ առաջին խաղողներուն տալ մէկական տոպրակ, մէջը 5 հատ խնձոր կամ ծովային քար: Խումբերուն դիմաց իրարմէ 2 քայլ հեռաւորութեամբ գծել 5 հատ պզտիկ շրջանակներ, որպէս խնձոր ցանելու փոսեր:

Խաղը սկսելու հրահանգը տրուելուն պէս, խումբերու առաջին խաղողները արագ վազքով կ'երթան եւ տոպրակներէն խնձորները մէկ-մէկ հանելով կը դնեն շրջանակներու մէջ, ապա ետ կը վերադառնան եւ պարապ տոպրակները կը յանձնեն երկրորդ խաղողին, որ կ'երթայ եւ մէկ-մէկ ետ կը հաւաքէ խնձորները, կը լեցնէ տոպրակը եւ վերադառնալով՝ տոպրակը կը յանձնէ յաջորդ խաղողին: Այսպէս կը շարունակուի խաղը, մինչեւ որ խումբի բոլոր անդամները մասնակցած ըլլան խաղին:

12.— Ութնոտուկի մրցումին համար տողը բաժնել 3 կամ 4 հոգինոց խմբակներու: Խմբակին անդամները պետք է կռնակով կանգնին եւ արմուկը անցընեն իրենց կողքի ընկերոջ արմուկին: Ազդանշանէն ետք, այս խմբակները կը մրցին հասնելու վերջագիծ եւ վերադառնալու:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՉԱՐԳԱՑՆՈՂ ԽԱՂԵՐ..._

Այս բաժնի մէջ զետեղուած խաղերը կարելի է կազմակերպել ակումբի, դպրոցի, վրանի կամ բացօթեայ վայրերու մէջ: Այս սրտաբուխ ծիծաղ եւ ուրախութիւն յառաջացնող խաղերը որոշ ժամանակ ետք կը վերածուին գրական-գեղարուեստական ժամանցի, ուր ընկերական ջերմ մթնոլորտի մէջ հրապարակ կու գան բոլոր սկաուտները՝ իրենց ընդունակութիւններով եւ կարողութիւններով: Այս խաղերը մատչելի են բոլոր տարիքի սկաուտներուն եւ նոյնիսկ գայլիկներուն համար:

ԳԻՄԻ ԽԱՂԸ

20-էն 25 առարկայ կը դնենք սեղանի մը վրայ, մէկ վայրկեան ժամանակ կը տրուի որ ուշի ուշով դիտենք զանոնք, ապա ծածկոցով մը կը ծածկենք առարկաները: Ապա 2-3 վայրկեան ժամանակ կը տրուի մեր տեսած առարկաներուն ցանկը պատրաստելու համար՝ մեր յիշողութեամբ: Առաւելագոյն թիւով առարկաներ արձանագրող սկաուտը կը շահի խաղը: Սրամիտ սկաուտը բոլոր առարկաներուն անունները գրելէ ետք, կը յիշէ նաեւ անոնց գոյները եւ ձեւերը մանրամասնօրէն:

Անհատի ուշիմութիւնը զարգացնելու կը ծառայէ այս խաղը որ առաջին անգամ խաղցաւ Գիմ Պալօ Ի Յարօս եւ իր անունով կոչուեցաւ՝ Գիմի Խաղը: Կարելի է առարկաներուն թիւը նուազեցնել կամ աւելցնել, ինչպէս եւ դիտելու եւ գրելու ժամանակը փոխել:

Նորընծայ սկաուտը պարտի յաճախ փորձել այս խաղը. օրինակ ցուցափեղկ մը դիտելէ ետք առանձնանալով ցուցակագրել թէ ինչեր տեսաւ այդ ցուցափեղկին մէջ, ապա ճշդել թէ ինչեր վրիպած են իր յիշողութենէն:

Գիմ Պալօ Ի Յարօ, անգլիացի գրող Ռուտեարտ Գիբլինսկի «Գիմ» անունով վէպին հերոսն է:

Գիմ անգլիացի (իրլանտացի) յիսնապետի մը զաւակն էր, որուն հայրը կը ծառայէր Յնդկաստանի մէջ, ուր մեռաւ, որք ձգելով իր զաւակը: Գիմ կը սիրէր բնիկները, անոնց սովորութիւններն ու բարքերը եւ կը հագուէր անոնց պէս: Ան կարճ ժամանակուան մէջ սորված էր հնդկերէնը եւ հնդիկներուն բոլոր սովորութիւններուն ու անոնց բնաւորութիւններուն տէր եղած՝ յաջողած էր մտնել ցեղախումբերուն մէջ եւ ըլլալ կատարեալ հնդիկ մը:

Յնդկաստանի բոլոր կողմերը շրջան ըրած պահուն, կը հանդիպի իր հորը զօրագունդին եւ կը պատահի, որ կը ձերբակալուի իր հոր զօրանոցին մէջ, ուր մտած էր հին բարեկամներ գտնելու մտադրութեամբ: Բարեբախտաբար, կը խուզարկուի եւ հորը ինքնութիւնը ցոյց տուող փաստաթուղթեր գտնուելով վրան, ինքնութիւնը կը ճշդուի ու կ'որդեգրուի իր հոր գինակիցներուն կողմէ եւ առիթ կը տրուի իրեն ուսումը շարունակելու: Ոստիկանական գաղտնի գրասենեակի անդամ, հնութեանց եւ զարդեղէնի վաճառական՝ Լիւրկան կը գնահատէ Գիմի ունեցած լայն ծանօթութիւնները ու խորհելով որ կրնայ ապագային ծառայել հայրենիքին, իր պաշտպանութեան տակ կ'առնէ գայն ու կ'ենթարկէ շարք մը մաքնիսականօրէն քնացնելու փորձերու, գիտնալու համար որ բաւականին չափ քաջութիւն, հաստատամտութիւն եւ ուշիմութիւն ունի՞ պատանին: Ահա այս փորձերու շրջանին է, որ ծնունդ առաւ Գիմի խաղը: Վաճառականը միայն մէկ վայրկեան, Գիմին ցոյց տուաւ թանկարժէք քարերով լեցուն պնակ մը, ու յետոյ թաշկինակ մը ծածկելով հարցուց թէ քանի տեսակ քար կար: Գիմի առաջին պատասխանը շատ յաջող չէր, սակայն մի քանի փորձերէ յետոյ կրցաւ առաւելագոյնը յիշել:

Գիմ Պալօ Ի Յարօ առաջին անգամ ըլլալով անգլիական գաղտնի սպասարկութեան պաշտօնեայի մը հետ ճամբորդութիւն ունեցած է Յնդկաստանի զանազան վայրերը եւ յաջողութիւն ցոյց տուած: Այս առթիւ, զինքն ալ գաղտնի սպասարկութեան անդամ կը նշանակեն:

Գիմ խիստ սրամիտ էր եւ կրնար անցած տեղին նկարագրութիւնը տալ կետ առ կետ: Կ'արժէ գիտնալ Գիմի ամբողջ պատմութիւնը: Ան ապագային դարձաւ իր հայրենիքին ծառայող լաւագոյն անձերէն մէկը:

Գիմի խաղը եղած է սկաուտական խաղ մը եւ մտքի մարզանք, որովհետեւ ան սկաուտին կը սորվեցնէ սրամտութիւն եւ զօրաւոր յիշողութիւն:

Խաղը հետեւեալն է: Սեղանի մը վրայ դրուած կ'ըլլան 20-25 կտոր առարկաներ. սկաուտը սոյն առարկաները մէկ վայրկեան ուշի ուշով դիտելէ ետք կ'անցնի անկիւն մը եւ կը սկսի արձանագրել այն՝ ինչ որ կը յիշէ: Սրամիտ սկաուտը բոլոր առարկաներուն անունները գրելէ ետք, կը յիշէ նաեւ անոնց գոյները եւ ձեւերը մանրամասնօրէն:

ԿՈՒ ԳԱՄ

Խաղալէ առաջ պէտք է պայմանաւորուիլ, թէ ո՞ր բնագաւառը կ'ընտրեն որպէս խաղի նիւթ: Կարելի է ընտրել քաղաքի, երկիրներու, գետերու, ծովերու եւ այլնի անուններ:

Խաղաձարը խաղցողներէն մէկուն կ'ըսէ. «Կու գամ»: Խաղցողը կը հարցնէ. «Ուրկէ՞ կու գաս»: Խաղաձարը կու տայ իր կողմէ ընտրուած վայրի անուան առաջին տառը. օրինակ՝ եթէ պայմանաւորուած են Յայաստանի մէջ գտնուող քաղաքներու վրայ, կ'ըսէ. «Կու գամ Կ.էն»:

Այն խաղցողը, որուն դիմած է խաղավարը, պարտաւոր է «Կ»ով սկսող բոլոր քաղաքներու անունները թուել: Եթէ կրցաւ խաղավարի միտքին մէջ պահած անունը գտնել, խաղավարը կ'ըսէ, թէ պատասխանը ճիշդ է: Եթէ խաղցողը չի գտներ, միւս խաղցողները ձեռքերնին վեր կը բարձրացնեն եւ խաղավարը բոլորին ալ հնարաւորութիւն կու տայ հարցին պատասխանելու, մինչեւ որ գտնուի պահուած անունը: Անունը գտնողը ինք կը դառնայ խաղավարը, իսկ չգտնուելու պարագային, կը յայտարարուի այդ անունը եւ նոյն խաղավարը կրկին կը մնայ իր դերին մէջ:

ՅՈՂ, ՕՂ, ՋՈՒՐ

Խաղցողները կը կազմեն շրջանակ, իրարմէ կես քայլ հեռաւորութեամբ: Խաղավարը կը մտնէ շրջան եւ դառնալով խաղցողներէն մէկուն, կ'ըսէ՝ «Օր», «Ջուր» կամ «Հող» եւ կը սկսի համրել մինչեւ 10: Խաղցողը այս ընթացքին պետք է ըսէ կենդանիի մը անունը, որ կ'ապրի այդ միջավայրին մէջ: Օրինակ՝ «Հող»ի պարագային, կարելի է ըսել կով, շուն, այծ եւ այլն, «Ջուր»ի պարագային պետք է ըսել ձուկերու կամ ջրային կենդանիներու անունները: «Օր»ի պարագային պետք է տալ թռչուններու անուններ՝ աղաւնի, սոխակ, դեղձանիկ, բազէ, ագռաւ, կաչաղակ, արծիւ, ծիծեռնակ եւ այլն:

Խաղավարը կը հաշուէ մինչեւ 10, մինչ այդ պատասխան չտուողները կամ սխալ պատասխանողները կը տուգանուին՝ կ'երգեն, կ'արտասանեն, կը պարեն եւ այլն:

ՎԱՆՎԱԽԱՂ

Խաղցողները շրջան կազմած կը նստին մարգագետնի, անտառի կամ բակի մէջ: Խաղավարը կ'ունենայ թենիսի գնդակ մը: Ան գնդակը նետելով խաղցողի մը, որեւէ բառի առաջին վանկը կ'արտասանէ: Գնդակը ստացողը պարտաւոր է առանց յապաղելու լրացնել բառը:

Օրինակ՝ եթէ խաղավարը ըսած է «Սար», խաղցողը կրնայ աւելցնել «գիս», «եան», «եակ», «սուռ», «կաւազ» եւ այլն:

Խաղի ընթացքին, պատասխանը ուշացնողը, կմկմացողը, անբովանդակ կամ սխալ բառեր ըսողը կը տուգանուի: Տուգանքը գործադրելէ ետք, կը դառնայ խաղը սկսողը:

ԳՏԻՐ ՂԵԿԱՎԱՐԸ

Խաղցողները կիսաշրջան կը կազմեն, մէկուն կ'ընտրեն խաղը սկսող: Խաղը սկսողը խումբէն բաւական կը հեռանայ: Խաղավարը, անոր բացակայութեան ժամանակ, խաղցողներէն մին կը նշանակէ ղեկավար, որ կը սկսի ձեռքերով, ոտքերով, իրանով կամ գլուխով շարժումներ ընել. միւս խաղցողները կը կրկնեն գայն:

Կը կանգնեն խաղը սկսողը: Ան կու գայ եւ կը կանգնի կիսաշրջանէն 2-3

քայլ հեռու, այնպես մը, որ տեսնէ բոլոր խաղցողները եւ պարզէ, թէ ո՛վ է ղեկավարը:

Ղեկավարը ամէն անգամ երբ կը տեսնէ, թէ խաղը սկսողը իր կողմ չի նայիր, կը փոխէ շարժումները: Ղեկավարի փոխած շարժումները շուտով կ'ընդօրինակեն միւսները եւ կը կրկնեն այնքան ժամանակ, քանի դեռ ղեկավարը չէ փոխած այդ շարժումը: Ղեկավարին գտնելու պարագային, կը փոխուին տեղերը:

Ճարպիկ ղեկավարը ուշ կը յայտնաբերուի եւ մեծ հաճոյք կը պատճառէ խաղցողներուն՝ իր խորամանկութեամբ եւ հետաքրքիր շարժումներով:

ԹՈՒՄ-ԹՈՒՄ

Խաղցողները կը կազմեն շրջան մը: Խաղավարը միջատի, թռչունի կամ կենդանիներու անուններ կու տայ. եթէ թռչող է, խաղցողները պետք է աչք ձեռքը օդ բարձրացնեն, իսկ եթէ ոչ՝ ձեռքը պետք չէ բարձրացնել: Սխալողները դուրս կ'ելլեն մինչեւ որ մնայ վերջին՝ յաղթանակող անձը:

ԳԾԱԳՐԷ ԱՌԱՃՆ ՈՒ ԱՍԱՑՈՒԱԾՔԸ

Պայման է ունենալ գրետախտակ կամ որեւէ մեծ ծաւալով թուղթեր՝ յենարանի վրայ: Խաղցողները կը բաժնուին երկու խումբի: Սկսող խումբը կը նստի գրետախտակին դիմաց եւ իրենցմէ մին կ'ընտրեն որպէս գծագրիչ: Խաղավարը նախապէս պատրաստած թղթիկներու վրայ արձանագրած կ'ըլլայ հայկական ծանօթ ասացուածքներ, կամ բառեր, որոնք մի առ մի ցոյց կու տայ գծագրիչին: Գծողը առանց խօսելու կը փորձէ զայն գծել, իսկ ընկերները՝ հետեւելով անոր, կը փորձեն գիտնալ թղթիկին գրութիւնը: Ժամանակ բռնելը հարկաւոր է, որպէսզի կետեր հաւաքելով ճշդուի յաղթական խումբը:

ՏԱՌԱՆԱՂ

Խաղի համար համապատասխան նիւթ ընտրելէ ետք, բոլոր խաղցողները կը ստանան մատիտ եւ տետրակի էջ, որու վրան նախ կը գրեն իրենց անուն-մականունը եւ կը սպասեն խաղավարի կարգադրութեան: Եթէ պայմանաւորուած են թռչուններու անուններ գրել՝ խաղավարը բարձրաձայն կ'ըսէ առաջին տառը, օրինակ՝ «Ա»: Խաղցողները առանց ժամանակ կորսնցնելու իրարմէ խիստ գաղտնի, կը գրեն «Ա»ով սկսող թռչուններու անունները: Երկու վայրկեանը վերջանալէ ետք, խաղավարը արագօրէն կը հաւաքէ թուղթերը եւ խաղցողներու ներկայութեամբ բարձրաձայն մէկ առ մէկ կը ստուգէ գրուածները:

Կը շահի ան, որ ամենէն շատ անուններ ճիշդ գրած է:

Նոյն խաղը կրնանք գործադրել կազմելով սիւնակներ՝ «Անուն», «Բոյս», «Առարկայ», «Կենդանի» եւ «Երկիր» անուններու տակ, որոնք պետք է սկսին նոյն որոշուած գիրով:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ.---

Այս բաժնի խաղերը մատչելի են նաեւ բոլոր տարիքներու համար:

ԱՄՐՈՑԻ ԳՐԱԽՈՒՄ

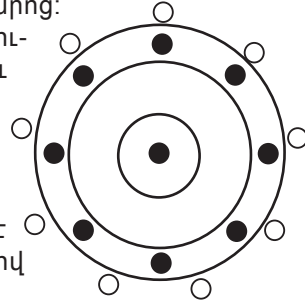
Հրապարակի կեդրոնը իրարմէ կէս քայլ հեռաւորութեան վրայ իրար մէջ կը քաշուին 4-7 մեթր տրամագիծ ունեցող 2 շրջան: Շրջաններու կեդրոնը, կէս մեթր լայնութեամբ կը քաշուի երրորդ շրջանը՝ «ամրոց»ը:

Պաշտպանող խումբի ղեկավարը կը մտնէ ամրոց:

Խումբի միւս խաղացողները հաւասար հեռաւորութեամբ կը դասաւորուին երկու մեծ շրջագիծերու միջեւ ինկած տարածութեան մէջ:

Յարձակողները հաւասար հեռաւորութեամբ կը դասաւորուին շրջագիծերէն դուրս՝ պաշտպանողներէն մէկ քայլ հեռաւորութեամբ:

Խաղը հետեւեալն է. յարձակողները պետք է գրաւեն ամրոցը, իսկ պաշտպանողները ձեռքով զարնելով՝ շարքէն հանեն յարձակողներուն:

Խաղի օրէնքներն են.---

1.--- Յարձակողները պետք է աշխատին որ առանց զարնուելու ճեղքել շրջագիծերը եւ գրաւել ամրոցը: Շրջագիծերէն ներս զարնուելու դէպքին, կը համարուին կտրուած եւ դուրս կու գան խաղէն:

2.--- Պաշտպանողները իրաւունք ունին յարձակողներուն զարնելու միայն շրջագիծերու միջեւ ինկած տարածութիւններէն ներս եւ դուրս անցած ատեն:

3.--- Ամրոցապահը իրաւունք ունի դուրս գալ ամրոցէն եւ հետապնդել ու զարնել յարձակողներուն՝ շրջաններէն ներս: Սակայն, երբ տեսնէ, որ պաշտպանական գիծը ճեղքած եւ ներս մտած են մէկէ աւելի յարձակողներ, ան կը մտնէ ամրոց եւ կ'աշխատի այնտեղէն պաշտպանել ամրոցը:

4.--- Ամրոցը գրաւողները կը շահին մէկ միաւոր եւ առանց դերերը փոխելու նորէն կը սկսին խաղը: Պաշտպանողները բոլոր յարձակողներուն զարնելու դէպքին, կը շահին մէկ միաւոր եւ դերերը կը փոխուին:

5.--- Եթէ յարձակող կողմին կը մնայ մէկ հոգի, այն պարագային, ամրոցապահը կրնայ դուրս գալ շրջաններէն եւ հետապնդելով զարնել միակ յարձակողը: Պաշտպանողները իրենց տեղերէն դուրս գալու իրաւունք չունին:

6.--- Ամրոցապահը եթէ չկրցաւ զարնել յարձակող կողմի վերջին խաղացողին, եւ ան կը մտնէ ամրոց, խաղը կը շահին յարձակողները:

Խաղը կը դատեն դատաւորն ու անոր օգնականը: Կէս ժամ տեւող խաղի ընթացքին ամենաշատ միաւոր շահող խումբը կը յաղթէ խաղը:

ԴՐՕՇԱԿԱՆԱՂ

Այս խաղին կրնան մասնակցիլ 6-րդ դասարանէն բարձր, կամ 12-էն վեր տարիք ունեցող սկաուտներ, իսկ խաղը նախընտրելի է որ խաղցուի բաց եւ մեծ տարածութեան վրայ:

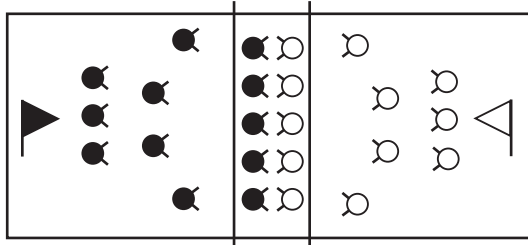
Համաձայն խաղցողներու տարիքին, կը փոխուին դաշտին չափը եւ շահումներու քանակը:

Այստեղ նկարագրուած դաշտին չափը, խաղցողներու թիւը եւ շահումներու քանակը կը վերաբերին 13-16 տարիք ունեցողներուն:

Խաղի համար անհրաժեշտ է երկու գոյնի (կարմիր-կապոյտ) դրօշակ, ոչ մեծ չափով:

Խաղցողները կը բաժնուին երկու հաւասար խումբի եւ կ'ընտրեն իրենց ղեկավարները:

Դրօշակախաղի դաշտը կը ներկայացնէ 70 մէթր լայնութեամբ հարթ եւ մաքուր ուղ-

ղանկին հրապարակ: Դաշտի լայնութեամբ, ճիշդ մէջտեղէն կը քաշուին երկու զուգահեռ գիծեր, իրարմէ 1-2 մէթր հեռաւորութեամբ: Այդ գիծերու մէջ ինկած տարածութիւնը կը կոչուի չէզոք գօտի: Դաշտի երկու ծայրերը, 5 մէթր դէպի ներս գետնին կ'ամրացուին դրօշակները:

Դաշտի բոլոր գիծերը պետք է ըլլան կաւիճով հաստ գծուած:

Իւրաքանչիւր խումբէն 5 խաղցող կը մտնեն չէզոք գօտի եւ կը շարուին իրար դիմաց, որպէս յարձակողներ, 4 խաղցող կ'սաշրջանաձեւ կը կանգնին չէզոք գօտիի եւ դրօշակի միջեւ ինկած տարածութեան մէջ, աւելի մօտ չէզոք գօտիին, որպէս միջնապահներ, իսկ մնացած 3ը կը կանգնին դրօշակէն 5 քայլ առաջ, որպէս դրօշապահներ:

Խաղցողներու այս ձեւի դասաւորումը պարտադիր է խաղի սկիզբին: Խաղի ընթացքին, իւրաքանչիւր թիմի ղեկավարը, ըստ հակառակորդի յարձակման թաքթիքայի, կամ ըստ իր նախատեսած յարձակման ծրագրի, կրնայ ուզած ձեւով դասաւորել, առանց խաղը կանգնեցնելու:

Խաղի նպատակն է հակառակորդի դրօշակը փախցնել, բերել չէզոք գօտի:

ԽԱՂԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ...

1) Չէզոք գօտին կը հանդիսանայ տարածութիւն մը, ուր երկու խումբի խաղցողներն ալ իրաւունք ունին ազատ շարժելու:

2) Հակառակորդի սահմանը մտնողները՝ ըլլան անոնք յարձակողներ, միջնապահներ թէ դրօշակապահներ, եթէ զարնուին հակառակորդի կողմէ, կը նկատուին գերի եւ պարտաւոր են կենալ զարնուած տեղը՝ առանց շարժելու:

3) Գերին կը կենայ այնքան ատեն, մինչեւ որ իր խումբէն խաղցող մը գայ ձեռքով զարնէ եւ ազատէ իրեն: Այս պարագային, ան կրնայ ետ վազել դէպի չեզոք գօտի, կամ առաջ՝ դրօշակը բերելու, կամ ալ հակառակորդի դաշտին մէջ՝ իր միւս գերի ընկերները ազատելու համար:

4) Գերին իրաւունք չունի նոյնիսկ մէկ քայլ տեղէն շարժելու, կամ ձեռքը երկնցնելու, որպէսզի ընկերները իրեն զարնեն եւ ազատեն: Նման պարագաներուն, դատաւորը կը սուլէ եւ կը կարգադրէ, որ այդ խաղցողը կրկին վերադառնայ եւ կենայ իր տեղը:

5) Մէկ խաղցող կրնայ ազատել հակառակորդի դաշտին վրայ գերի ինկած իր բոլոր ընկերները, եթէ ան բոլորին առանձին-առանձին կը զարնէ նախքան հակառակորդի կողմէ զարնուիլը:

6) Դրօշակը ձեռքին զարնուողը խաղի ընթացքին այլեւս իրաւունք չունի դրօշակը ընկերներուն յանձնելու, այն միայն ինքը պէտք է հասցնէ չեզոք գօտի: Անոր համար ալ ընկերները ամէն ձեւով կ'աշխատին ազատել անոր գերութենէ, որպէսզի խաղը շահին:

7) Դրօշակի մօտ գերի ինկողը, եթէ մինչեւ զարնուիլը ձեռք չէ տուած դրօշակին, մինչեւ ազատիլը իրաւունք չունի դրօշակը վերցնելու, եթէ նոյնիսկ դրօշակին շատ մօտ է:

8) Գերիին 3 մեթրէն աւելի մօտ չի թոյլատրուիր շրջապատել: Եթէ դրօշակը բերողը գերուած է չեզոք գօտիէն 1-2 մեթր հեռաւորութեան վրայ, այդ պարագային, դատաւորին իրաւունք կը վերապահուի դրօշակը բերող կողմին նկատել յաղթական եւ նորէն սկսիլ խաղին, կամ ալ՝ թոյլատրել, որ խաղը շարունակուի:

9) Ուժգին թափով, կամ հակառակորդէն հետապնդուելով դաշտի կողմերէն եւ ճակատի գիծերէն կէս մեթր դուրս եկողները (ներառեալ նաեւ դրօշակ փախցնողը) կը նկատուին կտրուած եւ այլեւս ազատուելու հնարաւորութիւն չունին, մինչեւ նոր խաղի սկսիլը: Դրօշակակիրը տուեալ սահմաններէն դուրս գալու պարագային, տուեալ խումբը կը պարտուի:

10) Դրօշակը չեզոք գօտի բերող կողմը կը շահի մէկ միաւոր: Մէկ ժամ տեւող խաղի ընթացքին, ամենաշատ միաւորներ շահող խումբը կը նկատուի յաղթական:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐ

ԿՐԱԿ ՓԱԽՑՆՈՑԻ (Խաղբերդ)

Խաղադաշտը պետք է ըլլայ 30-40 մետր երկարությամբ եւ 15-20 մետր լայնությամբ քառանկիւն հրապարակ մը: Քառանկիւնի աջ անկիւնը պետք է գծել մէկական շրջանակ՝ 2-4 մետր տրամագիծով, որոնք կոչուելու են բանտեր: Քառանկիւնի երկու ծայրերէն 4 մետր դէպի ներս դաշտի մէջ պետք է գծել 2-3 մետր երկարությամբ վտանգի գիծեր: Խաղցողները կը բաժնուին երկու խումբի, իւրաքանչիւրը 10-15 հոգի: Խումբերը կը շարուին քառանկիւնի սահմանագիծերու վրայ, դէմքով իրար դարձած:

Թիմերը իրարմէ տարբերելու համար նախընտրելի է, որ անոնք տարբեր գոյնի հագուստ կամ նշաններ ունենալ:

ԽԱՂԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ...

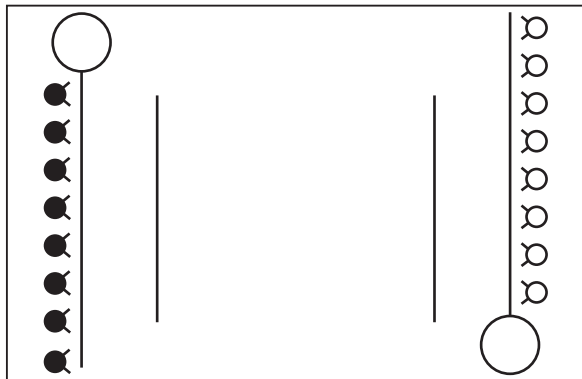
Վիճակահանությամբ կ'ընտրուի խաղն սկսելու իրաւունք ունեցող խումբը, որու խմբապետը դատաւորի սուլիչէն ետք կը մօտենայ հակառակորդի շարքին եւ ուզած խաղցողի ձեռքին զարնելով (կրակ կը վերցնէ) կը փախչի դէպի իր սահմանը: Չարնուողը անմիջապէս կը հետապնդէ փախչողը եւ կը զարնէ անոր, իր սահմանը չհասած: Յաջողելու պարագային, զարնուողը գերի կը նկատուի եւ պարտաւոր է վերադառնալ եւ մտնել հակառակորդին բանտը: Չյաջողելու պարագային, հետապնդողը երբ կը հասնի վտանգի գիծ կամ սահմանագիծ, հակառակորդի շարքէն դուրս կու գայ ուրիշ խաղցող մը, որուն հետապնդուողը ձեռքով զարկած է, կը հետապնդէ անոր, ջանալով զարնել եւ գերի վերցնել: Այսպէս՝ խաղը կը շարունակուի, մինչեւ որ խումբերէն մէկուն բոլոր խաղցողները գերի վերցուին եւ բանտարկուին: Խումբի բոլոր խաղցողները գերի վերցնող կողմը կը յաղթէ:

ԽԱՂԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ...

1) Երբ խաղցողներէն մէկը կը մօտենայ հակառակորդի շարքին, ասոնք պարտաւոր են կրակ տալու համար ձախ ձեռքը պարզել առաջ:

2) Հետապնդող անձը պարտաւոր է կրակ տանողին հետապնդել մինչեւ հակառակորդ կողմի

վտանգի գիծը կամ մինչեւ սահմանագիծը, եթէ մինչ այդ հակառակորդ խումբէն յարձակման չէ ենթարկուած:

3) Հետապնդողը փախչողին զարնելու պարագային, կը դառնայ կրակ բերող, կը մօտենայ հակառակորդի շարքին եւ իր ուզած խաղցողի ձեռքին զարնելով ետ կը փախչի իր սահմանը:

4) Մէկ հոգիին կարելի է հետապնդել միայն մէկը:

5) Խաղաղաշտի սահմաններէն դուրս երթալը արգիւիւած է: Դուրս եկողները կը նկատուին կտրուած եւ այլեւս իրաւունք չունին խաղին մասնակցելու, մինչեւ որ խաղը նորէն սկսի:

6) Գերիները կ'ազատին այն պարագային, երբ իրենց ընկերներէն մէկը հակառակորդէն կրակ վերցնելէն ետք առանց զարնուելու կը մտնէ բանտ եւ ձեռքով կը դպչի բանտի մէջ գտնուող գերիներուն, որոնք անմիջապէս պետք է փախչին դէպի իրենց սահմանը: Այն պարագային, հետապնդողը կրնայ զարնել նոր ազատուած գերիները կամ ազատողը: Այսպիսի պարագաներուն, բացի հետապնդողէն, միւս խաղցողները խաղին միջամտելու իրաւունք չունին:

7) Գերիները կարելի է ազատել նաեւ, երբ հետապնդողը կը հասնի հակառակորդի վտանգի գիծ եւ իր յարձակողին շրջանցելով կը յաջողի մտնել անոնց բանտը եւ ձեռքով զարնել գերիները: Այս պարագային, գերիները ենթակայ չեն զարնուելու. անոնք կը վերադառնան իրենց գիծը, իսկ ազատողը կը դառնայ կրակ բերող:

ԵՐԿԱՐ ԷԾ

Խաղցողները կը բաժնուին երկու հաւասար խումբերու: Վիճակահանութեամբ կողմերէն մէկը կը դառնայ կռացող, միւսը՝ ցատկող: Խաղավարը կը հանդիսանայ պապ: Ան կը կանգնի պատի տակ, կամ կը յենի որեւէ առարկայի: Կռացողներէն մէկը կը կռանայ, գլուխը կը դնէ անոր գիրկը՝ ամուր բռնելով ազդրերէն: Միւսները կը կռանան առաջինի ետէն՝ ամուր բռնելով իրար: Երբ խաղցողները կը կռանան, ցատկողներէն մէկը կը վազէ եւ կը ցատկի կռացողներու վրայ՝ այն հաշուով, որ կրնայ նստիլ առաջին կռացողի մէջքին: Նոյն հերթականութեամբ կը ցատկին եւ կը նստին նաեւ միւսները: Երբ բոլոր խաղցողները կը ցատկին եւ կը նստին կռացողներու մէջքերուն, առաջինը մէկ շունչով կը սկսի հաշուել մինչեւ երեքը, որմէ յետոյ կ'իջնեն եւ նորէն նոյն կարգով կը շարունակեն, բայց երկրորդ անգամ արդէն կը հաշուեն մինչեւ վեցը (շարունակաբար 9, 12 եւ այլն): Խաղը այս ձեւով կը շարունակուի, մինչեւ ցատկողներէն մէկուն ոտքը գետին դպչի, կամ համրողը չի կրնար մէկ շունչով հաշուել մինչեւ վերջ: Սիալելու պարագային կողմերը տեղերը կը փոխեն:

Կանոնները՝

Ցատկողները իրաւունք ունին ցատկելու եւ նստելու որեւէ կռացողի վրայ, նոյնիսկ երկու հոգի կրնան նստիլ մէկ կռացողի վրայ, սակայն ցատկելու ժամանակ չի թոյլատրուիր կռացողներուն հարուածել եւ հրել: Կռա-

ցողները իրաւունք չունին իրարմէ բաժնուէլու կամ դիտաւորեալ կերպով ցածնալու եւ բարձրանալու: Խաղի ամբողջ ընթացքը կը հսկէ խաղավարը (պապը), եւ բոլորը պարտաւոր են կատարելու անոր որոշումներն ու կարգադրութիւնները:

ՔՈՆՍԷ

Մասնակիցները կը բաժնուին երկու հաւասար խումբերու: Խաղահրապարակը պէտք է ըլլայ ընդարձակ քառանկիւն, որուն վերին երկու անկիւններուն վրայ կը կանգնին խումբերը, իսկ վերիններուն հակառակ, ստորին երկու անկիւններուն վրայ, համապատասխանաբար կը տեղադրուին խումբերու դրօշակները (փողկապ կամ որեւէ այլ իր): Սուլիչի ձայնէն յետոյ առաջին խումբի անդամներէն մէկը պէտք է վազքով մօտենայ իր խումբի անկիւնին վրայ տեղադրուած դրօշին: Միաժամանակ երկրորդ խումբը ամբողջութեամբ կը մտնէ խաղի մէջ եւ կը փորձէ կանգնեցնել առաջին խումբի անդամին:

Քառանկիւնի որեւէ մասին վրայ, ուր երկրորդ խումբէն ոեւէ մէկը յաջողի ձեռքով դպչիլ առաջինին, պարտաւորը կը կանգնի, իսկ խումբերը վերադառնում է իր տեղը:

Յաջորդ սուլիչէն յետոյ խումբերու դերերը կը փոխուին: Եթէ խումբէն ոեւէ մէկը պարտուած եւ կանգնած է դաշտի մէջ որեւէ տեղ, անոր կրնայ ազատել իր խումբի այն խաղցողը, որ իր կարգին դուրս եկած է դրօշին հասնելու: Ազատելէ յետոյ, անոնք երկուքով կը փորձեն վերցնել դրօշը: Դրօշը վերցնելէ յետոյ մասնակիցը (մասնակիցները) պէտք է շանան զայն հասցնել խումբի սահմանին: Կը յաղթէ այն խումբը, որ առաջինը իր սահմանին կը հասցնէ իրեն պատկանող դրօշը:

ԿՏՈՒՐ ԽԱՂԱԼ

Կը խաղան երկու մրցակից խումբերով՝ իւրաքանչիւրը մօտ 10 հոգիէ կազմուած:

Մէկ խումբին անդամները ձեռք-ձեռքի բռնած կը սկսին հալածել մրցակիցներէն մէկը: Պէտք է յաջողիլ զայն պաշարել ու մարդկային այս կտուրին մէջը առնել: Բռնուած խաղցողին խմբակիցները պէտք է փորձեն ճեղքել կտուրը ու ազատել գերեվարուած անձը:

ԱՋՔ-ԿԱՊՈՒԿ

Առաջին աջք-կապողը (կամ աջք-կապը) կ'որոշուի վիճակ նետելով: Ընտրուած անձին աջքերը թաշկինակով ամրօրէն կը կապեն ու ծայր կ'առնէ խաղը: Աջք-կապը պէտք է միւս խաղացողներէն մէկն ու մէկը բռնէ: Բռնուողը ինք կ'ըլլայ աջք-կապ:

ԱՋՔ-ԽՓՈՒԿ

Աջ-խփողը (կամ աջ-խուփը) կ'որոշուի վիճակ նետելով:

Ընտրուած անձը ձեռքերով աջքերը կը գոցէ, գլուխը սիւնի մը կը յենի ու կը սպասէ որ խաղընկերները պահուըտին: Զիչ ետք կը պոռայ՝ "եղա՛ւ" (կամ արթնցա՛յ), այսինքն ամէն մարդ պահուըտա՞ծ է: Պէտք է սպասել մինչեւ որ մէկն ու մէկը պոռայ՝ "եղաւ": Ապա աջք-խփողը աջքերը կը բանայ ու կը սկսի փնտռել: Երբ մէկն ու մէկը տեսնէ, կը պոռայ անոր անունը ու վագելով կ'երթայ սկիզբի սիւնին մօտ ու կը ձեռքով կը զարնէ: Առաջին տեսնուած անձը ինք կ'ըլլայ աջք-խուփ եւ խաղը կը վերսկսի: Իսկ եթէ պահուըտած անձը աջք-խուփէն առաջ սիւնին հասնի ու զարնէ պատը, այն ատեն ինք կ'ազատի եւ աջք-խուփը կը շարունակէ փնտռել միւս խաղընկերները:

ԶՈՒԼ-ԽԱՂ

Կը խաղան երկու մրցակից խումբերով՝ տափակ կամ բաց վայրի մը մէջ, ուր խաղագետինը պէտք է է ըլլայ 15-20 քառակուսի ոտք (1.5-2 քառ. մէթր): Խաղագետինին մէկ անկիւնը կը քաշեն շեղակի գիծ մը, որ կ'ըլլայ "տուն"ը: Առաջին հերթին երկու առաջնորդներ իրենց խումբերը կ'ընտրեն "քար-բռնուկ"ով: Նոյն ձեւով կ'որոշուի նաեւ թէ որ խումբը պիտի մտնէ "տուն", այսինքն պէտք է մնայ անկիւնը՝ շեղակի գիծին ետեւ: Միւս խումբը կը մնայ դուրսը: "Տուն"էն դուրս կու գայ առաջին խաղցողը եւ մէկ ոտքի վրայ ցատկելով կը սկսի հետապնդել հակառակորդ խումբի անդամները: Միայն մէկ հետապնդող պէտք է ըլլայ: Երբ յաջողի մէկու մը նոյնիսկ թէթել մը դաւնալ, այն ատեն այս մէկը "թըս" կ'ըլլայ ու կը դադրի խաղալէ: Բայց եթէ միոտանին յանկարծ վեր առած ոտքը գետին դպցնէ, այն ատեն ինքն է որ "թըս" կ'ըլլայ:

ԳԼԿԽ Է.- ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Հայկական Ցեղային Ծագում	323
Հայկական Լեռնաշխարհ	325
Արարապ` Սուրբ Լեռը	326
Պատմական Տեղեկություններ	
Հայաստան	329
Հայկական Տարածքներ	
Արցախ (Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն)	337
Ջալալք	343
Աշխարհագրություն	
Պատմական Հայաստան	345
Կիլիկիա	347
Հայաստանի Հանրապետություն	349
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն	352
Հայկական Հարյը եւ Սփիւռքի Կազմությունը	353
Թրքահայեր եւ Ծպրեալ Հայեր	359
Կարեւոր Թուականներ Հայոց Պատմութենէն	363

http://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6#cite_note-usrelig-0

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՅԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Հայաստան հիև երկիր մըն է։ Հնդեւրոպական արմէներէն դարեր առաջ, մեր հայրենիքին մէջ բնակած են ուշիմ եւ խելացի ժողովուրդներ, ինչպիսիք են Սուպարիները, որոնք ապրած են Ք.Ա. 2000 թուականին. անոնք եղած են ուշիմ եւ ստեղծագործ. մեր ուշիմութիւնն ու աշխատասիրութիւնը անոնցմէ ժառանգած ենք։

Սուլպարիներն ետք
կու գան հարրի-Միտա-
նիները, որոնք կը կազմեն
մեր ցեղին մէկ շառաւիղը:
Սուլպարիները, հարրի-Միտա-
նիները եւ մաս մըն ալ Մոս-
քեր ձուլուելով իրարու՝ կը
կազմեն Արարատեան կամ

Ուրարտական անկախ թագաւորութիւնը, ստեղծելով փոքր քաղաքակրթութիւն: Ե. դարուն (Ն.Ք.) Հայաստանի վրայ կը յարձակին Արմէնները, որոնք կը կործանեն Ուրարտական թագաւորութիւնը եւ իրենց մէջ միաձուլելով բնիկները, կը հիմնեն Արմէնական թագաւորութիւնը:

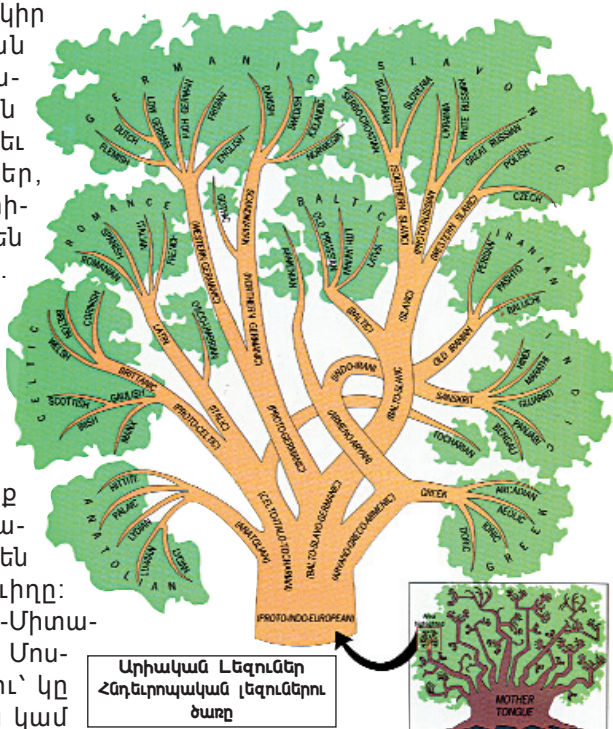
Հայ ազգը այս երկու ցեղերու միաձուլումէն յառաջ կու գայ:

Մեր լեզուն եւ մեր սովորութիւնները թե՛ ուրարտական են եւ թե՛ արմէնական:

Ուրարտացիներեն ժառանգած ենք ուշիմութիւն, իսկ արմեններեն՝ կորով: Այս վերջինները քաջ էին. անոնց մէջ Արմեն անունը կը նշանակէր քաջ մարդ:

Ունեցած ենք շատ մը թագաւորներ, ինչպէս Երուանդ, Տիգրան Ա., Արտաշէս, Արտաւազդ, Լէւոն, Տրդատ, Արշակ եւ այլն:

Ուրեմն՝ Հայաստանն ըսելով կը հասկնանք հայերու հայրենիք, այսինքն՝ հայերուն ծնած եւ բնակած երկիրը:

Գիտութեան տուեալները ցոյց կու տան, որ ոչ միայն հայոց լեզուն կը նկատուի հնդեւրոպականի անմիջական ժառանգորդը, այլեւ հայեր իրենք առաջին հնդեւրոպացիներու անմիջական ժառանգորդներն են:

Ն.Զ.՝ 2.-Ե. հազարամեակներուն վերաբերող տուեալները կը վկայեն, որ անոր ամենատիպիկ ներկայացուցիչները հայերն են: Այդ ժամանակաշրջանին Փոքր Ասիոյ, Հայկական լեռնաշխարհի, Հիւսիսային Միջագետքի եւ Իրանական սարահարթի հիւսիս-արեւմտեան հսկայածաւալ տարածքին վրայ ապրած են ցեղեր, որոնք խօսած են հնդեւրոպական նախալեզուով: Արդէն այն ժամանակ տեղի կ'ունենար ազգակից բարբառներու տարանջատման գործընթացը, որոնց հիման վրա այնուհետեւ յառաջացան հնդեւրոպական լեզուները:

Նիւթական բազմաթիւ վկայութիւնները, լեզուական փաստերը, հնագոյն առասպելներն ու աւանդութիւնները, այս ամէնը ժամանակակից գիտութեան հիմք կու տան ամենայն համոզումով ապացուցելու, որ հայերը Հայկական լեռնաշխարհի տեղաբնիկները եղած են:

Ըստ Մովսէս Խորենացիի, Հայկ Նահապետի գործունեութեան վայրը Հայոց Ձոր գետի հովիտն է, եւ պատահականութիւն չէ, որ այստեղ կը տեղադրուի ուրարտական «Հայատու» գաւառը: Վերջինիս դիմաց, Վանայ լիճի հիւսիս-արեւմտեան ափերուն գտնուող «Հայատունի» գաւառի անունը նոյնպէս «հայ» ցեղանունի հետ կը կապուի եւ առասպելական Հայկի գործունեութեան վայրերէն մէկն է Հայատունիին կից Հարք գաւառը իր Հայկաշէն բնակավայրով:

Հայոց Ձորի մէջ էր նաեւ «Հայք» կոչուած ամրոցը, որով այնուհետեւ կոչուեցաւ Հայոց երկիրը:

Ն.Զ. 519 թուականին Պարսկաստան կը նուաճէ Հայկական պետութիւնը եւ կը վերածէ սատրապութեան, «Արմինա» անուամբ:

Յունա-մակեդոնական նուաճումներէն յետոյ, հելլենիստական դարաշրջանին հայ ժողովուրդի ձեւաւորման գործընթացը աւարտած էր: Արմաւիրի մէջ գտնուած Ն.Զ. Բ. դարու յունական արձանագրութեան մը մէջ Արարատեան հովիտը կոչուած է «գեղեցիկ երկիր Արմենիա»: Այրարատ Նահանգը, որուն անունը տարբերակն է Ուրարտու անուան, կը դառնայ ողջ Հայաստանի տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կեդրոնը:

Յետագային տեղի կ'ունենայ Հայաստանի բոլոր մասերու միաձուլումը մէկ միասնական պետութեան մէջ, որ յայտնի է Մեծ Հայք անուամբ, ի տարբերութիւն մերձ-պոնտական Հայաստանի, որ կը կոչուէր Փոքր Հայք:

Հելլենիստական եւ աւատապետական դարաշրջանի Հայկական պետութիւնը միատարր քաղաքական կազմաւորում էր: Յոյն գիտնական, աշխարհագրագետ Ստրաբոնը, որ ապրած է մինչեւ Զ.Ե. Ա. դարու սկիզբները, կը հաւաստէ, որ իր ժամանակներուն Հայաստանի բոլոր շրջանները խօսած են մէկ լեզուով՝ հայերէնով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵՌՆԱԾԽԱՐԶ

Աշխարհագրական այն տարածքը, որում հետ կապուած է հայ ժողովուրդի հազարամեակներու պատմութիւնը, կը կոչուի Հայկական Լեռնաշխարհ: Վերջինս բնութեան ստեղծագործութիւնն է, սակայն, եթէ բացառենք չնչին տարբերութիւնները, այն զարմանալիօրէն կը համընկնի մեր պատմական հայրենիքին հետ, ուր կազմաւորուած, զարգացած ու իր պետութիւնները հիմնած է հայ ժողովուրդը: Հայերը իրենց հայրենիքը կը կոչեն Հայք կամ Հայաստան, իսկ դրացի ժողովուրդները՝ Արմենիա, եւ միայն վրացիներն են, որ մեր երկիրը կ'անուանեն Սոմխեթի:

Հայկական Լեռնաշխարհն ընդարձակ երկիր է՝ շուրջ 400 հազար քառ. քմ. տարածքով: Հայկական Լեռնաշխարհի կեդրոնական մասը կը զբաղեցնէ Հայկական հրաբխային բարձրաւանդակը: Անոր նշանակալից մասը կը զբաղեցնէ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխարհը, որ եղած է մեր հայրենիքի քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեդրոնը: Հայկական Լեռնաշխարհը կը գտնուի Փոքր-Ասիական բարձրաւանդակի եւ Իրանական սարահարթի միջեւ, ունի ծովի մակերեւոյթէն 1500-1800 մետր միջին բարձրութիւն եւ անոր շնորհիւ իշխող դիրք ունի անոնց նկատմամբ: Անոր հետեւանքով որոշ աշխարհագրագետներ փոխաբերական իմաստով զայն կոչած են Լեռնային կղզի: Հայկական Լեռնաշխարհի կեդրոնական շրջանները ստացած են Միջնաշխարհ անունը:

Սկիզբ առնելով Մասիս (Մեծ Արարատ) Լեռնագագաթէն (5165 մետր) եւ երկարելով արեւելքէն արեւմուտք, Հայկական Պար Լեռնաշղթան գրեթէ երկու հաւասար՝ հիւսիսային եւ հարաւային մասերու կը բաժնէ Հայկական Լեռնաշխարհը: Մասիսը նկատուած է սրբազան Լեռ, եւ անոր շուրջ հիւսուած են բազմաթիւ առասպելներ ու աւանդութիւններ: Աշխարհի տարածքին, անշուշտ, կան Մասիսէն աւելի բարձր Լեռնագագաթներ, սակայն ո՛չ մէկ Լեռնագագաթ իր շրջակայքի համեմատ այնպէս վեր չի խոյանար, ինչպէս Մասիսը: Անոր կողքին կը բարձրանայ Սիս կամ Փոքր Մասիս (Փոքր Արարատ) Լեռան գեղեցիկ, կոնաձեւ գագաթը:

Հայկական Պար Լեռնաշղթան հարաւէն եւ Արագած քառագագաթ Լեռնազանգուածը հիւսիսէն կ'եզերեն Այրարատեան դաշտը, որուն անունը ժողովրդական աւանդութիւնը կը կապէ հայոց թագաւոր Արա Գեղեցիկի անունն հետ: Ներկայիս այն կը կոչուի Արարատեան դաշտ, որուն կեդրոնով կը հոսի Երասխ (Ներկայիս՝ Արաքս) գետը: Արարատեան դաշտը, որ մեր հայրենիքի առաւել ընդարձակ եւ արգասաբեր հարթավայրերէն մէկն է, գրեթէ մշտապէս եղած է երկրի քաղաքական սիրտը: Այստեղ գտնուած են Հայաստանի նշանաւոր մայրաքաղաքներ Արմաւիրը, Արտաշատը, Երուանդաշատը, Վաղարշապատը եւ Դուինը: Այստեղ կը գտնուի նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքամայր Երեւանը:

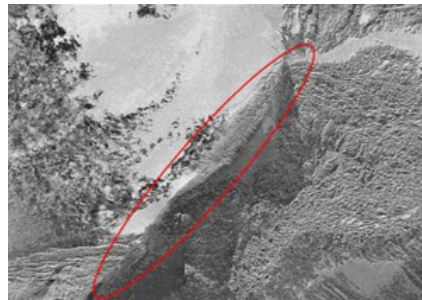
ԱՐԱՐԱՏ՝ ՍՈՒՐԲ ԼԵՌԸ

Հայաստանի մեջ կան բազմաթիվ տեսարժան վայրեր: Սակայն իւրաքանչիւր այցելուի յիշողութեան մեջ մեկընդմիշտ կը մնայ աշխարհի ամենահեքիաթային եւ ազնուագոյն տեսարանը՝ Արարատ լեռան հիասքանչ պատկերը: Հայ ժողովուրդի համար Արարատը օրհնեալ լեռ է: Արարատը Հայրենիքի խորհրդանիշն է աշխարհի տարբեր անկիւններու մեջ ապրող ամեն հայու համար:

ԱՐԱՐԱՏ ԼԵՌԸ Արարատեան դաշտի հարաւային շրջանի վրայ երկնասլաց, մեկուսի լեռնագանգուած է՝ կոնաձեւ գոյգ գագաթներով՝ ՄԵԾ ՄԱՍԻՍ, որ հայկական լեռնաշխարհին եւ հարաւ-արեւմտեան Ասիոյ ամենաբարձր լեռն է՝ 5156 մետր բարձրութեամբ եւ ՓՈԶՐ ՄԱՍԻՍ՝ 3925 մետր:

Արարատ լեռը յայտնի է Աստուածաշունչի միջոցաւ, ուր գրուած է. «Եւ եօթներորդ ամսուն՝ ամսի տասնեւօթներորդ օրը, տապանը Արարատ սարի վերայ նստեց» (ԳԼ Ը. 4): Համաշխարհային ջրիեղեղի ժամանակ, նաւարկութեան 150-րդ օրը, Նոյեան տապանը կանգ առաւ Արարատ լեռան վրայ: Այդ օրը մարդկութիւնը ապրեցաւ իր երկրորդ ծնունդը Հայաստանի մեջ՝ Արարատ լեռան վրայ: Այսպիսով սրբագործուեցաւ հայոց հողը, ու անոր շնորհիւ է որ Հայաստան ընդմիշտ դարձաւ Սուրբ Երկիր, իսկ Արարատը՝ Սուրբ Լեռ:

Հին ժամանակներէն ի վեր, Հայաստան ուխտագնացութեան վայր եղած է աշխարհի շատ ժողովուրդներու համար: Օտարերկրացիները, որպէս ուխտագնացներ, Հայաստան եկած են դեռեւս հին ժամանակներուն, երբ լեռը պատուած չէր ձիւնով, եւ տեսանելի էր հսկայական Նոյեան տապանը: Յետագային, երկրագունդի շերմաստիճանի նուազման հետեւանքով, տապանը, որ ժամանակ մը փրկած էր մարդկութեան կեանքը, մնաց ձիւնի տակ: Շատ գիտնականներ եւ հետազօտողներ փորձեցին գտնել տապանը: Այդ նպատակով Արարատ լեռը նկարահանուած է արբանեակային տեսախցիկներէ: Բազմաթիւ հետաքրքրաշարժ փաստեր բացայայտուած են, որոնք անուղղակիօրէն կը հաստատեն տապանի գոյութիւնը: Տիեզերքէն ստացուած լուսանկարներու վրայ կ'երեւի տապանը յիշեցնող, մօտ 300 մ. երկարութիւն ունեցող կառոյց մը, որ կը գտնուի Արարատ լեռան լանջին՝ 4663 մ. բարձրութեան վրայ:

2006-ին, Ա.Մ.Ն.ի ազգային ապահովութեան վերլուծարան Փորջըր Թէյլըր յաւակնեցաւ, որ Արարատ լեռան հիւսիս-արեւմտեան անկիւնի արբանեակային այս լուսանկարին ցոյց տուած շփոթեցնող զարդուղիութիւնը, Նոյի տապանի մնացորդայն է:

dailymail.co.uk

Նոյի տապանի գծագրութիւնը, ըստ Անկարանի նկարագրութեան:

Արարատ լեռը իր անգուգական գեղեցկությամբ շատ գրողներու եւ նկարիչներու համար եղած է ոգեշնչման աղբիւր:

Պիպլիական Արարատը միշտ եղած է եւ կը մնայ հայոց բազմադարեան պատմութեան «լուռ վկան»: Արարատը ամէն վայրկեան աշխարհին կը յիշեցնէ մարդկութեան եւ հայ ժողովուրդի հանդէպ գործուած մեծագոյն ոճիրը՝ Զայոց Ցեղասպանութիւնը: Արարատ լեռը յաւերժական յուշարձան է 1915 թուականին Օսմանեան կայսրութեան (Թուրքիոյ) կողմէ դաժանաբար սպաննուած մօտ 2 միլիոն անմեղ հայ գոհերու յիշատակին:

Զայ ժողովուրդի սրտին մէջ մշտապէս անսասան կը մնայ հաւատքը, որ պատմական այս մեծագոյն անարդարութիւնը օր մը կը սրբագրուի, Թուրքիան կը ճանչնայ իր մեղքը, եւ Արարատը կ'ազատագրուի:

Հակառակ որ Արարատ լեռը այսօր Զայաստանի պետական սահմանի միւս կողմն է, Սուրբ Երան գեղեցկագոյն տեսարանը կը բացուի Զայաստանէն:

*Ի՞նչ կայ անելի ծանր ու խղճալի,
Քան թէ կսկիծը որդեկորոյս մօր:
Իսկ եթէ դա էլ քիչ են համարու՞մ
Եւ սպաննուածի դիակը, դիւրմամբ,
Տնկում են թշուառ մօր աչքի առջեւ՝
Ո՛չ թէ մի շաբաթ,*

*Այլ ձի՛գ փարիկներ... – դէ՛, եթէ մայր ես, եկ մի՛ ցնորոսի...
Արարատն – այսպէ՛ս – դրե՛լ են ահա Երեսանի դէմ...*

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

Մասիսը սուրբ սար համարելով, մարդիկ երկար ժամանակ չեն փորձած բարձրանալ Մասիսի գագաթը: ԺԳ. դարի ֆրանսացի ճանապարհորդ Ռուպրուքի վկայությամբ՝ հայերը Մասիսը չեն բարձրացած ոչ թե անոր դժուարամատչելիության պատճառով, այլ լեռան սրբազանությունը չպղծելու համար: Պատմության ծանօթ է, որ առաջին անձնաւորությունը, որ փորձած է Մասիս լեռ բարձրանալ՝ Յակոբ Մծբնացի եպիսկոպոսն է (Դ. դար):

Մասիսի գիտական ուսումնասիրման գործին մեջ մեծ է ֆրանսացի բնախոյզ Փիթոն տէ Թուրնըֆորի դերը: Բացառիկ բոյսեր գտնելու եւ ուսումնասիրելու նպատակով 1701 թուականի Օգոստոսին ան բարձրացած է մինչեւ յաւերժական ձիւնի սահմանը, նկարագրած է լեռան ֆիզիքական յատկություններն ու բուսական աշխարհը:

Մասիսի գագաթը առաջինը բարձրացած են Դորպատի (այժմ՝ Եւթոնիայի) Հանրապետության Տարտու քաղաք) համալսարանի փրոֆեսոր Ֆրիտրիխ Պարրոտ եւ Խաչատուր Աբովեան՝ 1829 թուականի Սեպտեմբերին՝ 2 գիւղացիի եւ 2 ռուս զինուորականներու ուղեկցությամբ: Այնուհետեւ տասնեակ արշաւախումբեր հասած են Մասիսի գագաթը, կատարած են զանազան ուսումնասիրություններ, որոնց մեջ իր արժանի աւանդը ունի գերմանացի երկրաբան, ակադեմիկոս Հ. Ապիսի արշաւախումբը (1845 թուականի Յուլիս 29). անոր կազմին մեջ էին նաեւ թարգմանիչ Պ. Շարոյեան եւ 2 այլ հայեր:

1991 թուականի Սեպտեմբեր 23-ին Մեծ Մասիսի գագաթը նուաճած է Հայաստանի լեռնագնացներու խումբ մը (Ա. Աղաբաբեան, Կ. Տատուրեան, Հ. Տոկոյեան, Ա. Մայիլեան): Վերջին տարիներուն հետզհետեւ աւելցած է Մասիս բարձրացողներու թիւը:

Եղիշէ Չարենց կը գրէ.

*Իմ կարօյրած սրբի համար, ոչ մի ուրիշ հէքիաթ չկայ:
Նարեկայու Քուչակի պէս յուսապսակ ճակարդ չկայ,
Աշխարհ անյիւր, Արարարի նման ճերմակ զագաթ չկայ,
Ինչպէս անհաս փառքի ճամբայ՝ ես իմ Մասիս սարն եմ սիրում:*

Իսկ Շիրազ կը գրէ՝

*Բոլոր ապգերը թող հասնին յուսին,
Միայն թէ հայր՝ հասնի Մասիսին:*

Պատմական Տեղեկություններ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՆԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

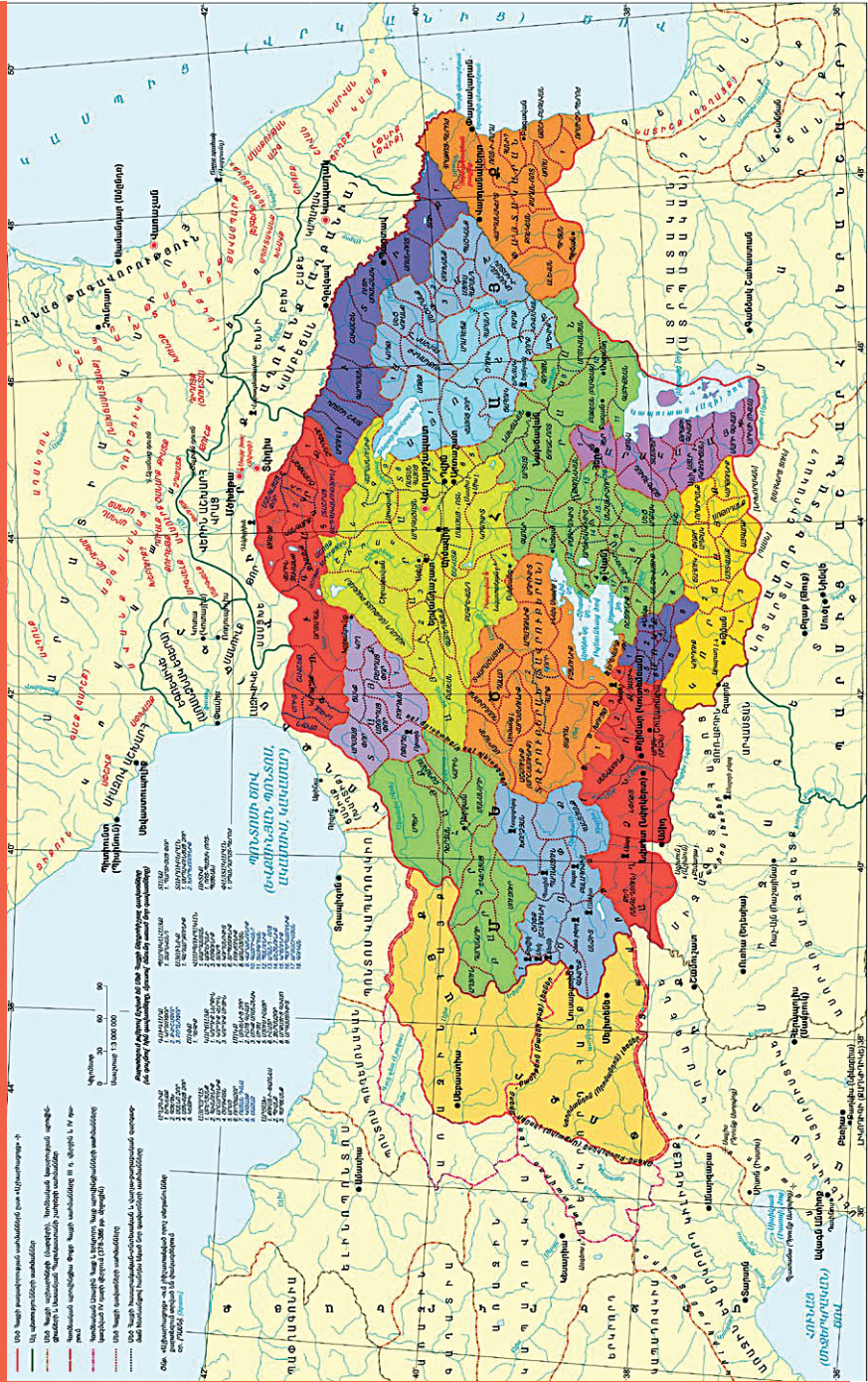
Հայերը աշխարհի հնագույն ժողովուրդներն են: Անոնց պատմական հայրենիքը Հայկական լեռնաշխարհն է, որ Փոքր Ասիոյ եւ Իրանական բարձրաւանդակի հետ միասին կը նկատուի հնդեւրոպացի ազգերու նախահայրենիքը: Հայերու ինքնաանուանումն է "հայ", իսկ երկիրը՝ Հայաստան: Հնագույն Հայաստ երկրի (Ն.Ք. երկրորդ հազարամեակ) մասին տեղեկութիւններ գտնուած են Խեթական պետութեան մայրաքաղաքի պեղումներու ժամանակ: Իսկ Ն.Ք. առաջին հազարամեակի ասորական սեպագիրները տեղեկութիւններ կը հաղորդեն ուրարտացիներու եւ Ուրարտական հզօր պետութեան մասին, որ կ'ընդգրկէր Հայկական լեռնաշխարհի ամբողջ տարածքը: Ուրարտական պետութեան (Արարատեան թագաւորութիւն) օրով ստեղծուեցան բազմաթիւ բարձրարուեստ գործեր: Ստոյգ այդ ժամանակաշրջանին կառուցուած է Էրեբունի ամրոցը (հիմնադրուած է Ն.Ք. 782թ.): Այն կը գտնուի ժամանակակից Երեւանի տարածքին, որուն անունը կը ծագի ստոյգ Էրեբունի անունէն:

Ուրարտուն յետոյ կազմաւորուեցաւ Երուանդունիներու հայկական թագաւորութիւնը: Այն կը ձգտէր ազատիլ Պարսկաստանի մէջ տիրող Աքեմենեաններու գերիշխանութենէն: Ասիկա յաջողեցաւ Ն.Ք. 4-րդ դարուն, երբ Ալեքսանդր Մակեդոնացին շարք մը պետութիւններու շարքին, գրաւեց նաեւ Պարսկաստանը, իսկ Հայաստանը դարձաւ հելլենական աշխարհի մէկ մասը: Այնուհետեւ Հայաստան իր անկախութեան համար կը պայքարէր Մակեդոնացիի կայսրութեան քայքայման հետեւանքով կազմաւորուած Սելեւկեան պետութեան դէմ, սակայն Ն.Ք. 201թ. Սելեւկեաններ կը յաջողին տիրել Հայաստանին:

Ն.Ք. 189թ. Սելեւկեան միապետութիւնը գրաւեցին հռոմեացիները, եւ Մեծ Հայքը լիովին ազատեցաւ անոնց տիրապետութենէն: Այդ ժամանակ Արտաշէս Ա.ը ինքզինք հռչակեց Մեծ Հայքի անկախ թագաւոր եւ իր թագաւորութեանը միացուց Փոքր Հայքը, այսպիսով, ստեղծուեցաւ միացեալ հայկական պետութիւն:

Հայաստան իր հզօրութեան գագաթնակէտին հասաւ Տիգրան Մեծի օրով՝ Ն.Ք. Ա. դարուն: Տիգրան Մեծի հսկայական թագաւորութիւնը կը տարածուէր Առաջաւոր Ասիոյ հիմնական մասին վրայ: Այն կ'երկարէր Կասպից ծովէն մինչեւ Միջերկրական ծով, Զուռ գետէն մինչեւ Միջագետք: Այդ ժամանակահատուածի ամենագլխաւոր իրադարձութիւնը հայոց լեզուի վերջնական ձեւաւորումն էր: Այդ տարիներուն մեծ վերելք ունեցաւ արհեստներու, առեւտուրի ու մշակոյթի զարգացումը: Հիմնադրուեցան հայկական առաջին քաղաքները, այդ շարքին նաեւ Մեծ Հայքի մայրա-

Հայաստանի պարտական թափուհը ըստ Անանիա Շիրակյանի «Աշխարհայոյ»-ի (7-րդ դար թ.թ.)

քաղաքը՝ Արտաշատը: Յոյն գրող Պլուտարքոս Արտաշատը կը նմանցներ Կարթագենին: Ան գրած է այդ քաղաքի գեղեցկութեան ու փառքի մասին: Արտաշատը, գտնուելով դէպի Սեւ ծովու նաւահանգիստները տանող ճամբաներու խաչմերուկին վրայ, դարձաւ ոչ միայն քաղաքական, այլեւ կարեւոր առեւտրական կեդրոն ու կամուրջ մը՝ Արեւելքի ու Արեւմուտքի միջեւ:

Նոր դարաշրջանի առաջին դարերը կ'անցնէին Հռոմի եւ հզօրացող Պարթևստանի թագաւորութեան միջեւ տեղի ունեցող պատերազմներով: Իսկ բախումներու թատերաբեմը Հայաստանն էր, որ կը բաժնուի 4-րդ դարուն: Ասկէ աւելի վաղ՝ 301թ., Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը կը ճանչցուի որպէս պետական կրօն: Հայաստանը դարձաւ աշխարհի առաջին քրիստոնէական երկիրը: Մէկ դար անց հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ տեղի ունեցաւ մէկ ուրիշ կարեւոր իրադարձութիւն՝ 405 թուականին՝ Մեսրոպ Մաշտոցը ստեղծեց հայոց Այբուբենը, որ յետագային պաշտպանեց հայերը օտար ազգերու հետ միաձուլումէ:

ՀԱՅՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ			
			
Արրաշէսեան հարստութիւն (180 թ. ա. - 1 թ. ե.)	Վաչուրեաններու դրօշակ (5-րդ դար)	Փարաւունիներ (6-րդ դար)	Պռոշեաններու դրօշակ (7-րդ դար)
Ուրարտական	(8-րդ դար, թ. ա. → 2-րդ դար թ. ա.):		
Արտաշեսեան հարստութիւն	(190 թ. ա. → 1 թ. ե.):		
Արշակունեաց հարստութիւն	(64 թ. ե. → 428 թ. ե.):		
Բագրատունեաց հարստութիւն	(885 թ. ա. → 1045 թ. ե.):		
Ռուբինեաց հարստութիւն կամ Կիլիկեան թագաւորութիւն	(1080 թ. ա. → 1375 թ. ե.):		

ՄԻՋՆԱԴԱՐ

Հայաստան բաժնուած էր Բիւզանդիայի եւ Պարսկաստանի միջեւ: Արաբական Խալիֆայի կազմաւորումը պատմական այնպիսի իրադարձութիւն էր, որուն հետ երկար ժամանակ ստիպուած էին հաշուի նստելու ինչ աշխարհի շատ պետութիւններ ու ազգեր: Հայ ժողովուրդը Արաբական Խալիֆայութեան դէմ երկարատեւ ազատագրական շարժումներու շնորհիւ, ի վերջոյ, վերստին ձեռք կը բերէ իր քաղաքական անկախութիւնը:

Բագրատունիներու նախարարական տունը 8-րդ դարուն իր իշխանութեան տակ կը վերցնէ Զայաստանի զգալի մասը, իսկ 885թ. Աշոտ Բագրատունին կը ճանչցուի որպէս Զայաստանի թագաւոր, որուն թագաւորութիւնը կ'ընդունուի ինչպէս խալիֆայութեան, այնպէս ալ բիւզանդական կայսրի կողմէ: Բագրատունիներու թագաւորութիւնը իր զարգացման գագաթնակէտին հասաւ 10-11-րդ դարերուն:

Սկսած 11-րդ դարի կեսերէն, նոր զաւթիչներու՝ թուրք-սելճուքներու արշաւանքներու եւ Արաբական խալիֆայութեան թուլացումէն յետոյ վերսկսած Բիւզանդիայի եւ Պարսկաստանի պայքարի հետեւանքով հայկական թագաւորութիւնը սկսաւ անկում ապրիլ: Իսկ 13-րդ դարուն մոնղոլ-թաթարական արշաւանքները վերջնական աւերման հասցուցին երկիրը: 11-րդ դարուն Միջերկրական ծովու հիւսիս-արեւելեան ափերուն մի քանի հայկական իշխանութիւններու ուժերով ստեղծուեցաւ Կիլիկիոյ հայկական իշխանութիւնը, իսկ 12-րդ դարուն հռչակուեցաւ Կիլիկիոյ անկախ հայկական թագաւորութիւնը, որուն թագաւոր կարգուեցաւ Լեւոն Բ. Ռուբինեանը: Կիլիկեան թագաւորութիւնը մօտ 300 տարի (մինչեւ 14-րդ դար) պահպանեց հայկական պետականութիւնը եւ հայկական մշակոյթի աւանդոյթները: Կիլիկեան թագաւորութիւնը կործանեցաւ 14-րդ դարուն եգիպտական մամլուքներու կողմէ:

ՆՈՐ ԵՒ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թուրք-օսմաններու պատմութեան ասպարեզ մտնելէ յետոյ, հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ սկսան մռայլ ժամանակներ: 15-17-րդ դարերուն Զայաստանի տարածքը դարձած էր մշտական բախումներու թատերաբեմ Օսմանեան Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ, եւ 1639թ. այն բաժնուեցաւ այդ երկու պետութիւններու միջեւ: Թրքական եւ պարսկական տիրապետութիւնը կանգնեցուցած էին Զայաստանի մշակութային զարգացումը, իսկ ժողովուրդի վիճակը մի քանի դարով ետ մնացած էր: Միայն որոշ լեռնային շրջաններու մէջ (Սիւնիք, Արցախ եւ այլն) հայեր յաջողեցան պահպանել կիսանկախ իշխանութիւններ (մելիքութիւններ), ուր կ'իշխէին բնիկ հայ իշխանները՝ մելիքները: Արեւելեան Զայաստանի մէջ, բացի մելիքութիւններէ, 18-րդ դարուն Դաւիթ Բեկի գլխաւորութեամբ մղուած ազատագրական շարժման հետեւանքով, 1722-1730 թուականներուն յաջողուեցաւ ստեղծել Մեծ Կապանի անկախ իշխանութիւնը:

1828թ. ռուս-պարսկական պատերազմի հետեւանքով Արեւելեան Զայաստանը Երիւան ամրոցով հանդերձ միացուեցաւ Ռուսաստանին: Իսկ Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ գտնուող Արեւմտեան Զայաստանի հայերը մնացին մշտական ֆիզիքական ոչնչացման վտանգի տակ: Զակահայկական թրքական քաղաքականութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ Ա. Զամաշխարհային պատերազմի տարիներուն: 1915-1916 թուականնե-

րուն, թրքական կառավարությունը հայերու նկատմամբ կատարեց ցեղասպանություն, որուն ժամանակ զոհ գացին 1.5 միլիոնէ աւելի հայեր: Պատմական Հայաստանի մեծ մասը զրկուեցաւ իր բնիկ բնակչութենէ:

1918թ. Մայիսին, Արեւելեան Հայաստանի տարածքին հռչակուեցաւ Հայկական անկախ պետութիւնը, որ գոյատեւեց 2.5 տարի: Հայաստանի Առաջին Հանրապետութիւնը, չկարողանալով դիմակայել թրքական բանակի յարձակումներուն եւ պոլշեիկեան Ռուսաստանի զաւթողական ձգտումներուն, 1920 թուականին իշխանութիւնը յանձնեց պոլշեիկներուն: Հայաստան յետագային մտաւ ԽՍՀՄ-ի կազմին մէջ: Հակառակ այն հանգամանքին, որ խորհրդային տարիներուն Հայաստան ենթարկուեցաւ սթալինեան եւ պոլշեիկեան բռնապետութեան դաժանութիւններուն, այնուամենայնիւ, երկիրը կը նորոգուէր ու որոշակի զարգացում կ'ապրէր:

1941-1945թ.թ. փոքրաթիւ հայ ժողովուրդը խորհրդային միւս ժողովուրդներու եւ ամբողջ յառաջադէմ մարդկութեան հետ կը կռուէր ֆաշիզմի դէմ: Հայաստանը աշխարհամարտին տուած է աւելի քան 600.000 մարտիկ, որոնցմէ 200.000-ը չվերադարձան պատերազմէն: Ֆաշիստական Գերմանիոյ դէմ հայերը կը մարտնչէին ոչ միայն խորհրդային բանակի, այլ նաեւ դաշնակիցներու զօրքերու շարքերուն եւ պարտիզանական ջոկատներու մէջ: Հայաստանը ճակատամարտ ուղարկած է նաեւ իր ազգային բաժանումները, որոնք փառքով անցած են իրենց մարտական ուղին: Հայկական 89-րդ Թամանեան բաժանումը հասած է մինչեւ Պեռլին, մասնակցած է Պեռլինի համար մղուող մարտերուն, իսկ հայ մարտիկները իրենց ազգային յաղթական պարը պարած են Ռախստակի պատերու տակ: Խորհրդային Միութեան բանակի ղեկավար կազմին մէջ կը ծառայէր մօտ 60 հայ ժեներալ: Արիութեան եւ հերոսութեան համար հայ ժողովուրդի 108 զաւակ արժանացած են Խորհրդային Միութեան բարձրագոյն շքանշանի՝ Խորհրդային Միութեան Հերոսի կոչման:

Յետ-խորհրդային ժամանակաշրջանին ի յայտ եկան տնտեսութեան զարգացման նոր բնագաւառներ՝ ռազմական ճարտարագիտութիւն, ռատիօ-էլեկտրօնիքա, հաստոցաշինական եւ մեքենաշինական արդիւնաբերութիւն: Հայկական արդիւնաբերութեան հիմնական ոլորտներն էին քիմիական, մեքենաշինական եւ սնունդի արդիւնաբերութեան ճիւղերը, շինանիւթերու արտադրութիւնը: Խորհրդային Միութեան ռազմական էլեկտրոնա-

յին արդիւնաբերութեան զգալի մասը կեդրոնացած էր Հայաստանի մէջ: Երկրին մէջ լաւ զարգացած էին գիտութեան ճիւղերը, կը գործէին 130-է ւաւելի գիտական հիմնարկներ:

1988թ. Լեռնային Ղարաբաղի (պատմական Հայաստանի Արցախ գաւառը, որ Սթալինի որոշումով 1921թ. բռնի կերպով կցուած էր Խորհրդային Ազրպէյճանին) եւ Հայաստանի մէջ սկսաւ ժողովրդավարական առաջին եւ մեծագոյն շարժումը՝ Նախկին Խորհրդային Միութեան տարածքին, որուն հիմնական նպատակը Ղարաբաղի վերամիաւորումն էր Հայաստանին: Այդ շարժումը անսահմանափակ խնամքով տարածքին: Շարժումը մեծ նշանակութիւն ունեցաւ ժողովրդավարական վերափոխումներու իրականացման համար, որ յանգեցուց Հայաստանի անկախութեան վերականգնումին եւ Լեռնային Ղարաբաղի փաստացի ինքնորոշման:

1991թ. Սեպտեմբեր 21-ին Հայաստանն իռաքականացաւ անկախ հանրապետութիւն, իսկ նոյն տարուայ վերջին՝ Հայաստան մտաւ Անկախ Պետութիւններու Համագործակցութեան (ԱՊՀ) կազմի մէջ: Երկրի կառավարութիւնը անկախութեան առաջին իսկ օրերէն կը վարէր բարեկամական յարաբերութիւններու հաստատման քաղաքականութիւն բոլոր երկիրներու, յատկապէս, դրացի երկիրներու հետ: 1992թ. Հայաստանի Հանրապետութիւնը դարձաւ ՄԱԿ-ի անդամ: Հայաստան կ'անդամակցի նաեւ Եւրոպայի Խորհուրդին, ԵԱՀԿ-ին (Եւրոպայի Անվտանգութեան եւ Համագործակցութեան կազմակերպութիւն), ՍԾՏՀ-ին (Սեւծովեան Տնտեսական համագործակցութեան կազմակերպութիւն), Վերակառուցման եւ Չարգացման Եւրոպական Դրամատան, Համաշխարհային Դրամատան, Արժոյթի Միջազգային Հիմնադրամին, Առեւտուրի Համաշխարհային կազմակերպութեան, IAEA-ին (Միջուկային Ուժանիւթի Միջազգային գործակալութիւն), INTERPOL-ին (Միջազգային Զրեական Ոստիկանութիւն), ԱՀԿ-ին (Առողջապահութեան Համաշխարհային կազմակերպութիւն), UNESCO-ին, եւ այլն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ	
	
Հիմնական տեղեկութիւններ	
Պետական լեզու.	Հայերէն
Մայրաքաղաք.	Երեւան
Պետական կարգ.	Կիսանախագահական
Կրօն.	90 % Հայ Առաքելական
Մակերես.	29.743 քառ. քմ. (4,7%-ը ջուր)
Ազգային կազմը.	Հայեր 97%, Եզիտիներ, քիւրտեր, ռուսեր եւ այլ ազգութիւններ 3%
Հիմն.	«Մեր Հայրենիք»
Արժոյթ.	Հայկական դրամ
Ժամային գոտի.	+4
Ազգային տօն.	Սեպտեմբեր 21 (Անկախութեան օր)

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՀԱՅԵՐԸ

Հայաստան առաջին երկիրն է աշխարհի տարածքին, որ 301 թուականին քրիստոնեությունը ընդունեց որպես պետական կրոն: Քրիստոնեության մուտքը Հայաստան եւ այնուհետեւ անոր տարածումը անցած է դժուար ճամբայ մը, քանի որ հեթանոսությունը երկրին մէջ ուներ խոր արմատներ: Քրիստոնեությունը Հայաստան ներթափանցած է աւելի կանուխ՝ Բ. Ե. Ա. դարուն (60-68 թուականներուն)՝ Քրիստոսի երկու աշակերտներու՝ Թադէոսի ու Բարդուղիմէոսի կողմէ: Անոնք Հայաստան եկած էին Ասորեստանէն եւ Կապադովկիայէն, յայտնի էին որպէս հայոց աշխարհի լուսաւորիչներ, որոնք կը մկրտէին իշխանական ընտանիքներն ու հասարակ մարդոց անխտիր:

Երկու դար շարունակ քրիստոնեաները Հայաստանի մէջ ստիպուած էին իրենց կրօնը գաղտնի տարածել, քանի որ պետական կրօնը հեթանոսութիւնն էր, իսկ հեթանոսները մեծամասնութիւն էին: Հայոց մէջ քրիստոնեությունը պետական կրօնը հռչակուեցաւ 301 թուին, Սբ. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռամբ (առաջին կաթողիկոս հայոց) եւ Տրդատ Գ. թագաւորին օրով, որ Քրիստոնեությունը հռչակեց որպէս պետական կրօն: Գրիգոր Լուսաւորիչ Արածանի գետին մէջ մկրտեց հայոց թագաւորը, թագաւորական ընտանիքը, նախարարները, Սիւնեաց իշխանը եւ անոր զօրքը:

Այդ շրջանին հայոց մայրաքաղաքն էր Վաղարշապատ (այժմ Էջմիածին), ուր կը գտնուէին թագաւորական եւ կաթողիկոսական աթոռները:

Հայոց պատմութեան մէջ հայոց քրիստոնեացումէն վերջ, թագաւորները եւ կաթողիկոսները միշտ միասին եղած են:

Արաբական արշաւանքներու ընթացքին հայոց մայրաքաղաքը փոխադրուեցաւ Դուին, ուր փոխադրուեցան նաեւ թագաւորական եւ կաթողիկոսական աթոռները: Բագրատունեաց թագաւորութեան ժամանակ փոխադրուեցաւ Անի: Անիի անկումէն ետք (1045), Ռուբինեան հարստութեան ժամանակ՝ Պրոնկալա ապա Սիս:

Ռուբինեան հարստութեան վերջին օրերուն (1441) Հայաստանէն լուր կը դրկուի կաթողիկոս Գրիգոր Մուսաբէկեանին, որ ձգէ Սիսը եւ Հայաստան գայ: Կաթողիկոսը տեղի կու տայ: Անոր կը յաջորդէ Կիրակոս Վիրապեցի, որպէս կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, իսկ Կիլիկիոյ մէջ կը հիմնուի նոր կաթողիկոսական աթոռ մը 1446ին՝ Սիսի մէջ, որուն հիմնադիրը կ'ըլլայ Կարապետ Եւդոկացի, առաջին կաթողիկոսը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ: Այս կաթողիկոսութիւնը կը մնայ Սիս քաղաքին մէջ մինչեւ 1915, ուրկէ կը փոխադրուի Լիբանանի Անթիլիաս շրջանը:

Այսպիսով, հայոց կաթողիկոսութիւնը կը բաժնուի երկու մասի. ա) Կաթողիկոսութիւն Ամենայն Յայոց, կեդրոն ունենալով Յայաստանի Էջմիածին քաղաքը եւ բ) Կաթողիկոսութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, կեդրոն ունենալով Լիբանանի Անթիլիասի շրջանը:

* * *

Յայոց քրիստոնէացումէն ետք, 301 թուին, 5 եպիսկոպոսութիւն կար. ա) Աղեքսանդրիոյ, բ) Երուսաղէմի, գ) Անտիոքի, դ) Պոլսոյ եւ ե) Յռոմի:

Առաջին երեքի քայքայումէն ետք, մնաց Պոլսոյ եւ Յռոմի եպիսկոպոսութիւնները, որոնք բաժնուեցան Արեւելեան եւ Արեւմտեան մասերու:

Արեւելեան կամ Պոլսոյ եպիսկոպոսութիւնը եղաւ Յունական կամ Ուղղափառ, իսկ Արեւմտեանը կամ Յռոմի եպիսկոպոսութիւնը եղաւ Պապական կամ Կաթողիկէ:

Կաթողիկէութիւնը հայոց մէջ տարածուեցաւ 13-րդ դարուն՝ Ռուբինեան հարստութեան ընթացքին, իսկ բողոքականութիւնը՝ 19րդ դարուն՝ օտար քարոզիչներու միջոցաւ, իսկ առանձին համայնք դարձաւ 1850ին:

Յայ Առաքելական Եկեղեցիի այժմեան կառոյցին մէջ կը մտնեն Ամենայն Յայոց Կաթողիկոսութիւնը (Էջմիածին), Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը (Անթիլիաս), Երուսաղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքութիւնները: Յայ Առաքելական Եկեղեցին հայերու ազգային եկեղեցին է: Անոր հոգեւոր եւ վարչական կեդրոնը Էջմիածինն է, իսկ հոգեւոր առաջնորդը՝ Ամենայն Յայոց Կաթողիկոսը: Այժմ Ամենայն Յայոց Կաթողիկոսը՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.-ն է:

Յայաստան կը համարուի քրիստոնէական թանգարան՝ բաց երկնքի տակ. Յայաստանի տարածքին կան բազմաթիւ քրիստոնէական յուշարձաններ՝ տաճարներ, եկեղեցիներ, վանքեր, խաչքարեր, հին ձեռագիրներ եւ այլն: Յայկական եկեղեցիներ եւ վանքեր կառուցուած են երկրի ողջ տարածքին՝ անմատչելի լեռնային բարձունքներու վրայ, խոր կիրճերու

մէջ, անտառներու մէջ եւ այլուր: Այս վանքերը ծառայած են որպէս կրթական եւ լուսաւորչական կեդրոններ, հետազօտական դպրանոցներ եւ կ'ապշեցնեն իրենց բացառիկ ճարտարապետութեամբ, ուսանելի պատմութեամբ եւ խորհրդաւոր ոգիով: Ամէն տարի հազարաւոր ուխտաւորներ կ'այցելեն այս վայրերը:

Առաջին գիրքը, որը թարգմանուած է հայերէնի՝ հայկական գիրերու ստեղծումէն յետոյ՝ 5-րդ դարուն, Աստուածաշունչն էր: Աստուածաշունչն ու Աւետարանը բազմիցս արտագրուած են հայ հոգեւորականներու կողմէ, եւ այսօր Մատենադարանին մէջ պահպանուող 14,000 հին ձեռագիրներու 20%-ը Աստուածաշունչ ու Աւետարանն է:

2001թ. Հայաստանը նշեց Զրիստոնէութեան պետական կրօն հռչակման 1700 ամեակը: Հին քրիստոնէական աւանդոյթներու պահպանման հետ մէկտեղ, հայեր մայրենի լեզուով գրուած առաջին նախադասութեան կը վերաբերին որպէս լուսաւորութեան եւ յառաջադիմութեան պայքարի պատուիրան. "Ճամնայէլ գլխաւորութեամբ եւ գլխաւոր, խնամաւոր գլխաւոր խնամաւոր":

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐ

ԱՐՅԱՆ

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱՔԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՂՀ անկախութիւնը հռչակուած է 1991 թուականի Սեպտեմբեր 2-ին՝ միջազգային իրաւունքի հիմնարար նորմերուն համապատասխան: Այդ օրուրէն ի վեր՝ հանրապետութեան իշխանութիւնները հետեւողականօրէն կը վարեն Կովկասեան տարածաշրջանի մէջ խաղաղութեան եւ կայունութեան պահպանման ուղղուած քաղաքականութիւն: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն, Արցախի Հանրապետութիւն - սահմանադրականօրէն եւ փաստացիօրէն անկախ եւ ինքնիշխան, սակայն միջազգայնօրէն չճանչցուած պետութիւն է Հարաւային Կովկասի մէջ: Արեւմուտքէն սահմանակից է Հայաստանի Հանրապետութեան, հարաւէն՝ Իրանին, իսկ արեւելքէն եւ հիւսիսէն՝ Ազրպէյճանին: Մայրաքաղաքը Ստեփանակերտն է: Պատմամշակութային կեդրոն է Շուշի քաղաքը:

Պատմականօրէն կը կազմէ Մեծ Հայքի Արցախ նահանգը: Աշխարհագրական եւ քաղաքական դիրքով Արցախը կարեւոր դեր խաղցած է հայոց պատմութեան մէջ: Հայ մեծանուն պատմաբան Լեւոն Արցախը համեմատած է "հսկայական միջնաբերդի" հետ, առանց որուն "անհնար է երեւակայել Հայաստանի սրտի, այն է՝ Արարատեան երկրի պաշտպանութիւնը":

Այժմ Արցախը կայացած է որպես երկրորդ հայկական պետութիւն: Այդպիսով ներկայիս Հայաստանը բաղկացած է Հայաստանի Հանրապետութենէ (ՀՀ) եւ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութենէ (ԼՂՀ):

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան ընդհանուր տարածքը կը կազմէ 11.458 քառ. քմ. եւ վարչականօրէն եւ տարածքայնօրէն բաժնուած է 8 շրջաններու: Մայրաքաղաք Ստեփանակերտը նոյնպէս շրջանի կարգավիճակ ունի: Շրջանները իրենց կարգին բաժնուած են 242 համայնքներու: Շրջաններն են հետեւեալները.. Ստեփանակերտ, Ասկերան, Հադրութ, Մարտակերտ, Մարտունի, Շահումեան, Շուշի, Քաշաթաղ:

Շահումեանի շրջանը այժմ Ազրայէճանի ռազմական բռնագրաւման տակ է եւ հայ բնակչութիւնը դուրս մղուած է եւ կը կազմէ ազատագրուած Վայքունիքի գաւառը: Այս ութ շրջաններուն մէջ ներառուած են նաեւ ազատագրուած եօթը հայկական պատմական գաւառները՝ Ճրաքն, Կովսական, Քաշունիք (Աղաւնոյ գետի հովիտ, Քաշաթաղի շրջան) Վայքունիք (Տրտու գետի վերին հովիտը), Ակն (Տիգրանակերտի դաշտակ, Նախկին Աղտամի շրջան) եւ Մուխանք (Արցախի դաշտավայր):

Ըստ ժողովրդական ստուգաբանութեան, «Արցախ» անուանումը կը նշանակէ Առանի ծառաստան: Աւանդութեան համաձայն, Առանը հայոց Վաղարշակ արքայի կողմէ նշանակուած Մեծ Հայքի հիւսիս-արեւելեան Նահանգներու Նախարարն էր՝ Սիսակեան տոհմէն: Առանը, որ աւանդականօրէն կը նկատուի Առանշահիկներու եւ անոնցմէ ճիւղաւորուած կամ ծագում առած Արցախի միջնադարեան իշխաններու ու մելիքներու Նախահայրը, կը պատկանէր Հայկ Նահապետի զարմին, ուստի եւ միջնադարեան պատմիչները Արցախի իշխաններուն կը կոչէն "Հայկազուններ":

«Ղարաբաղ» անուանումը ծագած է թրքերէն "կարա" (սեւ) եւ պարսկերէն "բաղ" բառերէ, եւ կը նշանակէ "սեւ այգի": Առաջին անգամ այս անուանաձեւին կը հանդիպինք ուշ միջնադարեան վրացական եւ պարսկական աղբիւրներու մէջ:

ՀԱՎԱՐՁՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն՝ Արցախը, պատմական Հայաստանի 15 նահանգներն մեկն է, որուն հիւսիսարեւելեան սահմանը, ըստ բոլոր հնագոյն աղբիւրներու, Զուռ գետն է: Հին հայկական Ուրարտու պետութեան կազմին մէջ (Ն.Ք. 8-5 դարեր) Արցախը կը յիշատակուի Ուրտեխէ-Ուրտեխինի անուամբ: Հայերը Արցախի մէջ կ'ապրին արդէն հազարամեակներէ ի վեր: Ասիկա ապացուցուած է ինչպէս հին, այնպէս ալ ժամանակակից պատմաբաններու կողմէ: Այդ կը վկայեն Արցախի ամբողջ տարածքին գտնուող քրիստոնէական յուշարձաններն ու եկեղեցիները: Պատմութեան ընթացքին Արցախը միշտ ստիպուած եղած է պաշտպանուելու օտարագգի բռնակալներէն:

Ըստ արեւմտեան պատմաբաններու, Արցախի, ինչպէս եւ Հայկական լեռնաշխարհի այլ հատուածներու հայ բնակչութիւնը, կազմաւորուած է նախնադարեան բնիկ ցեղերու եւ նախահայերու (փրոթօ-արմեններու) միաձուլման հետեւանքով: Վերջիններս այստեղ հաստատուած են արդէն Ն.Ք. 7-րդ դարուն: Պատմական աղբիւրներու հաւաստմամբ, Արցախը մտած է Ն.Ք. 189 թուականին հռչակուած Հայոց Թագաւորութեան կազմի մէջ՝ որպէս վերջինիս 15 նահանգներէն մեկը: Արցախ նահանգը ուներ 12 գաւառ եւ Հայաստանի կազմի մէջ մնացած է մինչեւ Է.ժ. 4-րդ դարավերջ:

ՄԻՋՆԱԴԱՐ

387 թ. հայ Արշակունիներու անկումէն յետոյ, Բիւզանդիան եւ Պարսկաստանը Հայաստանը բաժնած են երկու մասի եւ անկէ անջատած ռազմավարական նշանակութիւն ունեցող ծայրագաւառները: Արցախը, Ուտիք նահանգի հետ միասին, միացուած է Կուր գետի ձախ ափին վրայ գտնուող Աղուանք պետութեան, սակայն պահպանած է իր հայկական մշակութային եւ եթնիկ դիմագիծը: 5-րդ դարասկզբին, հայոց գիրերու գիւտէն յետոյ, Մեսրոպ Մաշտոց առաջին հայկական դպրոցը բացած է Արցախի Ամարաս աւանին մէջ: Արցախը մշակութային զգալի վերելք ապրած է Վաչական Բարեպաշտի թագաւորութեան շրջանին (487-510), երբ բազմաթիւ եկեղեցիներ եւ դպրոցներ հիմնուած են Արցախի մէջ:

7-րդ դարէն մինչեւ 9-րդ դարասկիզբ, Արցախը գտնուած է Արաբական խալիֆայութեան տիրապետութեան տակ: Այնուհետեւ դարձած է հայ ապստամբներու եւ արաբներու միջեւ բազմաթիւ ճակատամարտերու թատերաբեմ: Ապստամբներէն մեկը՝ Սահլ Սմբատեանը, Առանշահիկ տոհմէն, 821 թուականին Խաչէն ամրոցին մէջ հիմնադրած է Խաչէնի իշխանական տոհմը: 1000 թուականին, այս իշխանատոհմը ստեղծած է Արցախի թագաւորութիւնը, որ հայ Բագրատունիներու թագաւորութեան անկումէն յետոյ Արեւելեան Հայաստանի վերջին ինքնիշխան պետութիւնն էր: Ինչպէս սելճուքներու իշխանութենէն ազատագրուած հայկական միւս

տարածքները, Արցախը մշակութային եւ տնտեսական ծաղկում ապրած է 13-րդ դարի սկիզբը՝ ճալալ Ա. թագաւորի օրով (1214-1266): Վերջինս կառուցած է Գանձասարի վանքը, որ այնուհետեւ կարելոր դեր խաղցած է Արցախի պատմութեան մէջ՝ որպէս անոր հոգեւոր-մշակութային կեդրոն եւ Արցախի լեռնային իշխողներու միասնութեան խորհրդանիշ:

Մելիքութիւններ

1387 թ. Արցախի բարեբեր նահանգը ենթարկուած է Լենկ-Թիմուրի կործանիչ արշաւանքներուն: 15-րդ դարու վերջին այն իսկած է թուրք-մէններու, իսկ 1555 թուականին Սեֆեան Պարսկաստանի գերիշխանութեան տակ: Այսուհանդերձ մինչեւ նորագոյն ժամանակները, Արցախը պահպանած է միատարր հայ բնակչութիւն եւ զայն շարունակած են կառավարել Կաչէնի տան իշխանները, որոնք 15-րդ դարէն կը կրէին "Մելիք" տիտղոսը: Պատմական այս շրջանին Արցախը բաժնուած էր հինգ մելիքութիւններու՝ Կիւլիստան, Ջրաբերդ, Կաչէն, Վարանդա եւ Դիզակ: Արցախը հայկական միակ երկրամասն էր, որ թուրք-պարսկական դարաւոր իշխանութենէն յետոյ, պահպանած էր իր հայկական ինքնիշխանութիւնը եւ ուներ միջազգայնօրէն ճանչցուած ինքնավար կարգավիճակ:

Ռուսական Նուաճում

1805 թուականին Արցախը միացուած է Ցարական Ռուսաստանին, որ ամրագրուած է 1813 թ. Կիւլիստանի պայմանագրով: Թէեւ 1799 թ. Յունիս 2-ին Պաւել Ա. ցարի հրովարտակով Ռուսաստանը պաշտօնապէս ճանչցած էր Արցախի մելիքներու անկախութիւնը, նուաճելով զայն վերջիններու իսկ աջակցութեամբ, ռուսերը ճնշած են անոնց իշխանութիւնը, վերջ տալով Կաչէնի տան հազարամեայ տիրապետութեան:

1917 թ. ռուսաստանեան յեղափոխութենէն յետոյ, սթալինեան «Բաժնէ եւ իշխէ» քաղաքականութեան որպէս արդիւնք, Արցախը բռնի ձեւով կցուեցաւ Ազրպէյճանի Խորհրդային պետութեան՝ ստանալով ինքնավար մարզի կարգավիճակ: Խորհրդային Միութեան տարիներուն Ազրպէյճան կը շահագործէր բոլոր հնարաւոր միջոցները՝ հայերուն Արցախէն տեղահան ընելու համար, կ'աւերէր հայկական կոթողներն ու մշակութային արժեքները, կ'ոչնչացներ ու կ'իւրացներ գանոնք: Սակայն Ազրպէյճան չյաջողեցաւ լիովին իրագործել իր մտադրութիւնները:

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԿԿ Կենտկոմի գլխաւոր քարտուղար Մ. Կորպաչովի հռչակած եւ ԽՍՀՄ-ի մէջ քաղաքական վարչակարգի ազատականացման սկիզբը դրած վերակառուցումը՝ ժողովուրդի կողմէ ընկալուեցաւ որպէս պատմական սխալները շտկելու հնարաւորութիւն:

Լեռնային Ղարաբաղի բնակչութեան մէջ ծնունդ առաւ այն յոյսը, թէ

հիմնահարցը կրնայ ժողովրդավարական լուծում ստանալ, եւ ազգամիջեան յարաբերութիւններու մէջ գործնական կիրառում կը գտնեն իրաւական նորմերը: Լեռնային Ղարաբաղի հայաբնակ բնակչութիւնը պաշտօնապէս պահանջեց Արցախի վերամիաւորումը Հայաստանի հետ: Այդ գործողութիւններուն Հայաստանի մէջ հաւանութիւն կու տային խաղաղ ցոյցերու ու հանրահաւաքներու միջոցով: Եւ ահաւասիկ սկսաւ դարաբաղցիներու ազգային ազատագրական պայքարի արդի փուլը, որ աննախադէպ էր ոչ միայն հորհրդային Միութեան մէջ, այլեւ Արեւելեան Եւրոպայի բոլոր սոցիալիստական երկիրներու մէջ եւ ամբողջ համայնավարական աշխարհի մէջ: Ցոյցերու հինգերորդ օրը բազմահազար ամբոխը հաւաքուեցաւ Երեւանի Ազատութեան հրապարակին վրայ: Ժողովուրդը 8 օր շարունակ կը պահանջէր այն պատմական սխալի իրաւական եւ խաղաղ լուծումը, որ թոյլ տուած էր պոլշեւիկեան Ռուսաստանին՝ 20-րդ դարու սկիզբներուն՝ Համայնավար կուսակցութեան անօրինական որոշումով Հայաստանի մէկ մասը՝ Ղարաբաղը, միացնել Ազրպէյճանին: Հայաստանի մէջ ժողովրդավարութիւնը յաղթանակեց: Խորհրդային համայնատիրական համակարգը ի զօրու չեղաւ ստիպելու Արցախի ժողովուրդին՝ հրաժարելու ազատ ապրելու ցանկութենէն: Ասիկա ժողովրդավարութեան առաջին հզօր ալիքն էր, որ տարածուեցաւ ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ, իսկ յետագային նաեւ՝ միւս համայնավար երկիրներու մէջ: Այդ ալիքի հետեւանքով փլուզուեցաւ Պեռլինի պատը, եւ Գերմանիան վերամիաւորուեցաւ: Սակայն Հայաստանն ու Ղարաբաղը ստիպուած էին երկար ժամանակ պայքարելու (եւ տակաւին կը պայքարին մինչեւ հիմա) ու սպասելու միջազգային հանրութեան խոստումին՝ իրաւական եւ արդէն փաստացի վերամիաւորման մասին: 1991 թուականի Դեկտեմբեր 10-ին, Արցախի բնակչութիւնը կայացուց ժողովրդավարութեան նորմերուն համապատասխան հանրաքուէ ու հռչակեց անկախութիւն, որուն որպէս արդիւնք ստեղծուեցաւ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն:

Հայաստանի եւ Արցախի մէջ խաղաղ ու օրինական ցոյցերուն Ազրպէյճանի հակադարձեց վայրագ յարձակումով. սանձազերծուեցան հայերու զանգուածային ջարդերն ու սպանութիւնները Ազրպէյճանի Սումկայիթ եւ Պաքու քաղաքներու մէջ: Այդ գործողութիւնները կազմակերպուած էին Ազրպէյճանի կառավարութեան կողմէ եւ կը յիշեցնէին 1915 թուականի Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Ազրպէյճան յարձակեցաւ Ղարաբաղի վրայ, հազարաւոր անմեղ հայեր սպաննուեցան, իսկ արցախցիներ անգամ մը եւս ստիպուած էին դիմելու ինքնապաշտպանութեան: Ողջ Արցախը ոտքի կանգնեցաւ հայրենիքը պաշտպանելու համար: Անոնց միացան նաեւ Հայաստանի ազատամարտիկները: Հակառակ այն փաստին, որ ազրպէյճանական զօրքը թուաքանակով կը գերազանցէր հայկական ուժերուն, այնուամենայնիւ, հայերը յաղթանակով դուրս եկան այդ ծանր մարտերէն:

1994թ. Հայաստանի, Արցախի եւ Ազրայեճանի միջեւ ստորագրուեցաւ համաձայնագիր հրադադարի մասին, որ կը պահպանուի մինչեւ օրս:

Ներկայիս Լեռնային Ղարաբաղը (Արցախ) *տէ ֆաքթօ* անկախ հանրապետութիւն է՝ սերտօրէն կապուած է Հայաստանի հետ: Ստեփանակերտը մարդասիրական օգնութիւն կը ստանայ Ա.Մ.Ն.Էն եւ ի հարկէ, Հայաստանէն նաեւ Սփիւռքէն: Յետագայ 12 խաղաղ տարիներու ընթացքին Արցախը վերականգնեց իր տնտեսութիւնը եւ հասարակական ենթակառուցուածքները, հիմնեց առաջաւոր ժողովրդավարական ականդոյթներ, վերականգնեց մայրուղիներն ու երթելեկային ճամբաները եւ սկսաւ զարգացնել զբօսաշրջութիւնը: Նոր սերունդը, որ կը մեծնայ անկախ Արցախի մէջ, ինքզինք կը համարէ անկախ ու ազատ երկրի քաղաքացի եւ կը հպարտանայ իր նախնիներով:

Մինչեւ օրս Ազատատենչ Արցախը արդէն կազմաբերպած է նախագահական 5 ընտրութիւններ եւ ընտրած 3 նախագահ. – Ռոպերթ Զոհարեան (1996 իսկ յետագային՝ Հայաստանի վարչապետ ապա նախագահ), Արկարի Դուկասեան (երկու նստաշրջան – 1997 և 2002) եւ Բակօ Սահակեան (երկու նստաշրջան – 2007 և 2012)

Ղարաբաղի պատմութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել՝ <http://www.nkr.am/> համացանցային հասցէին:

ԶԻՆԱՆՇԱՆ

ԼՂՀ պետական գիտանշանը կը ներկայացնէ թելատարած արծիւ, որուն գլխավերելը կը տարածուի արեւու ճառագայթները եւ զետեղուած է Արտաշիսեաններու հարստութեան թագը: Կեդրոնին ԼՂՀ պետական

ԱՐՑԱՅ
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն

Հիմնական տեղեկութիւններ

Պետական լեզու. Հայերէն

Մայրաքաղաք. Ստեփանակերտ

Պետական կարգ. Նախագահական հանրապետական

Կրօն. Հայ Առաքելական Եկեղեցի

Մակերես. 11.458 քառ. քմ.

Հիմն. «Ազատ ու անկախ Արցախ»

Կարգախօս. «Մենք ենք մեր սարերը»

Արժոյթ. Հայկական դրամ

Ժամային գոտի. +4

Ազգային տօն. Սեպտեմբեր 2
(Անկախութեան օր)

դրօշի եւ Զիրս լեռան ֆոնի վրայ «Մենք ենք մեր սարերը» քանդակի պատկերն է։ Վարը՝ արծիւի ճանկերու մէջ, խաղողի վազեր են, թթենիի պտուղներ, ցորենի հասկեր։ Վերի կիսաշրջանին մէջ արձանագրուած է հայերէն մակագրութիւն. «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն – Արցախ»։

ՋԱԼԱԽՔ

Ջալախքը եղած է պատմական Հայաստանի Գուգարք նահանգի 9 գաւառներէն մէկը։

Ջալախքի միջով կ'անցնի Կուր գետը։ Մեծագոյն լիճերէն են Փարվանա, Խանչալի, Մադաթափայ եւ Սաղամոյ լիճերը։

Միջին բարձրութիւնը 1800 մետր է, ամենաբարձր կետը՝ 3301մետր՝ Աբուլ սարի գագաթը։

Արգիշտի Ա. Արքայի վիմագիր արձանագրութեան մէջ Ջալախքը կը յիշատակուի "Չաբախա" անունով, սակայն ենթարկուելով փոփոխութիւններու, "զ"-ին փոխարինած է "ջ"-ն եւորոպական լեզուներով խօսողները "բ"-ն փոխարինած են "վ"-ի, դարձնելով Ջավախայ, իսկ հայերը վերջին "ա"-ն սղել աւելցնելով "ք" տառը, դարձուցած են Ջալախք։

Դեռ 8-րդ դարուն, հայաբնակ Ջալախքը միացուած է Վանի թագաւորութեան։ 428թ.-ին, Արշակունիներու հարստութեան անկումէն յետոյ, անցած է Պարսկական այնուհետեւ Արաբական տիրապետութեան տակ։ 9-րդ դարուն, Սմբատ Ա. Բագրատունին կրկին միացուց զայն Հայոց թագաւորութեան։

11-րդ դարուն Ջալախքը կարճ ժամանակով անցաւ վրաց Բագրատունիներու տիրապետութեան տակ։ Սակայն 1064թ.-ին ենթարկուեցաւ սելճուք-թուրքերու աւերիչ յարձակման, որմէ յետոյ այնտեղի հայերը տասնեակ տարիներ կը զսպէին հրոսակներու պարբերական յարձակումները։

12-րդ դարուն Իւանէ եւ Չաքարէ Չաքարեաններու յաղթանակներու որպէս արդիւնք Ջալախքը, ինչպէս եւ Հայոց այլ հիւսիսային շրջանները անցան Չաքարեաններու իշխանական տոհմի տիրապետութեան տակ։

Այժմ Ջալախքը ինկած է Վրաստանի պետական սահմաններու մէջ, երկրի հարաւային հատուածին վրայ։ Սահմանակից է Հայաստանին եւ Թուրքիոյ։

Բնակչությունը

Հինէն ի վեր հայեր ապրած են Ջաւախքի մէջ: Այժմ հայեր կը կազմեն այնտեղի բնակչութեան 95%-ը: Բազմաթիւ հայեր կ'ապրին նաեւ դրացի Ախալցխայի շրջանին մէջ: Արեւելքէն կից եւ Հայաստանի հետ սահմանակցող Զուլեմոյ Զարթլիի շարք մը բնակավայրեր Նոյնպէս հայաբնակ են:

Ջաւախքի մէջ պահպանուած են բազմաթիւ հոգեւոր ու մշակութային կոթողներ եւ պատմական յուշարձաններ, որոնք կ'արտացոլացնեն տեղի հայ բնակչութեան դարաւոր պատմութիւնն ու մշակութային կեանքը:

Քաղաքները

Շրջանի կեդրոն նկատուող Ախալքալաքը կը գտնուի համանուն սարաւանդի, Փարվանա գետի աւազանի շրջանին մէջ: Այն կը յիշատակուի 12-րդ դարէն՝ հայ Չաքարեաններուն՝ որպէս ժառանգական կալուածք փոխանցելու կապակցութեամբ: Երկրորդ քաղաքը Նիսոծմիստան է (Նախկին Պոկտանովկան): Սամցխէ-Ջաւախք տարածաշրջանի շրջանային կեդրոնն է Ախալցխա քաղաքը, որ հիմնադրուած է ԺԲ. դարուն, Զուր գետի վտակ՝ Փոցխով գետի վրայ:

1918թ. թուրքերու արշաւանքի ժամանակ, Ախալցխայի հայութիւնը՝ քաղաքագլուխ Զօրի Զօրեանի ղեկավարութեամբ, կազմակերպուած դիմադրութիւն ցոյց կու տայ եւ դուրս կը քշէ թուրքերը՝ գաւառի սահմաններէն:

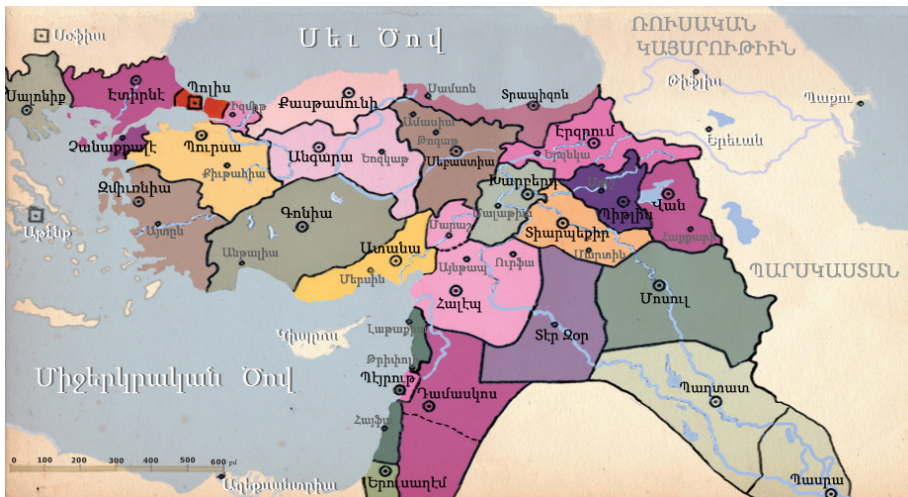
Վրացական պետութիւնը արդէն քանի տասնամեակ է պետական եւ հասարակական մակարդակներով Վրաստանի եւ իրեն բռնակցուած հայկական հողերու վրայ ապրող հայերու նկատմամբ բարբարոսաբար կ'իրականացնէ սպիտակ ցեղասպանութիւն, այսինքն՝ ոչնչացնում կամ վերափոխելով իրեն կը վերագրէ հայկական բազմադարեան եկեղեցիները, մատուռները, խաչքարերը, պատմական եւ մշակութային յուշարձանները, կը ստեղծէ սոցիալ-տնտեսական խիստ ծանր պայմաններ, որպէսզի հայ բնակչութիւնը, չկարողանալով ապրիլ իր տան մէջ, ստիպուած վաճառէ զայն վրացիին եւ հեռանայ, կը հալածէ եւ կը ձերբակալէ հայ ազգային, պետական, հասարակական, մշակութային գործիչներ, կը փակէ հայկական կազմակերպութիւնները, բացի այն իրողութեան որ հայկական Ջաւախքի մէջ մշտապէս տեղակայուած է վրացական յատուկ ծառայութիւններու մի քանի հազարի հասնող զինուոր, որոնք, փաստացիօրէն իրենց ձեռքին մէջ կը պահեն տարածաշրջանի կառավարումը:

Աշխարհագրութիւն

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պատմական Հայաստանի տարածութիւնն էր աւելի քան 300,000 քառ. քմ. (Մեծ Հայք): Հայաստան աշխարհի ամենաշատ մայրաքաղաքներ ունեցող երկիրն է, որոնք թիւով 12 են՝ Արմաւիր, Վան, Երուանդաշատ, Արտաշատ, Տիգրանակերտ, Վաղարշապատ, Դուին, Բագարան, Շիրակաւան, Կարս, Անի եւ Երեւան: Իրենց մայրաքաղաքները ունեցած են նաեւ պատմական տարբեր ժամանակահատուածներու ընթացքին անկախ իռչակուած Փոքր Հայքի, Ծովքի, Սիւնիքի, Տաշիր-Ձորագետի եւ հայկական այլ թագաւորութիւններ:

Պատմական Հայաստանի գլխաւոր քաղաքներն էին. Անի, Դուին, Վաղարշապատ, Վան, Կարս, Կարին, Մուշ, Արտահան, Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Խարբերդ, Շապին Գարահիսար:

Գլխաւոր լեռները. Արարատ՝ բաղկացած Մեծ Մասիս (5157 մ.) եւ Փոքր Մասիս (3925 մ.) գագաթներէ մ.), ինչպէս նաեւ Արագած (4095 մ.), Սիփան (4434 մ.) եւ Նեմրուտ (3050 մ.):

Սիփանը կը գտնուի Նեմրութէն արեւելք, Վանայ լիճի հիւսիսային ափերուն մօտ: Ան իր բարձրութեամբ կը զիջի միայն Մասիսին եւ յաճախ կը կոչուի "երկրորդ Մասիս":

Ըստ աւանդութեան Նոյի տապանը ուզած է հանգչիլ Սիփան սարին վրայ եւ ըսած է. «Սի՛ս, Սի՛ս ընդունէ զիս»: Իսկ Սիփանը պատասխանած է. «Գնա՛ ի Մասիս, ան մեծ է քան զիս»:

Բիւրակն լեռնաշղթայ... Բիւրակնի լանջերէն կը բխին հազարաւոր ջրառատ աղբիւրներ: Այստեղէն սկիզբ կ'առնեն Արաքս գետը եւ Արածանիի քանի մը վտակները:

Ըստ աւանդութեան, Յայկ Նահապետը բռնակալ Բելի դէմ դուրս գալէ առաջ, իր Նետը ամբողջ օրը պահած է Բիւրակնի սառնորակ աղբիւրներու ջուրին մէջ, համոզուած ըլլալով, որ հայրենի ջուրերը զօրութիւն կու տան իր գէնքին:

Գլխաւոր դաշտերը... Արարատեան դաշտ, Շիրակի, Մշոյ, Կարնոյ, Կարսի, Երզնկայի, Ալաշկերտի, Խարբերդի եւ Բասենի դաշտեր:

Պատմական Յայաստանի գետերը կը հոսէին 4 ուղղութեամբ...

1... Դեպի հիւսիս՝ Սեւ Ծով (Ալիս, Իրիս եւ Ճորոխ գետերը),

2... Դեպի հարաւ արեւմուտք՝ Միջերկրական Ծով (Ճիհուն եւ Սիհուն գետերը),

3... Դեպի հարաւ՝ Պարսից Ծոց (Եփրատ եւ Տիգրիս գետերը),

4... Դեպի արեւելք՝ Կասպից Ծոց (Արաքս եւ Կուր գետերը. վերջինիս մէջ կը թափի Արաքս գետը):

Արաքս գետը ունի 933 քլմ. երկարութիւն,

Եփրատ գետը ունի է 2900 քլմ. երկարութիւն,

Տիգրիս գետը, որ բաժնուած է Արեւելեան եւ Արեւմտեան Տիգրիսի, ունի 1950 քլմ. երկարութիւն,

Կուր գետը ունի 1300 քլմ. երկարութիւն,

Ճորոխ գետը ունի 400 քլմ. երկարութիւն:

Գլխաւոր լիճերն էին...

Սեւանայ Լիճ կամ Գեղամայ ծով՝ Սեւանայ կղզիով... Տարածութիւնն է 1370 քառ. քլմ., խորութիւնը (ամենէն շատ) 90 մետր, բարձրութիւնը՝ 1916 մետր: Իր մէջ կը թափին 28 գետակներ եւ կը նկատուի աշխարհի ամենաբարձր լիճերէն մէկը:

Վանայ լիճ՝ Աղթամար կղզիով... Տարածութիւնն է 3764 քառ. քլմ., խորութիւնն է 25 մետր, իսկ բարձրութիւնը՝ 1720 մետր: Իր մէջ կը թափին քանի մը գետակներ:

Ուրմիոյ լիճ՝ բազմաթիւ կղզիներով... Տարածութիւնն է 5775 քառ. քլմ., խորութիւնն է 15-18 մետր, իսկ բարձրութիւնը՝ 1275 մետր: Ուրմիոյ լիճի ջուրը շատ աղի է. անոր 100 կրամ ջուրին մէջ 18 կրամ աղ կայ, այդ իսկ պատճառով անոր մէջ ձուկ չ'ապրիր:

ԿԻԼԻԿԻԱ

Կիլիկիոյ տարածութիւնն էր 40,000 քառ. քմ.:

Գլխաւոր քաղաքներն էին. Սիս, Այնթապ, Ատանա, Հաճըն, Մարաշ, Չէլթուն, Ալաս:

Գլխաւոր լեռները. Տաւրոսեան լեռնաշղթան, որ կը տարածուի Կիլիկիոյ մէջ եւ կը բաժնուի երեք գօտիներու. Տիւնպէիք տաղ, Պուլկար տաղ եւ Ալա տաղ:

Կիլիկիոյ գետերը. Ճիհուն (Պիւրամու), Սիհուն (Սարոս), Կիւղնոս եւ Կալիկանդոս:

Գլխաւոր լիճերը. Գարա Կեօլ եւ Սաֆրան Կեօլ լիճերը, իսկ Միջերկրական ծովուն մէջ նշանաւոր է Հայոց Ծոցը (Ալեքսանտրէի կամ Իսոսի Ծոց):

[illegible]

Հայաստան ծովու մակերեսէն շատ բարձր եւ լեռնային երկիր է: Իր արդի սահմանին մէջ, Հայաստան հարուստ է իր հանքային ջուրերով, որոնք իրենց մէջ կը պարունակեն երկաթ, ծծումբ, պաղլեղ եւ անգլիական աղ: Հայաստան ունի նաեւ ծծումբի, երկաթի, պղինձի, արծաթի, ոսկիի, կապարի, հանքածուխի, պաղլեղի եւ աղուճակի հանքեր: Իսկ քարերէն՝ ունի մարմարիոնը, կալծքարը, թերթաքարը եւ մանաւանդ ամենաթանկագինը եւ նշանաւորը՝ տուֆ քարը:

Գլխավոր քաղաքներն են. Երեւան (մայրաքաղաք), Էջմիածին (կաթոլիկոսանիստ, ուր կը գտնուի Մայր Աթոռը եւ Ամենայն Յայոց կաթոլիկոսը (Նախկին Վաղարշապատ քաղաքը), Կիւմրի (Նախկին Լենինական), Արմաւիր (Յոկոտմբերեան), Վանաձոր (Կիրովական), Աշտարակ, Կապան (Ղափան), Դիլիջան, Ալավերտի, Եղեգնաձոր:

Գլխավոր լեռները...

Արագած... Ունի 4 ժայռուտ կոնաձեւ գագաթներ, այս պատճառով իսկ կը կոչուի Քառագագաթ Արագած եւ որուն ամենաբարձր գագաթը ունի 4095 մետր բարձրութիւն: Գագաթներն են Բիւրակնեան, Սիփան, Վարագ եւ Ալագեազ: ԱՐԱԳԱԾ լեռը կը գտնուի Արարատ լեռէն 100քմ. դէպի հիւսիս: Ժողովուրդը Արագածը կը կոչէ Նաեւ Ալագեազ, Ալակեօզ:

Ըստ աւանդութեան, Արագածի գագաթին վերեւ կայ աստղ մը, որ կ'ըսուի թէ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչին աչքն է: Այդ աչքը կը իսկէ Զայաստանին վրայ, որպէսզի վտանգներէ հեռու պահէ զայն եւ այդ կը կոչուի «Լուսաւորչի կանթեղ»:

Արագածի անունը կապուած է Արա Գեղեցիկի հետ: Սկիզբը կոչուած է «Արայի գահ» լետոյ "գահ" բառը դարձած է "գած" եւ եղած «Արագած»:

Արագածի ստորոտը կը գտնուի Բիւրականի աստղադիտարանը, որ աշխարհի ամենէն Նշանաւոր աստղադիտարաններէն մէկն է:

Այնտեղ՝ Արագածին շուրջ, 2005-ի Մայիսին 28-ին, 200.000 հայեր պարեցին միասնութեան շուրջ պարը:

Զայաստանի բարձրագոյն գագաթներէն կը նկատուի Նաեւ Կապուտջուղը (3904 մ.), իսկ մեծագոյն լեռներէն են Նաեւ Վիրահայոց կամ Սոմխեթի լեռները, Զաւախքի լեռները, Գուգարաց լեռները եւ Գեղամայ լեռնաշղթան, որուն ամենաբարձր գագաթն է Աժդահակը (3598 մ.):

Գլխավոր դաշտերն են... Արարատեան դաշտ, Շիրակայ դաշտ ապա Ղուկասեան Սարահարթ, Չանգեզուրի եւ Սեւանի բարձրաւանդակներ:

Գետեր... Զայաստանի տարածքով կը հոսին աւելի քան 215 գետեր, որոնք կը պատկանին Կասպից ծովու աւազանին: Անոնք նաւագնացութեան համար յարմար չեն, բայց օժտուած են հիտրօ-ուժանիւթային մեծ կարողութեամբ, որ կ'օգտագործուի էլեկտրական ուժ ստանալու եւ ոռոգման նպատակներով: Գլխավոր գետերն են...

Արաքս կամ Երասխ (158 քմ.)... կը կոչուի Նաեւ Արագ: Ընդհանուր երկարութիւնն է 933 քմ. եւ սահմանագիծն է Զայաստանի եւ Թուրքիոյ:

Ախուրեան (205 քմ.), որ Արաքսի հարկատուն է

Որոտան (179 քմ.)

Հրազդան կամ Չանգու (146 քմ.)... կ'անցնի Երեւանէն եւ Արաքսի հարկատուն է

Մեղրի... Արաքսի հարկատուն է եւ Զայաստանի ու Իրանի սահմանագիծը

Արփա (126 քմ.)... Արաքսի հարկատուն է

Աղստեւ (99 քմ.)

Դեբեդ (92 քմ.)

Քասախ (89 քմ.)... կ'անցնի Աշտարակէն եւ Արաքսի հարկատուն է

Ողջի (88 քմ.) եւ Փամպակ (86 քմ.)

Լիճեր.— Հայաստանի Հանրապետության մեջ կան 300 լիճեր, որոնցմէ մեծ մասը կը չորնայ: Մնայուն լիճերուն թիւը կը հասնի 95ի, որոնցմէ գլխաւորն է բարձրադիր եւ քաղցրահամ Սեւանայ լիճը, որ իր Սեւանայ կղզիով կը գտնուի ծովու մակերեսէն 1900 մէթր բարձրութեան վրայ եւ ունի աւելի քան 1200 քառ. քմ. տարածք: Անոր կը յաջորդէ Արփայ լիճ, Մեծամօր կամ Այդր լիճ, Սեւ լիճ (կը գտնուի լեռներու վրայ), Ակնայ լիճ (Սեւ լիճի նման, կը գտնուի լեռներու վրայ):

ԲՆՈՒԹԻՒՆ

Հայաստան կը գտնուի Անդրկովկասի հարաւային մասին վրայ: Հիւսիսէն այն սահմանակից է Վրաստանին, արեւելքէն՝ Ազրպէյճանին, հարաւէն՝ Իրանին եւ արեւմուտքէն՝ Թուրքիոյ: Սահմանի ընդհանուր երկարութիւնը 1245 քմ. է: Հայաստանի Հանրապետութեան տարածքը կը կազմէ 29,800 քառ. քմ.: Հայաստանի տարածքը կը ծաւալի 360 քմ. երկարութեամբ եւ 200 քմ. լայնութեամբ: Հայաստանի տարածքի մեծ մասը կը գտնուի ծովու մակերեսէն 1000-էն մինչեւ 2500 մէթր բարձրութեան վրայ, հիւսիսէն եւ արեւելքէն շրջապատուած է Փոքր Կովկասի լեռնաշղթաներով:

Արեւային ճառագայթումը կը կազմէ տարեկան 2700 ժամ: Կլիման ցամաքային է, չորային՝ տաք ամառներով եւ չափաւոր ցուրտ ձմեռներով: Օդի միջին ջերմաստիճանը ամրան՝ +25°C է, իսկ ձմրան՝ -5°C, տարուան մեջ արեւային օրերը կը կազմեն 280 օր: Երկրի կեդրոնական մասին վրայ կը տարածուի հրաբխային լեռներու գօտին: Հիւսիսային եւ հարաւ-արեւելեան հատուածներու վրայ լեռները բաժան-բաժան եղած են հովիտներու խիտ ցանցով, որոնցմէ շատերը խոր կիրճեր են: Հայաստանի հարաւ-արեւմուտքը կը գտնուի Արարատեան դաշտավայրը:

Հայաստանը հարուստ է օգտակար հանածոներով, կան պղինձի, մոլիպտենի, ոսկիի, երկաթի, գինգի եւ այլ պաշարներ: Հայաստանը քարային շինանիւթերու մեծ շտեմարան է:

Հայաստանի տարածքի 13%-ը կը գրաւեն անտառները: Վարելահողերը կը կազմեն մօտ 17%, իսկ 20%-ը կը զբաղեցնեն մարգագետիններն ու արօտավայրերը:

Հարուստ եւ ինքնատիպ է բուսական ու կենդանական աշխարհը: Հայաստանի տարածքին կ'աճին մօտ 3200 տեսակի բոյսեր: Կենդանական աշխարհը շատ բազմազան է. կան հազուագիւտ տեսակի թռչուններ ու կենդանիներ՝ հայկական մուֆլոն, այծեամ, վարազ, անդրկովկասեան գորշ արջ, պեզոարեան այծ, իսկ թռչուններէն՝ սեւագլուխ կեռնեխ, գորշ կաքաւ, դաշտային մկնորս, մկնաբազէ, արտոյտ, մօրաճուռակ, շամբաճուռակ եւ այլն:

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱՔԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ (ԱՐԶԱՆ)

Լեռնային Ղարաբաղը կը գտնուի Փոքր Կովկասի ծայրագոյն հարաւը: Ունի խիստ կտրատուած, լեռնային կառոյց: Յայտնի է հարուստ եւ գեղեցիկ բնութեամբ:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան (Արցախ) տարածութիւնն է շուրջ 5,000 քառ. քմ.: Ան շրջապատուած Ազրայէճանի հանրապետութեամբ, իսկ արեւմուտքէն մայր Հայաստանին կապուած՝ Լաչինի անցքով:

Արցախը հարուստ է ցանքով, շնորհիւ իր բերրի հողին, որու վրայ զարգացած է նաեւ անասնաբուծութիւնը: Անտառները կը գրաւեն անոր տարածքի 1/3ը: Արցախի բոլոր գետերու աւազանները ընդհանրապէս անտառապատ են, հովիտները՝ գեղատեսիլ:

Գլխաւոր քաղաքներն են.՝ Ստեփանակերտ (մայրաքաղաք), Շուշի, Մարտունի, Մարտակերտ, Ասկերան, Հադրութ:

Գլխաւոր գետերն են.՝ Թարթառը (յայտնի է նաեւ որպէս Տերտեր, Տրտու), Խաչենագետը, Կարկառը, Իշխանագետը եւ Հակարին: Թարթառ գետի վրայ կառուցուած է Սարսանկի ջրամբարը (ամենամեծը Ղարաբաղի մէջ): Շատ են նաեւ հանքային աղբիւրները:

Արցախը ունի երկու մեծ **լեռնաշղթաներ**. Մռաւասարի լեռնաշղթայ, որուն ամենաբարձր գագաթն է Գոմշասար (3724 մ.) եւ Ղարաբաղեան լեռնաշղթայ, որուն ամենաբարձր գագաթն է Զիրս (2725 մ.):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՍՓԻՌՔԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

🌀 Հայրենիքեն արտագաղթի պատճառները

Այսօր աշխարհի շատ երկիրներում մեծ մասին մեջ տեղի բնիկ, մեծամասնություն կազմող ժողովուրդեն բացի կ'ապրին տարբեր ժամանակներուն եւ տարբեր պատճառներով իրենց հայրենիքեն արտագաղթած այլազգիներ՝ ազգային փոքրամասնություններ: Ըլլալով տուեալ պետութեան քաղաքացիներ՝ անոնք ասոր հետ մէկտեղ որոշակիօրէն կը տարբերին բնիկ ժողովուրդէն իրենց բնորոշ մշակութային, լեզուական, կրօնական եւ այլ առանձնայատկութիւններով (օրինակ՝ արաբները եւ թուրքերը Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, իտալացիները եւ յոյները Ա.Մ.Ն.ի եւ այլն):

Մարդոց գանգուածային արտագաղթը հայրենիքէն պայմանաւորուած կ'ըլլայ հիմնականին մէջ տնտեսական (գործազրկութիւն, ցած կենսամակարդակ եւ այլն) գործօններով, իսկ շատ անգամ՝ առէտորական նպատակներով: Բացի այդ մարդիկ կը հեռանան իրենց հայրենիքէն նաեւ այնտեղ տեղի ունեցող պատերազմներու, յեղափոխութիւններու, քաղաքական ու կրօնական հալածանքներու եւ այլ պատճառներով: Այդ նոյն գործօններով ալ հիմնականին մէջ պայմանաւորուած էր նաեւ, ինչպէս արդէն նշուած է, հայ գաղթաշխարհի կամ Հայկական Սփիւռքի յառաջացումը:

Մարդկային պատմութեանը յայտնի է, սակայն, հայրենիքէն գանգուածային արտագաղթի եւս մէկ տեսակ, որ պայմանաւորուած կ'ըլլայ զուտ ազգային գործօնով: Նման արտագաղթերը բնորոշ են պետականութիւնը կորսնցուցած ժողովուրդներուն, երբ անոնք ամբողջովին կամ անոր հիմնական հատուածը կը բռնագաղթուի հայրենիքէն՝ օտար իշխանութիւններու կողմէ: 20-րդ դարու սկիզբը պատմական դեպքերու նմանօրինակ ընթացքը յանգեցուցած է Հայկական Սփիւռքի յառաջացմանը:

Թուենք հայկական գաղթերը իրենց ճշգրիտ թուականներով.

Ա.՝ Ամենէն մեծ գաղթը՝ 368 → 369 թուականներուն՝ Սասանեան պարսիկներուն օրով,

Բ.՝ Է. դար՝ 640 թուականէն ետք՝ արաբներու օրով,

Գ.՝ Թ. դարու 70-ական թուականներուն՝ բիւզանդացիներու օրով,

Դ.՝ ԺԱ. դար՝ Անիի անկումէն ետք՝ 1045 թուականին՝ սելճուքներու օրով:

Ե.՝ ԺԷ. դարու 1604 թուականին՝ պարսիկ Շահ-Աբասի օրով:

Զ.՝ Ի. դարու 1915 թուականին, օսմանցի թուրքերու օրով՝ Ցեղասպանութեան ընթացքին:

🌀 Զայկական Զարցը

Օսմանեան կայսրութիւնը աւատապետական կարգերով կ'իշխէր գրաւեալ երկիրներուն վրայ: ԺԵ. դարուն, թուրքերը պարսիկներէն գրաւեցին Զայաստանը, որ 1828-ին բաժնուեցաւ երկու մասի. Թրքահայաստան եւ Ռուսահայաստան անուններով:

Օսմանեան տիրապետութեան տակ գտնուող ժողովուրդները կամ երկիրները ենթակայ էին ամենտեսակի բռնութիւններու: Անոնք կը կողոպտուէին, կը սպաննուէին եւ իբր գերի կ'աշխատուէին թուրք աւատապետներուն քով, առաւել՝ բռնի ոյժով կ'իսլամացուէին: Այս ճնշումներուն դէմ տեղի ունեցած են բազմաթիւ ապստամբութիւններ եւ ազատագրական շարժումներ: Վերոյիշեալ բռնութիւնները տարածուեցան նաեւ Թրքահայաստանին մէջ, ուր թուրք եւ քիւրտ աւատապետները անլուր կեդեցումի կ'ենթարկէին հայ գիւղացին, արհեստաւորը եւ նոյնիսկ քաղաքացին, որոնք զրկուած էին զէնք կրելու եւ իրենց մարդկային տարրական իրաւունքները պաշտպանելու, ինչպէս իրենց կեանքը, ինչքը եւ պատիւը: Այս բռնութիւններուն վրայ կ'աւելնար նաեւ քաղաքական հալածանքները: Թերթերուն եւ գրականութեան մէջէն վերացած էին «ուժ», «ազատութիւն», «իրաւունք» «հաւասարութիւն» եւ այլ նման բառեր:

1878-ի ռուս-թրքական պատերազմը վերջացաւ Ռուսիոյ յաղթանակով: Մարտ 3-ին Սան Սթեֆանոյի մէջ կնքուեցաւ ռուս-թրքական հաշտութեան համաձայնագիր, ուր մէջտեղ ելաւ արեւելեան հարցը, որուն մէջ առաջին անգամ ըլլալով նշուեցաւ Զայկական Զարցը, 16-րդ յօդուածով: Նոյն տարուայ Յուլիսին տեղի ունեցաւ Պերլինի վեհաժողովը, ուր Զայկական Զարցին անդրադարձան 61-րդ յօդուածով:

Մինչեւ 1877-1878-ի ռուս-թրքական պատերազմը, հայ ժողովուրդի բոլոր փորձերը՝ Արեւմտահայաստանը ազատելու թրքական լուծէն՝ արդիւնք չտուին: Ո՛չ Սուլթանի կառավարութեան «Թանգիմաթ»^{*} եւ ո՛չ ալ Օսմանեան կայսրութեան «շնորհած» Ազգային Սահմանադրութիւնը^{**} (1863), Եական փոփոխութիւն մտցուցին արեւմտահայ տառապակոծ ժողովուրդին անտանելի վիճակին մէջ: Ընդհակառակը, երբ մէկ կողմէ Սուլթանիզմը Պոլսոյ հայ ժողովուրդը կը քնացներ բարենորոգումներու խոստումներով, միւս կողմէ գաւառի ժողովուրդը կ'ենթարկուէր ա՛լ անելի բռնութիւններու: ԺԹ. դարու 70-ական թուականներուն, մանաւանդ արիւնարբու

^{*}Թանգիմաթ... Այս օրէնքով՝ բոլոր հպատակները կրօնի, խղճի ազատութեան, նահանգային վարչութեանց եւ պաշտօններու մէջ հաւասարութիւն պիտի ունենային:

^{**}Ազգային Սահմանադրութիւն... Ասոր համաձայն, ազգը կ'ունենայ օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւններ, կ'ընտրուին երկու գլխաւոր ժողովներ. Ազգային Երեսփոխանական ժողով եւ Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւն: Իր բոլոր թերութիւններով, Ազգային Սահմանադրութիւնը կը մնայ այդ ժամանակի գլխաւոր յառաջդիմութիւնը:

Ապտիլ Յամիտի գահ բարձրանալեն ետք, հայերու դեմ տնտեսական, քաղաքական, ազգային եւ կրօնական ճնշումներն ու հալածանքները անելի սաստկացան, որու հետեւանքով սկսան կազմուիլ յեղափոխական կազմակերպութիւններ եւ կուսակցութիւններ, որոնցմէ առաջինը հանդիսացաւ Արմենական կազմակերպութիւնը (1885), որուն յաջորդեց առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնը՝ Սոցիալ Դեմոկրատ Յնչակեան կուսակցութիւնը (Ս.Դ.Յ.Կ.)՝ 1887-ին, ապա Յայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւնը (Դ.Յ.Դ.)՝ 1890-ին, որոնցմէ ետք հիմնուեցաւ Նաեւ Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը (Ռ.Ա.Կ.)՝ 1921-ին:

1908-ին, սուլթան Յամիտի տապալումով եւ Երիտասարդ Թուրքերու իշխանութեան գալով, հայերու վիճակը չբարելաւուեցաւ, ինչպէս շատեր կը կարծէին, որոնք 1911-ի Սելանիկի ժողովին որոշելով հայերու բնաջնջումը, Առաջին Յամաշխարհային Պատերազմի պատրուակով սկսան իրենց ճիւղալային ծրագրի գործադրութեան՝ 1915 թուականի Ապրիլ 24-ին: Այս դառնադէտ թուականէն ետք, Արեւմտեան Թուրքիոյ եւ յատկապէս 6 հայկական նահանգներու մէջ գտնուող հայութիւնը գաղթի ենթարկուեցաւ եւ ջարդուեցաւ. շատ տեղեր հայեր դիմեցին դիմադրութեան, սակայն վերջ ի վերջոյ յանձնուեցան կամ նահանջեցին: Այս Յեղասպանութեան զոհ գացին 1,5 միլիոն հայ: Գերդաստաններ կորսուեցան եւ շատ մը մականուններ այլեւս գոյութիւն չունին, ասոր վրայ անելցնելով բոլոր այն նիւթական վնասները (հող, տուն, ինչք, սեփականութիւն), որոնք ցարդ չէն գնահատուած:

1920-ի Օգոստոս 10-ին, կնքուեցաւ Սեւրի դաշնագիրը, ուր գծուեցաւ ԱՄՆի նախագահ Ուիլսոնի քարտեզը, որը սակայն մնաց թուղթի վրայ, իսկ 1923-ի Յուլիսի 23-ի Լոզանի դաշնագրով, վերջնականապէս թաղուեցաւ Յայկական Յարցը:

Յայկական սփիւռքի ձեւաւորումը

Առաջին Յամաշխարհային Պատերազմի տարիներուն, Օսմանեան կայսրութեան իշխանութիւնները, ձգտելով վերջնականապէս ճնշել հայ ժողովուրդի ազգային-ազատագրական պայքարը եւ "լուծել" Յայկական Յարցը, 1915 թուականին, երկրի ողջ տարածքով մէկ իրականացուցին Յայոց Յեղասպանութիւն եւ բռնագաղթ: Այդ ոճրագործ քաղաքականութեան հետեւանքով հայութիւնը կորսնցուց շուրջ 1,5 միլիոն մարդ, իսկ մնացած մասը հարկադրուած էր գաղթել հայրենիքէն: Շուրջ 350 հազար հայ փրկուեցաւ, պատերազմի տարիներուն Թուրքիոյ սահմանամերձ շրջաններէն գաղթելով Ռուսաստանի կայսրութիւն, նախ եւ առաջ Արեւելեան Յայաստան, ուր անոնք յետագայ տարիներուն մեծ եւ կարեւոր դեր խաղցան Յայաստանի Առաջին եւ Երկրորդ (Խորհրդային) հանրապետութիւններու կայացման գործին մէջ:

Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի ընթացքին Թուրքիոյ պարտութենէն յետոյ (1918թ.) հայութիւնը սկսաւ վերադառնալ հայրենիք՝ ազատագրուած Կիլիկիա: Սակայն, երբ 1921-ի վերջին Ֆրանսա դուրս հանեց իր զօրքերը Կիլիկիայէն եւ յանձնեց զայն Բեմալականներուն, հայերը հարկադրուած եղան վերջնականապէս հեռանալ այնտեղէն: Հայ գաղթականները ստիպուած էին հաստատուիլ տարբեր երկիրներու մէջ՝ այդպիսով իսկ սկիզբ դնելով Հայկական Սփիւռքին:

Ի տարբերութիւն հայ գաղթաշխարհի պատմութեան նախորդ շրջանին, 1915-1922 թուականներէն յետոյ առաջին անգամ էր, որ.

ա) Հայկական ազգային տարածքներու վրայ՝ Արեւմտեան Հայաստանի եւ Հայկական Կիլիկիոյ մէջ հայ բնակչութիւնը գրեթէ ամբողջովին վերացաւ,

բ) Հայ ժողովուրդի հիմնական զանգուածը յայտնուեցաւ հայրենիքի հայաբնակ մնացած տարածքի՝ Արեւելեան Հայաստանէն դուրս, որպէս ազգային փոքրամասնութիւն՝ աշխարհի տարբեր երկիրներու մէջ,

գ) Ինչպէս բռնագաղթածները, այնպէս ալ անոնց յետորդները զրկուեցան հայրենիք՝ Արեւմտեան Հայաստան եւ Կիլիկիա վերադառնալու հնարաւորութենէն:

Գիտակցելով կատարուածի ճակատագրական նշանակութիւնը՝ հայերը այդ՝ որակապէս նոր գաղթաշխարհը անուանեցին «Սփիւռք» (diaspora): Յատկանշական է, որ մինչ այդ հայերէնին մէջ "սփիւռք" բառեզրը երբեք չէր կիրառուած հայ գաղթաշխարհի նկատմամբ:

Սփիւռքի կառուցումը

Հայկական սփիւռքի առանձնայատկութիւններէն է, որ ձեւաւորուած է տարբեր երկիրներուն մէջ արդէն գոյութիւն ունեցող հայ համայնքներու հիման վրայ: Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի նախօրէին հայերը կը բնակէին Ռուսիոյ, Իրանի, Ֆրանսայի, Պուլկարիոյ, Ա.Մ.Ն.ի, Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Հնդկաստանի, Ռումանիոյ, Լեհաստանի մէջ եւ այլուր: Տարբեր ժամանակներու մէջ հիմնուած բնակչութեան տարբեր քանակ ունեցող այս եւ ուրիշ այլ համայնքներուն մէջ գոյութիւն ունէին բազմապիսի կազմակերպութիւններ ու հաստատութիւններ՝ եկեղեցիներ, մշակութային, բարեսիրական, հայրենակցական միութիւններ, մամուլ, դպրոցներ եւ այլն: Եւ բնական է, որ հայրենիքէն բռնագաղթած հայութիւնը կը ձգտէր հաստատուելու նախ եւ առաջ ստոյգ այդ երկիրներու մէջ՝ արդարացիօրէն ապաւինելով ազգակիցներու օժանդակութեան:

Օսմանեան կայսրութեան կազմի մէջ մտնող Սուրիա եւ Միջագետք (այժմեան Իրաք) բռնագաղթած հայերու հիմնական զանգուածը Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն յետոյ հաստատուեցաւ նոյն այդ երկիրներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Լիբանանի, Յունաստանի, Եգիպտոսի, Պաղես-

տինի մէջ: Յետագային անոնց մէկ մասը տեղափոխուեցաւ Ֆրանսա, ԱՄՆ, Արժանթին եւ այլ երկիրներ:

Երկրորդ Յամաշխարհային Պատերազմէն յետոյ սկսաւ սփիւռքահայերու տեղաշարժերու նոր շրջան, որը որոշ ընդմիջումներով եւ տարբեր ուժգնութեամբ կը շարունակուի ցայսօր: 1947-1951 թուականներուն Ա.Մ.Ն. տեղափոխուեցան շուրջ 4,500 հայեր: Անոնք հիմնականին մէջ, ռազմագերիներ էին կամ քշուած էին նացիստական Գերմանիա՝ Խորհրդային Միութեան գրաւուած շրջաններէն: Չգալի թիւով հայեր արտագաղթեցին Ա.Մ.Ն., Գանատա, Աւստրալիա, Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներէն (Պուլկարիա, Ռումանիա) ու Չինաստանէն, քանի որ տեղի համայնավար նոր իշխանութիւնները անհնար դարձուցած էին ազգային փոքրամասնութիւններու բնականոն կեանքը:

Անհամեմատ աւելի մեծ չափերու հասաւ հայերու արտագաղթը Եգիպտոսէն, Իրանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Արեւելքի իսլամական այլ երկիրներէն: Այն սկսաւ 1950-ական թուականներու վերջին՝ հիմնականին մէջ ցած կենսամակարդակի, գործազրկութեան, բնիկ ժողովուրդներու մէջ ազգայնական տրամադրութիւններու աշխուժացման, ռազմաքաղաքական անկայունութեան (քաղաքացիական պատերազմը Լիբանանի մէջ, Իսլամական Յեղափոխութիւնը Իրանի մէջ, Իրան-Իրաքեան պատերազմը եւ այլն) պատճառով: Տեղի հայերու բացարձակ մեծամասնութիւնը ներգաղթեց Արեւմուտքի զարգացած երկիրներ: Գիտակցելով այդ երկիրներու մէջ ընկերա-տնտեսական ինքնահաստատման, ազգային ինքնութեան պահպանման դժուարութիւնները՝ անոնք, այնուամենայնիւ, նախընտրեցին ժողովրդավարական հասարակարգն ու քաղաքական կայունութիւնը: Ա.Մ.Ն.ի, Գանատայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ այլ երկիրներու մէջ նորեկները համալրեցին տեղի հայ համայնքները: Շուէտի, Գերմանիոյ, Չուիցերիոյ, Յոլանտայի, Աւստրալիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ անոնք հիմնեցին նոր համայնքներ կամ վերակենդանացուցին եղածները:

Չգալի տեղաշարժեր կատարուեցան նախկին Խորհրդային Միութեան տարածքին: Դեռեւս Երկրորդ Յամաշխարհային Պատերազմի տարիներուն՝ 1944թ., երկրի իշխանութիւնները իրականացուցին Ղրիմի մէջ ապրող շարք մը ժողովուրդներու, այդ շարքին նաեւ հայերու արտաքսումը Ղազախստան եւ Ռուսաստանի Ալթայի մարզ: 1988թ. Ազրպէյճանի իշխանութիւններու կողմէն կազմակերպուած հայերու կոտորածներու ու համատարած հալածանքներու հետեւանքով տեղի ամբողջ հայ բնակչութիւնը (շուրջ 400 հազար) հարկադրաբար արտագաղթեց Յայաստան, Ռուսաստան եւ այլուր: Խորհրդային Միութեան փլուզումէն յետոյ Ռուսաստանի Յիւսիսային Կովկասի տարածաշրջանին մէջ, ինչպէս նաեւ Վրաստանի մէջ եւ միջին-ասիական նորանկախ պետութիւններու մէջ (Տաճիկիստան, Ղրղզստան, Թուրքմէնիստան) տիրող անկայուն ներքաղաքական իրա-

վիճակի, ազգայնական տրամադրություններու ուժեղացման հետեւանքով տեղի հայերու մէկ մասը տեղափոխուեցաւ Ռուսիոյ տարբեր շրջաններ:

Սփիւռքահայութիւնը զգալի աճ ունեցաւ 1990-ական թուականներուն, երբ սկսաւ աննախադէպ զանգուածային արտագաղթը Հայաստանէն: Այդ արտագաղթը պայմանաւորուած էր ընկերա-տնտեսական գործօններով՝ գործազրկութիւն, խիստ ցած կենսամակարդակ, ընկերային անարդարութիւն եւ այլն: Աւելի քան 1 միլիոն արտագաղթածներու մեծ մասը բնակութիւն հաստատեց Ռուսիա, ինչպէս նաեւ Ա.Մ.Ն. եւ եւրոպական երկիրներ:

Այսօր հայկական համայնքներ գոյութիւն ունին Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ (Իրան, Լիբանան, Սուրիա, Յորդանան, Իսրայէլ եւ այլն), Ափրիկէի մէջ (Եգիպտոս, Եթովպիա եւ այլն), Եւրոպայի մէջ (Ֆրանսա, Պուլկարիա, Գերմանիա, Յունաստան, Անգլիա եւ այլն), Ամերիկայի մէջ (Ա.Մ.Ն., Գանատա, Արժանթին, Ուրուկուէյ, Պրագիլ եւ այլն), Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի, յետ-խորհրդային տարածքին մէջ յառաջացած պետութիւններու մէջ (Ռուսիա, Վրաստան, Ուքրանիա, Պելառուսիա, Լաթվիա, Լիթուանիա, Թուրքմենիստան եւ այլն):

Հայկական Սփիւռքի ամենակարեւոր քանակական փոփոխութիւնը հանդիսացաւ Ազրպէյճանի խոշոր հայ համայնքը, որ վերացաւ մինչ զգալիօրէն նուազեցաւ Միջին Արեւելքի երկիրներու մէջ ապրող հայութեան թուաքանակը: Անոնց փոխարէն՝ ստուարացաւ նախ եւ առաջ Ռուսիոյ եւ Ա.Մ.Ն.-ի, ինչպէս նաեւ եւրոպական որոշ երկիրներու հայկական համայնքները: Սփիւռքահայերու հիմնական զանգուածը այսօր կը բնակի Ռուսիոյ մէջ (աւելի քան 2 միլիոն), Ա.Մ.Ն.-ի մէջ (աւելի քան 1 միլիոն), Վրաստանի եւ Ֆրանսայի մէջ (իւրաքանչիւրին մէջ շուրջ 450 հազար), Ուքրանիոյ մէջ (շուրջ 130 հազար), Լիբանանի, Իրանի, Սուրիոյ, Արժանթինի, Գանատայի, Աւստրալիոյ (իւրաքանչիւրի մէջ շուրջ 70-80 հազար):

Անշուշտ վերջին շրջանին սուրիահայ գաղութը մեծապէս նօսրացաւ, նկատի առած երկրի պատերազմական իրավիճակը: Գրեթէ ամբողջութեամբ պարպուեցաւ հայաւան Քեսապը, Ռաքքան, եւ երկրի հիւսիսային շարք մը հայաբնակ շրջաններ մինչ հայահոծ Հալէպը գրեթէ պարպուեցաւ հայութենէ, որոնց մեծամասնութիւնը գաղթեցին Հայաստան, Արցախ, Լիբանան, Շուէտ, Աւստրալիա, Գանատա եւ ԱՄՆ:

Հայեր այսօրուան դրութեամբ կ'ապրին աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ (շուրջ 10 միլիոն): Հայերը սփիւռքի մէջ եղած են թէ՛ իրենց ապրած երկրին քաղաքացիներ եւ թէ՛ հայ: Անոնք կանգուն մնացեր են իրենց եկեղեցիներու, վարժարաններու եւ միութիւններու շնորհիւ:

ԹՐՔԱՅԱՅԵՐ ԵՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՅԵՐ

Կիւմրի-Կարս երկաթուղագիծը չ'աշխատիր՝ սահմանը փակ է: Թուրքերը Հայաստանը շրջափակման մէջ կը պահեն: Անոնք մեզմէ կը պահանջեն երեք բան՝ Հայոց Ցեղասպանութեան փաստի մերժում, Թուրքիոյ տարածքային ամբողջականութեան ճանաչում, յօգուտ Ազրպէյճանի Ղարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորում: Միւս կողմէ, թուրքեր այսօր կը փորձեն քաղաքակիրթ Եւրոպայի մաս դառնալ, մինչդեռ Եւրոպացիք անոնց միշտ կը յիշեցնեն 1915 թուականին հայերու նկատմամբ կատարած մեծ ոճիրի մասին՝ Նոյնիսկ սպառնալով զայն Նախապայման պարտադրել, Եւրոպական Միութեան Թուրքիոյ անդամակցութեան համար: Այս սպառնալիքով հանդերձ, թուրքեր չգոհանալով 1,5 միլիոն հայերու ջարդով, այս անգամ իրենց ատելութեան մաղձը կը թափեն շարունակելով մշակութային բնաջնջումը՝ ոչնչացնելով հայկական յուշակոթողներն ու հայկական բոլոր հետքերը իրենց գերիշխանութեան տակ գտնուող հողերուն վրայ: Ինչպէս 60-ականներուն՝ թրքական բանակի զինուորներ, ուղիղ նշանառութեամբ, հրանօթային հարուածներով ոչնչացուցին Ասիի հռչակաւոր Խճկոնքի համալիրը, Նախիջեւանի մէջ այս անգամ ազերի-թուրքերը շարունակեցին իրենց մշակութային բնաջնջումը՝ ոչնչացնելով Ջուղայի հնագոյն գերեզմանատան հայկական հնամենի խաչքարերը:

Արարատ լեռան յարող Պայազետի դաշտավայրի քրտաբնակ գիւղերուն մէջ, եւ ոչ միայն այստեղ, այսօր ալ հայեր կ'ապրին՝ իսլամացած եւ ուծացած հայեր: Անոնք թէեւ հայերէն չեն խօսիր, բայց Աստուածաշնչեան ամբողջական գլուխներ բերանացի կ'ըսեն: Թաքուն մոմավառութեամբ կ'աղօթեն Աստուծոյ: Ականատեսներ կը պատմեն, որ Արաքսի այն ափին ապրող շատ հայեր Նարեկը տակաւին կ'օգտագործեն՝ որպէս բուժման միջոց: Եւ ոչ միայն իրենց համար, նաեւ՝ օտարի:

Ո՞վ կը մտածէր, որ Մուսա լեռան հերոսամարտէն յետոյ այստեղ ապրող հայեր կը գտնուին: Եւ ահաւասիկ՝ վերջին շրջանին բացայայտուեցաւ որ Մուսա լեռան վերջին՝ 7-րդ գիւղը՝ Վազըֆլըն մինչեւ օրս ամբողջութեամբ բնակուած է հայերով: Վազըֆլըյի մէջ այսօր կը բնակին 140 հայ, մինչ 500 համագիւղացիներ, յատկապէս երիտասարդներ, կ'ապրին Պոլսոյ մէջ: Գիւղը ունի գործող հին հայկական Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին:

«Իսլամացած» հայեր*

Համշենցիները հայերու ենթացեղային խումբ են, որոնք Է. դարուն արաբական արշաւանքներու ժամանակ գաղթած են Հայաստանէն եւ հաստատուած Սեւ ծովի ափամերձ շրջաններու մէջ՝ հիմնականին մէջ Տրապիզոնէն մինչեւ Պաթում ինկած հատուածին վրայ։ ԺԷ. դարէն սկսեալ թուրքերը համշենահայերը բռնի դաւանափոխ ըրած են՝ դարձնելով սիւննի իսլամներ։ Սակայն կրօնափոխ ըլլալէ յետոյ ալ շատ համշենցիներ չեն դադրած իրենք զիրենք հայ համարել։ Անոնցմէ շատեր կը խօսին թրքերէն, սակայն կ'օգտագործեն մեծ թիւով հայերէն բառեր՝ ձեւաւորելով իւրայատուկ բարբառ։ Համշենահայերու զգալի մէկ հատուածն ալ՝ հիմնականին մէջ Աբխազիոյ, Սոչիի, Տուապսէի բնակողները, Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հետեւորդներ են։

1915 թուականին Օսմանեան կայսրութեան կողմէ գործադրուած Հայոց Ցեղասպանութեան որպէս արդիւնք՝ Համշենի հայերու մէկ մասը բնակութիւն հաստատեց Աբխազիոյ մէջ։ Անոնց սերունդներու թիւը աստիճանաբար կը նուազեր, թեպէտ անոնց մէկ մասը այսօր ալ տակաւին կը բնակի Աբխազիոյ մէջ։

Համշենը ներկայիս Թուրքիոյ հիւսիս-արեւելեան շրջանին մէջ է, Վրաստանի սահմանէն մօտ 90 քմ. հեռաւորութեան վրայ։ Համշենցիներու բռնի իսլամացումը սկսած էր 18-րդ դարուն։ Համշենցիները բաժնուած են երեք խումբի։ Առաջինը թրքախօս սիւննի համշենցիներն են, կամ պաշ համշենցիները, որոնք կ'ապրին Ռիզէ Նահանգին մէջ։ Անոնցմէ շատեր ղեկավարած են եւ կը ղեկավարեն բարձր պաշտօններ թրքական պետութեան եւ թրքական ազգայնական կուսակցութիւններու մէջ, ինչպէս Նախկին վարչապետ Մետուտ Եըլմազ։ Երկրորդ խումբին պատկանողները սիւննի իսլամ համշենցիները հայախօս են։ Հոբա համշենցիներուն 250 տարի առաջ բռնի վերաբնակեցուցած են Հոբայի եւ Պորչքայի Նահանգներուն մէջ։

Համշենցիներու երրորդ խումբը քրիստոնեաներն են, այսինքն՝ Ցեղասպանութենէն փրկուած հայերը։ Հիմա անոնք կ'ապրին Աբխազիոյ եւ Ռուսաստանի Կրասնոտարի երկրամասին մէջ։

Համշենահայերու պատմութիւնը սերտօրէն կապուած է Վրաստանի հետ։ Հայոց Ցեղասպանութեան ժամանակ համշենահայերը մեծ թիւերով տեղափոխուեցան Աճարիա, ուր զանոնք Բ. Համաշխարհային Պատերազմի ժամանակ, իսլամ մեսիւթներուն հետ միասին արտաքսեցին Ղազախստան եւ Խըրխաստան։ Հիմա ալ համշենահայերը կ'ապրին Աբխազիայի տարածքին։

Թուրքիայի համշենահայութեան թուաքանակի մասին վկայութիւնները բաւական տարբեր են ու այլազան։

Դոկտ. Թեսա Յոֆմանի գնահատմամբ՝ «Այնտեղ 25 հազար իսլամ համալսարաններ կան, որոնց հայրենիքը կը գտնուի Տրապիզոնի եւ Էրզրումի միջեւ»:

Դժուար է ճշդել, թե որոնք են համալսարանական թուաքանակի թերագնահատման պատճառները, որոնք խորքին, ի հարկէ, ինկած է հակահայ տրամադրութիւնը: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն՝ հայախօս իսլամներով բնակուած գիւղեր կան, որոնց թուաքանակը կը գնահատուի շուրջ 2 միլիոն: Ըստ բուն համալսարանային «Կէօթէ» համալսարանի գիտաշխատող, Թուրքիոյ Նախկին վարչապետ Մեսութ Եըլմազի ազգականուհի Ալիէ-Ալիս Ալթընի (Կոստանեան)՝ «Այսօր աւելի քան մէկ միլիոն իր ազգակիցները կը գտնուին ազգային ինքնագիտակցութեան եւ զարթոնքի գործընթացին մէջ»:

Ալիէ Ալթընի գաւակ, գերմանաբնակ Տենիզ Ալթըն հարցազրոյցի մը մէջ կը նկարագրէ համալսարանական վիճակը եւ յստակօրէն կ'ակնարկէ Թուրքիոյ շուրջ 1,5 միլիոն հաշուող համալսարաններու մասին:

Թուրքիոյ համալսարանները վերջին տարիներուն ազգային գիտակցութեան զարթոնքի մեծ աշխուժութիւն կը ցուցաբերեն: Այս իմաստով յատկանշական են անոնց ինքնարժարժման ելոյթներն ու յօդուածները՝ շարք մը կայքէջերու եւ ելեկտրոնային ֆորումներու մէջ:

Դրխըզստան բնակող իսլամ համալսարանները ցանկութիւն յայտնած էին տեղափոխուիլ եւ մշտական բնակութիւն հաստատել Լեռնային Ղարաբաղի մէջ: Դրխըզստանէն Ղարաբաղ տեղափոխուելու ցանկութիւն յայտնած են մօտ 200 համալսարանային ընտանիք: ԼՂՀ իշխանութիւնները համալսարաններուն Մարտակերտի շրջանի գիւղերէն մէկուն մէջ վերաբնակեցնելու Նախնական համաձայնութիւն տուած էին: Այնտեղ անոնց գիւղատնտեսական հողատարածքներ պիտի յատկացուէր: Դրխըզստանի համալսարանները կը զբաղին հողագործութեամբ ու անասնապահութեամբ, ուստի տեղափոխուողները ցանկութիւն յայտնած են բնակութեան նոր վայրին մէջ շարունակել նոյն զբաղմունքը: ԼՂՀ իշխանութիւնները շահագրգռուած են լքուած գիւղերու բնակեցման հարցով եւ խոստացած Նիւթական աշակցութիւն ցուցաբերել վերաբնակներուն: Վերջիններու աշակցութիւն ցոյց պիտի տար Նաեւ Մոսկուայի «Համալսարան» Հայրենակցական Միութիւնը, որուն ղեկավարութիւնը հաւանական կը համարէ, որ Դրխըզստանի համալսարաններէն յետոյ ԼՂ տեղափոխուին Նաեւ Ռուսաստանի ու Ղազախստանի համալսարանները: Սակայն դժբախտաբար այս ծրագիրը ցարդ սառեցուած է մինչեւ ցնոր տնօրինում:

Նշենք Նաեւ որ Հայաստանի մէջ եւս հիմնուած է Համալսարաններու Միութիւն եւ կը հրատարակեն «Ձայն Համալսարան» պարբերականը, որուն տարիներու խմբագիրն էր Զ.Զ. Կոսի Նախկին փոխ-Նախարար պատմաբան Սերկէյ Վարդանեանը:

Համշենահայերու պատմութեան ուսումնասիրութեան մէջ շնորհակալ դեր խաղցած է նաեւ ծագումով Աբխազիայէն՝ հետազօտող-գիտնական Յայկազ Ալվրցեան:

* * *

Արեւմտեան Հայաստանի հնագոյն բնակավայրեր՝ հայ վարդապետ Տէր Սիմոնի անունով կոչուած Տերսիմի եւ գիւղերու՝ Մուշի, Սասունի եւ Վարդոյի մէջ կ'ապրին շուրջ մէկ միլիոնի հասնող կրօնափոխ, գլխաւորաբար Ալաուի համայնքին պատկանող արեւապաշտ եւ հեթանոս հայեր, որոնք միաձուլուած են քրդըլպաշներու, զազաներու, քիւրտերու հետ, պահելով հանդերձ իրենց ազգային պատկանելիութիւնը: Անոնք վերջին տարիներուն մեծ զարթօնք կ'ապրին, ինչպէս Թուրքիոյ "Սփիւռք"ի, այնպէս ալ Արեւմտեան Հայաստանի հողին վրայ, հիմնելով իրենց միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, կազմակերպելով նաեւ հայրենակցական շարժումներու խորհրդածողովներ: Ասոնց մէջ ծուլուած են Տարօն-Տուրուբերանի եւ Վասպուրականի հնագոյն հայկական իշխանական գերդաստանները, ինչպէս Մամիկոնեան, Սլկունի, Խորխորունի, մինչ Կիւնտեմիրա (Միիր չաստուծոյ) գիւղին մէջ մինչեւ այսօր կանգուն է հնագոյն հայկական զրադաշտական մեհեան մը, իսկ Տերսիմի լեռներուն մէջ հայ, քրիստոնեայ եւ ալաուի պաշտամունքներու սրբավայրեր, նաեւ արեւապաշտութեան եւ զրադաշտութեան մեհեաններ:

Կ'արժէ նշել որ Տերսիմի 45,000 հայ որբերու փրկիչ, ազգութեամբ զազա, հերոս նահատակ Սէյիտ Ռիզա կախաղան բարձրացուեցաւ Աթաթիւրքի վարչակարգին կողմէ՝ հայեր եւ հայ հնագոյն մագաղաթներ փրկելու համար, որոնք զինք ամբաստանեցին որպէս ծպտեալ հայ: Ան կը նկատուի հերոս մը՝ Տերսիմցի կրօնափոխ հայերու մօտ, որուն յուշարձանը կը գտնուի Տերսիմի կեդրոնական հրապարակին վրայ:

Ներկայիս, հայկական ինքնութեան վերադարձի զարթօնքին մեծապէս նպաստեց Տերսիմի հայկական հազարամեայ երգերու խտասալիկը, լոյս ընծայուած առաջին անգամ Թուրքիոյ մէջ, հայ ժողովուրդի զազա ազգութեամբ զաւակ, "Կոմիտաս" յորջորջուած Միքայէլ Ասլանի եւ «Ակունք» հայրենի երգուպարի խումբին կողմէ:

Կարելի չէ զանց առնել նաեւ 2007 Փետրուար 19-ին, Պոլսոյ մէջ թուրք ազգայնամոլներու կողմէ ահաբեկուած «Ակօս» թերթի խմբագիր Հրանդ Տինքի նահատակութեան դերը, որ կարծէք խայծը հանդիսացաւ ոչ միայն ազգային այս վերազարթօնքին, այլեւ Ցեղասպանութեան ճանաչման գծով Թուրքիոյ մէջ բարձրացած ալիքին, որուն լաւագոյն ապացոյցն էր 2009-ի Դեկտեմբերին, 200 թուրք մտաւորականներու կողմէ «1915 թ. Մեծ Եղեռնի համար Հայ ժողովուրդէն ներողութիւն խնդրելու» համացանցային արշաւը, որուն միացան աւելի քան 30 հազար մարդ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԵՆ

Ք. Ա.

5000. _ Հայերեն լեզուն կը դառնայ հնդկա-եւրոպական անշատ լեզու:
2260. _ Հայաստանի առաջին յիշատակում Սումերեան արձանագրութիւններուն մէջ:
835 _ 825. _ Հիմնադրութիւն Ուրարտուի մայրաքաղաք՝ Տուշպայի (Տոսպ - Վան):
782. _ Արգիշտի թագաւոր կը հիմնէ Էրեբունի բերդաքաղաքը (Երեւան):
590. _ Վերջ Ուրարտական անկախ թագաւորութեան (Ռուսա Գ.):
180 _ 160. _ Հայկական հողերու միաւորում եւ սկիզբ Արտաշիսեան հարստութեան
(Արտաշէս Ա.): Կառուցում Արտաշատ մայրաքաղաքի:
95. _ Մեծն Տիգրան Բ. գահ կը բարձրանայ:
80 _ 70. _ Կառուցում Տիգրանակերտ մայրաքաղաքի:
1. _ Անկում Արտաշիսեան հարստութեան:

Ք. Ե.

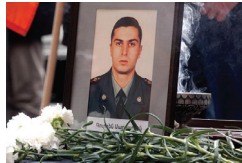
64. _ Հաստատում Արշակունեաց հարստութեան:
301. _ Տրդատ մեծ արքան եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ քրիստոնէութիւնը կը հռչակեն
պետական կրօն Հայաստան աշխարհի:
340. _ Հիմնադրութիւն Դուին քաղաքի:
361. _ Ծնունդ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի:
387. _ Հայաստանի բաժանումը՝ Հռոմի եւ Պարսկաստանի միջեւ:
406. _ Հայ գիրերու գիւտը Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի կողմէ:
428. _ Անկում Արշակունեաց հարստութեան:
435. _ Աստուածաշունչը կը թարգմանուի հայերէնի:
451. _ Աւարայրի ճակատամարտը, ի պաշտպանութիւն հաւատքի եւ հայրենիքի:
485. _ Վահան Մամիկոնեան՝ մարգպան ինքնավար Հայաստանի:
_ Դուին՝ մայրաքաղաք հայոց:
618. _ Կառուցում Հռիփսիմէի տաճարին:
640. _ Արաքներու առաջին արշաւանքը Հայաստան եւ Դուինի գրաւում:
643 _ 652. _ Կառուցում Չուարթնոց տաճարին:
885. _ Աշոտ Բագրատունի կը հռչակուի թագաւոր:
_ Սկիզբ Բագրատունեաց հարստութեան:
948. _ Ծնունդ Ս. Գրիգոր Նարեկացիի:
961. _ Անի՝ մայրաքաղաք հայոց:
1045. _ Անկում Բագրատունեաց հարստութեան:
_ Բիւզանդիան կը գրաւէ Հայաստանը:
1064. _ Սելճուք թուրքեր կը գրաւեն եւ կը կործանեն Անին:
1071. _ Մանազկերտի ճակատամարտ:
1080. _ Սկիզբ՝ Կիլիկիոյ հայկական անկախ պետութեան:
1185 _ 1236. _ Հիւսիսային Հայաստանի բարգաւաճումը՝
_ Չաքարեան իշխաններու օրով:
1187. _ Սկիզբ՝ Լեւոն Բ.ի թագաւորութեան:
1281. _ Պաշտօնական ճանաչում՝ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան:

1293	... Կաթողիկոսական Աթոռը Հռոմկլայեն կը փոխադրուի Սիս:
1375	... Անկում՝ Կիլիկիոյ անկախ թագաւորութեան:
1441	... Կաթողիկոսական Աթոռի վերահաստատումը Ս. Էջմիածնի մէջ:
	... Կաթողիկոս կ'ընտրուի Տ. Կիրակոս Վիրապեցին:
1461	... Կը հաստատուի Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը:
1512	... Հայ տպագրութեան սկզբնաւորութիւնը.
	... Յակոբ Մեղապարտ կը տպէ առաջին հայերէն գիրքը՝ «Ուրբաթագիրք»:
1604	... Մօտ 350,000 հայերու բռնագաղթը դեպի Սպահան:
	... Հիմնադրութիւն Նոր Զուղայի:
1606	... Ամսթերտամի մէջ կը տպուի հայերէն առաջին Աստուածաշունչը:
1701	... Միսիթար Սեբաստացի կը հիմնէ Միսիթարեան Միաբանութիւնը, որ կը հաստատուի Վենետիկի մէջ 1717ին:
1725 – 1728	... Դաւիթ Բէկի շարժումը:
1794	... Մատրասի մէջ կը հրատարակուի «Ազդարար»ը՝ հայերէն առաջին լրագիրը:
1831	... Հայ Կաթողիկէ համայնքի պաշտօնական ճանաչումը Օսմանեան պետութեան կողմէ:
1848	... Հայ Բողոքական համայնքի պաշտօնական ճանաչումը Օսմանեան պետութեան կողմէ:
1863	... Հռչակում Ազգային Սահմանադրութեան:
1878	... Պերլինի Վեհաժողով. Հայկական 6 նահանգներու բարենորոգման հարց:
1895 – 1896	... Համիտեան ջարդեր:
1903	... Սուրբ Էջմիածնի կալուածներու գրաւման փորձ՝ ցարական կառավարութեան կողմէ:
1908	... Հռչակում Օսմանեան Սահմանադրութեան:
1909	... Ատանայի ջարդը:
1914 – 1918	... Առաջին Համաշխարհային Պատերազմ:
1915 Ապրիլ 24	... Սկիզբ Հայոց Ցեղասպանութեան:
1918 Մայիս 28	... Հայաստանի անկախութեան հռչակում:
1920 Օգոստ. 10	... Կը ստորագրուի Սեւրի դաշնագիրը:
	... Հայաստան կը ստանայ միջազգային ճանաչում:
1920 Նոյեմ. 29	... Սովետական տիրապետութիւն Հայաստանի մէջ:
1920 Դեկտ. 2	... Ալեքսանդրապոլի դաշնագիր:
1923 Յուլիս 23	... Լոզանի դաշնագիր:
1930	... Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կը հաստատուի Անթիլիաս:
	... Բացում Դպրեվանքի:
1939	... Բ. Համաշխարհային Պատերազմի սկիզբ:
1939 – 1945	... Բ. Համաշխարհային Պատերազմին հայոց մասնակցութիւնը «Սասունցի Դաւիթ» հրասայլերով եւ հայոց «Թմանեան» զօրագունդի մուտքը Պերլին:
1946	... Ներգաղթ դեպի Հայաստան:
1955	... Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս կ'ընտրուի Վազգէն Ա. Պալճեան:

- 1965 ... Մեծ Եղեռնի 50-ամեակի համազգային ոգեկոչում:
- 1988 Փետր. 20 ... Արցախեան ազատագրական պայքարի սկիզբ:
- Փետր. 27-29 ... Սումկայիթի մէջ հայոց արիւնալի ջարդ:
- Դեկտ. 7 ... Մեծ երկրաշարժ Սպիտակի, Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ:
- 1990 Յուն. 13-19 ... Պաքուի մէջ հայոց արիւնալի ջարդ:
- 1991 Սեպտ. 2 ... Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան հռչակում:
- ... Առաջին նախագահն է Ռոպերթ Զոհարեան:
- Սեպտ. 21 ... Հայաստանի Գ. Հանրապետութեան հռչակում:
- ... Առաջին նախագահն է Լեւոն Տեր Պետրոսեան:
- 1991 ... «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի հիմնում:
- 1992 Մարտ 2 ... Հայաստան կը դառնայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան (ՄԱԿ) անդամ:
- 1994 Մայիս 5 ... Պիշքեքի փրոթոքոլի շնորհիւ վերջ կը տրուի արցախեան բախումներուն, հիմնելով հայկական տէ ֆաթթօ իշխանութիւն Լեռնային Ղարաբաղի հողատարածքներուն վրայ:
- Մայիս 16 ... Հայ-ազերիական կռիւներու գործնական աւարտ՝ հրադադարի համաձայնութեամբ:
- Օգոստ. 18 ... Վախճանում Վազգէն Ա. Վեհափառի:
- 1995 Ապրիլ 4 ... Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս կ'ընտրուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Գարեգին Բ. Սարգսեան, վերանուանուելով Գարեգին Ա.:
- Յուլիս 1 ... Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս կ'ընտրուի Արամ Ա. Թէշիշեան:
- 1999 Յունիս 28 ... Վախճանում Գարեգին Ա. Վեհափառի:
- Օգոստ. 28 ... Համահայկական Մարզական Առաջին խաղեր Երեւանի մէջ:
- Սեպտ. 22 ... Հայաստան-Սփիւռք Ա. Խորհրդածողով:
- Հոկտ. 7 ... Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսաց Սինոդոսը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ հայոց Կաթողիկոս պատրիարք կ'ընտրէ՝ Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Թարմունիս (Թագա), որ կը յաջորդէ Ամենապատիւ Յովհաննէս Պետրոս ԺԸ. Գասպարեանին:
- Հոկտ. 27 ... Ահաբեկչական գործողութիւն Հայաստանի Ազգային Ժողովին մէջ: Չինեալ ոճրագործներ, գլխաւորութեամբ Նայիրի Յունանեանի, կը ներխուժեն Հայաստանի Ազգային Ժողովի նիստերու դահլիճ եւ անկանոն կրակ բանալով կը սպաննեն երկրի վարչապետ Վազգէն Սարգսեանը, Ազգային Ժողովի նախագահ Կարէն Տեմիրճեանը, գործադիր հարցերու նախարար Լեւոնարտ Պետրոսեանը եւ 5 պատգամաւոր՝ Եւրի Բախշեանը, Ռուբէն Միրոյեանը, Արմենակ Արմենակեանը, Հենրիկ Աբրահամեանը, Միքայէլ Զոթանեանը:
- ... Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս կ'ընտրուի Գարեգին Բ. Ներսիսեան:
- 2001
- Յուն. 19 ... Ֆրանսայի Ծերակոյտը կը ճանչնայ Հայկական Յեղասպանութիւնը (Ազգային Ժողովի ճանաչումէն ետք):
- Յուն. 25 ... Հայաստան անդամ կը դառնայ Եւրոխորհրդոյ:
- Սեպտ. 23 ... Բացում Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարի:

- Սեպտ. 25 ... Յոմի քահանայապետ Յովհաննես Պողոս Բ. Պապը կ'այցելէ
Հայաստան՝ մասնակցելու Զրիստոնէութեան որպէս պետական
կրօնք ընդունման 1700-ամեակի տօնակատարութիւններուն:
- 2003 ... Հայաստան կը դառնայ Եւրոհորիզի լիիրաւ անդամ:
- 2004 Փետր. 19 ... Ռուսերէն Զոյարեան կը վերընտրուի նախագահ:
... Հունգարիոյ մայրաքաղաք Պուտափէշտի
մէջ, ՆԱԹՕի ռազմափորձերու ընթացքին,
հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեան քնացած
ատեն կը կացնահարուի ազերի Ռամիլ
Սաֆարովի կողմէ:
- 2005 Մայիս 28 ... Հայաստանի մէջ, հարիւր հազարաւոր
հայեր Միասնութեան շուրջալար կը բռնեն Արագած լեռան շուրջ:
- 2006 Մայիս 3 ... Երեւանէն Սոչի ուղղուող Հայկական Աւիաուղիներու «Արմաւիա»
ընկերութեան պատկանող Airbus A-320 տիպի օդանաւը կը ջախ-
ջախուի ռուսական Սեւ Ծովու ափերուն մօտ: Հայաստանի պատ-
մութեան օդային մեծագոյն աղետին զոհ կ'երթան օդանաւի մէջ
գտնուող բոլոր 113 ուղեւորներն ու անձնակազմը:
- 2006 ... Հայաստանի Ճատրակի ազգային հաւաքականը կը նուաճէ աշ-
խարհի ախոյեանութիւնը:
- 2007 Փետր. 19 ... Պոլսոյ մէջ կ'ահաբեկուի «Ակօս» թերթի խմբա-
գիր Զրանդ Տիւնը:
- Փետր. 26 ... Հայաստանի Ազգային Ժողովը կ'որոշեգրէ երկ-
քաղաքացիութեան օրէնքը, ճամբայ բանալով
շուրջ 10 միլիոնի հասնող հայկական Սփիւռքին,
ստանալու Հայաստանի քաղաքացիութիւն:
- 2008 Փետր. ... Պաշտպանութեան նախարար ապա Վարչապետ Նշանակուած
Սերժ Սարգսեան կ'ընտրուի որպէս նախագահ:
- Փետր. ... Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Ներսէ-Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս
Պատրիարքի նախաձեռնութեամբ, Զոմի Պենետիկտոս Ժ2. Սրբա-
զան Զահանայապետը մեծ հանդիսութեամբ բացումը կը կատարէ
Եւ կ'օրհնէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի անուան Զրապարակը:
- Սեպտ. 6 ... Թուրքիոյ նախագահ Ապտուլլա Կիլ կ'այցելէ Հայաստան դիտելու
ֆութպոլային մրցում մը Հայաստանի Եւ Թուրքիոյ ազգային
հաւաքականներու միջեւ – թուրք բարձրաստիճան պետական
պաշտօնատարի մը երբեւիցէ առաջին այցը Հայաստան:
- 2009 Ապրիլ ... Հայ Եւ թուրք արտաքին գործոց նախարարներ կը հրապարակեն
միացեալ յայտարարութիւն մը՝ հայ-թրքական յարաբերութիւններու
բարելաւման գծով:
- Հոկտ. ... Չուիցերիոյ մէջ տեղի ունենալիք Նիստի ընթացքին Թուրքիա Եւ
Հայաստան կը համաձայնին բնականոնացնել իրենց յարաբերու-
թիւնները՝ ճամբայ բանալով դիւանագիտական յարաբերութիւն-
ներու հաստատման Եւ միացեալ սահմանագիծերու բացման:
Ընդդիմութիւնը կը մեղադրէ կառավարութիւնը՝ Հայոց Ցեղաս-
պանութեան նիւթին անդրադառնալու ձախողութեան համար:

- 2010 Մարտ ... Ա.Մ.Ն.-ի Ներկայացուցիչներու Տան Արտաքին Ցարաբերութեանց
յանձնախումբը կը քուէարկէ ի նպաստ բանաձեւի մը, որ 1915 թ.
Համաշխարհային Պատերազմի ընթացքին, թուրք գինուորներուն
կողմէ Հայոց դէմ ի գործ դրուած սպանութիւնները կը բնորոշէ
որպէս Ցեղասպանութիւն, յարուցելով Անգարայի զայրոյթը, որ
տուն կը կանչէ իր դեսպանը:
- Ապրիլ 22 ... Նախագահ Սերժ Սարգսեան կ'առկայէ հայ-թրքական փոթոթոյն-
լային յարաբերութիւններու քննարկումները Հայաստանի Ազգային
Ժողովին մէջ:
- Յունիս 9 ... Արեւիի քարայրին մէջ 2008 թուականին գտնուած հին կաշուէ
ոտնամանը կը հաստատուի որ աշխարհի հնագոյն կօշիկն է:
- Օգոստ. 20 ... Հայաստան եւ Ռուսիա պայմանագիր կը ստորագրեն երկարա-
ձգելու Կիւմրիի ռուսական ռազմակայանի տեղաբաշխումը եւս
25 տարի, մինչեւ 2044:
- Սեպտ. 19 ... 1915 թուականէն ի վեր առաջին անգամն ըլլալով Պատարագ տեղի
կ'ունենայ Վանայ լիճի Աղթամար կղզիի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ մէջ:
- Հոկտ. ... Ռուսիոյ միջնորդութեամբ, Հայաստան եւ Ազրպէյճան կը համա-
ձայնին Ղարաբաղեան մարտերու ընթացքին գերեմարում գերի-
ներու փոխանակման շուրջ:
- Հոկտ. 16 ... Տաթեւի թեւերը... աշխարհի ամենաերկար երթուղարձի ճոպա-
նուղին կը բացուի Հայաստանի հարաւային շրջանին մէջ:
- 2011 Յունուար ... Հայաստանի Վայոց Ձորի մարզի Արեւի-1 քարայրին մէջ 2007 թ.
յայտնաբերուած գինեգործարանը կը հաստատուի, որ աշխարհի
ամենահին հնձանն է:
- Ապրիլ ... Հայաստանի Ազգային Ժողովը կ'առկայէ Թուրքիոյ հետ յարաբե-
րութիւնները համակարգող հայ-թրքական ստորագրուած համա-
ձայնութիւնը, երբ Երեւան կ'ամբաստանէ Անգարան Նախապայ-
մաններ պարտադրելու յանցանքով, յատկապէս երբ վերջինս կը
պնդէ որ Նախ լուծուի Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութիւնը:
- Սեպտ. 21 ... Ռազմական շքերթ Երեւանի մէջ՝ Խորհրդային Միութենէն Հայաս-
տանի Հանրապետութեան անկախութեան 20-ամեակին առթիւ:
- Հոկտ. ... Հայաստան կատարած իր այցի ընթացքին, Ֆրանսայի Նախագահ
Նիքոլա Սարքուզի կոչ կ'ուղղէ Թուրքիոյ՝ ընդունելու Օսմանեան
Կայսրութեան փլուզման ժամանակաշրջանին աւելի քան մէկ
միլիոն հայերու Ցեղասպանութեան պատասխանատուութիւնը:
- Ղեկտ.21 ... Ֆրանսայի Ազգային Ժողովը հաւանութիւն կու տայ Հայոց Ցեղաս-
պանութեան ժխտման օրէնքին. Թուրքիա տուն կը կանչէ իր դես-
պանը Ֆրանսայէն, առեւտրական, ռազմական եւ քաղաքական
շարք մը պատժամիջոցներ հաստատելով Ֆրանսայի վրայ:
- 2012 ... Երեւան կը յայտարարուի գիրքի համաշխարհային մայրաքաղաքը:
- Յունուար ... Ֆրանսայի Ծերակոյտը իր հաւանութիւնը կը շնորհէ՝ Ցեղասպա-
նութիւններու հերքումը քրեականացնող օրինագիծին, նիւթական
տուգանք եւ արգելափակում սահմանելով Հայոց Ցեղասպանու-
թիւնը հերքողներուն:

- Փետր. 28 ... Ֆրանսայի Սահմանադրական Խորհուրդը կը տապալէ Հայոց Ցեղասպանութեան Ժխտման մասին օրէնքը:
- Օգոստ. 31 ... Ռամիլ Սաֆարով կ'արտայանձնուի Ազրպէյճանին, արժանանալով հերոսի դիմաւորման: Հայաստան կը խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Հունգարիոյ հետ:
- 2013 Փետր. 18 ... Սերժ Սարգսեան կը վերընտրուի Նախագահ:
- Սեպտ. 3 ... Նախագահ Սերժ Սարգսեան Մոսկուայէն կը յայտարարէ, որ Հայաստան կը միանայ Մաքսային Միութեան՝ Պելաճուսիոյ, Ղազախստանի եւ Ռուսիոյ հետ, հակառակ այն հանգամանքին, որ Հայաստան կը Նախատեսէր ստորագրել Եւրոպական Միութեան հետ Համարկման համաձայնագիր՝ Նոյեմբերին տեղի ունենալիք Արեւելեան Գործընկերութեան զագաթաժողովին ընթացքին:
- 2014 Ապրիլ 3 ... Վարչապետ Տիգրան Սարգսեան հրաժարական կու տայ: Անոր կը փոխարինէ Յովիկ Աբրահամեան:
- Հոկտ. 10 ... Նախագահ Սերժ Սարգսեան Ռուսիոյ, Ղազախստանի եւ Պելաճուսիոյ Նախագահներու հետ Միևսկի մէջ կը ստորագրէ Եւրասիական Տնտեսական Միութեան անդամակցելու պայմանագիր:
- Դեկտ. 4 ... Ազգային ժողովը կը վաւերացնէ Եւրասիական Տնտեսական Միութեան հետ պայմանագիրը:
- 2015 Յունուար 1 ... Հայաստան պաշտօնապէս կը միանայ Եւրասիական Տնտեսական Միութեան:
- Փետրուար ... Հայաստանի Նախագահ Սերժ Սարգսեան Ազգային ժողովէն յետոս կը կոչէ 2009 թուականի հայ-թրքական փրոթոքոլային յարաբերութիւններու վերականգնման համաձայնագիրը, այս քայլը պատճառաբանելով թրքական կողմէն քաղաքական կամքի չգոյութիւնը:
- 12 Ապրիլ ... Վատիկանի Ս. Պետրոս տաճարին մէջ տեղի կ'ունենայ պատմական Ս. Պատարագ մը՝ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեակին Առիթով: Հռոմի Ֆրանչիսքոս Պապը իր քարոզին մէջ պաշտօնապէս կը գործածէ «Ցեղասպանութիւն» բառեզրը, ինչ որ կը զայրացնէ Անգարան, որ տուն կը կանչէ իր դեսպանը:
- Ապրիլ 23 ... Սբ. Գրիգոր Նարեկացի Ֆրանչիսքոս Պապին կողմէ կը հռչակուի Տիեզերական Եկեղեցւոյ Վարդապետ, տիտղոս մը որ պատմութեան ընթացքին Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ կողմէ քիչերուն տրուած է:
- Ապրիլ 24 ... Հայոց Ցեղասպանութեան գոհերու հաւաքական Սրբադասում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինի մէջ:
- Ապրիլ 28 ... Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեակը կ'ոգեկոչուի ամբողջ աշխարհի տարածքին:
- Ապրիլ 28 ... Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը դատական հայց կը ներկայացնէ Թուրքիոյ Սահմանադրական դատարան՝ պահանջելով Սիսի իր պատմական կաթողիկոսարանի վերադարձը:
- Յունիս 25 ... Վախճանում Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց Ներսէս-Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքի:
- Օգոստոս 2 ... Երեւանի Հանրապետական մարզահամալիրին մէջ կը մենկարկեն Համահայկական 6-րդ խաղերը:

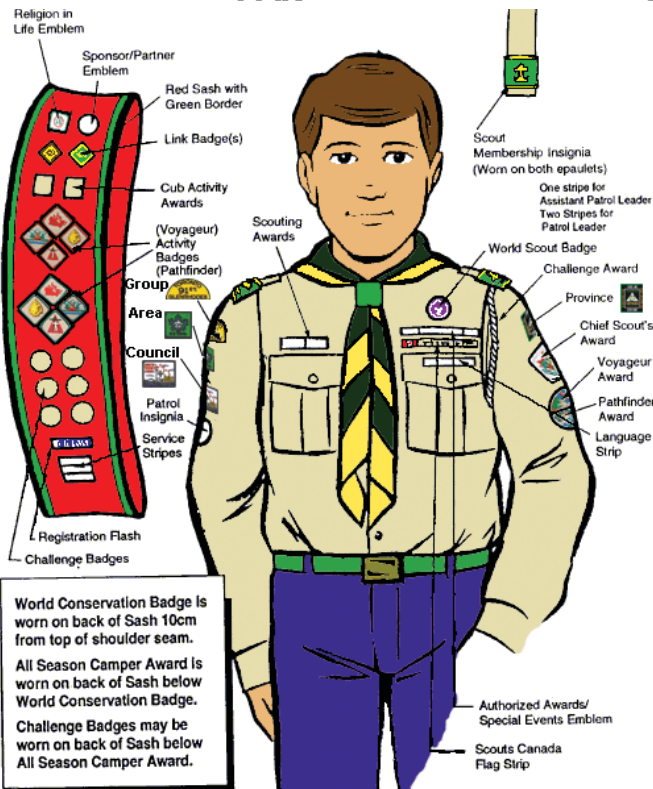

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՆՇԱՆԱԿՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Ը.- ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՆԵՐ

Մասնագիտական նշանակներ			371
Ապարարար	373 Գերասան	382 Հաւաքածոյ Պահող	391
Աթլետ	373 Երգիչ	383 Հեծելանորդ	391
Ամրաշէն	374 Երկրագործ	383 Հերալտյակ	392
Անասնապահ	375 Ընթերցանութիւն	384 Մարտականար	392
Աշխարհի	Թարգմանիչ	384 Մարսիչ	393
Ծանօթութիւն	376 Թղթակից	384 Միջատաբան	393
Առողջապահ	377 Թռչնաբան	385 Ներածիգ	394
Աստղագէտ	377 Ինքնապաշտպանութիւն	386 Եւփորահար	394
Արտղձագործ	378 Լուղորդ	387 Ուղեւորում	395
Արշաուղ	378 Լուսանկարիչ	387 Պարող	395
Արուեստագէտ	379 Խաղերու վարիչ	388 Ռահվիրայ	395
Բանակող	379 Խոհարար	389 Սինեմա	396
Բնագէտ	380 Հանգոյցներ	389 Զարդուղար	397
Բուսաբան	381 Կարմիր Խաչ	400 Փայտեայ	
Գոյքապահ	382 Հաղորդիչ	401	Նշանակ 397

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՆԵՐ (BADGES)

Ա. Մասնագիտական նշանակներուն նպատակն է պատանիին գործնական կարողութիւնները զարգացնել, արթնցնելով իր մէջ հետաքրքրութիւն՝ բոլոր օգտակար նիւթերու հանդէպ:

Բ. Մասնագիտական նշանակները պետք է կրել աջ թեւին վրայ, բացի հանրութեան օգտակար հետեւեալ նշանակներէն, որոնք պետք է կրել շապիկի երկու թեւերուն վրայ. *Կարմիր խաչ, հեծելանուորդ, հետախոյզ, թարգման, ազատարար, հրշէջ, դրօշակախօս, քննիչ-առողջապահ:*

Գ. Մասնագիտական նշանակներու քննութիւնները կրնան անցնել ամէն կարգի սկաուտները՝ առանց բացառութեան: Ուէն սկաուտ կրնայ ստանալ որեւէ մասնագիտական նշանակ՝ որեւէ ժամանակի ընթացքին, մասնաւոր քննիչի մը առջեւ: Պայման չէ ունենալ յատուկ պաշտօն մը կամ աստիճան, ընտրելու համար նախասիրածդ նշանակը:

Դուք կրնաք սորվիլ մարզական աշխարհի մասին, ձեռայիններու, գիտութեան, արհեստներու, գործարքներու եւ ապագայ ասպարէզներու, մինչ դուք կը յաջողիք մասնագիտական նշանակներու քննութիւնները:

ԸՆՏՐԷ ՆԱԽԱՍԻՐԱԾԴ ՆԻԹԸ. Չեկուցէ խմբապետիդ նախասիրութիւններուդ մասին: Կարդա՛ քեզ հետաքրքրող մասնագիտական նշանակներու պայմաններու մասին: Ընտրէ այն, որ վստահ ես պիտի ստանաս: Խմբապետդ պիտի տայ այն քննիչին անունը, որ լայն տեղեկութիւններ ունի իր մասնագիտական նշանակներու մասին եւ պատրաստ է քեզի օգնելու:

ՍՏԱՅԻՐ ՆՇԱՆԱԿԻ ԴԻՄՈՒՄՆԱԳԻՐԸ. Խմբապետե՛դ ստանալէ ետք նշանակի դիմումնագիրը, տեղեկացիր պայմաններուն քննիչին օգնութեամբ, ապա սկսիր սորվելու կամ գործադրելու պահանջուածը:

ՅՈՒՑԱԴՐԷ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԴ. Երբ զգաս որ պատրաստ ես, ժամադրութիւն նշանակէ խմբապետական կազմին հետ, որոնց առջեւ պիտի ցուցադրես աշխատանքդ կամ կարողութիւններդ:

ՍՏԱՅԻՐ ՆՇԱՆԱԿԴ. Երբ քննիչը, խորհրդակցաբար խմբապետական կազմին հետ, գոհ է աշխատանքե՛դ եւ վստահ՝ որ դուք ամբողջացուցած էք ձեր պահանջած նշանակի պայմանները, ան պիտի ստորագրէ ձեր դիմումնագիրը, զորս պիտի յանձնէք ձեր խմբապետին եւ ըստ այնմ ստանաք ձեր մասնագիտական նշանակը:

ՊԱՅԱՆՋԱՐԿՆԵՐ.— Զեզմէ կը սպասուի պայմանները ամբողջացնել, ինչպէս որ նշուած են – ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս: Եթէ ան կ'ըսէ «ցոյց տուր կամ փաստէ», դուս պիտի կատարես ինչ որ գրուած է: Անոր մասին բերանացի պատմելը բաւարար չէ:

Սկաուտական մասնագիտական նշանակները զանազան խումբերու կը բաժնուին, նկատի առնելով անոնց նպատակը.—

Յաջորդ էջերու վրայ, այբուբենի կարգով նշուած են 40 մասնագիտական նշանակներու նիւթեր.—

ԱՐՈՒԵՍԱՍԳԻՏԱԿԱՆ
ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Բաց Կապոյտ եզր)

Աշխարհի ծանօթութիւն
Արուեստագետ
Դերասան
Երաժշտագետ
Երգիչ
Ընթերցանութիւն
Թղթակից
Լուսանկարիչ
Հաւաքածոյ պահող
Նկարիչ
Շէփորահար
Որմնադիր
Պարող
Սինեմա
Զարտուղար

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԿԵԱՆՔ

(Սրճագոյն եզր)

Ամրաշէն
Բանակող
Գոյքապահ
Խաղերու վարիչ
Խոհարար
Կապեր
Հաղորդիչ
Հետազօտ
Մատակարար
Ռահվիրայ

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Գոց Կապոյտ եզր)

Աստղագետ
Բուսաբան
Դետ
Հետախոյզ
Ուղեցոյց
Ուղեւորում
Քարտիզագետ
Հանքաբան

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Գոց դեղին եզր)

Անասնապահ
Թռչնաբանութիւն
Երկրագործ-
Պարտիզական
Միջատաբանութիւն

ՁԵՈՍԱԿԱՆ
ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Դեղին եզր)

Ատաղճագործ
Գծագրիչ
Դերձակ
Ելեկտրագետ
Երկրաչափ
Կահագործ
Կողովաշինութիւն

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

(Կարմիր եզր)

Անասուններու
պաշտպան
Առողջապահ
Ազատարար
Թարգման
(մանիշակագոյն եզր)
Կարմիր Խաչ
Հրէշ

ՖԻԶԻԲԱԿԱՆ
ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

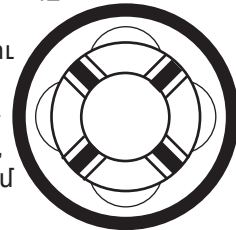
(Կանաչ եզր)

Աթլետ
Արշաւող
Ինքնապաշտպանութիւն
Հեծելանւորորդ
Լուղորդ
Մարզիչ
Նետածիգ

ԱԶԱՏԱՐԱՐ

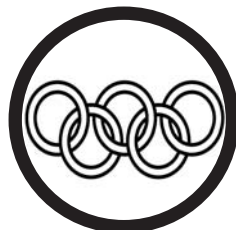
- 1._ Նախքան 2-15 թուարկուած պայմաններու գործադրումը.
 - ա) Նախ ստանալ լողորդի մասնագիտական նշանակը:
 - բ) Լողալ 300 մէթր:
- 2._ Բացատրէ ջուրին մէջ ազատարար միջոցներու ձեռնարկման կարգը:
- 3._ Ցոյց տուր ազատարար առարկաներու գործածութեան կերպը, ինչպէս ճիւղեր, անձեռոցներ, շապիկներ, թիակ, սկաուտական գաւազան կամ նոյնիսկ ձեռքեր եւ ոտքեր:
- 4._ Ցոյց տուր ազատարարի նետելիք առարկաներ, ինչպէս գօտի, ծփան օղակ եւ յատուկ ազատարար շապիկներ (lifejacket):
- 5._ Ցոյց տուր կամ բացատրէ թիավարուող նաւակի, փոքր առագաստանաւի եւ այլ նաւակներու գործածութիւնը ազատարարութեան մէջ:
- 6._ Փորձառական զոհի մը հետ ցոյց տուր ազատարարութեան ձեւերը:
- 7._ Լողորդի մը ազատարար գօտի մը նետել՝ 10 մէթր հեռուէն:
- 8._ Ցոյց տուր, թէ ծովափին կրնաք հանել ձեր հագուստները (բացի տակեղէն եւ լողալու տարազէն) առաւելագոյնը 20 երկվայկեանի ընթացքին: Բացատրէ հանուելու ստիպողութիւնը, նախքան լողալը ազատելու համար զոհը:
- 9._ Լողալ 10 մէթր, հասնելու համար խեղդուողի մը եւ անոր հասցուր ապահով ափ, գործածելով հետեւեալ ձեւերը.
 - ա) Թելերու տակէն բռնելով,
 - բ) Օգնական անձի մը օժանդակութեամբ,
 - գ) Ծփացող օղակի միջոցաւ:Չեկուցէ ազատարարութեան զանազան ձեւերու մասին եւ իւրաքանչիւրին գործածման պարագան:
- 10._ Ջուրին մէջ 4 անգամ սուզուիլ եւ 5 մէթր խորութենէն առաջին երեք սուզումներուն պարզ առարկայ մը հանել, իսկ վերջինին՝ 5 քլկ.-նոց առարկայ մը:
- 11._ Արուեստական շնչառութեան մեթոտները գիտնալ:
- 12._ Վարժ ըլլալ նախնական դարմանումին եւ գիտնալ ամեն տեսակ արկածեալներ ազատելու միջոցները:

ԱԹԼԵԹ

Այս նշանակը ստանալու համար պետք է._

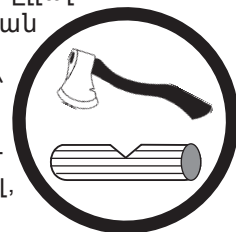
- 1._ 60 մէթր տարածք վազել 10 երկվայրկեանէն:
- 2._ 110 սանթիմէթր բարձրութիւն ցատկել:
- 3._ 1000 մէթր վազել 4 վայրկեանէ պակաս միջոցին:
- 4._ Հեռացատկին արձանագրել 3 մէթր 50 սմ.:

- 5._ 3 քիլոկրամնոց գունդը նետել 6 մեթր:
- 6._ Ուոքերու օգնությամբ մագլցիլ 5 մեթրնոց պարան մը:
- 7._ 20 քիլոկրամնոց ծանրութիւն մը բարձրացնել եւ տեղաւորել 1,2 մեթր բարձրութիւն ունեցող տեղ մը:
- 8._ 10 գնդակ նետել 15 մեթր հեռաւորութենէն 2x2 քառ. մեթր թիրախի մը մէջ: Պետք է առնուազն 3 գնդակներ գետեղել թիրախին մէջ:
- 9._ Առանց ուոքերը գործածելու, մագլցիլ 3,5 մեթրնոց պարան մը:
- 10._ Անցնիլ 10 մեթր երկայնք ունեցող պարանէ կամուրջի մը վրայէն:
- 11._ 25 հատ push up կարենալ ընել:
- 12._ Հետեւեալ ընթացքը կատարել 4 վայրկեանէն պակաս ժամանակի մը մէջ, որուն երկայնքը պետք է 500 մեթր ըլլայ, իսկ իւրաքանչիւր քննութեան միջեւ հեռաւորութիւնը՝ 25 մեթր:
 - ☒ 50 մեթր վազք:
 - ☒ Զալել 5 մեթրնոց փայտի մը վրայէն, գետնէն 80 սմ. բարձրութեան վրայ:
 - ☒ Մագլցիլ, ուոքերը գործածելով, 4 մեթրնոց պարան մը:
 - ☒ Սողալ 10 մեթր՝ փորի վրայ, 10 մեթր՝ կռնակի վրայ, 50 սանթիմեթր բարձրութիւն ունեցող արգելքի մը տակէն:
 - ☒ Մագլցիլ 2 մեթրէ աւելի բարձրութիւն ունեցող պատ մը:
 - ☒ 150 մեթր արգելարշաւ կատարել՝ 4 արգելքներով, երկուքը՝ 30 սմ. բարձրութեամբ, երկուքը՝ 60 սմ. բարձրութեամբ:
 - ☒ Հեռացատկին արձանագրել 2,5 մեթր:
 - ☒ 24 մեթր հեռաւորութեան վրայ ընկեր մը փոխադրել կռնակի վրայ:
 - ☒ 5 հատ կանգնած ցատկեր կատարել, իւրաքանչիւր ցատկի միջեւ հեռաւորութիւնը՝ 3 մեթր:
 - ☒ Մէկ մեթր բարձրութենէ ցատկիլ:
 - ☒ Ընթացքը աւարտել 50 մեթր վազքով:

ԱՄՐԱԾԵՆ

- 1._ Բանակումի բոլոր աշխատանքներուն մէջ վարժ ըլլալ:
- 2._ Կացիկի մը գործածութեան եւ պահպանութեան ձեւերը գիտնալ:
- 3._ 15-20 սմ. տրամագիծով ծառ մը տապալել՝ որոշուած ուղղութեամբ:
- 4._ Կապերու աշխատանքին մէջ վարժ ըլլալ. գիտնալ երկու գաւազան իրար կապել. խաչ մը շինել, ջուանի մը մաշած ծայրերը նորոգել:
- 5._ Կամուրջ մը շինել, որ կարենայ 100 քլկ. ծանրութեան դիմանալ:
- 6._ Հետեւեալ առարկաներէն մէկը շինել. աշտարակ, լաստ, սանդուխ, դուռ կամ տնակ մը՝ առանց գամ գործածելու:

ԱՆԱՍՆԱԳԱՅ

- 1._ Ցանկագրե՛ մարդու կողմէ ագարակներուն մէջ խնամուող կենդանիներու անունները եւ անոնց օգուտները: Նշէ անոնց իւրաքանչիւրի կեդրոնացած վայրը:
- 2._ Ցանկագրէ գլխաւոր հիւանդութիւնները, որոնցմէ կը տառապին ձեր բնակած շրջանի կամ երկրի անասունները՝ իրենց դասաւորումներով: Նկարագրէ ցանկագրածդ հիւանդութիւններու ախտանշանները եւ անոնց յատուկ բուժումները:
- 3._ Բացատրէ գլխաւոր տարբերութիւնները որոճացող եւ անորոճ անասուններու մարսողական դրութեան:
- 4._ Պատմէ ինչպէս կը խնամուի կով մը, ոչխար մը, ձի մը կամ նապաստակ մը՝ իրենց համապատասխանող սնունդով: Նշէ, թէ ինչ պետք է նախաձեռնուի, որպէսզի առաջքը առնուի հիւանդութեան, արատաւորման, թերութեան եւ ախտերու, ելլելով անյարմար եւ հակաառողջապահական պայմաններէ:
- 5._ Նշէ 3 ագարակային արտադրութեան վերաբերող կամ կենդանիներու գիտութեան մասին ասպարեզային առիթներ:
- 6._ Ամբողջացուր հետեւեալ ընտրութիւններէն **ՄԵԿԸ**._

ԿԱԹՆՏՈՒՆԵՐ._

- 1._ Պատմէ՛ թէ ինչպէս կովը կամ այծը իր կերը կը վերածէ կաթի:
- 2._ Ցանկ մը շինէ, ուր նշէ կովու կամ այծի կաթի բաղադրութիւնները եւ անոնց քանակը:
- 3._ Թուել գուտ կաթի եւ pasteurized կաթի տարբերութիւնները:
- 4._ Չեկուցէ կաթնեղէն արտադրող ագարակներու յատուկ գործիքներու տեսակներու եւ առողջապահական միջոցառումներու մասին:
- 5._ Այցելէ կաթնեղէն արտադրող ագարակ մը կամ կաթնարանի գործատուն մը: Պատմէ այցելութեանդ մասին:

ՁԻՆԵՐ._

- 1._ Գծագրէ օգտագործելի թամբեալ ձիերու ձիաբուծարան մը եւ փորձի դաշտը:
- 2._ Պատմէ ձիերու պատմութիւնը եւ մարդ արարածին տուած օգուտներու մասին:
- 3._ Չեկուցէ հետեւեալ սահմանումներու մասին._ Յովատակ, մտրուկ, քուռակ, զամբիկ, տրոտող, համագնաց:
- 4._ Այցելէ ձիաբուծարան մը եւ նկարագրէ այցելութեանդ մանրամասնութիւնները:

ՈՋԽԱՐՆԵՐ..._

- 1._ Գծագրե ոչխար մը եւ ապա անոր ներքին օրկանները:
- 2._ Նշէ ոչխարներու 4 տեսակներ եւ անոնց յատկութիւնները:
- 3._ Չեկուցէ ոչխարին մարդոց տուած օգուտներու – Միս, կաթ, բուրդ, կաշի, ոսկոր – մասին մանրամասնօրէն:
- 4._ Այցելէ ոչխար խնամող ագարակ մը եւ ապա զեկուցէ այցելութեանդ՝ նշելով անոնց կերակրումի յայտագիրը:

ՀԱԻՆԵՐ..._

- 1._ Գրաւոր տեղեկագիր պահէ 20 ճուտիկներէ բաղկացեալ թուխսի մը մասին, 5 ամիսներու վրայ: Արձանագրէ կերի սպառումին, դեղամիջոցներու գործածման, մահացութեան եւ պատուաստման տեղեկութիւնները: Ներկայացուր արձանագրութիւններդ վերաքննութեան համար:
- 2._ Գործադրէ հետեւալներէն **ՄԷԿԸ..._**
 - ա) Խնամէ հաւկիթ ածող երամ մը 5 ամիսներ: Պահէ տեղեկագիր մը՝ սպառած կերի, ծախուած հաւկիթներու եւ մահացութեան մասին: Ներկայացուր արձանագրութիւն վերաքննութեան համար:
 - բ) Խնամէ 20 ճուտիկներ, վառեակներ կամ բադիկներ: Արձանագրէ սպառած սնունդի եւ շահուած կշիռքի մասին: Ներկայացուր արձանագրութիւններդ վերաքննութեան համար:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

- 1._ Գիտնալ ո՞ր միջազգային կազմակերպութիւններու հետ յարաբերութիւններ ունին կամ անոնց կ'անդամակցի եւ կը գործակցի Հ.Մ.Մ.ի սկաւտութիւնը: Ճանչնալ նպատակները, տարածումը, կեդրոնատեղին եւ առաւելութիւնները իւրաքանչիւր կազմակերպութեան:
- 2._ Ճանչնալ կարգ մը միջազգային կամ շրջանային կազմակերպութիւններ, որոնց մէջ երկիրը կ'անդամակցի (ՄԱԿ, Միջազգային Առողջապահութեան Կազմակերպութիւն, Արաբական Լիկա, եւ այլն...) գիտնալ նպատակները, կեդրոնատեղին, գործունեութիւնը եւ այդ կազմակերպութիւններու առաւելութիւնները:
- 3._ Սերտել համաշխարհային հարց մը (սով, երաշտ եւ այլն...), կատարել ցուցադրութիւն մը օգտագործելով նկարներ եւ վաւերաթուղթեր, ճշդելով պատճառները ու նշելով լուծումներն ու օժանդակութիւնը, առաջարկուած միջազգային համայնքին կողմէ:
- 4._ Բաւական ճշգրիտ տեղեկութիւններ ունենալ աշխարհագրութեան, տնտեսական ու ընկերային բաժանումներուն մասին՝ երկրագունդի վրայ: Կատարել ցուցադրութիւն մը, օգտագործելով քարտեզ մը:

- 5._ Երկու ամսուայ ընթացքին, պարբերաբար, որմագդին վրայ ներկայացնել շաբթուան ամենակարեւոր իրադարձութիւնները, օգտագործելով թերթերէ կտրուած էջեր, կատարել յետադարձ ակնարկ մը ընդհանուր կացութեան վրայ:
- 6._ Խարուկահանդէսի մը ընթացքին, օտար երկրի մը պարը կամ երգը (ազգագրական) ներկայացնել:
- 7._ Բնական երկրիդ քարտեզին վրայ ցոյց տալ նաւահանգիստները եւ օդակայանները ու շէշտել անոնց կարեւորութիւնը երկրիդ բացումին դէպի ուրիշ երկիրներ:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՅ

- 1._ Առողջապահութեան ընդհանուր օրէնքները գիտնալ:
- 2._ Բացատրել, թէ ինչո՞ւ համար պէտք է լաւ վիճակի մէջ պահել սիրտը՝ թոքերը, մորթը, ակռաները, ոտքերը, ստամոքսը, քիթը եւ ականջները:
- 3._ Գիտնալ ճաշերու, շնչառութեան, քունի եւ մարմնի մաքրութեան առողջապահական օրէնքները:
- 4._ Բացատրել ծխախոտին, գինեմոլութեան, թմրամոլութեան եւ վատ սովորութեանց վնասները, ինչպէս նաեւ ցոյց տալ, թէ առողջապահական մարզանք կ'ընէք ամէն օր:
- 5._ Գիտնալ փոխանցիկ հիւանդութիւնները եւ անոնց դարմանը:
- 6._ Պահել տետրակ մը եւ բոլոր հաւաքած տեղեկութիւնները արձանագրել մէջը, որպէսզի քննութեան ընթացքին զայն ներկայացնենք քննիչին եւ խմբապետին:

ԱՍՏՂԱԳԵՏ

- 1._ Ընդհանուր ծանօթութիւններ ունենալ ամբողջ տիեզերքի մասին:
- 2._ 10 գլխաւոր համաստեղութիւնները ճանչնալ եւ աստղերուն միջոցաւ ժամը եւ կողմերը գտնել:
- 3._ Արեւի ժամացոյց մը շինել:
- 4._ Գծագրել արեւի, աշխարհի եւ լուսինի դիրքերը՝ արեւու եւ լուսնի խաւարումներու ընթացքին, ինչպէս նաեւ Լուսինի դիրքը աշխարհի նկատմամբ՝ մահիկի (Նորալուսին), առաջին քառորդի, լիալուսնի եւ վերջին քառորդի դիրքերու ընթացքին:
- 5._ Ամպերու տեսակները ճանչնալ եւ օդը գուշակել:
- 6._ Օդացոյց մը շինել:

ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾ

- 1._ Չեկուցել, թե փայտը ինչպես կ'աճի, կը հնձուի եւ կը մանրուի: Պատմել, թե տախտակը ինչպես կը դարմանուի, կը պատրաստուի, կը դասաւորուի եւ կը ձեւաւորուի:
- 2._ Հաւաքել եւ ցանկագրել 5 տեսակ ատաղձագործային շինութիւններու յարմարող տախտակի կաղապարներ, նշելով իւրաքանչիւրի գլխաւոր յատկութիւնը եւ գործածութեան պարագաները:
- 3._ Գիտնալ ատաղձագործական գործիքներու գործածութիւնը, անոնց անունները եւ զանոնք աշխատունակ պահելու եւ պահպանելու կերպերը:
- 4._ Օգտակար առարկայ մը շինել տախտակով, գործածելով սղոց, հարթոց, մուրճ եւ պտուտակ:
- 5._ Կատարել հետեւեալները._
 - ա) Գծագրել ատաղձագործական ծրագիր մը եւ ցանկագրել պետք եղած առարկաները:
 - բ) Գործադրել ծրագիրը եւ տեղեկագրել խլած ժամանակը եւ ծախքերը:
- 6._ Բարակ հաստութեամբ տախտակով շինել տունի կամ ագարակի կամ առագաստանաւի մը մանրակերտը:

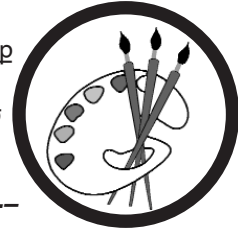
ԱՐՇԱՒՈՂ

- 1._ Ցոյց տալ, թե գիտէք առաջին օգնութիւն այն վնասուածքներուն եւ հիւանդութեանց, որոնք կրնան պատահիլ արշաւի ընթացքին, ինչպես արեւահարութիւն, ջերմահարութիւն, ցրտահարութիւն, հովահարութիւն, չորացում, միջատներու խայթուածք, օձի խայթուածք, ոտքի պալարներ եւ գալարումներ եւ այլն:
- 2._ Բացատրել եւ եթէ կարելիութիւն կայ՝ ցոյց տալ, արշաւի փորձերու լաւագոյն գիծերը:
- 3._ Գրաւոր ծրագիր ներկայացնել 15 քմ.նոց արշաւի մը, անոր կցելով ճամբաներու քարտեզը, հագուստեղէնի եւ պիտոյքներու ցանկը ինչպես նաեւ ուտեստեղէնի ցանկը:
- 4._ 5 անգամ արշաւել, իւրաքանչիւրը տարբեր օր եւ շարունակական 15 քմ. ճամբով:
- 5._ Արշաւել 30 քմ. տարածութիւն, մէկ օրուայ ընթացքին:
- 6._ Իւրաքանչիւր արշաւէ ետք, պատրաստել տեղեկագիր մը: Նշել թուականները, ճամբաներու նկարագրականը, կլիման եւ զանազան հետաքրքրական եղելութիւններ, որոնց ականատես եղար:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ

- 1._ Ունենալ եւ հոգ տանիլ այն պիտոյքներուն, որոնք պիտի գործածուին ընտրուած արուեստին մէջ:
- 2._ Պատմական ակնարկ մը պատրաստել ընտրուած արուեստին մասին:

Ընտրել ստորեւ նշուած մասնագիտութիւններէն ՄԷԿԸ._

Ա._ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ._

- ա) Գիտնալ օգտագործել հետեւեալ ներկի տեսակները._ կուլաշ, իւղաներկ, ջրաներկ, ինչպէս նաեւ գիտնալ խառնել գոյները:
- բ) Գիտնալ մայր գոյները եւ գիտնալ ստանալ երկրորդական գոյները:
- գ) Ներկայացնել 4 գունաւոր գծագրութիւններ:

Բ._ ԲԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ _ Ձեռային աշխատանք:

- ա) Ձեռային աշխատանք կատարել օգտագործելով հետեւեալներէն մէկը._
☒ Զար, ☒ Փայտ, ☒ Կաւ, ☒ Գաճ, ☒ Տախտակ եւ խեժ,
☒ Գունաւոր թուղթ եւ խեժ, ☒ Ուրիշ առարկաներ:
- բ) Ներկայացնել տետրակ մը, որուն մէջ կան մօտ 20 բնանկարներ (croquis):

Գ._ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ._

Այս ընտրանքը թոյլ կու տայ սկաուտին՝ ներկայացնելու ձեռային աշխատանք մը, որն չէ յիշուած նախորդ ցանկին մէջ, ինչպէս՝ պաղ եմայ, տաք եմայ, ուռած մետաղ, գծագրութիւն յախճապակիի (porcelaine) վրայ, կտորի վրայ տպագրութիւն, մեղրամոմով ձեռային, պարանով ձեռային (macramé) եւ այլն...:

- ա) Ստանալ խմբապետին հաւանութիւնը:
- բ) Ներկայացնել երկու ձեռային աշխատանքներ իր մասնագիտութեան մէջ, օգտագործելով իր արուեստագետի ձիրքերը:

ԲԱՆԱԿՈՂ

Այս պաճը կը յարմարի այն սկաուտներուն, որոնք կը սիրեն բնութիւնը եւ կը յարմարին անոր պայմաններուն ու Աստուծոյ գործը կը տեսնեն բնութեան մէջ:

- 1._ 25 գիշեր անընդմէջ կամ ընդմիջումով բանակում ըրած ըլլալ, ցոյց տալով յարմարելու, օրինապահութեան, մարմնի առողջապահութեան եւ բնութիւնը յարգելու օրինակը:
- 2._ Գիտնալ բանակումի առողջապահական պայմանները (ջուրը հակա-նեխել եւ այլն...) եւ առաջին օգնութեան ձեւերը՝ արկածի մը պա-

րագային, ինչպես նաեւ երկրորդ եւ առաջին կարգի հանգոյցները գիտնալ ու օգտագործել:

- 3._ Կռնակի պայուսակը շտկել ճիշդ ձեւով եւ առարկաները դասաւորել: Ունենալ եւ օգտագործել մաքրութեան առարկաներ, կարի առարկաներ եւ առաջին օգնութեան առարկաներ:
- 4._ Մեծ բանակումի մը համար բոլոր պէտք եղած գոյքերով մեկնիլ:
- 5._ Գիտնալ պատրաստուիլ ամառնային թէ ձմեռնային բանակումներու համար:
- 6._ Նկարագրել եւ գծագրել 4 տեսակ վրաններ, նշելով անոնց վատ թէ լաւ կողմերը, ինչպէս նաեւ նորոգել վրան մը (պատռուածք) եւ գոյքերը դասաւորել ու հոգ տանիլ անոնց:
- 7._ Կազմակերպել եւ պատրաստուիլ արշաւ-բանակումի (մէկ գիշեր գիշերելով նախապէս քու կողմէն ընտրուած բանակավայրի մը մէջ): Պատրաստել գոյքերը եւ ուտեստեղէնի ամբողջական ցանկը:
- 8._ Գիտնալ բանակավայր մը ընտրել եւ հաստատել տիպար բանակում մը, նշանակելով խոհանոցի, վրաններու եւ խարոյկի դիրքերը: Բացատրել թէ ինչպէ՞ս եւ ինչո՞ւ՝ հողին տեսակը, շրջապատը, պաշտպանուածութիւնը վատ օդի դէմ, եղանակի եւ ջուրի մատակարարման պայմանները նկատի կ'առնուին դիրքի ընտրութեան ընթացքին:
- 9._ Կրակ մը վառել, բնութեան պայմանները եւ ապահովութիւնը նկատի առնելով, առանց պենզիկի, ալքոլ կամ ուրիշ վառելանիւթ օգտագործելու:
- 10._ Աղտոտ ջուրի համար անցքեր փորել, պնակները ճիշդ ձեւով լուալ, իւղոտ ջուրէն ձերբազատուիլ եւ հսկել ջուրին, բանջարեղէններու եւ պտուղներու մաքրութեան:
- 11._ Նկարագրել, ապա կարելիութեան պարագային ցոյց տալ՝ ինչպէս պաշտպանել բանակավայրը, ուտեստեղէնը եւ գոյքը ներառեալ, ընդդէմ կենդանիներու, միջատներու, անձրեւոտ եւ վատ եղանակներու, զանոնք հեռու պահելով հողէն եւ խոնաւութենէն:
- 12._ Գիտնալ բանակումէ ետք ինչպէս մաքրել եւ հաւաքել բանակավայրը, աղբերը չեզոքացնել, խարոյկի դիրքը անհետացնել, առանց որեւէ հետք ձգելու հոն:

ԲՆԱԳԵՏ

Ա._ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

- 1._ Գիտնալ խոտակերներու եւ թռչնազգիներու անհրաժեշտ կերը, ինչպէս նաեւ այդ կերի բաղադրութիւնը եւ օգտակարութիւնը:
- 2._ Ճանչնալ այն արտադրութիւնները, ուտելիք կամ ոչ, որոնք կ'արտադրուին այս անասուններու կողմէ:

- 3._ Գիտնալ այն հիմնական հիւանդութիւնները, որոնց ենթակայ են այս անասունները: Տալ պատճառները եւ իւրաքանչիւրին դարմանը:
- 4._ Ներկայացնել անասնաբուծութեան կարեւորութիւնը երկրի տնտեսութեան մէջ:

Բ._ ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՐՏԻՉՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

- 1._ Բնութեան մէջ գտնուող զանազան վայրի ծաղիկներ քննել, 5 տարբեր ծաղիկներ ընտրել եւ ներկայացնել խմբապետին, յիշելով անունը, ծաղկումի եղանակը եւ կեանքի տեւողութիւնը:
- 2._ Քաղել, չորցնել եւ պահել 10 ծաղիկի, բոյսի կամ ծառի տերեւներ (պատրաստել առարկաներ այս գործին համար):
- 3._ Գիտնալ պահել բոյս մը՝ փոխելէ ետք հողը:
- 4._ Գիտնալ երեք հիւանդութիւններ, որոնք կ'ախտահարեն բոյսերը եւ դարմանել զանոնք (դեղեր, հողը պարարտացնող եւ այլն...):
- 5._ Գնել բոյսի մը, ծաղիկի մը կամ բանջարեղէնի մը հոլւտը, ցանել զայն եւ հոգ տանիլ անոր, նկատի առնելով աճումը, կեանքի տեւողութիւնը, ծաղկումի եղանակը, պտուղները, ծաղիկները եւ այլն...: Նկարներով տեղեկագիր մը պատրաստել խմբապետին:

Գ._ ԸՆՏԱՆԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ

- 1._ Ընտանի անասուն մը պահած ըլլալ նուագագոյնը 6 ամիս, ինչպէս կատու, շուն, ձուկ, թռչուն, կրիա, սպիտակ մուկ (hamster) եւ այլն...:
- 2._ Գիտնալ՝
 - ա) Անասունի տեսակը՝ խոտակեր, մսակեր, եւ այլն...:
 - բ) Կեանքին տեւողութիւնը եւ ապրելու պայմանները:
 - գ) Ուտելիքի քանակը եւ որակը՝ տարիքին համեմատ:
- 3._ Անասունին անհրաժեշտ ասեղները (ներարկում) կատարած ըլլալ:
- 4._ Խուսափիլ երկու հիմնական հիւանդութիւններէ, որոնք կրնան ախտահարել զայն, գիտնալ իւրաքանչիւրին դարմանը:

ԲՈՒՍԱԲԱՆ

- 1._ 100 տեսակ բոյս հաւաքել եւ ներկայացնել զանոնք՝ շարուած եւ իրենց անուններով եւ օգտակարութիւններով:
- 2._ Նկարագրել բոյսի մը կեանքը, անոր ամեն մասերը մանրամասն կերպով ներկայացնել:
- 3._ Բոյսերու շնչառութեան կամ սննդառութեան փորձը կատարել քննիչի առջեւ:
- 4._ Ճանչնալ 10 տեսակ բժշկական բոյս եւ տալ անոնց բուժիչ յատկութիւնը:
- 5._ Ճանչնալ 20 տեսակ թունաւոր սունկեր եւ բոյսեր եւ գծագրել զանոնք:

ԳՈՅՔԱՊԱՅ

- 1._ Գիտնալ հոգ տանիլ խմբակի վրանին: Գիտնալ վրանի կապ մը եւ կարենալ նորոգել հին պարանները: Անձրեւոտ բանակումէ մը ետք, չորցնել վրան մը, ծալլել եւ մաքրել զայն, ինչպէս նաեւ միւս գոյքերը, իրենց տեղերը դնելէ առաջ:
- 2._ Եռամսեայի մը ընթացքին ստանձնել խմբակին գոյքապահութիւնը (ներառեալ գործիքները):
- 3._ Խմբակին գոյքերուն վրայ նշան դնել, բանակումներուն եւ պտոյտներուն համար պատրաստել, պաշտպանել սղոցին ակռաները եւ կացինը ու հոգ տանիլ գործիքները:
- 4._ Բանակումէն վերադարձին, գոյքերը մաքրելու գործողութիւնը վարել, նորոգութիւն, իւղոտում եւ շտկում խմբակի գոյքերուն: Պահել գոյքերու տետրակ մը (գոյքի վիճակ, գործածութիւն, գին):
- 5._ Իւրաքանչիւր գործունեութենէ ետք, քննել գոյքերը եւ նորոգել մանր վնասները, իսկ մեծ վնասներու պարագային իմաց տալ խմբապետին:
- 6._ Պատրաստել տոպրակներ կամ տուփեր, գոյքերու կամ գործիքներու դիւրին փոխադրութեան համար: Վրանի տոպրակներ, բուժօգնութեան տուփեր, ինչպէս նաեւ տեղեկագրութեան, ելեկտրականութեան, տարբեր գործիքներու, եւ այլն....:
- 7._ Բանակումի մը ընթացքին գոյքերու պահեստանոց մը շինել:
- 8._ Դասաւորել չուանները, պարանները, բարակ պարանները եւ պահպանել զանոնք խոնաւութենէն:

ԴԵՐԱՍԱՆ

- 1._ 50 տողոնց արտասանութիւն մը մեկնաբանել, յստակ առոգանութեամբ եւ բառերու հնչողութեամբ:
- 2._ Սկաուտական հանդեսի մը համար գրել երկու կարճ թատրերգութիւններ (նախընտրելի է զաւեշտական) եւ անոնց մէջ յաջող կերպով կարեւոր դեր կատարել:
- 3._ Թատրոնի եւ բեմի ընդհանուր օրէնքները գիտնալ, ինչպէս նաեւ անոր բեմայարդարումը եւ հրդեհի դէմ առնուելիք միջոցները:
- 4._ Գրել 8 վայրկեանոց միադերասան թատրերգութիւն մը, որ պէտք է ունենայ բնոյթ (ողբերգական, կատակերգական, վիճաբանական), հարց եւ բարձրակէտ:
- 5._ Շպարուիլ եւ ծպտուիլ գիտնալ:
- 6._ Միմոսել հետեւեալներէն երկուքը, մին ձեր, միւսը՝ ձեր քննիչի ընտրութեամբ.

- ա) Սենեակ մը կը մտնել, նկարներով, կահ-կարասիներով եւ ուրիշ հետաքրքրական իրերով լեցուն:
- բ) Ձախողած էք դպրոցական քննութեան մէջ. կը փորձէք ձեր պատճառները բացատրել ձեր ուսուցչին, սակայն ան չի հաւատար պատմութեան:
- գ) Բանակումի մէջ էք նոր սկաուտի մը հետ, որուն կը փորձէք բացատրել խոհարարութիւն: Ան շատ տկար սորվող է:
- դ) Կը գտնուիք ճաշկերոյթի մը: Միսը համեղ է, սակայն չէք հաւնիր բանջարեղէնը: Անուշեղէնը պաղպաղակ է:

ԵՐԳԻՉ

- 1._ Երգել 15 երգեր՝ տարբեր պարագաներու, ինչպէս տողանցք, խարոյկ, տօնակատարութիւն եւլն...:
- 2._ Կարենալ անպատրաստից եղանակ յօրինել:
- 3._ Նոր երգի մը եղանակը սովֆէժով կարդալ եւ սորվեցնել խումբին:
- 5._ Խումբին նոր երգ մը սորվեցնել, ուշադրութիւն դարձնելով բառերու եւ եղանակի ճշգրտութեան:
- 6._ Ունենալ անձնական, լաւ պահուած եւ ընթերցման ձեռագիրով արձանագրուած երգի տետրակ մը:
- 7._ Անուանել երաժշտական գործիքներու 5 կարեւորագոյն խումբերը, ինչպէս նաեւ բնականօրէն երկրի եւ Հայաստանի, իւրաքանչիւրէն 5 անուանի երաժշտահաններու եւ 5 հանրածանօթ երգիչներու անունները:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ

- 1._ Ընդհանուր ծանօթութիւններ ունենալ երկրագործութեան մասին եւ ագարակի մը բոլոր աշխատանքներուն գիտակ ըլլալ:
- 2._ Հողը բարեփոխելու, բերքը առատացնելու, եւ վնասակար միջատներու դէմ պայքարելու միջոցները գիտնալ: Ամնուազն երկու տեսակ աղբ ճանչնալ:
- 3._ Ունենալ փոքրիկ պարտեզ մը, ուր
 - ա) Աճեցնել 6 տեսակ բանջարեղէն, 3ը՝ հունտէ, 3ը՝ շիւղէ (սոխ կամ արմատ):
 - բ) Աճեցնել 6 տեսակ ծաղիկներ, 3ը՝ հունտէ, 3ը՝ շիւղէ (սոխ կամ արմատ):
- 3._ Գիտնալ գործիքով հնձել եւ ագարակի մը զանազան գործիքներով աշխատիլ:

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ

- 1._ Սորվիլ ինչպես գործածել գրադարանը (տոմսակներու դասաւորում կամ համակարգիչով ցուցակագրում) եւ ձեր գրադարանավարի օգնութեամբ, ընտրել այլազան նիւթերով 5 գիրքեր (բանաստեղծութիւն, վեպ, կենսագրութիւն, ողբերգութիւն, կատակերգութիւն, հեքիաթ եւլն...): Ընթերցել ետք այս նիւթերը, զեկուցել նիւթը ձեր գրադարանավարի կամ քննիչի հետ:
- 2._ Ընթերցել երկու գիրքեր կամ նիւթեր որեւէ երկու աղբիւրներէ (ամսաթերթ, օրաթերթ, ուղեւորական գրքոյկ), ձեզ շրջապատող աշխարհի մասին (մարզական, քաղաքական, կրօնական, միջավայրի հարցեր) եւ զեկուցել ձեր ընթերցածը քննիչին դիմաց:
- 3._ Ընթերցել զանազան պատմութիւններ փոքր երեխաներու, խումբով կամ անհատաբար, կամ կազմակերպել ընթերցանութեան եւ լեզուի ուսուցման դասընթացքներ, տկար ընթերցանութիւն ունեցող աշակերտներուն կամ գրել-կարդալ չգիտցող անձերուն համար:

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ

Այս նշանակը ստանալու համար պէտք է գիտնալ օտար լեզու մը (անգլերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն, սպաներէն, իտալերէն, ռուսերէն եւ այլն...):

- 1._ Խօսիլ այդ լեզուով եւ կարենալ 20 վայրկեանսոց խօսակցութիւն մը վարել:
- 2._ Յօդուած մը կամ պարզ գրութիւն մը բերանացի թարգմանել սկաուտներուն համար:
- 3._ Ընտրել գիրք մը այն երկրին մշակոյթին մասին, ուր այդ լեզուն կը խօսուի, կարդալ, ամփոփել եւ ներկայացնել խմբակին (նուազագոյնը 100 էջոց գիրք մը):
- 4._ Կազմակերպել ներկայացում (exposé) մը այդ երկրին առօրեայ կեանքին մասին, օգտագործելով աֆիշներ, շաբաթաթերթեր կամ նկարներ, նկարներուն քով աւելցնել ակնարկներ, բացատրութիւններ երկու լեզուներով:
- 5._ Գիտնալ փոխել օտար դրամանիշ մը տեղական դրամանիշի եւ հակառակը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

- 1._ Գիտնալ գործածել գրամեքենան կամ համակարգիչը եւ նամակ մը տպել:
- 2._ 3 ամիս մաս կազմել խումբի պարբերաթերթի

հրատարակման, անոր հայթայթելով յօդուածներ զանազան նիւթերու շուրջ:

- 3._ Խումբի եռօրեայ բանակումի տեղեկագիրը պատրաստել (նկարներով՝ կարելիութեան պարագային) եւ մոնթաժ մը պատրաստել խումբի որմագդին համար:
- 4._ Ճիշդ ձեւով գործածել լուսանկարչական մեքենայ մը կամ video camera մը, ինչպէս նաեւ գիտնալ գործածել photocopy-ն կամ stencil-ի մեքենան:
- 5._ 6 յաջորդական շաբաթներ, ստանձնել խումբին որմագդը: Ամէն շաբաթ փոխել պատճէնը. նոր լուրեր հաղորդելով խումբին մասին: Այս լուրերը կը հաւաքուին սկաուտներէն:
- 6._ Արհեստաւորի մը հետ հարցազրոյց մը կատարել իր արհեստին շուրջ կամ հարցազրոյց մը կատարել սկաուտութիւնը հետաքրքրող հարցի մը շուրջ (Ռալի, Ժամպորէ, եւլն...) եւ լուսա-ձայնային մոնթաժ մը ներկայացնել խումբին կամ խմբակին:
- 7._ Այցելել օրաթերթի խմբագրատուն եւ շրջէ զանազան բաժինները, ընդգրկելով լուրերու սենեակը, խմբագրական գրասենեակները, գործառական բաժինը եւ տպագրական բաժինը: Շրջառութեան ընթացքին զրուցել խմբագիրին կամ թղթակիցին հետ, թէ ի՞նչ է թերթի եւ թղթակիցի աշխատանքը, ուրտեղէ՞ն կը ստանան իրենց յօդուածներուն նիւթերը եւ ի՞նչ տարրերն են, որոնք կրնան թերթը լաւագոյն աստիճանի հասցնել: Տեղեկագիրը ներկայացնել խմբագիրին եւ նիւթը տպել սկաուտական պարբերաթերթին մէջ:
- 8._ Ընտրել միջազգային տարողութիւն ունեցող նիւթ մը, այդ նիւթի մասին կարդալ տեղական օրաթերթ մը, պետական օրաթերթ մը, ամսաթերթ մը եւ Internetի լուրերը: Իւրաքանչիւր թերթէն կտրել լուրերը եւ զետեղել անշատ թուղթերու վրայ, ապա կատարել անոր վերլուծումը, բաղդատելով իւրաքանչիւր հրատարակութեան տեսանկիւնները, առարկայական եւ ենթակայական մեկնաբանութիւնները:

ԹՈՋՆԱԲԱՆ

- 1._ Բացատրել թռչնաբանութեան օգուտները եւ ինչու թռչունները լաւագոյն ցուցանիշներն են միջավայրը որակաւորման:
- 2._ Ցոյց տալ, թէ դուք ծանօթ էք թռչուններու ընդհանուր կազմութեան, գծելով թռչուն մը եւ անուններով ներկայացնելով անոր օրկաններէն 15 տարբեր մասեր, ինչպէս նաեւ տարածուած թէւերուն մասերը, ապա գծագրել կամ հաւաքել 6 տեսակ թռչուններու փետուրներ:

- 3._ Ուսումնասիրել եւ ծանոթանալ նուազագոյնը 20 տեսակ վայրի թռչուններու, պատրաստելով տեղեկագրութիւն իւրաքանչիւրի մասին, նշելով անոնց բնակած վայրը, կերի նուազագոյնը երկու տեսակները, չուող թէ մնայուն ըլլալը եւ այլազան տեղեկութիւններ:
- 4._ Ցանկագրել ձեր երկիրը բնակող թռչուններու տեսակները, եւ ապա մատնացոյց ընել զանոնք ձեր քննիչին, արշաւի կամ բանակումի ընթացքին:
- 5._ Շինել թռչուններու յատուկ տնակ մը, զայն շրջապատելով թուփերով, որպէսզի հրապուրէք թռչուններ եւ զանոնք կերակրելով, ուսումնասիրել անոնց կենցաղը: Տեղեկագրութիւն պատրաստել:

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յարգել հակառակորդը եւ կռուիլ մարզական բարձր ոգիով հետեւելով «Սկսուողը քաղաքավար է եւ ասպետական ոգիի տէր է» սկզբունքին: Կանոնաւորաբար եւ հետեւողականօրէն մարզանք կատարել մարմնին ճկունութիւնը պահելու համար:

Ընտրել հետեւեալ մասնագիտութիւններէն մին...

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ...

- 1._ Ունենալ կանաչ գօտի հետեւեալ մարտածներէն մէկուն մէջ՝ Ժիւտօ, քարաթէ, թայքուանտօ եւ այլն...:
- 2._ Ունենալ համադաշնակցութեան անդամաքարտը:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ ԵՒ ԲՈՆՑՔԱՄԱՐՏ...

- 1._ Երկու 90 երկվայրկեանոց ռաուտներէ բաղկացած բոնցքամարտի մրցում մը կատարել իր ծանրութեամբ հակառակորդի դէմ կամ պաշտպանուիլ ըմբշամարտիկի յարձակումի մը դէմ:
- 2._ Յոյց տալ կարգ մը բոնցքամարտի ձեւեր եւ անոնցմէ պաշտպանուելու ձեւերը:
- 3._ Փորձի հետեւած ըլլալ իր մասնագիտութեան մէջ:

ՉԱՆԱՉԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- 1._ Դիմադրել երկու հոգինոց յարձակում մը:
- 2._ Գիտնալ պաշտպանուիլ դիմացէն եկող դանակի հարուածի մը դէմ:
- 3._ Գիտնալ պաշտպանուիլ գաւազանի հարուածի մը դէմ:
- 4._ Գիտնալ պաշտպանուիլ դիմացէն եւ կողմէն եկող յարձակումի մը դէմ:

Ծանօթ._ Խմբապետը պետք է գնահատականը կատարէ այս քննութիւններուն: Վտանգաւոր գործիքներ չգործածել եւ բաւարարուիլ շինծու գէնքերով:

ԼՈՒՂՈՐԴ

- 1._ Երկու տեսակ ձեռով կարենալ լողալ (Նախընտրելի է կուրծքով եւ crawl):
- 2._ Լողալ 100 մետր ազատ լող (Ժամանակ՝ 110 երկվայրկեան):
- 3._ Լողալ 50 մետր կռնակի վրայ:
- 4._ Լողալ 500 մետր առանց ժամանակի, բայց առանց ջուրէն ելլելու:
- 5._ Ջրացատք կատարել դեպի առջեւ, եւ ոտքերուն վրայ ցատկել 3 մետր բարձրութենէ մը:
- 6._ Լողալ 25 մետր, գտնելու եւ բերելու համար 2 քիօկրամ ծանրութեամբ առարկայ մը, որ կը գտնուի 2 մետր խորութեան վրայ, լողալ, այս առարկան ծփացնելով 25 մետր: Այս քննութիւնը պետք է տեղի ունենայ առանց ոտքը դնելու:
- 7._ Լողալ 25 մետր ջուրին տակէն:
- 8._ Ուշքը կորսնցուցած անձ մը (հրր թէ) քաշել ջուրին մէջէն 20 մետր հեռաւորութեան վրայ, գլուխը ջուրէն դուրս պահելով:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

- 1._ Ունենալ լուսանկարչական գործիք մը, որ պետք է ունենայ shutterի արագութիւն ճշդող, diaphragm եւ հեռաւորութիւն ճշդող: Գիտնալ անոնց դերը:
- 2._ Մաքրել եւ հոգ տանիլ լուսանկարչական գործիքի տարբեր մասերը եւ գծագրութեամբ մը ներկայացնել գործիքի բոլոր մասերը:
- 3._ Գիտնալ ընտրել անկիւնը՝ լաւ լուսանկար մը ունենալու համար, ինչպէս նաեւ ընտրել ֆիլմին տեսակը, միջավայրին համեմատ:
- 4._ Բացատրել lenseի, photo-electric լամբին, flashին, տարբեր տեսակի ամենագործածական 5 զտիչներու (filter), negativeի, ինչպէս նաեւ գունաւոր ֆիլմերու զտիչներու գործածութիւնը:
- 5._ Գիտնալ խորութեան (perspectiveի) օրէնքը եւ կարենալ բացատրել ուրիշ սկաուտի մը:
- 6._ Ֆիլմը (սեւ-ճերմակ կամ գունաւոր) պատրաստել (develop) եւ տպել ինչպէս նաեւ կատարել կարգ մը մեծացումներ:
- 7._ Կազմակերպել եւ վարել խմբակի մը աշխատանքը մութ սենեակին մէջ: Մութ սենեակը կրնայ ըլլալ սկաուտական սենեակ մը կամ ուրիշ տեղ մը:
- 8._ Ներկայացնել լուսանկարներու հաւաքածոյ մը (նկարել եւ նկարահանել անձնապէս) որ կը ներկայացնէ խումբին կեանքը (բանակումներ, պտոյտներ, արշաւներ կամ ուրիշ գործունեութիւններ):

9._ Ներկայացնել նկարներ՝ հետեւեալ նիւթերու մէկուն շուրջ.

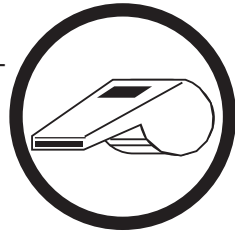
- Շուքի խաղ (contre-jour),
- Անձերու դիմանկարներ, բնանկարներ,
- Շարժուն մարմիններու նկարներ:

10._ Նկարագրել լուսանկարչական ասպարեզի աշխատանքային առիթները:

ԽԱՂԵՐՈՒ ՎԱՐԻՉ

1._ Սկաուտական ոգի ունենալ խաղերու եւ խարուկահանդէսներու մասնակցութեան ընթացքին:

2._ Կարգ մը խաղեր գիտնալ (սուագագոյնը 3), որոնք կը զարգացնեն ☒ անհատականութիւնը,
☒ ուշադրութիւնը,
☒ մարզական ոգին:

3._ Ընտրել հետեւեալ մասնագիտութիւններէն մին.

Ա._ ԽԱՐՈՅԿ._

ա) Երգերու տետրակ մը ունենալ (սուագագոյնը 25 երգ):

բ) Սկսիլ եւ վարել սկաուտական կանչերն ու երգերը:

գ) Խարուկահանդէսի մը ընթացքին բարձրաձայն կարողալ հատուած մը, ընտրուած կրթական, բարոյական եւ հոգեկան արժէքին համար:

դ) Պատրաստել, ներկայացնել եւ վարել ծրագիրը խարոյկի մը ընթացքին (մէկ ժամէ աւելի):

ե) Հիմնական դեր վերցնել 10 վայրկեանէն աւելի տեւողութիւն ունեցող խմբակային զաւեշտախաղի մը մէջ, :

զ) Կրակին պահապանը ըլլալ, գիտնալ բորբոքեցնել զայն եւ գիտնալ առնել կանխազգուշական միջոցները:

է) Ընտրել հետեւեալներէն մէկը._

☒ 20 վայրկեաննոց սքեչի մը բեմադրութիւնը պատրաստել:

☒ Երաժշտական գործիք մը նուագել գիտնալ եւ օգտագործել զայն խարուկահանդէսի մը ընթացքին:

☒ Վիճաբանական ասուլիս (debate) մը պատրաստել եւ վարել զայն յարմար նկատուած ձեւով:

Բ._ ԽԱՂԵՐ._

ա) Պատրաստել եւ գործածել խմբակային խաղ մը մէկ ժամ տեւողութեամբ (կամ պակաս), որուն ընթացքին գործածուին Մորս, սքալբ, սեմաֆոր, գանձ, եւ այլն...:

բ) Խումբին համար երկու ժամնոց խաղ մը պատրաստել:

գ) Խմբակը վարել մեծ խաղի մը ընթացքին, ցոյց տալով իր տրամաբանութեան, թաքթիքի եւ մրցակցութեան կարողութիւնը:

դ) Իր խմբակին հետ մեծ խաղ մը շահած ըլլալ:

ե) Արկածի մը պարագային, կարենալ իմաց տալ խմբապետութեան գործածելով code-ի ձեւ մը:

զ) Իր խմբակը լաւ ձեւով վարել գիշերային խաղի մը ընթացքին:

է) Ընտրել հետեւեալներէն մէկը.—

☒ Լաւ ձեւով պահուըտիլ (camouflage) եւ այս ձեւով խուսափիլ խմբակէ մը, որ զինք փնտռելու ելած է:

☒ Փախուստ տալ պաշարումէ մը, երկու հոգիով, մեծ խաղի մը ընթացքին:

☒ Մեծ խաղի մը առարկաները պատրաստել (թիւ 2 ընտրանք) խմբապետութեան հաւանութիւնը առնելէ ետք:

ԽՈՅԱՐԱՐ

1._ Խմբակային խոհանոց մը հաստատել, որ կը բաղկանայ՝

☒ 2 փուռէ, ☒ 2 պարզ կրակէ (քարերու վրայ):

Առարկաները, որոնք պիտի գործածուին շինութեան համար, պէտք է գտնուին տեղւոյն վրայ:

2._ Խմբակային խոհանոցը վարել 3 օրերու ընթացքին (անընդմէջ կամ ընդմիջումով): Ստանձնել մատակարարումը (գնումներ), պահել հաշիւը, պատրաստել ճաշացուցակը եւ հոգ տանիլ ճաշերու զանազանութեան եւ ճիշդ ժամանակին հրամցուելուն:

3._ Խոհանոցը եւ գոյքերը պահել լաւ վիճակի մէջ:

4._ Գիտնալ մաքրագտել ջուրը եւ գիտնալ տուփեղէնի թարմ ըլլալը, ինչպէս նաեւ միսի կտորի մը եւ ձուկի մը որակը:

5._ Գիտնալ ինչպէս կերակուրները թարմ եւ հեռու պահել հողէն, խոնաւութենէն եւ միջատներէն:

6._ Բնութեան մէջ անպատրաստից ճաշ մը պատրաստել (բնութենէն):

7._ Խմբակին համար արեւելեան ճաշ մը պատրաստել:

8._ Պատրաստել հետեւեալներէն մին խմբակին համար.

☒ 1 կարկանդակ (թարթ, պիսքուիթ),

☒ 1 ափսէ թռչնազգի կամ ձուկի միս,

☒ 1 քրեմ (ընտրովի):

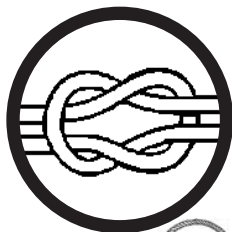
9._ Բանակավայրին մէջ հաց պատրաստել:

10._ Խոհանոցի գոյքերու ցանկ մը պատրաստել:

ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐ

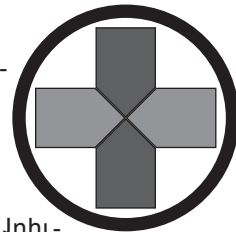
1._ Գիտնալ գործածել հետեւեալ հանգոյցները եւ նշել գործածութեան պարագաները.— Օղակ, գերան, ջուլիակ, անուորդ, ձկնորս, ամփոփ, աստիճան, ծանր բեռներու:

- 2._ Խմբակի ձեռնայիններու շինութիւնը վարել: Շինել սեղան, աթոռ, դուռ, օգտագործելով ճշգրիտ հանգոյցները եւ հանգոյցները:
- 3._ Ծրագրել եւ շինել հետեւեալ ձեռնայիններէն մին՝
 - ☒ 8 մեթրոնոց խումբի կայմ մը, գեղեցիկ պարանի խաղով (parabola, hyperbola եւ այլն...):
 - ☒ Խմբակային դուռ:
 - ☒ 4 մեթրոնոց աշտարակ մը:
 - ☒ Նուազագոյնը 400 քլկ. ծանրութիւն կրող կամուրջ մը:
- 4._ Պարանները փրկել 2 տեսակ ծայրամասի հանգոյցներ օգտագործելով:
- 5._ Խմբակին սորվեցնել 10 տեսակ հանգոյց, իրենց գործածութեան պարագաներով:
- 6._ Կէս ժամուան ընթացքին կարենալ 6 մեթրոնոց պարանէ կամուրջ մը շինել:
- 7._ Խումբին կամ խմբակին համար որմագդ մը շինել, միայն պարանի խաղ, ծառ եւ ցից օգտագործելով:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

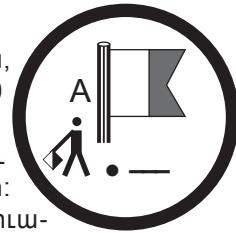
- 1._ Լայն ծանօթութիւններ ունենալ մարդակազմութեան եւ մարդկային գործարաններուն մասին:
- 2._ Ունենալ Նորընծայի, Երկրորդ կարգի եւ Առաջին կարգի առաջին օգնութեան յատուկ գիտելիքները:
- 3._ Պատգարակ շինել եւ հիւանդ փոխադրել:
- 4._ Գիտնալ դարմանել հետեւեալ պարագաները._ Արիւնահոսութիւն, այրուածք, խածուածք, խայթուածք, վնասուածք, ոսկրախախտում, ոսկրազալարում, շնչափնդութիւն, արեւահարութիւն, փորհարութիւն, թունաւորում, սառցահարում, փորի ցաւ, ակռայի ցաւ, մկանի պրկում, օտար մարմիններ աչքի, ականջի եւ կոկորդի մէջ, ինչպէս նաեւ մարելու եւ ցնցումի (shock) պարագային նախաձեռնուելիք միջոցառումները:
- 5._ Գիտնալ արուեստական շնչառութեան նուազագոյնը 5 մեթոտ եւ բացատրել անոնց գործածման պարագաները:
- 6._ Բացատրել սրտի կաթուածի կանխանշանները եւ մեղմացման ձեւերը:
- 7._ Նկարագրել նշանները եւ նախաձեռնուելիք առաջին օգնութիւնը վիզի, կռնակի եւ գլխու վնասուածքներու:
- 8._ Գիտնալ նուազագոյնը 5 տեսակ վիրակապեր, որոնցմէ 3ը՝ գլխու, թեւի եւ ոտքի:
- 9._ Անձամբ պատրաստել առաջին օգնութեան անհատական թէ խմբային տուփ, որուն մէջ ընդգրկուած կ'ըլլան անհրաժեշտ գրեթէ բոլոր պիտոյքները եւ դեղորայքը:

10._ Անձամբ պատրաստել եւ 7 հոգիւնց խումբի մը սորվեցնել առաջին օգնութեան 5 պարագաներ:

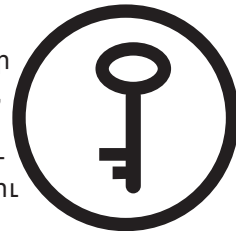
ՀԱՂՈՐԴԻՉ

- 1._ Հաղորդել եւ ստանալ Մորսի այբուբենով (ձայն, լոյս եւ ծուխ), վայրկեանական մօտաւորապէս 20 գիր եւ նշան:
- 2._ Դրօշակախօսութեամբ (Semaphore) հաղորդել եւ ստանալ վայրկեանական մօտաւորապէս 20 գիր:
- 3._ Գիտնալ ձեռքի նշաններու գործածութիւնը եւ նուազագոյնը 20 բառեր, որոնք կը նկատուին բանալի բառեր, ըստ ձեզի:
- 4._ Ծառայութեան բոլոր նշանները գիտնալ (հաւաք, կարմիր խաչ, դրօշակի արարողութիւն, քննութիւն եւ այլն...):
- 5._ Մասնակցիլ, խումբին գիշերային թէ ցերեկային, լոյսով կամ ձայնով պատրաստուած խաղի մը (Մորս կամ դրօշակախօսութիւն):
- 6._ Խաղի մը ընթացքին գտնել եւ օգտագործել հաղորդակցութեան նոր ձեւ մը՝ խմբակին կամ խումբի անդամներուն համար:

ՀԱՄԱՔԱԾՈՅ ՊԱՅՈՂ

- 1._ Ցոյց տալ կազմակերպչական ոգի եւ կանոնաւոր կերպով հաւաքածոյ մը պահել (դրօշմաթուղթ, դրամ, լուցկիի տուփ, տերեւ եւ այլն...):
- 2._ Գիտնալ հաւաքածոն դասաւորել տրամաբանական եւ ճշգրիտ ձեւով մը, օրինակ՝ ստանալու թուականը, երկիր, արժեք, անուն եւ այլն...:
- 3._ Հաւաքածոն լաւ ներկայացուած պէտք է ըլլայ, ապահով փակցուած կամ հաստատուած, ինչպէս ալպով մը՝ դրօշմաթուղթերուն կամ տերեւներուն համար, դարակներ, տոմարներ կամ ուրիշներ:
- 4._ Իր հաւաքածոն սկսած պէտք է ըլլայ նուազագոյնը 1 տարի առաջ եւ հետեւողականօրէն ամբողջացուցած:

ՀԵԾԵԼԱՆՈՒՈՐԴ

- 1._ Հոգ տանիլ հեծանիւին, մաքրել, իւղոտել ուր որ պէտք է, շտկել նստարանը, ղեկը եւ այլն...:
- 2._ Ունենալ գործիքներու տուփ մը եւ կարենալ նորոգել ծակ անիւ մը, շտկել շղթան եւ փոխել արգելակին թելը:
- 3._ Գիտնալ ճամբու նշանները եւ յարգել զանոնք: Ուշադրութիւն ընել ինքնաշարժներուն եւ հետիոտն անցորդներուն:
- 4._ Հետեւեալ քննութիւնները անցնել.
 - ա) 25 մեթր ուղիղ սրընթաց քշել, առանց ոտքը գետին դնելու:

- բ) Արգելարշաւ մը կատարել 15 արգելքով, արգելքներու միջեւ 1 մէթր հեռաւորութիւն ձգելով:
- 5._ 2 կամ 3 հոգիով (խմբակով, եթէ կարելի է) կատարել խմբապետին կողմէ պատրաստուած 60 քլմ.նոց արշաւ մը (բանակավայր մը գտնել, հնութիւն մը այցելել, նամակ մը հասցնել եւլն...) եւ վերադարձին տեղեկագիր մը ներկայացնել խմբապետին: Տեւողութիւն՝ 8 ժամ:
- 6._ Գիտնալ, հեծանիւով խմբային արշաւի մը ընթացքին գործածուող նշանները (կանգ առնել, ճամբայ ելլել եւ այլն...):

ՀԵՏԱՆՈՅԶ

- 1._ Գիտնալ եւ կազմակերպել հետախուզական զանազան խաղեր եւ սորվեցնել զանոնք սկաուտներուն բանակումներու ընթացքին կամ շաբաթական հաւաքներու ընթացքին:
- 2._ Նուազագոյնը 10 կենդանիներու հետք ճանչնալ եւ գիտնալ անոնց հետեւելու ձեւերը: Պահել տետրակ մը, ուր բծախնդիր աշխատանքով գծուած եւ արծանագրուած ըլլայ ձեր գիտցած բոլոր կենդանիներու հետքերը եւ անոնց մասին տարրական գիտելիքներ:
- 3._ Աջքերը գոց, շօշափելով ճանչնալ զանազան առարկաներ:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

- 1._ Ունենալ տետրակ մը, որուն մէջ արծանագրուած ըլլայ 15 ծանօթ ճաշերու պատրաստութեան եղանակը, շատ մը անձերու համար (խմբակ մը): ճաշերը պետք է պարունակեն միս, բանջարեղէններ, բրինձ, եւ այլն...:
- 2._ Ստանձնել մատակարարումը (3 ճաշ օրական) իր խմբակին, 5 օրերու ընթացքին, ճաշացուցակը ներկայացուցած ըլլալէ ետք խմբապետին կամ խումբի մատակարարին, նկատի ունենալով հաշիւները եւ իւրաքանչիւր անձի օրական ծախսը ու մուտքը:
- 3._ Բանակումի ընթացքին, ամբողջ շաբաթ մը, ապահովել խմբակին ճաշերու դասաւորումը, թարմ պահուիլը եւ մաքրութիւնը:
- 4._ Օգնել խումբի մատակարարման օգնականին, երկու օր, նախընտրաբար խումբի բանակումի վերջաւորութեան:
- 5._ Ունենալ ցանկ մը նպարավաճառներու եւ բաղդատել գիւները, կարենալ գնելու համար լաւորակ ապրանքը յարմար գինով:
- 6._ Հոգ տանիլ կաթսաներուն, տապակներուն եւ ուրիշ խոհանոցային գոյքերուն: Խմբակին գոյքերուն վրան նշան դնել (խմբապետին արտօնութիւնը առնելէ ետք):

ՄԱՐԶԻՉ

- 1._ Առողջապահական օրենքներուն մասին լայն ծանօթութիւններ ունենալ:
- 2._ Լաւ եւ ճկուն մարզիկ ըլլալ եւ կանոնաւոր դրութեամբ մարզանք ընել:
- 3._ Գիտնալ Շուէտական մարզանքի բոլոր ձեւերը եւ բանակումի մը ընթացքին վարել խումբին մարզական բաժինը:
- 4._ Գիտնալ մարմնի իւրաքանչիւր մասի յատուկ մարզանքը եւ կիրառել զանոնք քննիչի առջեւ:
- 5._ Վարժ կերպով սանդուխէ մը վեր բարձրանալ եւ ծառ մը մագլցիլ:
- 6._ Նուազագոյնը 3 տեսակ մարմնամարզի հետեւիլ, ինչպէս պասքէթպոլ, վոլիպոլ, ֆութպոլ, նիզակ նետել, նետածիգ կամ զանազան մարզական փորձեր կատարել վարժ կերպով:
- 7._ Գիտնալ օգտակար եւ սննդարար ուտելիքները, պտուղները եւ կենսանիւթերը, նշելով անոնց յատկանիշները, պատրաստելով ձեր կողմէ լաւագոյն նկատուող սննդականոն մը:

ՄԻՋԱՏԱԲԱՆ

- 1._ Նշել, թէ ինչպէս միջատները տարբեր են մնացեալ կենդանիներէն: Յոյց տուր տարբերութիւնները միջատներու, սարդերու եւ որդերու:
- 2._ Անունները տալով մատնանշել միջատի գլխաւոր մասերը:
- 3._ Հաւաքել 20 տեսակ միջատ, ցանկագրել եւ տալ անոնց գիտական անունները (կարելիութեան պարագային): Յոյց տալ ձեր հաւաքածուն:
- 4._ Նշելով միջատներու գլխաւոր ընտանիքները, նշել իւրաքանչիւրի յատկութիւնները:
- 5._ Պատկերներով կամ հաւաքածուով նշել 4 տեսակ միջատներ, որոնք օգտակար են մարդկութեան եւ 6 տեսակներ, որոնք վնասակար են:
- 6._ Համեմատել թիթեռնիկի եւ մարախի կեանքի պատմութիւնը եւ նշել, թէ ինչպէ՞ս կը տարբերին իրարմէ:
- 7._ Պահել միջատ մը, սկսեալ իր ծնունդէն, թրթուրի վիճակէն, անցնելով փոխակերպութեան փուլը, հասնելով իր հասունութեան փուլը (օրինակ՝ մեծցնել թիթեռնիկ մը կամ փայլուկ մը՝ թրթուրի վիճակէն): Պատրաստել տեղեկագիր մը, որուն մէջ արձանագրուած բացատրութիւններու կողքին կարելի է նաեւ գետեղել միջատի անցած փուլերու լուսանկարները:
- 8._ Ուսումնասիրել եւ գրառել մրջնանոց մը կամ մեղուներու փեթակ մը:

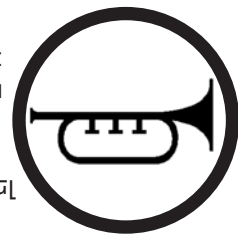
ՆԵՏԱԶԻԳ

- 1._ Գործադրել հետևեալները.
 - ա) Բացատրել Հեռաւորութեան Անվտանգութեան կանոնները.
 - Անվտանգութեան 3 կանոնները:
 - Անվտանգութեան 3 կանոնները նետերու հաւաքի ընթացքին:
 - Սուլիչով կատարուած 4 հրամանները եւ անոնց բանաւոր հրահանգները:
 - բ) Բացատրել ընդհանուր անվտանգութեան կանոնները: Յոյց տալ ինչպէս ձեր ձեռքերով անվտանգ կրել նետը:
 - գ) Թուարկել ձեր տեղական եւ պետական օրէնքները՝ նետ ու աղեղի սեփականութեան եւ օգտագործման օրէնքներու մասին:
- 2._ Գործադրել հետևեալները.
 - ա) Անունները տալ եւ մատնանշել նետի բաժինները:
 - բ) Նկարագրել երեք կամ աւելի տարբեր տեսակի նետեր:
 - գ) Անուանել նետի կազմութեան չորս գլխաւոր նիւթերը:
 - դ) Ամբողջական նետ մը շինել մէկ նիւթով:
 - ե) Աղեղնալար շինել:
- 3._ Բացատրել հետևեալները.
 - ա) Բացատրել ինչպէս պատշաճ կերպով ինամել եւ պահել նետերը:
 - բ) Բացատրել ինչպէս պատշաճ կերպով ինամել եւ պահել նետաձգութեան բոլոր պիտոյքները (աղեղ, ձեռնոցներ, լարեր եւլն.)
 - գ) Բացատրել նետաձգութեան բոլոր թեքնիքական բաժինները:
- 4._ Ամբողջացնել հետևեալները.
 - ա) Ձեր նախասիրած աղեղի տեսակով կլոր 14 թիրախներու վրայ հաւաքել 60-80 միաւոր:
 - բ) 30 նետերով 80 սմ. տրամագիծով եւ 5 գոյնի թիրախի մը վրայ հաւաքել 150 միաւոր:

ՇԵՓՈՐԱՅԱՐ

- 1._ Ներկայացնել շեփորի համառօտ պատմութիւնը:
- 2._ Բացատրել եւ ցուցադրել, թէ ինչպէս շեփորը ձայն կը հանէ, նշելով անոր նմանութիւնը միւս փչովի գործիքներուն:
- 3._ Բացատրել, թէ ինչպէս պետք է հոգ տանիլ, մաքրել եւ ինամել շեփորը:
- 4._ Հնչեցնել հետևեալ կանչերը._ Չարթնում, հաւաք, ցրում, ճրագմար, դրօշակի արարողութիւն, առաջնորդներու հաւաք, պատասխանա-

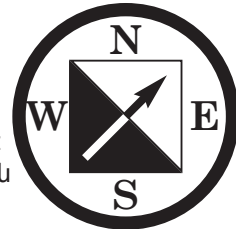

տու աստիճանաւորներու հաւաք, շտապ օգնութիւն, կարմիր խաչ, վտանգ, Նշելով 5 հատի գործածութեան պարագաները:

- 5._ Որպէս շեփորահար (փողը (cornet) եւ փողարն (trumpet) ալ ընդունելի են) ծառայած ըլլալ շեփորախումբին մէջ:

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒՄ

- 1._ Գիտնալ գործածել կողմնացոյցը:
- 2._ Գիտնալ ուղղուիլ կողմնացոյցով, ժամացոյցով, հիւսիսային աստղով, քարտեզի գործածութեամբ: Կարենալ խմբակին բացատրել իւրաքանչիւրին ձեւը:
- 3._ Քարտեզի մը վրայ գիտնալ ճշդել իր գտնուած վայրը:
- 4._ Գիտալ կարդալ քարտեզը եւ անոր վրայ գործածուող առնուագն 15 նշանները:
- 5._ Կատարել ուղեւորում մը (cross orientation) 5 քմ. ցերեկը, կամ 3 քմ. գիշերը, անծանօթ շրջանի մը մէջ, հետեւելով տարբեր նշաններու՝ նախապէս պատրաստուած խմբապետութեան կողմէ: Խմբապետին ներկայացնել տեղեկագիր մը նկատի առնելով հետեւեալ կետերը._
 ա) Հեռաւորութիւնը՝ իւրաքանչիւր կէտի միջեւ:
 բ) Որոշուած անկիւնը (azumit) իւրաքանչիւր անգամին:
 գ) Շեղումի անկիւնը՝ առնուած ուղղութենէն:

ՊԱՐՈՂ

- 1._ Ունենալ եղանակի ականջ, մարմնի եւ գոյգի շարժումներու համաչափութիւն:
- 2._ Ունենալ տետրակ մը, որուն մէջ արձանագրուած ըլլան ոտքի շարժումները մէկէ աւելի պարերու (ազգագրական, ժողովրդական, դասական, արդի եւ այլն...):
- 3._ Կանոնաւորաբար կատարել ֆիզիքական շարժումները, պահելու համար ճկունութիւնը:
- 4._ Ընտրուած պարի մը ծնունդը եւ պատմականը ներկայացնել:
- 5._ Խումբին սորվեցնել կարգ մը պարերու շարժումներ եւ պարել խորոյկի մը կամ տօնակատարութեան մը ընթացքին:
- 6._ Սորվեցնել նոր պարեր՝ կարելիութեան սահմաններու մէջ:

ՌԱՅՎԻՐԱՅ

- 1._ Անձնական կացին մը ունենալ, հոգ տանիլ անոր իր պատեանով:
- 2._ Ճանչնալ այն ծառը, որ կարելի է կտրել: Երբեք չկտրել ծառ մը, որ դեռ կանաչ է:
- 3._ Պատասխանատուներէն հրաման առնելէ ետք,

- ծիշդ ձեռով կտրել կոճղ մը, ամենաքիչը 10-15 սանթիմետր տրամագիծ ունեցող, ճշգրիտ ուղղութեամբ մը:
- 4._ Պատրաստել եւ պահել խարոյկ մը, պատրաստած ըլլալով վառելիք փայտը ու զայն վառել խնայողութեամբ:
 - 5._ Պատրաստել եւ վարել հետեւեալ ձեռայիններէն չորսին շինութիւնը՝ բանակումի ընթացքին...
☒ Դուռ, ☒ Խորան, ☒ Կայմ, ☒ Կամուրջ,
☒ Խմբակային սեղան մը ☒ 8 մետրնոց աշտարակ մը:
 - 7._ Կարենալ փոխադրել ծանր առարկայ մը՝ օգտագործելով բնական գոյքեր եւ պարաններ:
 - 8._ Ներկայացնել 5 տարբեր տեսակի պարաններ, այլազան տեսակի եւ չափի: Բացատրել իւրաքանչիւր պարանի տեսակի յատկութիւնները – ուժը, տոկոսնութիւնը, ձգտուածութիւնը, ժանգի հանդէպ դիմադրողականութիւնը: Բացատրել ուր եւ ինչպէս իւրաքանչիւր պարանի տեսակ կրնայ գործածուիլ ռահվիրայի գործին մէջ:
 - 9._ Յոյց տուր ինչպէս կը կապուին հետեւեալ հանգոյցները... Օղակ (square knot), գերան (clove hitch), ատաղձ (timber hitch), ջուլհակ (sheep bend), անուորդ, գոյգ կէս կապ, ինչպէս նաեւ 5 այլ հանգոյցներ, որոնք կը գործածուին կայմի, կամուրջի կամ աշտարակի շինութեան համար, նշելով իւրաքանչիւրին գործածութեան պարագաները:
 - 10._ Սկառուտական գաւազաններով շինել «H» ձեւի բարձակ, գործածելով քառակնիկ (square lashing) եւ տրամանկիկ (diagonal lashing) հանգոյցները, ինչպէս նաեւ ցոյց տուր ինչպէս կապել երկու գերաններ՝ գործածելով մկրատ հանգոյց (shear lashing):

ՍԻՆԵՄԱ

- 1._ Մաքրել եւ հոգ տանիլ video camera-ի տարբեր մասերը եւ գծագրութեամբ մը ներկայացնել գործիքի բոլոր մասերը:
- 2._ Գիտնալ գործածել super 8, 16 միլլիմետրնոց սինեմայի կամ վիտեոյի քամերա մը, ինչպէս նաեւ սինեմայի ցուցադրութեան գործիք մը:
- 3._ 10 վայրկեաննոց ֆիլմ մը պատրաստել (ծրագրել, նկարներ ու բաժանում՝ մոնթաժ եւ այլն...) լաւ ընտրուած նիւթի մը մասին, ինչպէս վայրի մը այցելութիւն, արհեստի մը մասին, խմբակային կեանք կամ բանակումային կեանքի մասին:
- 4._ Կատարել տեսարաններու ընտրութիւն, նկարներու յաջորդականութիւն, նիւթերու (իմասական, երկրորդական եւ այլն...) եւ նկարելու անկիւններուն:

- 5._ Պատրաստել ֆիլմի ցուցադրության սրահը (պաստառ, ձայնի գործիք, վիտեո եւ այլն...):
- 6._ Նկարագրել սինեմայի ասպարեզի աշխատանքային առիթները – բեմադրիչ (director), արտադրիչ (producer), լսա-տեսողական ճարտարապետ (audio-video engineer), անձնակազմ:

ՔԱՐՏՈՒՐԱՐ

- 1._ Ժողովի մը ընթացքին, ատենագրութիւնը առնել, եւ կատարել յստակ տեղեկագրութիւն մը:
- 2._ Գիտնալ գրամբէնայ կամ համակարգիչ գործածել :
- 3._ Կարենալ օգտագործել photocopy-ի մեքենայ մը:
- 4._ Յարմար ձեւով դասաւորել խմբակին արխիւները, ինչպէս՝ շրջաբերականներ, տեղեկագիրներ եւ այլն....:
- 5._ Խմբակին գանձապահութիւնը ստանձնած ըլլալ:

ՓԱՅՏԵԱՅ ՆՇԱՆԱԿ

Փայտեայ նշանակը սկաուտութեան բարձրագոյն նշանակն է, որ կը տրուի ղեկավարներուն կամ այն անձերուն, որոնք կը կրեն պատուաւոր դասակարգում, եւ որոնք ամբողջացուցած կ'ըլլան անոր համապատասխան մարզումի դասընթացները:

Փայտեայ նշանակը կրողները կը նկատուին սկաուտական ղեկավարներու ընտրեալ դասակարգի անդամ:

Նշանակը բաղկացած է վիզին կապուելիք կաշուէ երիզի մը ծայրը ամրացուած փայտեայ ուլունքներու երկու օրինակներէ, որոնք ըստ աւանդութեան առնուած են մանեակէ մը որուն բուն օրինակը կը պատկանէր Չուլուներու թագաւոր Dinizulu-ին: Այս աւանդութիւնը կու գայ 3-իմնադիրէն, որ 1888 թուականին, Աշանթիներու արշաւանքի ընթացքին, ձեռք ձգած էր բրիտանական իշխանութեան դէմ ըմբոստացած Dinizulu թագաւորին պատկանող մանեակը, որ կազմուած էր 3,7 մէթր եւ 1000-է աւելի ձեռագործ ուլունքներու շարքէ: Այս ուլունքները մեծ արժէք կը ներկայացնէին Չուլու մարտիկներուն, նկատի առնելով որ անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը խորհրդանշէր հերոսական կամ պատուաւոր արարք մը: Իսկ կաշուէ երիզի պատմութիւնը հետեւեալն է. Կաշուէ շինուած երիզ մը տրուած էր Պէյտըն Փաուըլին՝ 1899-1900 թուականներուն՝ Mafeking-ի

պաշարման յուսահատիչ հանգրուանին, երբ ծեր մարդ մը մօտենալով զինուորականին, անոր հարցուցած է իր անսովոր ճնշուած եւ սրտնեղած տեսքին դրդապատճառը: Ապա մարդը իր վիզէն քակելով կաշուէ փոկը, գետնեղած է Պէյտըն Փաուըլի ափին մէջ, ըսելով. "Վիզդ անցուր ասիկա: Մայրս տուաւ ինծի յաջողութեան համար: Այժմ ասիկա ձեզի եւս յաջողութիւն պիտի բերէ":

Այնպէս որ, Ափրիկէի մէջ իր զինուորական ծառայութեան ընթացքին ստացած այս երկու յուշանուէրները Պէյտըն Փաուըլ ներգրաւած է, այժմ ամբողջ աշխարհին ծանօթ Փայտեայ Նշանակի ցուցանշաններուն:

Կ'արժէ նշել որ յաւելեալ ուլունք մը կը կրէ Մեծահասակներու վերապատրաստման օգնական-մարզիչը եւ յաւելեալ երկու լրացուցիչ ուլունքներ՝ վերապատրաստման մարզիչներու ղեկավարը: Կաշին եւ ուլունքները, որոնք պարանոցին շուրջ կ'ամրացուին Փայտեայ Նշանակին յատուկ պակով (Woggle), կը խորհրդանշեն նաեւ Կիլուելի առաջին խումբին (1st

Gilwell Group) ցկեանս անդամակցութիւն, որ իրաւունք կը շնորհէ նաեւ կրելու խումբին յատուկ բոլոր ցուցանշանները – Մոխրագոյն փողկապը (որ կը խորհրդանշէ համեստութիւն) սկովտիական Maclaren գերդաստանի tartan-ի "կարկտան"-ը (patch) փողկապի սրածայր մասին վրայ (վանդակաւոր այս

բուրդէ գործուածքը սկովտիական Maclaren տոհմին պատկանող եւ զայն խորհրդանշող կերպասի ձեւաւորումն է): Փայտեայ Նշանակի փողկապը այս կերպասը կը կրէ ի պատիւ սկովտիացի բարերար W.F. deBois Maclaren-ի, որ գնած էր Լոնտոնի Epping Forest-ի ծայրամասը գտնուող Gilwell զբօսայգին՝ Սկաուտական շարժման համար: Gilwell-ը, առ այդ առաջին վայրն էր ուր տեղի ունեցաւ Scoutmaster-ներու առաջին դասընթացքը 1919-ին: Այն մնաց աւանդական "տունը" Փայտեայ Նշանակի ձեռքբերման դասընթացներուն՝ իր գործարկումէն ի վեր:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԾՐԱԳԻՐ

Փայտեայ Նշանակի դասընթացներու հիմնական նպատակներն են.

ճանչնալ ժամանակակից առաջատար հասկացութիւնները որոնք կ'օգտագործուին հաւաքական աշխատանքին հաւատացող աշխարհին եւ առաջատար հասարակական ու պետական կազմակերպութիւններու կողմէ, որոնք կը համապատասխանեն սկաուտութեան արժէքներուն:

 Գործնականացնել այն հմտութիւնները, որոնք ենթական կը սորվի՝ որպէս անդամ մասնակցելով աշխատանքային յաջող խումբի մը:

 Սկաուտութիւնը դիտարկել համաշխարհայնօրէն, որպէս փոխկապակցուած, այլազան արժէքներու վրայ հիմնուած ծրագիրներու հաւաքական աշխատանք, որ երիտասարդութեան կ'ապահովէ տարիքի համապատասխան գործունէութիւն:

 Վերաշխուժացնել առաջնորդներու յանձնառութիւնը՝ կիսուելով ոգեշնչիչ փորձառութիւն մը, որ իր կարգին կ'օգնէ Սկաուտութեան՝ ապահովելով պէտք եղած ղեկավարութիւնը՝ իրականացնելու համար իր առաքելութիւնը:

 Փայտեայ Նշանակի վերապատրաստման դասընթացները բաղկացած կ'ըլլան լսարանային աշխատանքներէ, ինքնակառավարման ուսումնական դասընթացներու շարքէ, բացօթեայ մարզումներէ եւ Փայտեայ Նշանակի "տոմս"-է կամ "նախագիծ"-է: Դասարանային եւ բացօթեայ վերապատրաստման աշխատանքները կամ մարզումները յաճախ կը համակցուին եւ կ'ուսուցանուին միասնաբար, տեղի ունենալով մէկէ աւելի շաբաթներու կամ շաբաթավերջերու ընթացքին: Այս դասընթացները աւարտելու համար, մասնակիցները պէտք է անձամբ գրեն իրենց տոմսերը:

Փայտեայ Նշանակի յատուկ ծրագիրը կը տարբերի երկիրէ երկիր, բայց, ընդհանուր առմամբ, կը ներառէ թե՛ տեսական եւ թե՛ փորձառական ուսուցում:

Այս ծրագիրը բացառիկ հնարաւորութիւն մըն է սորվելու եւ ղեկավար դառնալու: Մասնակիցներ կ'ապրին եւ կ'աշխատին միւս առաջնորդներու հետ միասնաբար՝ խմբակային մթնոլորտի մէջ: Մինչ մասնակիցներ կը սորվին ղեկավարելու եւ սկաուտիզմի հմտութիւններ, անոնք հնարաւորութիւն կ'ունենան նաեւ ձեռք բերելու աւելի խոր պատկերացում սկաուտութեան արժէքներու եւ որդեգրած մեթոտներու մասին: Անոնք կը վայելեն սկաուտական կեանքին յատուկ հետաքրքրական եւ զուարճալի արկածախնդրութիւններ շատ յատուկ միջոցներով: Սկաուտական այլ առաջնորդներու եւ փորձառու ու օրինակելի անձնակազմի հետ, անոնք կը փորձեն ապրիլ սկաուտական ամբողջական կեանք մը՝ իր լաւագոյն կողմերով:

Փայտեայ Նշանակը շատերու կողմէ կը համարուի իրենց սկաուտական ասպարէզի գագաթնակէտը: Այն ծառայած է որպէս աղբիւր ուսուցման եւ ոգեշնչում հազարաւոր սկաուտ-ղեկավարներու, որոնք իրենց կարգին, ազդած են միլիոնաւոր երիտասարդներու կեանքին վրայ:

Պեյտըն Փաուլի կողմէ հաստատուած այս ծրագիրը նախ եւ առաջ կը հետեւի "սորվիլ գործադրելով" մեթոտին: Այս ծրագիրը նախագծուած գործընթացէ մը շատ ասելին է: Այն մարմնաւորումն է Սկաուտական ոգիին: Մարզումներու ծանրաբեռնուած բազմաթիւ փորձառութիւններու նման, այն միշտ հիմնուած է գերյագեցած օրակարգի վրայ՝ ստիպելով մասնակիցները միասին աշխատելու, կազմակերպելու եւ զարգացնելու ոգեւորութիւն եւ խմբակային ոգի՝ յաղթահարելու համար իրենց առջեւ դրուած խնդիրներն ու մարտահրաւերները: Սկաուտութեան իտեալներու եւ երիտասարդութեան ծառայելու շրջագիծէն ներս գործադրուած այս ծրագիրը, կը յառաջացնէ խոր նուիրումութիւն եւ եղբայրութեան ու սերտ բարեկամութեան ոգի՝ մասնակիցներու մեծամասնութեան մօտ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ

Խմբակներու կազմակերպում. Խմբակներու ձեւաւորում, սուլիչային հրահանգներ, խումբի շարուածք, սկաուտական քայլերթ, բերանացի հրահանգներ, կեցուածքներ, "Erogonyama" խմբերգ, դրօշակի արարողութիւն, բանակավայրի առողջաբանութիւն, ֆիզիքական վարժութիւններ:

Բանակումային կեանք. (Ա) Բանակավայրի դիրքի ընտրութիւն, մաքրութիւն-առողջաբանութիւն, խարոյկներ, վրաններու լարում, (Բ) բանակումային անհրաժեշտութիւններ՝ լուսաւորում, խոհանոց, անկողին եւ քնանալու յատուկ անհրաժեշտութիւններ:

Ռահպիրա. (Ա) Կացինի օգտագործում, այլ տեսակի սղոցներու եւ դանակի գործածութիւն. (Բ) Շինարարութիւն՝ պարան ու յենասին կամուրջ ջուրի վրայէն եւ պարզ ճօճուող կռունկ՝ օգտագործումը լուծել:

Բնութիւն. (Ա) Թռչուններ եւ կենդանիներ. անոնց բնակավայրը, սովորոյթներն ու գործածութիւնը, Բնութեան տեսրի գործածութիւն (Բ) Ծառեր՝ զանոնք ճանչնալ բոլոր եղանակներուն, ինչպէս նաեւ սկաուտին մօտ հետաքրքրութիւն ստեղծել այս թեմայի վերաբերեալ:

Դեռահաղորդակցութիւն. (Ա) Դրօշակախօսութիւն, ձեռքով, սուլիչով եւ ծուխով նշաններ, ինչպէս նաեւ Սորսի եւ Semaphore-ի Այբուբենը սկաուտին սորվեցնելու ձեւերը (Բ) Բնութեան մէջ հետքեր. (Գ) Անգններու վրայով հետախուզութիւն:

Խաղեր. (Ա) Սկաուտական – նկարագրութիւն եւ գործնականօրէն իրականացնել իւրաքանչիւր տեսակի բոլոր խաղերը (Բ) Բանակավայրի մէջ՝ խաղցուած ամեն օր մէկ ժամ:

Դաշտային աշխատանքներ. (Ա) - Անհատական չափեր, տարածութիւններ, բարձրութիւններ, գետերու լայնքի գնահատում (Բ) քարտեզագրում՝ ինչպէս կարդալ քարտեզը եւ սեւագիր քարտեզներ գծել՝ Prismatic կողմնացոյցով՝ պանորամային drawing - ը:

Շրջանակային ուսումնասիրութեան աշխատանք. (Ա) «Aids to Scoutmastership», (Բ) Գլխաւոր գրասենեակի կողմէ հրապարակուած «Book of Rules», (Գ) «Rules for Rover Scouts and Wolf Cubs», (Դ) «Our Aims, Methods and Needs», (Ե) «Sunday and the Scout»:

Դետախոյզ. Խմբակներու ուղարկում դրոշմուած եւ առանձին-առանձին պատուերներով՝ Epping Forest-ի տարբեր անկիւնները՝ 8 ժամ ժամանակացոյցով: Տերեւահաւաք-գեկոյց ճամբորդութեան մասին, ճամբորդութեան գծագրուած քարտեզ, փանորամային գծագրութիւն տուեալ պահուն:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Գլուխ Թ.- ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ	
Ի՞նչ Պէտք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Նորընծայ Մկառուրը	403
Ի՞նչ Պէտք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Երկրորդ Կարգի Մկառուրը	405
Ի՞նչ Պէտք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Առաջին Կարգի Մկառուրը	409
Ի՞նչ Պէտք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Վկայեալ Մկառուրը	411
Ի՞նչ Պէտք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Արարարեան Մկառուրը	412
Օգտագործուած Աղբիւրներ	413
Բովանդակութիւն	415

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՍԿԱՌԻՏ

Ա. ԿԱՐԳԻ ՍԿԱՌԻՏ

Բ. ԿԱՐԳԻ ՍԿԱՌԻՏ

ՆՈՐԸՆԾԱՅ

ԻՆՉ ՊԵՏՔ Է ԳԻՏՆԱՅ ԵՒ ԲԱՑԱՏՐԷ ՆՈՐԸՆԾԱՅ ՍԿԱՈՒՏԸ

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ
	1._ Երդումը:
	2._ Դաւանանքը:
	3._ Սկաւտական եւ Տէրունական աղօթքները:
	4._ Կարգերն ու աստիճանները:
	5._ Տարազը:
	6._ Սկաւտութեան եւ Հ.Մ.Մ.ի պատմութիւնը:
	7._ Սկաւտութեան եւ Հ.Մ.Մ.ի նշանաբանը եւ նշանը:
	8._ Բարեւը եւ նշանակութիւնը:
	9._ Կարգապահական վարժութիւններ:
	10._ Կողմնացոյցի ութ կողմերը:
	11._ Վեց հանգոյցները (Օղակ, Գերան, Ամփոփ, Անուորդ, Ջուլիակ եւ Ձկնորս):
	12._ Վեց հետախուզական նշաններ:
	13._ Նախնական դարմանում:
	14._ Հայկական եւ բնական երկրի դրօշակը եւ իմաստը:
	15._ Հայաստանի եւ բնական երկրի գլխաւոր քաղաքները, լեռները, գետերը, լիճերը եւ քարտէզին վրայ ցոյց տալ զանոնք:
	16._ Շուէտական մարզանքի գլխաւոր փորձերը:
	17._ Ճանչնալ մարմնի 5 զգայարանքները եւ բացատրել անոնց պաշտօնները:
	18._ Գիտնալ պահակի պարտականութիւնը:
	19._ Գիմի խաղը:
	20._ Ունենալ ձեռային երկու աշխատանքներ:
	21._ Անսխալ երգել բնական երկրի, Հայաստանի եւ Հ.Մ.Մ.ի քայլերգները, ինչպէս նաեւ 5 սկաւտական երգեր:
	22._ Գիտնալ տարուան 4 եղանակները:

		23._ Ունենալ միութենական անդամատետր եւ վճարած ըլլալ իր ամսավճարները:
		24._ Գիշերել առնուազն մէկ գիշեր այն վրանին մէջ, որ ինքդ լարած ես:
		25._ Խմբակիդ անունը, կանչը եւ խմբակդ ներկայացնող կենդանիին մասին տեղեկութիւններ:
		26._ Բանակումի ընթացքին օգնէ պատրաստելու խմբակին կերակուրը եւ ապա մաքրութիւնը, ինչպէս նաեւ բացատրէ իրարու հետ ճաշելու կարեւորութիւնը:
		27._ Բացատրէ զուգընկերութեան (budy system) ոճի գործածութիւնը սկաուտութեան մէջ եւ անոր օգտակարութիւնը:

Ի դիմաց Սկաուտական Խումբի
Խմբապետ

Թուական._

Ի՞նչ ՊԵՏՔ Է ԳԻՏՆԱՅ ԵՒ ԲԱՑԱՏՐԷ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ ՍԿԱՈՒՏԸ

Բ. կարգի սկաուտ ըլլալու համար նորընծան պետք է.

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		–. Ա .–
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1._ Առնուազն 3 ամսուայ նորընծայ ըլլալ:
		2._ Սկաուտական ոգի եւ լաւ գործունեությունն ցոյց տալ:
		3._ Գաղափար մը ունենալ տեղւոյն հայ գաղութի պատմութեան մասին:
		4._ Բացատրել սկաուտութեան նպատակը, ծագումն ու պատմությունը, ինչպէս նաեւ հիմնադիրին կենսագրությունը:
		5._ Բացատրել Հ.Մ.Մ.ի ծագումն ու նպատակը:
		6._ Գիտնալ Հայաստանի եւ բնակած երկրի, միութեան եւ սկաուտական քայերգները:
		7._ Գիտնալ նուագագոյնը 10 ազգային, 15 սկաուտական երգեր եւ 10 սկաուտական կանչեր:

–. Բ .– ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1._ Գիտնալ Յիսուսի կեանքը եւ Աւետարանը կարդալ:
		2._ Յիսուսի կեանքէն երեք հրաշքներ եւ երեք առակներ գիտնալ ու բացատրել:

ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		. 9 . ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1._ Բացատրել պահակության իմաստը, նպատակը եւ օգտակարությունը:
		2._ Գիտնալ արշաւ-բանակումի պատրաստութեան եղանակը եւ հիմնական օրէնքները. – Քալելու կերպը եւ արշաւի արագութիւնը, – Հանգստանալու կերպը, – Ապահովութեան միջոցները արշաւի ընթացքին, – Պատրաստել շտապ օգնութեան անհրաժեշտ անձնական իրերը: – Սկաուտական ոգիի անհրաժեշտութիւնը, – Կորսուելու պարագային ձեռք առնուելիք միջոցները, – Մասնակցած ըլլալ առնուագն 2 արշաւ-բանակումներու:
		3._ Մասնակցած ըլլալ նուագագոյնը 5 բանակումներու, որոնցմէ մէկուն ընթացքին անձամբ ընտրած պիտի ըլլաս վրանի լարման վայրը, նախաձեռնելով անհրաժեշտ ապահովութիւնները՝ հովի, անձրելի կամ այլ պարագային եւ գիշերել այդ վրանին տակ:
		4._ Երեք սկաուտներով 10 վայրկեանէն վրան մը լարել եւ ապա կոկիկ ծալլել:
		5._ Գիտնալ դանակը, կացինը եւ սղոցը ապահով միջոցներով գործածելու եւ զանոնք խնամելու եւ պահպանելու կերպերը:
		6._ Գիտնալ բացօթեայ կրակ վառել եւ օճախի 3 տեսակները շինել:
		7._ Գիտնալ խմբակի մը համար թէյ եւ 3 տեսակ կերակուր պատրաստել:
		8._ Գիտնալ կողմնացոյցի գործածութեան եղանակը եւ 16 կողմերը:
		9._ Առաջնորդուիլ արեւով, լուսինով եւ աստղերով:
		10._ Կարենալ հաղորդակցիլ դրօշակախօսութեամբ, հայկական եւ միջազգային այբուբեններով. գիտնալ նաեւ գործածել Մօրս եւ Սեմաֆոր:

		11._ Գիտնալ հանգոյցներու օգտակարութիւնը, կազմել ու գործածել՝ ☐ Անուորդ կապ, ☐ Աթոռ կապ, ☐ Սահուն կապ, ☐ Շղթայ կապ, ☐ Խորձ կապ, ☐ Ծալք կապ, ☐ Գաւազանի կապ, ☐ Խաչ կապ:
		12._ Գիտնալ հետախուզութեան նպատակը եւ պայմանները, կարենալ առաջնորդուիլ հետեւեալ նշաններով. ☒ Ուղղութիւն, ☒ Անել ճամբայ, ☒ Վտանգ, ☒ Սպասում, ☒ Ջուր, ☒ Բանակավայր, ☒ Նամակ, ☒ Նախագգուշացում: – Իւրաքանչիւր նշանին ընտելանալ, իր բոլոր մանրամասնութիւններով:
		13._ Ներկայացուր եւ փաստերով գեկուցէ առնուազն 10 տեսակ վայրի կենդանիներու մասին (թռչուն, ստնաւոր, սողուն, ձուկ, փափկամորթ):
		14._ Տեղեկութիւններ ունենալ Հայաստանի եւ բնակած երկրի ծառերու, բոյսերու եւ կենդանիներու մասին: Ուսումնասիրել 6 ծառ, բոյս եւ կենդանի:
		15._ Ունենալ նուագագոյնը 7 մասնագիտական նշանակներ (badge):
		16._ Գիտնալ հեռաւորութիւն եւ բարձրութիւն չափել:
		17._ Գիտնալ եւ գործադրել կարգապահական հրահանգները – ձեռքով եւ սուլիչով – կարգապահական վարժութիւններն ու տողանցքի կերպը, խմբային շարքերու ձեւերը:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1._ Գիտնալ խմբային դրութեան իմաստը:
		2._ Խմբային պաշտօններու եւ աշխատանքներու մասին յստակ գաղափար ունենալ եւ մասնակցութիւն բերել:
		3._ Գիտնալ սկաւառական կարգերն ու աստիճանները, իրենց նշաններով:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		– Ե –
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
		1._ Գիտնալ ճաշի, մաքրության, արեւու, օդի, մարզանքի եւ հանգիստի օգտակարութիւնը:
		2._ Գիտնալ մարդակազմութիւնը եւ նախնական դարձանումը կատարել հետեւեալ պարագաներու... ☐ Ոսկրաբեկում, ☐ Յնցում եւ նուաղում, ☐ Արիւնահոսութիւն, ☐ Վերքեր, ☐ Սրտխառնուք, ☐ Արեւահարութիւն, ☐ Փորհարութիւն, ☐ Պնդութիւն, ☐ Տաքութիւն, ☐ Այրուածք, ☐ Գլխու ցաւ, ☐ Հազ, ☐ Թունաւորում, ☐ Մարսողական անհանգստութիւն, ☐ Սիջատներ կամ առարկաներ՝ մարմնի խռոչներէն ներս:
		3._ Կարենալ օգտագործել տարազը նախնական դարձանումի համար:
		4._ Կարենալ պատգարակ շինել:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		– 2 –
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	ՄԱՐԶԱԿԱՆ
		1._ Գիտնալ եւ կիրարկել Շուէտական մարզանքները:
		2._ Աթլետիզմի մէջ գնահատելի արդիւնքներ ձեռք բերել. ☐ 100 մեթր արագ վազք եւ 800 մեթր դանդաղ վազք, ☐ Մէկ քայլ ուստում, ☐ Քառորդ ժամէն 2 քլմ. կտրել սկաուտական քայլով:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		– Է –
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	ԱԶԳԱՅԻՆ
		1._ Ինչպէ՞ս յառաջ եկաւ Հայկական Հարցը:

Բ. կարգի սկաուտը իր նշանակը կը կրէ ձախ թելին վրայ, ուսին եւ արմուկին միջեւ: Նշանակը կը ստանայ խմբապետէն:

Ի դիմաց Սկաուտական Խումբի
Խմբապետ

Թուական._

Ի՞ՆՉ ՊԵՏՔ Է ԳԻՏՆԱՅ ԵՒ ԲԱՑԱՏՐԷ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԿԱՌԻՏԸ

Ա. կարգի սկաուտ ըլլալու համար Բ. կարգի սկաուտը պետք է անցնէ հետեւեալ պայմանները, Սկաուտական Խորհուրդին կողմէ նշանակուած քննիչի մը առջեւ.

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1._ Կազմակերպել, պատրաստել եւ առաջնորդել խմբակը շրջանի մը, վայրի մը կամ հետաքրքրական արհեստի մը ծանօթացման:
		2._ Ստանալ նուագագոյնը 10 նշանակներ, որոնցմէ 7-ը պէտք է ըլլան Կարմիր Խաչ, ազատարար, առողջապահ, մարմնամարզ, հետախույզ, բանակող, թարգման:
		3._ Սահուն կերպով խօսիլ Մօրսով, Սեմաֆորով եւ ձեռքի նշաններով:
		4._ Մասնակցած ըլլալ նուագագոյնը 10 բանակումներու եւ սկաուտական ձեռնարկներու:
		5._ Գիտնալ պատրաստել եւ շինել կայմ, աշտարակ եւ կամուրջ եւ զանազան փայտային սկաուտական աշխատանքներ:
		6._ Բանակումներէն մէկուն ընթացքին, ըլլալ խմբակի խոհարարը, պատրաստելով խոհանոցի վայրը, կրակարանը, 3 տեսակ նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք, ինչպէս նաեւ ճաշացուցակին յատկացուելիք պիտոճէի ցուցակագրութիւնը:
		7._ Հինգ տեսակ կերակուր եփել:
		8._ Գիտնալ եւ բացատրել շուտ փճացող ուտեստեղէններու (բանջարեղէն, հաւկիթ, կաթնեղէն, թարմ մսեղէն) պահպանման կերպը, ինչպէս նաեւ բանակավայրի աղբերու (տուփեղէնի եւ այլազան թափածոներու) վերացման կերպերը:

		9._ Հեռադրություն, բարձրություն եւ ծանրություն դատել միայն 25% սխալի կարելիութեամբ:
		10._ Չեկուցել եւ ցոյց տալ ուղղություն գիտնալու կերպը՝ առանց կողմնացոյցի գործածութեան:
		11._ Սպայակոյտի քարտէզը կարդալ եւ անով առաջնորդուիլ:
		12._ Չեռային աշխատանք մը պատրաստել եւ սորվեցնել խմբակին:
		13._ Թեկնածու մը ներկայացնել եւ նորրոնձայի կամ Բ. կարգի քննութեան պատրաստել զայն:
		14._ 25 քլմ. ճամբորդություն մը կատարել, մէկ գիշեր բանակելով, իսկ վերադարձին տեղեկագիր մը տալ:
		15._ Խմբապետին ներկայացնել օտար երկրի մը կամ շրջանի մը մասին տեղեկութիւններ, աշխարհագրական տեղեկութիւններ, տնտեսական վիճակ, ֆոլքլորներ, լուսանկարներ, ամփոփ պատմական մը, բնակիչներու ապրելակերպ եւ այլն:

Ա. կարգի նշանակը կը կարուի ծախ թելին վրայ՝ Բ. կարգի նշանակէն 1 սմ. վեր:

Ի դիմաց Սկաուտական Խումբի
Խմբապետ

Թուական._

ԻՆՉ ՊԵՏՔ Է ԳԻՏՆԱՅ ԵՒ ԲԱՑԱՏՐԷ ՎԿԱՅԵԱԼ ՍԿԱՈՒՏԸ

Վկայեալ սկաուտ ըլլալու համար Ա. կարգի սկաուտը պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները, Սկաուտական Խորհուրդին կողմէ նշանակուած քննիչի մը առջեւ.

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1.՝ Սէկ տարուան սկաուտ ըլլալ:
		2.՝ Ունենալ 6 մասնագիտական վկայականներ (badge), որոնցմէ երեքը պէտք է ըլլան Կարմիր Խաչ, հեծելանուորդ, թարգման եւ կամ հետախոյզ:

Վկայեալ սկաուտը իր աջ ուսէն կ'անցընէ կանաչ-դեղին երիզ մը (cordon):

Ի դիմաց Սկաուտական Խումբի
Խմբապետ

Թուական.---

ԻՆՉ ՊԵՏՔ Է ԳԻՏՆԱՅ ԵՒ ԲԱՑԱՏՐԷ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՍԿԱՈՒՏԸ

Արարատեան սկաուտի աստիճանը ունենալու համար, վկայեալ սկաուտը հետեւեալ պայմանները պէտք է լրացնէ.

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		
ՔՆՆԻՉ	ԽՄԲԱՊԵՏ	
		1.— Առնուազն երկու տարուան սկաուտ ըլլալ:
		2.— 12 մասնագիտական վկայականներ ունենալ, որոնցմէ 6-ը պէտք է ըլլան Կարմիր Խաչ, հետախոյզ, դրօշակախօս, հեծելանորդ, առողջապահ, ազատարար կամ քարգման եւ կամ հրշէջ:
		3.— Իր ամբողջ սկաուտութեան ընթացքին օրինակելի վարք ունեցած ըլլալ եւ մեծ ծառայութիւններ մատուցած սկաուտական շարժման:

Արարատեան սկաուտին նշանակը պէտք է կարուի ձախ թելին վրայ, Ա. կարգի սկաուտի նշանակէն վեր:

Արարատեան սկաուտի աստիճանը միայն գործադիր խորհուրդն է որ կու տայ, առաջարկութեամբը խումբի խմբապետին:

Ի դիմաց Սկաուտական Խումբի
Խմբապետ

Թուական.—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ծանոթություն	3
Յուշագրություն	4
Փոխան Նախաբանի - Ինչո՞ւ Այս Գիրքը	5
Հ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչության խօսքը	7

Գլուխ Ա. – ՎԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Սկաուտության Նպատակը՝ Ըստ Լեւոն Պայրամեանի	11
Ծառայել Հայրենիքին	13
Սկաուտական Ոգին	14
Սկաուտությունը եւ Մենք	15
Սկաուտության ԽօսուՆ Վիճակագրություն	17
Նշանաւոր Սկաուտներ եւ Արեւուշներ	18

Գլուխ Բ. – ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Սկաուտական Շարժման Հիմնադիրը	21
Լորտ Պէյտըն Փաուլըի Վերջին Պատգամը	37
«Scouting For Boys» Գիրքին Նախաբանը	39
Սկաուտության Ամենայատկանշական Հանգրուանները	41
Լորտ Պէյտըն Փաուլըի Թելաւոր Խօսքերէն	45
Հայ Սկաուտության Պատմութիւնը	47
Հ.Մ.Մ.ի Սկաուտության Պատմութիւնը	59
Հ.Մ.Մ.ի Պատմութիւնը	65

Գլուխ Գ. – ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Սկաուտության Նպատակները	75
Սկաուտության Սկզբունքները	76
Սկաուտության Գործելակերպը	77
Հ.Մ.Մ.ի սկաուտի երդումը	79
Երդման Արարողութիւն	81
Հայ սկաուտի դաւանանքը	83
Դաւանանքի Բացատրութիւնը	84
Սկաուտին Աղօթքը/Աղօթքին Իմաստը	91
Տէրունական Աղօթք/Աղօթք՝ Կերակուրէ Առաջ	92
Prayer/Silent Grace	92
Սկաուտության Հովանաւոր Սուրբ Գեորգ	93
Հ.Մ.Մ.ի Սկաուտական Կանոնագիրը	95
Խմբակային Դրութիւն	107
Կազմակերպչական կառոյցի Սեղան	118
Դրօշակներ, Չիւսանշաններ, Զայլերգներ	119

Սկաուտական Դրոշներու Հանգամանքը	129
Սկաուտական Բարեւը	133
Սկաուտական Կարգերն ու Պաշտօնները	135
Սկաուտական Տարազը	139
Արշաւ, բանակում	141
Բանակումի Անհրաժեշտ Անձնական Գոյքեր	147
Բանակումի Անհրաժեշտ Խմբային Գոյքեր	148
Սկաուտական Բանակումի Օրէնքները	147
Պահակին Պարտականութիւնը	150

Գլուխ Դ.- ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ինչո՞ւ Կարելոր է Բացօթեայ Կեանքը Սկաուտական Շարժման Համար	153
Բանակումի Պատրաստութիւն	155
Սկաուտական Արարողութիւններ	157
Կարգապահական Հրահանգներ	159
Սուլիչով Հրահանգներ	164
Բանակավայրի Պատրաստութիւն	165
Ինչպէս Վրան Լարել	169
Բանակավայրի Կանոններ	170
Բացօթեայ Կեանք	171
Ամայի Բնութեան Մէջ Գոյատեւման Ուղեցոյց	173
Սկաուտական Կապերը	179
Սկաուտական Բանակումային Նախագիծեր (Pioneering)	193
Գործիքներու Գործածութիւնը	201
Հեռահաղորդակցութեան Ձեւերը	205
Ձեռքի Նշաններ	206
Մօրսի Այբուբենը	207
Դրօշակախօսութիւն	210
Ծովային Դրօշակախօսութիւն	211
Ծուխով Ազդանշաններ	212
Կրակը եւ Անոր Գործածութիւնը	213
Սկաուտին Խոհանոցը	219
Սնունդ	227
Հետախուզական Նշաններ	231
Հեռաւորութիւն եւ Բարձրութիւն Չափել	235
Կողմնացոյց	239
Ժամացուցային Կողմնացոյց	240
Ցերեկային Կողմնացոյց	241
Գիշերային Կողմնացոյց	243
Տիեզերքը	247

Գլուխ Ե. – ԱՌԱՋԻՆ ԲՈՒԺ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Մարդու Մարմնի Կառուցուածքը	255
Ի՞նչ Պետք է Պարունակէ Առաջին Բուժ-Օգնութեան Պայուսակը	257
Առաջին բուժօգնութեան ցուցաբերման կանոնները	258
<i>Առաջին Օգնութիւն</i>	259
1. – Այրուածքներ	259
2. – Արեւահարում	261
3. – Արիւնահոսութիւն	261
4. – Գլխացաւ	265
5. – Թունաւորում	265
6. – Խածուածք	266
7. – Խայթուածք	266
8. – Կտրուածք	269
9. – Ոսկրաբեկում	269
10. – Ողնաշարի եւ Գանկուղեղային Վնասուածքներ	272
11. – Պալարներու Գոյացում	274
12. – Ջրահեղծում	274
13. – Սառցահարում	276
14. – Սրտի Կաթուած	276
15. – Տաքութիւն	277
16. – Ցնցում	278
17. – Փորհարութիւն	278
Վիրակապը եւ Անոր Գործածութիւնը	281
Ինչպէ՞ս Պատգարակ Պատրաստել	285
<i>Առողջապահական Գիտելիքներ</i>	
Քունը	284
Մարմնի 5 Չգայարանքները	287
Շուէտական Մարզանք	289
Մեր Շնչած Օդը	295

Գլուխ 2. – ՍԿԱՌՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Խաղերու Ընտրութեան, Ուսուցման եւ Կազմակերպման...	305
Մրցակցական եւ Ոչ Մրցակցական Խաղեր	308
Ուշադրութիւն Զարգացնող Խաղեր	312
Ռազմական Խաղեր	316
Հայկական Ժողովրդային Խաղեր	319

Գլուխ Է. – ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Հայկական Ցեղային Ծագում	323
Հայկական Լեռնաշխարհ	325
Արարատ՝ Սուրբ Լեռը	326
<i>Պատմական Տեղեկութիւններ</i>	
Հայաստան	329
Հայկական Տարածքներ/ Արցախ (Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն)	337
Ջաւախք	343
<i>Աշխարհագրութիւն</i>	
Պատմական Հայաստան	345
Կիլիկիա	347
Հայաստանի Հանրապետութիւն	349
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն	352
Հայկական Հարցը եւ Սփիւռքի Կազմութիւնը	353
Թրքահայեր եւ Ծպտեալ Հայեր	359
Կարելոր Թուականներ Հայոց Պատմութենէն	363

Գլուխ Ը.- ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՆԵՐ

Մասնագիտական նշանակներ

371

Գլուխ Թ.- ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ի՞նչ Պետք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Նորընծայ Սկաուտը	403
Ի՞նչ Պետք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Երկրորդ Կարգի Սկաուտը	405
Ի՞նչ Պետք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Առաջին Կարգի Սկաուտը	409
Ի՞նչ Պետք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Վկայեալ Սկաուտը	410
Ի՞նչ Պետք է Գիտնայ եւ Բացատրէ Արարատեան Սկաուտը	412
Բովանդակութիւն	413
Օգտագործուած Աղբիւրներ	416

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԱՂԲԻՐՆԵՐ

❁ «Scouting For Boys» – Baden Powell	❁ www.scout.am
❁ «Հ.Մ.Մ. Սկաուտական Գրքոյկ» –
Պատրաստեց Լեւոն Պալյաւմեան	❁ www.macscouter.com
❁ Հ.Մ.Մ. Շրջանային Սկաուտական
Ընդհանուր Խմբապետ	❁ www.usscouts.org
	❁ www.scouting.org
❁ «Հայկազունք» – ՀՀ «Հայ Արիւնէր»	❁ www.gomelscouts.com
❁ Հայկազունների ազգային-
սկաուտական-սեպուհական
միութեան պարբերական	❁ www.scoutpedia.blogspot.com
	❁ www.henaran.am
❁ «Պատուի Ասպետ»	❁ www.pinetreeweb.com
❁ Պատրաստեց Ա. Կ. Հասէսեան	❁ www.welcomearmenia.com
❁ «Պիոներական Խաղեր»	❁ www.hy.wikipedia.org
❁ Վ. Վարդանեան	❁ www.armeniapedia.org
❁ «Սկաուտին Գիրքը»	❁ www.pioneeringmadeeasy.co.uk
❁ «Ոսկեփորիկ»
(Մանկական Հանրագիտարան)	❁ www.scout.org
❁ «Boy Scout Handbook»	❁ www.inquiry.net
❁ «1999 Boy Scout Requirements»	❁ www.scoutsarena.com
❁ «Le Mât»:	❁ www.scoutpioneering.com